Nobel PRISET I LITTERATUR

Nomineringar och utlåtanden 1901–1950

DEL I: 1901–1920

SVENSKA AKADEMIEN
(DISTR.: NORSTEDTS)

SVENSKA AKADEMIENS

HANDLINGAR

FRÅN ÅR 1986

TJUGOÅTTONDE DELEN 2001

UR SVENSKA AKADEMIENS
ARKIV

*

NOBELPRISET I LITTERATUR

Nomineringar och utlåtanden 1901–1950
utgivna av Bo Svensén

Del I.

1901–1920

Svenska Akademien
Distr.: Norstedts

Del I ISBN 91-1-300960-5
Del II ISBN 91-1-300961-3
Del I och II ISBN 91-1-301007-7
ISSN 0349-4543
Utgiven av Svenska Akademien, Stockholm 2001
Tryckt hos Fälth & Hässler, Värnamo 2001

Förord

Femtio år är det klassiska måttet för hur länge en bok måste ligga till sig innan det står klart om den skall räknas till de bestående verken. Naturligtvis är detta mått alltför snävt. Oväntade omvärderingar inträffar även sedan flera sekler har förflutit. Ingen litterär kanon har i ett längre perspektiv den orubblighet som dess försvarare hävdar. Varje gång man godkänner eller underkänner de första decenniernas Nobelpris i litteratur, är det till exempel nyttigt att tänka på hur romantikens litteratur tedde sig för läsarna omkring 1900 – tidsavståndet var ungefär detsamma – och hur annorlunda vi efter ytterligare hundra år tolkar och värderar denna diktning.

Att den nuvarande Akademien, ställd inför valet att belöna Mommsen eller Tolstoj, Bjørnson eller Ibsen, Galsworthy eller Valéry, förmodligen skulle ha kommit till ett annat beslut än dåtidens ledamöter faktiskt gjorde, betyder inte att en sådan dom skulle ha varit "riktigare". En tänkt "rättad" pristagarlista vore ingenting annat än en roande anakronism.

De utlåtanden som Svenska Akademiens Nobelkommitté avgav under de första decennierna av prisets historia är ett unikt material för studiet av tidigare generationers litterära föreställningsvärld. Lägger man därtill förslagslistornas upplysningar om vilka kandidater som *inte* fick priset och vem som lanserade vem, klarnar mönstret ytterligare. Dessa dokument har varit hemligstämplade som en konsekvens av det stränga sekretesskydd som prisarbetet av begripliga skäl måste åtnjuta. Enstaka forskare har fått tillgång till begränsade delar av materialet, men först sedan femtio år förflutit efter respektive prisbeslut. En omfattande genomgång av källorna låg till grund för Kjell Espmarks bok *Det litterära Nobelpriset*, ursprungligen utgiven i samband med Svenska Akademiens 200-årsjubileum 1986 och nu åter tillgänglig i en ny och utvidgad upplaga. Men mycket återstår att upptäcka för den intresserade, och forskarbesöken i Akademiens arkiv har blivit alltmer frekventa.

De personer som bidrog med nomineringar eller utlåtanden under 1900-talets första hälft, liksom de författare som nominerades och i vissa fall prisbelönades, har alla gått ur tiden. Det har då synts

rimligt att offentliggöra vad som är en dold aspekt av den moderna litteraturens receptionshistoria. Inför Nobelprisets hundraårsjubileum uppdrog Akademien åt ständige sekreterarens handsekreterare, fil. dr Bo Svensén, att ombesörja en fullständig utgåva av förslagslistorna och Nobelkommitténs utlåtanden från perioden 1901–1950, vilket allt nu framläggs i två volymer. Dessa dokument ger inte bara en uppfattning om vad kommitténs ledamöter tyckte från tid till annan. De visar också hur smakförskjutningar och litterära generationsskiften har förändrat själva idén om vad betydande litteratur är för något.

Sist men inte minst appellerar en bok av detta slag till den mänskliga nyfikenheten, det avgörande livstecknet.

Horace Engdahl

Innehåll

Förord V
Innehåll VII
Inledning IX

TEXT 1

KOMMENTARER, REGISTER 433

Kommentarer 435
Litteratur 453
Personregister 454

Inledning*

Nobels testamente och Nobelstiftelsens grundstadgar

Grundvalen för Nobelprisen är Alfred Nobels testamente, daterat Paris den 27 november 1895. Nobel förordnar där att större delen av hans realiserbara förmögenhet skall bilda en fond, vars avkastning skall utdelas som pris "åt dem som under det förlupne året hafva gjort menskligheten den största nytta". Prissumman skall delas upp i fem lika stora delar, varav en del skall tilldelas "den som inom literaturen har producerat det utmärktaste i idealisk rigtning". Litteraturpriset skall utdelas av "Akademien i Stockholm". "Det är min uttryckliga vilja", skriver Nobel vidare, "att vid prisutdelningarna intet afseende fästes vid någon slags nationalitetstillhörighet sålunda att den värdigaste erhåller priset antingen han är Skandinav eller ej."

I de grundstadgar för Nobelstiftelsen som fastställdes av Kungl. Maj:t den 29 juni 1900[1] förtydligas eller modifieras vissa av föreskrifterna i testamentet. Bestämmelsen om att belöningarna skall avse arbeten "under det förlupne året" skall inte tolkas helt bokstavligt utan innebär att det är de nyaste resultaten inom ifrågavarande kulturområde som skall belönas; äldre arbeten får belönas "allenast i händelse deras betydelse först under senaste tiden blifvit ådagalagd" (§ 2). Det fastslås också att testamentets formulering "Akademien i Stockholm" avser Svenska Akademien. Begreppet "litteratur" vidgas till att innefatta "ej blott skönlitterära arbeten utan äfven andra skrifter, hvilka genom form och framställningssätt ega litterärt värde" (§ 2). "Skrift skall", heter det vidare, "för att blifva föremål för prisbedömande hafva utkommit af trycket." (§ 3) Av dessa och

---

* Biografiska uppgifter om personer som nämns i inledningen ges i personregistret.

[1] Grundstadgarna citeras här i sin ursprungliga lydelse efter *Grundstadgar för Nobelstiftelsen* (1900), som är den version av stadgarna som gällde under i stort sett hela den 50-årsperiod som denna utgåva omfattar. Stadgarna har sedermera reviderats på åtskilliga punkter (se t.ex. not 2 och 3 nedan).

andra formuleringar framgår alltså att det noga räknat är skrifter som skall belönas, inte personer, och att belöningarna egentligen skall avse enstaka skrifter, inte livsverk.

Prissumman kan delas lika mellan "två arbeten, hvilka hvart för sig anses förtjenta af pris" (§ 4). I samma paragraf stadgas också att arbeten utförda av avlidna personer inte får belönas; "dock må, i händelse dödsfallet inträffat sedan förslag om arbetets belönande blifvit i stadgad ordning väckt, pris kunna utgå."[2] För att en skrift skall kunna belönas räcker det inte att den bedöms vara bäst bland dem som föreslagits till priset: den måste också "vara af den framstående betydelse, som i testamentet uppenbarligen åsyftas" (§ 5). Om inget av de föreslagna arbetena uppfyller kvalitetskraven, skall prisbeloppet reserveras till följande år; kan inget arbete belönas då heller, skall pengarna fonderas och inget pris utdelas (§ 5).

Grundstadgarna innehåller också bestämmelser för hur arbetet med priset skall organiseras. Den prisutdelande institutionen skall utse en s.k. Nobelkommitté bestående av tre till fem personer "för att afgifva utlåtande i fråga om prisutdelningen" (§ 6). Prisutdelarna kan också inrätta vetenskapliga institutioner, s.k. Nobelinstitut, "[t]ill biträde vid den för prisbedömandet erforderliga utredning" (§ 11).

För att komma i fråga för ett pris måste man "vara skriftligen föreslagen af dertill behörig person" (§ 7), en behörighet som regleras av särskilda bestämmelser för var och en av de prisutdelande institutionerna. I samma paragraf fastslås också principen att det inte går att föreslå sig själv till priset: "Ansökning om erhållande af pris upptages icke till pröfning." Förslag skall för att kunna beaktas inkomma till Nobelkommittén före den 1 februari.

Redan från början var man medveten om behovet av sekretess i Nobelarbetet. I grundstadgarnas § 10 sägs beträffande prisbesluten: "Hafva skiljaktiga meningar förekommit, få de ej tagas till protokollet eller eljest yppas."[3]

---

[2] Denna bestämmelse har sedermera fått en strängare formulering: "avlider någon *till pristagare utsedd* [min kursivering] innan han mottagit priset, må detta dock utgå". Svenska Akademiens beslut 1931 att ge litteraturpriset åt "Erik Axel Karlfeldts diktning" har blivit mycket omdiskuterat. Men Karlfeldt hade detta år nominerats i laga ordning, och prisbeslutet var alltså formellt oantastligt med tanke på hur paragrafen på den tiden var formulerad.

[3] Även denna paragraf är i nu gällande stadgeversion strängare formulerad, och sekretessen innefattar numera inte bara prisbeslutens tillkomst

*

Svenska Akademiens Nobelarbete regleras också av särskilda bestämmelser rörande utdelningen av litteraturpriset, även de utfärdade den 29 juni 1900. En av de viktigaste bestämmelserna gäller rätten att nominera kandidater till priset (§ 1): "Rätt att föreslå pristagare tillkommer ledamöter af Svenska Akademien, af de med henne till inrättning och uppgifter likartade Franska och Spanska Akademierna, ledamöter inom humanistiska klasser af andra akademier, äfvensom ledamöter af sådana humanistiska institutioner och samfund, som äro med akademier likstälda, samt lärare i estetik, litteratur och historia vid högskolor."[4]

Lika viktig är § 2, som stadgar att Akademien "[v]id sitt Nobelinstitut, med hvilket ett större bibliotek hufvudsakligen i modern litteratur skall vara förenadt", utöver en bibliotekarie och amanuenser skall anställa "litterärt bildade tjenstemän och biträden, [...], som skola bereda prisfrågor, lemna redogörelser för nyligen utkomna litterära arbeten i utlandet samt verkställa nödiga öfversättningar af utländska skrifter".

Nobelarbetet organiseras

Svenska Akademien vidtog genast de förberedelser som behövdes för att det första Nobelpriset skulle kunna delas ut 1901. En Nobel-

---

utan också prisförslag, utredningar och utlåtanden. Svenska Akademiens beslut att publicera föreliggande utgåva av förslagslistorna och Nobelkommitténs utlåtanden 1901–1950 grundar sig på vad som numera sägs i fortsättningen av § 10: "Prisutdelare må dock, efter prövning i varje särskilt fall, för lärdomshistorisk forskning medgiva tillgång till material, som legat till grund för prisbedömning och beslut. Dylikt medgivande må likväl lämnas tidigast 50 år efter ifrågavarande prisbeslut."

[4] Denna formulering gällde under i stort sett hela den tid som omfattas av föreliggande utgåva. Den ersattes efter framställning av Akademien (*Nobelprisen 50 år*, 1950, s. 89) genom en kunglig kungörelse den 4 mars 1949 av följande, som innebär ganska stora förändringar: "Rätt att föreslå pristagare tillkommer ledamöter av Svenska Akademien och av andra med denna till sammansättning och uppgifter likartade akademier, institutioner och samfund, professorer i litteraturhistoria och språk vid universitet och högskolor, tidigare litterära Nobelpristagare samt ordförandena i författarorganisationer, som äro för sitt lands skönlitterära alstring representativa." Sedermera har ytterligare några mindre förändringar gjorts.

kommitté bildades i oktober 1900. Det beslöts att kommittén skulle ha fem ledamöter och att deras mandattid skulle vara fyra år. Kommittén skulle vara beslutsmässig om minst tre av ledamöterna var närvarande; vid lika röstetal skulle ordföranden ha utslagsröst. Varje år före september månads utgång skulle kommittén till Akademien avge utlåtande och förslag rörande prisutdelningen.

Till ledamöter i kommittén utsåg Akademien ständige sekreteraren Carl David af Wirsén (ordförande), språkmannen Esaias Tegnér d.y., skalden Carl Snoilsky, historikern Clas Theodor Odhner och estetikern och litteraturhistorikern Carl Rupert Nyblom.[5] Kommitténs samlade kompetens svarar ganska väl mot de förslagsberättigade kategorier som uppräknas i de särskilda bestämmelsernas § 1: exempelvis räknade man alltså med att få bedöma även historiska arbeten. Till sekreterare i kommittén utsågs Akademiens amanuens, bibliotekarien Erik Dahlgren.

Akademien inrättade också ett Nobelinstitut, till vilket knöts ett antal experter: Alfred Jensen för slavisk litteratur, Edvard Lidforss för fransk och spansk, Hjalmar Edgren för engelsk och nederländsk, Göran Björkman för portugisisk, Karl Warburg för tysk och skandinavisk samt ledamoten av Nobelkommittén Carl Rupert Nyblom för italiensk litteratur. Dessutom engagerade man Karl Hildebrand som särskild sakkunnig för historisk litteratur.[6] Experternas huvuduppgift var att biträda Akademien med individuella utlåtanden över de föreslagna priskandidaterna.

En annan viktig uppgift som man nu måste ta itu med var biblioteksfrågan. Uppdraget att utarbeta en plan för Svenska Akademiens Nobelbibliotek gick till Karl Warburg. Hans förslag gick ut på att biblioteket i första hand skulle biträda Nobelinstitutet och tillhandahålla sådan litteratur som behövdes för prisarbetet men att samling-

---

[5] Det kan här nämnas, att man enligt Nobelstiftelsens grundstadgar inte behöver tillhöra den prisutdelande institutionen för att väljas in i Nobelkommittén; man behöver inte ens vara svensk medborgare (§ 6). Denna möjlighet att välja in utomstående i Nobelkommittén har Svenska Akademien dock aldrig utnyttjat.

[6] Detta är den fördelning som anges i *Nobelstiftelsens kalender 1902* (1902) och som där uppges ha börjat gälla 1901. Från allra första början var fördelningen något annorlunda. Warburg var inte med, och man hade i stället utsett en och samma person (Edgren) att bevaka två så stora områden som den engelskspråkiga och den tyskspråkiga litteraturen. Å andra sidan hade man inte engagerat någon särskild person som var expert på den så viktiga franska litteraturen.

arna om möjligt också skulle vara tillgängliga för andra. Bokbeståndet skulle omfatta främst modern skönlitteratur men också litteraturhistoriska, språkvetenskapliga, historiska och filosofiska arbeten samt uppslagsverk av olika slag. Dessutom skulle biblioteket hålla ett rikt urval litterära tidskrifter. Akademien godkände förslaget i allt väsentligt, och Warburg utsågs till förste innehavare av posten som Nobelbibliotekarie.

Nobelkommittén under 50 år

Wirsén kvarstod som ordförande i Nobelkommittén till sin död 1912. Under dessa tolv år skedde bara några få förändringar i kommitténs sammansättning. Odhner avgick av hälsoskäl redan 1903 och efterträddes av arkeologen och riksantikvarien Hans Hildebrand. Strax efter Odhners avgång avled Snoilsky helt oväntat, och hans plats i kommittén intogs av skalden Karl Alfred Melin. Efter Nybloms död 1907 blev den relativt nyinvalde Erik Axel Karlfeldt ledamot av kommittén. Från Snoilsky och Nyblom hade Wirsén alltid kunnat påräkna stöd för sina åsikter, medan de nya ledamöterna Melin och Karlfeldt (liksom också Tegnér) intog en mer självständig hållning. Under senare delen av sin ordförandetid fick Wirsén därför allt svårare att driva sin vilja igenom, även om han alltid kunde räkna med stöd från Hildebrand.

Efter Wirsén utsågs Karlfeldt till Akademiens ständige sekreterare, och han tillträdde posten vid årsskiftet 1912–13. Men han kom aldrig, som Wirsén, att förena uppdragen som ständig sekreterare och ordförande i Nobelkommittén. I stället valde man in historikern Harald Hjärne i kommittén och utsåg honom samtidigt till dess ordförande.

Inte heller under Hjärnes ordförandetid inträffade särskilt många förändringar i kommitténs sammansättning. Hildebrand avled 1913 och efterträddes av författaren Per Hallström. Sedan Melin avlidit 1919 och Tegnér avgått året därpå, insattes i kommittén litteraturhistorikern Henrik Schück och den i Akademien nyinvalde författaren Anders Österling. I och med att de nu blev ledamöter av kommittén inledde Hallström och Österling var sin långvariga gärning i litteraturprisets tjänst: den förre kom att tillhöra Nobelkommittén i 33 och den senare i inte mindre än 60 år.

Efter Hjärnes frånfälle 1922 övertog Per Hallström ordförandeskapet, en uppgift som han skötte i hela 24 år. Hans insats i kom-

mittén var betydande. Utöver det årliga arbetet med att sammanställa kommitténs utlåtande skrev han ett mycket stort antal individuella sakkunnigutlåtanden över föreslagna priskandidater: av de ca 800 utlåtanden som föreligger från perioden 1901–50 är drygt 300 författade av Per Hallström. Hur mycket arbete han därutöver lade ned på att läsa och bilda sig en uppfattning om de olika kandidaternas verk kan man bara ana. Dessutom blev han 1931 Akademiens ständige sekreterare efter Karlfeldt, och då förenades åter två sysslor som varit åtskilda sedan Wirséns tid.

Under Hallströms långa ordförandetid förändrades Nobelkommitténs sammansättning ganska litet. Antalet ledamöter inskränkte sig under 1920-talet till fyra, och först 1929 ökade det till fem i och med att Fredrik Böök invaldes i kommittén. Karlfeldt efterträddes 1932 av juristen och ämbetsmannen Hjalmar Hammarskjöld. Det kan kanske verka förvånande att denne f.d. statsminister och landshövding accepterade att ta plats i Nobelkommittén; förklaringen är att han såg som sin uppgift att bevaka "den läsande allmänhetens" intressen,[7] och möjligen bottnade hans intresse för Akademiens Nobelarbete också i att han under hela sin tid som ledamot i kommittén samtidigt var ordförande i Nobelstiftelsens styrelse.

Schück avgick 1936 och lämnade plats för publicisten och skriftställaren Torsten Fogelqvist, men denne avled redan 1941 och ersattes av författaren Sigfrid Siwertz. När Hammarskjöld och Hallström båda lämnade kommittén 1946 efterträddes de av endast en person, författaren Hjalmar Gullberg, varigenom antalet ledamöter åter reducerades till fyra. Genom invalet av Gullberg kan man också säga att en ny generation hade gjort sitt inträde i kommittén: han var född 1898 och därför nästan jämnårig med Nobelpriset.

Erik Dahlgren, som hade varit kommitténs sekreterare sedan starten, lämnade sitt uppdrag 1934. Till hans efterträdare utsågs Carl Grönblad, som hade varit Nobelbibliotekarie efter Warburg sedan 1909 och nu lämnade den posten. Grönblad avgick från sekreterarposten i kommittén 1938 och efterträddes av Leonard Dal, som hade varit anställd vid Nobelbiblioteket ända sedan 1918. När så Dal 1945 blev chef för biblioteket, förenades för första gången sysslorna som Nobelbibliotekarie och Nobelkommitténs sekreterare. Vid Dals pensionering året därpå utsågs till hans efterträdare på båda posterna den blivande riksbibliotekarien Uno Willers.

---

[7] Espmark (1986), s. 71.

När Per Hallström 1946 lämnade ordförandeposten i Nobelkommittén, fick han som efterträdare en man som hade lång erfarenhet av arbetet där. Anders Österling hade redan varit verksam i kommittén i ett kvartssekel, och det ordförandeskap han nu inledde skulle han komma att behålla under det följande kvartsseklet. I och med detta skifte återförenades för andra gången posterna som Nobelkommitténs ordförande och Akademiens ständige sekreterare, vilka hade varit åtskilda sedan 1941 då Per Hallström lämnat sekreterarposten. Anders Österlings ordförandetid, som kännetecknas av en ambition att uppmärksamma och belöna de djärva och vägröjande författarskapen och som med fog har kallats "epoken Österling", faller dock till största delen utanför ramen för denna bok.

De sakkunniga

Den viktigaste gruppen bland de sakkunniga är givetvis Nobelinstitutets experter, som på allvar började sin verksamhet i samband med 1902 års prisarbete. Under de första åren vidtogs ett flertal förändringar i institutets sammansättning, helt naturligt eftersom verksamheten var av ett alldeles nytt slag som man helt saknade erfarenhet av. Karl Hildebrand lämnade institutet redan 1904, och därefter ansåg man sig tydligen inte behöva någon särskild expert på historisk litteratur. Som sakkunnig inom det engelska litteraturområdet inträdde Karlfeldt 1905 efter Edgren. K. A. Hagberg övertog den italienska vitterheten efter Nyblom 1908 för att två år senare också överta den spanska efter Lidforss. Efter dennes död knöts Sven Söderman 1911 till institutet som expert på fransk litteratur.

Den enda större förändringen i Nobelinstitutets sammansättning under de närmaste åren efter Wirséns död inträffade 1913, då Björkman och Warburg lämnade sina uppdrag och Per Hallström inträdde som expert på tysk och engelsk litteratur. Under återstoden av Hjärnes ordförandetid var därför bara fyra experter knutna till institutet: Hallström svarade för tysk och engelsk litteratur, Jensen för slavisk, Hagberg för italiensk och spansk och Söderman för fransk litteratur.

När Alfred Jensen avled 1921 hade han tjänstgjort som Nobelinstitutets expert på slavisk litteratur i 20 år; till hans efterträdare utsågs Anton Karlgren, vars insats i institutets tjänst skulle bli

lika långvarig som företrädarens. Under återstoden av 1920-talet förblev institutets sammansättning i stort sett oförändrad.

Efter nästan 20 år som Nobelinstitutets expert på fransk vitterhet avled Sven Söderman 1930 och efterträddes först av Olle Holmberg, därefter av Sten Linder. Det kan också noteras att man 1934 ansåg sig behöva en särskild sakkunnig för de allra mest närliggande litteraturerna: då utökades nämligen Per Hallströms ansvarsområde till att även omfatta den nordiska litteraturen. Förutom att han var både ständig sekreterare och Nobelkommitténs ordförande fungerade Hallström nu också som Nobelinstitutets expert på nordisk, engelsk och tysk vitterhet, vilket alltså är en del av förklaringen till den stora mängden av sakkunnigutlåtanden som bär hans signatur.

Den långvarigaste insatsen i Nobelinstitutets tjänst gjorde dock K. A. Hagberg. När han avled 1944 hade han varit huvudansvarig för bevakningen av det sydromanska litteraturområdet i hela 36 år och under den tiden utarbetat drygt 100 sakkunnigutlåtanden.

*

Utöver de experter som var direkt knutna till Nobelinstitutet anlitades även andra. En viktig grupp bland dessa var Svenska Akademiens egna ledamöter, främst när det rörde sig om priskandidater vilkas produktion stod på gränsen mellan skönlitteratur och facklitteratur eller helt tillhörde den senare kategorin. Exempelvis anlitades som bedömare Nils Ahnlund för historiska, Vitalis Norström och Hans Larsson för filosofiska och Tor Andræ för religionsvetenskapliga skrifter. Det inträffade ganska sällan att ledamöter av Akademien bidrog med utlåtanden om rent skönlitterära kandidater.

Nobelinstitutets och Akademiens sammanlagda språkliga kompetens under den aktuella perioden täckte i princip enbart de stora europeiska språkgrupperna. När det gällde övriga språk fick man därför antingen försöka bilda sig en uppfattning om kandidaternas verk i översättning – med de nackdelar detta innebar – eller anlita utomstående experter. En typisk språkgrupp där detta blev nödvändigt var de finsk-ugriska språken finska, ungerska och estniska, som inte sällan var representerade bland de föreslagna. Kandidater som skrev på utomeuropeiska språk som arabiska, persiska, japanska och kinesiska förekom också men var sällsynta.

Ett europeiskt språk som tidvis vållade Akademien verkliga bekymmer var nygrekiskan, i synnerhet som de två grekiska förfat-

tare det främst var fråga om båda nådde så långt att de var nära att tilldelas priset. Den ene, Kostis Palamas, nominerades under perioden 1926–40 sammanlagt 14 gånger. Av de två utlåtanden som skrevs över honom författades det ena 1926 av Nobelinstitutets expert på fransk litteratur Sven Söderman, eftersom Palamas' dikter inte förelåg på något närmare språk än franska, medan det andra utlåtandet skrevs tre år senare av en klassisk arkeolog (som dock hade vissa kunskaper i nygrekiska), Axel W. Persson. När det gällde den andre kandidaten, Angelos Sikelianos, var man i ett något bättre läge, eftersom man kunde anlita två externa grecister, Albert Wifstrand 1947 och Börje Knös 1948, av vilka åtminstone den senare var en framstående kännare av nygrekisk litteratur. Dessutom fanns nu i Akademien en ledamot som dels var poet själv, dels kunde läsa Sikelianos på originalspråket: Hjalmar Gullberg.

Nobelåret

Nobelarbetets tidtabell ser ut på ungefär samma sätt under hela den aktuella 50-årsperioden.

Kommitténs första sammanträde för året inföll strax efter månadsskiftet januari–februari, då man gick igenom de inkomna förslagen och rensade bort dem som inlämnats av icke förslagsberättigade personer. Godkända förslag sammanställdes till en lista, som distribuerades till Akademiens ledamöter.

Därefter kom turen till de sakkunniga, som hade till uppgift att skriva utlåtanden om de föreslagna, antingen det nu var fråga om att sätta sig in i ett helt nytt författarskap eller att undersöka om en tidigare kandidat som nu nominerats på nytt hade fått sin ställning stärkt eller försvagad sedan förra gången.

På senvåren eller försommaren sammanträdde Nobelkommittén på nytt, denna gång för att hålla en preliminär överläggning om priset.

I början av hösten (normalt i september) samlades kommittén igen för att fortsätta överläggningarna och ta ställning till det förslag till utlåtande över årets kandidater som ordföranden i mellantiden hade utarbetat. Sedan kommittén godkänt utlåtandet överlämnades det, tillsammans med eventuella särskilda yttranden från enskilda kommittéledamöter, till Akademien.

Därefter började överläggningarna i Akademien, och prisbeslutet fattades i början eller mitten av november. Under de första åren

tillkännagavs inte beslutet omedelbart utan hemlighölls ända till Nobeldagen den 10 december.[8]

Förslagsskrivelserna

Förslagsskrivelserna, som upptar en ganska stor del av Svenska Akademiens Nobelarkiv, är av mycket olika karaktär. Ett förslag består normalt av ett enda brev rörande en enda kandidat, undertecknat av en eller ett par personer. Ibland har en större grupp medlemmar i en förslagsberättigad institution, i det typiska fallet en akademi, undertecknat en gemensam skrivelse. Den mest kända av dessa, som också gav önskat resultat, tillkom redan 1901 då ett stort antal ledamöter av Franska Akademien samlade sig kring namnet Sully Prudhomme. Trettio år senare företogs en liknande aktion av 27 ledamöter av Spanska Akademien till förmån för Ramón Menéndez Pidal, dock utan att nå samma framgång som den franska.

På liknande sätt har stora grupper medlemmar av olika författarsammanslutningar och litterära sällskap samtidigt inkommit med skrivelser till stöd för en viss kandidat. Mycket aktiva var under den första tiden två brittiska sammanslutningar, Incorporated Society of Authors och Royal Society of Literature. Den förra bildade t.o.m. en speciell kommitté för detta ändamål, "The Nobel Prize Committee of the Society of Authors", som 1902 bl.a. insände 49 förslagsskrivelser med namnet Herbert Spencer. Den till omfånget mest överväldigande kampanjen över huvud taget är förmodligen den som 1932 bedrevs till stöd för Upton Sinclairs kandidatur och som i förslagslistan redovisas som "omkring 800 förslagsskrivelser från alla världens länder, hopsamlade av en kommitté och insända genom denna kommittés sekreterare".

Att reglerna beträffande behörighet att föreslå kandidater inte var tillräckligt kända överallt framgår också av en del förslagsskrivelser. Exempelvis föreslogs den grekiske skalden Georgios Souris 1907 av ordföranden i den grekiska deputeradekammaren "och inemot hundra andra medlemmar af grekiska parlamentet". Ibland hade Nobelkommittén svårt att bedöma kompetensen hos förslagsställarna: 1925 var ett av namnen på listan Willem Kloos, "föresla-

[8] Senast 1910 övergick man till att tillkännage priset före den 10 december. Se Schück (1999), V:190.

gen af ett antal holländska skriftställare och professorer, af hvilka åtminstone en med visshet är berättigad att afgifva förslag".

Bland kuriositeterna kan nämnas, att det en gång har inträffat att den föreslagna kandidaten har varit en organisation och inte en individ, nämligen 1916 då Pali Text Society, ett sällskap för utgivande av äldre buddhistiska texter,[9] föreslogs av sin grundare och sekreterare. Förslaget betraktades dock inte av Akademien som en ansökan om priset för egen räkning utan bedömdes i vanlig ordning. Ett förslag som däremot måste betraktas som en ansökan men där Akademien blev vilseledd inkom 1905, då en person vid namn G. Sweven, som uppgavs vara författare till en utopisk roman med titeln "Limanora, the island of progress", nominerades av den nyzeeländske litteraturprofessorn J. M. Brown. Det har nämligen visat sig, att "Godfrey Sweven" är pseudonym för förslagsställaren John Macmillan Brown.[10]

Nobelkommittén lät också renskriva och mångfaldiga förslagsskrivelserna, fullständigt eller i urval, för att Akademiens ledamöter lättare skulle kunna ta del av dem, en rutin som tillämpades fram t.o.m. 1931. I början förde kommittén även statistik över förslagsskrivelserna efter förslagsställarnas och de föreslagnas nationalitet. Dessa översikter, som tillfogades i slutet av förslagslistorna, slopades dock redan fr.o.m. 1906.

Förslagslistorna

Av listorna över godkända prisförslag, som utgör en av de två huvudkomponenterna i denna utgåva, kan man utläsa en hel del. Exempelvis kan man konstatera att kommittén under den aktuella

---

[9] Att med Nobelmedel stödja ett kollektiv av detta slag var faktiskt inte helt uteslutet. I Nobelstiftelsens grundstadgar sägs nämligen, att om priset något år inte delas ut kan prissumman avsättas till en särskild fond, vars avkastning "må efter prisutdelarens beprövande användas till att annorledes än genom prisutdelning främja de ändamål testator ytterst afsett". I de särskilda bestämmelserna för litteraturpriset stadgas vidare att dessa medel kan användas till att "främja sådan verksamhet inom litteraturen, som [...] kan anses ega betydelse för odlingsarbetet särskildt å de områden, åt hvilka Akademien bör egna sin uppmärksamhet och omvårdnad". Tidpunkten råkade vid detta tillfälle också vara väl vald, eftersom de båda föregående årens pris hade reserverats.

[10] Denna upptäckt gjordes av en ren slump vid sökning av namnet "Sweven" på Internet under arbetet på denna utgåva.

perioden hade att ta ställning till sammanlagt 1 256 förslag.[11] Fördelningen över de fem decennierna är någorlunda jämn, för perioden 1901–30 påfallande jämn.[12] Betraktar man däremot varje år för sig kan man se att antalet varierade ganska mycket. Inledningsåret 1901 var förslagen 25 stycken och följande år 34. Därefter sjönk antalet till 15 förslag 1905 för att sedan åter stiga till 31 stycken 1912, varefter det sjönk igen och 1915 nådde bottennoteringen 11. Skörden var av naturliga skäl mager under första världskriget, och 1915 och 1916 beslöt Nobelkommittén komplettera förslagslistorna med ytterligare namn ur egen fatabur, en manöver som också företogs 1922. Antalet "äkta" förslag nådde sedan inte över 20 förrän 1925, varefter det långsamt steg för att nå en ny topp vid 1930-talets slut (37 förslag 1935 och 1937). Under andra världskriget inträffade samma sak som under det första: prisförslagen blev färre och antalet kom att hålla sig omkring 20 eller något därunder, varav en påfallande stor andel från Sverige och de övriga nordiska länderna.[13] Detta tillstånd varade fram till 1947, då man kunde notera en kraftig uppgång från 22 till 35. Under det sista år som omfattas av denna utgåva, 1950, tog antalet förslag ett nytt språng uppåt och nådde rekordsiffran 54, till största delen en följd av att nomineringsbestämmelserna hade ändrats.

Förslagslistornas karaktär förändras i någon mån under årens lopp. Till en början anför Nobelkommittén inte bara namnet på den föreslagne utan också det eller de verk av vederbörande som förslagsställaren vill åberopa, ett förfarande som självfallet bottnar i formuleringen i Nobelstadgarna att det är "arbeten" som skall belönas. I 1901 års förslagslista anförs detta mycket noga för varje kandidat, men redan efter några år börjar man frångå den vanan och snart är det normalt bara den föreslagnes namn som anges.

På liknande sätt är man i början mer benägen än senare att räkna

---

[11] De siffror som redovisas i det följande avser antalet godkända *förslag*, inte antalet *föreslagna personer*. Ett förslag avser visserligen normalt en enda person, men det förekommer också förslag innebärande att priset skall delas mellan två (i något fall tre) personer, och någon enstaka gång föreslås två eller flera personer som alternativ till varandra.

[12] Sifferserien ser ut så här: 1901–10: 223, 1911–20: 221, 1921–30: 240, 1931–40: 301, 1941–50: 271.

[13] En bidragande orsak till nedgången kan också vara att inga förslag från tyskar inkom under perioden 1938–45, sannolikt beroende på Hitlers avståndstagande från Nobelpriset: i en lag den 30 januari 1937 hade han nämligen förbjudit tyska medborgare (*Reichsdeutsche*) att ta emot priset.

upp samtliga personer som ställt sig bakom ett visst förslag – förutsatt att antalet är rimligt stort. 1901 anges exempelvis namnen på de 17 ledamöter av Franska Akademien som gemensamt föreslog Sully Prudhomme, likaså namnen på 20 mellaneuropeiska professorer i romansk filologi som genom individuella skrivelser stödde Frederi Mistrals kandidatur. När sedan kampanjerna växer i omfång, blir man helt enkelt tvungen att avstå från sådana uppräkningar, exempelvis 1929 då poeten Arno Holz föreslås av "412 professorer och andra lärare vid tyska, österrikiska, schweiziska m.fl. universitet och högskolor; förslagen insända genom filosofiska fakulteten vid universitetet i Königsberg".

En företeelse som däremot förblir konstant är att man på listan anger förslagsställarens akademiska befattning, ledamotskap i akademier e.d., vilket då får fungera som kommitténs motivering till att förslaget har godkänts.

*

Förslagsställarna är av mycket skiftande slag. Bland de namn som förekommer på förslagslistorna dominerar professorer, antingen de är verksamma vid centraleuropeiska prestigeuniversitet med anor från medeltiden eller vid okända provinsuniversitet i civilisationens utmarker. Många av professorerna är samtidigt ledamöter av akademier och lärda samfund av olika slag. En del av dessa sammanslutningar är svenska, men de flesta är utländska och då i stor utsträckning nordiska; många av dem är välkända och traditionstyngda, vissa har man knappast hört talas om förut. Förslagen från författarorganisationer av olika slag är ofta så många att de individuella förslagsställarna inte ens presenteras med namn på listan utan göms undan i en sammanfattande antalsuppgift. Dock återfinner man bland de individuella förslagsställarna även välkända namn, t.ex. tidigare Nobelpristagare, och en inte obetydlig del av förslagen härrör från ledamöter av den prisutdelande institutionen själv, Svenska Akademien.

Ett tjugotal tidigare pristagare deltog i kandidatnomineringen under den aktuella perioden. Den flitigaste av dem var samtidigt ledamot av Akademien, nämligen Heidenstam, som bl.a. föreslog tre blivande pristagare – Carl Spitteler, Henri Bergson och Frans Eemil Sillanpää – men som även stod bakom förslag som Georg Brandes, Maxim Gorkij och Kostis Palamas. Bland övriga pristagare som insänt förslag märks främst Maurice Maeterlinck och

Romain Rolland, av vilka den sistnämnde stod för en nominering som blivit mycket omtalad: den som lydde på Sigmund Freud (1936). När det gäller nomineringar från tidigare pristagare kan också noteras att det var Gerhart Hauptmann som föreslog Heidenstam det år denne fick priset (1916) och att Hauptmann även föreslog Thomas Mann (1924), att Thomas Mann i sin tur föreslog Hermann Hesse redan 1931 och att T. S. Eliot 1949 föreslog den italienske underhållningsförfattaren Riccardo Bacchelli, ett förslag som väckte viss förvåning och som Hjalmar Gullberg i sitt utlåtande karakteriserade som "ett bisarreri".

Förutom av Heidenstam lämnades förslag av ett flertal ledamöter av Akademien, och det totala antalet sådana nomineringar under perioden 1901–50 uppgår till cirka 300.

Under de första åren var ledamöterna generellt återhållsamma med att föreslå kandidater: så avgavs under Wirséns ordförandetid bara ett trettiotal interna förslag. Dessutom hade Nobelkommitténs medlemmar kommit överens om att själva helt avstå från att föreslå kandidater. Denna överenskommelse bröt man ganska snart emot, och Wirsén hade också vid några tillfällen kringgått den genom att använda akademiledamoten Carl Bildt (som inte tillhörde kommittén) för att få sina kandidater – Carducci, Fogazzaro och Swinburne – nominerade. Det är också känt att grupper av ledamöter engagerade sig kraftigt för Selma Lagerlöfs kandidatur, som ivrigt motarbetades av Wirsén.[14] Hon nominerades 1908 av Billing, Annerstedt och Rudin, och 1909, det år hon tilldelades priset, hade denna grupp utökats med Hjärne, Norström, Gellerstedt och Melin.

Under 1910-talet fördubblades antalet interna nomineringar. Detta var åtminstone delvis en följd av att Nobelkommittén under första världskriget kände sig tvungen att öka antalet förslag genom att ledamöterna "läto anteckna sig som förslagsställare" vid vissa namn. Under 20-talet var antalet ungefär lika stort, men på 30- och 40-talen skedde en uppgång till ungefär 80 förslag per decennium. Ökningen kan delvis förklaras med att Hjalmar Hammarskjöld, som ju i Nobelsammanhang betraktade sig som representant för "den läsande allmänheten", var en mycket flitig förslagsställare och under dessa två decennier lämnade totalt 42 förslag, en dryg fjärdedel av alla interna nomineringar. Av Hammarskjölds sammanlagt 17 kandidater var det dock bara en som till slut fick priset, nämligen Gabriela Mistral.

---

[14] Se vidare Schück (1999), V:130–171.

Det är knappast förvånande att Akademiens vetenskapsmän nominerade andra vetenskapsmän. 1908 års pristagare, den tyske filosofen Rudolf Eucken, var Vitalis Norströms kandidat, och Norström föreslog också Bergson så tidigt som 1913 och 1914. På liknande sätt nominerade Hans Hildebrand sin franske historikerkollega Lavisse 1912 och 1913, och Nils Ahnlund föreslog i slutet av 40-talet Trevelyan och Churchill till priset. Sven Hedins intresse för Orienten avspeglas i hans nomineringar av Lin Yutang, Hu Shih, Toyohiko Kagawa och, 1938, Pearl Buck. Det sistnämnda förslaget var han dock inte ensam om: bland förslagsställarna återfinns även Schück, Fogelqvist och Bo Bergman.

Vissa av Akademiens ledamöter hade sina "favoriter". Så nominerades exempelvis Grazia Deledda av Carl Bildt 8 gånger och Georges Duhamel lika många gånger av Hjalmar Hammarskjöld. Omvänt fanns det ledamöter, även bland de skönlitterära författarna, som nästan inte alls deltog i nomineringen. Det mest påfallande exemplet är Selma Lagerlöf, som under sin långa ledamotstid bara lämnade ett enda förslag: Georg Brandes (1922). Bo Bergmans förslag på Pearl Buck 1938 var hans enda under de 25 år som förflöt mellan hans inval och slutåret för denna utgåva. Den vittre filosofen Hans Larsson lämnade under sina 20 år i Akademien bara ett förslag men ett exklusivt sådant: Vilhelm Ekelund (1941).

*

Liksom förslagsställarna är de föreslagna kandidaterna av mycket skiftande slag. Världsnamn omväxlar med fullkomligt okända personer, exklusiva poeter med massmarknadsförfattare, höglitterära författare med renodlade fackskribenter, yngre förmågor med författare som har sitt livsverk bakom sig. Fördelningen mellan män och kvinnor är vad man kanske kan vänta sig vid den här tiden, men det kvinnliga inslaget är inte påfallande litet. Vad man däremot kan konstatera är att det mycket sällan inkommer förslag som avser författare utanför den västerländska kultursfären; Sven Hedins nomineringar av kinesiska och japanska författare hör till undantagen.

Vissa förslag framförs ett stort antal gånger. Intressantast bland dem är kanske de som till slut resulterar i att kandidaten verkligen tilldelas priset. Rekordet innehas här av dansken Johannes V. Jensen, som nominerades 18 gånger innan Akademien 1944 kunde övervinna sina betänkligheter mot delar av hans författarskap. Även Grazia Deledda krävde uthållighet av förslagsställarna: när hon

1927 tilldelades 1926 års pris hade hon föreslagits 12 gånger. På delad tredje plats kommer Carl Spitteler och Anatole France, nominerade 9 gånger.

Av de nu tillgängliga dokumenten framgår också första nomineringsåret för vissa kandidater som tilldelades priset *efter* 1950, och det visar sig att de flesta av 50-talets pristagare inte behövde vänta alltför länge på priset:

	Tilldelad priset	Nominerad första gången
Pär Lagerkvist	1951	1947
François Mauriac	1952	1946
Winston Churchill	1953	1946
Ernest Hemingway	1954	1947
Halldór Kiljan Laxness	1955	1948
Albert Camus	1957	1949
Boris Pasternak	1958	1946

Däremot föreslogs redan under 1940-talet tre personer som skulle tilldelas priset först under 60-talet. Två av dem nominerades första gången 1947, nämligen Michail Sjolochov (pristagare 1965) och Samuel Joseph Agnon (pristagare 1966). Den tredje är 1962 års pristagare John Steinbeck, nominerad första gången redan 1943; när han 1944 nominerades för andra gången, var förslagsställaren en person som sedermera skulle bli ledamot av Svenska Akademien och som i skrivande stund fortfarande är det: Erik Lönnroth, vid den tiden professor i historia vid Uppsala universitet.

Det brukar sägas att en kandidat normalt inte tilldelas priset första gången han eller hon nomineras. Hur det exakt förhåller sig med detta nu för tiden är ännu en väl förborgad hemlighet, men för perioden 1901–50 kan man konstatera att det inte alls var ovanligt utan inträffade inte mindre än tio gånger. Att det var vanligt i början är kanske inte så märkligt, men antalet är ändå påfallande stort: Sully Prudhomme 1901 (självfallet), Theodor Mommsen 1902, Rudolf Eucken 1908, Paul Heyse 1910 och Rabindranath Tagore 1913. Sedan dröjer det ända till 1930-talet, då Sinclair Lewis (1930), Luigi Pirandello (1934) och Pearl Buck (1938) tilldelas priset vid första nomineringen. De återstående två fallen inträffar båda 1950, då William Faulkner tilldelas föregående års och Bertrand Russell innevarande års pris.

Omvänt finns det flera fall där kandidaten inte har tilldelats pri-

set trots stor uthållighet hos förslagsställarna. Rekordet innehas här av den katalanske skalden Angel Guimerà y Jorge, som nominerades varje år under perioden 1907–23, alltså 17 gånger. Efter honom kommer den tidigare nämnde greken Kostis Palamas och norrmannen Olav Duun med vardera 14 nomineringar. Slutligen skall nämnas fransmannen Paul Valéry, under perioden 1930–45 nominerad 12 gånger – sista gången av tre ledamöter av Nobelkommittén: Fredrik Böök, Sigfrid Siwertz och Anders Österling – men avliden just som Akademien verkade ha övervunnit sina betänkligheter mot hans exklusivitet.

I vilken utsträckning nominerade Akademiens ledamöter varandra? Det är allmänt känt att man länge hade velat ge priset till Karlfeldt, och han nominerades också 1919 av två akademikolleger: Carl Bildt och biskop Gottfrid Billing. Men Karlfeldt vägrade bestämt att komma i fråga, och nästa "interna" nominering kom inte förrän 1931, det år då han tilldelades priset postumt; förslagsställaren var denna gång ärkebiskop Nathan Söderblom. Som alternativ till Karlfeldt föreslog Söderblom en annan ledamot till priset, nämligen Per Hallström. Man kan också notera, att Heidenstam aldrig nominerades av någon bland akademikollegerna, vilket däremot var fallet med Pär Lagerkvist, som föreslogs av Schück 1947 och av Hjalmar Gullberg, Martin Lamm och Harry Martinson 1950.

Ledamöter nominerades givetvis också av andra än kolleger i Akademien. Heidenstam har redan nämnts. Vissa ledamöter nominerades både "internt" och "externt", vissa enbart av utomstående. Till den senare kategorin hör Sven Hedin (föreslagen 1912 och 1913), Henrik Schück (1916 och 1929) och Sigfrid Siwertz (1942).

Svenskar utanför Akademien har nominerats i mycket begränsad utsträckning; ett viktigt undantag är förstås Selma Lagerlöf, som tilldelades priset innan hon invaldes i Akademien. Att Vilhelm Ekelund föreslogs av Hans Larsson 1941 har redan nämnts, men han hade redan nio år tidigare nominerats av en norsk förslagsställare. Ett av förslagen 1911 lydde på Gustaf Fröding, och Axel Munthe föreslogs 1932 till priset för *Boken om San Michele.* Ytterligare en föreslagen svensk måste nämnas, trots att han inte finns med på någon förslagslista, nämligen August Strindberg. Han nominerades 1911 av Nathan Söderblom, men förslaget inkom för sent för att kunna beaktas. Sådana förslag brukade läggas till nästföljande års lista, men nu återkallade Söderblom sin nominering, och året därpå förnyade han den inte.

Slutligen en nominering av ett ganska oväntat slag. Det finns ingenting i Nobelstadgarna som säger att en person inte kan tilldelas Nobelpriset två gånger. Känt är ju att Madame Curie tilldelades först ett fjärdedels fysikpris och senare ett odelat kemipris. Men ingenting hindrar heller att man tilldelas ett Nobelpris av samma slag mer än en gång, vilket också har inträffat inom den naturvetenskapliga sektorn. Trots detta blir man överraskad vid upptäckten att det faktiskt under den aktuella perioden har hänt att en tidigare litteraturpristagare har nominerats till ett andra pris, nämligen då 1929 års pristagare Thomas Mann 1948 föreslogs av två ledamöter av Svenska Akademien: Hjalmar Gullberg och Einar Löfstedt.

Sakkunnigutlåtandena

Sedan kandidatlistan fastställts, träder alltså de sakkunniga i aktion. Som redan nämnts, föreligger cirka 800 sakkunnigutlåtaden från perioden 1901–1950.[15] Ett sådant kan vara av mycket olika omfång, från flera tiotal sidor till kanske bara en eller två, delvis beroende på om det avser en för första gången nominerad kandidats hela författarskap eller en tidigare föreslagen kandidats allra senaste produktion.

Antalet utlåtanden per kandidat växlar i hög grad, vilket delvis har att göra med antalet gånger som vederbörande blivit nominerad. Normalt tar man inte in mer än ett utlåtande per nominering. De flesta kandidater ägnas totalt ett eller ett par utlåtanden, men många blir föremål för flera än så, och i några fall är utlåtandenas antal ganska stort. Bland dem vilkas författarskap har följts upp under en längre period finner man de tidigare nämnda obelönade kandidaterna Olav Duun med 13 och Angel Guimerà y Jorge med 14 utlåtanden. Frans Eemil Sillanpää och Grazia Deledda utreddes grundligt innan de till sist tilldelades priset (8 resp. 9 utlåtanden). Rekordet innehas här – liksom i fråga om antalet nomineringar – av 1944 års pristagare Johannes V. Jensen, som givit upphov till inte mindre än 18 sakkunnigutlåtanden.

[15] Detta antal kan om man så vill sättas i relation till antalet inkomna förslag, som ju uppgår till 1 256. Om vi för ett ögonblick bortser från att de två summorna beräknats på något olika sätt (jfr s. XX, not 11), visar detta ändå att Nobelkommittén tog in sakkunnigutlåtanden för i runt tal två tredjedelar av alla nomineringar.

Nobelkommitténs utlåtanden

Nobelkommitténs utlåtanden utgör den andra, och betydligt omfångsrikare, huvudkomponenten i denna utgåva. På grundval av inkomna sakkunnigutlåtanden och – i många fall – egen läsning och bedömning sammanställer kommitténs ordförande under sommaren ett utlåtande till Akademien över de författare som står upptagna på förslagslistan. I idealfallet utmynnar utlåtandet i en rekommendation som kommittén har beslutat ställa sig bakom, antingen detta har skett enhälligt eller genom att en majoritet av ledamöter har samlat sig kring ett namn. Har kommittén inte varit enig, kan utlåtandet åtföljas av särskilda yttranden av ledamöter som tillhört minoriteten. Om ingen majoritet har uppnåtts, blir kommitténs rekommendation i regel att priset skall reserveras till följande år.

Det är naturligt att Nobelarbetets verksamhetsformer har genomgått en viss utveckling under dessa 50 år, beroende dels på yttre betingelser såsom tidsläget i stort, Akademiens ställning och Nobelprisets status, dels på de i Nobelkommittén och Nobelinstitutet engagerade personernas arbetsmetoder och tänkesätt; framför allt gäller detta Nobelkommitténs ordförande. Denna utveckling avspeglas till en viss del i utlåtandenas form och innehåll.

Till att börja med kan man konstatera att utlåtandenas omfång är störst under de första två decennierna, dvs. under Wirséns och Hjärnes ordförandeskap, medan Per Hallströms och Anders Österlings utlåtanden är mer kortfattade.[16] Detta beror knappast på antalet inkomna förslag utan har som regel andra orsaker.

Man kan exempelvis notera att Wirsén, trots att det fr.o.m. 1902 finns sakkunnigutlåtanden att stödja sig på, ganska ofta fördjupar sig i en eller flera av kandidaterna, i synnerhet dem som han gärna vill förorda. Så ägnar han exempelvis åtskilliga sidor åt Mistral 1904, Sienkiewicz 1905, Carducci 1906, Swinburne 1908, Verhaeren 1909 och Maeterlinck 1909 och 1911. I hans utlåtanden citeras t.o.m. vid ett par tillfällen hela dikter ur kandidaternas produktion, t.ex. i hans plädering för Carducci 1906. De första åren var Nobelkommittén oftast enig, och utlåtandena 1901–07 underteck-

[16] Det händer ganska ofta att Wirséns och Hjärnes utlåtanden i denna utgåva når över 15 trycksidor, några gånger t.o.m. över 20, vilket aldrig inträffar med Hallströms och Österlings. Hallströms utlåtanden omfattar ofta ett ensiffrigt sidantal, och efter 1938 är detta regel.

nades av samtliga fem ledamöter.[17] Men 1908 börjar på allvar striden om Selma Lagerlöfs pris, och detta års utlåtande upptas delvis av Wirséns argumentation mot hennes kandidatur. Kommittén är inte enig, och Wirsén får ensam underteckna utlåtandet, som åtföljs av två särskilda yttranden (av Melin och Tegnér) och ett genmäle till Melin av Wirsén. Året därpå är kommittén överens om att den inte är enig, och även här argumenterar Wirsén mot Selma Lagerlöfs (och även mot Heidenstams) kandidatur. Men de särskilda yttrandena uteblir nästan helt, sannolikt därför att alla i kommittén vet att slaget är förlorat för Wirsén och att det redan finns en majoritet för Selma Lagerlöf i Akademien.

Efter Wirséns död i juni 1912 inträder Hans Hildebrand som tillförordnad ordförande i Nobelkommittén, och det är alltså han som skriver det årets utlåtande. Detta är ett ganska märkligt aktstycke. Av textens 28 trycksidor[18] ägnar Hildebrand 16 åt Gerhart Hauptmann, och av dessa upptas 12 av ett referat av dennes nyutkomna roman *Der Narr in Christo Emanuel Quint*.

Men Hildebrand blir bara ett mellanspel, och från 1913 är Harald Hjärne kommitténs ordförande. Hjärnes utlåtanden avspeglar delvis hans egna kompetens- och intresseområden. Han ägnar stort utrymme åt den danske kulturhistorikern Frederik Troels-Lund 1916 och åt Benito Pérez Galdós' omfattande författarskap över historiska ämnen 1915, men han redogör också utförligt för sitt ställningstagande när det gäller skönlitterära författare som Romain Rolland (1915), Henrik Pontoppidan (1917) och Karl Gjellerup (1917).

Påfallande hos Hjärnes utlåtanden är att de till stor del är hållna i jag-form, och detta personliga drag förstärks av att de från 1916 är rubricerade som utlåtanden *till* Svenska Akademiens Nobelkommitté och inte som utlåtanden *av* kommittén. Vad som sker är alltså att ordföranden redogör för sina personliga åsikter om kandidaterna i ett utlåtande, som han därefter "har att underställa kommitterades ompröfning". I början av 1916 års utlåtande återfinns denna typiska passage:

---

[17] 1905 års utlåtande åtföljs visserligen av tre särskilda yttranden, men man kan inte säga att dessa polemiserar mot utlåtandet. Två av dem (av Tegnér och Melin) pläderar för delning av priset mellan majoritetens kandidat, Sienkiewicz, och Eliza Orzeszkowa; det tredje (av Hildebrand) uttalar allmänt sitt stöd för Sienkiewicz.

[18] Detta utlåtande är det längsta av alla under den aktuella 50-årsperioden.

> Jag anser mig böra i korthet uttala mina åsikter om de särskilda nu ifrågasatta namnen [...]. Det förslag, hvarvid jag sålunda inom kommittén finner mig kunna stanna, betraktar jag för min egen del endast såsom provisoriskt, och jag förbehåller mig att få ansluta mig till något annat på grund af de skäl, som längre fram under Akademiens enskilda öfverläggningar torde komma att anföras.

Flera av Hjärnes utlåtanden utmynnar inte i någon rekommendation, men i den mån någon sådan förekommer är även den hållen i jag-form. Sist i dokumentet förklarar sig i förekommande fall övriga kommittéledamöter instämma i ordförandens förslag.

Hjärne berör ibland också principiella frågor rörande litteraturpriset, delvis under intryck av världshändelserna. Mest påfallande är det utförliga resonemang, utbrett över flera sidor, som förekommer i början av 1914 års utlåtande. För varje år, skriver Hjärne, "framträda allt tydligare de växande svårigheterna, när det gäller utkorandet af den värdigaste särskildt till litteraturpriset", och "[d]e i vidsträcktare kretsar ryktbara författarnas antal är i det närmaste uttömdt". Nobelstiftelsens grundstadgar erbjuder dock vissa utvägar: man kan reservera ett pris till följande år, och, om ingen värdig pristagare kan utses då heller, fondera priset. Men detta kan ändå innebära en nackdel: om en författare nomineras ett år men då inte anses värdig och därefter nomineras även följande år, måste kraven på honom andra gången bli ännu större. Hjärne diskuterar också frågan om delning av priset men konstaterar att en sådan åtgärd medför den olägenheten att förrådet av kandidater uttöms snabbare än annars.

Sverige befinner sig, fortsätter Hjärne, mitt uppe i ett stort och omfattande krig, "hittills åtminstone endast såsom åskådare". Flera av vetenskapens, vitterhetens och konstens främsta målsmän på ömse sidor – t.o.m. flera av litteraturpristagarna, särskilt Maeterlinck och Hauptmann, Eucken och Kipling – har drabbat samman i häftiga utfall mot varandra, och frågan är hur det efter krigets slut skall gå med de internationella kulturförbindelserna. Akademien bör därför, anser Hjärne, som prisutdelare försöka verka dämpande på de oarter och överdrifter som följer av "den nationalistiska riktningen i samtidens litteratur och makttäflan öfverhufvud" och undvika att genom sina prisbeslut framstå såsom gynnande någon särskild nation. I stället bör man hävda "litteraturens upphöjdhet öfver tidens politiska oro" och fungera som "en vitterhetens internatio-

nella skiljedomstol, som [...] icke låter störa sig af några bekymmer angående sin beröring med den profana oron".

Hjärne hävdar också att Svenska Akademien genom Nobelprisets prestige har kommit att i utlandet uppfattas som ett organ för ledande tänkesätt i Sverige, kanske t.o.m. i högre grad än dagspressen, "hvars uppträdande redan nu i krigets början på många inflytelserika håll underkastas en misstänksam granskning". Akademien bör därför genom sitt handlande "utan att kränka de åtagna förpliktelserna öfverhufvud öppna så litet utrymme som möjligt åt en politiserande diskussion", som även kunde vara till skada för Sverige som nation.

Även under Hjärnes ordförandeskap förekommer inlägg från andra kommitterade. År 1915 pläderar Per Hallström i ett utförligt yttrande för Galdós, 1920 Schück för Brandes och Deledda och 1921 återigen Schück, denna gång för Anatole France. Det mest speciella inlägget under denna period härrör emellertid från en ledamot utanför kommittén, nämligen Heidenstam. Kommittén hade 1913 enat sig om att föreslå den franske litteraturhistorikern Émile Faguet till priset, men det brev som Heidenstam i oktober riktade till ständige sekreteraren och i vilket han kraftigt understödde Rabindranath Tagores kandidatur[19] verkar ha bidragit till att få Akademien på andra tankar.

När Per Hallström 1922 inleder sin långa gärning som kommitténs ordförande, ändrar utlåtandena karaktär. Det första som slår en är att 1906 års stavningsreform nu har slagit igenom, och hädanefter är utlåtandena nystavade.[20] Som redan nämnts är de nu också kortare än tidigare, och eftersom tillgången på förslag är god åtminstone fram till andra världskrigets utbrott innebär det att de flesta kandidater behandlas ganska summariskt. De viktigaste undantagen förekommer i några av de tidigaste utlåtandena: 1922 då de två huvudkandidaterna Jacinto Benavente och William Butler Yeats vägs mot varandra, 1924 och 1926 då George Bernard Shaw står i blickpunkten och 1927 då frågan om Kostis Palamas' kandidatur dryftas.[21] Därutöver kan nämnas en relativt utförlig behandling av spanjoren Miguel de Unamunos författarskap i 1935 års utlåtande.

---

[19] Brevet (i maskinavskrift) sitter inbundet tillsammans med årets kommittéutlåtande, varför det trots sin speciella karaktär har medtagits i denna utgåva.

[20] Däremot behåller förslagslistorna det gamla stavningssättet t.o.m. 1926.

[21] Hallström är när det gäller Palamas, trots den dåliga tillgången på översättningar, "böjd för att hellre våga för mycket än för litet" och kan tänka

Den kortfattade behandlingen av prisförslagen har också medfört en successivt allt mer ensartad utformning av utlåtandena. Dispositionen följer i stort sett detta schema, direkt citerat ur inledningen till 1943 års utlåtande:

> De prisförslag som utan formella hinder kunnat mottagas till prövning äro 20. Till samma antal uppgå föreslagna kandidater. Av dessa äro 6 nya, vilka som vanligt sparas till sist, jämte 4 förut föreslagna som av årets kommitterade omfattats med särskilt intresse.

De enskilda kandidaterna behandlas också på ett förhållandevis likartat sätt. Två belysande exempel skall här anföras, varav det första avser ett förstagångsförslag från 1937 och det andra ett återkommande förslag från 1941:

> *N:o 4. René Béhaine.* Sakkunnigutlåtandet ger en ingående granskning av den romanserie, *Histoire d'une société*, som tycks vara författarens enda verk och därtill ofullbordade verk, och granskningen leder till ett bestämt avböjande av prisförslaget. Kommitterade ha genom läsning av större eller mindre delar av serien kommit till samma ställningstagande.
>
> N:o 6. *Vilhelm Grønbech.* I sitt sakkunnigutlåtande om de arbeten av denne författares alstring, som sedan den senaste gången för 4 år sedan var föremål för granskning, har Hr Andræ, liksom varje gång förut, ställt sig avböjande mot prisförslaget. Kommitterade ansluta sig till hans ståndpunkt.

Typiska drag är här dels att man börjar med att hänvisa till ett sakkunnigutlåtande, dels att man avslutningsvis instämmer i den sakkunniges bedömning. Även terminologin är ganska enhetlig. Man "avböjer" eller "avvisar", resp. "anbefaller" eller "förordar", prisförslaget när man är säker på sin sak. När man varken vill avböja eller anbefalla, används verbet "avvakta" i olika skepnader, t.ex. så att kommittén sägs inta "en avvaktande hållning" till prisförslaget. De ovan cite-

---

sig att stödja förslaget, medan resten av kommittén inte vill bestämma sig utan att ha fått ett utlåtande från en språkkunnig bedömare. I kommitté-utlåtandet är också infogat ett längre yttrande av Schück, som avråder från att denna gång ge priset till den grekiske skalden.

rade formuleringarna är tämligen hovsamma; detta är också det normala, men det förekommer ibland att kommittén höjer rösten:

> *N:o 28. Lion Feuchtwanger.* Den världsberömmelse som denne tyske författares historiska romaner i ett slag vunnit, har sakkunnighetsutlåtandet icke funnit motsvaras av något verkligt litterärt värde. Den torde få förklaras av gällande smak för brutala effekter och den breda publikens brist på urskillning mellan äkta och falskt, eller snarare förkärlek för grov bluff. Kommitterade ställde sig bestämt avvisande till förslaget. [1930]
>
> N:o 12. *Ruth Clifford Young.* Sakkunnigutlåtandet nöjer sig med att i all korthet ge en föreställning om absurditeten i författarinnans enda utgivna verk och därmed också om absurditeten i ett prisförslag, vartill det icke finns många motstycken i Kommitterades papper. [1941]

Som tidigare nämnts, är det ovanligt under Per Hallströms ordförandetid att man i kommittéutlåtandena fördjupar sig i de olika kandidaternas författarskap. Däremot finns det under den perioden ganska gott om särskilda yttranden som fogats till utlåtandena. Under 30-talet förekommer nästan varje år sådana yttranden, bland vilka kan nämnas Böök om Galsworthy och Paul Ernst 1932, Schück om Pirandello och O'Neill 1934 och Fogelqvist och Österling om Hermann Hesse 1939.

Schück avger 1928 ett yttrande som tar upp en principfråga och som även på andra sätt skiljer sig från de övriga. Läget är just då sådant att man utöver årets pris har det från 1927 reserverade priset till sitt förfogande. Schück diskuterar i yttrandet Sigrid Undsets och Maxim Gorkijs kandidaturer och kommer till slutsatsen att han inte kan rösta på någon av dem och att man detta år inte bör dela ut något pris alls. Frågan är då vad som skall ske med 1927 års pris. Schück framhåller att Svenska Akademien, ensam bland prisutdelarna, verkar "nästan hysa en förskräckelse" för att av icke utdelade prispengar skapa en särskild fond av den typ som enligt Nobelstadgarna kan inrättas för att "annorledes än genom prisutdelning främja de ändamål testator ytterst afsett". I stället är man ensidigt inriktad på att dela ut priset varje år, vilket kan få till följd att man sänker kraven på pristagarna till den grad att man till slut måste belöna ganska slätstrukna prestationer. Schück pläderar för att man skall inrätta en särskild fond av det från 1927 reserverade priset och

påpekar att ett par av de övriga prisutdelarna årligen anslår betydande belopp till andra ändamål än prisutdelning. Han vet vad han talar om, eftersom han sedan tio år tillbaka också är ordförande i Nobelstiftelsens styrelse. Schücks förslag vinner dock ingen anklang i Akademien: man bestämmer sig för att dela ut det reserverade priset och ge det till Henri Bergson.

När Anders Österling övertar ordförandeposten i Nobelkommittén ändras i viss mån kommitténs arbetssätt, vilket också avspeglas i utlåtandenas utformning. Under åren 1947–49 tilläggs i slutet av utlåtandet särskilda yttranden av kommitténs medlemmar, där de "var för sig behandla de förslag, som framför allt omfattats med intresse och synts aktuella". Efter yttrandena fortsätts och avslutas kommittéutlåtandet genom ordförandens sammanfattning av opinionsläget i kommittén och med hans underskrift.

Dispositionen av det sista av de nu tillgängliga utlåtandena visar att kommitténs arbetssätt åter har ändrats. Ledamöternas särskilda yttranden har 1950 slopats och ersatts med ett yttrande av ordföranden rörande "de förslag som av kommitterade omfattats med största intresset". Liksom tidigare följs yttrandet av en sammanfattning och rekommendation, men dokumentet är nu inte längre undertecknat av kommitténs ordförande utan av dess sekreterare, Uno Willers. Frågan huruvida detta är början till en ny trend i Nobelkommitténs arbete eller inte, kan endast besvaras med hjälp av de följande årens kommittéutlåtanden och måste därför tills vidare förbli en väl förborgad hemlighet.

*

Under de 50 år som denna översikt omfattar återkommer då och då ett antal teman av olika slag i kommitténs utlåtanden. Några av dem har berörts tidigare, t.ex. Nobels testamente och Nobelstiftelsens grundstadgar, och det är givet att just dessa hör till dem som oftast blir aktuella. Uttrycket "idealisk rigtning" i testamentet gör sig påmint under hela perioden och uppträder i olika skepnader:

> mer än de flesta representerar hvad testator kallat "det idealiska" i litteraturen [om Sully Prudhomme 1901]

> dock ej ansetts vara af den ädla idealitet, som bör vara utmärkande för en Nobelpristagare i litteratur [om Anatole France 1910]

kan man icke frånkänna honom den idealism, som fordras af en Nobelpristagare [om H. G. Wells 1921]

att hans ideella inriktning [...] hamnar i en fullständig etisk anarki som torde vara svår att försona med prisinstiftarens syften [om Hermann Hesse 1931]

att han åtminstone hittills i ovanligt fullständig grad saknar den i detta sammanhang ständigt efterlysta ideella tendensen [om Alberto Moravia 1949]

Lika vanligt är det att man i utlåtandena tar upp frågeställningar som har med Nobelstiftelsens grundstadgar att göra. Redan 1902, då man har att ta ställning till kandidater som Herbert Spencer och Theodor Mommsen, diskuteras tolkningen av grundstadgarnas § 2, enligt vilken man kan belöna "äfven andra skrifter, hvilka genom form och framställningssätt ega litterärt värde". Det kommer i fortsättningen också främst att röra sig om filosofiska och historiska men även litteraturhistoriska och religionsvetenskapliga skrifter när denna fråga diskuteras, och det är ett genomgående drag att man är ytterst obenägen att utvidga området för sin bedömning. Som motivering för sitt ställningstagande anför kommittén exempelvis följande: "Då och då slumpvis inkommande förslag ge ej tillfälle till den jämförande och avvägande värdering mellan olika länders forskningsresultat och deras varaktiga betydelse, som är nödvändig för att försvara ett val ur så överrikt material." Detta citat är från 1930 och gäller den finske litteratur- och kulturhistorikern Yrjö Hirn; bland övriga kandidater där ett liknande resonemang utgjort ett hinder på vägen mot priset kan nämnas historikern Guglielmo Ferrero, litteraturhistorikern Ramón Menéndez Pidal, religionsvetenskapsmannen James G. Frazer och filosoferna Sarvepalli Radhakrishnan och Benedetto Croce. I detta sammanhang möter man i utlåtandena ofta formuleringar av typen "det skönlitterärt inriktade Nobelpriset".

Att man oftare än vad som framgår av prisbesluten har övervägt en delning av priset är en rimlig förmodan. Ett par sådana fall har t.o.m. varit kända tidigare, exempelvis att man redan 1902 diskuterade möjligheten att låta Ibsen och Bjørnson dela på priset och att det 1905 höjdes röster för att Sienkiewicz skulle dela det med sin landsmaninna Eliza Orzeszkowa. Senare förekom finländarna Frans Eemil Sillanpää, Bertel Gripenberg och Jarl Hemmer flera gånger i diskussioner kring delning av priset, men med tiden blev

detta ett allt mer sällsynt tema. I sitt utlåtande 1948 nämner Anders Österling i förbigående tanken att låta T. S. Eliot och Angelos Sikelianos dela på priset men avfärdar den omedelbart, ”emedan det för bådas vidkommande säkerligen skulle uppfattas som en depreciering”.[22]

Kommittén konstaterar också, framför allt under senare delen av perioden, att stadgarna inte förbjuder Akademien att dela ut priset postumt förutsatt att kandidaten har föreslagits i laga ordning. 1931 års pris till Karlfeldt har redan nämnts. Men frågan var aktuell redan när det gällde Henry James 1916, och den dök upp igen 1933 efter Paul Ernsts död.[23] En gång hade man att ta ställning till inte mindre än tre sådana fall, nämligen 1945 då Franz Werfel, Johan Huizinga och Paul Valéry samtliga hade avlidit under året. Efter 1931 har kommittén dock genomgående avstått från att rekommendera Akademien att dela ut priset postumt.

Trots Nobels uttryckliga förbud mot nationella hänsyn kan sådana ibland inte undvikas. I synnerhet under de första åren är man angelägen om att inte genom sina prisbeslut ge intryck av att gynna någon särskild nation. Efter att ha givit priset till Sully Prudhomme 1901 är man obenägen att ge det till Mistral året därpå; det faktum att Mistral belönades 1904 försämrade i sin tur utsikterna för Albert Sorel 1905 och Gaston Boissier 1906.[24] På liknande sätt lade priset till Gide 1947 hinder i vägen för Duhamels kandidatur året därpå.

Kommittén vill också undvika att Akademien genom sina prisbeslut bidrar till att skärpa nationella motsättningar. Exempelvis hävdar man 1916, när det står och väger mellan kastilianen Benito Pérez Galdós och katalanen Angel Guimerà, principen att man inte bör belöna den författare som ”uppträder såsom målsman för en provinsiell och separatistisk kultur innan ett dylikt erkännande [kan]

---

[22] Ett fall där processen gått i motsatt riktning, alltså där ett odelat pris blev ett halvt pris, inträffade 1904. Mistral var då på väg att ensam tilldelas priset, men av fruktan att Carl Rupert Nybloms misslyckade översättning av hans *Mirèio* skulle anses ha legat till grund för prisbeslutet och därigenom misskreditera Akademien, stannade man för att låta honom dela priset med Echegaray (se vidare Schück [1999] V:112–118).

[23] I ett särskilt yttrande vidhöll Fredrik Böök detta förslag och påpekade att ett nytt postumt pris dessutom skulle ha det goda med sig att priset till Karlfeldt två år tidigare inte skulle uppfattas som ”skräddarsytt” för just det tillfället.

[24] Däremot hänvisar Wirsén, i sin iver att förhindra att priset går till Selma Lagerlöf, 1908 till Nobels ord i sin argumentering för att priset bör ges till Swinburne, året efter det att dennes landsman Kipling har fått det.

gifvas åt den egentliga spanska nationallitteraturen", vilket alltså innebär att Galdós bör ges företräde. Man är också 1919 obenägen att ge priset åt en författare som skriver på ett "provinsspråk" före en författare som skriver på "det ifrågavarande landets tidigare rådande kulturspråk", vilket gör att man hellre vill ge priset åt en finlandssvensk författare innan den finskspråkige Juhani Aho kan komma i fråga.

Det betonas på flera ställen, att Akademiens prisbeslut bör fattas med bortseende från politiska faktorer, en princip som dock inte alltid går att upprätthålla. Temat blir givetvis mest aktuellt i samband med de båda världskrigen. I 1914 års utlåtande kommenterar Hjärne, som redan nämnts, den mycket hätska polemik med nationella förtecken som under kriget försiggår mellan författare på ömse sidor, och följande år går han in på detta ämne mer utförligt och nämner bland dem som gjort sig särskilt bemärkta Henri Bergson, Émile Faguet, Paul Bourget och Émile Verhaeren. Fyra år senare anses det inte heller lämpligt att tilldela vare sig Bertel Gripenberg eller Juhani Aho priset, "emedan de båda för närvarande äfven i sin litterära verksamhet äro starkt påverkade af tidens olyckliga förhållanden, enkannerligen i deras eget fädernesland".

I ett särskilt yttrande i september 1939 påpekar Fogelqvist och Österling beträffande Hermann Hesse, att denne blivit schweizisk medborgare långt före det nazistiska maktövertagandet i Tyskland och alltså inte av politiska skäl, varför ett pris till honom inte borde upptas illa på tyskt håll. Däremot avvisar kommittén Churchills kandidatur 1948 med motiveringen att priset "skulle få en politisk innebörd snarare än en litterär. En dylik gest skulle dessutom i belysning av vårt lands med rätt eller orätt kritiserade hållning under världskriget kunna ge upphov till misstydningar." Det kalla kriget hinner bara sätta några få spår i kommitténs utlåtanden under den aktuella 50-årsperioden; dock uttrycker man 1949 farhågor rörande "utmärkelsens konsekvenser för en författare i Pasternaks speciellt ömtåliga ställning", och året därpå konstaterar man (sannolikt med en viss oro) att "inga säkra meddelanden föreligger beträffande denne ryske lyrikers senare verksamhet".

Att författare ibland föreslås till Nobelpriset på mer eller mindre nationalistiska grunder har redan framgått. På vissa håll, företrädesvis i sydromanska och slaviska länder, har veritabla kampanjer iscensatts till förmån för någon av nationens litterära heroer. Redan 1905 talas det om "delvis ur oklar källa flutna anfall mot Akademien i italienska tidningar", föranledda av att priset året innan hade gått till

Mistral och Echegaray och inte till Carducci. Den spanska uppslutningen kring Benaventes kandidatur 1921 beskrivs också av kommittén på ett sådant sätt att man inser att kravet på sekretess inte alltid iakttogs så noga: "[N]är spanjorer föreslagits till Nobelpriset, har förslaget omedelbart blifvit tillkännagifvet inför allmänheten och vunnit understöd genom ett slags massdemonstrationer med tillhörande namnunderteckningar äfven från sådana håll, där de kompetensvillkor, som Nobelstadgarna föreskrifva, på intet sätt kunna anses ådagalagda".

Dessa och andra erfarenheter medför att kommittén också har klart för sig att man i sina bedömningar måste ta hänsyn till existerande skillnader mellan olika kulturer i fråga om temperament och tänkesätt. Inför den starkt utvecklade självkänsla som greken Palamas ger uttryck för i sina dikter görs exempelvis 1926 denna reflexion: "En german och nordbo får dock här dämpa sin förstämning genom att hålla i minnet det sydländska temperamentets fara i dylikt avseende." Beträffande den portugisiske skalden Correia de Oliveira uttrycker Henrik Schück 1933 i ett särskilt yttrande likartade tankegångar: "Smakomdömet hos olika folk är ju mycket olika, och att strängt tillämpa blott vår svenska smak på arbeten av författare, tillhörande folk, som till sitt åskådningssätt och sin livsuppfattning stå oss fjärran, kan knappt vara riktigt."

I Österlings och Fogelqvists plädering för Hesse 1939 karakteriseras denne som "en värdig och sympatiskt originell företrädare för den tillbakaträngda, men kvardröjande humanismen". Sådana kommentarer rörande samtiden är inte ovanliga, antingen det gäller det politiska världsläget, tidsandan i allmänhet eller den rådande litterära smaken. Den politiska sidan av saken har redan berörts i det föregående; här följer några citat till belysning av de övriga aspekterna:

> i brytningstider sådana som våra det hjärtliga och okonstlade har få vänner, det förkonstlade många [1909]

> Kanske skulle också hos vår tids jäktade och nötta publik en mera komplex och historiskt trognare framställning haft svårt att komma till verkan. [1926]

> den rastlösa och på momentan publikerövring inriktade teaterdiktning som i våra dagar knappast ger rum åt strängare, fastare och förnämligare kultur [1934]

> Den litterära publiken och dess ledare i våra dagar äro ju synnerligen lätt erövrade av varje slags energi, och desto lättare ju mera denna vill förbluffa. [1935]

> Hur [den moderna jätteromanen] kunnat erövra publik i ett tidsskede som eljes är den nervösa fartens och orons är svårförklarligt. Kanske har den materialistiska kulturens vördnad för det kvantitativa sträckt sig även till de andliga produkterna. [1937]

Brist på goda kandidater är ett problem som framför allt gör sig märkbart i slutet av Hjärnes ordförandetid, och 1920 års utlåtande inleds med en diskussion om hur man, utan att bryta mot grundstadgarna, skall kunna komma till rätta med det. Som en tänkbar möjlighet nämns att ta fasta på stadgarnas föreskrift om att det är "arbeten" som skall belönas och inte hela författarskap, en synpunkt som vid några tillfällen får en speciell vinkling av detta slag: "Genom att så strängt som möjligt följa dessa anvisningar torde man [...] kunna undgå att åtaga sig något slags litterärt ansvar äfven för sådana pristagarens arbeten, hvilka betraktas såsom snarare klandervärda än förtjänta af särskild belöning." Så skedde exempelvis 1924 när man beslöt sig för att bortse från Władysław Reymonts övriga produktion och uttryckligen tilldelade honom priset för romanen *Bönderna*. Men genom att man i fortsättningen nästan genomgående väljer att inte dela ut priset för enstaka verk, uppstår ibland farhågor i kommittén för att Akademien skall anses ha baserat sitt prisbeslut även på de svagare delarna av pristagarens produktion. Sådana överväganden utgjorde ett hinder när det gällde t.ex. Arnold Bennett 1926, Maxim Gorkij 1928 och John Masefield 1935; liknande betänkligheter hyste kommittén också länge mot Johannes V. Jensen innan man slutligen lyckades övervinna dem 1944, då han tilldelades priset.

Nobels ord om "det förlupne året" fick som bekant en mildare formulering i stadgarna, men det innebär inte att frågan om åldern hos de verk man ville belöna alltid var utan problem. Redan första året var bekymmersamt från den synpunkten, eftersom Sully Prudhommes huvudsakliga produktion var flera decennier gammal. Ett känt exempel är 1929 års pris till Thomas Mann, då Akademien väckte sensation genom att i sin motivering hänvisa inte till den relativt nyutkomna *Bergtagen* utan till ungdomsverket *Buddenbrooks*, publicerat redan 1901; här följde Akademien till punkt och pricka kom-

mitténs rekommendation att ge priset till Mann "med det förtydligandet, att utmärkelsen skulle avse hans tidigare författarskap, framför allt romanen Die Buddenbrooks".

Inte bara verkens ålder kan utgöra ett problem utan också kandidaternas. Exempelvis var kommittén 1910 osäker på om Akademien borde ge priset till Paul Heyse, som då var 80 år, och föreslog Maurice Maeterlinck som "reserv". Benedetto Croces utsikter att få priset var redan från början begränsade genom att han inte var en skönlitterär författare; så småningom föll han också för åldersstrecket, vilket framgår exempelvis av 1948 och 1949 års utlåtanden, där f.ö. George Santayana rönte samma öde. Det omvända förhållandet, alltså att kandidaten är förhållandevis ung, är givetvis inget problem: kommittén förklarar bara att han eller hon får stå på tillväxt, vilket bland annat gäller de tidigt nominerade John Steinbeck och Albert Camus.

Ett särskilt problem utgör förstås de kandidater som samtidigt är ledamöter av Akademien. I så gott som samtliga fall framgår att de har undanbett sig att komma i fråga, och det etableras en praxis innebärande att de inte blir föremål för bedömning i vare sig de sakkunnigas eller kommitténs utlåtanden.[25] I stället överflyttas hela bedömningsprocessen till Akademien som helhet och undandrar sig därigenom vår insyn.

Vad är syftet med Nobelpriset i litteratur? Skall priset utgöra en belöning för utförda prestationer, eller skall det ha en stödjande och främjande funktion? Detta är frågor som huvudsakligen dryftas under senare skeden av litteraturprisets historia. En sida av saken blir dock föremål för diskussion redan under de första 50 åren, och frågan gäller då vilken kandidat som skulle ha nytta av det erkännande som priset innebär och vilken som inte behöver det.

Fredrik Böök hävdar 1932 i ett särskilt yttrande att ett pris till John Galsworthy, som är "en populär och världsberömd storhet, vars lätt tillgängliga romancykel blivit läst och uppskattad överallt", inte kommer att ha "den ringaste betydelse, varken för honom själv eller för litteraturen", medan Akademien däremot genom att ge priset till Paul Ernst skulle belöna "en karaktärsfull, självständig författarpersonlighet, som står utanför marknadslarmet". Femton år senare tvekar kommittén inför Ernest Hemingways kandidatur, bl.a.

---

[25] Så skriver exempelvis Per Hallström redan 1931 med anledning av nomineringen av Karlfeldt: "En i skrift avfattad diskussion i denna sak torde [...] vara oförenlig med Akademiens tradition."

därför att man inte har kunnat "frigöra sig från den känslan, att priset i detta fall bleve en ofruktbar gest, eftersom prissumman efter amerikansk succéstandard säkerligen är betydelselös". Ännu mer oförblommerat uttrycker sig Sigfrid Siwertz i ett yttrande 1948: "Det kan väl knappast vara i Nobels anda att bara inregistrera de stora världssuccéerna. Vad tjänar det egentligen till att lägga lök på laxen och ösa pengar och berömmelse över dem som inte alls behöver mer av varan. Ja, Akademien säkrar kanske därmed sin egen position men vad uträttar man för dikten."

*

Att de rent litterära bedömningskriterier som varit bestämmande för kommitténs ställningstaganden har växlat från tid till annan är ett välkänt faktum, som också avspeglar sig i de kommittéutlåtanden som nu har blivit tillgängliga. Detta tema, liksom över huvud taget de litteraturvetenskapliga och idéhistoriska aspekterna av ämnet, ligger dock utanför ramen för denna översikt.[26]

Prisbesluten

Nobelkommitténs utlåtanden utmynnar alltså normalt i en rekommendation till Akademien, antingen det nu är hela kommittén eller en majoritet av dess medlemmar som samlat sig kring ett förslag. I några fall har åsikterna i kommittén gått isär så pass mycket att man inte har uppnått majoritet för någon av kandidaterna.

I vilken utsträckning följde nu Akademien Nobelkommitténs rekommendationer? Grovt uttryckt skulle svaret kunna lyda: det var vanligast i början, i mitten och i slutet av den behandlade 50-årsperioden.

Under Wirséns tid som Nobelkommitténs ordförande beslutade Akademien i regel enligt kommitténs förslag. Undantagen är 1904

[26] Den intresserade hänvisas till Kjell Espmarks bok *Det litterära Nobelpriset. Principer och värderingar bakom besluten*, som utgavs i samband med Svenska Akademiens 200-årsjubileum (Espmark 1986) och som under 2001 utkommer i ny, reviderad upplaga under titeln *Litteraturpriset. Hundra år med Nobels uppdrag*. Den idéhistoriska aspekten behandlas utförligt av Torgny Segerstedt i tredje delen av *Svenska Akademien i sin samtid. En idéhistorisk studie* (Segerstedt 1992).

då rekommendationen lydde på Mistral ensam men då det ju till sist blev delning mellan denne och Echegaray, 1908 då kommittén föreslog Swinburne men då priset i stället gick till filosofen Rudolf Eucken och 1909 då Selma Lagerlöf efter många och hårda strider i kommittén och i Akademien till slut tillerkändes priset.

De därefter följande tio åren, som i stort sett sammanfaller med Hjärnes tid som ordförande i kommittén, uppvisar en splittrad bild. Priset reserverades 1914,[27] 1915, 1918 och 1919 till påföljande år, och av dessa kom 1914 och 1918 års pris aldrig att utdelas utan fonderades. Följden blev för Carl Spitteler (förordad av kommittén fyra gånger under denna period) att han fick vänta på priset från 1914 till 1920 och för Benito Pérez Galdós (förordad två gånger) att han helt gick miste om det. På det hela taget råkade kommitténs förslag ganska illa ut i Akademien under den här perioden. Som tidigare nämnts hade man 1913 rekommenderat Émile Faguet till priset, men Akademiens val föll på det nyligen upptäckta stjärnskottet Tagore. 1916 gav man 1915 års pris inte till kommitténs kandidat Galdós utan till Romain Rolland och 1916 års pris inte till de av kommittén förordade danskarna Karl Gjellerup och Jakob Knudsen utan till Heidenstam.

Från och med 1920 ökar åter samstämmigheten mellan Nobelkommittén och Akademien. Bortsett från 1921, då kommittén förordade Galsworthy men Akademien föredrog Anatole France, blir kommitténs förslag i stort sett också Akademiens beslut ända fram t.o.m. 1926 års pris. Men 1928 har kommittén föreslagit Sigrid Undset till ett av de för året disponibla prisen: årets pris och det som reserverats från 1927. Då ger Akademien visserligen årets pris till den norska författarinnan, men det reserverade priset går till Henri Bergson i stället för till den kandidat som näst efter Undset hade det starkaste stödet i kommittén, nämligen Maxim Gorkij. Händelserna 1928 utgör dock ett mellanspel, och man kan säga att harmonin i stort sett består ända till och med 1932 då Galsworthys kandidatur för andra gången anbefalls av Nobelkommittén, nu med större framgång än elva år tidigare.

Återstoden av 1930-talet karakteriseras av en ganska påtaglig brist på överensstämmelse mellan Nobelkommitténs förslag och Akademiens beslut, och det var egentligen bara vid valet av

[27] Egentligen är det just detta år inte fråga om någon verklig reservering av priset utan om ett av Kungl. Maj:t beslutat uppskov med prisutdelningen till följande år.

Pirandello 1934 som kommitténs rekommendation fick genomslag.[28] Man noterar exempelvis att en majoritet i kommittén två år i följd ville förorda den belgiske författaren Stijn Streuvels, som dock fick vika 1937 för Roger Martin du Gard och 1938 för det nya fyndet Pearl Buck.

Efter belöningen av Sillanpää 1939 inställdes prisutdelningarna helt under de första krigsåren, men Nobelkommittén fortsatte sitt arbete som förut och föreslog 1940 och 1942 Gabriela Mistral, som också till slut tilldelades priset när hennes namn framfördes för tredje gången 1945. Men redan året dessförinnan, i och med att priset gick till Johannes V. Jensen, hade samstämmigheten mellan förslag och beslut återställts, och Akademien visade sig under återstoden av decenniet vara beredd att följa Nobelkommittén även när den i sina rekommendationer uppvisade allt större djärvhet och förde fram tidigare nästan otänkbara namn som Hermann Hesse, André Gide och T. S. Eliot.

[28] Dessutom följde Akademien kommitténs förslag att reservera 1935 års pris till följande år, då det – likaledes enligt kommitténs rekommendation – inte utdelades utan fonderades.

Denna utgåva

Utgåvan omfattar de förslagslistor, kommittéutlåtanden och särskilda yttranden rörande Nobelpriset i litteratur som under perioden 1901–1950 varje år distribuerades till Svenska Akademiens ledamöter. Som förlaga har använts den uppsättning av dessa dokument som i inbundet skick förvaras i Akademiens Nobelarkiv.

Texten återges i oförkortat skick. Utgåvan är dock inte diplomatarisk, och avsikten är alltså inte att den skall kunna användas i språkvetenskapliga sammanhang. De från förlagan gjorda avvikelserna, vilkas enda syfte är att underlätta läsningen, är i huvudsak följande. Skrivfel och uppenbara fel i interpunktionen har stillatigande rättats. Typografin i bl.a. rubrikerna har förenhetligats. Stavningen av personnamn och verktitlar har i möjligaste mån rättats och uniformerats. Strävan har inte varit att i detalj kontrollera alla citat, men uppenbara fel har rättats i den mån det varit möjligt att uppspåra källan.

Kommentarerna är kortfattade och ger enbart sådana förklaringar som är nödvändiga för textförståelsen. Citat och verktitlar på främmande språk har som regel inte översatts. Korta biografiska notiser om de personer som nämns i texten och i inledningen ges i personregistret.[1] Dessutom tillkommer i del II ett antal förteckningar av olika slag.

[1] I texten nämns ett stort antal personer av vilka en del är tämligen okända, och det har ibland visat sig omöjligt att med en rimlig arbetsinsats få fram säkra biografiska uppgifter om dem. Dessutom råder i några fall fortfarande en viss osäkerhet beträffande namnformen.

TEXT

1901

Förslag till Nobelpris 1901.

1. *Émile Zola,*
   för hans arbeten i allmänhet.
   Förslagsställare: M. Berthelot, de l'Acad. Fr.

2. *René Vallery-Radot*
   Arbete: La vie de Pasteur. 1900
   Förslagsställare: E. Melchior de Vogüé, de l'Acad. Fr.
   E. Legouvé d:o
   Albert Vandal d:o
   G. Hanotaux d:o
   Albert Sorel d:o
   Sully Prudhomme d:o
   Henri Lavedan d:o

3. *Edmond Rostand*, auteur dramatique
   Arbeten: Cyrano de Bergerac.
   L'Aiglon.
   Förslagsställare: Paul Hervieu, de l'Acad. Française
   G. Hanotaux, d:o

4. *Julius Gersdorff*, Liederdichter, Darmstadt
   Arbeten: "600 bis 700 Lieder."
   Förslagsställare: C. H. Döring, Prof. am K. Musikkonservatorium, Dresden.

5. *Alexander Baumgartner*, S. J.
Arb. Geschichte der Weltliteratur, 4 band. 1897–1900.
Förslagsst. K. Krogh-Tonning, led. af Vidensk.-Selsk. Christiania.

6. *A. D. Xenopol*, professor i Jassy.
Arb. Les principes fondamentaux de l'histoire. 1899.
Förslagsst. J. Gavanescu, prof. de psychol. et d'esthétique Jassy

7. *Oscar le Pin*
Arb. La recherche de l'idéal, oeuvre dramatique, Genève 1900
Förslagsst. P. L. Bonnaviat, prof. d'esthétique et de litt. française, St Petersburg.

8. *Paul Sabatier*
Arb. Vie de S. François d'Assise.
Förslagsst: C. Bildt, led. af Vitt. Hist. o. Antiqv. Ak.

9. *Louis Ducros*, prof. i Aix.
Arb. Les Encyclopédistes. 1900.
Förslagsst. Clerc, prof. d'histoire à l'univ. d'Aix.

10. *Sully Prudhomme*, de l'Académie Française
Arbeten: Oeuvres, 1865–1888, 5 vols.
Que sais-je? Examen de conscience. 1896.
Testament poétique. 1901.

Förslagsst.		
Gaston Paris	Henri de Bornier	de l'Académie Française gemensamt förslag
Paul Bourget	J. M. de Heredia	
Gréard	Jules Lemaître	
André Theuriet	C. de Freycinet	
G. Boissier	Paul Deschanel	
Ludovic Halévy	Émile Ollivier	
Henry Houssaye	Guillaume	
François Coppée	Costa de Beauregard	
	Émile Faguet.	

G. Lanson, maître de conférences de litt. française à l'univ. de Paris.
Michel Bréal, de l'Institut (Ac. des inscriptions), prof. au collège de France.
P. A. Geijer, prof. i nyeuropeisk lingvistik, Upsala.

11. *Frederi Mistral*
Arbeten: Oeuvres, texte et traduction
Mireille
Calendau. 1887.
Les îles d'or. 1889.
La reine Jeanne, tragédie provençale, avec trad.
Le poème du Rhône en 12 chants, avec trad.
Nerto, provençal. Erzählung, Deutsch von A. Bertuch.
Mirèio, provençal. Dichtung. Deutsch v. Bertuch
(Welter, Nic. Frederi Mistral, der Dichter der Provence. 1899.)
Förslagsställare: Edv. Koschwitz, prof. d. roman. Spr. u. Litt. i Marburg.
L. Clédat, prof. du litt. du moyen-âge, Lyon.
A. Dumas, secr. de la Soc. d'études scient. et litt. des Hautes-Alpes, Gap
C. Appel, prof. i roman. filol. o. litt. Breslau
Julius Cornu, prof. i roman. filol. Prag (ty. univ.)
Förslag insända genom prof. Koschwitz af följande professorer i romansk filologi:

J. U. Jarnik, Prag (böhm. univ.)
A. Mussafia, Wien
K. Vollmöller, Göttingen
M. Friedwagner, Czernowitz
H. Schneegans, Würzburg
H. Suchier, Halle
Fr. Neumann, Heidelberg.
W. Cloëtta, Jena
Th. Gartner, Innsbruck
Alb. Stimming, Göttingen
A. Kissner, Königsberg
G. Baist, Freiburg
K. Voretzsch, Tübingen
H. Schuchardt, Graz
G. Gröber, Strassburg
E. Böhmer, d:o
E. Mérimée, Toulouse
E. Ritter, Genève
L. Constans, Aix
Paul Meyer, Paris

12. *Gaston Paris*, de l'Académie Française
Arb.: Discours de réception. 1897.
La poésie du moyen-âge. Série 1 & 2.
Penseurs et poètes. 1896
Poèmes et légendes du moyen-âge.
Förslagsst.: Fr. Wulff, e.o. prof. i nyeuropeisk lingvistik och modern litteratur, Lund.

13. *C. G. Estlander*, f.d. professor i Helsingfors
Arb. Vitterhetens utveckling hos de nyare folken. 1: Medeltiden, förra perioden. 1900.
Förslagsst. J. G. Frosterus, prof., led. af Finska Vet.-Societeten.

14. *Henryk Sienkiewicz.*
Arb. Quo Vadis? historisk roman (på polska med öfvers. på tyska, franska o. italienska).
Med eld och svärd, öfvers. af V. Hedberg. 1900.
Förslagsst.: Comte Stanislaw Tarnowski, president i Vetenskaps-Akademien i Krakau
Hans Hildebrand, en af de 18 i Sv. Akad.
Harald Hjärne, prof. i historia, Upsala.

15. *Auguste Sabatier*, doyen de la fac. de théologie, Paris
Arb. Esquisse d'une philosophie de la religion.
Förslagsst. Gabriel Monod, de l'Institut (sc. mor. et polit.)

16. *Paul Duproix*, prof. i pedagogik, Genève
Arb. Kant et Fichte et le problème de l'éducation. 1897.
Förslagsst. É. Redard, prof. i german. litt. Genève.

17. *Gaspar Núñez de Arce*, de la Acad. Española
Arb. Sursum corda! poema. 1900.
Förslagsst. Mariano Catalina, sekret. i Spanska Akad.

18. *Charles Borgeaud*, prof. vid univ. i Genève.
Arb. Histoire de l'université de Genève. L'académie de Calvin, 1559–1798. 1900
Förslagsst. Paul Seippel, prof. de litt. française à l'École Polytechnique, Zürich.
Ant. Guilland, prof. de l'hist. générale. Ibid.
Wilh. Oechsli, prof. d'histoire à l'université de Zürich.

19. *Charles Renouvier*
Arb. La nouvelle monadologie par Ch. Renouvier & L. Prat. 1899.
Förslagsst. Antoine Benoist, prof. honoraire à l'univ. de Toulouse, Recteur de l'Acad. de Montpellier.

20. *Franz Kemény*, Realschuldirector in Budapest.
Arb. Entwurf einer internationalen Gesammt-Academie, Welt-Academie. 1901.
Förslagsst. Imre Pauer, led. af Ungerska Vet.-Akad.

21. *Giacomo Stampa*
Arb. Arcanum anima [sic!]. Gedanken eines Menschenfreundes.
Förslagsst. H. Vámbéry, led. af Ungerska Vet.-Akademien.

22. *Antonio Fogazzaro*
Arb. Daniele Cortis, romanzo. (med fransk öfvers.)
Malombra, romanzo d:o
Ascensions humaines.
Mystère du poète.
Förslagsst. Hans Forssell, en af de 18 i Sv. Akad.

23. *Ossip-Lourié*, docteur de la fac. des lettres, Paris.
Arb. La philosophie de Tolstoï. 1899.
La philosophie sociale dans le théâtre d'Ibsen. 1900.
Förslagsst. Dr Kr. Birch-Reichenwald Aars, led. af Vidensk.-Selskabet, Christiania.

24. *João da Comara*
Arb. Meia noite, peça em 3 actos. Lisboa 1900.
Förslagsst. Joachim Coelho de Carvalho, led. af Portugisiska Vetensk.-Akad.

25. *Malwida von Meysenbug.*
Arb. Mémoires d'une idéaliste, trad. de l'Allemand avec un préface de Gabriel Monod. 2 vols. 1900
Der Lebensabend einer Idealistin. Nachtrag zu den Memoiren einer Idealistin. 3e Aufl. 1900.
Stimmungsbilder. 3e Aufl. 1900.
Förslagsst. Gabriel Monod, de l'Institut, genom Bj. Bjørnson.

Till Svenska Akademien.

Bland de 25 författare, hvilkas arbeten Nobelkommittén haft att bedöma, hafva 6 snart måst af densamma lämnas utom räkningen på grund af deras skrifters underlägsenhet. Dessa äro N° 4 *Julius Gersdorff*, hvars dikter synts för svaga för att kunna komma i åtanke; N° 7 *Oscar le Pin*, hvars drama "La recherche de l'idéal" endast är ett talanglöst uppkok på Bertha von Suttners idéer, N° 20 *Franz Kemény*, hvars kosmopolitiska utkast till en internationell akademi saknar värde, N° 21 *Giacomo Stampa*, hvars "Arcanum anima" är en social partiskrift med stora tekniska brister; N° 23 *Ossip Lourié*, hvars reflexioner om det förment filosofiska innehållet i Tolstojs och Ibsens arbeten lida af godtyckligheter och öfverdrifter samt icke i sak förete något märkligt; samt N° 25 *Malwida von Meysenbug*, hvars arbeten visserligen röja stor beläsenhet och god framställningsgåfva, men till innehållet dels äro föga betydande, dels stämplas af omogna, radikalt socialistiska tendenser.

De öfriga författarne hafva visserligen i allmänhet företrädts genom läsvärda arbeten, men flertalet har på nedan angifna skäl ansetts för närvarande ej böra ifrågakomma till erhållande af Nobelpriset.

N° 1 *Émile Zola* har visserligen ådagalagt en jättelik arbetskraft och en kolossal förmåga i verklighetsskildringar med starka massverkningar och bjärta effekter; men det andelösa, ofta groft cyniska i hans naturalism gör, att han svårligen kan förordas till ett pris, som, enligt testators ord, bör lämnas åt det mest utmärkta i "idealisk riktning".

N° 2 *Vallery-Radot* har i en sakrik biografi tecknat den store vetenskapsmannen Pasteur, och hans arbete är i sin art förträffligt; men Nobelpriset torde dock endast i sällsporda undantagsfall böra lämnas som belöning för biografiska teckningar, och allra minst lärer sådant vid den första prisutdelningen kunna ske.

Af likartadt skäl synes denna gång N° 8 *Paul Sabatiers* alldeles utmärkta biografi öfver Franciscus från Assisi ej böra föreslås till pris. I allmänhet och särskildt vid de första utdelningarna torde man framför jämväl utmärkta biografier böra föredraga sådana mer spontana fantasiprodukter eller betydande historiska och filosofiska vetenskapliga arbeten af hög originalitet och banbrytande art, i hvilka det skapande snillet haft rikligare tillfälle att framträda.

N° 5 *Alexander Baumgartners* "Geschichte der Weltlitteratur" uppenbarar visserligen stor beläsenhet, men tillika författarens

katolskt jesuitiska åsikter, hvilka göra honom orättvis t. ex. vid bedömandet af reformationstidens litteratur; härtill kommer en af liknande grunder förorsakad ensidighet vid redogörelsen för gamla testamentets böcker, hvarvid författaren exempelvis gent emot textkritikens ojäfaktiga vittnesbörd fruktlöst vindicerar enhetligheten både i Pentateuchen och i Jesajas profetia.

N° 15 *Auguste Sabatiers* skrift "Philosophie de la religion" har stora stilistiska förtjänster och röjer ett humant åskådningssätt, men dess vetenskapliga värde är ej mycket stort, och dess halfrationalism saknar nya uppslag och idéer.

N° 13 *C. G. Estlanders* arbete "Vitterhetens utveckling hos de nyare folken. Medeltiden, förra perioden" är utmärkt genom grundlighet och sakkunskap, men är snarare en sammanfattning af redan kända och från andra håll samlade vetenskapliga resultat än ett alster af självständig forskning. För öfrigt torde testators bestämmelser, såsom ofvan antydts, långt snarare afse den skapande inbillningskraftens eller det originella tänkandets verk än kompendiösa litterärhistoriska framställningar. Arbetet är dessutom oafslutadt, såsom varande endast en begynnelse till ett mer omfattande verk.

N° 18 *Charles Borgeaud* har i sitt arbete om "L'académie de Calvin" lämnat en om stora insikter vittnande festskrift, hvilken dock alltför tydligt tillhör ett specialområde inom teologiens historia och lärdomshistorien för att här kunna komma i åtanke.

N° 16 *Duproix's* redogörelse för Kants och Fichtes åsikter i uppfostringsfrågor lämnar intet positivt nytt bidrag till ämnet, och stilen är, om än god, dock ej så lysande, att man för dess skull fäster särskild uppmärksamhet vid arbetet.

N° 6 *Xenopols* intressanta arbete "Principes fondamentaux de l'histoire" berör ämnen, som tillhöra historiens filosofi, utan att dock själft gifva sig ut för att vara en sådan. Det är i många fall tankeväckande och lärorikt, men företer ock många obevisade hypoteser samt är i stilistiskt afseende ganska torrt.

N° 9 *Louis Ducros'* "Les encyclopédistes" röjer lärdom och kunskaper, men ock en till partiskhet sig närmande beundran för encyclopedismen, något som gör, att den, som sett ej endast dennas evärdliga förtjänster, men ock dess skuggsidor, känner sig tveksam beträffande oväldigheten af en sådan skildring.

N° 3 *Rostand* är utan tvifvel en högt begåfvad dramatisk skald. Hans "l'Aiglon" lider dock af stora osannolikheter i handlingen. Hans äfven i Sverige uppförda "Cyrano de Bergerac" vittnar visserligen både om snille och erudition, men ock om ett excentriskt

manér, och Rostands namn kan för öfrigt ännu i den franska poesien svårligen nämnas vid sidan af de allra störstes.

Nº 17 *Gaspar Núñez de Arce* är i det inlämnade förslaget tyvärr blott representerad genom sin dikt "Sursum Corda", som visserligen äger en vemodig skönhet, där didaktiken lifvas af en sydligt varm fantasi, men som ensam för sig ej kan göra honom vuxen en jämförelse med sådana författare som Sienkiewicz, Fogazzaro, Mistral och Sully Prudhomme.

Nº 24 *João da Comara* företer i sitt drama "Meia Noite" drag af en betydande scenisk förmåga och af en inbillningskraft, som, särskildt i teckningen af Romana och Chrysostomo, äger en nästan orientalisk färgrikedom; men i sin helhet är dock icke arbetet af den estetiskt fulländade form, att det kan räknas som något mästerverk.

Nº 19 *Charles Renouvier*, känd som framstående tänkare, har i sin "Nouvelle Monadologie" gjort ett delvis märkligt försök att på grundvalen af Leibniz' läror, men med undanrödjande af dennes determinism, utveckla en idélära eller kanske rättare personlighetsfilosofi. Hans sätt att uppvisa den mänskliga friheten företer genialiska drag, men hans etik är i det hela otillfredsställande och ej tillräckligt ren, såsom lätt skönjes, när den starkt framhåller det omöjliga i att, såsom världen nu är beskaffad, tillämpa sedebuden utan kompromiss med lägre bestämningsgrunder. Anslående är i den mer ontologiska afdelningen af Renouviers monadlära hans framställning af idévärlden såsom inom sig fullkomligen afslutad i motsats till den yttre oändligheten i tid och rum. Emellertid har ej Renouviers filosofi den epokgörande betydelse, att ett Nobelpris kan tillerkännas dess upphofsman. Framställningssättet lider af mycken knagglighet.

Nº 12 *Gaston Paris* står som författare för visso mycket högt. Den lärde författarens "La poésie du moyen âge" (I, II) och i lika hög grad hans "Poèmes et légendes du moyen âge" äro utmärkta genom djup forskning, skarpsinnighet och en ypperlig framställningskonst. Ett mönster af vetenskaplighet och intuition i förening är t. ex. hans historiska studie öfver källorna till medeltidsskriften om Barlaam och Josaphat. Af intresse särskildt för Nobelkommittén, som bland annat haft att studera Sully Prudhomme och Mistral, har varit den mästerliga karakteristik af dessa författare, hvilken Gaston Paris lämnat i sitt arbete "Penseurs et poètes". Då det emellertid synes önskvärdt, att Nobelpriset i litteratur, när det första gången utdelas, måtte lämnas åt en skald med hög ingifvelse hellre än åt en aldrig så upplyst kännare af skaldskap, torde Gaston Paris' kandidatur, ehuru stödd på starka grunder, kunna tills vidare anstå.

Fyra bland de föreslagna hafva ur olika synpunkter företrädesvis fäst kommitténs uppmärksamhet och synts densamma vara sins emellan nästan jämbördiga. De äro N° 10 *Sully Prudhomme*, N° 11 *Mistral*, N° 14 *Sienkiewicz* och N° 22 *Fogazzaro*. Kommitterade hafva af deras arbeten icke endast tagit kännedom om dem, hvilka såsom stöd och kompetensbevis för förorden bifogats förslagsställarnes skrifvelser, utan skärskådat de nämnda författarnes litterära verksamhet i det hela.

Sienkiewicz har på senare tider vunnit ett stort rykte, som synts kommitterade välgrundadt kanske mindre genom hans af många bedömare företrädesvis framhållna nationella romaner med ämnen ur Polens äldre historia än genom sedeskildringar sådana som "Familjen Polaniecki" och framför allt genom den snillrika berättelse från romerska kejsaretiden "Quo Vadis?", i hvilken författaren ypperligt karakteriserat både Nero själf och framför allt Petronius. Stor ädelhet i åskådningssättet utmärker denne författare, som af sitt folk är högt uppburen och af detsamma redan erhållit en storartad nationalbelöning.

En ideal världsåskådning visar sig äfven i hög grad hos *Fogazzaro*, som i sina filosoferande skrifter sökt förmedla kristendomens religiöst etiska principer med den naturvetenskapliga evolutionsläran. Utmärkt och känslofull skald, har Fogazzaro sin förnämsta betydelse genom sina psykologiskt fina, af den ädlaste uppfattning genomträngda romaner "Daniele Cortis", "Malombra", "Mistero del poeta" m.fl.; nämnas må äfven hans "Piccolo mondo antico" och den nyligen utgifna "Piccolo mondo moderno". I innehållets renhet och upphöjdhet har Fogazzaro ingen öfverman bland de författare, hvilkas kandidaturer detta år framställts. Med Sully Prudhomme delar han den egenskapen att på en gång vara skald och tänkare.

Bland de nämnda fyra, hvilka alla synts kommittén fullt värdiga Nobelpriset, har kommittén dock alldeles särskildt fäst sig vid Mistral och Sully Prudhomme.

Mistrals större episka poem "Mirèio" och "Calendau" utmärka sig väl ej genom harmonisk och väl afvägd komposition eller genom djup i den psykologiska skildringen eller genom stor idérikedom, men dess mera och i högsta grad genom sin naiva folklighet samt genom ingifvelsens daggfriska och pärlande äkthet. I hans diktning framträder hela Provence för vår syn; vi blifva förtrogna med landtmännens och fiskarefolkets lif, och enskilda episoder i de här ofvan särskildt nämnda två dikterna äro oöfverträffliga genom en snart sagdt homerisk åskådlighet. Men Mistral är stor äfven såsom lyriker,

och tjusande äro de romanser och ballader samt lyriska sånger, hvilka förenats i hans berömda, af poetisk melodirikedom utmärkta samling "Lis Isclo d'Or". Att hans inbillningskraft ännu i ålderns dagar är lifaktig, därom vittnar hans år 1897 utkomna "Lou pouèmo dou Rose". Någon tvekan om lämpligheten att gifva honom Nobelpriset kan visserligen uppstå, då man betänker, att det språk, på hvilket han diktar, om än begripligt för hans provençalska landsmän och byggdt på Provence-dialekter, dock är konstgjordt så till vida, som det i den form, det hos Mistral fått, är skapadt främst af honom och vidare af hans poetiserande meningsfränder. Mistrals beundrare Gaston Paris har ock sagt, att i fråga varande språk är konstrueradt samt egentligen icke användbart i prosa, utan endast i poesi. Vare härmed huru som helst, anse kommitterade dock Mistral – låt vara att hans diktning snarare rör sig kring yttre natur och folkseder än framtränger till de djupa själsrörelsernas källådror och tecknar personers karaktärer samt andliga skaplynnen – fullt kompetent till Nobelpriset på grund af den poetiska hufvudegenskap, han i rik mån besitter och som heter *snille*.

Om *Sully Prudhomme* såsom författare kan intet bättre sägas än hvad Gaston Paris redan yttrat i "Penseurs et poètes". Här må emellertid anföras, att han mer än de flesta representerar hvad testator kallat "det idealiska" i litteraturen. Han är en sökande och spanande ande, som icke finner ro i det timliga och som, då ett vetande om det osinnliga till hans sorg tycks honom omöjligt, dock på det praktiskt-etiska området, liksom Kant, i pliktens oförnekliga och oafvisliga faktum finner ett vittnesbörd om människans öfversinnliga bestämmelse. Medan Mistrals soliga fantasi är utåtvänd och i bilder af sällsynt friskhet afspeglar hans hembygds natur och folklif, har Sully Prudhomme ett mer inåtvändt skaplynne, hvilket är lika själfullt som fint och ömtåligt. Sällan sysslar hans diktning med yttre bilder och situationer för deras egen skull, utan hufvudsakligen i den mån de kunna tjäna som folie för poetisk kontemplation. Hans egen kärlek, hans tvifvel, hans af intet jordiskt tillfredsställda oro utgöra de vanliga ämnena för hans diktning, hvilken är rent formfulländad och i sin utmejslade skönhet undviker hvarje onödigt fyllnadsord. Hans poesi har ej yppig kolorit, men är så mycket mer plastisk i utdaningen af former för känslors och idéers uttryck. En ädel, sorgbunden, tänkande ande biktar sig i denna poesi, som väl är öm, men icke känslosam och hvars smärtsamma själsanalys stämmer läsaren till ett vemod, som är djupt, men ej tårmildt. Genom det ädla, utsökta, oändligt förfinade behaget i sin dik-

tion och genom sitt konstnärliga mästerskap är Sully Prudhomme en af vår samtids yppersta skalder, och sådana dikter som "A Douarnenez en Bretagne", "Les yeux", "L'obstacle" och "L'habitude" äro pärlor af oförgängligt värde, likasom de sonetter han diktat äro mycket betecknande för hans konstnärliga formgifning. Mindre tilltalande blifver visserligen Sully Prudhomme i sina mer resonerande och didaktiska poem, hvilka lätt få en alltför abstrakt karaktär; men om man betraktar det hela af hans skaldskap, finner man honom mycket egendomlig och betagande just genom föreningen af så disparata element som reflexion och känslighet, hvilka i hans diktning knutit den mest förtroliga förbindelse.

Bland de fyra sistnämnda författarne skänka kommitterade således ett alldeles särskildt företräde åt de sins emellan så olika skalderna Sully Prudhomme och Mistral. Det är, snart sagdt, såsom en kommittéledamot yttrat, en poetisk "temperamentssak", åt hvilkendera af dessa två man bör föreslå Nobelpriset. Då förtjänsterna väga så jämnt, har det synts kommitterade, som ägde man rätt att vid denna prisutdelning fästa afseende vid de många till Sully Prudhommes fördel afgifna rösterna från ledamöter i Franska Akademien, ett samfund som varit Svenska Akademiens förebild. Dessa ledamöter hafva villigt lyssnat till Svenska Akademiens inbjudning att föreslå kandidater. Prisets öfverlämnande till en skald, åt hvilken sådana män som Gaston Boissier, Gaston Paris, Paul Bourget, André Theuriet, François Coppée, de Heredia, J. Lemaître, Freycinet och Paul Deschanel skänkt tungt vägande förord, skall åtminstone inom en mycket stor del af den bildade världen hälsas med berättigadt bifall.

Kommitterade, som anse, att priset vid första utdelningen och jämväl i allmänhet, där så ske kan, bör lämnas odeladt, samt att Sully Prudhomme förtjänar att bekomma detsamma oafkortadt, får härmed föreslå, att Svenska Akademien måtte år 1901 tillerkänna Nobelpriset i litteratur åt skalden, ledamoten af Franska Akademien,

Sully Prudhomme.

Stockholm den 24 augusti 1901.

C. D. af Wirsén

Es. Tegnér *C. Snoilsky*

C. T. Odhner *C. R. Nyblom*

Hans Hildebrand
adjungerad ledamot

Svenska Akademien beslöt den 14 november 1901 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Sully Prudhomme "såsom ett erkännande af hans utmärkta, jämväl under senare år ådagalagda förtjenster som författare och särskildt af hans om hög idealitet, konstnärlig fulländning samt sällspord förening af hjärtats och snillets egenskaper vittnande diktning".

1902

Förslag till Nobelpris 1902.

Nº 1. *Leo Tolstoj*
Arb. Uppståndelse.
Förslagsst. Ernest Lichtenberger, prof. de litt. étrangère à la Sorbonne
Michel Bréal, prof. au Collège de France.
Oscar Levertin, prof. i litteraturhist. vid Stockholms högskola.
Ludovic Halévy, de l'Académie Française.

Nº 2. *Theodor Zahn*
Arb. Einleitung in das Neue Testament.
Förslagsst. L. Dahle, medl. af Norske Vidensk.-Selsk.

Nº 3. *A. F. Koni* (rysk senator).
Arb. Doktor Friedrich Haass. Lebensskizze eines deutschen Philantropen in Russland. 1899.
Förslagsst. Ant. Wulfert, prof. à l'Académie militaire de droit Alexandre à Sᵗ Petersbourg.

Nº 4. *Ventura F. López*
Arb. La Rota (Canto épico). 1901.
Förslagsst. Emmanuel Casado y Salas, prof. i grekiska o. retorik vid Seminario-Universidad de Toledo.

Nº 5. *Émile Zola*
Förslagsst. M. Berthelot, de l'Académie Française.

N° 6. *Paul Sabatier*
Arb. Vie de S. François d'Assise.
Förslagsst. C. Bildt, medl. af Vitt. Hist. o. Antiqv. Akad.

N° 7. *Gerhart Hauptmann*
Arb. Die Weber.
Florian Geyer
Hannele
Einsame Menschen m.fl.
Förslagsst. Richard M. Meyer, prof. der deutschen Sprache u. Lit. vid univ. i Berlin.
Frederick Pollock, prof. of Jurisprudence, Oxford.
Max Freih. v. Waldberg, prof. d. neueren deutschen Spr. u. Literatur an der Univ. Heidelberg.

N° 8. *Karl Weitbrecht* (prof. an der techn. Hochschule, Stuttgart).
Förslagsst. Hermann Fischer, prof. der deutschen Lit. an der Univ. Tübingen.

N° 9. *Houston Stewart Chamberlain*
Arb. Biographie Richard Wagners. 1896.
Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts. 3e Aufl. 1901.
Die Worte Christi, "ein lichtvolles Buch über Christi Persönlichkeit u. die Evangelien". 1901.
Förslagsst. W. Golther, Prof. d. deutschen Sprache und Literatur an der Univ. Rostock.

N° 10. *Gaston Paris*
Arb., utom förra året anmälda, en studie öfver François Villon. 1901.
Förslagsst. Fr. Wulff, prof. i romanska språk, Lund.

N° 11. *Frederi Mistral*
Arb. Mirèio. 1859.
La Respelido. 1900.
Förslagsst. Fr. Wulff, prof. i romanska språk, Lund.
Eduard Koschwitz, Prof. an der Univ. Königsberg in Pr.

Nº 12. *Alexander Baumgartner,* S. J.
Arb. Geschichte der Weltliteratur, Bd 1 o. 2 i nya uppl. 1901.
Förslagsst. K. Krogh-Tonning, led. af Norske Vidensk.-Selsk.

Nº 13. *Hartmann Grisar,* S. J.
Arb. Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter. I. 1901.
Analecta Romana. I. 1899.
Storia di Roma etc. 1, 3. 1899.
Förslagsst. K. Krogh-Tonning, led. af Norske Vidensk.-Selsk.

Nº 14. Sir *Lewis Morris.*
Arb. The Works. 1901.
Harvest-Tide. 2d ed. 1901.
Förslagsst. John Rhŷs, prof. of Celtic, Oxford
Thomas Fowler, late Vice-chancellor of the University of Oxford.
T. Herbert Warren, Pres. of Magdalene Coll., Oxford
T. E. Holland, prof. of international law, Oxford.
Obs. Gemensamt förslag.

Nº 15. *W. B. Yeats.*
Arb. Wanderings of Usheen
The Countess Cathleen
The Land of Heart's desire etc.
Förslagsst. W. E. H. Lecky, Correspondent of the Institute of France.

Nº 16. *Giosuè Carducci.*
Arb. Opere. 14 vol.
Förslagsst. Antonio Fogazzaro, Sénateur du royaume d'Italie.
Vittorio Puntoni, Rettore e prof. di letteratura greca nella R. Univ. di Bologna.

Nº 17. *Gaspar Núñez de Arce*
Arb. Obras dramaticas. 1879.
Gritos del combate, poesías. 1891.
La selva oscura, poema. 23a ed. 1898.
Förslagsst. Mariano Catalina, Juan Valera, El Duque de Rivas. medl. af Spanska Akademien, gemensamt förslag.

Nº 18. *Herbert Spencer.*
49 skilda förslagsskrifvelser insända genom "The Nobel Prize Committee of the Society of Authors", hvilken äfven insändt förslagen Nº 19, 20 och 21.

Nº 19. *George Meredith*
Förslagsst. Oliver Elton, prof. of English Lit., Liverpool.
Mary A. Ward, Member of the Council of the Incorporated Society of Authors.
Walter Raleigh, Prof. of English Language and Literature, Glasgow.

Nº 20. *John Morley.*
Förslagsst. Alice Stopford Green.

Nº 21. *Bernard Bozanquet*
Förslagsst. W. Macneile Dixon, Prof. of English Lang. and Literature, Birmingham.

Nº 22. *Marcel Barrière*
Arb. Le nouveau Don Juan. 3 vols. 1900.
Förslagsst. Émile Faguet, de l'Académie Française.

Nº 23. *Johan Brofeldt* (Juhani Aho).
Arb. Enris. 1899, 1900.
Förslagsst. Johannes Paulson, prof. i klassiska språk, Göteborg
J. G. C. Cederschiöld, prof. i nordiska språk, d:o
Obs. Gemensamt förslag.

Nº 24. *Franz Kemény*
Arb. Entwurf einer internationalen Gesammt-Academie. 1901.
Förslagsst. G. Heinrich, Prof. der deutschen Spr. u. Lit. Budapest.

Nº 25. *Theodor Mommsen.*
Arb. Römische Geschichte etc.
Förslagsst. 18 medlemmar af Preussiska Vetenskaps Akad., Berlin.

Nº 26. *Bjørnstjerne Bjørnson.*
Arb. Paul Lange og Tora Parsberg. 3ᵉ Opl. 1898.
Förslagsst. Karl Warburg, f.d. prof. i ästetik, litteratur- och konsthistoria, Göteborg.
Chr. Collin, docent ved Kristiania univ.

Nº 27. *Antonio Fogazzaro.*
Förslagsst. P. A. Geijer, prof. i Upsala.

Nº 28. *Gustav Falke*
Arb. Mynheer der Tod. 1891.
Tanz und Andacht. 1894.
Zwischen zwei Nächten. 1894.
Neue Fahrt. 1897.
Mit dem Leben. 1899.
Förslagsst. August Sauer, Prof. für deutsche Literatur an der deutschen Univ. in Prag.

Nº 29. *Henryk Sienkiewicz*
Förslagsst. Hans Hildebrand, en af de 18 i Sv. Akademien.

Nº 30. *Arne Garborg.*
Arb. I Helheim.
Förslagsst. Kristian B.-R. Aars, medlem af Norske Vidensk.-Selskabet.

Nº 31. *Ch. Wagner* (protestantisk pastor i Paris).
Arb. Jeunesse. 23ᵉ éd.
L'âme des choses. 1901.
Förslagsst. W. Rudin, en af de 18 i Svenska Akademien.

Nº 32. Rev. Principal *Robertson*
Arb. Regnum Dei, eight lectures on the Kingdom of God in the History of Christian Thought.
Förslagsst. John W. Hales, Prof. of English Literature at King's College, London.

Nº 33. *José Echegaray.*
Arb. 62 ouvrages dramatiques.
Förslagsst. 12 medlemmar af R. Academia Española.

N° 34. *Henrik Ibsen.*
Förslagsst. Axel Erdmann, prof. i Upsala.

Fördelade efter *nationaliteter* ställa sig prisförslagen för 1901 och 1902 på följande sätt:

	Föreslagna		Förslagsställare	
	1901	1902	1901	1902
Svenskar	–	–	6	10
Norrmän	–	3	3	3
Finnar	1	1	1	–
Tyskar	3	6	14	22
Österrikare o. Ungrare	2	2	8	2
Engelsmän	–	8	–	60
Schweizare	3	–	5	–
Fransmän	11	6	37	5
Italienare	1	2	–	2
Spaniorer	1	3	1	16
Portugiser	1	–	1	–
Rumäner	1	–	1	–
Ryssar	–	2	–	1
Polacker	1	1	1	–
Summa	25	34	78	121

Utlåtande af Svenska Akademiens Nobelkommitté angående 1902 års pristäflan.

Till Svenska Akademien

Nobelkommitténs arbete har under detta år varit än mera tidkräfvande och ansvarsfullt än under det föregående. Medan år 1901 tjugofem författare anmälts till bekommande af Nobelpriset, har kommittén 1902 haft att skärskåda och bedöma arbeten af trettiofyra skriftställare; många af dessa hafva företrädts genom både betydelsefulla och omfångsrika verk. Om svårigheten att afväga förtjänsterna i sins emellan stundom jämbördiga skönlitterära skapelser varit stor, så har det naturligtvis varit än svårare att bestämma öfver stora vetenskapsmäns och stora skalders företrädesrätt i förhållande till hvarandra. Dessa storheter äro, såsom det yttrades vid föregående års prisutdelning, egentligen inkommensurabla.

Kommittén har visserligen under detta år haft en förmån, som den förlidet år saknade. Nobelinstitutet har inträdt i full verksamhet, och kommittén har åt dess tjänstemän uppdragit att utarbeta särskilda utlåtanden öfver ett rätt stort antal föreslagna författares arbeten. Ganska utmärkta betänkanden hafva ock insändts till kommittén, som af dem i åtskilliga afseenden haft stor nytta. Det ligger dock i öppen dag, att dylika utlåtanden, huru värdefulla de än må vara, ej kunnat fritaga kommitterade från skyldigheten att själfva taga omsorgsfull kännedom om de inlämnade skrifterna.

För resultatet af sina arbeten och öfverläggningar får kommittén nu aflägga redogörelse.

1.

N° 24 *Franz Kemény*, som redan 1901 föreslogs till bekommande af Nobelpriset, torde på de grunder, som i nämnda års kommittéutlåtande anförts, ej heller nu böra komma i åtanke. N° 2 *Theodor Zahn* är visserligen en högt förtjänt teologisk skriftställare, och hans förordade arbete "Enleitung in das Neue Testament" utmärker sig genom stor lärdom och skarpsinnighet; men isagogiken och läran om de kanoniska skrifternas uppkomst och förutsättningar tillhöra ett område, som ligger jämförelsevis fjärran från Nobelpris-litteratur och där för öfrigt teologiska fackmän just för närvarande förfäkta ganska skilda meningar, hvadan om många dithörande viktiga frågor gäller att *sub judice lis est.* De formella förtjänsterna i Zahns

framställning må visserligen ej underskattas, men de äro dock ej af den art, att de förläna hans arbete det konstnärliga värde, hvarom i § 2 af Nobelstatuterna talas. Hvad N° 10 *Gaston Paris* angår, hafva kommitterade redan förlidet år på en gång uttalat sin stora beundran för hans gedigna författareverksamhet och angifvit de grunder, som göra att hans kandidatur tillsvidare synts böra anstå. Rörande N° 12 *Alexander Baumgartner* hänvisar kommittén likaledes till förlidet års betänkande. Till sina katolska sympatier står N° 13 *Hartmann Grisar* Baumgartner ganska nära; och han är, liksom denne, utmärkt genom verklig lärdom. Men oafsedt den katolska färgläggningen i Grisars historiska arbeten, hvilken röjer hans ledamotskap i jesuiternas orden, bör anmärkas, att af hans hos Nobelkommittén anbefallda verk "Geschichte Roms und der Päpste im Mittelalter" endast det första bandet är färdigt. Fem band återstå enligt planen för verket, och det är således omöjligt att bilda sig en föreställning om dess värde som totalitet. – I hög grad originell och mångsidig som författare är N° 9 *Houston Stewart Chamberlain*, som föreslagits till Nobelpriset på grund af sina arbeten "Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts" och "Die Worte Christi" samt sin biografi öfver Richard Wagner. Den sistnämnda är en af passionerad beundran uppfylld partiskrift; i "Die Worte Christi" förundras man af den öppet erkända godtycklighet, hvarmed författaren vid sitt urval af Kristi uttalade ord aflägsnat alla dem, som stå den kristna kyrkoläran mycket nära. Samma godtycklighet, förenad med en ovanlig rikedom på hugskott, uppenbarar sig i författarens obestridligen om originalitet och liflig fantasi samt stor beläsenhet vittnande arbete "Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts", ett arbete som framkallat både entusiastiska loford och skarp kritik. Författarens benägenhet för öfverdrifter visar sig i hans förgudning af allt germanskt och ensidiga ringaktning af allt semitiskt. Om det än är sant, att med kristendomen en ny princip infördes i världen, så går författaren för långt, då han dels söker bevisa att Kristus ej var jude, dels underkänner den israelitiska religionens förberedande och förebildande betydelse. Paradoxal blifver han mångenstädes, såsom när han förklarar att monoteismen icke betecknar en högre religiös ståndpunkt än polyteismen: "Die Arithmetik hat mit Religion gar nichts gemeinsam". En massa prof på likartade paradoxer skulle kunna anföras ur Chamberlains arbeten. Han är visserligen mångkunnig, men än mer mångfrestande. Man får stundom väckelser till eftertanke genom hans käcka ursprunglighet, men än oftare plågas man af bristen på soliditet i hans åskådningssätt och af hans många

bisarrerier. Han berömmer sig af att vara dilettant, och om dilettantismen annars är något berömvärdt, så är den för honom utmärkande. I sin uppfattning af kristendomen, om hvars stiftare han uttalar sig i de mest hänförda ordalag, företer han en egendomlig blandning af rationalism, som förkastar alla positiva element i lära och sakrament, samt känslomystik. – Ett djupare andligt innehåll visar sig hos N° 32 *Archibald Robertson*, hvars åtta teologiska föreläsningar "Regnum Dei" söka fastställa betydelsen af begreppet Guds rike; emellertid äger arbetet, om än stilen är god, icke i framställningssättet så storartade förtjänster, att författaren kan föreslås till bekommande af ett Nobelpris. – Om N° 6 *Paul Sabatier*, som jämväl förlidet år föreslogs, yttrades då af Nobelkommittén, att hans biografi öfver Franciscus från Assisi visserligen vore ett synnerligen utmärkt arbete, men att, enligt kommitténs mening, man i allmänhet och särskildt vid de första prisutdelningarna torde böra framför jämväl ypperliga biografier föredraga sådana mera spontana fantasiprodukter eller betydande historiska och filosofiska vetenskapliga arbeten af hög originalitet och banbrytande art, i hvilka det skapande snillet haft rikligare tillfälle att framträda. – Kommittén, som i fråga om Sabatiers verk vidblifver denna sin uppfattning, anser på liknande skäl, att N° 3 *A. F. Koni*, som skrifvit en förträfflig biografi öfver doktor Haass och hans verksamhet för förbättringar i human riktning af de ryska penitentiäranstalterna, svårligen kan ifrågakomma till erhållande af årets Nobelpris, helst de i detta arbete berörda frågor äro af en ganska speciell art och snarare egna sig för diskussioner vid en penitentiärkongress än i en Nobelkommitté. – N° 20 *John Morley* och N° 21 *Bernard Bosanquet* förete såsom författare åtskilliga likhetspunkter, om än den förre hufvudsakligen är litteraturhistorisk biograf, den senare känd genom arbeten i statsvetenskap och logik. Båda äro nämligen i sin religiösa åskådning radikaler. Morleys arbeten om Voltaire och Diderot andas en liflig sympati för de skildrade författarne och hafva en ledig stil, svagare äro teckningarna af Burke och af Rousseau. För den senares stora betydelse och den inverkan han haft på sådana tänkare som Kant och Fichte, har författaren tydligen ej sinne. Etiskt allvar utmärker Morley, men hans framställning är fantasilös och han blifver i sin opposition mot positiv kristendom mellanåt obillig. Samma högdragna skepticism, som Morley visar, när han ironiserar öfver Rousseaus hopp att i ett annat lif få återse sin älskade, träder i dagen hos Bosanquet, när denne i sitt arbete "The Civilization of Christendom" förklarar Jesu, Pauli och det fjärde evangeliets författares tro på en personlig

Gud och en annan värld vara fullkomligt oförenlig med modern kultur. Bosanquet, som i sin "Knowledge and Reality" sysselsätter sig med undersökningar öfver de logiska omdömena, öfver det kategoriska och hypotetiska, öfver assertion och modalitet, har uppträdt som statslärare i sin "The Philosophical Theory of the State". På intet område synnerligen originell, röjer han, liksom Morley, en egendomlig förening af moralisk renhet och antingen likgiltighet för eller ovilja mot all religion jämväl i dess mest principiella element af tro på odödlighet och Gud. Man misstager sig kanske ej, om man tror bådas uppfattning påverkad af Spencers agnosticism, men lösgjord från Spencers vördnad för det stora okända, "the Unknowable".

2.

Hafva de ofvannämnda skriftställarne ådagalagt en mer eller mindre omfattande vetenskaplig, kritisk, historisk eller litteraturhistorisk verksamhet, så närma vi oss nu en grupp författare, som mer afgjordt tillhöra skönlitteraturen, men hvilka på olika grunder ej ansetts kunna föreslås till bekommande af årets Nobelpris.

Angående N° 5 *Émile Zola* får kommittén åberopa sitt förlidet år afgifna yttrande, som innehöll att, om än Zola utmärkt sig genom en jättelik arbetskraft och en oerhörd förmåga i verklighetsskildringar med starka massverkningar och bjärta effekter, dock det andelösa, ofta groft cyniska i hans naturalism gör, att han svårligen kan förordas till ett pris, som, enligt testators ord, bör lämnas åt det mest utmärkta i "idealisk riktning". – Hvad beträffar N° 22 *Marcel Barrière*, som emellertid förordats af den högt värderade professorn i Sorbonne Émile Faguet, har det förvånat kommitterade att ett så osammanhängande och på pornografiska enskildheter rikt arbete som "Le nouveau Don Juan" kunnat anbefallas till en belöning af nu i fråga varande art. – N° 31 *Ch. Wagner* är visserligen en idealt anlagd och mycket älskvärd författare, men hans arbeten, om än af verkligt värde – såsom t.ex. den intagande "L'âme des choses" – höja sig dock ej till den stora betydenhet, som är ett villkor för en så stor utmärkelse. – N° 4 *Ventura F. López*' till pris föreslagna episka dikt "La Rota" är så planlös och förkonstlad, att den ej på allvar kan ifrågasättas. – Genom ett mildt behag utmärker sig visserligen N° 14 *Lewis Morris* i flera af sina dikter och diktsamlingar, men hvarken i hans mest omtyckta lyrik "Songs of Two Worlds" och "Harvest Tide" eller i hans med afseende å uppfinningen ganska svaga "Gwen, a Drama in Monologue" visar sig någon rikare originalitet eller högre lyftning eller djupare innerlighet. – Mera styrka

finnes hos Nº 19 *George Meredith*, hvilken är bekant både som skald och som romanförfattare samt i England af många granskare och inom vida kretsar sättes mycket högt. Men i sin diktning, hvilken i allmänhet är för bred och uttänjd, efterbildar han stundom alltför mycket Browning, och han är oaktadt verklig genialitet stundom mycket sökt och onaturlig. Hans romaner vittna visserligen om originalitet, men äro, äfven de, ofta konstlade eller febrila. Meredith, som alltid åtrår starka och ovanliga effekter, har för sina besynnerligheter strängt bedömts både i Quarterly Review och i Academy, men i andra pressorgan höjts till skyarna. Meningarna om honom växla i hans fädernesland; för icke engelska läsare förefalla hans skapelser merendels att vara öfverdrifna eller äga en bismak af affektation. – En verklig skaldenatur är Nº 15 *W. B. Yeats*, irländare till börden och ännu blott trettiosju år gammal. Älskare och kännare af sitt hemlands sagor, har han i "The Celtic Twilight" och i "The Secret Rose" upptecknat och diktat eller omdiktat mystiska sägner samt visar i allmänhet en stark dragning åt det visionära, det hemlighetsfulla. Han är äfven lyriker, om ock, såsom sådan, ännu ej mycket produktiv. Han besitter onekligen en egen, utpräglad, poetisk individualitet, men hans framställningssätt är ofta dunkelt och hans område är tills vidare ganska begränsadt. – Bland tyska lyriska skalder, som föreslagits till Nobelpriset, möta oss Nº 8 *Karl Weitbrecht* och Nº 28 *Gustav Falke*. Weitbrecht är visserligen äfven dramatisk författare ("Sigrun", "Schwarmgeister") och episk diktare (berättelsen "Phaläna"), men är mera känd genom sin lyrik, som äger ädelhet och idealitet, men icke utmärker sig genom mycken egendomlighet och själfullhet. Man sympatiserar med hans åsikter, när han uppträder mot materialism och lumpenhet, men man värms eller lyfts blott undantagsvis af hans poetiska uttryckssätt, som är skäligen matt. Större kraft har Gustav Falke, i hvars lyriska samlingar, särskildt "Mynheer der Tod" och "Neue Fahrt", man påträffar enstaka vackra dikter, som äro osökta, äkta och innerliga, någon gång med en humoristisk färgton. Ehuru något påverkad af Th. Storm, har han dock sin bestämda konstnärsindividualitet, och denna är visserligen ej stor och betydande men ganska sympatisk. Falke är äfven känd genom några prosaskildringar. – Nº 23 den finske författaren *Johan Brofeldt* med signaturen "Juhani Aho" har under särskildt åberopande af hans under namnet "Enris" utkomna samlingar af smärre berättelser blifvit föreslagen till bekommande af årets Nobelpris. Dessa samlingar, huru förtjänstfulla de i sin af vemod uppburna, epigrammatiska form må vara, utgöra i själfva verket

icke hans enda eller ens förnämsta kompetensprof. Hans förmåga har ådagalagts jämväl i andra skapelser, såsom de kärnfulla samlingarna "Spånor" samt de af en sann naturkänsla och psykologisk finhet utmärkta berättelserna "Ensam", "Prestens dotter", "Prestens hustru" och den kulturhistoriskt intressanta skildringen "Panu". Likväl anser Nobelkommittén "Juhani Aho" icke, om än hans teckningar hafva ett högt värde och framför allt äro genomträngda af en finskt nationell anda, hafva inom den europeiska litteraturen nått en så hög plats, att han framför andra bör åtnjuta Nobelpriset i litteratur. – Nº 30 *Arne Garborg* är en författare som, nu femtioett år gammal, hunnit genomlöpa många utvecklingsstadier från pietism genom fritänkeri och bohême-tendenser till nyväckt religiöst allvar. Man känner honom ej fullt, om man endast läst hans mycket bekanta, ganska motbjudande arbete "Mannfolk". Han har i andra arbeten, såsom "Trætte Mænd", gjort en frontförändring, och jämväl andra af hans alster utvisa, att han i allo öfvergifvit den negativa och oetiska ståndpunkt han under en tid intagit. Till Nobelprisets ernående har han föreslagits uteslutande med anledning af hans "I Helheim". Detta arbete, skrifvet på bygdemål, har ock sin märklighet såsom ett tankerikt och ädelt diktverk af ganska djup religiös innebörd. Byggdt på Eddasånger och fornsägner, har det i sin skildring af andevärldens riken och de luttringar eller vedergällningar, andarne där hafva att genomgå, mycken etisk styrka och mycken upphöjdhet, men lider af en viss långtrådighet och enformighet, som endast tillfälligtvis genombrytas af verkligt poesirika episoder. Den starka konkretion, som utmärker Dantes likartade skildringar, med hvilka "I Helheim" oförsiktigt jämförts, saknas alltför mycket i Garborgs dikt, och det i många afseenden gripande arbetet når i poetiskt afseende knappast upp till det mått, som för ett pris af stor internationell betydenhet erfordras.

3.

Trängre blifver nu kretsen, och de författare, hvilka nu skola omnämnas, hafva både inom och utom de länder, där deras vaggor stått, förvärfvat ett stort anseende. Bland den spanska litteraturens storheter märkas Nº 17 *Gaspar Núñez de Arce* och Nº 33 *José Echegaray*. Núñez de Arce föreslogs till Nobelpriset redan förlidet år, men då uteslutande på grund af hans vemodigt vackra "Sursum corda", som ensam för sig ej lämnade tillräcklig grund för en värdesättning. Nu hafva förslagsställarne hänvisat till hela hans poetiska verksamhet, och denna är mycket omfattande. Hans arbeten, som äro öfver-

satta på många språk, äro dramatiska, episka och lyriska. En ansedd engelsk litteraturhistoriker har ansett Gaspar Núñez de Arce's "El haz de leña" (Bränslet) vara det nittonde seklets yppersta historiska drama; hans "Deudas de la honra" och "Justicia providencial" bära vittne om det etiska allvar, som utmärker denne af den renaste idealitet besjälade författare. Hans berättande dikter "Un idilio", "La pesca" och "Maruja" äro väl icke utmärkta genom uppfinningens styrka, men genom hänförande enskildheter och deskriptiva förtjänster. Men hans styrka ligger på det lyriska området, och han har i sina "Gritos del combate" gifvit oförfalskade uttryck åt en religiositet, hvilken är vidt aflägsen från det bigotteri, som länge varit Spaniens olycka, och åt en frisinthet, som afskyr laglöshet. Den materialistiska världsåskådningen har knappt i Spanien haft någon så oförsonlig fiende som Núñez de Arce, och han har med mod förfäktat sina idéer. Under någon tid minister, är han numera senator och sedan länge ledamot af Spanska Akademien. Man skulle mot honom såsom diktare måhända kunna anmärka, att han saknar koncentration och stundom är alltför omständlig. Svagast synes han vara i sådana dikter som den likväl mycket berömda "Raimundo Lulio", där symbolismen spelar in i den besynnerliga, i vissa fall pinsamma handlingen, och i den gräsliga "El vértigo", som alltför mycket är anlagd på hårresande effekter. I sitt fädernesland är Núñez de Arce beundrad både som inspirerad skald och på grund af det mästerskap, hvarmed han behandlar kastilianskan. – Hans medbroder i Spanska Akademien José Echegaray, matematiker, ingeniör, statsman och skald, har som dramaturg utvecklat en produktivitet, som erinrar om Lopes och Calderóns. Hans dramer visa en sällsam förening af en rik, men dyster fantasi och en ganska spetsfundig dialektik; denna förening är emellertid ett äkta spanskt drag. Man kan stundom mot Echegaray anmärka en viss godtycklighet, en viss förkärlek för det hemska och nervretande samt någon gång brister i motiveringen. Men handlingen i hans dramer är alltid spännande, och, hvad mera är, de äro utmärkta af en hög idealitet. I Sverige äro hans "O locura o santidad" och hans "El gran Galeoto", hvilka båda stycken äro i hög grad gripande, kända genom goda öfversättningar. En tysk granskare har fäst uppmärksamhet därpå, att, medan annars ofta vår tids dramaturger hylla en ensidig individualism, Echegaray däremot hyllar lydnaden för etiska lagar, skulle än dessas uppfyllande spränga individens timliga lycka. Så är särskildt "O locura o santidad" ett poetiskt förhärligande af det martyrmod, som offrar allt för öfvertygelsen om det rätta. En intres-

sant företeelse blifver alltid Echegaray genom det starkt tillspetsade i hans dramatiska handling och genom en inbillningskraft, som, om än stundom öfverretad och exotisk, synes outtömlig i uppfinning af invecklade situationer.

N° 7 *Gerhart Hauptmann* har varit föremål för mycket stridiga omdömen både i sitt fädernesland och annorstädes, men ingen har förnekat hans egendomliga begåfning som dramaturg. Monografier hafva om honom skrifvits, i hvilka han ömsevis förhärligas och tadlas. Äfven inom Nobelkommittén torde meningarna om honom vara olika, hvadan dess referent svårligen kan återgifva alla medlemmars uppfattning, hur objektivt han än må söka att afväga Hauptmanns förtjänster och lyten. Börjande i krass naturalism, har Hauptmann i sitt stycke "Vor Sonnenaufgang" fördjupat sig i de mest motbjudande skildringar af dryckenskap och af last, som drifves nära intill blodskam. Ett framsteg betecknades väl af hans "Friedensfest", men i "Einsame Menschen", ett stycke, som starkt påverkats af Ibsens Rosmersholm, uttalar sig en förfärande individualism. Hvad hans "Die Weber" angår, så är stycket visserligen ett i massverkningens kraft nästan enastående drama, som är byggdt på faktisk verklighet från perioden 1844—45; men en genom ett helt drama fortgående hungerpatologi är, hur effektrik den må vara, i estetiskt afseende otillfredsställande, och stycket saknar strängt koncentrerad handling, hur kontagiöst det må vara i sin skildring af de psykologiska rörelserna hos en till det yttersta drifven befolkning af arbetare. En brist är, att en hufvudperson saknas i detta drama. Man har genmält, att äfven i de schlesiska rörelser, som här beskrifvits, en ledande personlighet felades, men konstnären har i dylika fall befogenhet att omgestalta verkligheten. I Berlin leddes vid första uppförandet bifallsyttringarna af Bebel, Liebknecht och Singer, och en del af publiken uppmuntrade skådespelarne på scenen att plundra fabriksägarens bostad. Med förfallna subjekter röra sig styckena "College Crampton" och "Der Biberpelz", som nyligen fått en fortsättning i "Der rothe Hahn". Föga lycka har Hauptmanns "Florian Geyer" i allmänhet gjort på scenen; detta stycke, som har till ämne tilldragelser ur bondekriget, saknar, såsom granskare anmärkt, perspektiv, och dess arkaiserande form har af kännare tadlats såsom ej fullt historisk. Så mycket mera afseende förtjäna styckena "Hanneles Himmelfahrt" och "Die versunkene Glocke", emedan båda hafva djupt poetiska enskildheter. Änglarnes strofer i "Hannele" äro intensiv lyrik af hög fågring. Men öfver hela dikten hvilar något melodramatiskt overkligt, sväfvar en sjukhuslukt, blandad med doft

af döfvande mystik. Symbolismen är drifven till onatur. I "Die versunkene Glocke", ett stycke som likaledes innesluter rika poetiska element, är själfva den ganska grumliga idén af pinsam natur. Klockgjutaren Heinrich skall förfärdiga en tempelklocka, hvilken ej längre, såsom de kristna klockorna, skall ringa i enfaldens dalar, utan på tankens och den obundna individualismens alphöjder; när den klockan blifvit färdig, då skall människan, liksom i Eden, vara höjd öfver skillnaden mellan ondt och godt. Heinrich öfvergifver maka och barn samt ingår en kärleksförbindelse med det på ett förtjusande sätt skildrade naturväsendet Rautendelein. Han lefver nu för fri konst och fri kärlek. Om han går under på försöket, så är det ej därför, att han handlat orätt, utan därför att han var för vek och svag för sin uppgift, ej var densamma vuxen. Hans fel är, såsom författaren framställer saken, att han åter lockas till de gamla idealen om plikt och trohet, öfvergifver naturens lekande fröjd, som Rautendelein bjuder honom, och därmed förråder sitt innersta jag. I slutstrofen bebådas, att den kristna kulturens långa natt en gång skall försvinna och full dag gry. Författaren har på detta underliga stycke slösat poetiska skönheter. Men idén är dels ofta oklar, dels, när den ohöljd framträder, egnad att väcka motsägelse från tänkande andar. Gerhart Hauptmann är ännu endast fyratio år gammal; mycket som hos honom ännu är jäsande och oordnadt, skall måhända med tiden luttras och vinna harmoni. Tillsvidare torde hans kandidatur till Nobelpriset kunna anstå med hänvisning till Nobelstatuternas föreskrift i § 5, att arbete ej må prisbelönas, "där det ej genom erfarenheten eller sakkunnig granskning befunnits vara af den framstående betydelse, som i testamentet uppenbarligen åsyftas".

N° 16 till ordningsföljden bland de föreslagne är den snillrike italienske skalden *Giosuè Carducci*, professor i italienska litteraturen vid universitetet i Bologna och känd genom sina märkliga diktsamlingar "Rime", "Juvenilia", "Levia Gravia", "Giambi ed epodi", "Odi barbare", "Rime nuovi" m.m. samt genom ett stort antal om lärdom och insikter vittnande litteraturhistoriska och kritiska arbeten. Ingifvelsens äkthet utmärker Carducci, och åtskilliga af hans dikter, såsom "Miramar", "Alla croce di Savoia", "Primavere elleniche", "Il linto e la lira" och "Alla stazione in una mattina d'autunno" äro mästerverk. En glödande fosterlandskärlek uttalar sig hos Carducci, men tillika en stark antikdyrkan, som urartar till paganism. Hans ovilja mot positiv religion framträder ofta starkt och på utmanande sätt. Man kan förklara denna känsla ur hans frihetskärlek och hans

berättigade ovilja mot den påfliga politik, som länge hindrat förverkligandet af hans älsklingsmål, Italiens enhet; ihågkommas bör väl ock, att hans fader tillhörde "i carbonari". Men Carducci går till öfverdrift, då han identifierar kristendom och påflig katolicism. Man må bedöma hans hymn till Satan huru som helst, och säkert är, att Lucifer för honom närmast blifver en symbol för en mot allt förtryck rebellisk naturkänsla; men ett obehagligt intryck lämnar alltid denna dikt, som för öfrigt ej står alldeles ensam i Carduccis poesi, där t.ex. "In una chiesa gotica" nästan lika starkt vittnar om hans förakt för den kristna religionen, hvars stiftare kallas en "semitisk afgud". Stor verskonstnär och grundlig kännare af både latinsk och italiensk poesi, har Carducci emellertid i sina "Odi barbare", som, hvad det poetiska innehållet angår, höra till hans yppersta alster, omfattat ett falskt, men af honom och hans blinda beundrare med ifver försvaradt metersystem, där den från antiken hämtade formen fullkomligt misshandlas, så att stafvelserna blott aritmetiskt räknas, men läsas på ett sätt, som ej alls stämmer med den antika meterns verkliga beskaffenhet. I sin polemik är Carducci föga hofsam, och hans "Confessioni e battaglie" förvara utbrott, som i sin hänsynslöshet äro rent förvånande. Hans republikanska sympatier, som ofta lidelsefullt uttalas, hafva, dess bättre, ej hindrat honom att ansluta sig till den italienska monarkien, om han än tid efter annan gör utfall mot dennas ledande statsmän. Drottning Margherita, Italiens nuvarande änkedrottning, som visat honom sin beundran och sin uppskattning, har han i oförgängliga dikter firat, och hans opposition torde, därför att den kommer från ett varmt och i det hela godt skaldehjärta, ej behöfva göra de styrande synnerligt stora bekymmer. Utmärkt föreläsare, är Carducci af ungdomen i Italien nästan afgudad, och den anser honom för närvarande vara ej blott Italiens, utan jordens störste författare. Det är skada, att den genialiske mannens diktning skall vanställas af så mycken lidelsefull religionsfientlighet och hans prosaskrifter af så många invektiv mot olika tänkande. Han är i alla händelser en betydande poetisk genius, som ur flera synpunkter vore värdig Nobelpriset.

N° 1 *Leo Tolstoj* intager inom världslitteraturen en hög plats. Redan som ung hänförde han alla genom sina ypperliga krigsskildringar från Kaukasien och Krim; genom "Krig och fred", hvars första del utkom 1865 och som ej utan skäl kallats den passiva tapperhetens hjältedikt, blef han mästare i den episka skildringens konst, och han har där på lysande sätt tecknat olika typer ur det ryska samhället, på samma gång som han, såsom jämväl beundrare hafva

mot honom anmärkt, där visat drag af fatalistisk uppfattning, benägenhet att tillerkänna tillfällighet och slump en större roll än beräkning samt begär att underskatta det personliga initiativets betydelse. Om detta bredt anlagda verk är Tolstojs största episka skapelse, så har dock hans "Anna Karenina", som är genomträngd af en djup etisk uppfattning, ett än högre konstnärligt värde. Ännu vid sjuttio års ålder har Tolstoj i "Uppståndelse" ådagalagt sin ovanliga berättareförmåga, som här stått i tjänst hos en sedlig indignation, hvilken modigt brännmärkt förskräckliga samhällslyten. Vid sidan af dessa storverk falla hemskt naturalistiska teckningar, såsom bondedramat "Mörkrets makt" samt den af Tolstojs negativa asketism besjälade berättelsen "Kreutzersonaten", som inom äktenskapet förordar en onaturlig afhållsamhet. Om man endast finge tänka på sådana odödliga skapelser som "Krig och fred" eller "Anna Karenina", så vore det jämförelsevis lätt att tillerkänna den litterära täflingens palm åt denne store ryske författare. Men för betraktelsen ställa sig här hindrande i vägen många andra af Tolstojs skrifter, som gjort stort uppseende och ej kunna förbises. Han har brutit stafven öfver all kultur under förordande af ett från samband med högre odling lösslitet naturlif; han har utdömt statens straffrätt, ja staten själf, och predikat en teoretisk anarkism; han har, ehuru alldeles obevandrad i bibelkritik, på godtyckligt sätt omredigerat Nya testamentet i en halft rationalistisk, halft mystisk anda; han har på allvar förmenat både individer och nationer rätt till självförsvar och nödvärn. Inför dessa yttringar af kulturfientlighet och ensidighet känner man sig tveksam, man vill ej skänka dem sitt erkännande och man stannar, helst Tolstojs egna åsikter om värdelösheten, ja skadligheten af penningepris nyligen fått offentligt uttryck, vid den tanken, att man ej bör påtruga den store författaren en belöning, vid hvars öfverlämnande det i alla fall till äfventyrs måst betonas, att man bestämts uteslutande af beundran för hans rent skönlitterära arbeten, medan hans religiösa och socialpolitiska skrifter synts omogna och missvisande.

Inom Nobelkommittén hafva öfverläggningar och meningsutbyten ägt rum beträffande lämpligheten af att med Nobelpriset utmärka antingen Nº 26 *Bjørnstjerne Bjørnson* eller Nº 34 *Ibsen* eller ock dela priset dem emellan. Båda äro fräjdade skriftställare, bådas författareverksamhet är i Sverige så väl känd, att en uppräkning af hvarderas arbeten skulle vara i detta utlåtande obehöflig. Om emellertid den beundran är stor, som man hyser för Synnøves, Sigurd Slembes, Maria Stuarts, Paul Langes och Tora Parsbergs författare,

hvilken tillika som lyrisk skald står mycket högt genom ursprunglighet och såväl känslo- som fantasirikedom, så hafva dock för en och annan kommittéledamot andra sidor af Bjørnsons skriftställareverksamhet varit motbjudande, och enighet har därför ej kunnat uppnås. Enahanda har förhållandet varit med Ibsen, enär, medan alla kunna ena sig i beundran för författaren af Brand, Kongsemnerne, Kejser og Galilæer m.fl. utmärkta arbeten, hos en och annan starka betänkligheter väckts vid tanken på Ibsens senare alstring, hvars negativitet och gåtfullhet tillbakastött äfven den, som annars gärna velat skänka den världsberömde skalden ett storartadt erkännande. En delning af priset har ej heller vunnit allmänt bifall inom kommittén; den anmärkning har gjorts, att såväl Bjørnson som Ibsen äro för stora och betydande, för att man skulle kunna tilldela dem halfva pris. Och om häremot invändts, att belöningens delning ej behöfde uppfattas som någon halfvering i inre värdesättning, utan som ett samfäldt erkännande åt de jämnbördiga dioskurerna i den norska litteraturen, så har dock kommittén, enär de principiella meningsskillnaderna i denna fråga visade sig ej kunna utjämnas, afstått från tanken att detta år till Nobelpris föreslå någondera af de bägge skalderna eller båda tillsammans.

Hvad beträffar N° 11 *Frederi Mistral*, N° 27 *Antonio Fogazzaro* och N° 29 *Henryk Sienkiewicz* få kommitterade åberopa sitt förlidet år afgifna betänkande, som tillräckligt utvisar, huru högt kommittén värderar de nämnda tre författarnes verksamhet. Förra året stod Mistral mycket nära Nobelpriset, och äfven i år hafva ej röster saknats, som betonat den källfriska originalitet, den äkta fantasirikedom, den höga naivitet, som utmärka Mirèios skald. En synpunkt, som visserligen ej, där det gäller bedömandet af författareverksamhet, får vara afgörande, men i alla fall har en sekundär betydelse och med nödvändighet gör sig gällande vid frågor om internationella pris, har varit den, att man måhända ej borde två år å rad låta Nobelpriset hamna inom samma nation, utan, så vidt omständigheterna det medgåfve, låta omväxling inträda. Synpunkten torde särskildt vid de första årens prisutdelningar förtjäna ett visst afseende.

Nobelstatuternas § 2 innehåller, att under begreppet litteratur skall innefattas ej blott skönlitterära arbeten, utan äfven andra skrifter, "hvilka genom form och framställningssätt äga litterärt värde". Denna befogade tolkning medgifver att öfverlämna priset åt t.ex. en filosof, en historieskrifvare, en naturforskare, en religiöst-teologisk författare, om deras skrifter äga konstnärlighet i formen. En världsbekant tänkare har detta år föreslagits till pris, i det att N° 18 *Herbert*

Spencer till dess erhållande anbefallts af 48 engelska förslagsställare. Spencers originalitet som tänkare och hans stora inflytande på sin samtid kunna ej bestridas. Evolutionist före Darwin, har han på grundvalen af en mångsidig lärdom och en mängd hjälpvetenskaper framställt sin utvecklingslära, som söker att enhetligt förklara människolif, etiska företeelser och samhällsbildningar. Det är klart, att Spencers filosofi skall olika värderas allt efter bedömarens egen filosofiska ståndpunkt. Med orätt har man kallat honom materialist; han är det ingalunda. Men han är agnosticismens främste målsman inom vetenskapen. På samma gång som han starkt betonar, att ett absolut måste finnas och att detta absoluta måste vara positivt, att till grund för företeelserna naturligtvis måste finnas något som företer sig, förklarar han, att vi om detta absoluta ej kunna veta annat än att det existerar, och han kallar det merendels det Ovetbara eller den Okända orsaken. När han nu vill hålla detta absoluta fritt från flacka, antropomorfistiska föreställningar, så blifver det för honom mycket abstrakt. Man kan icke tillägga det absoluta personlighet, men ej heller säga, att det icke är personligt; det är klokast att "neither affirm nor deny". Man kan med den svenske filosofen Vitalis Norström, som sysselsatt sig med Spencer, fråga, huru denne kan "veta, att något är, som han icke kan fatta, då veta naturligtvis måste vara att fatta", och säkert är att för personlighetsfilosofiens anhängare en lära sådan som Spencers måste vara otillfredsställande. Genom en inkonsekvens tillägger emellertid Spencer sitt absoluta åtminstone några bestämningar; vi få veta, att "The Unknowable" är evigt, att det är "orsak", att det är "energi" o.s.v. För det religiösa medvetandet med dess behof af en Gud, som är Fader, blifver Spencers lära icke tilltalande. Samma upplösningens makt, som gripit de polyteistiska religionsformerna, måste enligt Spencer gripa äfven fiktionen om en enda universell gud. Men därför försvinner ej tron på en obestämd, ofattlig makt, som står bakom fenomenen. Spencer är en ädel, renhjärtad man, som håller strängt på det sedliga; men när han skall förklara detta senare, blifver för honom altruismen egentligen ett villkor för vårt individuella välbefinnande och andras tillfredsställelse ett medel att nå vår egen. Ståndpunkten är ej hög. Men å andra sidan är Spencer mycket skarpsinnig i den empiriska analysen af själsrörelser, föreställningar och viljeakter. Såsom en polyhistor af aristotelisk mångsidighet i insikter är Spencer en storhet. Men människoandens djupaste behof tillfredsställas mindre af hans agnostiska filosofi än af de stora idealisternas, vare sig de varit panteister såsom Hegel eller teister såsom Boström. Emellertid

har, såsom redan nämnts, hans inflytande på sina samtida varit kolossalt. Men skärskådar man hans framställningskonst, hvars art ju har en ganska afgörande betydelse när det är fråga om ett Nobelpris, så visar det sig, att hans stil visserligen har förtjänsten af flärdlöshet, men ock är ovanligt torr. Bergstedt har ansett honom vanvårda skrifsättet; detta är kanske ett nog strängt omdöme. Men hans framställning är merendels tröttande färglös; hos själfve Kant afbrytas stundom, såsom i "Metaphysik der Sitten" och "Kritik der praktischen Vernunft", de flinthårda undersökningarna af äkta känsloutbrott eller genialiska "aperçuer". Men detta är ej fallet hos Spencer, och hans framställning har icke det höga konstnärliga värde, den formella fulländning, som synes böra vara förutsättningar för att en vetenskapsman skall utmärkas med Nobelpriset.

I så mycket högre grad finnas dessa förutsättningar hos N° 25, historieskrifvaren *Theodor Mommsen*, föreslagen af aderton ledamöter af Kungl. Preussiska Vetenskapsakademien. Förteckningen öfver Mommsens utgifna skrifter innehåller 920 nummer. En af hans största lifsuppgifter var redigeringen af "Corpus inscriptionum latinarum", ett jätteverk hvari han visserligen biträddes af ett stort antal lärda medarbetare, men där hvart och ett af de femton banden innehåller bidrag af honom, likasom organiseringen af hela arbetet är hans evärdliga förtjänst. Såsom en verklig storkonung i vetenskapens rike har Mommsen i romersk rätt, i epigrafik, numismatik och romersk kronologi samt allmän romersk fornkunskap verkat som självständig forskare, som nydanande upptäckare, och han kan, såsom en annars mot honom oförmånligt stämd granskare yttrat, med samma sakkunskap tala om en japygisk inskrift, om fragmenter ur Appius Cæcus och om kartagernas åkerbruk. Mest känd af den stora bildade allmänheten har han blifvit genom sin "Römische Geschichte", och det är detta verk, som särskildt kommer i betraktande, när det gäller att bedöma, huruvida Nobelpriset bör tillerkännas honom. Detta arbete började utgifvas 1854, det fjärde bandet har ej än utkommit, men det femte, innehållande en mästerlig framställning öfver de romerska provinsernas ställning under kejsardömet, utgafs 1885, en tid som står så nära vår egen, att skildringen kan hänföras till de nyare verksamhetsresultat, om hvilka Nobelstatuternas § 2 talar, och från hvilka man kan hämta en utgångspunkt vid betraktandet af en författares totala verksamhet. "Römische Geschichte", som är öfversatt på en mängd språk, är utmärkt genom grundlig och omfattande lärdom. Med herraväldet öfver ett oerhördt material förenar Mommsen sann kritisk skärpa,

ungdomlig kraft och den konstnärliga formgifning, som ensam mäktar göra en skildring lefvande och åskådlig. Han förstår att skilja det väsentliga från det oväsentliga, och man vet ej om man mer skall beundra hans kunskapsrikedom och ordnande förstånd eller hans divinerande inbillningskraft, som ur sorgfälligt undersökta fakta utdanar liffulla bilder. I klara och mäktiga drag har han tecknat den romerska folkkaraktären och Roms utveckling från ringa begynnelser till ett världsvälde. Han visar huru, ju mer riket ökades, de nya uppgifterna växte de gamla, segt bibehållna författningsförhållandena öfver hufvudet, hur komitiernas suveränitet omsider blef en fiktion, som endast tillfälligtvis af demagoger omsattes i praktisk verklighet, huru ärofullt senaten länge vårdade de offentliga angelägenheterna, men huru den gamla aristokratiska oligarkien, som på sin tid haft sitt berättigande, ej längre blef situationens kraf vuxen, huru en ofta ofosterländsk kapitalism missbrukade sin makt i politiska spekulationer, huru de täta konsulsbytena ofta hindrade enhet och följdriktighet i krigsledningen och därför militärbefälen måste förlängas samt, i samma mån, fältherrarnes självständighetsbegär ökades, och huru cæsarismen till sist af många samverkande skäl blef en politisk nödvändighet. Hvarje uppstyltad storhet får af den obeveklige historieskrifvaren sin dom, han skiljer äkta guld från glitter, och han besitter, liksom sin beundrade Cæsar, en vaken blick för de praktiska krafven samt den frihet från illusioner, som han hos gallernas besegrare prisar. Man har från olika håll mot Mommsen anmärkt, att han, med snillets obändighet i omdömen, ofta är subjektiv och obillig, särskildt i sina yttranden om den döende politiska frihetens sista vänner och Cæsars motståndare eller om dem, hvilka under så brydsamma tider vacklade mellan partierna. Anmärkningar, som ej heller sakna befogenhet, hafva riktats mot Mommsens sätt att hylla den genialiska kraften, äfven när den sönderbryter lagliga förhållanden, och mot hans yttrande, att det i historien, där ”inga högförräderiparagrafer finnas”, kan hända, att ”en revolutionsman är en insiktsfull och prisvärd statsman” (Röm. Gesch. II s. 93). Men å andra sidan bör framhållas, att Mommsen ej förhärligar den råa styrkan såsom sådan, utan den kraft, hvilken enligt hans tanke tjänar höga samhällsändamål, och man bör lägga märke till hans bestämdt uttalade yttrande, att ”det beröm, som bestuckits af det ondas genialitet, försyndar sig mot historiens helige ande” (Röm. Gesch. II:371). Och om man ej utan skäl anmärkt, att han om antikens förhållanden använder moderna uttryck, som inom dessa förhållanden ej kunna äga full motsvarighet, såsom ”junker-

döme", "det romerska Koblenz", "emigranter", "kamarilla", "lansknektar", "marskalkar", "sbirrer" o.s.v., så har denna vana åtminstone en god sida i benägenheten att visa frändskaperna mellan skilda tiders förhållanden samt sin förklaring i Mommsens eldiga fantasi, men ock i hans lärdom, som har till sitt förfogande en massa analogier ur häfdens olika epoker. Säkert är, att skildringen, om den än genom förfaringssättet stundom skulle blifva brokig, därigenom får ökadt lif. Mommsen är för öfrigt alls icke någon historisk materialist. Han har ett kärnfullt, stundom kärft allvar. Han förebrår Polybios att hafva förbisett de sedliga krafterna inom mänskligheten och att hafva hyst en alltför mekanisk världsuppfattning. Han yttrar i fråga om Gajus Gracchus och dennes af honom i många fall klandrade åtgärder, att hvarje stat står på lerfötter, om ej ett sedligt band förenar härskare och undersåtar (Röm. Gesch. II:120); han uttalar sig på det strängaste om det romerska slafsystemets förbannelser.

Lärd, liflig, sarkastisk, mångsidig, har Mommsen spridt nytt ljus öfver Roms inre och yttre politik, dess religion, dess litteratur, dess finansväsende, dess folkseder. Storartade äro hans *skildringar*, och häfdaforskaren Treitschke har med afseende särskildt på dessa sagt, att Mommsens romerska historia hör till det skönaste som skrifvits, samt att hvarje ung man, hvarje krigare måste hänföras af hans målningar. Dessas konkretion är ock förvånande, och oförgätligt stanna i hvarje läsares minne skildringarna af slagen vid Trasimenus, vid Cannæ, vid Alesia, vid Pharsalus. Lika liffulla äro *karakteristikerna* af handlande personer. Skarpt och tydligt afgränsa sig för vår syn profilerna af "der politische Brandstifter" Gajus Gracchus, af Marius och hans sista öden, då "vansinnet blef en makt och man störtade sig i afgrunden för att undgå svindel", främst af Sulla – en teckning som med förkärlek aftryckts i handböcker och krestomatier samt är makalös – men vidare af den store Cæsar, Mommsens romerska ideal, af Hannibal, af segraren vid Zama, för att ej tala om de mindre storheter, hvilkas drag tydligt återgifvits af mästarens griffel.

Det finnes hos Mommsen en märkvärdig förening af egenskaper. Han är grundlärd, nykter källforskare och stundom lidelsefull i omdömen; han fördjupar sig med förunderlig sakkännedom i det inre statsmaskineriets lönngångar och det ekonomiska lifvets invecklade förhållanden, i krigs- och rättsväsendets enskildheter, men är på samma gång lysande bataljmålare och stor karaktärskildrare. Han är måhända framför allt konstnär, och hans romerska historia är ett gigantiskt konstverk. När han till sin förläggare öfverlämnade första bandet af sin "Römische Geschichte", skref han: "Mödan

har varit gränslös", och vid sitt femtioårsjubileum som doktor talade han djupt kända ord om forskningens "strandlösa haf"; men i hans fulländade verk är mödan, hur stor den må hafva varit, besegrad, såsom fallet är i hvarje verklig konstskapelse, som får ett utseende af natur, och man känner sig stå på fast mark, ej bland bränningar. Som gjutet i metall står det stora arbetet för våra ögon. Lord Acton har i sin inträdesföreläsning som professor i Cambridge därför med skäl kunnat kalla Mommsen en af samtidens störste skriftställare, och just ur sådan synpunkt är han värdig ett stort *litterärt* pris. Den nionde tyska upplagan af romerska historiens första band är nu under tryckning, och arken hafva tillställts Svenska Akademiens Nobelinstitut. Förändringarna äro inga. Verket står kvar i sin gamla friskhet, ett monument af bronsens fasthet, om ej alltid af marmorns mildare fägring. Öfverallt röjes forskaren, men äfven skalden. Och Mommsen har verkligen i sin ungdom diktat, likasom han varit Theodor Storms vän och Mörikes beundrare; ännu på äldre dagar har han öfversatt arbeten af skalderna Carducci och Giacosa.

Vetenskap och konst hafva ofta visat sin förmåga att hos sina idkare bevara sinnets ungdom. Mommsen är både vetenskapsman och konstnär, och den snart åttiofemårige är ung i sina verk. Ännu under ålderdomen och senast 1895 har han lämnat värdefulla bidrag till Preussiska Vetenskapsakademiens handlingar.

Den litterära Nobelmedaljen framställer en ung man, som lyssnar till sångmöns ingifvelser. Mommsen är en åldring, men denne åldring har en ynglings eld, och sällan känner man så lifligt som vid studiet af Mommsens historia, att Klio är en af sånggudinnorna. Denna hans historia hänförde oss, då vi som unga studerade densamma; den har bevarat samma makt öfver våra sinnen, när vi på äldre dagar åter genomläsa den. Så stort är den historiska vetenskapens välde, när den tillika är stor historisk konst.

Nobelkommittén får härmed föreslå, att Svenska Akademien måtte öfverlämna 1902 års litterära Nobelpris ostyckadt åt den historiska vetenskapens Nestor och främste målsman i våra dagar

Theodor Mommsen.

Stockholm den 22 september 1902.

C. D. af Wirsén

Esaias Tegnér. Carl Snoilsky.

C. T. Odhner. C. R. Nyblom.

Svenska Akademien beslöt den 13 november 1902 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Theodor Mommsen, "nutidens störste lefvande mästare i den historiska framställningens konst, med särskildt fäst afseende å hans monumentala verk Römische Geschichte".

1903

Förslag till Nobelpris 1903.

Nº 1. *Marcelino Menéndez y Pelayo.*
Förslagsst. Miguel Mir, led. af Spanska Akademien.
Francisco A. Commelerán, d:o d:o.

Nº 2. *Iwan Gilkin.*
Arb. Prométhée, drame.
Förslagsst. Th. J. Lamy
Ernest Discailles
Goblet d'Alviella
Marchal.
} Membres de la Classe des Lettres de l'Acad. Royale de Belgique.

Nº 3. *Giosuè Carducci.*
Förslagsst. Vittorio Puntoni, rektor och professor i grekisk litt. vid universitetet i Bologna.

Nº 4. *Leo Tolstoj.*
Förslagsst. Ludovic Halévy, de l'Acad. Française.
M. Berthelot, d:o d:o.
Anatole France, d:o d:o (alternativt – "en première ligne" – med de båda följande).

N° 5. *Georg Brandes.*
Förslagsst. Anatole France, de l'Acad. Française (alternativt – "en deuxième ligne" – med N° 4 och N° 6). Gemensamt förslag af följande medlemmar af det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab: Troels-Lund. Harald Høffding. Vilh. Thomsen. E. Holm. Sophus Müller. Marcus Rubin. Ludv. Wimmer. J. A. Fridericia. Finnur Jónsson. Kr. Erslev. Kr. Kålund. Alfr. Lehmann. Fr. Buhl. J. L. Heiberg. Kr. Nyrop. Otto Jespersen. M. Cl. Gertz. V. Fausbøll.

N° 6. *Maurice Maeterlinck.*
Förslagsst. Anatole France, de l'Acad. Française (alternativt – "en troisième ligne" – med de båda föregående).

N° 7. *Paul Sabatier*
Förslagsst. C. Bildt, en af de 18 i Sv. Akad.

N° 8. *Frederi Mistral.*
Förslagsst. Gaston Paris, de l'Acad. Française.
P. A. Geijer, professor i Upsala.
Carl Wahlund, professor, docent i Ups.
Fr. Wulff, professor i Lund (alternativt – i andra rummet – med N° 11).

N° 9. *Albert Sorel.*
Arb. L'Europe et la révolution française.
Förslagsst. Albert Vandal, de l'Acad. Française.

N° 10. Sir *Lewis Morris.*
Arb. The Epic of Hades and other poems.
Förslagsst. Thomas Fowler, President of Corpus Christi College, Oxford.
John Rhŷs, Professor of Celtic, Oxford.
Thomas Herbert Warren, President of Magdalen College, Oxford.

Nº 11. *Gaston Paris*
Förslagsst. Fr. Wulff, professor i Lund (jfr Nº 8).

Nº 12. *Gaspar Núñez de Arce.*
Arb. Sursum Corda.
Förslagsst. El Duque de Rivas, Juan Valera, Mariano Catalina } medlemmar af Spanska Akademien.

Nº 13. *François Coppée.*
Förslagsst. Sully Prudhomme, de l'Acad. Française.

Nº 14. *José Echegaray.*
Arb. (utom föreg. år insända): "Malas Herencias", drame donné au public le 20 nov. 1902.
Förslagsst. Daniel de Cortázar och 13 andra medlemmar af Spanska Akademien.

Nº 15. *Karl Friedrich Glasenapp.*
Arb. Biographie Richard Wagners.
Förlagsst. Le grand Duc Constantin de Russie, président de l'Acad. Imp. des sciences de Stⁱ Pétersbourg.
Arsène Golenichtcheff, A. Sabouroff, N. Kondakoff, Anatole Koni } Membres honoraires de l'Acad. Imp. de Stⁱ Pétersbourg.
P. Jankovskij, membre de l'Acad. Imp. des beaux-arts de Stⁱ Pétersbourg,
samt dessutom 38 personer i Frankrike, Spanien, Tyskland o. Österrike, bl.a.
Alexandre Nélidow, ambassadeur de Russie à Rome,
Gabriel Monod, de l'Institut de France.
Antonio Rubio y Lluch, prof. i Barcelona.
Kuno Fischer
Henry Thode, professor i Heidelberg
Adolf Stern, professor i Dresden
Felix Dahn, Breslau.
Wolfgang Golther, prof. i Rostock.
Houston Stewart Chamberlain, i Wien.
m.fl.

N:o 16. *Alexander Baumgartner.*
Arb. Geschichte der Weltliteratur.
Förslagsst. K. Krogh-Tonning, led. af Norska Vid.-Selsk.

N:o 17. *Bjørnstjerne Bjørnson.*
Förslagsst. Karl Warburg, professor.
Werner Söderhjelm, prof. i Helsingfors.

N:o 18. *Henrik Ibsen.*
Förslagsst. L. Dietrichson, prof. i Kristiania.

N:o 19. *Henryk Sienkiewicz.*
Förslagsst. Hans Hildebrand, en af de 18 i Sv. Akad.

N:o 20. *Algernon Charles Swinburne.*
35 skilda förslagsskrifvelser insända genom "the Nobel Prize Committee of the Society of Authors", som äfven insändt förslagen N:o 21 och 22.

N:o 21. *George Meredith.*
3 skilda förslagsskrifvelser, insända som föregående.

N:o 22. *Rudyard Kipling.*
Förslagsst. Edwin Arnold, Author of "Light of Asia".

N:o 23. *Charles Wagner.*
Arb. Justice. Huit discours.
Sois un homme! Simples causeries sur la conduite de la vie. 1899.
L'âme des choses. 2:e éd. 1901.
Le long du chemin. 4:e éd. 1901.
L'ami. Dialogues intérieurs. 1903.
Förslagsst. Gabriel Séailles, Professeur de philosophie à l'université de Paris.

N:o 24. *Langton Douglas.*
Arb. Life and works of Fra Angelico.
History of the Republic of Siena.
Förslagsst. Thos. Hodgkin (D. C. L. Oxford and Durham. Litt. D. Dublin. Author of "Italy and her Invaders" and other historical works).

Tillägg till Nº 4, 17 och 18:
I skrifvelse inkommen den 1 februari 1903 har Chr. Collin, docent vid Kristiania universitet, föreslagit Nobelpriset "delt mellem Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen. Subsidiært: mellem Bjørnson og Tolstoi, eller tildelt Bjørnson alene".

Fördelade efter *nationaliteter* ställa sig prisförslagen för 1901–1903 på följande sätt:

	Föreslagna			Förslagsställare		
	1901	1902	1903	1901	1902	1903
Svenskar	–	–	–	6	10	6
Norrmän	–	3	2	3	3	3
Danskar	–	–	1	–	–	18
Finnar	1	1	–	1	–	1
Tyskar	3	6	2	14	22	21
Österrikare o. Ungrare	2	2	–	8	2	11
Engelsmän	–	8	5	–	60	44
Schweizare	3	–	–	5	–	–
Fransmän	11	6	7	37	5	10
Belgier	–	–	1	–	–	4
Italienare	1	2	1	–	2	1
Spaniorer	1	3	3	1	16	20
Portugiser	1	–	–	1	–	–
Rumäner	1	–	–	1	–	–
Ryssar	–	2	1	–	1	7
Polacker	1	1	1	1	–	–
Summa	25	34	24	78	121	146

Stockholm den 2 februari 1903.

Utlåtande af Svenska Akademiens Nobelkommitté angående 1903 års pristäflan.

Till Svenska Akademien

Till bekommande af innevarande års Nobelpris i litteratur hafva 24 författare föreslagits af personer, som vid inom Nobelkommittén anställd pröfning befunnits äga rätt att väcka dylika förslag.

Af dessa föreslagna hafva emellertid två skriftställare, om hvilkas lysande förtjänster kommittén i föregående betänkanden redan uttalat sig, gått ur tiden, nämligen N° 11 *Gaston Paris* och N° 12 *Gaspar Núñez de Arce*.

Hvad angår N° 3 *Giosuè Carducci*, N° 4 *Leo Tolstoj*, N° 7 *Paul Sabatier*, N° 10 *Lewis Morris*, N° 14 *José Echegaray*, N° 16 *Alex. Baumgartner*, N° 19 *Henryk Sienkiewicz*, N° 21 *George Meredith* och N° 23 *Charles Wagner*, får kommittén, enär äfven dessa förut blifvit föreslagna, åberopa redan afgifna yttranden under tillkännagifvande att särskildt Carducci, Echegaray och Sienkiewicz synts komiterade vara genom storartade poetiska förtjänster väl värda att komma i åtanke vid hvarje utdelande af Nobelpris.

En annan, likaledes förut föreslagen författare, N° 8 *Frederi Mistral*, har redan vid de två föregående årens öfverläggningar om Nobelpriset varit starkt ifrågasatt att erhålla detsamma, och komiterades höga uppskattning af den ursprungliga och friska färgringen i Mistrals diktning – för hvilken uppfattning i föregående utlåtanden redogjorts – har förvisso icke undergått någon förändring. Men om vid de första två prisutdelningarna af hänsyn till utlandet och till undvikande af alla anklagelser för partiskhet vid bortgifvande af ett internationellt pris, komiterade ej trott sig böra föreslå någon skandinavisk författare, så synes denna betänklighet mindre nödig vid den tredje prisutdelningen. Utlandet har nu tvänne gånger på tillbörligt sätt hedrats, och utländska författare skola antagligen i regeln äfven under många följande år ihågkommas med detta pris; med då Skandinavien ej saknar författare, som inom sin art äro i snille jämbördiga med de störste utländske skriftställare, har det synts komiterade möjligt och lämpligt att denna gång, låt vara undantagsvis, låta Nobelpriset hamna inom Skandinaviens gränser. Innan komiterade emellertid här närmare ingå på detta ämne och antyda de förtjänster, hvilka utmärka den man, som de föreslå till

årets pris, bör, som hittills, en sammanfattande redogörelse lämnas beträffande andra föreslagna personer. Komiterade vilja härvid på förhand erinra därom, att de detta år, liksom det föregående, haft lättnad i sitt alltid dryga arbete genom undersökningar och utredningar, som på uppdrag utförts af de vid Nobelinstitutet anställda tjänstemännen.

1.

Nº 1 *Marcelino Menéndez y Pelayo*, född 1856, professor i spansk litteraturhistoria vid Madrids universitet och ledamot af Spanska Akademien, är lärd poet, lärd bibliograf och lärd polyhistor. I sina "Oden och epistlar", där han delvis, såsom Carducci i många af sina dikter, upptagit och ombildat antika meterformer, är han horatian, likasom han ofta uttalat sin oerhörda beundran för Horatius. Reflexion mer än ingifvelse utmärker denna lyrik, som aldrig är melodisk, men så mycket mera räsonnerande. Menéndez y Pelayo's erotiska dikter hafva visserligen stundom ett kyskt behag, men verka ej medryckande eller hänförande. – Som litteraturhistoriker står han onekligen högt genom beläsenhet samt förtrolig kännedom om källskrifter och äldre urkunder; men han är till sin ståndpunkt ultramontan, lofprisar inqvisitionen och kallar reformationen en förhatlig frukt af nordiskt barbari. Hans arbeten "Filosofisk kritik", "Litterär kritik", "Calderón och hans teater" samt "De ästetiska idéernas historia i Spanien" äro synnerligen omfångsrika, och dock betraktar han arbetet "De ästetiska idéernas historia" blott som inledning till ett omfattande verk om den spanska humanismen. Menéndez y Pelayo torde knappast någonsin hinna afsluta detta bredt anlagda arbete, särskildt som han ständigt splittrar sin betydande förmåga på olikartade litterära företag och särskildt på utgifvande af urkundsamlingar.

Nº 2 *Iwan Gilkin* är föreslagen af ledamöter i K. Belgiska akademien för vetenskaper, litteratur och skön konst med särskildt fäst afseende på hans vackra arbete "Prométhée". Detta arbete af den i Brüssel födde och på franska skrifvande, men ur slavisk börd härstammande författaren har verkligen stora skönheter, låt vara att hans så väl som Shelleys och Quinets framställningar af det antika ämnet alltid blekna i jämförelse med Aischylos' ålderdomliga och sublima diktskapelse. Författaren har gifvit poetisk form åt två grundtankar, nämligen att kärleken är den högsta lifgifvande makt i världen samt att för individen hvarje verkligt framsteg kräfver själfuppoffring och lidande. Stichomythien mellan Promethevs och Epi-

methevs, af hvilka den senare är det passiva stillaståndets, medan den förre är det himlastormande trotsets målsman, har, likasom den mellan Minerva och Promethevs, ofta en klassisk hållning och ett klassiskt snitt. Men ett visst dunkel sväfvar öfver styckets upplösning likasom öfver den till grund liggande världsåskådningen, om hvilken senare man ej rätt vet, huruvida den utmynnar i ateism eller panteism. Promethevs är egentligen i Gilkins dikt tolk för ett slags modernt fritänkeri, som vill upplösa gudstron.

№ 15 *Karl Friedrich Glasenapp* har föreslagits af ett antal ledamöter i Petersburgs vetenskapsakademi, bland hvilka märkes äfven storfurst Konstantin, och i förslaget hafva många framstående män utanför Ryssland, såsom Kuno Fischer, Karl Lamprecht, Felix Dahn, instämt. Glasenapp är Wagner-biograf och Wagner-entusiast. Visserligen är hans Wagner-biografis tredje upplaga, som är mycket utförlig, ännu ej afslutad, enär den stannar vid året 1864; men den andra upplagan kan anses lämna en fullständig teckning af kompositören, alldenstund den fullföljer skildringen ända till året före Rich. Wagners död. Med afseende å stor flit och ytterlig omsorgsfullhet vid materialets insamling förtjänar författaren allt erkännande, och alla forskare i Wagners historia måste alltid återgå till Glasenapps om de grundligaste studier vittnande verk; men dels tynges framställningen af alldeles oväsentliga detaljer, dels är författaren en så fanatisk Wagner-beundrare, att han ställer i ett falskt förskönande ljus äfven de mest betänkliga drag i Wagners skaplynne, dels är kompositionen så svag, mångordigheten så stor, att läsaren, därest ej äfven han är Wagnerfantast och därföre gillar allt, som skrifves till mästarens lof, känner sig nästan uttråkad af det partiska och i stilistiskt afseende medelmåttiga, men om stor förtrogenhet med ämnet vittnande arbetet.

№ 24 *Langton Douglas* har föreslagits till Nobelpriset med anledning af sina arbeten "Fra Angelico" samt "History of Siena". I "Fra Angelico" polemiserar författaren mot den uppfattningen att Fra Angelico skulle för den onekligen stora religiösa fromhet och innerlighet, som hans ädla bilder röja, hafva uppoffrat tekniska kraf, natursanning och sambandet med sin tids konstnärliga sträfvanden. I "History of Siena" har Langton Douglas sökt att i sammanhang med hvarandra behandla Sienas politiska historia och dess konstlif. Till det historiska innehållet är emellertid arbetet mycket ofullständigt, och författarens framställningssätt är visserligen klart, men det utmärker sig ej genom något högre mått af stilistisk konst.

2.

Nº 5 *Georg Brandes* är i sin ofantligt omfångsrika produktion så pass känd af alla svenska läsare, som med någon uppmärksamhet följt litteraturens företeelser i Danmark, att här en utförlig redogörelse för hans mångsidiga verksamhet knappt är behöflig. Han har i arbeten särskildt öfver Holberg och öfver Shakespeare visat lärdom och eminent förmåga, likasom vissa af hans litterära *essays* äro utmärkta af fin iakttagelseförmåga. Men i allmänhet är hans kolossala beläsenhet mera vidsträckt än grundlig, hvadan författare i hans eget hemland beslagit "Hovedstrømningers" författare med faktiska misstag, ja stundom med plagiat. Det är ej heller i allmänhet den exakta forskningen, men framställningens liflighet, som gifvit Brandes' arbeten rykte. Han är mycket spirituell och alltid underhållande. Men han blifver ofta mycket orättvis, därföre att han ogillar och nedsätter det, som ej samstämmer med hans egen negativt skeptiska, fullkomligt ateistiska och i etiskt-sexuella frågor mycket äfventyrliga och lösliga uppfattning. Han begagnar då ofta hånet som vapen, och om det ej kan förnekas, att han haft stort inflytande på sin tid samt verksamt bidragit att göra den moderna världslitteraturen mer känd i norden, så har hans inflytande dock ej alltid varit af välgörande art, och enhvar, som läser den teckning af Brandes, som Alfr. Ipsen skrifvit, – en teckning, som dock i flera fall erkänner Brandes förtjänster –, måste studsa inför de drag af obestridlig hänsynslöshet, som Ipsen framdrager i ljuset under sin skildring af den mångkunnige mannens lif och verk. Med afseende å stilens förtjänster skulle Brandes nog kunna ifrågasättas till ett Nobelpris; dock har äfven denna stil sina brister, särskildt ett långt drifvet effektsökeri, likasom själfva tonens insinuerande försmädlighet ofta beröfvar framställningen den lugna ädelhet, den rena objektivitet, som man gärna vill finna i litteraturhistoriska likasom i historiska arbeten.

Nº 9 *Albert Sorel* är som historiker i besittning af den lidelsefrihet, hvilken Brandes som litteraturhistoriker saknar. Han är föreslagen till Nobelpriset hufvudsakligen på grund af sitt ypperliga verk "L'Europe et la révolution française", där revolutionens gång skildras under ständigt iakttagande af andra europeiska staters förhållanden och med framhållande af den växelverkan, som ägde rum mellan de franska hvälfningarna och det allmänna tillståndet i Europa. Sorel är en historisk tänkare på samma gång som en utmärkt berättare. Hans teckning af den europeiska kabinettspolitikens egoism och korruption vid tiden för delningarna af Polen,

hans karakteristiker af Mirabeau, Danton och Robespierre, hans skildring af den franska emigrationen fästa sig varaktigt i minnet. Han använder, såsom engelsmannen Seeley berömmande erkände om de band, han hann att se, med största urskiljning sina källor och förstår att sofra sitt material. Om han opartiskt framhåller allt, som kan förklara revolutionen, och aldrig gör sig skyldig till öfverdrifter i tadel, så öfverskyler han dock lika litet som Taine revolutionens irringar och brott, han är en sträng domare, och framför Taine, hvars snille han ej äger, utmärker han sig genom större passionfrihet och därigenom att hans världsåskådning icke, såsom Taines, är mekanisk. Stilen är klassiskt genomskinlig midt under teckningar af de mest invecklade förhållanden, och om ej Nobelpriset så nyligen bortgifvits åt en häfdatecknare, så skulle nog Sorel med skäl kunnat föreslås till dess bekommande.

3.

Nº 13 *François Coppée*, född 1842, utgaf sin första, Leconte de Lisle tillägnade diktsamling "Le reliquaire" år 1866; följande året utkom den andra samlingen "Les intimités", och redan i dessa första arbeten ådagalade författaren sina utmärkande egenskaper af klarhet och finhet i den från öfverlastning och svulst fria diktionen samt den för honom egendomliga blandningen af spirituellt behag och mild melankoli; dock visade sig här och hvar intryck från Baudelaire, hvilka förvånade därföre att de båda författarne äro hvarandra så olika och därföre att dessa drag så bjärt kontrasterade mot Coppées vänliga och älskvärda teckningar ur familjelifvet. Coppées teknik är i allmänhet mycket sträng och formsäker. Hvad ämnena angår, kunde han fordom som berättare någon gång leka med vågade erotiska motiv, men han bevarade äfven då sin medfödda takt, som undvek gröfre irringar. Från tom fantastik räddades han alltid genom sitt sinne för det konkreta. Hans nästa samling "Poèmes modernes" visar hans förmåga i den poetiska berättelsen och i teckningar ur det dagliga lifvet; särskildt är han mästare i framställningen af parisiska interiörer helst ur de lägre klassernas lif. Hittills hade han uteslutande varit lyriker. Nu skref han helt oförmodadt sin lilla ryktbara dramatiska dialog "Le passant", som genom sitt eget inre behag och genom Sarah Bernhardts framställningskonst genast blef populär. Sedan återgick han i den poetiska samlingen "Les humbles" till skildringar ur den omgifvande verkligheten, skildringar helst ur de ringare, de mer obemärkta samhällslagrens lif; han kan här ibland tangera prosan, men räddar sig snart från dess tyngd

genom frambrytande poetisk värme och känslighet; som exempel må anföras "Le petit épicier", där naturkopieringen blifver något bred. "Promenades et intérieurs" äro små ögonblicksfotografier från lifvet i samma Paris, och om i samlingen "Le cahier rouge", som äger så mycket behag, man ofta tycker sig finna världsmannen snarare än skalden, så finnas där dock stycken af mild skönhet, och man tilltalas lifligt af den originellt vemodiga liknelsen i stycket "Desespèrement":

– l'espoir n'est pour moi qu'un oiseau de passage
Qui, pour faire son nid, choisirait un tombeau.

Coppée kan stundom i sina rent deskriptiva skildringar blifva alltför omständlig, men allt är gjordt efter naturen och får därföre ett utseende af sanning. Mindre ursprunglig är den versifierade berättelsen "Olivier", som stundom i tonen påminner om Lamartine. Förbigående vissa, mindre betydande alster af Coppées flitiga penna, erinra vi om hans talangfulla komedi "Le luthier de Crémone" samt det effektfulla skådespelet "Severo Torelli" och den af Snoilsky till vårt språk öfverförda konflikt-tragedien "Pour la couronne". En ädelsten i Coppées "Poèmes et récits" är skaldestycket "Le fils de l'empereur". Men Coppée är äfven framstående prosaberättare; hans "Contes en prose" och andra skildringar i obunden form vittna lika mycket om gratie, som om glädtighet och god observation. På senare tider har Coppée, som aldrig varit religionsfientlig, men kanske något skeptisk, efter en svår sjukdom med åtföljande självpröfning blifvit en varmt religiös personlighet, men, som det tyckes, med neofytens ifver låtit förleda sig till ultramontana öfverdrifter. Detta omslag afspeglas i hans senaste arbeten. Invald i Franska Akademien år 1884, är han utan tvifvel en af dess förnämsta prydnader.

Nº 6 *Maurice Maeterlinck*, angående hvars betydelse inom litteraturen Nobelinstitutets referent har vida högre föreställningar än Nobelkommitténs, är född i Gent 1862, men sedan 1896 bosatt i Paris. Man har sagt, att hans arbeten äro dels filosofiska, dels poetiska; men ordet "filosofiska" bör utbytas mot "filosoferande", ty verklig filosofi söker man förgäfves hos Maeterlinck. Hans filosoferande är ren dilettantism, hvaremot hans poesi är, om ock nebulös och sällsam, af verkligt egendomlig natur. Som filosoferande skriftställare har Maeterlinck tagit intryck af de mest heterogena författare, af neoplatonska tänkare, dem han dock tydligen mycket ytligt studerat, af medeltida mystici, af Novalis, men ock af agnosticismens mästare Herbert Spencer, och alla dessa ingredienser hafva i ganska

osmält skick flyktigt assimilerats med hans egna originellt bisarra idéer. Ända från "Le trésor des humbles" till "Le temple enseveli" röjer han i grunden samma uppfattning. Det finnes, så tänker han, något öfversinnligt, men detta är till sin natur fullkomligt okändt och får ej uppfattas som någon ledande Försyn. Men osynliga s.k. "makter" finnas, hvilka vilja människans ofärd och vanligen föra henne i fördärf. Själf är människan ofri. Man har påstått, att Maeterlincks åsikter på senare tider väsentligt förändrats. Men agnosticismen står allt fortfarande kvar hos honom, och om han nu något starkare betonar människans förmåga att själf bestämma sitt lif efter moraliska bud, så anser han det dock vara alldeles otroligt, att hennes handlingar hafva något inflytande på hennes kommande lif, för så vidt ett sådant finnes, eller på världsutvecklingen, som, oberoende af hennes mer eller mindre moraliska förhållande, går sin gifna mekaniska gång. Ett försök till ett slags naturfilosofi röjes i Maeterlincks "La vie des abeilles", ett underligt arbete, som på samma gång röjer studier i ämnet och tillika en vidtsväfvande fantastik, som är alldeles ovetenskaplig.

Maeterlincks *poetiska* arbeten afspegla hans mystiska åskådningssätt och äro i allmänhet symbolistiska. Hans lyrik i "Serres chaudes" var mycket grumlig, och samma oklarhet vidlåder hans dramatik allt från "La princesse Maleine" till "L'intruse", "Les aveugles", "Pelléas et Mélisande", skräckbilden "La mort de Tintagiles", och den i poetiskt afseende gripande "Aglavaine et Sélysette". Alltid lura här bakom scenen hemliga makter på den ofria människans undergång; alltid talar författaren ett gåtospråk, där mycket skall underförstås; alltid hvilar ett blekgrått flor af höstdimma öfver personer och händelser, och handlingen tilldrager sig oftast i ett drömlandskap eller i någon sagoborg på obekanta och i geografien ej förekommande orter. Man får af allt detta ett intryck af overklighet. Men i diktionen finnes, vid sidan af åtskillig affektion, mycken finhet och en själfull poesi, som dock, äfven när den är bäst, röjer mystikerns och symbolistens traktan till det hemlighetsfulla, det egentligen outsägbara. Ibland verkar detta plågsamt, ty skalden skall dock utsäga hvad han har på hjärtat, om han skall kunna blifva förstådd och ej endast agera hierofant i en liten krets af invigda. Man har med orätt jämfört Maeterlinck med Shakespeare, hvars hjältar ej äro ofria, utan äga själfbestämning, medan Maeterlincks fatalism gör alla figurer till marionetter för dunkla makter. Hemska äro många af dessa dramatiska bilder, såsom "L'intruse", där den sjuka dotterns blinde fader hör döden köra in på gården, gå uppför trap-

pan och taga plats i rummet, eller "Les aveugles", där alla de medspelande äro blinda, men med säker instinkt erfara dödens varsel. "L'intérieur" är ett skuggspel af dystraste art. I sin "Monna Vanna" har visserligen Maeterlinck velat lämna fantastiken och beträda den historiska framställningens område; men motivet i detta drama är af så pinsamt bisarr natur, att man äfven här känner sig tillbakastött af något osundt, något abnormt. Och i regeln visar sig hos Maeterlinck en förkärlek antingen för det abnorma eller för det beslöjade eller för båda delarna. Stundom blifver hans diktning ett slags metafysisk transcendentalpoesi, hvarvid dock transcendensen ingalunda innebär tro på Gud och odödlighet. Med allt detta må ej förnekas, att Maeterlinck i sina antydande och suggestiva framställningar af vissa mer ockulta drag i själens lif visar aningsrikedom, ej heller att han ofta genom själfva den hemska eller sällsamma *stämningens* hemlighetsfulla makt verkligen fångslar läsaren. I världslitteraturen står han dock snarare som en intressant kuriositet med ömtåligt fina nerver än som en stor mästare, hvilken klart återgifver människolifvet.

N° 22 *Rudyard Kipling* är öfver hela världen känd genom sina käcka, om ock febrilt oroliga skildringar från det anglo-indiska väldet. Född 1865 i Bombay, men uppfostrad i England, återvände han vid 20 års ålder till Indien och gjorde vidsträckta resor dels i detta jättelands olika trakter, dels i andra näjder af världen, till dess han omsider hemflyttade till England. I originella, satiriska ballader, som genom sin dristighet tillvunno sig uppmärksamhet, gisslade han de engelska institutionerna i Indien och utgaf sedermera ett hundratal prosaberättelser och skizzer med ämnen mest ur det indiska lifvet. Han skräder aldrig ord, och hans soldatvisor "Barrackroom ballads" äro drastiska. Som sagotäljare har han på lysande sätt visat sin förmåga i "The Jungle book", som är fantasifull och underhållande, låt vara att där, såsom man har anmärkt, naturlifvet upphöjes på människans bekostnad. Kipling är fortfarande mycket produktiv, och äfven i Sverige har man genom öfversättningar lärt känna många af de arbeten, i hvilka han skildrar det engelska militärlifvet i Indien och så liffullt tecknar det tropiska klimatets och de ständiga farornas inverkningar på soldaternas och officerarnas psykiska lif, vanor och nerver. Kiplings förtjänster äro ursprunglighet, träffsäker iakttagelse, en frisk, om än bisarr, humor. Hans fel ligga i en stundom hänsynslös imperialistisk "chauvinism", i en nervös stil samt i oförnekliga drag af cynisk ironi och vulgär simpelhet. Hans skrifsätt saknar den ädelhet, den lugna måtta, som man älskar se i ett konst-

verk. Men hans geniala uppfinningsgåfva är outtömlig, och då han ej ännu är fyratio år, kan det ju hända, att hans skapande verksamhet skall inträda i nya former, som utmärkas af större mognad, renare skönhet och ett mindre jäktande manér.

N°20 *Algernon Charles Swinburne* är en af Englands störste skalder genom sin fantasis rikedom och genom en konstnärlighet, för hvilken tekniska svårigheter knappt finnas till; han är stor genom sin glöd och genom de smältande välljuden i hans formfulländade diktning. Han är både dramaturg, epiker och lyriker samt har på skilda områden skapat alster af ovanlig fägring. Bland hans dramer märkas de antik-efterbildande styckena Atalanta och Erechthevs samt den på goda historiska studier grundade, men genom sin episka bredd för scenen omöjliga Maria Stuart-trilogien, i hvilken särskildt "Chastelard" röjer den lidelsefulla sensualism, som inom Swinburnes eget hemland skulle mot honom framkalla vedersakare jämväl bland dem, som högt skattade hans poetiska ingifvelses styrka. Andra intressanta dramer af Swinburnes hand äro "Marino Faliero" och "Rosamund". Den sensualism, om hvilken nyss talades, uppenbarade sig ohöljd äfven i Swinburnes på enskilda skönheter rika epos "Tristram of Lyonesse" samt på flere ställen i de stora lyriska samlingarna "Songs before sunrise" och "Poems and ballads". Det är egendomligt att se samme skald, som på så oskuldsfullt hänförande sätt kan besjunga barnaåldern och barnens lif, i andra dikter hängifva sig åt en otyglad sinnlighets mörka makt. Swinburne har äfven uppträdt som litterär kritiker samt därvid, egendomligt nog, på nästan passioneradt vis nedsatt Byrons skalderykte. Meningsstriden i England om Swinburne har varit skarp och bitter. Han har ej saknat hängifna beundrare, som antingen gillat hans ståndpunkt eller för hans mästerligt praktfulla formgifning öfversett med vissa i etiskt, religiöst och politiskt afseende utmanande satser. Men han har ock haft motståndare, som upprörts af hans hänsynslösa sätt att i ett bildrikt, blommande språk hylla de lägre begären. Dessa motståndare hafva ock tadlat hans förkärlek för exotisk kolorit samt det skälfvande i hans grannt purpurhöljda stil, de vällustiga kramputbrotten och det bedårande sinnesruset. I diktionens styrka är han, – det medgifva de fleste – en mästare; men vedersakarne till hans yppiga diktning sakna hos honom den måttfulla ädelhet, som de i så hög grad beundrat hos Tennyson. – Läser man med uppmärksamhet Swinburnes "Songs before sunrise" och "Poems and Ballads", så måste man häpna dels öfver hans passioneradt uppskrufvade ateism, dels öfver hans sinnliga extravaganser. I sin

"Hymn of man" förklarar han, att Gud är besegrad: "Thou art smitten, o God, thy death is upon thee, o Lord", han säger det vara gagnlöst att bedja till Gud, och han slutar med en apoteosering af människan, hvilken han sätter på den Högstes tron: "Glory to man in the highest! For man is the master of things." I poemet "Before a crucifix" säger han, att försonaren ej har någon hjälp att bjuda, och hans hånfulla uttryck till den korsfäste, då han ironiskt ber honom försöka stiga ned från korset, påminna om det i de evangeliska berättelserna omtalade hån, hvarmed man tillropade vår Frälsare: "Är du Guds son, så stig ned från korset!" I sin "Atalanta" kallar han Gud "the supreme evil". I sin "Anastoria" har Swinburne infört en parafras från Sapfo – för öfrigt ett konstnärligt mästerverk –, i hvilket han vällustigt önskar sitt kött vara begrafvet (entombed) i den älskades kött och att han måtte kunna dricka blodet ur hennes ådror. I "Dolores", där han låter kärlekens gudinna vara född af Libitina och Priapus, talas det blott om "rasande omarmningar", hvilkas sötma har en bismak af blod. Vällust och grymhet äro alltid nära befryndade, och de ingå förbund i många af Swinburne's erotiska dikter, hvilka för öfrigt i sitt patos äro onaturligt uppjagade. Det finnes någonting af lärd alexandrinism, af yppig dekadens i Swinburne's luxuriösa poesi, och sund är den förvisso icke. Han är i inspirationens styrka en odödlig skald; men bristen på ädelhet gör, att man svårligen kan föreslå honom till ett Nobelpris för "det mest idealiska i litteraturen".

4.

Om Nº 18 *Henrik Ibsen* och Nº 17 *Bjørnstjerne Bjørnson* hafva under föregående år vid öfverläggningar om Nobelprisets utdelande lifliga öfverläggningar förekommit inom kommittén, och ännu i år har under diskussionen en enstaka antydning gjorts därom att priset lämpligen borde delas mellan dem bägge. Men kommittén har dock till sist enats om den uppfattningen att – alldeles oafsedt huruvida Ibsen vid det slutliga afgörandet i Akademien skulle kunna få majoritet – en delning lätt skulle kunna missförstås, enär båda de nämnda författarne äro för betydande för att bekomma blott halfva pris. Då nu härtill kommer, att Ibsen enligt ingångna och fullt pålitliga underrättelser numera är en till hälsan bruten man, hvars lifslåga är slocknande, så har det äfven ur denna synpunkt förefallit mindre välbetänkt att föreslå honom till Nobelpriset. Bjørnson står däremot, trots hög ålder, ännu i sin fulla kraft, och hans sista drama "Paa Storhove" utkom så sent som 1902.

Bjørnson är så allmänt känd och hans verk äro så bekanta för Akademiens alla ledamöter, liksom för alla bildade svenskar, att en uppräkning af dem alla och en utförlig motivering af ett på honom lydande förslag icke äro af nöden. Dock må följande anföras.

Bjørnson föddes 1832 i Kvikne, där hans fader, som var präst, då hade sitt hem; stället låg i ett pass vid Dovre, och barnets öra lyssnade till Orklas brus ur djupet. Hans senare barndomsår förflöto däremot på Næsset i den sköna Romsdalen, dit faderns verksamhet förflyttats. Næssets prästgård ligger mellan Langfjordens två inre bukter Eidsvaag och Eirisfjord. I denna fagra natur mellan två fjorder stod gossen mången kväll som förtrollad och blickade på den döende solens glans öfver fjäll och våg; här fick han tidigt deltaga i landtmannagöromål, såsom höbergning och annat; här grundlades hans kärlek till hembygdens natur och hans förtroliga kännedom om folkets lif. I sitt elfte år kom han till skolan i Molde. Framstegen i läroämnena blefvo, efter hvad det förljudes, ej betydande; men han gjorde en bekantskap, som blef afgörande för lifvet: han började läsa Sturlasson. Han blef ock vid denna tid förtrogen med Asbjørnsens äfventyr samt med Oehlenschlägers och Walter Scotts arbeten. Vid sjutton år begaf han sig till Kristiania för att bereda sig till studentexamen, hvilken aflades 1852. Han har själf sagt, att den första verkliga väckelsen till poetisk verksamhet för honom kom under och efter bevistandet af studentmötet i Upsala 1856, och omedelbart därefter skref han ock på fjorton dagar "Mellem Slagene". Detta arbete efterföljdes snart af berättelsen "Synnøve", och sedan dess har Bjørnsons rykte varit befäst och hans namn genom ständigt nya skapelser flugit öfver världen.

Bjørnson är stor som episk och dramatisk skald; han är måhända än större som lyriker. "Synnøve", "Arne", "En glad Gut" ställde honom i främsta ledet bland nutida folklifsskildrare. Han är i dessa berättelser ordknapp som allmogemannen och som forntidens saga, och man har ej utan skäl sagt, att han tecknat bondelifvet i sagans ljus. Men framställningen är icke mindre naturtrogen, grundtonen icke mindre äkta och sann därföre att, såsom man erinrat, teckningen är af ideal art och genomskimrad af poesi. Han har som dramaturg behandlat historiska ämnen, såsom i "Sverre", i "Sigurd Jorsalafar", i den märkliga "Sigurd Slembe", där Audhilds kärlek sprider sitt solljus öfver dystra bilder och Finnepigens gestalt strålar i norrskensbelysning, i den dramatiskt liffulla "Maria Stuart", andra skapelser att förtiga. Men han har ock, såsom i "Redaktøren", "En Fallit" och andra skådespel med stor framgång valt sina ämnen ur det

oss omgifvande nutida lifvet. Ja, ännu på senare år, ännu under ålderns dagar har han skapat en sådan bild af osjälfvisk kärlek som Tora Parsbjerg, har han i "Laboremus" förhärligat det etiska lifvets rätt gent mot den hänsynslösa lidelsens naturmakt och i "Paa Storhove" ägnat en dramatisk hyllning åt hemmets vårdande makter, här företrädda af Margrete, som är sin familjs trofast uppehållande stöd. Ty det är att märka, att Bjørnsons diktning alltid är sällsynt ren, att hans skaplynne är positivt, ej negativt, att hans verk aldrig äro anfrätta, utan hafva en ädel halt, att han är hemmens skald och att han – hvilka skiften än hans religiösa uppfattning må hafva genomlupit från grundtvigianism till nyrationalism – alltid bekämpat driftlifvets anspråk på herravälde öfver människan. Som lyriker är han ett mönster af omedelbarhet, folklig friskhet och djup innerlighet; det finnes i hans dikter en outtömlig rikedom på ingifvelsens källsprång, och deras melodiösa karakter har äfven lockat tonsättare att kläda skaldens ord i musikalisk skrud. Klenoder i litteraturen äro sådana dikter som "Brede Sejl over Nordsjø gaar", "Det første Mødes Sødme", "Hvem banker saa silde paa Klostrets Port", "Hver Glædesstund du fik paa Jord betales maa med Sorg", "O vidste du bare", "Prindsessen sad højt i sin Jomfrubur" och den allvarliga "Synden, Døden, Søstre to". Skönare folksång äger intet land än Bjørnsons "Ja vi elsker dette Landet", och då man läser den sublima sången om hafvet i "Arnljot Gelline", där rytmerna äro som hafsvågor i majestätiskt framvältande färd, tänker man att i alla kommande tider minnets böljor skola mot Norges älskade kuster rulla denne skalds namn "i store maaneskinsklare Nætter".

Då nu tydligen Bjørnsons diktning ställt sig i rena och upphöjda idéers tjänst, då den uppställt för människans lif höga kraf, hvilka i vissa fall ("En Hanske") af många ansetts alltför stränga, men i sin stränghet äro vida att föredraga framför den löslighet, som röjes i blott alltför många af dagens litteraturalster; då hans snillrika och världsberömda poesi, som har djupa rötter i natur och folklif, men ock i hans egna starka öfvertygelser, förenar etisk och poetisk hälsa; så har Nobelkommittén ansett sig böra föreslå Akademien att ägna hans ljusa genius en hyllning genom att tilldela honom Nobelpriset ostyckadt. Akademien, som i fråga om denne skalds kompetens naturligtvis icke vill eller bör befatta sig med politiska synpunkter af något slag, utan här bestämmer sitt handlingssätt uteslutande efter sina åsikter om värdet af den föreslagnes poetiska författarskap, skulle enligt komiterades tanke handla i testators anda, om hon lämnade det ifrågavarande priset åt en författare, som tvifvels utan, för

att begagna testamentets ord, "i idealisk riktning" skapat högst betydande verk.

Enligt tidningsnotiser om ett val-tal i Norge skulle Bjørnson, hänsyftande på insinuationer att hans förändrade politiska hållning mot Sverige bestämts af tankar på Nobelpriset, hafva yttrat, att han, under antagande att man ifrågasatt en delning af priset mellan honom och Ibsen, för sin del komme att afböja prisets mottagande, hvarjämte han skulle uttalat den önskan att detta pris i stället måtte tilldelas Ibsen. Bjørnson skulle ock, enligt samma tidningsnotis, hafva tillkännagifvit att han lämnat en svensk man, med hvilken han står i brefväxling, uppdrag att underrätta den svenska valkorporationen om denna sin uppfattning. Då nu själfva antagandet om en blifvande delning af priset är ogrundadt; då Akademien, hvars åtgöranden bestämmas af själfständiga litterära motiv, ej har anledning att befatta sig med norska tidningsuppgifter; då det uppdrag, hvarom Bjørnson skulle talat, aldrig blifvit till Akademien framfördt, och då han, därest han önskat meddela Akademien sina ofvan antydda åsikter, bort vända sig till henne själf – något som ej skett –; så hafva komiterade, – alldeles oberoende af sagda tidningsuppgift – ansett sig böra framhärda i sitt förslag att tilldela Bjørnson årets pris. Skulle han beklagligtvis afböja mottagandet, så har Akademien dock gjort sin plikt genom att ägna den framstående skalden en hyllningsgärd.

Men då Akademien enligt beslut af 4 okt. 1900 först i medlet af november hvarje år skall fatta beslut om Nobelprisets utdelande och då, i händelse att Bjørnson väljes, men afböjer, tiden blifver alltför knapp för nya diskussioner inom kommittén rörande ett pris, som skall utdelas d. 10 december, får kommittén redan nu föreslå, att, därest afböjande svar skulle ingå från Bjørnson, årets pris må ostyckadt tilldelas den provençalske skalden Mistral, för hvars diktnings höga värde komiterade i föregående utlåtande redogjort. Naturligtvis måste för sådan händelse Akademien omedelbart efter Bjørnsons svar sammankallas.

Stockholm den 14 september 1903.

C. D. af Wirsén.

Hans Hildebrand. Esaias Tegnér.

K. A. Melin. C. R. Nyblom.

Svenska Akademien beslöt den 19 november 1903 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Bjørnstjerne Bjørnson "såsom en gärd af erkännande åt hans ädla, storartade och mångsidiga skaldeverksamhet, som alltid varit utmärkt på en gång af ingifvelsens friskhet och af en sällsynt själsrenhet".

1904

Förslag till Nobelpris 1904.

Nº 1. *Robert Langton Douglas.*
Arb. A History of Siena.
Life of Fra Angelico.
Förslagsst. S. J. Way, Chancellor of the Univ. of Adelaide.
W. Mitchell, Professor of English lit. & philosophy, Univ. of Adelaide, South Australia.

Nº 2. *Maurice Maeterlinck.*
Förslagsst. P. Thomas och 14 andra professorer vid la Faculté de philosophie et lettres de l'Université de Gand (Belgique).

Nº 3. Mademoiselle *Émilie Lerou*
Arb. Hiesous.
Förslagsst. Jules Claretie, de l'Acad. Française.

Nº 4. *Albert Sorel.*
Arb. L'Europe et la Révolution Française.
Förslagsst. G. Hanotaux, de l'Acad. Française.

Nº 5. *Emil Frida Jaroslav Vrchlický.*
Förslagsst. George prince de Lobkowicz et le Conseil présidentiel de l'Acad. tchèque de l'Empereur François-Joseph I.
A. Kraus och 23 andra professorer vid tcheckiska universitetet i Prag.

Nº 6. *Frederi Mistral.*
Förslagsst. Carl Wahlund, prof. i Upsala.
P. A. Geijer, prof. i Upsala.

Nº 7. *Anatole France.*
Förslagsst. M. Berthelot, de l'Acad. Française.

Nº 8. *Leo Tolstoj.*
Förslagsst. Ludovic Halévy, de l'Acad. Française.
Albert Sorel, de l'Acad. Française.

Nº 9. *Henrik Ibsen*
Förslagsst. J. Minor, Professor der Literaturgeschichte an der Universität Wien.

Nº 10. *Georg Brandes.*
Förslagsst. Troels-Lund, Medlem af Danske Videnskabernes Selskab.

Nº 11. *Theodor Zahn*
Arb. Geschichte des neutestamentlichen Kanons.
Forschungen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons.
Einleitung in das Neue Testament.
Förslagsst. L. Dahle, Medlem af Videnskabs-Selskabet i Kristiania.

Nº 12. Sir *Lewis Morris.*
Arb. The Epic of Hades.
Förslagsst. Thomas Fowler, President of Corpus Christi College, Oxford.
John Rhŷs, Prof. of Celtic, Oxford.
T. Herbert Warren, President of Magdalen College, Oxford.

Nº 13. *John Morley*
Arb. The Life of Gladstone.
Förslagsst. Lord Avebury } medlemmar af the
J. M. Lely } Incorp. Society of Authors

Nº 14. *George Meredith*
Förslagsst. 3 medlemmar af the Incorporated Soc. of Authors.

Nº 15. *Algernon Charles Swinburne.*
Förslagsst. 39 medlemmar af the Incorporated Society of Authors.
Arnold Franke, Hon. For. Secretary of the Royal Society of Literature.

Nº 16. *Dimitrios N. Bernardakis*
Förslagsst. A. N. Bernardakis, membre corresp. de l'Académie de Stanislas, Nancy.

Nº 17. *W. Chapman.*
Arb. Les Aspirations.
Förslagsst. Lhomme, professeur agrégé de l'Univ. de France.

Nº 18. *Henryk Sienkiewicz.*
Förslagsst. Harald Hjärne, en af de 18 i Sv. Ak.

Nº 19. *Selma Lagerlöf.*
Förslagsst. Harald Hjärne, en af de 18 i Sv. Ak.

Fördelade efter *nationaliteter* ställa sig prisförslagen för 1901–1904 på följande sätt:

	Föreslagna				Förslagsställare			
	1901	1902	1903	1904	1901	1902	1903	1904
Svenskar	–	–	–	1	6	10	6	3
Norrmän	–	3	2	1	3	3	3	1
Danskar	–	–	1	1	–	–	18	1
Finnar	1	1	–	–	1	–	1	–
Tyskar	3	6	2	1	14	22	21	–
Österrikare o. Ungrare	2	2	–	1	8	2	11	26
Engelsmän	–	8	5	5	–	60	44	50
Schweizare	3	–	–	–	5	–	–	–
Fransmän	11	6	7	5	37	5	10	6
Belgier	–	–	1	1	–	–	4	15
Italienare	1	2	1	–	–	2	1	–
Spaniorer	1	3	3	–	1	16	20	–
Portugiser	1	–	–	–	1	–	–	–
Rumäner	1	–	–	–	1	–	–	–
Ryssar	–	2	1	1	–	1	7	–
Polacker	1	1	1	1	1	–	–	–
Greker	–	–	–	1	–	–	–	1
Summa	25	34	24	19	78	121	146	103

Stockholm den 2 februari 1904.

Utdrag ur Nobelkommitténs protokoll den 23 februari 1904:

[- - -]

§ 2.

Anmäldes att efter förslagstidens utgång inkommit en skrifvelse från Daniel de Cortázar, medlem af Spanska Akademien, hvilken till prisets erhållande föreslagit José Echegaray, och beslöts att enär förslagsställaren daterat sin skrifvelse den 28 januari, eller inom den

föreskrifna tiden, och antagligen saknat kännedom om postgångens längd, nämnda förslag skulle upptagas i årets pristäflan.

§ 3.

Anmäldes att i årets pristäflan likaledes skulle upptagas ett vid föregående sammanträde icke anmäldt förslag lydande å Rudyard Kipling och afgifvet af Sir Edwin Arnold, enär detsamma utan förslagsställarens vållande kommit på afvägar och först efter täflingstidens utgång nått sin bestämmelse.

[- - -]

Utlåtande af Svenska Akademiens Nobelkommitté angående 1904 års pristäflan.

Till bekommande af innevarande års Nobelpris i litteratur hafva 21 författare föreslagits af personer, som vid inom Svenska Akademiens Nobelkommitté anställd pröfning befunnits äga rätt att väcka dylika förslag.

Beträffande åtskilliga af de föreslagna har Nobelkommittén, i den mån sådant synts erforderligt, liksom de förra åren inbegärt utredningar af vid Nobelinstitutet anställda tjänstemän.

Hvad angår N° 1 *Robert Langton Douglas*, N° 2 *Maurice Maeterlinck*, N^o^ *Leo Tolstoj*, N° 9 *Henrik Ibsen*, N° 10 *Georg Brandes*, N° 11 *Theodor Zahn*, N° 14 *George Meredith*, N° 15 *Algernon Charles Swinburne*, N° 18 *Henryk Sienkiewicz* och N° 21 *Rudyard Kipling*, får kommittén, enär dessa under ett eller flera föregående år redan blifvit föreslagna, åberopa förut afgifna yttranden, under erinran att kommitténs majoritet alltid ansett särskildt Sienkiewicz vara genom storartade och allmänt erkända förtjänster väl värd att komma i åtanke vid hvarje utdelande af ett litterärt Nobelpris.

N° 4, den frejdade historieskrifvaren *Albert Sorel*, har äfvenledes förut blifvit föreslagen, men det femte bandet af hans stora arbete "L'Europe et la révolution française" var vid granskningen då ännu icke tillgängligt för kommitténs ledamöter. Detta band behandlar Bonaparte och direktoriet samt röjer i lika hög grad som de förut utgifna delarna Sorels stora egenskaper dels som skildrare, dels och kanske främst som en historisk tänkare, hvilken behandlar revolutionens historia under ständigt aktgifvande på den växelverkan, som ägde rum mellan hvälfningen i Frankrike och de öfriga europeiska staternas politik. Hans källforskning är samvetsgrann och han är mästare i kompositionens svåra konst. Han förlorar sig ej i massan af de detaljer han anför, utan grupperar dem konstnärligt så som sammanhanget och hufvudändamålet kräfva. Så har äfven den femte delen blifvit ett ypperligt verk, måhända mera betydande genom lärdom, klarhet och måttfull begränsning än genom episk liflighet. Sorel har en stor benägenhet att generalisera och systematisera; men till grund för detta förfaringssätt ligga de mest omfattande studier, exakt forskning och ett ädelt begär att alltid vara rättvis i omdömen. Därest ej det litterära Nobelpriset så nyligen lämnats åt en historieforskare, skulle säkerligen Sorel nu kunna komma i åtanke vid dess utdelande.

Nº 12 *Lewis Morris* har förut föreslagits till priset, men denna gång med särskildt åberopande af hans arbete "The Epic of Hades", som 1903 utkommit i ny upplaga, tillökad med afdelningen om Niobe. Dikten äger visserligen ett ledigt framställningssätt, men saknar, såsom äfven engelska granskare (Rogers Rees) framhållit, egentlig originalitet, hvadan kommittén ej anser sig kunna föreslå denne författare till ett världspris.

Nº 13 *John Morley* har ånyo föreslagits med särskildt fäst afseende på hans år 1903 utkomna stora biografi öfver Gladstone, ett omfångsrikt arbete i tre stora band. Det är onekligen ett intressant verk, byggdt på omfattande studier och personlig bekantskap med den aflidne statsmannen, hvars begåfning, som bekant är, var ovanligt mångsidig och som var lika bevandrad i Homeros som i kyrkofäderna, i Dante som i Englands finansiella förhållanden. En stor del af arbetet öfver den berömde politiske vältalaren upptages af utdrag ur Gladstones bref och dagboksanteckningar. Agnostikern Morley kan naturligtvis ej dela Gladstones starka religiösa och kyrkliga sympatier, men han har dock äfven i detta afseende sökt göra den hädangångne rättvisa. Fullt objektiv är väl icke Morley i sitt bedömande af Gladstones statsmannaskap; han stod ju honom mycket nära som vapenbroder och partiman, och han beundrade honom gränslöst jämväl i fråga om de åtgärder, som aflägsnade från Gladstone gamla kolleger samt föranledde en alldeles ny partigruppering. Stundom unnar han ej heller, såsom en författare i Edinburgh Review betonat, Gladstones motståndare tillbörligt erkännande. Men genom det ofantliga material, som John Morley sammanfört i detta verk, kommer det att blifva en grufva, hvarur kommande forskare alltid måste ösa. Stilen är, som vanligt hos Morley, klar men tillika färglös.

Nº 20 *José Echegaray* har, äfven han, förut föreslagits till det litterära Nobelpriset, och det lider intet tvifvel att han är högeligen förtjänt af detsamma genom sin omfattande verksamhet på det dramatiska området och den ursprunglighet, som utmärker många af hans skådespel, hvad man än må anmärka mot den fantastik och den skematism, som framträda i flera af hans stycken. Kommittén skulle med afseende på denne skald kunna hänvisa till förut afgifna yttranden; men då han denna gång föreslagits med alldeles särskildt åberopande af hans drama "La desequilibrada", som, speladt den 15 december 1903, först utkom 1904 och således ej vid kommitténs föregående behandling af Echegarays författarskap kunnat tagas i betraktande, så böra några ord här yttras om detta verk. Den första

akten är ett litet mästerstycke af klarhet och lif, och karaktärsteckningen är i sin skarpa individualisering ganska märklig. Någon afmattning i snillekraft kan ej spåras i detta den gamle mästarens sista arbete; men för visso är upplösningen, såsom stundom är fallet i Echegarays skådespel, skäligen bisarr, och hans benägenhet att på excentriskt sätt tillspetsa konflikten förnekar sig ej. På samma gång ser man äfven här den ädelhet, som utmärker Echegarays åskådningssätt och som gjort, att en tysk granskare om honom yttrat: "Er verlangt Recht- und Pflichterfüllung unter allen Umständen". I "La desequilibrada" är särskildt Mauricio de Vargas en typ af den ridderlighet, som ej vill köpa egen lycka med offret af sin plikt, och kring denna bild hvilar ett skimmer af den romantik, som är för Echegaray egendomlig.

Nº 3 *Émilie Lerou* (sign. Pierre Nahor) har anmälts till erhållande af Nobelpriset på grund af sin bok "Hiesous". Dess palestinensiska naturskildringar hafva en viss styrka, och pittoresk är teckningen af den tolfårige Jesus' färd med sina föräldrar och stamfränder till Jerusalem. Men till sitt idéinnehåll är arbetet en produkt af tomma hugskott. Jesus undervisas af en hindu i inkarnations- och reinkarnationsläror samt får i Egypten kännedom om en metod att försätta kroppen i ett tillstånd af anästesi. Återkommen till sitt hemland, botar han sjuka med homöopatiska gryn; brödbespisningens under förklaras på vulgärrationalistiskt sätt därmed, att Jesus i hemlighet fått en massa lifsmedel af en rik kvinna. Hans korsdöd är blott en skendöd, en vanmakt framkallad af själfsuggestion, och han återupplifvas genom ett förborgadt fluidum och en balsam, som anbringas på hans lekamen af Josef från Arimatia och Nikodemus. Sedan han blifvit återställd, begifver han sig till trakten af Nazaret, där han dör. Författarinnan har naturligtvis ej kunnat göra för oss begripligt, huru mästarens svimning och rätt snart efter tillfrisknandet timade naturliga död kunnat lyfta hans lärjungar ur deras beklämning och ingifva dem den förtröstansfulla segerkraft, hvarmed de sedan förkunnade läran om den uppståndne. Émilie Lerou's arbete är en väfnad af thaumaturgiska, spiritistiska och homeopatiska fantasier, blandade om hvarandra och försatta med en liten dos hinduisk teosofi.

Nº 17 *W. Chapman* är en kanadensisk skald, hvars arbete "Les aspirations" vittnar om en viss begåfning. Han är till sina sympatier

fransman och troende katolik. Emellertid är han ej fiende till engelsmännen, som sedan 1763 innehafva Canada; i dikten "Les deux drapeaux" prisar han den broderliga föreningen af Albions och Frankrikes banér, minnen från Fontenoy förbundna med dem från Waterloo. Han har ägnat många af sina dikter åt traditionerna från den första franska koloniseringen af Canada, och han har för öfrigt i åtskilliga sånger skildrat det nutida Canada. Hans diktning är dels deskriptiv, dels kontemplativ, och den deskriptiva afdelningen lider af mycken entonighet, hvartill det alltför trägna användandet af alexandrinen bidrager. Han röjer emellertid öfverallt ädelhet och finkänslighet. Dock äger hans sångsätt endast undantagsvis verklig poetisk lyftning.

Om N° 16, den nygrekiske författaren *Dimitrios N. Bernardakis,* har, såsom meddelande lämnats Akademien, ett utlåtande inbegärts från rektor Centerwall, som är förtrogen med nygrekisk litteratur. Bernardakis är kunnig, ja lärd historiker, filolog och arkeolog. Hans textkritiska upplaga af Euripides har stora förtjänster. Sitt förnämsta rykte har han emellertid vunnit genom sina dramer, särskildt Fausta, Maria Doxapatris, Merope och Evfrosyne, och många af hans landsmän gå så långt i sin uppskattning af hans förtjänster som dramaturg, att de räkna honom som den fjärde af Greklands stora sorgespelsförfattare vid sidan af Aischylos, Sofokles och Euripides. Denna värdesättning torde dock få anses som en af den nygrekiska chauvinismens öfverdrifter, ty visserligen finnas i Bernardakis' skådespel många ypperliga scener, många fina psychologiska iakttagelser; men handlingen i styckena är stundom ganska tunn och ersättes af abstrakta resonemanger, longörerna äro många och monologen mellanåt alltför odramatiskt använd. Bernardakis har gjort hvad lärdom och stor konstskicklighet mäkta åstadkomma; men hans diktning värmer sällan genom personligt lif och originalitet.

Oerhördt mångsidig i sin verksamhet är den böhmiske skalden *Emil Frida* (Jaroslav Vrchlický), som i årets förteckning på föreslagna har siffran N° 5. Om honom har vår utmärkte svenske öfversättare af slaviska litteraturalster Alfred Jensen skrifvit en innehållsrik monografi, där hans förtjänster varmt framhållas. Emil Frida är lyriker, epiker, dramaturg, novellberättare, kritiker och äfven känd som utmärkt öfversättare af skaldeverk. Jensen har i sin skrift läm-

nat prof af hans diktning. Särskildt kejserliga Frans-Josef-Akademiens i Prag ledamöter hafva föreslagit honom till årets pris, och han synes i sitt land åtnjuta ett mycket stort anseende. Kommittén har i tyska tolkningar studerat Fridas arbeten samt därjämte naturligtvis uppmärksammat Jensens öfversättningar af spridda stycken. Ett och annat verkar onekligen anslående; så hafva exempelvis enskilda delar i Fridas "Barcochba" en viss storhet. Men totalintrycket har ändå ej varit starkt, och särskildt gäller detta om Fridas mycket prisade lyrik. Nu är visserligen all äkta lyrik svåröfversättlig, enär just den lyriska tonen och doften så lätt förflyktigas, när sången löses från hemlandsspråkets jordmån. Men särskildt tyskarna hafva ju ofta förträffligt öfversatt andra folkslags lyriska mästerverk, och man trodde sig därför i de tyska återgifningarna af Fridas poesi skola finna mycket som tilltalade sinnet och inför främlingen rättfärdigade den böhmiske skaldens stora rykte. Detta har dock knappast varit fallet. Denna diktning förefaller visserligen konstnärlig och synes vittna om en universell bildning; men den gör ej något intryck af vare sig mäktig eller innerlig ursprunglighet, och man känner sig sviken i sina förväntningar. Måhända ter sig saken på annat sätt för den, som kan studera dikterna på böhmiska. I öfversättning till andra tungomål vittna de nog ännu om talang, men icke egentligen om snille.

Nº 7 *Anatole France* är vida känd, och man säger knappt för mycket, om man påstår att, utom möjligen Cherbuliez, ingen kvickare fransk författare funnits sedan Voltaire. Genom sin förträffliga roman "Le crime de Sylvestre Bonnard" gjorde han uppseende. Äfven "Le livre de mon ami" och dramen "Les noces corinthiennes" tillvunno sig ett allmänt bifall. I språkets renhet, klarhet och kyliga lugn är Anatole France en fulländad mästare. Men allt mera och mera framträdde hos honom under hans fortsatta författarskap två egenskaper, den ena en ironisk skepticism, som i sin spetsiga försmädlighet verkar så mycket starkare därför att uttryckssättet vanligen är behärskadt, den andra en underlig och – det må väl sägas – osund benägenhet att i berättelserna infläta episoder af en ganska låg och anstötlig erotik. I hans "Thaïs" skildras det köttsliga begäret, som hos munken Paphnutius framkallar vilda hallucinationer, på ett nästan plågsamt sätt; den öfverlägsna satiren i "La rôtisserie de la reine Pédauque" kan ej försona oss med all den orenlighet, som där koncentrerats i abbé Coignards cyniska personlighet, och i "Le lys rouge", som i många afseenden är genialisk, spelar den sinnliga lustan en onödigt stor roll. I arbetena "L'orme du mail", "Le manne-

quin d'osier" och "M. Bergeret à Paris" gisslas ej blott klerikalism och legitimism, hvilka alltid haft en fiende i Anatole France, utan snart sagdt alla politiska och religiösa partier i våra dagars Frankrike. I "Crainquebille" tecknar Anatole France med svårmodig sarkasm det moderna rätts- och polisväsendets formalism, och i "Histoire comique", som är allt annat än komisk, skildrar han en mot sin älskare trolös aktris, som af förborgade samvetskval får hallucinationer. En ljuspunkt i Anatole France's verksamhet är på sätt och vis hans kamp till förmån för Dreyfus; ty hvilka åsikter man än må hafva i denna fråga, som under lång tid upprört Frankrike och som ännu delvis är höljd i dunkel, måste man erkänna, att Anatole France i sin strid har bestämts uteslutande af ärlig öfvertygelse och att han i densamma ådagalagt verkligt mod vid sitt försvar för en enligt hans tanke oskyldigt dömd person. I denna enda sak har han visat sig vara en meningsfrände till Zola, hvars "La terre" han i en glänsande kritik skoningslöst nedgjort. Betraktar man Anatole France's verksamhet i dess helhet, så måste man visserligen beundra hans teknik och hans bitande kvickhet; men man tycker i alla fall, att det ligger någonting ödsligt, ja tröstlöst i hans gäckande, isiga hån, och man är ej i stånd att upptäcka något positivt i hans uppfattning af vårt mänskliga lif, hvilket snarast ter sig för honom som ett ömkligt narrspel.

N° 19 *Selma Lagerlöf* är som författarinna så känd af Akademiens ledamöter, att en redogörelse för hennes verksamhet är obehöflig. Inom kommittén torde, efter allt hvad dess referent kan förstå, meningarna om hennes författarskap ej vara fullt samstämmande. Enhvar erkänner säkerligen den etiska renheten i hennes skrifter, de framsteg hon med nästan hvarje nytt arbete gjort i stilens ädla konstnärlighet och det betydande värdet af somliga bland hennes skapelser, såsom "Drottningar i Kungahälla" och framför allt första delen af Jerusalem. Men de finnas, som ej fullt kunna förlika sig med maneret i "Gösta Berlings saga" eller med framställningssättet i "Antikrists mirakler" eller med författarinnans benägenhet att, äfven när hon skildrar verkligheten, låta denna hopflyta med saga och sägen; många poetiska skönheter finnas nog i hennes sist utkomna samling "Kristuslegender", men en och annan har äfven där stötts tillbaka af godtyckliga bisarrerier. Den omständigheten, att hon är ganska mycket känd i utlandet, är oförneklig och har åberopats till hennes förmån; men i och för sig har detta ej en afgörande betydelse. Man må erinra sig, att en till skaplynnet från Selma Lagerlöf så vidt skild författarinna som Ellen Key flitigt öfversatts.

Ellen Keys "Barnets århundrade" har ju upplefvat sin sjette tyska upplaga; den fjärde säges nu vara utkommen af hennes "Lifslinier", och man finner hennes arbeten prisade i flera utländska litteraturorgan. Strindberg är mera känd i Tyskland än Snoilsky. Hvarpå beror detta? Utan tvifvel dels på tillfälliga strömdrag i litteraturen, dels därpå att våra förnämsta svenska produktioner i skönlitteratur på senare tider, med få undantag, varit af *lyrisk* art och att lyriken, såsom ofvan framhållits, är ytterst svåröfversättlig. Nog kan en episk dikt, såsom "Frithiofs saga", gå ut öfver världen; men huru många af Tegnérs lika utmärkta lyriska dikter äro i jämförlig mån värderade i utlandet? Man har på senare tider till främmande tungomål öfversatt t.ex. romaner af Geijerstam och Lundegård; äro dylika arbeten verkligen ägnade att gifva utländingen en riktig föreställning om det bästa af våra dagars svenska vitterhet? Då äro öfversättningarna af Selma Lagerlöfs alster i långt högre grad ägnade därtill; men hvem vill påstå, att utlandet därmed fått en fullt adekvat föreställning om det, som under nyaste tider stått högst inom Sveriges sköna litteratur? Härmed är intet sagdt, som vill ställa Selma Lagerlöfs vittra verksamhet i skuggan. Men kommittén anser sig ej kunna föreslå henne till Nobelpriset, huru stort erkännande den än ägnar många af hennes arbeten.

N° 6 *Frederi Mistral* var redan då Nobelpriset första gången af Svenska Akademien utdelades, starkt i fråga till dess bekommande. Han är nu sjuttiofyraårig, men till den poetiska ingifvelsens friskhet är han ännu yngre än de flesta andra skalder i vår tid; ett af hans hufvudverk, "Lou pouèmo dou Rose", utgafs så sent som 1897, och då felibrerna den 21 maj 1904 firade sin femtioårsfest, strängade Mistral sin lyra till en dikt, som i eldig styrka ej är hans äldre sånger underlägsen. Det vore en orättvisa att, då hans strängaspel ännu ljuder med oförsvagad kraft, blott på grund af hans ålder förbigå honom. Han är fortfarande ungdomlig i sin diktning, som besannar Talis Qualis' ord, att "tiden ej är rätta måttet på lifvet".

Mistral föddes i byn Maiane (fr. Maillane) den 8 september 1830. Stället ligger halfvägs mellan Avignon och Arles; i söder sträcker sig Rhône-dalen. I denna härliga natur uppväxte han bland bygdens folk och blef förtrogen med alla dess sysslor. Fadern, Francés Mistral, var en burgen jordägare, som troget fasthöll fädrens seder och fromma tro; modern närde barnets själ med hembygdens sånger

och sägner. Under skoltiden i Avignon stiftade den unge bekantskap med Homeros och Vergilius samt hämtade af deras diktning intryck för lifvet; där ingaf honom en af skolanstaltens lärare, nämligen skalden Roumanille, en lågande kärlek till det provençalska tungomålet. I Aix aflade Mistral, såsom fadern önskat, juris licentiat-examen, men fick därefter frihet att inrätta sitt lifs verksamhet efter eget val. Hans beslut var snart fattadt. Han ägnade sin lefnad åt skaldekonsten och lät denna afspegla Provence i hela dess fägring samt på dess eget idiom, som först genom honom höjdes till litteraturspråk.

Sedan han försökt sig med en större dikt öfver landtlifvet, som aldrig utgifvits, men antagligen föranledts af Vergilii Georgica, och sedan han offentliggjort några dikter i den af Roumanille 1852 ombesörjda samlingen "Li Prouvençalo", sysselsatte han sig under hela sju år med det arbete, som skulle komma att grunda hans världsrykte, nämligen "Mirèio", som utkom 1859. Handlingen är enkel. Mirèio är en landtflicka och dotter till den rike bonden Ramoun på gården Falabrego. Tre friare täfla om hennes hand; men hon föredrager framför dem den fattige Vincèn, en korgflätare från Crau. När hennes dugande och ståtlige, men myndige och penningedryge fader tillbakavisar Vincèns genom dennes far framförda anbud, gripes den arma flickan, som helt uppgått i sin kärlek, af förtviflan och flyr från hemmet för att söka lindring och hjälp i de tre heliga Mariornas vallfartskyrka på Camargo-ön i Rhône-flodens delta. På ett tjusande sätt har de ungas vårliga kärlek skildrats, mästerligt huru Mirèio ilar genom det steniga Crau, huru hon drabbas af solsting på det brännheta Camargo och huru hon släpar sig fram till pilgrimskyrkan för att där dö, medan i en vision de tre helgonen uppenbara sig för hennes snart slocknande blickar. Intagande är beskrifningen på hennes sammanträffande med den lille fiskargossen Andreloun. Det är visst ej i fabeln och uppfinningen, som detta styckes styrka ligger, huru fångslande än Mirèios bild är; men med händelserna äro helt naturligt och osökt, om ock med fulländad konst, episoder sammanflätade, som låta hela Provence träda fram för vår syn. Med sällsynt åskådlighet te sig här för läsaren landets natur, dess fornminnen och legender, folkets seder, landtmännens sysselsättningar, skörden, mullbärsbladens afplockning, silkesmaskarnas omsorgskräfvande skötsel, de från bergen nedskridande hjordarnas tåg och de olika handtverken. Mistral säger själf, att han sjunger blott för herdar och landtfolk, och han gör det med en homerisk naturfriskhet. Han är ock, för att begagna hans egna ord, en lärjunge af den store Homeros, men är ej en osjälfständig efter-

bildare, utan i framställningssättet ursprunglig. Mest påfallande är kanske frändskapen med Homeros i den afdelning af "Mirèios" nionde sång, där hennes fader genom en budbärare låter sammankalla sitt arbetsfolk. Det är en fläkt från gyllene åldern i många af dessa teckningar. Hvem förgäter skildringen af de hvita Camargohästarna? Ilande fram med fladdrande manar, känna de sig berörda af Neptuni treudd och tyckas komma från hafsgudens egen char; bortför man dem från deras älskade strandbeten, så slita de sig efter åratals bortavaro plötsligen lösa, störta tillbaka till de kända nejderna och gnägga af lycka när de ånyo höra hafvets böljegång. Härliga äro den tionde sångens strofer om Rhône, som skimrar i rosig morgonglans, medan skeppens segel drifvas fram af vinden, såsom när en herdinna framdrifver sin hjord af hvita lamm. Dessa skildringar äro ej fristående, utan inpassade i handlingen så att de ej inkräkta en falsk självständighet. Så är denna dikt, trots vissa fel, såsom de alltför långa och störande digressionerna om Tavèns grotta och de tre Mariorna, ett verk af förtrollande behag. Metern är synnerligen vacker; strofen består af fem åttastafviga rader med kvinnliga rim och två alexandriner, så ordnade att de två första octosyllaberna åtföljas af den första alexandrinen och de tre därpå följande åttastafviga raderna af den andra alexandrinen. De två alexandrinerna hafva samma maskulina rim, men de kvinnliga rimmen äro olika i den första och den andra gruppen af octosyllaber, hvadan skemat blifver a˘a˘b c˘c˘c b. Denna svällande meter är ypperligt behandlad. Diktionen är källklar, språket liffullt. På det psykologiska faller ej i Mirèio hufvudvikten, utan på naturen, och människan själf är här i öfvervägande grad ett naturbarn. Må andra dikter pejla själslifvets afgrunder: Mirèio är en blommande och daggfrisk ros, Mirèio är ej ett verk af reflexion, utan förunderligt omedelbar.

Dikten hälsades, när den utkom, med hänförelse. Lamartine, nedtryckt af enskilda bekymmer och sorger, men ännu betagen af allt skönt i poesiens riken, ägnade åt Mirèio hela 40e häftet af sina "Entretiens littéraires" och skref: "I dag bringar jag eder en glad nyhet. En stor skald är född." Han liknade Mistrals dikt vid en arkipelagisk ö, ett simmande Delos, som löst sig från omgifvande ögrupper och stilla anslutit sig till det balsamiska Provence; han tillropade Mistral det vergilianska: *Tu Marcellus eris*. Mistral, som på detta sätt af en stor och namnkunnig skald infördes i världslitteraturen, visade sin tacksamhet i den sköna sång till Lamartine, som är dagtecknad den 8 september 1859 och där han prisar sig lycklig öfver att Lamartine med konungsligt ädelmod omhuldat hans unga skapelse.

En strof ur denna tacksägelsesång har Mistral insatt i början af alla sina Mirèio-upplagor. I upplöst form lyder den: "Jag helgar åt dig Mirèio. Du är mitt hjärta och min själ, du är blomman af mina år, du är en drufklase från Crau och räckes dig med hela sitt bladverk af en landtman."

Mirèio utkommer detta år i sin helhet på svenska; öfversättningen är gjord af Akademiens ledamot professor Nyblom.

Sju år efter offentliggörandet af Mirèio utgaf Mistral ett nytt verk, likaledes i tolf sånger. Dess namn var Calendau. Diktverket väckte, oaktadt sina stora skönheter, ej samma entusiasm som Mirèio, och detta beror därpå, att handlingens förutsättningar i Calendau äro mycket fantastiska, stundom osannolika, och att denna osannolikhet blifver så mycket mer framträdande, som händelserna dock äro förlagda till en historisk period kort före franska revolutionen. En högättad prinsessa, som af ungdomlig öfverilning föranledts till ett giftermål med en man, som sedan befinnes vara en bandithöfding, flyr från den osälla förbindelsen och vistas i ensamhet på en bergshöjd. Hon antages vara bergets fé. En provençalsk fiskare Calendau får under sina vandringar tillfälligtvis se henne och förälskar sig i henne, men tillbakavisas ända till dess att han efter en hel serie herkuliska företag och bragder lyckas tillvinna sig hennes aktning och ynnest samt segerrikt bekämpat hennes eländige make, som får ett ömkligt slut. Hvad nu än med fog må kunna invändas mot uppfinningen, så har Calendau skildringar, som fullt kunna mäta sig med dem i Mirèio, och nekas kan ej heller, att det ligger något stort i idéen om mannakraftens genom hårda prof försiggående rening och förädling. Var i Mirèio landtlifvet med dess sysselsättningar förhärligadt, så möta oss i Calendau mäktiga och storartade bilder från haf och skog. Präktig är skildringen af thonfisket, af dykarnes upphämtande af koraller, af den majestätiska lärkträdsskogen på Mont Ventour. Det är hafsglitter, hafsfriskhet eller skogssus i dessa sånger, där än Hières framskymtar som en hesperidernas trädgård, än tusenåriga trädgiganter svepa sin hemlighetsfulla skugga kring den djärfve bergbestigaren. Hela framställningen har en för Mistral egendomlig förening af rikt natursinne och hög idealitet.

Så hade Mistral i två omfångsrika arbeten visat sig som stor episk skald. Men redan hade flera utkomna sånger vittnat, att han var lika betydande som lyriker, och att detta är förhållandet bestyrkes till fullo af hans 1874 och sedan i förändrad form 1889 utgifna diktsamling "Lis isclo d'or" eller guldöarna. I ett företal yttrade han, att arbetets titel, som annars kunde synas förmäten, förklaras däraf, att

”guldöarna” i verkligheten blott är namnet på en liten, öde, klippig ögrupp i närheten af Hières. Äro ej för öfrigt – tillägger han vackert – de himmelska ögonblick, under hvilka kärlek, sorg eller hänförelse göra oss till skalder, oaser och ”guldöar” i tillvaron? Samlingen är innehållsrik. Man finner där ett så behagligt och lekande stycke som ”L'Arlatenao”, denna sång om en skälmsk flicka, ”som var en drottning, ty ni skall veta, att hon var tjugo år och var från Arles”. Man tjusas där af den präktiga dikten om ”trumslagaren från Arcole”, denne André Étienne från Cadenet i Provence, hvilken, bortglömd efter kejsardömets korta epopé och tröttad af missräkningar på lifvet, en vacker dag i Paris fick på Pantheons gafvelfris se vid Napoleons sida sin egen bild, sådan han var då han rörde trumpinnarna vid Arcole-bron, och vid den synen, öfverväldigad af minnen, nedföll död. Lika skön, men af helt annan färg, är dikten ”La fin dou meissounié”, där den gamle, genom en olyckshändelse af en lie till döds skadade landtmannen manar skördefolket att i alla fall fortsätta arbetet och blott ber den helige Johannes, skördens skyddshelgon, att tänka på och trösta makan och dottern. Vill man vidare se prof af en innerlig, djup lyrik, då skall man läsa ”Roumanin”, där skalden i aftonglöden så kärleksfullt frambesvär trubadurtidens minnen, eller den mystiska, i vesperskymning höljda ”La coumunioun di Sant”, där kyrkan St. Trophimes portalhelgon taga med sig den oskuldsfulla, slumrande flickans själ till nattvarden på den kyrkogård, där Kristus själf, enligt sägnen, på allhelgonadagens natt förrättar mässan. I andra sånger väcker Mistral i djärfva rytmer till lif den provençalska folkkänslan. Enskilda af dessa dikter, såsom ”La coumtesso” och ”Espouseado”, hafva tolkats som tecken att Mistral i sina provençalska sympatier ej endast är federalist, utan rent af politisk separatist samt önskar Sydfrankrikes lösslitande från all samhörighet med det öfriga Frankrike. Man har härmed misstydt dikterna, som blott äro lågande uttryck för Mistrals kärlek till Provence och för hans sträfvan att bevara dess språks själfständiga tillvaro och skydda det mot missaktning och vanvård. I sin dikt till de katalanska sångarbröderna har Mistral ju tydligen betonat, att Provence af naturen hör till det stora Frankrike liksom Catalonien till Spanien och att föreningen med hufvudlandet innebär en trygghet och en styrka. Och ingen fransman har så varmt och i så gripande toner som Mistral tolkat den fosterländska sorgen öfver Frankrikes olyckor 1870–71. Han har endast önskat värna sitt sköna modersmåls bestånd, och småfolken böra behjärta hans vackra ord att, i fall en nation skulle råka i främmande slafveri, den dock, om den håller

fast vid sitt språk, har i behåll den nyckel, som kan öppna kedjans lås. Genom sin själfullhet, sitt rikt pulserande lif, sin melodiösa fägring och sina romansers behag är "Lis isclo d'or" ett oförgängligt verk, och en sådan man som Alphonse Daudet betraktade just denna lyriska samling som blomman af Mistrals hela diktning.

Ett lifligt bifall väckte Mistrals 1884 utkomna episka berättelse "Nerto", som ock äger många vackra enskildheter, bland hvilka kanske främst bör nämnas den episod, då den oförfärade Benedikt XIII, Bonifatius IX[a] motpåfve, belägrad i Avignons påfveborg, ännu i farans svåraste ögonblick från bastionens krön läser välsignelsen, medan slottets silfverklocka ringer det schismatiska påfvedömet till döds. Stycket har en väl träffad sagoton och är genomväfdt af gammalprovençalska traditioner. Grundtanken i dikten är den, att de onda andemakterna äro vanmäktiga gent emot Gud och mot sin vilja få tjäna världsstyrelsens afsikter. Något operamässig, utsliten och banal är dock måhända utvägen att låta djäfvulen vika, när Rodrigo lyfter mot honom det med korsets tecken krönta svärdfästet. Den jambiska metern är ledigt behandlad och passar väl för diktens novellartade framställningssätt.

Saklöst kan denna redogörelse förbigå Mistrals dramatiska försök "La Rèino Jano", som utkom 1890. Stycket är endast ett löst aggregat af episoder, och Mistral, som är en så utmärkt epiker och lyriker, saknar tydligen dramaturgens gåfva att teckna en ur karaktärernas och intressenas motsatser följdriktigt sig utvecklande konflikt.

Så mycket mer betydande är däremot den episka dikten "Lou pouèmo dou Rose", hvars fart och lif äro så mycket mera förvånande, som Mistral, då han afslutade och utgaf detta skaldestycke, redan var 67 år gammal. Affattad på orimmade iamber, som konstnärligt behandlats, skildrar sången, som erbjuder ett helt, ständigt skiftande panorama öfver Rhône-trakterna, huru skepparen Apiau med sin flottilj af fartyg, som släpa efter sig prråmar, begifver sig från Lyon till marknaden i Beaucaire (Bèu-Caire). Det var i den gamla tiden, då ej ångbåtar, än mindre järnvägar funnos till som förbindelsemedel. Vid färden utför floden gällde det förnämligast att taga sig till vara för grund och sandreflar; men vid återfärden, då man nödgades att gå mot strömmen, måste hvarje fartyg hafva anspann af starka hästar, som, gående än på den ena, än på den andra flodstranden, halade fram skeppen. En sådan färd var ett helt äfventyr, och berättelsen har lämnat författaren ett otvunget tillfälle att på det mest målande sätt ställa för vår syn ej blott olika orter, såsom Vienne, Tournon, Valence, Montélimar, Pont St. Esprit, Avignon och

Beaucaire, utan färdemännens och strandboarnes lefnadssätt och vanor. Invånarne i den lilla staden Condrieu skötte sedan gammalt denna skeppsfart på Rhône, och denna flod, som är en lifsåder för Provence, besjunges i dikten. En präktig typ är själfve skeppskaptenen Apiau, som anser, att den, som behöfver lära sig att bedja, bör blifva sjöman. Han inviger ock på patriarkaliskt sätt hvarje dags manöver med en bön, som han själf läser högt för besättningen; men nog kan det hända att han, i sin hetsighet, afbryter sig i själfva "Fader vår" för att barskt läxa upp sina underlydande, om de ej hålla trossar och linor i behörig ordning. I sin praktiska lefnadsvishet förliknar han hela lifvet vid en flodfärd, där man har att taga sig i akt för blindskär, hålla medelvägen mellan klenmodighet och öfvermod samt för öfrigt under arbetet ej fråga mycket efter om händerna få valkar. Han har hört ett dunkelt rykte förmäla något om uppfinningen af båtar, som gå med ånga; men han misstror och afskyr en dylik nyhet, som skulle göra slut på det forna fraktningssättet och beröfva så många därvid invanda människor deras lifsuppehälle. Poemet slutar emellertid därmed, att Apiaus hela flottilj på återfärden upprifves och spränges genom en kollision med ett dylikt, nyuppfunnet ångvidunder, för hvilket den gamle brummbjörnen i sitt egensinne ej vill lämna rum. Men mellan begynnelsen och upplösningen företer det stora poemet en massa fängslande scenerier, bland hvilka särskildt må anföras den stämningsfulla taflan af Avignon i solnedgången och af marknadsvimlet i Beaucaire. Ett mystiskt element är inflätadt i berättelsen, och visserligen må det lämnas därhän, huruvida författaren förmått att gifva konkret, personligt lif åt sin fantastiske prins af Oranien; men hans Angloro, lotsdottern från Malatra, är en förtrollande varelse i sin barnsliga glädtighet, sitt muntra lynne och sin tro på underbara ting. Förtjusande är skildringen af den natt, då flickan i de månbelysta Rhône-vågorna tror sig hafva sett och berörts af flodguden "Lou Dra". Här är själfa versen droppande af böljestänk och genomtindrad af månsken.

Öfverblickar man nu Mistrals här omtalade litterära alster, så ser man, att han i dem alla besjungit Provence. Det är, om man så vill, en begränsning, men i begränsningen ligger, för att begagna Goethes kända ord, ett mästerskap. Och frågar man efter det åskådningssätt, som afspeglas i dessa dikter, så blifver svaret, att det är alltigenom rent och ljust. Hos Mistral förenar sig på ett högst ovanligt sätt ett Theokritiskt natursinnes liflighet med den kristnes okonstlade tro och förtröstan. Skaldens hjärta klappar för de lidande; han prisar i Mirèio dem lyckliga, hvilka sörja med de sörjande

och gifva den frusne en plats vid härden. Han vet, att Gud står emot de högmodiga, men älskar de i egen tanke ringa, och i sin sköna sång "A la raço latino" önskar han folkens förbrödring under korsets hägn. Denna religiositet är ej hektisk eller öfverspänd; den är en harmonisk själs sätt att se lifvet, och den utesluter ingalunda glädjen, ej ens ysterheten, endast denna senare håller sig fri från förmätenhet.

Femtio år hafva nu förgått, sedan Mistral, Roumanille, Aubanel och fyra af deras vittra vänner sammanträdde i Font-Ségugne och bildade de provençalska "felibrernas" förbund. Det var den 21 maj 1854 på Sainte-Estelles dag. Själva namnet "Félibre" är hämtat från en gammal provençalsk sång "L'ouraisoun de St. Anséume", i hvilken Jesus framställes såsom talande i templet med "li sét félibre de la lèi"; ordets härledning är oviss. Felibrernas förbund gaf sig sina första egentliga statuter den 21 maj 1876 i tempelherrarnes sal uti Avignon. Man har inom förbundet kunnat urskilja en höger- och en vänsterriktning; men dess gemensamma hufvudsyfte har varit att i sång och forskning upplifva kärleken till det provençalska språket. Denna sträfvan har främst genom Mistral krönts med framgång. Förbundsbröderna togo till sin uppgift att rena och regelbinda provençalskan, och en sådan kännare som Gaston Paris har, om han än i viktiga enskildheter haft anmärkningar att göra, yttrat att försöket, åtminstone om man afser Mistrals verksamhet, fullkomligt lyckats. Det språk, som talas i Saint-Rémy och Arles samt, utan anmärkningsvärda skiljaktigheter, i hela Rhônedalen från Orange till Martigue, har därvid fått tjäna det nya litteraturspråket till grundval, ungefär så som florentinskan en gång blef grundläggande för italienskan. Enligt romanisten Koschwitz' mening har Sydfrankrike genom felibrerna fått ett skriftspråk, som håller den rätta medelvägen mellan de olika sydliga dialekterna. Det skrifna språket sammanfaller ju sällan fullt med det talade, men vittnesgilla språkmän hafva intygat, att Mistral, ehvar han i Provence uppträdt och talat eller uppläst sina sånger, gjort sig fullt förstådd af folket; och premonstratensern Don Xavier de Fourvières har, då han på nyprovençalska predikat i en af Marseilles kyrkor, alltid samlat kring sig tusentals förstående och andäktigt lyssnande åhörare. Rörelsen har ej varit retrograd och afsett att upplifva fornprovençalskan, utan har, såsom Gaston Paris framhållit, på de nu brukliga folkidiomernas grund utdanat ett tungomål, hvars skönhet rikast uppenbarar sig i Mistrals diktskapelser.

Mistral har i sin "Tresor dou Felibrige", på hvilket jätteverk han

arbetat öfver tjugo år, registrerat de provençalska munarternas ordförråd. Med outtröttlig ifver och kärlek till ämnet har han vid förberedelserna för detta lyckligt fullbordade verk under samtal med bönder, herdar, handtverkare, fiskare uppsamlat och förtecknat de ord och uttryckssätt, som lefva på folkets läppar, och han har i sin ordboks båda stora kvartband åt *la lengo d'O* rest ett förblifvande monument. Med tillåtlig själfkänsla har han ock i en sonett, som står att läsa i "Lis isclo d'or", sagt åt sitt folk: "Ös ur denna min skattkammare, om du vill återförvärfva väldet öfver ditt språk!"

En sådan man som Mistral har naturligtvis från olika håll mottagit utmärkelser. Fyra gånger har Franska Akademien skänkt honom pris. "Institut de France" tillerkände honom särskildt för ordboken det Reynaudska priset af 10,000 francs. Universiteten i Halle och Bonn hafva kallat honom till hedersdoktor. Flera af hans diktskapelser äro öfversatta på olika språk. När Mistral 1869 besökte Spanien, mottogs han, då han beträdde dess jord, med klockringning från kyrkorna. Mirèio har eröfrats åt musiken genom Gounods konst; likaså har kompositören Maréchal ur Calendau hämtat stoffet till en opera.

Under lifligt behjärtande af det betydelsefulla i Mistrals skaldeverksamhet har Svenska Akademiens Nobelkommitté ansett önskvärdt, att till de redan omnämnda utmärkelserna måtte fogas en ny, i det att kommittén nu föreslår Akademien att lämna 1904 års litterära Nobelpris ostyckadt åt Frederi Mistral.

Väl motser kommittén möjligheten af den invändningen, att Nobelpriset, som 1901 tilldelades en fransk skald, ej så snart därpå bör ånyo hamna i Frankrike. Utan att förneka det berättigade, som kan ligga i den tanken att Nobelprisen, så vidt möjligt, böra successivt cirkulera inom olika land, fäster kommittén uppmärksamhet därpå, att Mistral, om än fransman, dock skrifver på ett självständigt språk, genom hvars fixering han förvärfvat sig en ny ära, samt att priset, om det annars någonsin skall tillerkännas honom – hvilket väl ingen lärer vilja bestrida – bör tilldelas honom så snart som möjligt i betraktande af hans höga ålder. Härtil kommer som sekundärt skäl, att just året 1904 är ett jubelår i Mistrals lif och verksamhet. Andra Nobelprisutdelande institutioner i vårt land hafva dessutom ej tvekat att, där de föreslagnes förtjänster varit ovanligt stora, två gånger efter hvarandra låta priset stanna inom ett och samma land; så tilldelades Nobelpriset i kemi både 1901 och 1902 åt professorer vid universitetet i Berlin.

Mistrals devis i felibrernas förbund är "Lou soulèu me fai canta" (solen kommer mig att sjunga). Hans diktning har spridt sitt provençalska solljus till många nejder, ja, äfven till hyperboréernas land, där månget hjärta värmts af hans sånger. Må som erkännande och hyllning det stora Nobelpriset nu tilldelas honom! Den idealitet, som testator fordrar af den författare, som skall kunna anses värd detta pris, finnes i rikt mått hos den skald, hvars poesi, som aldrig skattat åt något lågt, är utmärkt af en både sund och blommande rik, konstnärlig idealitet, hos den man, som verkligen ägnat hela sitt lif åt en idé, åt lyftningen och förädlingen af sin fosterbygds andliga intressen, språk och litteratur.

Stockholm den 12 september 1904

C. D. af Wirsén

Hans Hildebrand. Esaias Tegnér.

K. A. Melin. C. R. Nyblom.

Svenska Akademien beslöt den 17 november 1904 att årets Nobelpris skulle delas mellan Frederi Mistral "med afseende fäst å det ursprungsfriska, snillrika och sannt konstnärliga i hans diktning, som troget afspeglar hans hembygds natur och folklif, samt å hans betydelsefulla verksamhet som provençalsk filolog" och José Echegaray "med afseende fäst å hans omfattande och snillrika författarskap, som på självständigt och originellt sätt återupplifvat det spanska skådespelets stora traditioner".

1905

Förslag till Nobelpris 1905.

Nº 1. *Leo Tolstoj.*
Förslagsställare. E. M. de Vogüé, Ludovic Halévy, M. Berthelot } de l'Acad. Française
A. Aubert, medlem af Norska Videnskabsselskabet
C. G. Estlander och 16 andra ledamöter af Finska Vet.-Societeten.

Nº 2. *Eliza Orzeszko*
Förslagsst. J. Baudouin de Courtenay, prof. i Petersburg
Leonhard Masing, prof. i Dorpat
Alexander Brückner, prof. i Berlin
Jan Los och 5 andra professorer i Krakau
J. J. Mikkola, prof. i Helsingfors.
J. Kallenbach, f.d. prof. i Fribourg.
A. Kalina, prof. i Léopol.
L. Szepielewicz, prof. i Kharkoff.

Nº 3. *Selma Lagerlöf*
Förslagsst. Biskop Bang, medl. af Norske Vid.-Selsk.
Adolf Noreen, prof. i Upsala.
Valfrid Vasenius, prof. i Helsingfors
F. Wulff, prof. i Lund.

Nº 4. *Giosuè Carducci.*
Förslagsst. C. Bildt, en af de aderton i Sv. Ak.
Johan Vising, prof. i Göteborg

Nº 5. *Albert Sorel.*
Förslagsst. Frédéric Masson, Albert Vandal, René Bazin } de l'Académie Française
G. Hanotaux samt 24 andra medlemmar af Franska Akademien i gemensam skrifvelse.

Nº 6. Sir *Lewis Morris*
Förslagsst. William Morris Colles, Engl. Soc. of Authors

Nº 7. *John Morley*
Lord Avebury, Engl. Society of Authors.

Nº 8. *Rudyard Kipling*
Förslagsst. W. J. Loftie, Engl. Society of Authors.

Nº 9. *Algernon Charles Swinburne.*
Förslagsst. Frank E. Beddard och 30 andra medlemmar af English Society of Authors.

Nº 10. *Marcelino Menéndez y Pelayo.*
24 medlemmar af Spanska Akademien i tre särskilda skrifvelser.

Nº 11. *Georg Brandes.*
Förslagsst. Troels-Lund, medl. af Danske Videnskabers Selskab.

Nº 12. *Jaroslav Vrchlický*
Förslagsst. Arnost Kraus, František Pastrnek } professorer i Prag.
Le Bureau de l'Académie des Sciences, des Lettres et des Arts de l'Emp. François Joseph.

Nº 13. *D. N. Bernardakis*
Förslagsst. A. Bernardakis.

Nº 14. *H. Sienkiewicz.*
Förslagsst. H. Hildebrand, en af de aderton i Sv. Ak.

Nº 15. *G. Sweven*
Arbete: Limanora, the island of progress.
Förslagsst.: J. M. Brown, formerly Professor of English Literature in Canterbury College, New Zealand University.

Fördelade efter *nationaliteter* ställa sig prisförslagen för 1901–5 på följande sätt:

	Föreslagne					Förslagsställare				
	1901	1902	1903	1904	1905	1901	1902	1903	1904	1905
Svenskar	–	–	–	1	1	6	10	6	3	5
Norrmän	–	3	2	1	–	3	3	3	1	2
Danskar	–	–	1	1	1	–	–	18	1	1
Finnar	1	1	–	–	–	1	–	1	–	19
Tyskar	3	6	2	1	–	14	22	21	–	1
Österrikare o Ungrare	2	2	–	1	1	8	2	11	26	4
Engelsmän	–	8	5	6	5	–	60	44	51	35
Schweizare	3	–	–	–	–	5	–	–	–	1
Fransmän	11	6	7	5	1	37	5	10	6	31
Belgier	–	–	1	1	–	–	–	4	15	–
Italienare	1	2	1	–	1	–	2	1	–	–
Spaniorer	1	3	3	1	1	1	16	20	1	24
Portugiser	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–
Rumäner	1	–	–	–	–	1	–	–	–	–
Ryssar	–	2	1	1	1	–	1	7	–	3
Polacker	1	1	1	1	2	1	–	–	–	6
Greker	–	–	–	1	1	–	–	–	1	1
Summa	25	34	24	21	15	78	121	146	105	133

Stockholm den 2 februari 1905.

Svenska Akademiens Nobelkommittés utlåtande öfver 1905 års förslag till det litterära priset.

Till bekommande af 1905 års litterära Nobelpris hafva af statutenligt kompetenta personer föreslagits 15 författare. Af dessa hafva de allra flesta under ett eller flera föregående år varit föreslagna till nämnda utmärkelse. Sådant är till exempel förhållandet med Tolstoj, Carducci, Morris, Morley, Swinburne, Kipling, Georg Brandes, Albert Sorel, Selma Lagerlöf, Menéndez y Pelayo, Emil Frida (Jaroslav Vrchlický) och Dimitrios Bernardakis. Nobelkommittén får med afseende å dessa namn åberopa förut afgifna yttranden, till hvilka följande reflexioner må få anknyta sig.

Albert Sorel har nu afslutat sitt stora, epokgörande arbete "L'Europe et la révolution française", och de sista delarna jäfva ej kommitténs förut med anledning af de föregående tomerna uttalade åsikt, att denne i källforskning och framställningskonst lika utmärkte franske historieskrifvare väl är värd ett Nobelpris. Då emellertid häfdaforskaren Mommsen så nyligen som 1902 erhöll ett sådant, kan det måhända synas väl tidigt att återigen belöna en målsman för historieskrifningen. För öfrigt hafva redan under den korta tid, då prisutdelningen skett, två Nobelpris hamnat i Frankrike, hvadan, såvida lika väl kvalificerade, om än på andra områden verksamma författare framträdt i andra land, det ur sekundär synpunkt måste anses lämpligt att, till undvikande af blotta skenet af partiskhet och på det ingen nation med skäl må anse sig åsidosatt, låta priset, såvidt ske kan, tills vidare cirkulera inom andra folk.

Det vore en omöjlighet att af den författareverksamhet, som skall utmärkas med Nobelpris, fordra litterär felfrihet, eftersom en sådan knappast finnes till, och det vore i hög grad obilligt att, med förtigande af betydande förtjänster, i ett betänkande företrädesvis framhålla bristerna hos vissa föreslagna.

Men Akademien har en viss, om ock ej i uttryckssättet fullt tydligt preciserad ledning i testators föreskrift, att pristagaren skall hafva producerat något synnerligen utmärkt "i idealisk riktning", hvarmed väl svårligen kan förstås annat än att hans arbeten skola vara utmärkta af en hög och sund idealitet, af en verklig ädelhet ej blott i framställnings-, utan i uppfattningssätt och lifsåskådning. Om så är, så kan det vara förklarligt, att Nobelkommittén, huru mycket den i många fall må beundra exempelvis Swinburne och Carducci som konstnärer, ännu förhållit sig i någon mån tveksam vid tanke på den

förres i skrifter, som visserligen utmärka sig genom blommande, stundom yppig inbillningskraft och lysande teknik, ofta starkt framträdande irreligiositet och sensualism samt på den senare snillrike och fräjdade skaldens hedniska kristendomshat. Båda hafva skrifvit ypperliga saker. Men Swinburne förenar vällustiga bilder med alexandrinsk öfverblomning, och hans "Before a Crucifix" måste såra hvarje kristligt sinne, som ej trolöst affallit från den korsfäste. Carducci har skrifvit odödliga sånger, sådana som t.ex. "Miramar", "Alla croce di Savoia", "Primavere elleniche", "Il liuto e la lira" och "Alla stazione in una mattina d'autunno". På grund af dylika mästerverk vore han väl värd ett Nobelpris; men hans ovilja mot positiv religion framträder ofta på aggressivt sätt. Bemödar man sig än att fatta hans hymn till Satan som naturkänslans uppror mot förtryck, så förklaras ej genom denna tolkning enskilda hånfulla uttryck i denna till titel och innehåll utmanande sång, som tillika är mycket osammanhängande och motsägelsefull. Det är för enhvar af Akademiens ledamöter bekant, att Carducci själf i sina "Confessioni e battaglie", särskildt i afdelningarna "Polemiche sataniche" och "Critica e arte", sökt mot italienska angripare försvara poemet, men hvarje sinne, som ej förvillats af tom sofistik, skall lätt finna huru föga tillfredsställande försvaret är just i väsentliga punkter. Denna dikt står för öfrigt ej till sin hållning och karaktär ensam i Carduccis poesi, där bland andra dikter särskildt "In una chiesa gotica" nästan lika starkt vittnar om hans förakt för den kristna religionen, hvars stiftare kallas en "semitisk afgud". Det må väl äfven, med all beundran för flera af *Tolstojs* skapelser, kunna sättas i fråga, huruvida idealiteten egentligen är sund hos en författare, som i sin för öfrigt storartade "Krig och fred" tillerkänner den blinda slumpen en så afgörande roll i stora världshistoriska tilldragelser, som i "Kreutzersonaten" ogillar lekamligt umgänge mellan äkta makar och som i ofantligt många af sina arbeten negerar ej blott kyrka, utan stat, ja till och med äganderätt, hvilken han dock på inkonsekvent sätt själf åtnjuter, samt bestrider folks så väl som individers rätt till självförsvar och nödvärn. På detta sätt visar det sig stundom, att man just ur synpunkten af den sunda idealitet, som testamentet tyckes fordra af arbeten, hvilkas författare skola prisbelönas, måste känna betänklighet mot att utmärka skrifter dem man dock annars af många skäl måste lifligt beundra, och att man åtminstone vill taga dem under förnyad ompröfning. Utdelandet af Nobelpriset innebär nämligen ett ansvar. Att Akademien ej fördomsfullt fordrar någon viss ortodoxism af den prisbelönte, det har hon till fyllest visat, då hon gaf

det första Nobelpriset åt den religiöse tviflaren Sully Prudhomme; men han hade, om han än i sina sånger ofta förklarar sig till sin sorg sakna positiv tro, alltid hyllat pliktens bud samt i sin tankfulla diktning aldrig hånat eller insulterat religionen.

* *
*

En ganska egendomlig företeelse är den litterära produkt, med anledning af hvilken n° 15 på årets förslag *Godfrey Sweven* blifvit föreslagen till Nobelpris. Den heter "Limanora" och tillhör den stora klass af samhällsutopier, inom hvilken författare från Thomas Morus och Campanella till Cabet och Fourier samt Bellamy sökt att utveckla idéer om en framtida mönsterstat. Här antages detta mönstersamhälle vara förverkligadt på en fjärrbelägen ö, kallad Limanora. Boken är starkt oppositionell mot alla monarkiska eller aristokratiskt feodala statsformer och går så långt i sitt fördömande af allt traditionellt, att man ej kan inse, huru i ett dylikt samhälle något slags kontinuitet i utvecklingen skulle kunna bevaras. I sitt ogillande af "stagnation" afbryta öborna allt sammanhang med det förflutna och anse det jämväl vara en synd att vårda fosterländska minnen. Limanoras invånare utmärka sig genom mekaniska upptäckter; de uppfinna luftskepp och flygmaskiner samt underlägga sig alltmer och mer naturen. Genom upptäckten af en psykometer blifva de i stånd att undersöka, huru långt hvars och ens själ gått framåt i utveckling. När en invånare i Limanora börjar känna sig åldrad och därigenom utsatt för möjligheten att hämma i stället för påskynda det allmänna framåtskridandet, så öfvergifver han genom en blott viljeakt detta jordelif och öfvergår till högre lifsformer. Litteraturen på Limanora är och bör vara tendentiöst liberal; skönhetens och konstens självständiga värde förnekas till alla delar, och inbillningskraften skall ovillkorligen fungera i tjänst hos radikala idéer; annars tillåtes den ej att verka. Staten reglerar genom sina föreskrifter samlifvet mellan könen, och det ställes i utsikt att en "artificiell propagation" småningom skall ersätta den naturliga, hvilken är människan skäligen ovärdig. Synden betraktas blott som en sjukdom och kureras på rent medicinsk väg. Det onda ligger egentligen i konservatism, och om denna ej på annat sätt kan utrotas, så deporteras de förstockade konservativa. Emellertid är denna utopi ej alldeles ägnad att tilltala de modärna radikaler, som vilja att ungdomen så tidigt som möjligt skall komma till makten i samhället; ty i Limano-

ra utöfvas regeringen af "de äldres råd". Denna samhällsroman är dessutom olik sina flesta föregångare däri, att den förordar strängt upprätthållande af monogami och familjelif samt dessutom fördömer socialism och kommunism. Men Limanora känner å andra sidan ej till något kyrkosamfund och har ingen positiv religion; det är en synd, säger författaren, att tala om en afliden frälsare ("a past Saviour") och förhärliga honom. Författaren synes ej ihågkomma att för de kristna Frälsaren är i andlig måtto närvarande alla dagar intill världens ända. Då allt är i utveckling, kan man på Limanora ej tåla några sanningar, som göra anspråk på att vara perdurerande, och något evigt finnes ej till. Författaren glömmer här, att själfva växlingen skulle vara omöjlig utan något som perdurerar. En fixerad tro är i alla afseenden ett oting, heter det. Således förmodligen äfven en fixerad tro på Guds existens? Så långt vill dock författaren ej gå, men därmed motsäger han sig själf.

Denna samhällsutopi har det företrädet framför många andra, att sensualismen där ej spelar någon roll; men den är i de flesta fall lika orimlig som hela massan af dylika skrifter, och boken är genom sin onödiga längd och sin docerande stil tröttande och enformig. Till ett Nobelpris kan den ej gifva anledning.

* *
*

Det kan ej nekas, att Nobelprisförslagen under senare års lopp minskats till antal. Man tyckes ej i alla europeiska kulturländer, oaktadt kommittén sökt sprida meddelanden därom, ännu lärt sig förstå, att ett ingifvet förslag, som under det år, hvarunder det inlämnats, ej ledt till följd, måste förnyas årligen, såvida man alltjämt önskar fasthålla den föreslagnes kandidatur, och ej heller att flera personer af samma nationalitet kunna samtidigt föreslås. Då ledamoten af Akademiens Nobelinstitut herr Alfred Jensen så godt som årligen företager resor särskildt i de slaviska länderna, har Nobelkommitténs ordförande under hand gifvit honom i uppdrag att sprida dessa meddelanden i de litterära kretsar, inom hvilka han på grund af sin ovanliga kännedom om slavisk vitterhet är känd och värderad. Det är troligen på grund häraf, som i år den polska författarinnan Eliza Orzeszkowa blifvit föreslagen till Nobelpris. Man lär i den slaviska litteraturvärlden redan ägt kännedom därom att Sienkiewicz i år blifvit ånyo föreslagen, hvadan man ej ansett nödigt att förnya det på honom lydande gamla förslaget.

Då nu faktiskt både Sienkiewicz och Eliza Orzeszkowa blifvit

föreslagna, så har en minoritet i Nobelkommittén tänkt sig att priset detta år borde kunna delas mellan dessa båda framstående författare. Kommitténs majoritet har emellertid icke varit af denna mening. Först och främst anser den, att i regeln prisdelning icke bör förekomma, enär det tydligen närmast öfverensstämmer med testators mening, att Nobelpriset lämnas ostyckadt. Att priset förlidet år delades, berodde på särskilda förhållanden, och de ledamöter, som då inom Akademien röstade för delning, gjorde det i trots af principiella betänkligheter och endast emedan frågan den gången syntes dem knappt kunna på annat sätt lösas. Att af ett undantag skapa ett prejudikat anser kommitténs majoritet ej lämpligt. Om prisdelningar upprepade gånger förekommit inom Kungl. Vetenskapsakademien, så är detta dess ensak; prisdelning har aldrig gjorts af Kungl. Karolinska mediko-kirurgiska institutet, och för öfrigt måste hvarje institution härvid, oberoende af andra prisutdelande myndigheters förfaringssätt, göra hvad den för sin del anser vara mest korrekt. Men kommitténs majoritet har i sin obenägenhet att särskildt denna gång föreslå delning af priset mellan Sienkiewicz och Eliza Orzeszkowa bestämts äfven af andra synpunkter. Om än båda författarna äro i sitt hemland mycket högt skattade, så är dock Sienkiewicz obetingadt den mest uppburne, och man skulle i Polen knappt kunna förstå, huru en jämnställning af honom och Eliza Orzeszkowa kunnat göras, låt vara att man anser båda förtjänta af pris. Samma uppfattning delas påtagligen af herr Alfred Jensen i hans förtjänstfulla studie öfver Eliza Orzeszkowa, i hvilken studie han ansett sig kunna – något som egentligen ej tillhör hans verksamhet – yttra sig om bådas kompetens till priset. Jensen yttrar: "Båda hade – samma utgångspunkt i den realistisk-sociala satiren. Men redan i denna debut visade Sienkiewicz med sina "Kolskisser" sin estetiska öfverlägsenhet framför Orzeszkowas "Bild från hungersåren", likasom långt senare hennes "Två poler" icke går upp mot Sienkiewicz's "Utan fäste". Deras vägar ha för öfrigt skilt sig starkt, och då Sienkiewicz blifvit den erkände banerföraren för den polsk-romantiska epiken, har Orzeszkowas namn åtminstone tidtals varit en lösen för social-praktisk reformsträvan. Men om jag här bedömer dem båda endast ur estetisk-litterär synpunkt, synes det mig vara obestridligt, att åt Sienkiewicz det första rummet tillerkännes, ty han besitter mer fantasi, originalitet och episk kompositionstalang. Han är afgjordt större såsom konstnärsnatur, ehuru han därför ingalunda underskattat det etiska momentets betydelse i och för konsten. Genom djärfvare grepp och mer omväxlande stoff verkar han

mindre ensidig och entonig än Orzeszkowa, och särskildt har han en förtjänst, hvars frånvaro synes mig karakteristisk för fruntimmersromaner öfverhufvud: humorns saftiga krydda. Då Sienkiewicz skapar sådana dråpliga typer som Zagloba eller "Bartek segraren", kommer Orzeszkowa blott med narraktiga karrikatyrer, därest hon ej blir sentimentalt sublim såsom i Starke Simson."

Om än Jensens sista här anförda ord beträffande Eliza Orzeszkowa skulle vara väl kärfva, så torde i alla fall hans uppfattning om Sienkiewicz's öfverlägsenhet som konstnär förtjäna afseende. Om herr Jensen, trots alla sina loford öfver Sienkiewicz, framför honom till Nobelpris föredrager Tolstoj, så må detta stå för hans räkning; i Nobelkommittén har ingen föreslagit Tolstoj till priset. Det finnes för öfrigt i vissa fall en skillnad mellan den förtjänstfulle slavofilen Jensens premisser och hans konklusioner; sådant är förhållandet, när han, efter att hafva satt Sienkiewicz öfver Walter Scott och prisat den polske författarens episka storhet, i alla fall yttrar tveksamhet, huruvida ett världspris bör tillfalla honom. Dessutom motsäger sig herr Jensen själf, då han i sitt utlåtande öfver Eliza Orzeszkowa, dagtecknadt den 31 mars 1905, förordar Tolstoj främst bland slaviska författare, men i ett annat, separat utlåtande af samma datum som den bästa lösningen varmt förordar prisets delning mellan främst böhmaren Emil Frida (Jaroslav Vrchlický) och i andra rummet Sienkiewicz.

Professor Brückner i Berlin hör till dem, som detta år föreslagit Eliza Orzeszkowa; men för enhvar, som läst hans värdefulla "Geschichte der polnischen Literatur" och sett hans där förekommande värdesättning af Sienkiewicz och Orzeszkowa, är det obestridligt, att han tillerkänner den förre ett afgjordt företräde som mästare i berättande framställning. Brückner har blott därför att, såsom han ansett sig från trovärdigt håll hafva försport, Sienkiewicz redan blifvit detta år föreslagen, ej trott sig behöfva nu framställa honom som sin kandidat.

Att den slaviska litteraturen omsider vid Nobelprisets utdelning ifrågakommer, är synnerligen lämpligt. Men då upprepade prisdelningar småningom måste sänka Nobelprisets ideala värde, och då Sienkiewicz, såsom af ofvan anförda skäl framgår, synts kommitténs majoritet väl förtjäna ett ostyckadt pris, har denna majoritet ej kunnat ansluta sig till tanken på prisets delning. Herrar Tegnér och Melin, som utgöra minoriteten, hafva, ehuru med något olika motivering, omfattat delningstanken. Herr Melin har redan i en särskild inlaga redogjort för sin uppfattning; detsamma har herr Tegnér för-

behållit sig att göra. Visserligen kan, enligt statuterna, ingendera inlagan omnämnas i Akademiens protokoll, och dessa inlagor få enligt statuterna ej heller yppas för utomstående; men naturligtvis finnes intet hinder för deras uppläsning i Akademien.

* *
*

Efter denna redogörelse för skillnaden mellan majoritetens och minoritetens i kommittén uppfattning bör naturligtvis en framställning göras af Eliza Orzeszkowas likasom af Sienkiewicz's författareverksamhet, hvarvid dock utrymmet tydligen ej medgifver ett fullständigt uppräknande af någonderas arbeten, utan öfversikten måste begränsa sig till de för bägge väsentliga. Utlåtandet kan, hvad den förra angår, icke ansluta sig till det betänkande, som afgifvits af litteratören Jensen, hvars uppfattning af Orzeszkowa på senare tider undergått en tydlig förändring och så till vida måhända ej är alldeles billig, som den alltför mycket påverkats af missnöjde med den polska författarinnans många relativt underlägsna arbeten, men kanske ej gjort tillräcklig rättvisa åt hennes bästa alster, medan dock hvarje författare torde hafva rätt att företrädesvis bedömas efter det yppersta han skapat. Men äfven med afseende å Sienkiewicz grundar sig detta utlåtande icke på herr Jensens framställning, utan på förnyadt studium af den polske författarens arbeten. När ett eller annat värdefullt uttalande af Jensen begagnas, skall alltid källan anföras. Af Nobelkommitténs ledamöter har för öfrigt dess referent, som skrifver dessa rader, upprepade gånger haft tillfälle att i pressen yttra sig om de arbeten af Eliza Orzeszkowa, hvilka blifvit öfverflyttade till vårt tungomål, och enhvar, som läst dessa åt hennes skrifter ägnade uppsatser, vet redan huru högt i dem den polska författarinnans verksamhet skattas.

Född år 1842 i Lithauen, miste *Eliza Orzeszkowa* tidigt sin fader, efter hvars död hennes mor snart gifte om sig. Uppfostrad först hos sin mormor och sedan i en klosterpension, ingick hon i unga år äktenskaplig förening med godsägaren Orzeszko, men äktenskapet blef ej lyckligt, och en skilsmässa ägde rum; på äldre dagar gifte Eliza om sig och fann i det nya äktenskapet en sällhet, som dock blef kortvarig på grund af makens snart inträffade död. Båda äktenskapen hade varit barnlösa.

Tidigt ägnade sig Eliza Orzeszkowa åt författareverksamhet i

starkt tendentiöst, samhällsförbättrande syfte, hvarvid olyckliga äktenskap ofta fingo utgöra ämnet för skildringarna, såsom i berättelsen "Herr Graba", och kvinnoemancipationen lifligt förordades. Först genom arbetet "Martha" (1872) blef hon mera känd; det är en social svartmålning, som beskrifver, huru en kvinna blir tjuf för att rädda sitt barn, som är nära att omkomma af kraftlöshet och brist på läkemedel. I allmänhet sträfvade författarinnan vid denna tid att höja kvinnans sociala ställning och framhöll vikten däraf att för henne banor öppnades, på hvilka hon kunde hafva utsikt att försörja sig. Alltid finner man hos Eliza ett varmt hjärtas sympati för de små, de ringaktade, de obemärkta existenserna och för de lägre, jämförelsevis vanlottade samhällsklasserna. Hon är härvid ofta moraliserande och ej sällan öfverdrifven i sin framställning; men så hade hon ej heller den mognad, som hon sedermera skulle vinna.

Snart vände hon sin uppmärksamhet till de undertryckta judarna. Af de berättelser, som hafva dessa till föremål, står "Meir Esofowicz" (1877) högst och därnäst "Starke Simson". Det förra arbetet, i hvilket författarinnan visar en märkvärdig förtrogenhet med judisk kultur, framställer kontrasten mellan den mer frisinnade judendomen och den förstelnade, ofördragsamma judiska ortodoxien, hvilken bannlyser enhvar, som ej blindt följer dess banér. Svagare är hennes "Mirtala", en berättelse, som, äfvenledes med judiskt ämne, är förlagd till Titi tid, men saknar egentlig tidsfärg.

Därnäst vände sig författarinnans uppmärksamhet – och denna gång med afgjord framgång – till det polska landtlifvet och studier af förhållandet mellan bönder och adel samt mellan låg- och högadel. Äfven här behärskades hon af tendens; hon har öfverhufvud, såsom professor Brückner säger, aldrig skrifvit utan tendens. Men i "Vid Niemens stränder" (1886) har dock tendensen konstnärligt sammansmält med skildringen och är ej längre fristående. I sin mån bidrager denna omständighet därtill att detta hennes arbete är af bestående värde och blifvit ett nationalverk af hög ordning. Genom ypperliga naturskildringar, men främst genom personernas förträffliga karakterisering och genom en stor förmåga att åskådliggöra de olika folkklassernas ställning till hvarandra är denna sannt fosterländska och tillika ädelt mänskliga samt tydligen på autopsi grundade framställning, som genomströmmas af känslighet, af stor kulturbetydelse. Mästerlig är till exempel motsättningen mellan den mer konservative, kanske ock mer fördomsfulle Benedikt Korczynski och hans för sociala reformer sträfvande son Witold, som vill närma de olika samhällsklasserna till hvarandra. Än mer gripande är kontras-

ten mellan den patriotiska fru Andrzejowa och hennes kosmopolitiskt ytlige son Zygmunt. – År 1887 utkom "Cham", en intressant, men i karakteristiken delvis öfverdrifven teckning ur det polska bondelifvet, och år 1891 "Bene nati", som af Brückner sättes synnerligen högt, men af Jensen ej utan skäl anses vara en mattare upprepning af "Vid Niemens stränder". – I Sverige är Eliza Orzeszkowas berättelse "Två poler" mycket känd; den är onekligen intressant i sin framställning af motsatserna å ena sidan mellan stärkande, sundt landtlif och öfverförfinadt, oroligt stadslif, å den andra mellan människokärlek och själfviskhet; men professor Brückner säger på goda grunder, att det är en "roman à thèse", således tendentiös, och såväl han som Jensen antyda likheten med Sienkiewicz's året förut utkomna, öfverlägsna "Utan fäste". Samma tendentiösa karaktär finner Brückner i romanerna "Australiensaren" och "Argonauter", liksom han i allmänhet anser dem så väl som "Två poler" ej alltid vara lifssanna i personernas individualisering. Men i kommitterades tanke är dock, låt vara att "Australiensaren" skulle, såsom Jensen menar, vara föga njutbar, dock "Argonauter" ett mycket betydande verk, särskildt genom den lysande karakteristiken af hufvudpersonen, en energisk och maktlysten mammonsdyrkare, som till sist utan att brytas af några finansiella olyckor, går under och beröfvar sig ett lif, som för honom blifvit tomt och värdelöst. Sällan skall man finna en så gripande illustration till satsen, att det gagnar människan till intet att förvärfva hela världen, såvida hon mister sin själ. Ypperligt och fint tecknade äro ock kvinnokaraktärerna Malwina, Irene och särskildt den fadern beundrande, men i sin höga uppskattning af honom grymt gäckade Kara.

Brückner saknar hos Eliza Orzeszkowa det stora episka draget och anser, att hon merendels mindre afser rent konstnärlig verkan än fullföljandet af en tendens, utvecklandet af en tes; han medgifver dock, att hon skapat en serie af verk, som genomskimras af sann poesi och i hvilka tendensen ej tränger sig fram i förgrunden, samt att dessa verk höra till den polska konstens bästa alster därför att penselföringen är af ett sällsynt behag och ett människoälskande hjärta i dem uppenbarar sig. I dessa omdömen torde han i allt hufvudsakligt hafva rätt, om än måhända det något starkare bort betonas, att hon i sin medkänsla för de lidande, de förorättade, ej sällan är sublim samt jämväl ganska ofta lyckats gifva denna medkänsla ett ej blott innerligt, utan sannt konstnärligt uttryck.

På tjugofemårsdagen af sin verksamhet som författarinna mottog Eliza Orzeszkowa af några hundra polska skriftställare gåfvan af en

publikation, i hvars företal de tackade henne därför att hon genom sina skrifter "gjutit balsam öfver sin nations sår" och varit sitt fäderneslands "goda stjärna".

Och dock blickar denna nation – det kan man af många tecken se – med långt större hänförelse upp till *Henryk Sienkiewicz* såsom till en väldigare ande, en större genius.

Ända från och med det år, då de första Nobelprisförslagen inkommo, 1901, och till och med detta år har Sienkiewicz ständigt förordats till prisets bekommande. Han föreslogs 1901 från flera håll, nämligen af presidenten i Krakaus vetenskapsakademi och professorn i polsk litteratur vid det jagellonska universitetet grefve Stanislaw Tarnowski, som därvid understöddes af alla sina universitetskolleger, samt af de svenska historieforskarne Hans Hildebrand och Harald Hjärne, af hvilka den sistnämnde lämnade en utförlig motivering, som betonade Sienkiewicz's objektivitet, den rikedom på plastiskt utdanade karaktärer, som hos honom förekommer, samt hans på en gång kraftfulla och varmhjärtade världsåskådning, som aldrig verkar påträngande genom störande tendenser. Enligt herr Hjärnes mening har knappast någon på ett så gripande och i allt väsentligt trovärdigt sätt tecknat konflikten mellan hedendom och kristendom, som Sienkiewicz gjort det i "Quo vadis", och ingen af hans föregångare i Polen eller Ryssland med så djupa källstudier och så mycken tidsfärg tecknat ett viktigt skede i Polens häfder som Sienkiewicz gjort det i "Eld och svärd". Herr Hjärne ansåg därför, att Nobelprisets bortgifvande åt Sienkiewicz måste komma att vinna allmänt bifall af omdömesgilla och opartiska personer ej blott i Sverige, utan äfven i utlandet. Ännu i sitt senaste utlåtande, det af 1904, erinrade Nobelkommittén uttryckligen, att dess majoritet alltid ansett Sienkiewicz vara genom storartade och allmänt erkända förtjänster väl värd att komma i åtanke vid hvarje utdelande af ett litterärt Nobelpris. Ändtligen har Akademiens ledamot herr Hildebrand i år föreslagit Sienkiewicz till ostyckadt Nobelpris under vitsordande af hans mästerskap i den episka framställningens konst och af "den höga adel, som utmärker hans författareverksamhet, hvilken i fullaste mått motsvarar det kraf på ideal riktning, som prisets stiftare framhållit som ett grundvillkor för dess erhållande". Herr Hildebrand fäster ock uppmärksamhet därvid, att Sienkiewicz's personer äro varelser med lif och blod samt utrustade med samtidskolorit, att han i kompositionen är en mästare samt att hans landskapsbilder i all sin sammanträngdhet äro utmärkta af stor åskådlig-

het. – Professor Brückner anser i sin ofvan anförda "Geschichte der polnischen Literatur", att Sienkiewicz i den allmänna sympatien ej blott står vid sidan af Tolstoj, utan är på väg att undanträngа honom. Han gifver sitt erkännande åt Sienkiewicz's grundliga studier, som göra att hans personer tala och handla efter sin tids sätt, samt åt den fina, estetiska urskillning, hvarmed han i allmänhet undviker att ställa de stora historiska personligheterna i förgrunden. Jämte Sienkiewicz's mångsidighet och gestaltningskraft prisar Brückner ock hans innerlighet, som särskildt röjer sig i så många af hans smärre berättelser. En engelsk tidskriftsförfattare säger, att, om man i det preussiska Polen på senare tider kunnat spåra en märkbar återväckelse och pånyttfödelse af det polska tungomålet, detta allmänt tillskrifves den hänförelse, hvarmed Sienkiewicz's berättelser där läsas. Men de läsas begärligt äfven i Ryssland, och de studeras för öfrigt i hela den bildade världen.

Henryk Sienkiewicz, af en sådan kännare som Jensen kallad "den polska skönlitteraturens mest fräjdade prosaist i slutet af det förra och början af detta århundrade", föddes 1846. Hans ungdomsarbete "Kolteckningar" eldades af en djup och innerlig sympati för de förtryckte, de undanträngde, och bland hans andra arbeten från den tidigare perioden fäster man sig särskildt vid den rörande berättelsen om "Janko musikanten" samt vid den ypperliga skildringen "Fyrvaktaren vid Aspinwall".

Berättelsen "Tatarisk fångenskap" var ett förebud till hvad Sienkiewicz på den historiska romanens område skulle komma att utföra; men det var först i sin ryktbara trilogi, som han visade sin fulla kraft. Af denna trilogi offentliggjordes "Med eld och svärd" 1884, "Stormflod" 1886–1887 och "Pan Wolodyowski" 1888–89. Den första afdelningen skildrar det af tatarer understödda kosackupproret 1648–49, den andra Polens kamp mot Karl X Gustaf och den tredje det krig med turkarna, hvarunder fästningen Kaminiec föll efter tappert försvar. Glanspunkten i "Eld och svärd" är skildringen af Sbarasch's belägring och den järnfaste furst Jeremi Wisniowieckis kamp med sig själf, huruvida han, som otvifvelaktigt är den dugligaste fältherren, bör egenmäktigt rycka till sig öfverbefälet; den inre själsstriden slutar med hjältens seger öfver sin äregirighet. Det må för öfrigt erinras, att Sienkiewicz i trilogien skildrat tre belägringar, den af Sbarasch, den af Czenstochowa och den af Kaminiec, men att han, såsom Brückner med rätta säger, aldrig upprepar sig själf i behandlingen af detta motiv. I "Stormflod" finnas många ypperliga karaktärteckningar, som varaktigt stanna i läsarens minne. Kmiziz,

som i början är föga bättre än en laglös stråtröfvare och låter förleda sig att bekämpa sin rättmätige konung, återköper, påverkad af kärleken till en ädel kvinna, sitt förlorade anseende genom en rad af lysande bragder i den lagliga samhällsordningens tjänst. Olenka – en af Sienkiewicz's många sköna kvinnobilder – är, som Alfred Jensen säger, "typen för en patriotisk, fromt troende och sedligt sträng polsk kvinna". Men äfven de onda gestalterna hafva här sitt intresse. Ypperlig är den dystra teckningen af furst Janusz Radziwill, som bär afvog sköld mot sitt fädernesland, och af den bankett, under hvilken han vill locka sina officerare till förräderi mot Polen. Äfven denne förrädare har sin storhet, och en engelsk granskare har fäst uppmärksamhet på det psykologiska mästerskap, hvarmed Sienkiewicz visar, huru fursten underhandlar med sitt samvete och söker inbilla sig själf, att han med sitt affall bäst skall gagna Polens sak. Självförbländningen kan ej uppehållas, och han dör i fruktlöst bekämpade samvetskval. Äfven hos den osedlige och trolöse furst Boguslaw finnas vissa fångslande drag af personligt mod, belefvenhet och sorglös glädtighet. Sienkiewicz känner människorna för väl, för att göra dem alldeles oblandadt onda eller goda. En utmärkande egenskap hos honom är därför äfven den, att dels ej blunda för sina egna landsmäns fel, utan ställa dessa i ganska bjärt belysning, dels göra rättvisa åt duglighet och tapperhet äfven hos Polens fiender. Han säger ofta sitt folk beska sanningar. Han gisslar den otyglade passion för individuell frihet, som ledde till brist på enig sammanhållning och på kraft att offra de enskilda intressena för de allmänna; han brännmärker magnaternas oenighet och deras ovillighet att underordna sig under kronans berättigade kraf. Det är klart, att det är med fosterlandsvännens smärta, som han visar dessa skuggsidor; han har å andra sidan ej underlåtit att framhålla polackarnes ridderliga mod och den stora roll, som Polen en gång faktiskt spelade såsom bålverk mot turkar och tatarer. Det är denna höga objektivitet, som främst vittnar om visheten i Sienkiewicz's väsen och tänkesätt. Som god polack kan han ju ej annat än ogilla Karl Gustafs anfall på Polen; men han försummar ej att betona konungens lysande personliga mod och de svenska truppernas öfverlägsenhet öfver de polska i disciplin och fast sammanhållning. – Många, och bland dem Jensen, ha ansett att "Pan Wolodyowski" är den svagaste delen af trilogien. Man har dock svårt att dela denna mening, om man tänker på den spännande skildringen af den flykt, hvarigenom Wolodyowskis maka räddar sig undan den unge, sluge tataren Azya, som förenar ormens och lejonets egenskaper, eller om man tänker

på den förtjusande skildringen af Basia själf, en vacker och käck krigarhustru, som förenar ömhet, glädtighet och mod. Rent mänskliga, milda drag framträda mer i trilogiens sista del än i de båda föregående, och af den högsta skönhet är den sublima afskedsscenen mellan Wolodyowski, som snart skall spränga sig med sitt fort i luften, och Basia. Medan de segrande turkarna omsluta Kaminiecs fästning, alla hjälpmedel äro uttömda och undergången är förestående, sitta de tillsammans en augustinatt i en genom en tillmurad fästningsport bildad nisch. Han erinrar henne, huru lyckliga de fått vara i sitt samlif och huru döden blott är en öfvergång. Den, som först anträder resan till andra sidan, reder blott kvarter där för den andra. Denna episod har en underbar magi; den är ej känslosam, men äger en sådan rikedom af ren och äkta känslighet, att man vid läsningen känner hjärtat klappa lifligare och knappt kan tillbakahålla sina tårar. Lika storartad, om än på annat sätt, är skildringen af Wolodyowskis begrafning, då, sedan trumhvirflar ljudit och medan Basia ligger utsträckt framför katafalken, prästen klagar öfver landets nöd och beder Gud att en befriare måtte framstå. I samma ögonblick träder Sobieski in i kyrkan. Allas ögon rikta sig till honom. Prästen ropar i profetisk hänförelse: "Salvator", och Sobieski böjer knä vid Wolodyowskis bår. Denna episod är ofta citerad af de granskare, som sysselsatt sig med Sienkiewicz's författarskap.

I hela trilogien äro de inflätade landskapsskildringarna beundransvärda genom sin friska saftighet. Hvar finner man ett motstycke till den i "Eld och svärd" förekommande, helt korta men oförgätliga teckningen af steppen i gryende vår, då steppblommorna uppspira, insekterna surra, vildgässen sträcka ut, fåglarna sjunga och de vilda stepphästarna som en stormvind och med fladdrande manar, vidöppna näsborrar rusa fram mot de framridande krigarne?

Men ännu ett drag i den storartade trilogien gör denna märklig; det är dess humor. Nog är den lille riddaren Wolodyowski väl tecknad; men än mer inetsar sig i vårt minne bilden af riddersmannen Zagloba. Blott i skrytsamhet, godt hull och hängifvenhet för pokalen kan han svagt erinra om Falstaff; men medan denne är en förfallen och dålig natur, har Zagloba det bästa hjärta, är sina vänners trogne vän och sviker hvarken dem eller fäderneslandet i nödens stund. Zagloba själf påstår sig stundom vara en återhållsam människa, som bäst skulle passa till präst; men detta hindrar ej att han äter och dricker öfvermåttan. Han älskar vinet och förklarar, att denna dryck försakas endast af förrädare, som frukta att under ruset röja sina hemligheter; till hans ovilja mot turkarna bidrager ock

dessas afhållsamhet från vin. Zagloba är oerhördt pratsam och anser detta särskildt i vintertid vara nödvändigt, emedan tungan annars kunde tillfrysa och stelna. Han skryter öfver sina militära förtjänster och inbillar sig hafva deltagit i vapenbragder, för hvilka han varit fullkomligt främmande. I själfva verket förhåller det sig på ett egendomligt sätt med hans mod, en egenskap, som man ej kan frånkänna honom. Visserligen bäfvar han som en stackare före hvarje drabbning; men kommer han väl in i stridsvimlet, så gripes han af raseri mot fienden, som ej velat låta honom vara i fred, och han kan då utöfva verkliga hjältedater, såsom då han nedhugger den fruktansvärde zaporogen Burlaj. Han är tillika slug och fintlig som Ulysses samt finner oftast utvägar, då andra stå rådlösa. I grunden är han godsint och lättrörd samt faller i gråt, om någon djup sorg drabbat hans vänner. Han är en god patriot och öfvergifver ej, som andra, sin konung. Man har påstått, att Zaglobas karaktär ej blifvit fullt följdriktigt tecknad, enär den jovialiske och groteske storskräflaren i de senare banden af trilogien blifvit något mer allvarlig och fått större socialt anseende. Påståendet torde vara förhastadt. Sienkiewicz har just velat låta Zagloba genomgå en utveckling och i viss mån förädlas, om än med bibehållande af åtskilliga gamla oarter; en sådan relativ förädling är ock så mycket naturligare, som Zagloba i grund och botten med alla sina barocka lyten var ett godt barn till hjärtelaget. Sådan nu denna figur är, står den för alltid införlifvad i världslitteraturens galleri af odödliga humoristiska typer och är allt igenom originell.

Sienkiewicz's mångsidighet visade sig, då han från de historiska krigsbilderna i trilogien vid början af 1890-talet öfvergick till den psykologiska nutidsromanen genom sin bok "Utan fäste", hvilken af många granskare, bland andra Jensen, anses som hans yppersta verk. Den är affattad i form af dagbok, men verkar ej, såsom så många dagboksanteckningar, tröttande. Den gifver oss med knappt öfverträffad konst bilden af en i religiöst och etiskt afseende skeptisk världsman, som genom sjuklig själfanalys blifver improduktiv och genom ständig obeslutsamhet står i vägen för sin egen lycka, uppoffrar andras och slutligen går under. Ploszowski är högt begåfvad, men utan andlig ryggrad, "utan fäste". Han är hyperestetisk och mycket förfinad, men förfiningen kan ej ersätta bristen på tro och på omedelbarhet. Förtjusande i sitt sorgsna vemod är bilden af Anielka, som ser sitt lifs bästa förhoppningar gå under genom Ploszowskis själfviskhet, men intill det sista är pliktens lagar trogen. Skarpsinnigt visar författaren huru hos en själ, som en gång, såsom Plos-

zowskis, varit kristen, skönhetskulten ej kan fylla tomrummet efter den förlorade religiositeten. Sienkiewicz antyder smärtsamt, att den etiska slapphet, som han skildrar, ej sällan förekommer hos hans landsmän; men den är dock tyvärr visst icke endast ett polskt drag, utan förekommer inom alla nationer, och typen är allmänt mänsklig. "Utan fäste" är en djupt allvarlig bok, som manar till eftertanke, men på samma gång ett fint ciseleradt konstverk. Den genialiska framställningen genomdallras af återhållen melankoli, och om arbetet skulle förefalla kyligt, så är detta den plastikens kyla, som tillhör så många stora, förnäma konstverk och som vi så ofta återfinna till exempel hos Goethe.

"Utan fäste" efterföljdes 1894 af "Familjen Polaniecki", ett arbete, som, i genialitet underlägset "Utan fäste", dock är utmärkt genom mycken kärnfullhet och tecknar kontrasten mellan nyttigt landtlif och tom kosmopolitism. Äfven här finnes en ypperlig kvinnogestalt, nämligen den uppriktiga, trofasta och innerliga Marynia. Man har med orätt stött sig på en detalj, nämligen på det erotiska felsteg, som Polaniecki en gång begår. Författaren har, långt ifrån att försvara detta, endast velat visa, huru en person, hvars själslif ej är osundt eller öfverspändt, än mindre fördärfvadt, visserligen kan fela, men snart inser och ångrar sin förvillelse. Bandet mellan Polaniecki och hans maka blifver i bokens slut fastare än någonsin, och arbetet är snarast en apoteos af husliga dygder och sund, nyttig verksamhet. I hög grad intagande och finkänsligt utförd är i denna berättelse bilden af den lilla sjuka Litka, som offrar sin barnsliga kärlek till Polaniecki för att förena honom med Marynia; denna episod är själfull samt rik både på renhet och på rörande poesi.

De, som klandrat bredden i Sienkiewicz's trilogi, klandra det skissartade i hans lilla berättelse "Låt oss följa honom", som med stor poetisk skönhet skildrar, huru den sjuka grekinnan Antia, som lider af plågsamma och farliga hallucinationer, botas af den döende och uppståndne Frälsaren. Tadlet är i bägge fallen föga befogadt, ty olika ämnen kräfva olika behandlingssätt. "Låt oss följa honom" är, låt så vara, ett utkast, men i alla fall en gripande och djupt känslig berättelse. En liten handteckning af en mästare kan ofta genom sin intima karaktär hafva nästan lika högt värde som hans fullt utförda arbeten. "Låt oss följa honom" är skrifven med mycken finhet och pietet; den är en ädel blomma, som uppvuxit vid korsets fot och i hvars kalk fallit en droppe af Försonarens blod.

Men de religiösa ämnena skulle snart locka Sienkiewicz till en stor och utförlig skildring, som blifvit världsberömd. Under åren

1895 och 1896 skref han sin "Quo vadis?". Denna berättelse från tiden för kristendomsförföljelserna under Nero har fått en utomordentlig spridning. På ett enda år utgingo i engelsk öfversättning omkring 800000 exemplar till England och Amerika, och professor Brückner beräknade år 1901, att endast dessa bägge länder då förbrukat omkring två millioner exemplar. "Quo vadis?" är öfversatt på mer än trettio språk. En sådan spridning måste, om man än ej bör öfverskatta dess betydelse, tala ganska högt för värdet af ett arbete, som aldrig vänder sig till människans lägre instinkter, utan på upphöjdt sätt behandlar ett upphöjdt ämne. – Det gäller om "Quo vadis?", såsom för öfrigt om alla Sienkiewicz's arbeten, att man vid läsningen af boken i öfversättning, bör taga sig till vara för de många afkortade och stympade tolkningar, som förekomma i bokhandeln. Arbetet måste läsas i hela sin ursprungliga längd, ty annars går mycket af den fina motiveringen förloradt. Den, som å Nobelkommitténs vägnar nedskrifver detta utlåtande, kom af en händelse att den första gången, då han läste "Quo vadis?", endast hafva en afkortad öfversättning att tillgå. Visserligen fann han det oaktadt genast, att stycket hade stora skönheter, men han fann hvarken kärleksförhållandet mellan Vinicius och Lygia fullt naturligt, ej heller den förres omvändelse till kristendomen nöjaktigt motiverad. Men intrycket blef ett helt annat vid genomläsningen af det fullständiga, ostympade arbetet; ty där funnos öfvergångar och analyser, som förklarade och rättfärdigade det, som förut synts osammanhängande och oklart.

Förträfflig är i "Quo vadis?" kontrasten mellan den förfinade, men maskstungna hedendomen i sin stolthet och den ödmjuka, trosvissa kristendom som uppspirar, motsatsen mellan egoistisk världslighet och djupt evighetssinne, mellan själfviskhet och kärlek. Oöfverträffliga äro skildringarna af Roms brand och af de blodiga uppträdena på amfiteatern, af lyxen i kejsarpalatset och andakten i katakomberna. Visserligen undviker Sienkiewicz taktfullt att göra Nero till någon ofta framträdande hufvudperson, men på utmärkt sätt har han förstått att i få drag teckna dilettanten på tronen i all hans fåfänga och allt hans storhetsvansinne, allt hans falska patos och all hans ihåliga, på sedlig kärna utblottade konstdyrkan samt i hans grymma nyckfullhet. Ändå ypperligare är den mer utförda bilden af Petronius. Här hade Tacitus lämnat den snillrikt skisserade konturritningen i två korta kapitel af sextonde boken i Annalerna. Men på dessa knappa, om ock genialiska antydningar har Sienkiewicz byggt en psykologisk konstruktion, som verkar mycket sannolik

och dessutom är i högsta grad skarpsinnig. Petronius, den finbildade *arbiter elegantiæ*, är en sammansättning af motsatser. Han är praktisk epikuré, men framför allt skeptiker, och lifvet synes honom som ett bedrägligt bländverk. Han är förvekligad af njutningar, men har dock manligt mod. Han är på en gång fördomsfri och i vissa fall vidskeplig. Han har föga sinne för skillnaden mellan godt och ondt, men så mycket mer för skillnaden mellan skönt och oskönt. Han är världsman och vet att i svåra lägen fintligt draga sig ur spelet utan att uppoffra en tum af sin värdighet. Tviflaren Pyrrhon och nöjenas sångare Anakreon behaga honom mera än Stoas sträfva moralister. Han föraktar de kristna, hvilka han föga känner; det förefaller honom vanvettigt och omanligt att löna ondt med godt, och kristianernas lära om ett lif efter döden synes honom lika konstig som om man skulle säga, att dagen börjar med natten. Petronius dör, sedan han störtats af Tigellinus, med lugn en själfvald död. Hela denna teckning är i sin art fulländad. Men det finnes i "Quo vadis?" många andra förträffliga saker. Särskildt skön är den af aftonsolens glöd belysta episod, där aposteln Paulus går till martyrdöden, inom sig upprepande de ord han en gång skrifvit: "Jag har kämpat en god kamp, jag har fullbordat loppet, jag har behållit tron." Den tyske granskaren von Brandt har tadlat arbetet och sagt, att de handlande personerna snarare äro masker än lefvande människor. Hvarje oförvillad läsare har ett motsatt omdöme. Nero och Petronius, Vinicius och Lygia lefva och andas. Samme tyske författare förklarar ju i alla fall, att Sienkiewicz måste anses såsom den kanske för ögonblicket allra störste mästare på den historiska romanens område. En svensk granskare, Jensen, som funnit boken utmärkt af episk objektivitet, anmärker endast, att den falske och förrädiske angifvaren Chilons slutliga omvändelse ej är tillräckligt motiverad. Men äfven hos den sämste kan känslan för det goda uppvakna, och Sienkiewicz, som anser enbart dåliga naturer osannolika, har äfven hos Chilon velat spåra något godt, likasom han spårat det hos Bohun och hos Janusz Radziwill. Han kommer nog härmed sanningen närmare än den, som använder idel svarta färger.

Efter detta mästerverks afslutande återgick Sienkiewicz till den nationellt polska romanen och skref år 1901 "Korsriddarne". Uppgiften var denna gång svårare än den varit vid trilogiens nedskrifvande; ty de historiska källorna flödade nu mer sparsamt. Men Sienkiewicz öfvervann, såsom särskildt Brückner framhållit, med säker taktkänsla de stora svårigheterna och gaf ett intryck af medeltida lif. Ämnet är de polska och lithauiska stammarnas strider med

den tyska orden, som efter att för länge sedan hafva fyllt sin ursprungliga uppgift, blifvit en förtryckande institution, som mera tänkte på jordisk makt och vinning än på det kors, hvars tecken ordensriddarne buro på sina mantlar. Det var storfursten Jagiello, sedermera såsom konung Wladyslaw II af Polen, som bröt ordens välde, och han förekommer äfven i denna kulturroman, om än, i enlighet med Sienkiewicz's vana att ej alltför mycket framskjuta i stark dager de historiska personligheterna, mera silhuett-artadt, medan de många af författarens rika fantasi fritt uppdiktade personerna draga till sig den största uppmärksamheten och bilda ypperliga typer för medeltidens kultur. Det är en vidskeplig tid, och ehuru landet för länge sedan kristnats, utsätter man om natten mat åt vampyrer och gengångare. Hvarje helgon har sin särskilda mission: Apollonia anropas mot tandvärk, Liborius mot stenplågor. Gud Fader styr visserligen hela världen, men har just därför ej tid med smärre angelägenheter, hvilka han därför uppdragit åt särskilda funktionärer i helgonvärlden. Ja, det är en tid af vidskepelse, men ock en tid af väldig kraft. Gigantiskt fast visar sig ordenshuset i Marienburg, men riddarmunkarnes vedersakare i Polen och Lithauen sakna ej heller styrka. Oförfärad är den kärfve, girige, släktkäre Mazko, ridderligt äfventyrsälskande är den ädle Zbyzko, men väldigare än alla andra och liksom huggen i granit är den fruktansvärde Jurand, grym i sitt hat mot Tyska orden och slutligen ett offer för dess gräsliga hämnd, men just då, i sin förnedringstid, sublimare än någonsin genom sin själföfvervinnelse och sin styrka att förlåta. Han är en af de mest grandiosa bland Sienkiewicz's många krigaregestalter. Mer milda bilder omväxla med de skräckinjagande. Huld är drottning Jadwiga, hvars uppenbarelse dock är flyktig, och smältande skön som en stilla, dämpad passionsmusik är skildringen af den döda Danusias jordafärd, medan däremot Jagienkas naturfriska, ungdomligt sköna bild strålar af öfversvallande hälsa och lifskraft. Alla dessa bilder lefva ett starkt, individuellt lif, och Brückner har rätt, då han säger, att de äro lika skarpt och åskådligt framställda som trots någon af karaktärerna i Tolstojs "Krig och fred". Bland ypperliga bipersoner märkas den retlige, krigiske abboten, som ej tål någon motsägelse, och aflatskrämaren Sanderus, som säljer en hof af den åsna, på hvilken flykten till Egypten skedde, en bit ur Jakobsstegen, den egyptiska Marias tårar och litet rost från Petri nycklar. Som finalen i ett praktfullt musikdrama verkar bokens slutepisod, slaget vid Tannenberg 1410, i hvilket Tyska ordens ridderskap efter lejonmodig kamp krossades.

Öfverblickar man Sienkiewicz's verksamhet, så finner man den jättelik. Han episka *stil* är alltigenom konstnärlig, och när denna stil verkar så mäktigt på den, som blott känner hans verk i öfversättning, huru skön måste den ej vara på originalspråket! Till denna episka stil med sina starka massverkningar och med episodernas relativa självständighet höra naivt träffande liknelser. I dessa är, såsom Geijer på ett ställe i sina skrifter erinrar, Homeros mästare därför att han ser det stora i det lilla, såsom när han jämför de stridande med flugorna kring mjölkkärlen eller förliknar Patroklos, när denne med tårar bönfaller Achillevs att få störta sig mot fienderna, med en liten flicka, som gråtande hänger sin mor i klädningen och ber att bli upptagen. Alfred Jensen har anfört några bland de liknelser, i hvilka Sienkiewicz visar en homerisk åskådlighet, såsom den, då en reträtt liknas vid en hafsvåg, som i ebbrörelsen kvarlämnar musslor och snäckor på stranden, eller den, då en börjande kanonad liknas vid hundskallet i en by, då andra gårdvarar följa den förstes exempel. Men äfven andra prof än de af Jensen meddelade kunna anföras. Anfallet framifrån och bakifrån mot en kringränd och sammanpressad trupp liknas på ett ställe vid sädens nedmejande af två afdelningar skördemän, hvilka från olika håll börjat sitt arbete och mötas i midten af fältet. I "Korsriddarne" möta oss tre präktiga exempel. De sorgsna sägas gärna vid hemliga bekymmer dölja sina tårar, ty människan liknar fisken, som gömmer sig på djupet, när han känner sig hafva sväljt kroken. Samogitierna framstörta ur snåren mot de beridna tyskarna som getingsvärm, hvars bo skadats af en obetänksam vandrare. Jagiello och hans riddare nedblicka, uttröttade efter slaget vid Tannenberg, på de fallna krigarne och de sjunkna standaren alldeles som trötta skördemän nedblicka på de sammanhopade kärfvarna. I "Pan Wolodyowski" finnas likaledes ypperliga liknelser, vid hvilkas bedömande man må erinra sig att, såsom hos Homeros, likheten mellan de jämförda föremålen oftast gäller en enda punkt, medan olikheterna träda i skuggan. Wolodyowski släcker med sin oöfverträffliga pamp människolif rundt omkring sig lika behändigt som korgossen efter slutad mässa med sin långa ljussläckare flinkt utsläcker det ena altarljuset efter det andra. De med kartescher laddade kanonerna utsträcka människor radvis på marken alldeles som en stark hvirfvelstorm med ens nedsträcker axen på fältet. Den turkiske fältherren Hussein pascha, som fruktlöst sökt komma ut genom den till Jassy förande porten, vänder om till lägret och söker en annan utgång, liksom ett på en jaktmark inringadt villebråd söker smyga sig ut än på ett håll, än på

ett annat. De kristna, dödsberedda martyrerna i "Quo vadis?" äro redan så lösgjorda från det timliga som sjöfarande, hvilka redan med skeppet stött ut från land, hafva lösgjort sig från stranden. Lika homeriska, men likaledes osökta och fria från efterhärmning äro många *situationer*, såsom den i "Korsriddarne", då Jagienka vid den oförmodade anblicken af Zbyzko, hvilken ser ut som en ung kungason, stannar på dörrtröskeln och är nära att tappa vinkruset ur handen.

Henryk Sienkiewicz, "der Liebling der Massen", såsom Brückner kallar honom, har af sitt folk mottagit dyrbara tillgifvenhetsbevis, så mycket värdefullare och mer förtjänta, som han med all sin lågande fosterlandskärlek, aldrig smickrat detsamma. Vid hans tjugofemårsjubileum inköptes och förärades honom genom en nationalinsamling riddargodset Zakopane, hans ursprungliga föräldrahem; han uppvaktades af deputationer, han mottog adresser, och en festföreställning gafs till hans ära på stora teatern i Warschau.

Hans litterära alstring har för öfrigt ej afstannat. Han sysselsätter sig för närvarande med en ännu ej i bokform utkommen, men som följetong successivt offentliggjord trilogi från Sobieskis tid, kallad "På ärans fält".

På ofvan anförda grunder får Svenska Akademiens Nobelkommitté hemställa, att årets litterära Nobelpris måtte ostyckadt tilldelas den store episke författaren

Henryk Sienkiewicz.

Stockholm den 26 september 1905.

C. D. af Wirsén.

E. Tegnér
med hänvisning till särskildt
yttrande.

C. R. Nyblom.

Hans Hildebrand.

K. A. Melin.

Särskilda yttranden med anledning af Svenska Akademiens Nobelkommittés förslag till Nobelpris i litteratur år 1905.

1.

Inom Svenska Akademiens Nobelkommitté har jag uttalat den åsikten att Nobelpriset denna gång borde delas mellan Henryk Sienkiewicz och Eliza Orzeszko. De anmärkningar jag här vill göra till motivering af min afvikande mening utgöras egentligen blott af några *tillägg* till det afgifna kommittébetänkandet, i hvilket jag för öfrigt med stor tillfredsställelse kan instämma.

Till en början vill jag emellertid omnämna att åsikterna rörande Eliza Orzeszkos kompetens till Nobelpriset inom kommittén varit vida mindre divergerande än betänkandet möjligen synes gifva vid handen. Kommitténs alla medlemmar hafva varit eniga om att Eliza Orzeszko är väl förtjänt af ett sådant pris. Det har till och med från den sida inom kommittén, som varit emot delning af priset, ifrågasatts att detta vid ett följande tillfälle *odeladt* skulle tillfalla henne. Så mycket mer kan då kommittén anses hafva varit enig om att hon i framstående grad är förtjänt af det *halfva* pris jag velat tillerkänna henne.

De tillägg till betänkandet jag önskar göra afse hufvudsakligen att ställa vågskålen mera jämnt emellan de båda priskandidaterna än den står i kommittébetänkandet. Då betänkandet åsyftar att motivera Sienkiewicz's öfverlägsna kompetens och naturligtvis bör göra detta i förhållande till den af minoriteten vid hans sida uppställda kandidaten, har Eliza Orzeszko kommit mera i skuggan än jag för min del kan finna rätt billigt. Icke som om icke yttrandet äfven på ett synnerligen välvilligt sätt framhölle hennes förtjänster. Det tager ju henne t. o. m. i försvar mot vissa oberättigade kritiker. Men i alla fall är det så uppblandadt med ogynnsamma yttranden af olika auktoriteter, att läsaren nog lätt får det intrycket att hennes kompetens är af rätt omtvistlig natur. Och denna känsla af hennes underlägsenhet blir ytterligare förstärkt då man sedan läser alla loford som ägnas hennes medtäflare. Den bild som tecknas af Sienkiewicz är en tafla af idel ljus, utan en enda skugglinje. När ett par anmärkningar, som från annat håll gjorts mot hans författarskap, omnämnas, är det endast för att genast afvisa dem.

Tydligt är att en dylik strålande ljusbild för att kunna motsvara vår stackars ofullkomliga människovärlds möjligheter behöfver vissa

kompletterande drag. Detta så mycket mer som Sienkiewicz, med alla de förtjänster, som äfven i mina ögon göra honom till en för närvarande lämplig priskandidat, dock omöjligt af andra än patriotiskt förblindade landsmän kan anses såsom ett epokgörande sekularsnille. Jag är viss att icke heller Nobelkommittén vill hafva honom så ansedd.

Icke för att nedsätta en person som jag själf vill förorda till ett pris, utan för att ytterligare något belysa bådas relativa förtjänster, vill jag anföra några uttalanden – delvis från samma författare som åberopats mot Eliza Orzeszko – till bevis att icke heller Sienkiewicz gått fri från kritik, och berättigad kritik.

I förväg vill jag emellertid helt öppet uttala det erkännandet åt Sienkiewicz, att han i fråga om naturlig berättargåfva helt visst är den öfverlägsne af de båda. Äfvenså att han i förmåga af stilistiskt ciseleringsarbete (såsom i själshistorien "Utan fäste") åstadkommit åtskilligt som hans landsmaninna knappast skulle kunnat åstadkomma, fastän hon i finkänslig och förstående själsuppfattning säkerligen är honom öfverlägsen.

Icke heller kan det bestridas att Sienkiewicz i fråga om popularitet är Eliza Orzeszko öfverlägsen. Sienkiewicz är ju, såsom betänkandet med ett citat från litteraturhistorikern Brückner uttrycker det, "der Liebling der Massen".

När Brückner omtalar huru många exemplar som spridts af Sienkiewicz' böcker, tillägger han en smula satiriskt: "Sienkiewicz har i detta hänseende ställt t. o. m. Zola och Ohnet, salig i åminnelse, i skuggan". Om alltså Sienkiewicz framför allt bland sina landsmän, men äfven i andra länder, har en stor popularitet, så beror detta visst icke uteslutande, och icke ens i väsentlig mån, på att han har just *de* kvalifikationer, om hvilka Nobelprisets bestämmelser tala. Det är ju i allmänhet icke genom sådana egenskaper, som föra mänskligheten framåt i idealisk riktning, vidga människans synkrets öfver det vanliga måttet och göra henne bättre och ädlare än förut, som man blir "der Liebling der Massen". Popularitet vinnes vanligen på helt andra vägar, som icke därför behöfva i sig själfva vara onda. "Quel est le plus grand succès de notre époque?" hörde jag för en del år sedan en fransk präst från predikstolen fråga sin församling, och han svarade själf med accentuerande af ordet *petit* i motsats till frågans *grand*: "C'est *Le Petit Journal*".

Af alla litterära talanger, som skaffa popularitet, är helt visst berättargåfvan den tacksammaste. Och denna talang har Sienkiewicz i eminent grad. Men om Sienkiewicz's böcker, liksom på sin tid

Dumas', höra till dem som komma läsaren att glömma att släcka sitt ljus om natten och fresta honom, innan han ännu hunnit långt i berättelsen, att se efter i bokens slut "hur det går", så beror detta visst icke uteslutande på skildringens djupare förtjänster. Det härrör mången gång tvärtom just ifrån brister och öfverdrifter. Att Sienkiewicz's hjältinnor i ganska många fall äro så abstrakt änglalika – en engelsk författare har eufemistiskt uttryckt det med orden: "mera fullkomliga än intressanta" – och att hans hjältar äro så öfvermänskligt starka, att de t. ex. med blotta händerna betvinga en uroxe eller med ett och samma svärdshugg beröfva tre fiender deras hufvuden – dylikt har nog sin icke ringa del i Sienkiewicz's popularitet. Både genom historisk bildning och författarallvar är Sienkiewicz helt visst Dumas mycket öfverlägsen, men det är i alla fall ofta nog hjältar af Athos', Porthos' och Aramis' släkt, som vunnit lättköpta segrar åt honom såsom åt hans i fångslande berättartalang jämlike franske föregångare. De segrar Orzeszko vinner, och den beundran hon tilltvingar sig, köpas aldrig med dylika kraftmedel.

Särskildt hafva naturligtvis de jättestarka hjältarne och de änglalika hjältinnorna verkat bestickande på det folk som i dem med förtjust stolthet sett sina fränder. Om än Sienkiewicz kan säga sina landsmän ganska beska sanningar, och om han än försöker att vara billig äfven mot sitt lands fiender, så är det i alla fall påtagligt att han hämtar de färger, med hvilka han målar sina polackar, ur en annan färglåda än den hvarmed han målar annat folk. Det är också rätt betecknande att han i den bok, som synes mig vara hans bästa, "Quo vadis?", där scenen är förlagd till Rom på Neros tid, låter två af hufvudpersonerna, den förnämsta kvinnofiguren Lygia och uroxbetvingaren Ursus, vara födda i det från Rom bra aflägsna Polen.

Brückner, som trots sitt tyska namn och sina tyska böcker är född polack, är såsom flertalet af sina landsmän en tämligen blind beundrare af sin berömde landsman. Men ändå förbiser han icke att Sienkiewicz's skrifter förete ledsamma drag både af tendens och af schablonmässighet och af bristande natur. Till och med hos två sådana hufvudpersoner i Sienkiewicz's stora nationella epos som Skrzetuski och Olenka finner Brückner brister i fråga om lif, naturlighet och kolorit.

Hvad Brandes i sina "Indtryk fra Polen" säger om Sienkiewicz skall jag ej åberopa, eftersom det delvis synes mig orättvist. Hellre må ett par anmärkningar citeras från en utförlig och förträfflig uppsats om Sienkiewicz i Quarterly Review 1902. Just därför att denna är så genomgående sympatisk för Sienkiewicz, har den så mycket

mer vitsord, när den påpekar bristerna i hans författarskap. Bland sådana framhålles, utom den af mig redan nämnda och äfven af Jensen observerade svagheten i teckningen af kvinnliga figurer, att Sienkiewicz ej sällan gör sig skyldig till repetitioner af redan förut använda motiv, t. ex. då han i fem olika romaner låter hjältinnan på likartadt sätt bli för en tid bortröfvad från sina närmaste. Äfven i fråga om de tecknade karaktärerna finner författaren af nämnda uppsats att Sienkiewicz upprepar sig själf, liksom han ock anmärker brister i Sienkiewicz's sätt att planlägga sina arbeten.

Då kommitténs yttrande från Jensen meddelar ett längre, rätt kritiskt uttalande om Eliza Orzeszko, må såsom motvikt här anföras ett motsvarande uttalande af samme författare om Sienkiewicz, detta så mycket hellre som jag anser det tillnärmelsevis riktigt angifva dennes begränsning. Jensen säger om Sienkiewicz i Finsk Tidskrift 1904: "Har han ej varit den djärfve föregångsmannen för nya tankar eller skönhetsideal, så har han i stället med utomordentlig virtuositet och sin ovanliga bildning förstått att poetiskt utnyttja ett i historien redan gifvet material och omkläda dess skönhet i ny dräkt. Hans relativa brist på djupare originalitet har rikligt ersatts af en synnerligen mångsidig receptivitet, som oscillerat mellan en Mark Twains amerikanska humor och Tolstojs sedliga stränghet. Om han också ej med siarblick öppnat nya synvidder för den sanningssökande människoanden, har han åtminstone skänkt sin samtid mycken rik glädje och njutning genom att med sitt retrospektiva snille låta flydda tider framträda i diktens förklarande skimmer. Han har varit alltigenom konstnär och skald äfven där han famlat och felat". – I öfverensstämmelse med detta sitt yttrande har Jensen upprepade gånger uttryckt den meningen, att Sienkiewicz ej är fullt vuxen hedern af ett odeladt Nobelpris.

Emellertid, med sin gifna begränsning står Sienkiewicz, äfven enligt min tanke, i några afseenden öfver Orzeszko. Å andra sidan står Orzeszko ur vissa synpunkter lika afgjordt öfver Sienkiewicz. Om hon, såsom man sagt, saknar "det stora episka draget", så har hon annat som också måste tagas i betraktande. Det är ju icke speciellt för epik som Nobelpriset utdelas. Orzeszko har någonting som prisets stiftare själf nog skulle ansett väga mera än "det stora episka draget": hon har *det stora, rika, älskande hjärtat*, och hon förstår att på ett innerligt, ofta djupt gripande sätt låta detta tala till de lidandes tröst och till bortlyftande af deras bördor.

Äfven Sienkiewicz kan skrifva varmt. Särskildt för sitt fosterland känner han djupt, och dess ära och lycka ligga honom innerligt om

hjärtat. Men jag tror icke att någon som läst bådas böcker skall bestrida, att man ändå i Orzeszkos skrifter hör slagen af ett varmare hjärta. Det är just hennes hjärtas rika skatter som gjort henne till en snillrik författarinna. Hon har aldrig tänkt på satsen "l'art pour l'art", hon har skrifvit såsom hennes hjärtas godhet och kärlek ingifvit henne, och i så måtto är hon afgjordt en tendensförfattarinna. Men i ingen af de rätt många böcker af hennes hand, som jag läst, har jag funnit tendensen vara något utantill påhängdt eller gestalta sig såsom torr, prosaisk moralpredikan. I hennes tidigaste skede, innan hennes konstnärsanlag ännu hunnit fullt utvecklas, lära hennes skrifter ha företett svårare brister i detta hänseende. Men dessa, enligt Jensen, knappast till andra språk öfversatta och nu bortglömda arbeten behöfva här ej tagas i betraktande. De hafva i viss mån, säger man, karaktären af "nödrop", framkallade vid tanken på åtskilliga, särskildt efter Polens sista resning framträdande missförhållanden beträffande kvinnouppfostran och annat. Och "nödrop" plägar man endast stundom på operan modulera i konstnärliga, väl afvägda och melodiska tongångar.

I Orzeszkos senare skrifter har det ädla och högsinta i hennes uppfattning af människorna, den hjärtevarma sympati, med hvilken hon omfattar dem äfven i deras förnedring, liksom af sig själf adlat hennes framställning till konst af yppersta slag. Ingen kan utan att känna sig gripen läsa hennes skildring af de stackars förkomna judarna i "I de djupa dalarna". Öfver all torftigheten, allt det förkrympta och småaktiga hos dessa den slaviska världens styfbarn faller genom hennes framställning ett ljus, i hvilket de oansenliga figurerna växa ut så att man stundom helt ofrivilligt måste tänka på det forna Israels stora patriark- och profetgestalter. Och – för att stanna framför blott ännu ett af hennes många vackra arbeten och icke det förnämsta, framför det som i svensk öfversättning har titeln "Hans hustru" – hvilken nutidsrealist kan för sin bok leta fram en bedröfligare hjältinna än den som här är hufvudperson? Och hennes man, bokens andra hufvudperson, huru illa bevändt är det icke hos honom med allt hvad som hör till bildning och begåfning och yttre skick och andra en romanhjältes egenskaper? Men ändå har Orzeszko förstått att af dessa två figurer skapa en rörande tafla, som trots de sorgliga, för att ej säga ruskiga förhållanden som skildras är så alltigenom rent och finkänsligt tecknad att icke ens det mest granntyckta sinne kan såras däraf. Just i en sådan bok som denna visar det sig bäst, att det är hjärtat som skapat konstnärinnan.

Eliza Orzeszko kan dela allas sorg och allas glädje, hon kan

känna med den arme judiske publikanen och syndaren, men hon har också förståelse för och medlidande med den stolte, självrättfärdige fariséen. Hon är de svagas och förtrycktas vän och tröstarinna, men hon räcker till jämväl för att aftorka tårarna åt dem som lida i de rikas och mäktigas gemak. Innerligt älskar hon sitt folk, men såsom hon är fri från klassfördomar, så är hon också upphöjd öfver nationella fördomar – något som icke alltid fallit hennes patriotiska, rysk- och tyskfientliga landsmän riktigt väl på läppen. Men hon har kunnat svara med Antigones vackra versrad hos Sofokles, att hon är född till att vara icke medsyster i hat, utan medsyster i kärlek:

οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.

Om i Sienkiewicz's skrifter klappar det ädla *polska folkets hjärta*, så klappar i Eliza Orzeszkos skrifter öfverallt *mänsklighetens hjärta*.

Just ur denna synpunkt synes hon mig vara berättigad att t. o. m. framför Sienkiewicz komma i åtanke vid utdelandet af ett pris som enligt stiftarens mening bör tillfalla personer som framför andra verkat till "mänsklighetens nytta" genom arbeten "i idealisk riktning".

Om Orzeszko såsom berättande konstnär och såsom språkvirtuos står under Sienkiewicz, och om man vid läsningen af hennes böcker kanske kommer att ännu mer hålla af författarinnan än böckerna, så betyder detta intet med hänsyn till hennes kompetens till detta pris. Akademien har ju enligt stadgarna uttrycklig rättighet att belöna äfven annat författarskap än det rent belletristiska. Skriftställare i historiska, filosofiska, sociala och andra allmänna frågor hafva också sin redan genom prejudikat bestyrkta rätt att få vara med. Ett författarskap som i viss mån står på gränsen mellan det samhällsuppfostrande slaget och det belletristiska bör då ej kunna förnekas samma rätt.

För öfrigt skulle ju enligt mitt förslag priset ej tillfalla Orzeszko odeladt, utan blott till hälften. Andra hälften ville jag tilldela Sienkiewicz. Polens två berömdaste författare, som båda vid särskilda jubileumstillfällen varit föremål för storartade och exceptionella hyllningar af sina landsmän, skulle också nu få dela en exceptionell ära.

En rad af framstående polska vetenskapsmän och författare har nu, vid sidan af författare af annan nationalitet, till Nobelpriset förordat Eliza Orzeszko. Om de, såsom kanske sannolikt är, på någon obekant väg erfarit att Sienkiewicz redan från annat håll blifvit föreslagen, så vittnar den omständigheten att de ändock nu förordat Orzeszko, antingen därom att de ansett henne vara förmer än sin

landsman, eller därom att de ansett henne värd att med honom dela priset – just såsom jag nu förordat. Då särskildt Brückners auktoritet gjorts gällande till Orzeszkos nackdel, må det nämnas, att äfven Brückners namn nu står under en mycket varmt affattad skrifvelse, i hvilken föreslås att Nobelpriset tilldelas henne, såsom "l'astre lumineux et la bonne étoile de sa nation". – Helt visst skulle också den polska nationen finna sig mera hedrad af att samtidigt i sin litteraturhistoria få inskrifva två Nobelpristagare – låt vara blott halfbelönade – än att få en enda, helbelönad.

Om en delning af Nobelpriset jämväl enligt min åsikt blott i undantagsfall bör ifrågakomma, så finnes dock i ett hänseende nu större skäl än förra året, i det hänseendet nämligen att de båda prisbelönta nu skulle på ett vida närmare sätt än då höra tillhopa: ej blott genom nationalitetens band, utan äfven genom författarskapets mera besläktade art. I öfverensstämmelse med hvad herr Melin anfört anser jag också, att om prisdelning öfverhufvud skall äga rum, så är det en ganska passande uppmärksamhet mot pristagarne att dessa exceptionella delningsfall parvis följa hvarandra. Den minskning i heder som ligger i att ha fått blott ett halft pris kännes icke så mycket, om den genast kommer att drabba eller nyss förut har drabbat äfven andra författare af världsrykte.

Ännu en omständighet må framhållas. Det är nu första gången som Nobelpriset skulle tillfalla den slaviska litteraturkretsen. Hela världen skall då ofrivilligt komma att tänka på den ojämförligt mest berömde af alla slaviska författare, en man som nästan hvarje år från skilda håll och af de allra främsta auktoriteter förordats till priset, och som äfven nu föreslås, dels af medlemmar i Franska Akademien, dels af ett stort antal lärare vid Finlands universitet, som annars just icke är så benäget att förorda hvad som tillhör Ryssland. För min del anser jag visserligen att Tolstojs lysande författarskap företer vissa så svåra och vanställande oarter, att han efter Nobelprisets lagar ej rätteligen bör prisbelönas. Men i alla fall, det kan ej bestridas, att Tolstoj dels i fråga om framställningens konst, dels i fråga om den kraft, med hvilken han för de lidandes och förtrycktas talan mot deras plågare, är hufvudet högre än någon annan slavisk författare. Otvifvelaktigt är ock att det på mångfaldiga håll skall framkalla undran om prisdomstolen nu förbigår den störste slaviske författaren och i stället gifver belöningen åt en annan, visserligen med rätta högt ansedd, men ändå vida mindre berömd skriftställare af samma ras.

Långt mindre skall detta missförhållande falla i ögonen, om pri-

set efter mitt förslag delas mellan två författare, som hvar för sig på ett utmärkt sätt representera de båda sidor, som finnas förenade hos slavernas store nutidsprofet: den öfverlägsna berättargåfvan och det stora, varma hjärtat.

Oktober 1905.

Es. Tegnér.

* *
*

2.

Undertecknad anser i likhet med kommitténs flertal, att Nobelpriset för litteratur, om det detta år skall bortgifvas odeladt, bör tillfalla den ädle, äkt-polske diktaren H. Sienkiewicz. Mig synes dock, att Akademien borde taga i öfvervägande, huruvida icke en delning af priset äfven i år vore att föredraga. För det första skulle det möjligen kunna uppfattas såsom en artighet mot de stora skalder, som förra året fingo nöja sig med ett deladt pris, om Akademien ännu en gång iakttoge samma förfaringssätt, innan man återvände till det normala. Denna synpunkt hade naturligtvis ingenting att betyda, om icke ett annat, viktigare skäl förelåge. Vid Sienkiewicz's sida står nämligen i Polens litteratur såsom en jämnbördig författare den äfven till Nobelpris föreslagna Eliza Orzeszko, som i universell betydelse till och med torde vara sin mera berömde landsman öfverlägsen. Objektivt sedt skulle en delning af priset mellan dessa båda ungefär jämnåriga författare af samma nationalitet vara så lämplig som en sådan delning någonsin kan bli. Jag inser mer än väl det betänkliga i att två på hvarandra följande år gå till väga på ett sätt, som enligt Nobelstiftelsens stadgar endast bör vara exceptionellt, och om jag inom kommittén varit ensam om min mening, skulle jag ej ha framkommit med något eget förslag härom. Då emellertid ett sådant blifvit framställdt af herr Tegnér, vågar jag förena mig med honom och föreslå, att Akademien detta år delar Nobelpriset mellan de båda polska författarne Henryk Sienkiewicz och Eliza Orzeszko.

Stockholm den 24 augusti 1905.

K. A. Melin.

* *
*

Sedan jag under den tid, då det varit fråga om utdelande af Nobelpris, alltid till erhållande af pris föreslagit den polske författaren Henryk Sienkiewicz, sedan jag nu genomgått några af hans arbeten, hvilka jag förut icke haft tillfälle att se, och sedan jag på nytt genomläst Alfred Jensens i mars 1903 afgifna karakteristik öfver denne författare, tillåter jag mig att nu inom Svenska Akademiens Nobelkommitté göra en särskild framställning därom, att årets pris måtte lämnas denne polske författare.

Jag anser visserligen, att de föreslagna författarne må af den prisbestämmande myndigheten utses på grund af deras egna förtjänster. Men jag anser, att vid prisens utdelande det är önskligt, att man vid valet mellan författare af ungefär samma rang tager någon hänsyn till de olika nationernas kraf på utmärkelse åt deras stormän, så att ingen nation kan äga rätt att känna sig af en eller annan anledning tillbakasatt. På grund af den sekretess, som är föreskrifven rörande all behandling af frågor angående Nobelprisen, kan någon samverkan, till utjämnande af de internationella krafven, mellan de svenska prisutdelande instituten icke förekomma. Hvad Svenska Akademien beträffar hafva med anledning af de förliden december utdelade två prisen, delvis ur oklar källa flutna anfall mot Akademien i italienska tidningar förekommit. Deras kandidat var Carducci. Därest någon annan författare af jämbördig rang kan framställas, anser jag det vara Svenska Akademiens skyldighet att åt denne egna sin uppmärksamhet – för att visa, att Akademien icke i sina utslag låter sig bestämmas af tidningsopinionen inom det ena eller andra landet.

Jag tillåter mig sålunda att hemställa, att Akademiens Nobelnämnd vill till Akademien föreslå Henryk Sienkiewicz till erhållande af årets Nobelpris.

Alfred Jensen säger i sin essay, att han känner sig något tveksam, huruvida Sienkiewicz gjort sig förtjänt af Nobelpriset. Han hör icke till de banbrytande, verkligt originella titanskalderna, som skapa nya värden; han har icke trängt djupare in i det moderna samhällslifvet eller omedelbart med konstverk utsått frön till nya, för mänsklighetens fromma fruktbärande idéer. Han är dock ingalunda ovärdig en utmärkelse af så universell art. "Utan fäste" och i andra rummet "Quo vadis" samt möjligen "Familjen Polaniecki" och "Korsriddarne" äro af den höga gedigna art, att de kunna betecknas

såsom världslitteraturhistoriska och hafva utsikt att trotsa den närmaste framtidens glömska.

Så långt Jensen. Jag anser hans dom vara för sträng. Om än de fyra af honom nämnda arbetena stå högst, ansluter sig till dem på ett värdigt sätt det mesta af hvad Sienkiewicz i öfrigt skrifvit. Det är därför icke skäl att framplocka enstaka arbeten. Man bör taga de olika grupper, i hvilka hans författarskap uttalat sig, se på hvar och en som ett helt för sig, och betrakta dem i deras utveckling ända upp till det som utgör tyngdpunkten i gruppen.

Sienkiewicz' författarskap sträcker sig öfver en så ansenlig period som 36 år. Under dessa har hans penna varit mycket flitig. Många äro hans arbeten, smärre och större; många äro de upplagor, i hvilka de utgått, både å hans eget språk och å andra. Han har således talat till stora myckenheter af människor och har därigenom haft tillfälle att utöfva ett stort inflytande åt olika håll. Betydelsen af den sanna patriotismen, med kärlek för eget land och folk, men utan partisk blindhet för det som hos det senare icke är godt, betydelsen af det lif som omgifver en, med de mänskliga känslornas olikartade skiftningar, betydelsen af att ur gångna tider framdraga sådana bilder som äro egnade att låta oss förstå dessa tiders art och deras betydelse för den kommande utvecklingen, hvilken ytterst framkallat de förhållanden som i våra dagar äro rådande – detta och mycket annat framträder i Sienkiewicz' författarskap.

I mycket af hvad han skrifvit framträder en bestämd tendens, men denna gör sig icke bred på bekostnad af det estetiska i framställningen. Den framgår, fullkomligt outtalad, ur framställningen, som går rakt på sak. När man lagt ifrån sig ett af Sienkiewicz' arbeten, är man tacksam för den njutning den konstnärliga framställningen beskärt, men i denna känsla af tillfredsställelse blandar sig ock minnet af det, som vi af det berättelsen skildrat fått att lära för oss och för vår tid, boken må hafva behandlat länge sedan timade tilldragelser i Polens historia eller lifvet i fattigmans stuga i urskogen eller på steppen, eller förhållanden från den tid, då kristendom och hedendom började mäta sina krafter inom Rom. Sienkiewicz går, som sagdt, rakt på sak, han för en i sina skildringar in medias res. Han har noga studerat de forntida förhållandena såväl inom det egna landet som i den fornkristna tiden, men ingenstädes märka vi det ringaste spår af forskarens möda, ingenstädes halft vetenskapliga utredningar af förhållanden som ligga nutidens människor mera fjärran. Figurerna äro klädda i tidens dräkt, tala sin tids språk – men det oaktadt finnes icke däruti det ringaste som gör dem främ-

mande: de äro inga marionetter, påklädda efter vetenskapens regler, de äro varelser med lif och blod, med hvilka vi snart blifva bekanta – somliga lära vi oss hålla af, andra kunna vi icke annat än förakta, åt andra kunna vi godt skratta.

Om icke alla figurerna i Sienkiewicz' historiska romaner, hvilka omfatta en så ansenlig tiderymd, äro tecknade med samma finhet, om skildringarna af de landskap, med hvilka han af gammalt är förtrogen, äro fylligare än af andra skådeplatser för de skildrade tilldragelserna, om upprepningar förekomma, det må förlåtas honom. Händelserna äro hufvudsaken, landskapet af betydelse endast så vidt som det står i sammanhang med tilldragelsen. Tröttande beskrifningar saknas därför alldeles. Landskapsbilden är ofta tecknad med ett par tre drag, och ändock se vi landskapet framför oss. Sienkiewicz är en mästare i konsten att gruppera och ordna. Sitt mästerskap i konsten att framställa har Sienkiewicz måhända bäst visat i "Utan fäste", en dagbok på 440 sidor.

Det är naturligtvis icke framställningens konst som förmått mig att i dag på det varmaste förorda Sienkiewicz att erhålla årets Nobelpris. Mitt förnämsta motiv är den höga adel, som utmärker hans författareverksamhet, hvilken i fullaste mått motsvarar det kraf på ideal riktning, som prisets stiftare framhållit såsom ett grundvillkor för dess erhållande.

Jag begagnar Jensens slutord: "Han har tagit sin litterära uppgift i samma ideellt förskönande och läkande namn, som då guden Krishna i Sienkiewicz' vackra indiska legend "Välsignad vare du" säger åt den till kvinna förvandlade lotusblomman om den älskade skaldens afgrundsdjupa, storslagna och nobla hjärta:

"Om det i hans hjärta finnes snöfläckar, så var du vårens varma fläkt som smälter dem! Är det ett djupt haf, så vare du pärlan däri! Finnas där Steppens ödsligheter, så plantera däri lyckans blommor! Finnas där Elloras mörka grottor, var du solstrålen i deras mörker!"

Stockholm den 13 maj 1905.

Hans Hildebrand.

Svenska Akademien beslöt den 9 november 1905 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Henryk Sienkiewicz "på grund af hans storartade förtjänster som episk författare".

1906

Obs. N$^{\underline{o}}$ 3, 17 och 24 utgå ur täflingen, enär förslagsställarne af Nobelkommittén förklarats obehöriga.

Förslag till Nobelpris 1906.

1. Sir *Lewis Morris.*
   Förslagsställare W. W. Jackson, Rector of Exeter College, Oxford.
   T. F. Roberts, Principal of the University College of Wales.
   Francis St John Thackeray.
   John Rhŷs, Felllow of British Acad.
   T. H. Warren, President of Magdalen College, Oxford.

2. *Borden P. Bowne*, professor i Boston, filosofisk författare
   Förslagsst. W. H. Crawford, president of Allegheny College, Meadville, Pa.
   H. M. MacCracken, Chancellor of New York University.
   A. C. Knudson, prof. of philosophy, Allegheny College.
   Miss Caroline Borden.

utgår. 3. *Pedro Pablo Figueroa*, chilensk författare.
   Förslagsst. Leonardo Eliz, professor de Liceo de Valparaiso.

4. *Louis Franck*, docteur en droit, Bruxelles, förf. till arbeten ang. kvinnans rättigheter.
Förslagsst. Ernest Nys, membre de l'Acad. des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique.

5. *Selma Lagerlöf.*
Förslagsst. Biskop Bang, medl. af Norske Vidensk. Selskab.
A. Noreen, prof. i Upsala
Fr. Wulff, prof. i Lund.

6. *Albert Sorel*
Förslagsst. Fr. Masson, de l'Acad. Française.
G. Hanotaux, d:o
René Bazin, d:o

7. *Gaston Boissier*
Förslagsst. I. I. Hartman, prof. i Leiden.

8. *Giosuè Carducci.*
Ugo Balzani, medlem af Accad. dei Lincei.
C. Bildt, En af de Aderton i Sv. Akad.
J. Vising, prof. i Göteborg.
Rodolfo Renier, sekreterare i R. Accad. delle Scienze i Torino.

9. *Antonio Fogazzaro.*
Förslagsst. C. Bildt (för den händelse priset icke kan tilldelas Carducci)

10. *W. J. Neidig*, förf. till "The first Wardens" and other poems.
Förslagsst. H. B. Lathrop, prof. vid the Univ. of Wisconsin, Madison.

11. *John Morley*
Förslagsst. Lord Avebury, president of the Soc. of Authors.

12. *George Meredith*
Förslagsst. John Collier, medl. af Soc. of Authors.

13. *Algernon Charles Swinburne*
Förslagsst. 35 medlemmar af the Soc. of Authors.

14. *Joseph Viktor Widmann* i Bern, förf. till "Der Heilige und die Thiere", "Maikäferkomödie" m.m.
Förslagsst. Erich Schmidt, prof. i Berlin.
Jacob Minor, prof. i Wien.
Hartel, medl. af Acad. der Wiss. i Wien
Th. Gomperz, d:o
Otto Benndorff, d:o

15. *George Lansing Raymond*, prof. i Washington.
Förlagsst. Charles C. Swisher, Hermann Schoenfeld, Mitchell Carroll, Wm. A. Wilbur, Charles W. Needham — professorer vid George Washington University, Washington, U.S.A.

16. *Jaroslav Vrchlický* (Emil Frida).
Förslagsst. Arnost Kraus, prof. i Prag.
Joseph Hlávka, Bohuslav Raýman — medl. af Böhmiska Frans-Joseph Akademien.

utgår. 17. *Max Haushofer*, förf. till "Die Verbannten"
Förslagsst. Emil Milan, Lektor für Vortragskunst an der Berliner Univ., Ehrenmitglied der Ges. für deutsche Sprache in Zürich.

18. *Houston Stewart Chamberlain* för hans arbete om Immanuel Kant.
Förslagsst. Leopold von Schroeder, medl. af Akad. der Wissenschaften, Wien.

19. *Angelo de Gubernatis.*
Förslagsst. Tancredi Canonico, Accad. dei Lincei.
Gaspare Finali, d:o
Paolo Boselli, Accad. d. scienze, Torino.
Angelo Valdarnini, prof. i Bologna.
Francesco L. Pullé, d:o

20. *Georg Brandes.*
Förslagsst. Fr. Troels-Lund och 17 andra medlemmar af danska Videnskabernes Selskab.

21. *Max Bewer* in Laubegast bei Dresden, "germanisch-religiöser Dichter".
Förslagsst. F. Kluge, prof. i Freiburg i. B.
Henry Thode, prof. i Heidelberg
Max Stoye, Oberlehrer beim K. Kadettenkorps, Dresden.

22. *Leo Tolstoj*
Förslagsst. Ludovic Halévy, de l'Acad. Française.

23. *Gerhart Hauptmann.*
Förslagsst. 35 tyska och österrikiska professorer och medlemmar af förslagsberättigade samfund.

utgår. { 24. *William Booth*, frälsningsarméns general, för hans arbete "In Darkest England and the Way out".
Förslagsst. Otto Classen in Köln-Lindenthal.

Svenska Akademiens Nobelkommittés utlåtande öfver 1906 års förslag till det litterära priset.

1.

Inom behörig tid och af kompetenta personer hafva detta år förslag inkommit till 1906 års Nobelpris. De föreslagna äro 21 till antalet. Ett af dessa förslag, det som lyder på Antonio *Fogazzaro*, har af förslagsställaren återkallats, hvadan det utgår ur förslagslistan; det var ock från början endast alternativt och inlämnadt för den händelse att priset ej skulle komma att tillerkännas Carducci. Af de öfriga har Albert *Sorel* aflidit. Redan under föregående år äro följande personer föreslagna: *Lewis Morris, John Morley, George Meredith, Selma Lagerlöf, Algernon Charles Swinburne, Jaroslav Vrchlický, Georg Brandes, Leo Tolstoj* och *Gerhart Hauptmann*. Med afseende å dessa får Nobelkommittén därför åberopa förut afgifna yttranden.

Man finner bland de detta år föreslagna två författare af filosofiska arbeten, nämligen professorn i Boston *Borden P. Bowne* och *Houston Stewart Chamberlain*.

Borden P. Bowne är otvifvelaktigt en mycket framstående tänkare på Lotzes grundval, och hans arbeten "Theory of Thought and Knowledge", som är kunskapsteoretiskt, samt "Philosophy of Theism" röja en öfverlägsen förmåga. Bland hans jämförelsevis mer populära skrifter är särskildt "The Immanence of God" ägnad att göra äfven den, som icke är fackman, förtrogen med hans tankegång. Han är till sitt åskådningssätt teist och riktar sig såväl mot den abstrakta deism, hvilken låter världen vara liksom ett en gång uppdraget urverk, som går af sig själft, som mot naturalismen. Han tillbakavisar en missriktad naturvetenskaps anspråk att kunna lämna en världsförklaring och hänvisar naturforskningen till dess verkliga uppgift att undersöka naturen. Sinnevärlden är enligt hans åsikt fenomenell, men till grund för densamma ligger en andlig verklighet, och det är hans med kristendomen öfverensstämmande uppfattning att vi lefva, röras och hafva vår tillvaro i Gud. Han vill lika litet att naturforskningen skall inkräkta på filosofiens och religionens områden som att filosofi och religion skola inkräkta på naturvetenskapens. I dessa sina yttranden och deduktioner ådagalägger han mycken klarhet, mycken skarpsinnighet. Hans stil är enkel och hans framställningssätt rikt på illustrerande exempel ur lifvet. Kommitterade hysa emellertid, utan att bestrida de goda grunder, på hvilka den i Amerika högt uppburne mannen föreslagits till Nobelpriset,

mycken tvekan, huruvida Bowne kan räknas till filosofiens verkliga, nydanande heroer, och anser sig ej kunna föreslå honom till ett världspris. Han synes åtminstone icke mera originell och betydande än den år 1901 föreslagne franske tänkaren Renouvier, åt hvilken kommitterade, med allt erkännande af hans filosofiska betydelse, ej kunde lämna sitt förord till samma belöning. Äfven Renouvier var afgjord idealist, men hvarken han eller den nu föreslagne Borden P. Bowne hör till banbrytarne i tankens värld. Och det är väl dock dylika, som skulle komma i fråga, därest Akademien ville, frångående den egentliga skönlitteraturens fält, utmärka en målsman för filosofisk forskning.

Den andre filosofiske författaren, Houston Stewart *Chamberlain*, är onekligen detta år bättre representerad genom sitt genialiska arbete öfver Kant, än han år 1902 var genom sina diffusa "Grundlagen des neunzehnten Jahrhunderts", sin godtyckliga "Die Worte Christi" samt sin beundrande, men partiska biografi öfver Wagner. Men äfven i arbetet öfver Kant märkes åtskilligt af Chamberlains benägenhet för hugskott. Hans utläggning af Kants läror är skarpsinnig, men öfverträffar icke i värde Kuno Fischers utmärkta framställning af den store tänkarens utvecklingsgång. För öfrigt ligger det något godtyckligt i sammanställningen af Kant med Leonardo da Vinci, som icke egentligen var filosof, med Giordano Bruno, om hvilken författaren själf säger, att han egentligen icke var en nyskapare i tankens värld, samt med Goethe, som, låt vara att han under en tid påverkats af Kant, dock till sitt åskådningssätt är långt mer befryndad med den af honom så högt uppskattade Spinoza och i allmänhet med panteismen.

2.

Om de nu nämnda författarnes arbeten kunna anses falla inom Nobelkommitténs uppgiftsområde, enär de tillhöra litteraturen i den vidgade betydelse, som statuterna angifva, kan detta knappast sägas vara fallet med de skrifter, på grund af hvilka *Louis Franck* föreslagits till pris. Dessa skrifter, som äro af social och juridisk art, sysselsätta sig hufvudsakligen med kvinnofrågan, kvinnans ställning under olika historiska perioder, kvinnoemancipationens ideal och den kvinnliga pedagogien samt samskolornas betydelse. Författaren har utan tvifvel i dessa arbeten visat nit och äfven insikter, men något högre litterärt värde äga de icke till form och framställningssätt. Svenska Akademien kan ej heller i sin egenskap af Nobelprisutdelande institution anses vara rätt forum för bedömande af spe-

cialskrifter i kvinnofrågan. Då skulle snart sagdt alla socialt humanitära frågor kunna dragas inför dess pröfning. Uppgiften är redan förut tillräckligt betungande; den blefve omöjlig att fylla, om verksamhetsområdet skulle utflyttas ända därhän, att skrifter sådana som Francks skulle göras till föremål för utredning och bedömande; sådan var förvisso ej testators mening.

3.

George Lansing *Raymond*, född i Chicago 1839, har utvecklat en aktningsvärd verksamhet som skald och ästetiker. Hans "Life in Song" innehåller många vackra enskildheter, men är uttänjd och saknar den åskådlighet, som är nödvändig för att ett arbete skall blifva njutbart. Hans "Ballads of the Revolution" äro egentligen inga verkliga ballader, men afse att utgöra ett nationalepos öfver den nordamerikanska republiken och dess frihetsstrid mot England; såsom epos saknar det verklig poetisk ingifvelse och är snarast en rimmad historia eller krönika. Hans bästa poetiska berättelse är "Haydn", men i och för sig torde den knappt göra till fyllest för att anbefalla honom till Nobelpriset. Hans dramatiska skapelser "The Aztec God and other Dramas" hafva delvis styrka i karakteristiken, men röja i det stora hela brist på förmåga att skapa lefvande dramatiska gestalter. Raymonds ästetiska verk "Comparative Aesthetics" har visserligen sina förtjenster, men utvisar bristande kännedom om den efter-Kantska ästetiken och kan ej sägas vara något epokgörande verk, om man än där flerstädes märker goda iakttagelser.

Hvad William J. *Neidig* angår, är hans lilla samling "The First Wardens" påverkad af Swinburne, men saknar dennes skaparkraft och flammande ingifvelse.

Max Bewer, publicist och diktare, har i arbeten öfver Bismarck gjort sig känd såsom en af denne statsmans varmaste beundrare. Hans politiska skriftställareverksamhet tillhör emellertid ej rätteligen det område, öfver hvilket Nobelkommittén har att fälla dom. Såsom skald har han uppträdt exempelvis i "Lieder aus Norwegen", hvilka väl entusiastiskt loforda det norska landskapets skönhet, men icke hafva slående lokalfärg samt i de mycket subjektiva "Lieder aus der kleinsten Hütte", som nog äro utsprungna ur en verklig känslighet, men ej göra ett sannt poetiskt intryck. Ej heller hans "Göttliche Lieder" göra någon starkare verkan på läsaren, om än denne ej kan undgå att fästa uppmärksamhet vid vissa af Bewers fantasier, såsom t. ex. den om en tysk påfve, som jämte tyske kejsaren skall åstadkomma enhet inom kristendomen. Bewer är stark och ifrig german

samt prisar lifligt det tyska folket; men ej ens i sitt hemland har han vunnit ett omfattande och befäst rykte; han har dessutom skadat sig genom reklamer för sig själf. Det skulle utan tvifvel vara lyckligt, om Nobelpriset snart kunde tillfalla en tysk skald; men Bewer hör icke till dem, som därvid skulle kunna komma i fråga, ty han saknar trots sin stundom uttalade självkänsla verklig originalitet.

Af långt större poetiskt värde äro då vissa arbeten af den äfvenledes till Nobelpriset föreslagne Joseph Viktor *Widmann*, som, till börden österrikare, studerat i Heidelberg och Jena och hvars litterära produktion är rätt omfattande. Som pessimist i Schopenhauers anda visade han sig i sin tankedikt "Buddha", medan dramat "Jenseits von Gut und Böse" är riktadt mot Nietzsches dyrkan af kraften och "Bin der Schwärmer" är en ganska älskvärd berättande idyll.

Widmann torde vara mest berömd genom sitt senast utgifna arbete "Der Heilige und die Tiere", en egendomlig blandning af djurfabel och legend. Den är emellertid icke lätt att förstå. I förspelet "Der Pfarrer von Everdingen" göra vi bekantskap med två teologiska studerande, som äro stadda på fotvandring och taga in hos pastor Lux i Everdingen. Vi studsa, då vi höra den mer finbildade studenten Wernicke, som tydligen har författarens sympatier, rekommendera en "gudlös" eller, om man hellre vill, "från Gud fri" kristendom, medan den andre fotgängaren Nagelschmidt ständigt karrikeras såsom ett ortodoxt dumhufvud. Den pastor Lux, hvilken de gästa, har förut varit anställd i kantonen Zürich, men miste sin befattning på den grund att han, besynnerligt nog, en julsöndag utdelat nattvardsbrödet åt hungriga kråkor. Han lefver nu som pastor i det lilla Everdingen och uppför där, för att fördrifva tiden, ett "skuggspel", som han komponerat. Åskådare äro hans syster och de två teologerna. Ämnet är bibliskt så till vida som det har till motiv och afslutning Kristi vistelse i öknen, då han frestades af Satan och var med vilddjuren. Hela det krig på lif och död, som råder inom djurvärlden, där den starkare är skoningslös mot den svagare, tecknas på ett ofta målande, men också besynnerligt och tröttande sätt. Författarens djurvänlighet framträder starkt. Kristus har medlidande med dessa varelser, som ej kunna hålla frid med hvarandra, och med en viss sentimentalitet skildras hans sorg vid en liten blåtrasts sista sång före döden. I allt detta är nu inflätad berättelsen huru Kristus frestas af dämonen Asasel, som i tidernas begynnelse varit den tredje personen i gudomen. Kristus svarar att han blott är människosonen. Hvari frestelsen ligger är oklart. Än tyckes den ligga i maningen att Kristus skall göra sig till världsherskare i timlig

mening – något som har stöd i skriften – än i maningen att låta människorna, som ändå aldrig kunna blifva bättre, vara och uteslutande förlossa djurvärlden ur dess möda och förbannelse. Det underliga stycket slutar därmed, att Kristus afvisar Asasel, förklarar sig hafva blifvit sänd att frälsa syndiga människor, men tillstår, att han genom sin samvaro med de stackars djuren hämtat den goda lärdomen att

sich selber treu sein und unschuldig bluten.

"Der Heilige und die Tiere" har flera vackra enskildheter; särskildt fäster man sig vid den lyriska skönheten i blåtrastens dödssång. Men som helt är denna sagodikt ett verk af tom fantastik, som ej lämnar tanken mycket i behåll. Författaren saknar ej humor, men missbrukar den stundom till lek med heliga föremål, med allvarliga ämnen.

Mer genialisk är Widmann i sin ystra "Maikäfer-Komödie", som verkligen har något aristofaniskt i sin självsvåldiga lekfullhet, men som tillika innehåller en symbolik af något tvifvelaktigt värde. Ollonborrarne bana sig väg till jordytan, lockade af tanken på alla de fröjder, som "Jenseits" skall erbjuda. Men deras lif där ofvan mullen blifver ej så lyckligt, som de förmodat; de blifva rof för slukande fåglar och för de hänsynslösa människorna. Tviflaren "der rote Sepp" hade således kanske ej så orätt, då han talade varningsord om "hinsidans" osäkerhet. Slutet är ollonborrarnas undergång. Stycket är rikt på burleskt fantastiska situationer, men ock på verklig poesi. Emellertid framträder ett pessimistiskt drag; människorna äro, menar författaren, inför en högre betraktelse af föga mera värde än ollonborrarna och, liksom de, offer för självförbländning och ett krossande öde. Ja, hvem vet, huruvida deras hopp om ett "Jenseits" har bättre grunder än ollonborrarnas? Man tillbakastötes i denna "Maikäfer-Komödie" för öfrigt mindre af enskilda något vågade sexuella upptåg, ty de hafva löjets försonande dager, än af det missbruk, som drifves med bibliska uttryck, såsom då en af majbaggarna talar om att "det folk, som vandrar i mörkret, ser ett stort ljus", samt citerar orden "Jag säger eder en stor hemlighet: vi skola icke alla dö, men vi skola alla blifva förvandlade". Obehagligt hänsynslöst verkar ock det från korstågstiden hämtade rop "Gud vill det", hvarunder ollonborrarna tåga upp mot jorden; enahanda är fallet med den sangviniske ollonborrekonungens ord, att "den, som tror, ej skall komma på skam". Ordleken med "Christoterpe" och "Terpsichore" röjer samma gyckel, och man lider af att höra orden "kärleken vänder aldrig åter" parodieras. På allvar kan man dock knappast harmas öfver stycket, som i sin miniatyrsymbolik äger för

mycken skälmaktighet och uppsluppenhet, hvarvid dock må erinras, att det stundom i sina skildringar af det erotiska tangerar smaklösheten.

4.

Rik och omfattande är Gaston *Boissiers* litterära verksamhet, som hufvudsakligen sysselsatt sig med det gamla Roms historia, litteratur och arkeologi. Kanske främst fäster man sig vid den bild han gifver af Cicero, hvars vacklande hållning han väl inser, men hvars fosterlandskärlek han varmt försvarar, besinnande, att man ej obetingadt får döma den politiske mannen efter hans bref, som, merendels förtjusande till formen, voro barn af ögonblicket och dess intryck. Om Cicero var nog sangvinisk att tro på det gamla republikanska statsskickets bärkraft ännu under en tid, då förutsättningarna för dess upprätthållande brusto sönder, så kan detta visserligen göra oss tviflande om hans omdömeskraft, men saken hedrar hans hjärta. På det finaste sätt tecknar Boissier Ciceros vänkrets. En särskild undersökning har han ägnat den Catilinariska sammansvärjningen och därvid gent emot Caesars beundrare Mommsen bestridt Caesars positiva delaktighet i konspirationen, om han än medgifver att den tjänade Caesars intressen och att han således ej med oblida ögon kunde se omstörtningsmannens åtgärder. Sitt mästerskap i stilen visar Boissier äfven i sina arbeten öfver oppositionen under Caesarerna och öfver den romerska religionen samt i sina "Promenades archéologiques". I sitt arbete om Tacitus försvarar Boissier den store historieskrifvaren mot beskyllningar för godtycklighet i omdömen och bristande kännedom om officiella handlingar. Boissier är visserligen icke en forskare af Mommsens styrka, men han är en lärd kännare af antiken och hans skrifter utmärka sig lika mycket genom billighet i omdömen som genom framställningens sällsynta behag. Om hans kompetens till Nobelpriset kan ingen tvekan råda. Då emellertid redan två gånger dessa pris hamnat i Frankrike och det, därest ej alldeles afgörande skäl bjuda att ånyo lämna det i franska händer, synes lämpligt att priset, så vidt möjligt, cirkulerar bland kulturfolken, har kommittén denna gång riktat sin uppmärksamhet till Italien, hvars litteratur är rik och som, då dess romanska frändeländer Frankrike och Spanien redan sett priset tillfalla berömda söner, kan äga anspråk att nu komma i åtanke, särskildt som en af dess största skalder redan länge varit i fråga till utmärkelsen.

5.

Det är dock icke vid den af åtskilliga italienare föreslagne *Angelo de Gubernatis*, som Akademiens Nobelkommitté stannat med sitt förslag. Mannen är polyhistor och har utvecklat ett stort mångskrifveri såsom orientalist, skald och litteraturhistoriker m. m. Det vore väl närmast med hans arbete som självständigt producerande skald, som kommittén borde äga sysselsätta sig. Hans indiska dram-trilogi "Il rè Nala" utgör emellertid egentligen en dramatiserad epopé, och af ungefär samma art äro hans öfriga indiska dramer. Hans romerska dramer "Romolo" och "Romolo Augustolo" sakna visserligen ej förtjänster, men lyfta sig knappast till den höjd, hvarigenom ett Nobelpris skulle kunna få berättigande. Hans lyriska dikter äro till det mästa tillfällighetspoem af större eller mindre betydenhet. Skulle man rätta sig efter kvantiteten af utgifna arbeten, så vore Angelo de Gubernatis kanske den af alla de föreslagne, som främst skulle förtjäna priset, och hans lif har varit fylldt af ett rastlöst, oerhördt arbete. Mycket af hvad han skrifvit är ock värdt stort erkännande; men i originalitet når han ej det mått, som här måste vara bestämmande.

Så mycket mera originell är däremot den fräjdade italienske skalden *Giosuè Carducci*. Han föddes den 27 juli 1835 i Val di Castello. Om intrycken från barndomen och ungdomen har han själf lämnat meddelanden af intresse, och han har varit föremål för flere lefnadsteckningar af biografiskt värde. Af vikt för bedömande af hans utveckling är, att hans fader, doktor Michele Carducci, var carbonaro och tog del i politiska frihetsrörelser samt att hans moder var en begåfvad och karaktärsfast kvinna. Michele tog anställning som läkare i Castagneto, och den unge skaldens barndomsår förflöto i den toskanska maremman. Af fadern lärde han latinska språket, i hvars litteratur han sedan skulle blifva så hemmastadd. Mindre varaktiga inflytelser fick den unge af faderns beundran för Manzoni, mot hvars idéer skalden Carducci längre fram lifligt opponerade sig. Men han läste äfven Iliaden och Aeneiden samt Tassos Gerusalemme, Rollins romerska historia och Thiers' arbete om franska revolutionen. Själf blef han snabbt en liten revolutionär och organiserade, som han berättar, i sällskap med bröder och kamrater små republiker på lek, hvilka styrdes än af arkonter, än af konsuler, än af tribuner, och i hvilka det vankades mycket handgemäng. Synnerlig betydelse kan man ej tillmäta dessa för ungdom vanliga upptåg, om än mannen Carducci länge var republikan till sympatier. Familjen flyttade år 1849 till Florens, där han sattes i skola och vid sida af skol-

studierna stiftade bekantskap med Leopardis, Schillers och Byrons dikter. Själf sysslade han tidigt med satiriska poem i sonettform. Han blef sedan lärjunge vid den högre normalskolan i Pisa, där han synes hafva ådagalagt mycken flit. Efter aflagda lärdomsprof blef han anställd som lärare i retorik vid San Miniato. Hans utnämning till professor vid gymnasiet i Arezzo kasserades af den storhertigliga regeringen på grund af hans öppet uttalade radikala idéer, men han blef sedermera lärare i grekiska vid Pistoias lyceum och erhöll till sist en lärostol vid universitetet i Bologna, där han utöfvat en långvarig och i hög grad gagnande verksamhet som föreläsare.

Sådana äro i korthet de yttre konturerna af hans lefnadsbana, som ej var utan brytningar så till vida som han en tid suspenderades från sin befattning i Bologna och för öfrigt kom i en stundom hetsig polemik med många italienska skriftställare. Han upplefde svåra ting, bland hvilka brodern Dantes självmord väl var det, som mest tyngde honom; men familjelifvet bjöd honom i maka och uppväxande barn sin tröst. Af största betydelse för hans utveckling var Italiens frihetskamp; lidelsefull fosterlandsvän, följde han denna kamp med hela sin själs hänförelse, fick se dess framgång och bevittnade den med glädje, om än hans lynne förbittrades dels af motgångarna vid Aspromonte och Mentana, dels däraf att det nya parlamentariska lifvet ej i allo gestaltade sig efter hans önskningar. Vulkanisk till sin natur, plågades han af allt, som i hans tanke fördröjde det italienska enhetsverkets lyckliga fullbordan. Han hörde ej till dem som kunna vänta och bida; han ville alltid hafva snabba resultat och hyste motvilja mot diplomatiska betänkligheter och deras *festina lente.*

Emellertid slog hans diktning ut i rik blomning, och det är genom den, som han företrädesvis vunnit sitt rykte, låt vara att han äfven som litteraturhistoriker skrifvit förträffliga saker.

Diktsamlingen "Juvenilia", omfattande åren 1850–1860, innehåller, såsom namnet angifver, ungdomliga produkter. Två saker falla i ögonen, då man läser dem, nämligen å ena sidan deras antika anda och hållning, som stundom går så långt, att Carducci skrifver hyllningar till Phoebus Apollo och till Diana Trivia, å den andra sidan deras djupt patriotiska stämning, som är förbunden med ett brinnande hat mot den katolska kyrkan och påfvemakten, hvilka så länge utgjorde det förnämsta hindret för Italiens sammanslutning. Gent emot ultramontanismen framkallar han i sina sånger dels minnen från det antika Rom, dels bilder från den stora franska revolutionen, dels gestalterna af Garibaldi och Mazzini. Stundom är han nära det djupaste missmod; han finner tillståndet i Italien alldeles

hopplöst, och han fruktar, att alla forndygder, allt mannamod äro utplånade. Ur en dylik bitterhet torde åtskilliga starkt aggressiva utfall mot enskilda personer och litteratörer kunna förklaras: Carducci var i allmänhet våldsam i polemik. Men i "Juvenilia" finnas äfven andra dikter af mer positivt innehåll såsom canzonen till Viktor Emanuel, skrifven 1859 då det var klart, att kriget mot Österrike inom kort skulle bryta löst och med jubel hälsande den monark, som omfattade det italienska enhetsbaneret. Samma fosterländska toner klinga i sonetten "Magenta" och i dikten "Il plebiscito", som förnyar hyllningen till Viktor Emanuel: "Med dig äro Italien och Gud; hvem kan då stå emot dig?" Vackrast bland dessa dikter i "Juvenilia" är dock måhända den till "La croce di Savoia":

Bianca croce di Savoia,
Dio ti salvi e salvi il re.

En senare samling, kallad "Levia Gravia", omfattar tiotalet 1861–1871. Ett visst missmod röjer sig i flera af hithörande dikter; det var det långa dröjsmålet med den italienska besittningen af Rom, som bidrog till harmen, men det var ock åtskilligt i den rådande dagspolitiken, som misshagade den eldige författaren, hvilken väntat sig mera af de nya förhållandena, än de tycktes honom bjuda. Emellertid möta oss i denna samling äfven mycket sköna dikter, såsom "Poeti di parte bianca", i hvilka en ton af trecento återklingar – Carducci var ock en verklig kännare af denna periods poesi – samt sången med anledning af proklamerandet af konungariket Italien.

Först med "Rime Nuove" och de tre samlingarna "Odi barbare" visar sig emellertid Carduccis hela lyriska mognad och skönheten i hans stil. Här är skalden ej längre den hänsynslöse man, som under pseudonymen "Enotrio Romano" med eld och svärd förde sin kamp. Här ljuda mildare, mer tjusande toner, och hela skaldelynnet är ett annat. Oändligt melodisk är själfva inledningssången "Alla rima", en verklig lofsång öfver rimmets fägring och slutande med de för Carducci karakteristiska orden:

Ave, o rima, e dammi un fiore
Per l'amore
E per l'odio una saetta.

Själfkännedom visar sig nog, när skalden jämför sitt sinne med det oroliga Tyrrhenska hafvet: men oron är dock ej hos honom ständig, och verkligt glädtiga ljud höras i skaldens intagande "Idillio di Maggio". Vacker är äfven den om Hugo starkt erinrande "Mattinata" samt de sånger, som bära titeln "Primavere Elleniche". En af dessa

senare, den så kallade "Eolia", är öfversatt på svenska af E. Fredin på följande sätt, som verkligen återkallar för erinringen ej obetydligt af originalets betagande fägring:

"Italiensk vår."

Mot öde pol den kulna vintern flyr
och blomstren gå den flyktade i spåren ...
och i mitt hjärta ock, o Nina, gryr
å nyo våren.

I rosensken jag ser Olympos' topp
från fjärran lyfta sina hvita drifvor.
Kastalia sorlar glittrande sitt lopp
bland dalens vifvor.

Och lockad ljuft af näktergalens sång
till Delphis lund, där fagra nymfer skalkas,
sin gyllne altartrefot än en gång
Apollo nalkas.

Mot helgad nejd, där i förgångna dar,
af lagrar skuggad, restes tempelmuren,
i solljus länkar han sin gyllne char,
af svanor buren.

Kronions bindel glänser i hans hår,
gudomlig fägring strålar klar från kinden,
och älskogskväden på hans strängar slår
den tjusta vinden.

Och kring Cykladerna, hans fosterland,
i rytmisk dans de klara vågor gunga,
och blida fläktarne på Cyperns strand
sin hälsning sjunga ...

Utöfver blånande egeisk våg
jag ser en farkost mot hans tempel styra:
Alkaios stämmer där med sångrik håg
sjusträngad lyra ...

Och västan smeker Sapfos mjuka barm,
där hon i purpurseglets skugga blundar
och drömmer, trånande och älskogsvarm,
om fröjd som stundar.

O Nina, kom! … De vinka oss. O se!
Ett ögonblick de lätta åror hvila …
Kom, och mot stränderna, som fjärran le,
vi skola ila!

Till Hellas! Rodret ligger i min hand
och plektron klingar, silfvertoner strömma …
Vi fly från blodbesudladt västerland –
o, låt oss glömma!

Flera andra dikter, tillhörande "Rime nuove", äro ganska förtjänstfullt öfversatta af Aline Pipping.

En afdelning af "Rime nuove" är affattad i sonettform, har till titel "Ça ira" och utgör ett mer eller mindre direkt förhärligande af den franska revolutionen. Högre poetiskt värde äger den knappast.

Så mycket mera betydande visar sig skalden i sina "Odi barbare", af hvilka den första afdelningen utkom 1877, den andra 1882 och den tredje 1889. Mot formen kunna välgrundade anmärkningar göras och hafva också gjorts. Carducci begagnar nämligen antika versmått, men har alldeles ombildat dem, så att de för ett vid antikens poesi vandt öra förefalla mycket främmande. Men till innehållet äro många af dessa skapelser mästerliga, och Carducci har knappast stått högre än han gör i vissa af sina "Odi barbare". Det må vara nog att här nämna den förtrollande sången "Miramar" samt den stämningsfyllda dikten "Alla stazione in una mattina d'autunno". De äro uppburna af den ädlaste ingifvelse. "Miramar", som har till ämne den olycklige kejsar Maximilian och hans korta mexikanska äfventyr, är utmärkt ej blott genom sin vemodiga tragik, utan genom ypperliga naturbilder från adriatiska kusten. Det andas en viss medkänsla, som, när det gäller Österrike, är sällsynt hos Carducci, men dock hos honom gaf sig uttryck äfven i hans uti "Rime e ritmi" införda vackra sång med anledning af kejsarinnan Elisabets olycksöde. "Miramar" är ganska lyckligt öfversatt af Aline Pipping, och tolkningen lyder:

Miramare, mot dina öfvergifna
hvita torn och tinnar på regntung himmel
draga, olycksbådande fåglar lika,
mörknande skyar.

Miramare, mot dina gråstensklippor
med ett brus, likt vredgade själars maning,
vräkas upp ur stormrörda hafvets sköte
svallande böljor.

Vemodsfulla blicka i molnens skugga
tornbeprydda städer ur bukters gömma,
Muggia och Parenzo och ännu andra
hafvets juveler.

Hafvet all sin rytande vrede slungar
upp mot detta bålverk af fasta klippor,
från hvars höjd du Adria öfverskådar,
Habsburgska fäste.

Himlens åska mullrar vid Nabresina
längs den bruna kusten, och genom regnet
lyfter stolt Trieste där borta hjässan,
krönt utaf blixtar.

Ack, hur allting smålog den vackra morgon
i april, då ljuslockig kejsaryngling
med sin sköna maka vid sidan styrde
ut uppå böljan.

Ur hans öppna anlete lugn och manlig
härskarkraften strålade, och hans maka
stolta blåa ögat lät tankfullt sväfva
hän öfver hafvet.

Far då väl, du borg för de sälla dagar,
näste, byggdt för kärleken, ack förgäfves.
Annan vind till ödsliga oceaner
makarna rycker.

Salarna de lämna med hoppfullt sinne,
där historisk bildprakt och snidadt tänkspråk
pryda väggen, Dante och Goethe tala
fåfängt till härskarn

från de käcka taflor; en sfinx med rörligt
anlet lockar honom på blåa vågen;
han ger vika, lämnande halfuppslagen
spansk romancero.

Sång om äfventyr och om kärlekskutter
skall ej hälsa dig och gitarrers klang ej
där uti aztekernas Spanien. Lyssna,
bringar ej vinden

från Salvores ödsliga udde fjärran
sorgesång, med vågornas klagan blandad?
Sjunga så Venezias döde eller
Istrias feer?

Ve dig, son af Habsburg, som djärfs beträda
på vårt haf Novara, det ödesdigra.
Dyster furie följer med dig och löser
seglet för vinden.

Trolös sfinx helt plötsligt tillbaka ryggar.
Se, hon växlar drag, och emot din maka
ler Johannas, vansinnig drottnings bleka,
aftärda anlet.

Och mot dig Marie Antoinettas hufvud
grinar, skildt från kroppen. Och Montezumas
brustna ögon stirra mot dig ur skrumpna,
gulbleka dragen.

I de ändlöst djupa agaveskogar
aldrig än af svalkande vindfläkt nådda,
bor i pyramiden, som matta lågor
flammande sänder,

i tropikens mörker Huizlopatli,
guden, som från fjärran ditt blod har vädrat,
som, med blicken spejande öfver hafvet,
vrålar: "Välkommen!

"Länge har jag väntat. De hvites grymhet
sköflade mitt rike och nedbröt templen.
Kom, du fromma offer, o Karl den femtes
högborne ättling!

"Dig jag sökte, ej dina ärelöse,
tvinsottärda eller i mulet vanvett
sänkta fäder; se, jag dig plockar, Habsburgs
nyfödda blomma.

"Till Guatimozinos store ande
under solens tält som ett hämndeoffer
ren och stark och skön jag en furste sänder,
dig, Maximilian!"

Det är klart, att i en så eldig, växlingsrik skaldenatur som Carduccis många motsatser bryta sig mot hvarandra. I den rättmätiga beundran, som man ägnar denne författare, som otvifvelaktigt är en af världslitteraturens stormän, blandar sig, liksom fallet varit i hans eget fädernesland, på många håll något ogillande. Detta inträffar med de störste; ingen är felfri. Ogillandet gäller dock ej hans stundom passionerade republikanism; den vare hans ensak, och ingen må bestrida hans rätt till självständiga meningar i politik. För öfrigt har hans antimonarkiska stämning med åren mildrats, och han har allt mer och mer i den italienska konungadynastien sett ett värn för Italiens oberoende. Till Italiens änkedrottning, den så godt som af alla partier vördade Margherita, hvilken med sitt poetiska sinne lifligt berörts af Carduccis storartade diktning, har han ägnat vackra och hjärtliga hyllningar i de präktiga sångerna "Alla regina d'Italia" och i den odödliga dikten "Lutan och lyran", där han låter canzonen, sirventesen och pastorellen hälsa den ädla furstinnan,

figlia e regina del sacro
rinnovato popolo latino.

De inbitna och fördomsfulla republikanerna ansågo honom med anledning af dessa och andra hyllningar vara renegat från deras sak; han kunde med skäl svara, att en beundransgärd åt en god och

storsinnad kvinna föga hade med politiken att skaffa, och han förbehöll sig sin goda rätt att tänka och skrifva så som han ville om Italiens konungahus och dess medlemmar.

Nej, det är helt andra saker, som väckt förstämning jämväl hos många bland hans vänner och anhängare. Denna förstämning gäller mindre hans hejdlösa personliga utfall mot personer, som haft andra litterära eller politiska åsikter, är hans långt drifna *paganism*, som ofta får ett tycke af kristendomsfientlighet, och hans mycket omtalade satanshymn. Man har haft rätt i åtskilligt, som med anledning häraf skrifvits mot honom. Men om man än ej fullt kan godkänna det sätt, hvarpå han i sina "Polemiche sataniche" och annanstädes sökt försvara sig, gifves det dock mycket, som kan förklara, om ej i allo rättfärdiga hans uppträdande. Hvad först det hedniska draget hos honom angår, så är det för en protestant åtminstone begripligt, att Carducci med sin lågande patriotism, då han såg en i flera fall förvärldsligad katolsk kyrka ställa sig i vägen för hans älskade Italiens frigörelse, tillfälligtvis råkade förväxla katolicism med kristendom och innesluta den senare i den stränga dom, som han stundom lät drabba den förra. Dessutom må det ej förgätas, att i några af hans sånger en religiös känsla visar sig; man tänke exempelvis på slutet af dikten "La chiesa di Polenta", som just i detta fall bildar en välgörande motsats till hans "In una chiesa gotica". Och hvad angår den öfverilade satanssången, så skulle man göra orätt, om man jämnställde Carducci med Baudelaire i något slags sjuklig och hätsk "satanism". Carduccis Satan är egentligen en olycklig benämning; skalden afser egentligen en Lucifer i ordets bokstafliga mening af ljusbringare, en härold för tankefrihet och kultur, en fiende till den asketism, som underskattar eller förnekar det naturligas rätt. Men visserligen tager det sig underligt ut, att finna Savonarola prisas i en mot asketismen riktad sång, och stycket är fullt af motsägelser. Själf har Carducci numera helt öppet uttalat sig mot dikten som helhet: "aldrig har ett så klent stycke, med undantag för fem eller sex strofer, kommit ur mina händer". Det torde då ej vara skäl att vidare mycket uppehålla sig vid en dikt, som dess egen författare ej fullt vill vidkännas.

Lärd litteraturhistoriker, närd af antiken, af Dante och Petrarca, är Carducci som skald en man för sig. Han är ej romantiker, utan hängifven det klassiska idealet och Petrarcas humanism. Ehvad mot honom må anmärkas, så kan man dock med sanning säga, att en diktare, som ständigt besjälats af fosterlandskärlek och kärlek till frihet samt aldrig uppoffrat sina meningar för gunst och aldrig i sin

poesi skattat åt låg sensualism, är en idealt anlagd natur. När nu dessutom hans sånger i ästetiskt afseende stå ovanligt högt, så kan han anses i hög grad förtjänt af det litterära Nobelpriset, till hvilket kommittén nu föreslår honom. Svenska Akademien hyllar därigenom en skald, som äger världsrykte, och lägger sin gärd af beundran till de många, som ägnats honom af hans fädernesland, som gjort honom till senator och på grund af den ära, han spridt öfver Italien, förärat honom en lifstidspension af ganska högt belopp.

Stockholm den 24 september 1906.

C. D. af Wirsén.

Esaias Tegnér. *C. R. Nyblom.*
Hans Hildebrand. *K. A. Melin.*

Svenska Akademien beslöt den 8 november 1906 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Giosuè Carducci "i betraktande ej blott af hans rika lärdom och kritiska forskningar, utan främst som en hyllning åt den plastiska energi, den stilens friskhet och den lyriska styrka, som utmärka hans poetiska mästerverk".

1907

Förslag till Nobelpris i litteratur 1907.

Nr. 1. *João Bonança*, portugisisk författare; arbete: Historia da Luzitania e da Iberia. Föreslagen af Theophilo Braga, Professor de Curso Superior de Lettras, Socio effectivo da Academia real das Sciencias de Lisboa.

Nr. 2. *Holger Drachmann*, föreslagen af professor Harald Høffding, medlem af det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Nr. 3. *Georg Brandes*, föreslagen af:
Anatole France, de l'Académie Française;
Professor Troels-Lund och 17 andra medlemmar af det kgl. danske Videnskabernes Selskab.

Nr. 4. *Algernon Charles Swinburne*, föreslagen af:
C. Bildt, en af de aderton i Svenska Akademien;
28 medlemmar af the Incorporated Society of Authors.

Nr. 5. *John Morley*, föreslagen af 15 medlemmar af the Incorporated Society of Authors.

Nr. 6. *George Meredith*, föreslagen af Mrs. Humphry Ward, medlem af the Incorporated Society of Authors.

Nr. 7. *Rudyard Kipling*, föreslagen af C. W. C. Oman, Fellow of the British Academy, Professor of Modern History in the University of Oxford.

Nr. 8. *Angel Guimerà y Jorge*, catalansk skald, föreslagen af Joachín Miret y Sans och 19 andra medlemmar af la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona.

Nr. 9. *Borden P. Bowne*, amerikansk filosofisk författare, föreslagen af: Albert C. Knudson, professor vid Boston University; W. H. Crawford, President of Allegheny College; L. H. Murlin, President of Baker University, Baldwin, Kansas; Edwin H. Hughes, President of De Pauw Univ., Greencastle, Ind.

Nr. 10. *Georgios Souris*, grekisk skald, föreslagen af: Georgios N. Chatzidakis, "Professor der Sprachwissenschaft und Prorektor der Universität Athen"; 9 medlemmar af Association des artistes grecs; Nicolas D. Levidis, Président de la Chambre des Députés, och inemot hundra andra medlemmar af grekiska parlamentet.

Nr. 11. *George Lansing Raymond*, författare till "The Essentials of Aesthetics", föreslagen af Chas. W. Needham, President of the George Washington University, Washington, D. C.

Nr. 12. *Selma Lagerlöf*, föreslagen af: Gottfrid Billing, en af de aderton i Svenska Akademien; Adolf Noreen, professor vid universitetet i Uppsala. F. Wulff, professor i Lund.

Nr. 13. *Antonio Fogazzaro*, föreslagen af Vicomte E. Melchior de Vogüé, de l'Académie Française.

Nr. 14. *Ian Maclaren*, skotsk-engelsk författare, föreslagen af W. Rudin, en af de aderton i Svenska Akademien.

Nr. 15. *Marcelino Menéndez y Pelayo*, föreslagen af el marqués de Valle-Ameno, "Catedratico de Universidad, Academico de la Real de Jurisprudencia, y Socio de la R. Economica Aragonesa", Zaragoza.

Nr. 16. *Andrés Manjón*, professor i kanonisk rätt vid universitetet i Granada, föreslagen af samme som föregående.

Nr. 17. *Eduardo Benot*, spansk författare, föreslagen af Daniel de Cortázar, de la Real Academia Española.

Nr. 18. *Paul Bourget*, de l'Académie Française, föreslagen af René Bazin, de l'Académie Française.

Nr. 19. Sir *Lewis Morris*, föreslagen af John Rhŷs, T. Herbert Warren, och William Walrond Jackson, vid universitetet i Oxford.

Nr. 20. *Angelo de Gubernatis*, föreslagen af:
Tancredi Canonico, presidente del Senato del Regno d'Italia;
Gaspare Finali, Accademico Linceo;
Paolo Boselli, vice Presidente della R. Accad. delle Scienze di Torino;
Angelo Valdarnini, professor i filosofi vid univ. i Bologna;
Francesco L. Pullé, professor i historia och filologi vid univ. i Rom.

Nr. 21. *Jaroslav Vrchlický*, föreslagen af Joseph Hlávka, president, och Bohuslav Raýman, generalsekreterare i Ceská Akademie císare Frantiska Josefa i Prag.

Svenska Akademiens Nobelkommittés utlåtande öfver 1907 års förslag till det litterära priset.

Till innevarande års täflan om det litterära Nobelpriset hafva 21 personer föreslagits. Af dessa har emellertid den älskvärde skottsk-engelske författaren *Ian Maclaren* efter förslagets afgifvande bortgått ur tiden. Han var i förslagslistans nummerföljd N:o 14.

Somliga af de föreslagna äro alltför obetydliga för att komma i åtanke. Till deras antal torde kunna räknas *Andrés Manjon* (N:o 16), om hvilken förslagsställaren själf blott knapphändigt meddelar, att han utvecklat en folkuppfostrande verksamhet. N:o 17 *Eduardo Benot* har egentligen sysslat med språkliga och språkvetenskapliga ämnen, men knappast på ett vare sig till innehållet mycket betydande eller till framställningens art synnerligen konstnärligt sätt. Hvad angår N:o 1 portugisen *João Bonança*, så berör hans främsta arbete "Lusitaniens och Iberiens historia från uräldsta tider intill det romerska väldets definitiva upprättande", men hittills har endast första delen utkommit, och den har ännu ej kommit in på hvad man vanligen kallar historia, såsom man lätt ser af själfva undertiteln, som lyder: "Den spanska halföns tillkomst och förhållande till världen allt från det att jorden var en nebulosa intill början af nuvarande geologiska aera". Jorden förklaras vara äldre än solen, och lifvet karakteriseras såsom resultatet af en kombination mellan jordens naturliga värme och fuktigheten. Sällsammast och mest fantastisk är författaren, när han säger, att på den pyreneiska halfön, som på grund af sitt skyddade läge undgick isperiodens förödelser, redan för omkring femtiotusen år tillbaka det sydeuropeiska urspråket och den sydeuropeiska urkulturen uppstodo. De första folkvandringarna utgingo från den pyreneiska halfön i en tid, som föregår ej blott Hellas' historiska period, utan de egyptiska, assyriska och feniciska traditionerna. Det romerska folket är en spansk koloni. Oafsedt dess abnormitet i uppfattningssätt tillhör ett arbete af denna art knappt den kategori af litteratur, som kan ifrågakomma till erhållande af det vittra Nobelpriset.

Med afseende å N:o 3 *Georg Brandes*, N:o 5 *John Morley*, N:o 6 *George Meredith*, N:o 9 *Borden P. Bowne*, N:o 11 *George Lansing Raymond*, N:o 15 *Marcelino Menéndez y Pelayo*, N:o 19 *Lewis Morris*, N:o 20 *Angelo de Gubernatis* och N:o 21 *Jaroslav Vrchlický* (Emil Frida) får kommittén åberopa förut afgifna yttranden. Detsamma gäller N:o 12 *Selma Lagerlöf*, hvars i vissa arbeten, såsom första delen af "Jerusalem", utvecklade genialitet icke hos alla kommitténs medlemmar kunnat

utplåna intrycket af ett visst konstladt manér i "Gösta Berlings Saga" eller af den godtyckliga hopblandning af saga och verklighet, som äger rum i folkboken om Nils Holgersson.

Den snillrike danske skalden *Holger Drachmann* (N:o 2) har genom sin "Østen for sol og Vesten for Maane" samt sin "Vandenes Datter" vunnit en stor läsekrets jämväl i Sverige, och dessa arbetens skönhet är stor, om än kompositionen här och hvar är oklar. Störst är Drachmann onekligen som lyriker; man behöfver blott erinra om de sånger, i hvilka han besjungit hafvet. För öfrigt äro äfven i hans dramatiska skapelser de lyriska partierna de bästa; så uppbäres t. ex. dramat "Gurre" af den innerligt folkviseartade lyriken. Drachmanns alstring har varit mycket rik; i sitt åskådningssätt har han varit mycket skiftande och gör väl intryck af fantasifullhet, men mindre af helgjutenhet och kärnfullhet. Hans lif har varit en serie af strider, segrar och förlöpningar; hans sång har sällan mycket djup, men äger melodiös friskhet och ofta en verkligt bedårande fägring.

Om N:o 4 *Algernon Charles Swinburne* hafva kommitterade förut haft anledning att uttala sig, och han är onekligen, ehvad mot hans sensualism och den alexandrinskt yppiga öfverblomningen i hans diktion må anmärkas, en af vår tids största skalder, rik på ingifvelse så väl som på konstnärlighet, men äfven rik på sinnliga drag och på onödigt aggressiva utfall mot föremål, som för många äga ett religiöst värde.

N:o 8, den katalanske skalden *Angel Guimerà y Jorge* är stor som lyriker i sin knappa formgifning, men äfven såsom skapare af dels romantiskt själfulla, dels folkligt kärnfulla och natursanna dramer. Utan tvifvel är han väl värd att utmärkas med det litterära Nobelpriset.

Detta är enligt den mening, som Nobelkommitténs referent hyser, i än högre grad fallet med N:o 13 *Antonio Fogazzaro*, som genom sin "Daniele Cortis" och sin "Il mistero del poeta" (för att ej tala om hans vackra, af vår framlidne ledamot Forssell högt skattade filosofiska uppsatser) synes mig (Wirsén) vara hela vår tids mest själfulla och af ädlaste idealitet eldade diktaregenius. Men då Nobelpriset så nyligen som förlidet år hamnade i Italien, tala åtminstone opportunitetsskäl för att dröja en tid med att ånyo prisbelöna en italiensk författare.

N:o 10 *Georgios Souris* är en kandidat, som förordas af så godt som hela Grekland, af parlamentsledamöter, universitetslärare, journalister. En sådan popularitet kan naturligtvis ej vara alldeles utan

grund, och Souris är utan tvifvel en rikt begåfvad man. För sitt stora rykte har han emellertid mest att tacka en politiskt-satirisk veckotidning af skämtsam karaktär, och en af hans varmaste anhängare kallar honom de parlamentariska kulissernas skald. De stående figurerna i denna tidning "Fasulis" och "Perikletos" äro, skulle man kunna säga, hämtade från den nygrekiska Kasperteatern och få under olika situationer i en mycket uddig dialog skildra politiskt-sociala tilldragelser, hvarvid skoningslösa utfall ej felas. Souris har utgifvit poem, mestadels reproducerade från den nämnda veckotidningen, och han har moderniserat Aristofanes' lustspel "Molnen". Öfverdrifvet är dock beundrarnes påstående, att han i denna modernisering kommit i jämnhöjd med originalet och förebilden. Med lofvärd framgång har Souris odlat det grekiska folkspråket, men han har ej på detsamma skapat verk af så stort värde, att de skulle kunna jämföras med det, som exempelvis Mistral åstadkommit på provençalskan; Souris' alster äro, ehuru utmärkta af kvickhet och genialitet, af mera efemär natur.

Stora äro de litterära förtjänster, som utmärka N:o 18 *Paul Bourget*. Grundligt bildad i klassiska språk och filosofi, har han genom vidsträckta resor skärpt sin af naturen starka iakttagelseförmåga. Åtskilliga af hans reseskildringar äro ypperliga; en verklig pärla är hans "Sensations d'Italie". Ursprungligen var Bourget skald i bunden form; men han öfvergick snart dels till psykologiska studier af vissa representativa författare, dels till romanen, och det är inom romanen, som Bourget vunnit sitt största rykte. Han har som romanförfattare genomgått en ädel och betydelsefull utveckling. Redan tidigt var han en mästare i stilen; men hans första romanserier sysselsätta sig blott alltför mycket med kärlekens fysiologi och med en spetsfundig analys af erotiska förirringar. Allt detta ändrade sig. Bourgets uppfattning af lifvet fick alltmera djup; han insåg alltmera tomheten i det mondäna lif, som i honom haft en af sina utmärktaste skildrare, och han öfvergaf alldeles den sofistik i lidelsens framställning, hvilken förut lockat honom. På samma gång som hans människokännedom allt fortfarande förblef lika stor, visade sig i hans åskådningssätt både ett strängt etiskt allvar och en äkta religiositet. Dessa egenskaper framträda ej på ett tendentiöst sätt, men de gifva dock värme och lif åt hans teckningar, och den ytligt sensuella salongsromanen har nu utbytts mot en fin, ädel och ofta djupsinnig sedeskildring. Den idealitet, som numera besjälar Bourgets för öfrigt alltid fängslande berättelser, gör honom värd att komma i åtanke till ett litterärt Nobelpris.

En fransk författare, som mycket sysselsatt sig med studier i den engelska litteraturen, skref år 1901, att den märkligaste företeelsen i denna litteratur under de senaste tolf åren är *Rudyard Kipling*. Kipling är föreslagen till 1907 års Nobelpris och har på förslaget siffran 7.

Kipling föddes i Bombay den 30 december 1865, sändes vid sex år till släktingar i England, men återvände vid sjutton års ålder till Indien, där han anställdes vid "Civil and Military Gazette" i Lahore samt vid några och tjugo års ålder redigerade tidningen "The Pioneer" i Allahabad. Han gjorde vidsträckta resor i olika delar af Indien, delvis på grund af journalistiska uppdrag, och han förvärfvade under dessa färder sin noggranna kännedom om hinduiska raser, seder och inrättningar samt om det engelska militärlifvet i Indien. Denna förtrogenhet med Orienten afspeglar sig i Kiplings skrifter, om hvilka det har sagts, att "Indien genom dem kommit England närmare än genom Suezkanalen". De satiriska balladerna "Departmental Ditties" väckte uppmärksamhet genom sina djärfva anspelningar och det originella i tonen. Till hans ungdomsarbeten höra ock "Plain Tales from the Hills" och "Soldiers three", i hvilka berättelsesamlingar vi bland annat göra bekantskap med de populära krigaregestalterna Mulvaney, Ortheris och Learoyd, samt vidare exempelvis "The Story of the Gadsbys", "In black and white" och "Under the Deodars", som beröra det ytliga societetslifvet i Simla. Serien "Life's Handicap", delvis af ganska dystert innehåll, utkom 1890 och den färgkraftiga, men kärfva "The Light that failed" år 1891.

Som mognad skald framträder Kipling i "Barrackroom Ballads", ypperliga soldatvisor, rika på lifskraftig humor och åskådligt tecknande Tom Atkins – den engelske krigaren –, hvilken modigt går faror och elände till mötes, hvart det behagar "änkan i Windsor" eller hennes arftagare att skicka honom. I cykeln "The seven Seas" uppenbarar sig imperialisten Kipling, sonen af ett världsrike.

Mycket omtyckta äfven i Sverige äro Kiplings "djungelböcker" ("Jungle Books"), särskildt den första af 1894. Det är en primitiv, nästan mytbildande inbillningskraft, som här framstrålar i historierna om de djur, i hvilkas sällskap Mowgli utvecklar sig: pantern Bagheera, björnen Baloo, den visa pytonormen Kaa, kobran Nag och de föraktliga aporna. Sublima äro vissa scener, såsom den, där Mowgli hvilar, buren af Kaa, medan denne som sett så många generationer af träd och djur, drömmer om förgångna sekel, eller den scen, där Mowgli låter elefanten släppa in djungeln öfver människornas ängder. Det finnes i dessa skildringar en fenomenal natur-

poesi, och Kipling är långt mera sig själf i djungelberättelsernas urkraftiga framställningar än i "The Ship that found herself", en excentrisk personifiering af mekaniska uppfinningar.

I denna massa af produktioner förtjänar "Kim" en särskild uppmärksamhet därför att det ligger så mycken ädelhet, ja, en för den käcke Kipling ovanlig mildhet och behag i skildringen af den gamle buddhaprästen, som går på vallfärd efter floden, som renar från synd. Förträfflig är här ock bilden af prästens *chela*, den lille tjufpojken Kim, en typ af skälmaktighet och godt lynne.

Man har stundom mot Kipling anmärkt, att hans uttryckssätt är grofhugget och att hans soldatslang i vissa drastiska visor närmar sig det vulgära. Om det än skulle ligga en skymt af sanning i dylika anmärkningar, så försonas felen genom hans friska omedelbarhet och etiska energi. Han har vunnit en oerhörd popularitet, den anglo-indiska världen äger i honom en stor skald, och hans rykte har trängt vida längre än det ofantliga brittiska väldet når. Då han 1899 låg sjuk i Amerika, utgaf den amerikanska pressen dagliga bulletiner om hans tillstånd, och Tysklands kejsare sände till hans maka ett sympatiskt telegram.

Hvari ligger roten till denna popularitet, eller rättare: hvargenom förtjänar Kipling densamma? Och hvarigenom är han värd ett litterärt Nobelpris, för hvars vinnande särskildt kräfves idealitet i uppfattning och konst? Svaret är följande.

Kipling är måhända icke framstående genom spekulationens djupsinnighet eller genom vis kontemplation. Något, som däremot genast faller i ögonen, är att han har en oerhörd iakttagelseförmåga, som med den mest förvånande träffsäkerhet återgifver verklighetens minsta detaljer. Men ej heller denna minutiöst naturtrogna observationsgåfva, denna precision, skulle göra till fyllest. Han har emellertid något mera och någonting, som röjer skalden. Han äger en beundransvärd inbillningskraft, och han gifver oss ej blott exakta naturkopior, utan visioner. Hans landskapsbilder verka som plötsliga apparitioner, och när han skildrar personligheter, så förstår han att genast, redan vid de första orden, afslöja det väsentliga i karaktärer och lynnen. Hans manliga energi utesluter ej, såsom hos mången annan, ömhet och finkänslighet, ehuru dessa egenskaper aldrig hos honom behagsjukt pocka på uppmärksamhet. Den enkla "Story of Muhamed Din" äger hjärtats poesi, och hvem glömmer de små trumslagarne i "Taking of Lungtempen"? Inbillningsgåfvans och känslans idealitet framskymta ofta hos Kipling midt i de mest uppsluppna skildringar. Och hvad lifsåskådningen angår, så är denna

färgad af en gammaltestamentlig eller kanske hellre puritansk gudsfruktan utan flärd och fras. Är Kipling i ästetiskt afseende idealist genom sin poetiska intuition, så är han det i etiskt-religiöst afseende genom en af trosöfvertygelse eldad pliktkänsla. England förstår att värdera dylikt, och Kipling har blifvit nationens skald kanske mindre genom sina älskade soldatvisor än genom de korta stroferna i den hymn ("Recessional"), som han skref dagen efter drottningens jubileum. Denna sång, som visserligen ej saknar nationalstolthet, men varnar mot "chauvinismens" faror, är på svenska öfversatt af vår aflidne litteraturkännare professor Edgren och lyder i hans tolkning:

Du fädrens Gud, som var och är
vår Herre, hvart vår slagfront når,
som med din hand oss makt beskär
där palmen gror, där furan står,
Du härars Gud, låt nåd oss få,
att vi ej glömma – glömma må.

Vår jubelstorm förtonar snar,
och segerns hjältar dö. För Dig
står evigt dock ditt offer kvar:
ett hjärta, som ödmjukar sig,
O härars Gud, låt nåd oss få,
att vi ej glömma – glömma må.

Långt kallas våra flottor bort,
i vågen sjunker strandens ljus.
Se, det förgångnas glans, hur kort
i Ninives och Tyri grus.
Gif, folkens domare, din nåd,
att vi ej glömma dina råd.

Bedåras vi af maktens rus,
förgätande din makt, o Gud,
likt lägre folk förutan ljus,
likt vildar, som ej hört ditt bud –
O härars Gud, låt nåd oss få,
att vi ej glömma – glömma må.

Det var naturligt, att Kipling i boerkriget ställde sig på sitt lands, på Storbritanniens sida; men han har skänkt rättvisans gärd åt boernas hjältemod, och hans imperialism går ej i öfvermodets tecken.

Det har gått en mängd rörelser genom den engelska litteraturen, som i rikedom söker sin like och som hägnas af Shakespeares odödliga bild. Hos Kipling finnes kanske mera af Swift och af Defoe än af Spenser, Keats, Shelley och Tennyson. Men det är tydligt, att hos honom fantasien är minst lika stark som den empiriska iakttagelsen. Han har ej Swinburnes förfinade bildning och skönhetsmättade stil, men så går han ock fri från dennes paganistiska njutningstörst och visserligen bedårande, men morbida trånad. Dessa två gestalter äro för närvarande de största i Englands diktning. På grunder, som ofvan anförts, får Svenska Akademiens Nobelkommitté föreslå Rudyard Kipling till bekommande af 1907 års odelade litterära Nobelpris. Detta pris har förut gått till Frankrike, Tyskland, Italien och Spanien, till Skandinaviska och Slaviska länder; länge har kommittén önskat att kunna till detsamma föreslå en engelsk författare. Tiden synes nu därtill vara inne. Den fyratiotvåårige Kipling har redan världsrykte, och man kan af hans relativa ungdom samt starkt impulsiva natur vänta nya skapelser, ja, nya utvecklingsstadier.

Kipling är vän af konkretion och koncentration; man finner hos honom nästan aldrig tomma abstraktioner och aldrig omskrifningar. Han finner snabbt det slående uttrycket, det betecknande epitetet. Af efterhärmning märker man hos honom ej ett spår. Man har jämfört honom med Bret Harte, med Pierre Loti, med Dickens; men han är ständigt originell, och hans förmåga af uppfinning är, tycks det, outtömlig. Denna fantasimänniska är tillika, såsom ofvan nämnts, laglydnadens och disciplinens banérförare. Djungelns lagar äro universi lagar, och vill du veta hvad deras förnämsta bud är, så är det i största korthet: "Obey". Så har han blifvit en tolk för mod, självuppoffring och trohet; omanlighet och brist på självtukt äro honom vidriga, och i världsordningen ser han en Nemesis, inför hvilken öfvermodet nödgas att falla till föga.

Men om Kipling är fullt självständig, så följer däraf icke att han ej lärt af andra; det hafva de största mästare gjort. Bret Harte riktade hans uppmärksamhet på det pittoreska i vagabondlifvet, Defoe lärde honom noggrannhet i detaljer och fördelen af exakt terminologi, Dickens gaf honom lifliga sympatier med de ringare i samhället och blicken för det humoristiska i småsaker. Likafullt är hans stil ursprunglig. Den suggererar snarare än beskrifver; den kan vara ojämn, men den är alltid uttrycksfull och målande. "From Sea to

Sea" är ett mönster af åskådlighet, vare sig den skildrar elefantstaden, som styres af lättjans stora gudomlighet, eller palm-ön eller Singapur eller sederna i Japan. Kipling är rik på ironi, men äfven på sympati, och denna sympati gäller främst de soldater, de sjömän, som hålla Englands ära högt uppe i fjärran land; han kan med skäl till dem säga:

"Jag har ätit edert bröd och salt, jag har druckit edert vatten och vin, jag har lefvat edert lif, jag har vakat vid edra dödsbäddar."

Kipling har gjort mera än någon annan författare för att stärka de band, som sammanhålla England med dess kolonier.

Redan som ung man vann han rykte och lycka; men han har varit stadd i jämn utveckling. En af hans biografer säger, att man i hans författarskap kan urskilja tre strömningar. Den ena, den satiriska, representeras af "Departmental Ditties", "Plain Tales from the Hills", "Story of the Gadsbys" med dess litet ytliga lofprisande af det ogifta ståndet och den något intoleranta "The Light that failed". Den andra, den sympatiserande, är starkast företrädd af "The Story of Muhamed Din" samt af den hjärtliga "Without Benefit of Clergy". Den tredje, den etiska, märkes tydligt i "Life's Handicap".

Han har skrifvit och sjungit om arbetsamhet och lydnad. Han har rest i många länder och kraftfullt skildrat dem. Men den pittoreska ytan har icke för honom varit allt; han har haft ett manligt ideal, och det är att troget stå på sin post och sedan "go to God like a soldier".

Om Svenska Akademien tillerkänner *Rudyard Kipling* årets Nobelpris, så har den därmed ägnat en hyllning åt England och åt dess största berättareförmåga i våra dagar. Stockholm d. 19 sept. 1907.

C. D. af Wirsén.

Esaias Tegnér. *Hans Hildebrand.*
K. A. Melin. *Axel Karlfeldt.*

Svenska Akademien beslöt den 7 november 1907 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Rudyard Kipling "i betraktande af den iakttagelseförmåga, den ursprungliga inbillningskraft samt den manliga styrka i uppfattning och skildringskonst, som utmärka denne världsberömde författares skapelser".

1908

Förslag till Nobelpris 1908.

Nr. 1. *Georgios Souris*, föreslagen af (namn oläsligt), "Conseiller pour l'instruction publique," La Canée, île de Crète.

Nr. 2. *Julio Calcaño* (förf. till "Tres poetas pesimistas del siglo XIX", Caracas 1907), föresl. af don José María Manrique, individuo de la Real Academia Española en la clase de Correspondiente.

Nr. 3. Professor *Theodor Zahn* i Erlangen, eller alternativt prisets delning mellan honom och

Nr. 4. *Adolf Harnack*, professor och öfverbibliotekarie i Berlin.

Nr. 5. *Selma Lagerlöf*, föresl. af Adolf Noreen; af Gottfrid Billing, W. Rudin och Claes Annerstedt (i gemensam skrifvelse); af Fr. Wulff; af Johan Vising och nio andra ledamöter af Göteborgs Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälle; af C. G. Estlander och tre andra ledamöter af Finska Vetenskaps-Societeten; af Karl Warburg.

Nr. 6. *Alfred L. Hutchinson* of Weyauwega, Wisconsin, U. S. A., förf. till "The Limit of Wealth", föresl. af Luther L. Wright, Superintendent of Public Instruction, Lansing, Michigan.

Nr. 7. *John Morley*, föresl. af tolf ledamöter af The Incorporated Society of Authors.

Nr. 8. *Algernon Charles Swinburne*, föresl. af 25 ledamöter af samma societet.

Nr. 9. *Jaroslav Vrchlický*, föresl. af Arnost Kraus, professor i Prag.

Nr. 10. *Rudolf Eucken*, föresl. af Vitalis Norström.

Nr. 11. *J. V. Widmann* i Bern, föresl. af sex ledamöter af kejserl. Vetenskapsakademien i Wien.

Nr. 12. *Angel Guimerà y Jorge*, föresl. af sjutton ledamöter af la Real Academia de Buenas Letras i Barcelona och en professor vid universitetet i samma stad.

Nr. 13. *George Lansing Raymond*, föresl. af Chas. W. Needham, President of the George Washington University i Washington, U. S. A.

Nr. 14. *Edmondo de Amicis*, föresl. af Francesco d'Ovidio, professore di letteratura Neolatina nella R. Università di Napoli, vicepresidente della R. Accademia dei Lincei in Roma, och af A. Graf, professore di letteratura italiana nella R. Università di Torino.

Nr. 15. *Antonio Fogazzaro*, föresl. af C. D. af Wirsén, Pehr von Ehrenheim, Hans Hildebrand och Harald Hjärne i gemensam skrifvelse.

Nr. 16. Frau *Förster-Nietzsche*, föresl. af Geheimer Regierungsrath Professor Dr. H. Vaihinger an der Universität Halle a. S.

Svenska Akademiens Nobelkommittés utlåtande angående 1908 års prisförslag.

Undertecknad, som erhållit kommitténs uppdrag att å dess vägnar affatta och underteckna dess utlåtande öfver årets Nobelprisförslag, får med anledning däraf anföra följande:

16 förslag äro inkomna. Af de föreslagna har n:o 14 *Edmondo de Amicis* aflidit, hvadan det å honom lydande förslaget ej kan föranleda till något uttalande. Hvad n:o 7 *John Morley*, n:o 9 Emil Frida (*Jaroslav Vrchlický*), n:o 11 *J. V. Widmann* samt n:o 13 *George Lansing Raymond* angår, hvilka under föregående år varit föreslagna, får kommittén åberopa förut afgifna yttranden. Om Widmann bör måhända tilläggas, att denne framför allt genom sin ironiskt geniala "Maikäferkomödie" och sin sällsamma djurfabel "Der Heilige und die Tiere" kände författare på senare tider utgifvit reseskildringar af värde. Ingen af de nämnde torde nu kunna af Nobelkommittén föreslås till Nobelprisets utmärkelse, ehuru kommittén visst icke vill bestrida värdet af Emil Fridas omfångsrika produktion i vitter väg eller af Morleys biografiska arbeten, bland hvilka lefnadsteckningen öfver Gladstone intager främsta rummet.

De likaledes förut föreslagne n:o 1 *Georgios Souris* och n:o 12 *Angel Guimerà y Jorge* äro hvar i sitt slag utmärkta författare. Souris är snardt sagdt hela Greklands älskling genom sin allt igenom på vers skrifna tidning "Romios", i hvars politiskt satiriska dialoger de stående typerna Phasoulis och Perikletos, den ene en sorglös optimist, den andre mera pessimistiskt anlagd, få representera olika skiftningar i det helleniska åskådningssättet. Souris är en konstnär, som ypperligt behandlar språket; han är, utom genom sin originella journalistik, känd genom förträffliga öfversättningar af Aristofanes' lustspel till nygrekiska. Hans verksamhet är dock till sin innebörd mestadels för efemär, för att han framför andra skulle kunna komma i åtanke vid prisets utdelning. Den katalanske skalden Angel Guimerà y Jorge har då företräde och torde, om ej denna gång, dock vid ett annat tillfälle böra uppmärksammas, ty han är verkligt betydande dels som lyriker, dels som författare af dramer, hvilka antingen äro af en romantisk skönhet eller folkligt natursanna. Förlidet år har han i sin hembygd väckt stormande bifall genom sin "La santa espina", som uppförts på teatern minst hundra gånger å rad.

N:o 2 *Julio Calcaño* har dokumenterat sig genom ett litteraturkritiskt arbete öfver Byron, Shelley och Leopardi; det har redbara för-

tjänster, men gör dock knappast till fyllest för en belöning af Nobelprisets art.

Än mindre kan kommittén ifrågasätta n:o 6 *Alfred L. Hutchinson* och n:o 16 *Elisabeth Förster-Nietzsche*. Hutchinsons "The limit of wealth" är en nationalekonomisk utopi och hör såsom sådan knappast till det litteraturområde, för hvilket Nobelpriset egentligen är afsedt; detta är för öfrigt så mycket mindre fallet, som arbetet saknar stilistiska förtjänster och ej är konstnärligt till sin form. Elisabeth Förster-Nietzsche har utgifvit en omfattande biografi öfver sin broder, den bekante tänkaren Nietzsche. Den innehåller ett rikt material till kännedomen om Nietzsches lif och utveckling, men är skäligen okritisk och anekdotartad samt dels oerhördt partisk för Nietzsche, dels mycket partisk mot personer, som varit författarinnan misshagliga.

N:o 3 professor *Theodor Zahn* är onekligen en af vårt tidehvarfs ypperste teologer, och särskildt hans "Einleitung in das neue Testament" är ett monumentalt verk, men lärdomen är ej hos honom förenad med framställningssättets skönhet. Förslagsställaren har framkastat den tanken, att, om ej Zahn ensam skulle kunna bekomma Nobelpriset, detta skulle kunna delas mellan honom och den inom teologien epokgörande n:o 4 *Harnack*, som ej hör till samma riktning som Zahn. Harnacks stil är obestridligen mer konstnärlig än Zahns. Bägge äro stormän inom vetenskapen. Enligt kommitterades mening skulle det dock för Svenska Akademien vara en vansklig sak att vid Nobelprisutdelningar utmärka teologiska arbeten öfver Skriftens kanon eller öfver dogmhistoria. Mening står här ännu i många fall mot mening. Hela området tillhör dessutom mera den vetenskapliga facklitteraturen än litteratur i den betydelse, hvari Nobel tyckes hafva fattat begreppet. Visserligen finnes ingenting, som hindrar Akademien att belöna ett rent vetenskapligt verk, om detta har framställningens fägring, och Akademien har ju hyllat t. ex. Mommsen med anledning främst af hans "Römische Geschichte". Men det är att märka dels, att Mommsens storverk genom själfva sitt innehåll stod jämförelsevis fjärran från de tvister, som uppröra dagens lif – något som ej kan sägas om Zahns och Harnacks verksamhet –, dels att Mommsen som historiker var en fulländad konstnär, hvarför det gick lättare att ägna honom samma pris, som annars oftast brukar tillfalla skaldekonstens målsmän. Ju mer flinthårdt sträng undersökningen blifver, såsom fallet alltid är hos Zahn och merendels hos Harnack, dess mer undandrager sig den vetenskapliga prestationen det litterära prisets sfer, och det skul-

le exempelvis haft mindre svårigheter att, om Nobelpriset på hans tid existerat, därmed utmärka Martensens i stilistiskt afseende stundom mycket vackra, fast i Hegeliansk terminologi insnörda etik, än det nu har att därmed hylla Zahns och Harnacks mera grundlärda arbeten.

Att filosofiska verk kunna förena den mest hårfina dialektik med det skönas fordringar, det har väl ingen i så hög grad visat som Platon, hvars dialoger, på samma gång de äro mönster af skarpsinnighet, äro fulländade konstverk och mellanåt unna fantasien den högsta poetiska flykt. Och om man än aldrig så mycket tillbakastötes af Schopenhauers pessimism, skall ingen kunna neka, att han i sin stil är en verklig mästare. Äfven i senare tider hafva filosofer ibland, utan men för det bindande i deras bevisningskedjor, visat sig hafva formens skönhet till förfogande. Utom all fråga är n:o 10 bland de under detta år till Nobelpriset föreslagne författarne, filosofen Eucken, utmärkt jämväl genom ett klart och vårdadt framställningssätt, och man kan därför finna det ganska förklarligt, att denne i hög grad märklige tänkare ifrågasatts till den utmärkelse, som här afses.

Eucken har på filosofiens område utöfvat en rastlös och genomgripande verksamhet, betygad genom många tankedigra arbeten, bland hvilka hans "Grundlinien einer neuen Lebensanschauung" torde vara mera kända i Sverige, till hvars språk de öfversatts af en svensk tänkare. Med styrka har Eucken i detta och andra verk häfdat andelifvets ursprunglighet och självständighet. Andelifvet är för honom tillvarons själfva grundval. Det finnes till inom oss, men är på samma gång höjdt öfver det mänskliga: det tillhör vårt väsen, men måste, för att af oss förverkligas, tillägnas genom ett själsarbete, en själsstrid, som medför en fullkomlig inre omhvälfning. Denna är ej möjlig utan en spänning af alla krafter, en förnyelse af etisk-religiös art, som leder oss utöfver den blott ästetiska lifsriktningen med dess benägenhet att förvandla lifvet till en låt vara ädel lek och njutning. Inre stadga och styrka vinner människan endast genom delaktighet i det världsöfverlägsna, absolut andliga lifvet. Blott bildning och kultur, huru värdefulla de må vara, äro alldeles otillräckliga, och människans enda räddning ligger i en nyskapelse, som låter den eviga världen blifva hennes tillkämpade besittning. Ortodox är Eucken icke, och mycket i den positiva religionen synes honom vara af tillfällig och omtvistlig art; men för det totala i kristendomens lifsåskådning har han blick och hjärta, och han är icke vän af nyrationalismens sätt att förflacka religionens grundsanningar.

Den, som önskar få en vetenskaplig öfversikt öfver Euckens hela tankebyggnad, hänvisas till en redogörelse, som på uppdrag af Nobelkommitténs ordförande har utarbetats af professor Yngve Sahlin.

Emellertid hafva, oaktadt allt erkännande af Euckens skarpsinnighet, allvar, mångsidighet och klara framställning, inom Nobelkommittén inga röster höjts för att föreslå honom till detta års pris. Han är utan tvifvel en originell, men knappast en epokgörande tänkare, och Akademien torde måhända göra klokast i att låta hans belönande anstå under fortfarande utredning af Euckens tankeläror och deras betydelse i vetenskapen. Så mycket mera lämpligt synes detta, som Euckens *framställning*, ehuru den – såsom redan sagts – är värdig och förtjänstfull, dock icke äger den snillrikhetens skönhet, som förtrollar oss hos Platon eller midt under kärfheten framglimmar i Kants Kritik der praktischen Vernunft eller lyser som altarlåga i Schellings underbara sjette hufvudafdelning af hans System des transcendentalen Idealismus, där han, gripen af fullkomlig inspiration, tolkar sin uppfattning af konstens väsende. Eucken är behaglig och ädel i sin diktion, men långt mera tam och obevingad än han, som skref Phaidon och Symposion, än han, som sammanställde sedelagens och stjärnhimlens majestät, än han, som skref om den skönhetens helgedom, där allt det enas, som i natur och människoöden är dömdt till söndring. Icke kan man af enhvar begära, att han skall äga en dylik makt i uttryckssättet; men man vill hos en tänkare, som skall vinna ett världspris, finna något af den geniala hänförelse, som, när vissa afdelningar i den filosofiska exposén det medgifva och påkalla, rycker människoandar med sig.

En af vår tids störste skönlitterära författare är utan tvifvel n:o 15 *Antonio Fogazzaro*, och han har redan år 1901 af framlidne presidenten Forssell föreslagits till Nobelpriset. Detta förslag har senast i år förnyats af fyra bland Svenska Akademiens ledamöter. Fogazzaro är på en gång skald och tänkare, och hans verksamhet har alltid varit uppburen af en ädel idealitet. Hans "Daniele Cortis", som utkommit i tjugo upplagor, är känd öfver hela den bildade världen, och en engelsk kritiker har om denna bok sagt att han ej känner en roman af så sublimt innehåll. Den är själfuppoffringens, försakelsens, heroismens apoteos och förhärligar pliktkänslan i dess ofta smärtsamma kamp mot böjelsen (1). Bland hans öfriga skapelser må sär-

(1) *Édouard Rod*: "Un livre puissant et solide, d'un vif intérêt romanesque, d'une grande élévation morale."

skildt nämnas den finkänsligt skrifna "Mistero del poeta" och hans "Piccolo mondo antico", om hvilken senare den berömde italienske skalden och litteraturhistorikern Arturo Graf yttrar, att den röjer en på samma gång rörlig, djup och stark ande, hos hvilken tanke och fantasi på ett beundransvärdt sätt harmoniera. Om Fogazzaros ungdomsdikt "Miranda" säger den franske akademikern Faguet, hvars kompetens som litteraturkritiker svårligen af någon, som läst hans arbeten, skall kunna jäfvas, att den kanske är den skönaste poetiska berättelse, som sett dagen i senare hälften af det gångna seklet. Ingen författare, ej ens den störste, står i *alla* sina verk på samma höjd, och stridiga omdömen hafva fällts om Fogazzaros "Il santo", en skildring som väckte Vaticanens missnöje genom vissa i dess mening alltför frisinnade meningar. Fogazzaro, själf en troende katolik fast med liberal läggning, böjde sig för kurians utslag, ehuru han ansåg sig af densamma missuppfattad. Denna hans hållning väckte de italienska radikalernas ovilja, men är förklarlig, då han, som till sina åsikter var vida mer skild från deras fritänkeri än från den kyrkliga ortodoxien, icke ville framkalla någon schism. I alla händelser må hela denna tilldragelse, såsom det synes Fogazzaros beundrare, vara en sak mellan honom och kurian; Nobelkommittén har väl egentligen att befatta sig med hans rent litterära konstnärsverksamhet, ej med denna tvistefråga, som uppblåsts till alltför stora dimensioner. Huru högt skalden är skattad i Italien, det intygas, utom af flera yttranden i tidskrifter, af den omständigheten, att han, liksom den honom i åskådningssätt så olike Carducci, kallats till senatorsvärdigheten, en gärd af erkännande åt en berömlig och lysande verksamhet, som gjort honom frejdad och bidragit att sprida glans öfver det italienska namnet. Inom Nobelkommittén hafva detta år stora sympatier för Fogazzaros utmärkande med priset uttalats af två ledamöter, hvilka dock, då majoritet ej kunde vinnas för detta förslag, sågo sig nödsakade att, om än med ledsnad, för att söka åstadkomma ett resultat af öfverläggningarna, frånträda detsamma.

Två andra af kommitténs medlemmar hafva förordat det från åtskilliga håll och särskildt af tre bland Svenska Akademiens ledamöter väckta förslaget att gifva Nobelpriset åt den svenska författarinnan *Selma Lagerlöf*, som intager rummet n:o 5 på årets förslagslista. Redan förut vid ett par tillfällen föreslagen, har Selma Lagerlöf som skildrarinna erhållit varma loford af åtskilliga litteraturkännare. De tre ledamöter af Svenska Akademien, hvilka detta år före förslagstidens utgång uppställt hennes kandidatur, hafva visserligen

förklarat sig icke anse någon närmare motivering af förslaget behöflig; men flere förslagsställare från Göteborgs högskola och från Helsingfors universitet hafva inlåtit sig på en dylik motivering, liksom ock professor Warburg starkt framhållit Selma Lagerlöfs förtjänster med tilläggande, att det äfven i utlandet skulle väcka anklang om Nobelpriset tillerkändes henne. Allt detta är Akademien kändt genom den förslagslista, som cirkulerat.

Någon majoritet har dock icke inom Nobelkommittén kunnat beredas åt detta förslag. De två kommittéledamöter, som särskildt motsatte sig detsamma, ville säkerligen därmed ej bestrida, att Selma Lagerlöf i åtskilliga af sina arbeten ådagalagt en rik inbillningskraft. Motståndet hos dem, som ej kunna instämma i yrkandet att Nobelpriset skall lämnas henne, beror därpå, att enligt deras åsikt fantasiverksamheten hos henne ofta öfvergår i en underlig fantastik, osannolikheten i hennes karaktärer och skildringar af händelser är alldeles för stor och stilen i flera af hennes berättelser lider af manér. Verklighet och saga sammanblandas hos henne stundom på ett sätt, som beröfvar framställningen objektivitet. Man erkänner villigt förtjänsterna exempelvis i "Drottningar i Kongahälla" och första delen af "Jerusalem". Men "Gösta Berlings saga" förefaller i en hel mängd teckningar onaturlig, och det sista verket "Nils Holgerssons resa" synes, med undantag för några vackra enskildheter, förfeladt därför att skildringarna ur naturlifvet lida af uppenbara misstag, som störa illusionen, och därför att sagan där ej gör sagointryck, verklighetsmomenten ej göra intryck af verklighet, utan de båda beståndsdelarna sammanrörts på ett grumligt sätt, som ej låter någotdera komma till sin rätt. Kanske än mer bizarr och oklar än hennes andra skapelser förefaller för dem, hvilka ej kunna dela andras i deras tanke öfverdrifna och okritiska bifall, Selma Lagerlöfs mycket omtalade bok "Antikrists mirakler", där den enkla natursanningen blott alltför mycket saknas. Ungefärligen så ter sig författarinnans litterära verksamhet i sina brister för dem, som, under medgifvande af det värdefulla i några af hennes skapelser, ej kunna skänka henne verklig beundran, utan hos henne spåra något uppskrufvadt och förkonstladt, som egentligen strider mot nordbons lynne och åtminstone ej kan behaga den, som i sin vittra läsning haft, utom antikens skalder, till läromästare och älskade mönster Tegnér och Runeberg, hos hvilka inga floskler förekomma.

Då man på åtskilliga håll ordat om det utomordentliga bifall, hvarmed Selma Lagerlöfs arbeten mottagits så godt som enstämmigt i utlandet, så har den kommittéledamot, som fått i uppdrag att

affatta och underteckna detta betänkande, företagit sig att undersöka förhållandet, vid hvilket han för öfrigt, äfven om de utländska utlåtandena skulle varit mer allmänt gynnsamma, knappast hade kunnat fästa synnerlig vikt, då man sett, huru Strindberg jämväl för sina mest klandervärda arbeten och Ellen Key för sina böcker om fri erotik rönt stormande bifall inom vissa kretsar i utlandet. Nu är det visserligen sannt, att man kan uppleta utländska anmälningar, som innehålla stora loford öfver Selma Lagerlöf, men vid sidan af dessa lofordande artiklar finner man andra, som äro långt ifrån gillande, utan tvärtom innehålla synnerligen tadlande omdömen. Ur olika tidskrifter och publikationer må exempelvis följande florilegium anföras. Om Gösta Berling säges af en anmälare: "Die Menschen hier haben etwas merkwürdig Unlebendiges. Wir können sie nicht glauben. Niemand darf uns sagen, das sind Menschen. Wir können überhaupt kaum an das Menschthum, an die Menschlichkeit der Ekebycavaliere glauben. Jeder von ihnen drückt eine oder zwei oder mehrere Eigenschaften aus, aber keine Persönlichkeit" (Semerau). "Psychologisch motiviert ist nicht alles; manches zerflattert wie eine Wolke. Und in der Tat mangelt es hier auch bei Selma Lagerlöf und zwar nicht bloss in Gösta Berling, sondern auch in ihren anderen Büchern. Wozu sich Selma Lagerlöf in Gösta Berling notgedrungen entschliessen musste, ist hernach bei ihr zur *schriftstellerischen Manier* geworden" (Penzlin). Om "Antikrists mirakler" säger en anmälare, att boken är "ein literarischer Missgriff", och på ett annat ställe säges det om samma bok: "*Ich finde es herzlich schlecht. Eine Verirrung und Verwirrung herrscht darin, die die Lektüre zu einer Qual machen. Ebenso zeugt die Darstellung oft von grosser Impotenz*" (Poritzky). Om själfva hennes Jerusalem säger en granskare: "Das Visionäre, Grauerregende tritt uns wie aus dem hellen Tagesleben ganz unvermittelt entgegen. Man bleibt bei manchen Kapitel mit der Frage stehen: ist dies Wirklichkeit oder ist es Traum und Wunder?" Och om "En herrgårdssägen" yttrar ett litterärt organ: "*Auch hier steht die Psychologie auf schwachen Füssen*". "In die menschliche *Seele* führt sie den Leser *nie*", heter det på ett annat ställe om Selma Lagerlöf.

Dessa yttranden ur olika källor hafva endast af det skäl anförts, att ur dem framgår det obefogade i påståendet om den nära nog universella beundran, hvilken i utlandets litteraturkritik skulle ägnats Selma Lagerlöf. Citaten skulle kunna mångdubblas. Om "Antikrists mirakler" säger en mycket allvarlig och välvillig kritiker, som ägnat boken en utförlig anmälning: "*Mancher wird das Buch halbgelesen schliessen und fortlegen.* Es wird ihm zu viel der *ewigen Unmöglichkeiten*".

Det finnes, såsom för Nobelkommitténs ledamöter är väl bekant, bisittare i Svenska Akademien, hvilka, utan öfverdrift i beröm och tadel samt med framhållande af styrkan i vissa af Selma Lagerlöfs skildringar, dock omöjligt kunna tillerkänna henne den litterära storhet, den höga dignitet, det behag, den sublimitet eller den hjärtevinnande innerlighet, som skulle kunna göra henne förtjänt af ett världspris. Akademien har i sådana ledamöters tanke fullt tillräckligt för sin del visat henne erkännande genom att förära henne den stora guldmedalj, som fordom skänktes åt Fredrika Bremer och åt Emelie Carlén. Måttet på Nobel-utmärkelsen får i deras tanke ej sänkas för mycket, och vid sidan af Bjørnson eller Mistral skulle Selma Lagerlöf taga sig ut väl underordnad som Nobelpristagare. Ännu andra ledamöter torde åtminstone vilja dröja med hennes utmärkande i afbidan att hon genom ett verkligt betydelsefullt nytt arbete skall utplåna det alltför färska minnet af "Nils Holgerssons resa".

Då inom Nobelkommittén saken ställde sig så, att två ledamöter fasthöllo vid Selma Lagerlöfs kandidatur och två, med uppoffrande af sin kandidat Fogazzaro, hvars val dock syntes dem mycket önskvärdt, förklarade sig villiga till något slags sammanjämkning, om en tredje lämplig kandidat kunde ena sinnena, så upptog kommitténs femte ledamot ett förslag, som friherre Bildt i skrifvelse till kommittén framkastat, nämligen att man skulle till priset förorda n:o 8 på förslagslistan, skalden *Algernon Charles Swinburne*. Resultatet blef då, att tre ledamöter röstade på Swinburne, två på Selma Lagerlöf, och att kommittén således beslöt att till pristagare för detta år föreslå Swinburne. Dessa söndringar beträffande valkandidater få visserligen enligt de af Kungl. Maj:t utfärdade Nobelstatuterna ej tagas till Svenska Akademiens eget protokoll, ej heller få de för utomstående yppas; men det har varit nödvändigt att meddela Akademien sakförhållandet. Med afseende å Swinburne, hvars poetiska snillrikhet är öfver hela den litterära världen erkänd, men om hvars ståndpunkt och åskådningssätt meningarna varit delade, må här följande nämnas. Att han som en skald fyller Nobelprisets mått, därom kunna alla vara ense, ty som poetisk genius är han en af vår tids störste; men då han förut varit föreslagen och därvid vissa betänkligheter mot hans val yppats, synes en förnyad utredning vara af nöden. Den skall göras så omsorgsfullt som möjligt och med aktgifvande på de olika skiftningarna i hans glänsande skaldenatur. Ett godt stöd vid denna framställning erbjuder den på det hela mycket gynnsamma redogörelse, som på sin tid den vid Nobelinstitutet

anställde, nu aflidne professor Edgren lämnade; men undertecknad har dessutom dels sedan länge själf studerat alla Swinburnes skapelser allt eftersom de offentliggjorts, dels på senare tider genomgått de arbeten, som särskildt i England utkommit om Swinburnes lif och verksamhet, och han vågar därför göra anspråk på sakkännedom, då han nu å kommitténs vägnar för Akademien framlägger en skildring af Swinburnes skaplynne som författare.

Swinburne föddes i London den 5 april 1837. Han var äldste sonen af amiral Charles Henry Swinburne och lady Jane Henrietta, dotter af den tredje earlen af Ashburnham. Hans barndom tillbragtes om somrarna i Northumberland och om vintrarna på ön Wight. Härstamningen från en berömd sjökrigaresläkt och storheten af den hafsnatur, i hvilken han uppväxte, torde hafva bidragit att gifva honom den stormande kraft och väcka det väldiga natursinne, som tidigt framträda i hans brusande diktning. Sin undervisning fick han först i Eton, sedan i Oxford, och klassiska språk voro hans älsklingsstudium. Redan vid femton år började den eldige ynglingen skrifva poesi, och mannen har sedan därmed rastlöst fortfarit under hela sin lefnad, så att ännu detta år ett nytt stycke af hans hand utkommit, nämligen det lilla dramat "The duke of Gandia", som af kritiken i hans hemland mottagits välvilligt. Utom några förstlingsförsök offentliggjorde han emellertid egentligen intet före 1864, då han utgaf sin af antikens anda genomträngda tragedi "Atalanta in Calydon", som i kyska, mäjslade strofer besjunger människans fåfänga kamp mot obevekliga gudars makt. Korsångerna i detta drama, hvilka af kritikern Stedman kallas "gudomliga", väckte fullkomlig hänförelse och äro måhända de skönaste, som efter antikens tid förekommit sedan Goethes och Schillers dagar. Följande år utkom hans redan före "Atalanta" författade dram "Chastelard", första afdelningen af en långt senare afslutad trilogi, hvars andra afdelningar heta "Bothwell" och "Maria Stuart". "Chastelard" har visserligen stora skönheter, men är i tonen starkt sensuell. "Bothwell" är ypperligt skrifven, men har för stor längd; bäst är "Maria Stuart", som är ett högeligen intressant stycke. På det hela taget har Swinburne med historisk trohet och objektivitet framställt både Maria Stuarts och Elisabeths personligheter. Med orätt säges det i en på franska skrifven kritik, att Swinburne är ytterligt partisk mot Maria Stuart. Han har framställt hennes oförnekliga fel, men ock hennes begåfning, hennes mod och hennes värdighet i döden, och han har för öfrigt i den studie, som han i sitt prosaverk "Miscellanies" ägnat Marias minne, visat att han förstår att

opartiskt uppfatta henne. Han blundar dessutom lika litet som historieskrifvaren Froude för skuggsidorna i den stora Elisabeths karaktär. I sin helhet är trilogien om Maria Stuart ett af de mest betydande dramatiska arbeten i litteraturen.

"Chastelard" hade med all sin bjärta kolorit af sinnlig passion vunnit erkännande i England på grund af eldig fantasi och en utsökt formbehandling; men en storm bröt lös mot skalden, då han år 1866 utgaf första samlingen af sina "Poems and Ballads", där erotiken stundom var alltför vågad och oförädlad, om än formen hade stora skönheter och enskilda lyriska dikter ägde en alldeles förtrollande fägring, såsom exempelvis den af Swinburnes entusiastiske beundrare Snoilsky på följande sätt till svenska bearbetade "A Match":

Om du vore rosenblomma
och gröna bladet jag,
vi delade lika öden
i kylan och i glöden,
i hösten, den grå och tomma,
i glädjens sommardag;
om du vore rosenblomma
och gröna bladet jag.

Om jag vore ord att sjunga
och du deras melodi,
vi skulle i samma anda
förtjusning och välljud blanda,
som lärkors jubeltunga
se'n skuren gått förbi;
om jag vore ord att sjunga
och du deras melodi.

– – – – – – – – – – – – – –

Om Maj jag finge vara
och fru April vore du,
vi skulle med grönska hägna,
med blomstersnö blott regna,
så dag vardt skugga bara
och natt ljus dag ännu;
om Maj jag finge vara
och fru April vore du.

Om du vore drottning Lycka
och jag vore Smärtans drott,
vi gjorde jakt tillsamman
på kärleken, att med gamman
ur vingen fjädrar rycka,
tills flyktingen spak vi fått;
om du vore drottning Lycka
och jag vore Smärtans drott.

Men visserligen är det sannt, att Swinburne just vid denna tid genomgick en inre kris af farlig art, under hvilken hans poesi fick något abnormt i sin mörka lidelse, i sitt dunkel, i sin underliga blandning af lärd öfverblomning och vällust. Hans frihetsbegär blef negativt och skydde alla band; hans ovilja mot allt slags hyckleri slog öfver i ovilja mot all positiv religion. Han hade ej ännu hunnit smälta sin oerhörda beläsenhet, som i antikens litteratur omfattade ej blott de ädla mästerverken af Aischylos och Sofokles, utan Martialis och Petronius, samt af den modärna vitterheten tillägnade sig ej blott Shakespeare och Milton, hvilka han beundrade, samt den af honom måttlöst öfverskattade och lika måttlöst prisade Victor Hugo, utan äfven Baudelaire's osundt perversa genialitet. Men Swinburnes klandrade poemer från denna tid, såsom Dolores, Garden of Proserpina och Hesperia m. fl., äro, såsom Swinburne själf påvisat och såsom professor Edgren i sin teckning af skalden betonat, snarast att betrakta som alster af en öfvergångsperiod, då stridiga krafter bröto sig inom sångaresinnet, och hans aggressiva utfall mot religiösa föremål härröra egentligen från hans berättigade missnöje med ultramontanismen, det ensidiga fasthängandet vid medeltida kultformer och allt slags kyrklig förföljelselust. Uttrycken blefvo hetsiga och han förlöpte sig; men han modifierade själf sedermera under fortgående utveckling den utmanande ton han antagit, och själfva öfverdriften hänvisar därpå, att hans egentliga väsen var främmande för excesserna. Väl lågar ännu det inre trotset i hans år 1871 utkomna, formsköna dikter "Songs before Sunrise", men det är här dock förmäldt med verkligt ädel frihetskänsla, som i manlig harm reser sig mot allt orättvist förtryck och alla trånga fördomar. Det är för öfrigt en i ögonen fallande motsats mellan den första serien af "Poems and Ballads" och den tredje, som utkom år 1889, där den fordom intransigente republikanen nu firar den lagbundna monarkien och där den sångare, hvars lyra förr hade toner för njutningen, nu på det skönaste sätt besjunger barnaålderns oskuld och

låter strängaspelet ljuda om hjärtats renhet. Men så hade ock tjugotre år förflutit mellan den första och tredje samlingen, och på en sådan tid hinner en skald att rikt utvecklas. Dunklet är väl ej i den sista serien af poemer och ballader alldeles försvunnet; men det finnes numera egentligen till som poetisk skuggning, som molnbrytningar, hvilka låta regnbågsskimret i hans originella poesi så mycket skönare framstå. Edgren har för öfrigt rätt, då han säger, att de sensuella och antireligiösa sångerna hos Swinburne blott utgöra en försvinnande bråkdel af hans omfattande diktning. Och samme Swinburne, som förr någon gång i sin vrede öfver de missbruk, som i religionens vanhelgade namn öfvats, kunnat låta förleda sig till hädiskt spotska uttryck, som sårat den uppriktigt religiösa känslan och den fromma tron på Försonaren, har ju redan i sin *Tenebrae* talat vördnadens ord om

the snow-bright splendour of Christ.

Swinburnes verkliga idealitet som skald framträder emellertid skönast i de sånger, hvilka han ägnat *naturen* och särskildt det fria hafvet, vidare fosterjorden *England* och dess storhet samt slutligen människolifvets späda vår, *barnets* ännu ogrumlade värld. Gärna sjunger han såsom i den storartade dikten om de sju skären vid Jersey, "Les Casquets", om vågornas tummel och stormarnas dån, om oceanen i hela dess majestät. I den sublima minnesdikt, som han på växlande metrar sjungit om den spanska armadans förstöring och som har odödliga beskrifningar af hafvets uppror, hyllar han i fosterlandskärlekens hänförda ord sitt älskade land, ödrottningen, som är fria söners moder, och han utslungar sin harm i glödande strofer mot Filip II:s mörka absolutism och katolska fanatism. Mildare, smältande ljufva, äro däremot sådana dikter som "Babybird" eller "In a garden", där barnen besjungas; med skäl har den engelske granskaren Woodberry sagt, att Swinburnes sånger om barn ej på engelskt tungomål äga sin like.

Som lyriker är Swinburne ofta alldeles bedårande; hans vers liknar, som en engelsk beundrare yttrat, grönskimrande hafsvågor i brus, och hans språk är förtrollande i sin melodirikedom. Han är rytmens mästare och har riktat den engelska lyriken med förut ohörda, underbara välljud. Därför är ock hans fädernesland stolt öfver honom. Monografiska skildringar i tidskrifter, tidningar och särskilda publikationer prisa honom alltmera, och det är alldeles sannt hvad redan professor Edgren skref, att den allmänna meningen i England starkt omstämts till Swinburnes förmån med förglömmande af hans ungdoms missgrepp. Granskaren Saintsbury kallar

honom "the most captivating of the second half of the nineteenth century in England" och talar om "ebben och floden" i hans förvånande skaldskap, som har ett pulserande lif, en inre vågrörelse.

Det bör ihågkommas, att denne rikt utrustade lyriker äfven är begåfvad dramaturg och därjämte episk skald. Bland hans dramer sätta många "Erechteus" öfver Atalanta; andra hafva förkärlek för hans "Marino Faliero". Hans "Tristram of Lyonesse" är ett stort episkt poem om Tristan och Isolde; det innehåller mäktiga skönheter. Alldeles oförgängligt är slutet af detta sällsamma epos, som förklingar i fridfullt majestätiska ackorder efter stora, stundom alltför lidelsefulla brytningar:

– peace they have that none may gain who live,
And rest about them that no love can give,
And over them, while death and life shall be,
The light and sound and darkness of the sea.

Hos en sådan skald finnes något outtömligt; i hans hjärta klappar, såsom hos alla fantasiens heroer, en längtan till det ohinnliga:

En fröjd är för måsen hans bölja, för hjorden dess fält,
och en fröjd är för hjärtat det mål, som det aldrig kan nå.

Swinburne är äfven berömd som prosatör. Hans studie öfver Shakespeare anses af många innehålla den yppersta karakteristik af den store mästarens skaldepersonlighet; af stor djupsinnighet är hans sätt att tolka Hamletstypen. Högst egendomlig är i hans "Miscellanies" den utförliga uppsatsen öfver Wordsworth och Byron, där han så godt som bryter stafven öfver Byron – man hade annars trott, att dessa stora två, Byron och Swinburne, skulle kunnat som snillrika titaner förlikas inför alla tider i välljud, i lidelse, i frihetsglöd och stormande kraft. Men den mera än Byron helleniskt skolade Swinburne är sträng mot hvad han anser brista i Byrons poetiska form; Swinburne föres därvid, som vanligt, i uttryckssättet längre än han kanske innerst afser. Egendomlig är å andra sidan Swinburnes djupa beundran för puritanen Milton; man hade annars trott, att de skulle vara poetiska antipoder. Men skalderna hafva sina tycken för sig, och Swinburne går sällan med strömmen.

Om Swinburne säger en af hans landsmän: "He has been a national poet of England and has besides enriched English literature with a music never heard before, with the most stately tragedies of his time and with its most imaginative romantic poem of passion and with a multitude of noble single poems of great variety of theme, mood and art."

Swinburne är nu den siste lefvande af det stora tretalet Tennyson, Browning, Swinburne. Många ställa honom som jämnbördig vid Tennysons och Brownings sida; andra ställa honom högre än dem. Säkert är, att han med allt sitt dunkel är mindre dunkel och svårfattlig än Browning, som på ett annat sätt är intressant genom djupet af sin människokännedom. Säkert är ock, att man ej hos Swinburne finner Tennysons ständigt bevarade måttfullhet och inre jämvikt samt stilla behag. Men i rikt natursinne, i poetisk eld och rörlighet, i de oemotståndligt framströmmande rytmernas välljud öfverträffas han af ingendera. Själf stor beundrare af Tennyson, är han honom i skaplynne mycket olik. Swinburne kan vara paradoxal, men han har i sin diktning en förunderlig rikedom, och hans sång kan än brusa fram som oceanen i hans jättekväde om Armadan, än klinga som näktergalarna i Kolonos' skogssnår. Hans skaldekonsts blommor hafva ofta rosens njutningsmättade yppighet, ofta något af heliotropens nästan döfvande vällukt, ofta något af dysterheten från asphodelosblomstren i underjorden, men så hafva hans dikter om barnen en snöhvit renhet och en oskuldsfull doft af verkligt intagande behag. På sällsamt sätt förena sig hos honom trohet mot antiken och en lidelsefull romantik. Hans sång äger många skiftningar.

Då Nobelkommittén nu föreslår Swinburne till Nobelpriset, har den icke förbisett den möjliga invändningen, att priset ju förra året gafs åt en engelsman och att opportunitetsskäl kunna tala för att det cirkulerar bland kulturfolken; men kommittén anser, med allt erkännande af lämpligheten däraf att en dylik cirkulering i regeln äger rum, intet verkligt hinder finnes att, där omständigheterna så foga, gifva priset till samma land i nära, ja, äfven i omedelbar följd. Nobelstatuterna föreskrifva ju ock, att inga nationalitetshänsyn böra tagas. Att Kipling nyligen fick priset bör således visst icke omöjliggöra, att Swinburne nu bekommer det, om han synes värdig. Och att han det är, har detta betänkande sökt ådagalägga; det lär ej heller af någon kännare kunna bestridas. Ej heller kan man invända, att det för Swinburne vore förödmjukande att väljas *efter* Kipling. Att detta åtminstone ej är uppfattningen i England, det framgår däraf att *efter* Kiplings utmärkelse ej mindre än 24 medlemmar af Society of Authors enat sig att till priset föreslå Algernon Charles Swinburne.

Nobelkommittén kände sig länge på grund af Carduccis hedniska riktning och enskilda utfall mot kristendomen och dennas stiftare tveksam i fråga om prisets öfverlämnande åt honom; den har känt

liknande tvekan med afseende å Swinburne och har gifvit skäl för densamma. Men liksom Carducci blef belönad, så bör ock Swinburne blifva det. Rättvisa bör gifvas åt hvarje verkligt stor poetisk genius, äfven om åtskilligt i hans arbeten skulle verka mindre gynnsamt. Nobelkommittén har ock nu, utan att frångå sin förut uttalade tanke om vissa förirringar i Swinburnes tidigare poesi, framhållit, att Swinburne, sedan de sånger utkommo, som berörde mången ofördelaktigt, genomgått en inre utveckling i poetisk jämnhet och värdighet. Förnyade, ganska djupgående studier i hans skaldskap hafva ledt till denna uppfattning, och kommittén, som är uppkallad till ständigt fortsatta forskningar, är ej förbunden att alltid vidhålla alldeles samma oförändrade totaluppfattning, utan kan tvärtom vara förpliktad att, om nya undersökningar sådant föranleda, modifiera sin mening. Swinburne är i alla händelser en af världens störste skalder; må därför en förtjänt hyllning ägnas honom. "*En* regel smaken har, den heter *Snille*", sjöng en gång Tegnér, och snille torde ingen kunna frånkänna Swinburne. Han har för öfrigt en sällsynt förening af inspiration och lärdom. En engelsk författare säger, att knappast någon af Englands skalder varit i så hög grad som Swinburne förtrogen med på en gång klassisk och modärn vitterhet. Beundrare af Sofokles, tjusad af Catullus, tog han som ung Taylors pris i fransk och italiensk litteratur, studerade grundligt den engelska diktningen från Elisabeths tid och har skrifvit en ypperlig uppsats öfver komediförfattaren Congreve. Swinburnes lager vattnas både af skaldefantasien och af en djup bildnings källådror. Men den näres ock af en rik känslighet, och gärna upprepar man för sig själf den fagra dikt "Maytime in winter", hvari han tolkar den rena glädje, som intager honom, då i lifvets ofta mulna dag ett litet barn står vid hans knä:

Your voice is a light to my spirit,
You bring the sun in your hand.

Han har, yttrar Theodore Wratislaw i sin studie öfver Swinburne (English Writers of to-day), målat barnaåren på ett sätt, som skall öfverlefva alla tider. Oförgängligt skola i hans hemland strofer sådana som dessa klinga och återklinga:

Baby, see the flowers.
– Baby sees
fairer things than these,
fairer though they be than dreams of ours.

Baby, hear the birds.
– Baby knows
better songs than those,
sweeter though they sound than sweetest words.
– – –
Baby, flower of light,
sleep and see
brighter dreams than we
till good day shall smile away good night.

Hvilka milda välljud. Och dock är det samme skald, som sjungit om armadans undergång, då stormens väldiga vingar svepte öfver hafvet, eller om Maria Stuarts olyckssaga. Han äger sannerligen många strängar på sin lyra.

På uppdrag

C. D. af Wirsén.

Särskildt yttrande med anledning af Svenska Akademiens Nobelkommittés förslag till Nobelpris år 1908.

Då jag icke kunnat biträda kommittémajoritetens beslut att förorda den engelske skalden Swinburne till ett pris, som enligt stiftarens mening bör tilldelas personer, som verkat till *mänsklighetens nytta* genom arbeten "i idealisk riktning", tillkommer det mig att för Akademien angifva de skäl, som för mig varit bestämmande.

Kommittén har förut vid olika tillfällen haft anledning att yttra sig öfver Swinburnes kompetens till ett Nobelpris, utförligast i utlåtandet af år 1903.

Efter att ha betonat Swinburnes stora rent litterära förtjänster framhåller utlåtandet skaldens "lidelsefulla sensualism" och hans benägenhet att "hängifva sig åt en otyglad sinnlighets mörka makt". Det erinras om att engelska granskare "upprörts af hans hänsynslösa sätt att i ett bildrikt, blommande språk" – så mycket mera farligt och förledande – "hylla de lägre begären" och "tadlat hans förkärlek för exotisk kolorit samt det skälfvande i hans grant purpurhöljda stil, de vällustiga kramputbrotten och det bedårande sinnesruset".

"Läser man, fortsätter utlåtandet, som i det följande fullständigt citeras, med uppmärksamhet Swinburnes "Songs before sunrise" och "Poems and Ballads", så måste man häpna dels öfver hans passioneradt uppskrufvade ateism, dels öfver hans sinnliga extravagans. I sin "Hymn of Man" förklarar han, att Gud är besegrad: "Thou art smitten, o God, thy death is upon thee, o Lord", han säger det vara gagnlöst att bedja till Gud, och han slutar med en apoteosering af människan, hvilken han sätter på den Högstes tron: "Glory to man in the highest. For man is the master of things." I poemet "Before a crucifix" säger han, att försonaren ej har någon hjälp att bjuda, och hans hånfulla uttryck till den korsfäste, då han ironiskt ber honom försöka stiga ned från korset, påminner om det i de evangeliska berättelserna omtalade hån, hvarmed man tillropade vår Frälsare: "Är du Guds son, så stig ned från korset." I sin "Atalanta" kallar han Gud "the supreme evil". I sin "Anactoria" har Swinburne infört en parafras från Sapfo – för öfrigt ett konstnärligt mästerverk –, i hvilket han vällustigt önskar sitt kött vara begrafvet (entombed) i den älskades kött och att han måtte kunna dricka blodet ur hennes ådror. I "Dolores", där han låter kärlekens gudinna vara född af Libitina och Priapus, talas det blott om "rasande

omarmningar", hvilkas sötma har en bismak af blod. Vällust och grymhet äro alltid nära befryndade, och de ingå förbund i många af Swinburnes erotiska dikter, hvilka för öfrigt i sitt patos äro onaturligt uppjagade. Det finnes någonting af lärd alexandrinism, af yppig dekadens i Swinburnes luxuriösa poesi, och sund är den förvisso icke. Han är i inspirationens styrka en odödlig skald; men bristen på ädelhet gör, att man svårligen kan föreslå honom till ett Nobelpris för 'det mest idealiska i litteraturen'".

Det kunde vara nog med denna hänvisning till 1903 års kommittéutlåtande för att förklara, hvarför jag måste reservera mig mot den för mig obegripliga omsvängning, som fem år senare på helt annat sätt vill tolka "det mest idealiska i litteraturen".

Men det är ju tänkbart, att kommittén år 1903 varit orättvis mot den mycket omstridde skalden. Jag vill därför anföra ett yttrande af en litterär kritiker, som ingalunda kan misstänkas för någon partiskhet *mot* Swinburne. Dr Sven Söderman påpekar i en anmälan af Emil Kléens "Vildvin och Vallmo" (Nordisk tidskr. 1896) det inflytande på författaren, som utöfvats af Swinburnes "glödande bittra hedendom, som fattar lifvet blott som sinne och passioner och i antiteistiskt hat öfver all njutnings korthet reser ett altare åt lifvets fruktansvärda "Dolores", hvars mun ständigt är röd af människors blod och hvars dyrkan är "love" och "sin" och "pain". Herr Kléens lifsåskådning, forsätter han, tyckes vara samma etiskt likgiltiga neopaganism, hans gudom blodets medvetslösa makt och hans meningsfränder 'de alle, som ej naglat sitt kött på korsets stam'."

Härtill kan läggas det slutomdöme, hvartill en mot Swinburne mycket sympatiskt stämd artikelförfattare i Encyclopaedia Britannica kommit: "It is impossible to acquit his poetry of the charge of an animalism which wars against the higher issues of the spirit."

Dessa utdrag, hämtade från så vidt skilda håll, torde tillfyllest visa, att Swinburnes författarskap icke utmärkes genom "sådana egenskaper, som föra mänskligheten framåt i idealisk riktning, vidga människans synkrets öfver det vanliga måttet och göra henne bättre och ädlare än förut" – såsom hr Tegnér i sin reservation mot Nobelkommitténs förslag 1905 närmare preciserat stiftelseurkundens uttryck "idealisk riktning". Särskildt nu, under de första åren af Nobelinstitutionens verksamhet, då det gäller att utbilda en tradition och framställa prejudikat, som naturligtvis icke behöfva vara bindande men lätteligen *kunna* bli bestämmande för framtiden, är det dubbelt farligt att tillerkänna priset åt en författare sådan som Swinburne. Hvad hindrar i sådant fall, att näste pristagare kan bli

en d'Annunzio? Man kan ju tyda "idealisk" på så många sätt, och det ges väl ingen betydande skriftställare, som icke har någon, om än aldrig så liten, "idealisk" anstrykning. Så mycket mera viktigt för Akademien att taga frågan i noggrann ompröfning och fixera sin uppfattning.

Att Swinburne föreslagits af ett flertal engelska skriftställare, däribland Kipling, kan ej bero på annat än den tyvärr allmänt utbredda missuppfattningen, att Nobelpriset skall afse *rent litterära* förtjänster.

Till sist vill jag framhålla ytterligare en synpunkt. Om Swinburne öfverhufvud kan anses kompetent till ett Nobelpris, så är det tydligt, att han långt före detta bort erhålla utmärkelsen, redan första gången han föreslogs, och icke, såsom nu sättes i fråga, på ett föga grannlaga sätt ostentativt placeras omedelbart efter Kipling. Den nu 73-årige skaldens litterära betydelse är så stor, så allmänt känd och erkänd, att Akademien skulle utsätta sig för ett berättigadt klander, om det visade sig, att man nu först hos oss fått ögonen öppnade för hans konstnärliga värde. Och man skulle åter och åter upprepa den frågan, hvarför – med en sådan uppfattning af det "idealiska" – icke t. ex. Tolstoj och Ibsen blifvit ihågkomna. Akademiens tillvägagående vid prisens bortgifvande skulle förefalla som en olöslig gåta: man skulle förgäfves spana efter någon princip för bedömandet.

Men det är ju så, att man på senare tider i England sökt rentvå Swinburne från de värsta beskyllningarna. Försöket torde icke ha utfallit fullt lyckligt. "Det är icke möjligt att fritaga honom från beskyllningarna", menar artikelförfattaren i den Brittiska encyklopedien. Och i hvilket fall som helst kan det icke sägas, att hans författarskap verkat till *mänsklighetens nytta*, såsom den praktiske Alfred Nobel ville. Är det så, att skalden blifvit missuppfattad, så ligger det i arten af hans diktning, att den *måste* missuppfattas. Folkuppviglaren må förskräckas inför de följder, hans brandtal framkallat, det är dock hans draksådd, som burit frukt. Han har måhända icke menat så illa, men hans hetsande ord föra tusenden i fördärfvet.

Endast i förbigående och utan att för egen del fästa någon större vikt därvid vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att Nobelpriset, därest det nu skulle gifvas åt Swinburne, två år i följd komme att gå till ett och samma land, något som kommittén förut (1907) funnit vara af opportunitetsskäl olämpligt.

* *
*

Om kommitteminoritetens förslag, att Nobelpriset i år skulle tilldelas Selma Lagerlöf, behöfver jag ej närmare yttra mig. Det finnes blott en mening om den ideala halten af hennes författarskap, och hvad det konstnärliga värdet af detsamma beträffar, äro de olika uppfattningarna för Akademien nogsamt kända. Blott en sak ville jag framhålla: hennes sällsporda förmåga att framkalla visioner, såsom det endast är den borne skalden beskärdt att kunna göra. Hennes gestalter taga lif inför oss, vi tro på deras ideella existens, liksom vi tro på Kiplings hindustanska bilder, skulle än kännare af orientaliska förhållanden aldrig så mycket försäkra, att de äro onaturliga.

Jag tillåter mig att föreslå, att Akademien tilldelar Selma Lagerlöf detta års litterära Nobelpris – måhända med samma motivering, som användes vid öfverlämnandet af den stora guldmedaljen 1904: "med afseende fäst å den fantasirikedom, idealitet i uppfattning samt fängslande framställningsförmåga, som uppenbara sig i så många af hennes både inom och utanför Sveriges gränser högt värderade arbeten". Den lofvärda försynthet, som hittills afhållit Akademien från att med Nobelpris utmärka någon inhemsk författare, kan sträckas för långt och bli ett fel. Det kan vara tid på, att världen får en påminnelse om att Nobels fädernesland också äger en litteratur.

Stockholm den 24 september 1908.

K. A. Melin.

Med anledning af hr K. A. Melins särskilda yttrande i fråga om Nobelkommitténs förslag till Nobelpris år 1908.

Hr Melin begynner sitt anförande med ett utdrag ur 1903 års Nobelkommittés yttrande om Swinburne. Då undertecknad själf formulerat just detta yttrande, så kan jag hafva en viss rätt att uttala mig angående de omdömen, som däri uttalas om Swinburne.

Utan att frångå mina yttranden af år 1903 om det förkastliga i en viss grupp af Swinburnes dikter, har jag vid förnyadt studium af skalden kommit till den uppfattning, att denna grupp af dikter blott betecknar en öfvergångskris i Swinburnes skaldekonst, hvilken alltmera förädlats på samma gång den bibehållit ingifvelsens styrka. Det förekommer mig, som vore det en fullkomlig orättvisa att nu döma totaliteten af en snillrik skalds skapelser efter dikter, som utkommit för trettio, ja de flesta öfver fyrtio år sedan, under förbiseende däraf att han sedan dess genomgått en betydande inre utveckling. För ett sådant förbiseende har jag själf förr kunnat falla offer; nu kan jag det icke längre. Likvisst är min världsåskådning densamma som då; den enda skillnaden är, att jag nu, mera än då, kan öfverblicka en författares verksamhet och ej för de i ögonen starkt fallande ungdomsfelens skull längre är böjd att underkänna det hela. Må de, som vilja, berömma sig af att aldrig förändras; för min del tror jag, att människan är skyldig att underkasta sina åsikter en revision; särskildt gäller detta en kritiker, som bör tillse, i hvad mån han vid bedömandet af en författare i ögonblickets stämning råkat att taga *pars pro toto*, vissa klandervärda alster såsom representerande författarens alla skapelser.

Hvad det ästetiska värdet af Swinburnes flesta poem angår, så torde bifallet hos kännare vara ganska starkt och enstämmigt; för min del måste jag häpna öfver dens sätt att uppfatta poesi, som verkligen kan sätta Selma Lagerlöf öfver Swinburne i snille och andlig utrustning.

Hr Melin anser det vara en "missuppfattning", att Nobelpriset skall afse rent litterära förtjänster. Men det är dock ett litteraturpris, och då måste väl litterära förtjänster afses. Något "Monthyonskt dygdepris" har aldrig Nobel afsett. Om nu det ideala draget starkt framträder i de flesta af Swinburnes dikter, så torde det vara obilligt att företrädesvis haka sig fast vid det, som hos honom för flera decennier sedan verkade sårande och anstötligt.

Samma rättvisa, som jag förordar, har för länge sedan börjat ägnas den store skalden i hans fädernesland. England är strängt mot sådana förirringar, som de, till hvilka Swinburne i vissa af sina tidigare arbeten gjorde sig skyldig; men opinionen i England är nog högsint att ej längre efter dessa enstaka förirringar döma en skald, hvars verksamhet sedermera förädlats samt i sin helhet är lysande och berömlig.

Må hr Melin gärna förklara sig "tro" på "den ideella existensen af Selma Lagerlöfs gestalter"; det är just detta, som andra ej kunna. Hennes bilder upplösa sig mestadels i dimmig fantastik. "Um die Psychologie ist es in der Tat bei Selma Lagerlöf schlecht bestellt", säger med skäl en utländsk granskare.

Om möjligheten att, utan att det väcker missnöje, gifva Nobelpriset åt Swinburne *efter* Kipling har jag redan i Nobelkommitténs betänkande för i år talat; jag behöfver således ej i denna punkt bemöta hr Melin. Lika litet behöfver jag bemöta hans antydningar om olämpligheten däraf att priset två år efter hvarandra går till samma land; enligt Nobelstatuterna få inga nationalitetshänsyn tagas.

Goethe har i sin ungdom och tidigare mannaålder skrifvit en del såväl anstötliga som irreligiösa saker, stundom med en ton af gäckeri. Det är bekant, att han under en lång tid af sitt lif var panteist och ingalunda trodde på en personlig Gud; det är bekant, att han mot Kristi kors skrifvit en del epigrammatiska utfall. Goethe-kännaren kan ännu i hans skrifter läsa en del sarkasmer i den vägen. Men icke faller det Goethe-beundraren in att döma skalden uteslutande efter hans vågade erotiska poem eller efter hans persifleringar af korset. Hade Goethe lefvat på Nobelprisets tid, så hade väl hr Melin förvägrat honom detta på grund af sådana förseelser, hvilka ju ej heller äro att loforda; men det är väl dock antagligt att flertalet bedömare skulle förstått, att dylika saker, det vare sig af erotisk eller irreligiös art, blott varit tillfälliga symptomer af en inre kris, som småningom gick öfver, och man skulle nog för deras skull ej haft den småaktigheten att neka världsprisets hyllning åt den odödlige Faustdiktaren och lyrikern, som på äldre dagar visserligen aldrig blef en kyrkobesökare, men uttalade vördnad för kristendomen, dess upphofsman och dess mysterier samt för dess urkunder. *En* skillnad äger rum, vid hvilken man må fästa den vikt man behagar. Mot Goethes lif i etiskt afseende, med afseende å kvinnor, hafva anmärkningar med skäl gjorts; mot Swinburnes hafva inga varit synliga ens från hans vedersakare. Han har varit en reserverad natur, som ej låtit

mycket tala om sig. Det är mig obekant, huruvida han därmed undgått förtal. Vänskapen har han hyllat, och han har ägt sådana vänner som Morris och Burne-Jones. Han har för öfrigt, säger en af hans biografer, "served the ideal of his life with an unswerving rectitude, a tireless industry and an unflushing courage". En annan tecknare af Swinburne yttrar om honom:

– "as long as the blood burns with the ardour of its spring, as long as youth dreams and loves and sorrows and its heart leaps to the sound of the music of metre, as long as the wind lifts the spirit with the exaltation of liberty and life, and the sea circles a land where the English tongue is spoken or read, so long must endure the honour and glory of his fame." Det går knappt an att i ästetiskt afseende med små linjaler mäta en dylik gigant.

C. D. af Wirsén.

Särskildt yttrande af herr Tegnér angående Nobelprisets utdelande år 1908.

I likhet med hr Melin och från samma synpunkter som han finner jag mig icke kunna till Nobelpriset förorda Swinburne. Med åberopande i öfrigt af hr Melins uttalande ber jag att ytterligare få anföra följande:

Då det i Nobelkommitténs betänkande så kraftigt betonas, att den gamle Swinburne ej är densamme som den unge, kan det vara skäl att något närmare än i betänkandet skett granska skaldens senaste produktion.

Swinburne är nu gammal, 71 år, och såsom naturligt är har han under de senaste åren ej just publicerat mycket. Redan det, att hans mera betydande vittra period ligger tämligen långt tillbaka, gör att hans namn ej med samma rätt nu som för t. ex. tio år sedan kan kräfva ett rum på Nobelförslaget.

Ett och annat har emellertid Swinburne äfven under denna sin sista period publicerat. En år 1905 utgifven roman i bref, "Love's Cross-currents", har jag ej varit i tillfälle att se, och det enda omdöme jag om den funnit uttaladt ställer boken ej högt: den säges vara "mindre betydande". Swinburnes senaste drama, "The duke of Gandia", har jag däremot läst. Samma omdöme som om den förra skriften synes man mig icke med rätt kunna fälla om denna. Den röjer nogsamt, att den gamle skalden ännu har mycket af sin ungdoms kraft, och att han i fråga om skaldebegåfning alltjämt hör till sitt folks främste. Gällde det för oss blott frågan om utdelandet af ett *litterärt* pris, skulle jag icke kunnat sätta detta drama på hans minuskonto. Men med de regler som gälla för Nobelpriset måste jag afgjordt göra detta.

"The duke of Gandia" är ett drama där den renaste karaktären är en påfves frilla. Det öppnas med en plump cynism, som blir ännu mera cynisk därigenom att det är en son som säger den till sin mor. – Dramats hufvudhandling är ett brodermord, hvars ohygglighet ytterligare tillspetsas därigenom att det begås med fullkomligt kallt blod och, såsom man tycker, nästan för roskull. Det är förmodligen med full afsikt som författaren lämnat det nära nog omotiveradt. – Dramats dialog rör sig mest i skarpa, hånfulla repliker, delvis i verkliga blasfemer, i hädiska travesteringar af bibelns ord och annat dylikt. Och det hädiska i dessa utfall skärpes än ytterligare därigenom att de läggas i munnen på den kristna kyrkans allra främste

män, påfven, den helige fadern själf, Guds ställföreträdare på jorden, och en kardinal. Och kardinalen är påfvens son.

Man kan ju säga att det här ej är författaren som talar, utan Alexander VI och Cesare Borgia, och för sådana människor vore inga ord för hädiska, inga gärningar för skändliga. Och naturligtvis kan det icke falla mig in att påstå att Swinburne här talar för egen räkning. Men knappast skall man kunna bestrida, att hos den gamle Swinburne här ännu röjes samma smak för det ohyggliga, samma nöje af att frossa i allsköns styggeliga ting, som vi minnas och känna igen från vissa dikter under skaldens stormande ungdomsår. Boken verkar groft och hänsynslöst, och därigenom äfven osant. Den är en med rask hand och djärf, delvis öfverlägsen konst tecknad karrikatyr, i hvilken skalden nog tror sig ha gifvit en bild ej blott af Alexander VI:s gräsliga påfveregemente utan ock – den förnimmelsen har åtminstone jag – i viss mån en bild af mänskligheten. När man läser dessa bitande, skarpa repliker kommer man ofta ofrivilligt att tänka på Anatole France och hans hånfulla och bittra, men på samma gång konstnärligt utformade skepticism.

Hur olika ter sig icke i jämförelse härmed vår Selma Lagerlöfs sista arbete, som från vissa synpunkter ej utan skäl nu i kommittéens utlåtande uppföres på hennes minuskonto. Varm människokärlek, ädel försynthet, renhjärtad godhet strålar ur denna bok, som ur allt annat som Selma Lagerlöf författat, öfverallt ut mot läsaren. I fråga om *sådana* egenskaper har hennes författarverksamhet *intet* minuskonto. Med hvarje blad hon skrifvit har hon verkat i det godas, i idealets, i mänsklighetens tjänst. Och ändå har hennes sångmö ej ringaste läggning åt skolmästarhållet, åt dygdepredikantskapet. Doceranden tal och förmaningar träffar man aldrig i Selma Lagerlöfs böcker. Om hennes sista skrift icke i allo, som *vitter* produkt betraktad, står i jämnhöjd med åtskilligt som hon förut skrifvit, så är skälet tydligen just det, att hennes fantasis vinghäst denna gång tvungits att röra sig i *skol*ridt och trafva fram öfver marker, där mera finnes af nyttiga foderväxter, än af poesiens blommor. Om den luftige springaren då understundom råkat trampa miste i någon åkerbrukares välodlade plantering eller med ett sidosprång rubba den systematiska ordningen i någon botanists örtagård eller om den kanske gjort ett eller annat för hastigt skutt öfver afskrankningar, på hvilka zoologer och meteorologer fäst upp sina fridlysningstaflor – nog må vi väl då kunna ursäkta detta, i betraktande af hvad hon för öfrigt uträttat med denna bok och i känsla af den vackra poesi, som också den i alla fall ofta och rikligen bjuder oss?

När man kort och godt påstår att Nils Holgerssons resa är "förfelad", så synes mig detta vara ett i dubbel mening hårdt tal – obilligt och ofattligt. Icke kan en bok kallas förfelad, som af hela det unga släkte, för hvilket den är skrifven, mottagits med enhällig förtjusning, en bok som kommit tusen barnaögon att stråla och tusen unga hjärtan att varmare klappa för det rätta och att mera älska sitt land, en bok som under det gångna året spridt glädje och aftontrefnad i många, många goda svenska hem och som säkert skall göra det äfven under år som komma, en bok som blåst undan skoldammet i svenska skolsalar och skaffat frisk luft och solsken in i skrymslen, där dåsighet och kvalm hållit på att rota sig fast?

Nej, med de svagheter boken kan äga har äfven den i sitt slag utfört ett godt och stort verk, och detta jag vågar säga ej blott till *vårt* lands utan till mänsklighetens bästa, ty den som gagnar ett helt lands uppväxande ungdom den gör ock en prisvärd insats i hela vårt släktes utveckling.

Och om våra *småskolors barn* helt visst enhälligt anse sin Selma förtjänt af ett huru stort pris som helst, så visa å andra sidan de under de senaste åren inkomna Nobelförslagen oförtydbart att våra *högskolors lärare* dela barnens mening om hennes författarskap. En hel rad af förslag med hennes namn ha denna gång inkommit från högskolorna i Uppsala, Lund, Göteborg och Helsingfors, underskrifna med högt ansedda och i vittra ting fullt omdömesgilla personers namn.

Men kanske ännu mer betydelsefullt än att *småskolor* och *högskolor* gemensamt hylla Selma Lagerlöf är det förhållandet, att äfven de olika *litterära skolorna* i fråga om aktning och beundran för henne äro ganska eniga: idealister och realister, män med gammaldags smak och män med modern eller hypermodern läggning – alla hålla de af Selma Lagerlöf.

Väl höra vi att äfven hon har drabbats af kritik. Men hvilken god författare har undgått sådant? Tror någon att de män som förut af oss utmärkts med Nobelpriset undsluppit ett sådant öde? Nej, äfven en *god* författare kan råka ut för en *dålig* kritiker, eller för en *god* kritiker som i ett visst fall på grund af någon speciell idiosynkrasi ej förmår uppskatta hvad andra beundra.

Att Selma Lagerlöf äfven utom vårt land vunnit ett högt anseende därom vittna ej blott de prisande omdömen om hennes skrifter som hrr Hjärne och Warburg meddelat ur utländska tidskrifter, utan än mer den omständigheten att hennes böcker redan öfversatts på sex olika språk. Och hvad särskildt angår "Antikrists mirakler",

om hvilken bok omilda omdömen nu anförts, må det vara nog att erinra om det förhållandet att, enligt hvad professor Wulff meddelat, Gaston Paris, en man som utan tvifvel, ifall han fått lefva, själf skulle stått som en af de främste kandidaterna till Nobelpriset, varit betänkt på att skrifva företalet till den franska öfversättningen af denna bok.

Vårt land är litet och vårt språk når ej vida, men säkert är att Selma Lagerlöf genom de öfversättningar af hennes skrifter som utgifvits vunnit flere läsare och därmed också flere vänner än som fallit t. ex. provensalen Mistral till del. Dennes prisbelönta diktverk har ju på grund af sin poetiska form ej så lätt kunnat göras njutbart inom främmande språkkretsar. Ur *sådan* synpunkt behöfva vi alltså ej hysa stora betänkligheter mot att prisbelöna vår landsmaninna.

Situationen är denna gång ovanligt gynnsam för att utmärka henne. Italien och England, de enda länder från hvilka detta år förslag föreligga på personer, som på allvar kunna komma i fråga till priset, hafva båda just under de två sista åren fått hvart sitt pris, och ingen undrar öfver om de ej nu åter få ett.

Må vi då begagna ögonblicket och genom att gifva Selma Lagerlöf priset bidraga till att hennes skrifter få gagna och glädja i ännu vidare kretsar än hittills. Ingen borde enligt min tanke hysa tvifvel om att dessa böcker, med den rena, kärleksfulla anda, som i förening med en blommande poesi och en flödande fantasirikedom utmärker dem, långt mer skola kunna blifva mänskligheten till båtnad och hjälp i sträfvandet mot idealerna än den nu förordade store brittiske skaldens verk. Gällde det för oss att bortgifva ett *rent vittert* pris, då skulle nog också enligt min tanke denne senares verk, trots ledsamma förirringar, kunna göra anspråk på ett försteg. Men då det nu är fråga om ett Nobelpris, kan och måste jag utan tvekan gifva min röst åt hans medtäflarinna.

Om det hade varit Alfred Nobel som denna gång hade haft att utdela priset, så känner jag mig viss om att han skulle låtit sitt val falla på Selma Lagerlöf.

Och om nu också jag önskar att Akademien må rösta på henne, så är det förvisso ej *därför att* hon är vår landsmaninna, utan *trots det* att hon så är.

Svenska Akademien beslöt den 12 november 1908 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Rudolf Eucken "på grund af det sanningssökande allvar, den genomträngande tankekraft och vidsynthet, den värme och styrka i framställningen, hvarmed han i talrika arbeten häfdat och utvecklat en ideal världsåskådning".

1909

Nobelprisförslag 1909.

Nº 1. *Charles Wagner*, "l'auteur de *Vaillance de Jeunesse*, de la *Vie Simple*"
Förslagsställare: B. Bouvier, recteur de l'université de Genève.

Nº 2. *Angelo de Gubernatis*
Förslagsst. F. L. Pullé, P. Boselli, G. Finali, A. Valdarnini.

Nº 3. *Georgios Souris*
Förslagsst.: ett stort antal medlemmar af "le Cercle Littéraire d'Athènes Parnassos"; D. Patsopoulos & P. Karolidis, professorer i historia

Nº 4. *Borden Parker Bowne.*
Förslagsst.: H. M. MacCracken, Chancellor New York University.

Nº 5. *Émile Verhaeren*
Nº 6. *Maurice Maeterlinck*
Gemensamt föreslagna af ett stort antal belgiska professorer och akademiledamöter, båda dessutom hvar för sig föreslagna.

Nº 7. *Iwan Gilkin*, "l'auteur de *Prométhée*"
Alternativt med de båda föregående föreslagen af E. Discailles, membre de l'Acad. R. de Belgique.

Nº 8. *Selma Lagerlöf*
Förslagsst.: G. Billing, C. Annerstedt, H. Hjärne, Vitalis Norström, W. Rudin, A. T. Gellerstedt, K. A. Melin i gemensam skrifvelse;
Adolf Noreen, prof. i Uppsala
Fr. Wulff, prof. i Lund.
H. O. Lange, medlem af Danske Videnskabers Selskab;
Karl Warburg;
Axel Olrik, medlem af Danske Videnskabers Selskab;
Eugène Lewenhaupt, led. af Vitt. Hist. och Antikv. Akademien;
L. Fr. Läffler & Erik Brate, d:o d:o
i gemensam skrifvelse;
O. Sylwan, G. Cederschiöld, L. Stavenow, J. Vising, professorer i Göteborg, gemensam skrifvelse;
E. Wrangel, professor i Lund.

Nº 9. *Salvador Rueda*
Förslagsst.: fyra professorer i Madrid.

Nº 10. *Angel Guimerà y Jorge*
Förslagsst.: 18 ledamöter af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona

Nº 11. *Algernon Charles Swinburne*
Förslagsst.: C. Bildt
31 ledamöter af British Society of Authors.

Nº 12. *Jaroslav Vrchlický*
Förslagsst.: A. Kraus, prof. i Prag.

Nº 13. *John Morley*
Förslagsst.: 8 ledamöter af British Society of Authors.

Nº 14. *Paul Bourget*
Förslagsst.: René Bazin, de l'Académie Française.

Nº 15. *Eugène Melchior de Vogüé*
Förslagsst.: Albert Vandal, de l'Académie Française.

Nº 16. *Martin Greif*
Förslagsst.: 20 professorer i Breslau, Prag, Leipzig, Liège, Innsbruck etc.

Nº 17. *Ernest Lavisse.*
Förslagsst.: Frédéric Masson, de l'Académie Française.

Nº 18. *A. D. Xenopol*, prof. i Jassy.
Förslagsst.: J. Gavanescu, prof. därsammastädes.

Nº 19. *Francesco d'Ovidio*; "il a traité en maître de glottologie, de philologie classique et romane, de critique historique, psychologique et esthétique, de politique, d'instruction".
Förslagsst.: Ernesto Monaci, prof. i Rom.

Nº 20. *Anatole France*
Förslagsst.: Paul Hervieu, de l'Académie Française

Nº 21. *Verner von Heidenstam* och *Selma Lagerlöf*
Prisets *delning* mellan dessa föreslås af Carl Carlsson Bonde, led. af Vitt. Hist. och Antikv. Akademien.

Utlåtande 1909.

Nobelstatuternas sjette paragraf stadgar: För hvarje svensk prisgrupp utses af prisutdelaren en af tre eller fem personer bestående "Nobelkommitté" för att afgifva *utlåtande* i fråga om prisutdelningen. Svenska Akademien har, som bekant, i sin Nobelkommitté invalt fem personer, och deras mandat har den 25 januari 1908 förnyats för fyraårsperioden 1909–12. Under större delen af Nobelkommitténs verksamhet har dess utlåtande antagit formen af ett förslag på bestämd pristagare. Men under den allra sista tiden hafva meningarna inom kommittén varit ganska delade, och i år får kommitténs framställning till Akademien form af utlåtande, icke af ett enhetligt förslag; statuternas föreskrift är därmed ej öfverträdd, ty de tala, såsom nyss nämndes, om "utlåtande", icke om förslag. Det är obestridligen mest lyckligt, om utlåtandet kan få form af positivt förslag, men när ej detta låter sig göra, får utlåtandet tydligen inskränka sig till att vara en approximativ utredning angående de olika förslagen.

Det måste naturligtvis vara Svenska Akademiens mening, att hvarje ledamot af dess Nobelkommitté vid öfverläggningen om Nobelprisförslag uttalar sin mening otvunget och efter bästa öfvertygelse; ledamöterna af kommittén äro valda just för att så göra. Vid det slutliga afgörandet om prisutdelningen kan det hända, att Akademien har andra åsikter än en eventuell majoritet i kommittén, och denna senare får naturligtvis finna sig däri. Särskildt svåra blifva kommitténs öfverläggningar, om ett ganska betydande antal af Akademiens ledamöter före förslagstidens utgång föreslagit en bestämd kandidat, som således oberoende af andra kandidater, hvilkas kompetens Akademien ej hunnit pröfva och hvilkas alster kanske blott ett fåtal läst, har all utsikt att utmärkas med priset. Situationen är just i år sådan, i det att sju af Akademiens ledamöter enat sig om en kandidat, Selma Lagerlöf, och ryktet förmält, att med dessa sju åtskilliga andra komma att instämma. Men hvarje Nobelkommitterad har, detta oaktadt, enär han är vald för att efter egen pröfning uttala sin åsikt, till plikt att äfven i år göra på samma sätt. Kommitterade hafva åtminstone den fördelen att hafva kunnat taga kännedom om alla kandidaters arbeten, och låt vara att *en* kandidat synes predestinerad till priset, så finnas detta år jämväl andra mycket afsevärda kandidater, sådana som exempelvis den snillrike författaren *Maeterlinck*, den store spanske lyrikern *Salvador Rueda* och den utmärkte franske historikern *Lavisse*.

Med allt erkännande af Selma Lagerlöfs förtjänster, åt hvilka Akademien i fleres tanke redan skänkt tillräcklig hyllning genom sin stora guldmedalj, har det synts tre af kommitténs ledamöter, nämligen Hildebrand, Karlfeldt och af Wirsén, som om t. ex. en författare af Maeterlincks betydelse fullt ut lika väl som Selma Lagerlöf borde i år kunna ifrågasättas till priset. Hildebrand och af Wirsén, som icke kunna lämna sina röster åt Selma Lagerlöf, fästa dessutom uppmärksamhet på de stora egenskaper, hvilka utmärka Lavisse, och äro ej obenägna att vid afgörandet hafva honom i särskild åtanke. Alla tre nämnde kommitteledamöter hafva åtminstone tänkt sig att med Selma Lagerlöfs val utan olägenhet skulle kunna anstå, enär vid sidan af hennes förtjänster åtskilligt i hennes skrifter gifver anledning till anmärkningar. På en lätt uppskrufvad s. k. allmän opinion bör ej för stor vikt fästas. Gjorde man så, då skulle Strindberg, därest han vore föreslagen, främst komma i åtanke; i utländska pressorgan har lästs, att det är uteslutande genom honom, som Sveriges litteratur är känd i utlandet. Ellen Keys skrifter äro vidt spridda, särskildt i Tyskland. Och mången prisar Heidenstam rent af som *tidehvarfvets* främste svenske skald. Det förefaller vid dylikt tal, som om Tegnér, Geijer, Atterbom, V. Rydberg, Snoilsky ej existerat eller råkat i glömska.

Ställningen i Nobelkommittén med afseende å priset för året är den, att hrr Tegnér och Melin förorda Selma Lagerlöf, medan de öfvriga ledamöterna, såsom redan nämnts, dels anse Maeterlinck minst lika väl böra kunna komma ifråga, dels hafva den uppfattning, att Lavisse är synnerligen förtjänt af belöningen. Under sådana förhållanden kan kommittén ej framställa något bestämdt förslag, men går nu att redogöra för de resp. kandidaternas förtjänster, hvarvid den med afseende å sådana, som under föregående tider föreslagits, hufvudsakligen får åberopa förut afgifna yttranden.

Bland de 21 föreslagna kandidaterna har samtidens mest lysande, om ock ej utan skäl på grund af vissa aggressiva ungdomsdikter omtvistade skald *Swinburne* (n:r 11 på förslaget) aflidit, och det kännes för åtskilliga af kommitténs ledamöter smärtsamt, att han bortgått innan världspriset kunnat tilldelas honom, ty en mera eminent förmåga har icke världslitteraturen på senare tider företett, och ungdomsfelen i hans diktning voro i många sakkunniges tanke för länge sedan försonade genom strålande alster af ett ursprungligt snille, som tycktes outtömligt i fantasirik skönhet och riktat Englands poesi med rytmiska välljud utan like. Om n:r 3 *Georgios Souris*, en af hela Grekland högt uppburen författare, har kommittén redan förut utta-

lat sig med erkännande, likasom äfven om den amerikanske tänkaren *Borden Parker Bowne* (n:r 4 på förslaget) och om n:r 18, professorn i historia vid universitetet i Jassy *A. D. Xenopol*, en historisk tänkare af hög rang. Hvad n:r 20 *Anatole France* angår, så är äfven han förut föreslagen. Mästare som stilist, utmärkt af en blixtrande kvickhet, skulle han utan tvifvel vara värd Nobelpriset; det har emellertid med skäl mot honom anmärkts, att en del anstötligheter vanställa hans ypperliga framställningar och att hans ironiska skepticism mellanåt verkar sårande. Stort mod har han ådagalagt genom sina manliga uttalanden i Dreyfus-saken, och han har därvid visat en etisk idealitet, som blott alltför ofta saknas i hans rent skönlitterära arbeten. Om *Jaroslav Vrchlický* (Emil Frida), som har n:r 12 på förslaget, hafva kommitterade förut yttrat sig likasom om n:r 13 *John Morley*. Den förre anses vara Böhmens störste skald i våra dagar, och hans mångsidighet är rent af förvånande; men jämväl erkändt goda öfversättningar af hans arbeten gifva läsaren intet intryck af stor genialitet, om ock af en vacker begåfning ej blott på det lyriska, utan äfven på det episka och dramatiska området. Den senare är känd framför allt genom biografiska skildringar, bland hvilka den utförliga och innehållsrika teckningen af hans beundrade meningsfrände Gladstone torde vara den förnämsta; hans stil lider emellertid af en viss prosaisk torka, och hos honom framglimtar aldrig det snille, som gifver föremålen något monumentalt och ställer dem lifslefvande för läsarens syn. Som sofrad materialsamling och pietetsfull framställning skall emellertid Gladstone-biografien alltid bevara ett högt värde.

N:r 14 *Paul Bourget* är en af tidens främste romanförfattare och sedeskildrare samt i hög grad märklig genom den utveckling han genomgått. Han har länge varit de franska salongernas gunstling genom det förfinade sätt, hvarpå han skildrat societetslifvet. Utan att gilla de erotiska förvillelserna har han med mästerskap tecknat dem, och hans romaner hafva haft sensuella detaljer, hvilka visserligen aldrig sjunkit till låghet, utan behållit ett förnämt tycke, ett visst aristokratiskt återhåll, men ändå invigt läsaren i olagliga förhållanden, som varit mer eller mindre förskämda. Atmosferen var osund på grund af ämnenas art, ej på grund däraf att författaren skulle visat sympati för de eleganta förirringar, som han beskrifvit. I analysen har Bourget alltid varit stark; lidelsens patologi har sällan haft en så skarpsinnig tecknare. Det må emellertid ej förgätas, att Bourget vid sidan af dessa mondäna saker skrifvit arbeten, i hvilka vi andas ren luft, såsom den förtjusande boken "Sensations d'Italie". Han är ock känd genom reseskildringar från Amerika. Men i sin

sista utvecklingsform framträder han med ett djupt allvar, som ej var alldeles oanadt för dem, som följt hans litterära verksamhet, men som alldeles aflägsnar honom från hans förra sfer. Det är religionen, som verkat förändringen, och denna religion synes ingalunda vara fanatisk, ej heller en tillfällig stämning, utan en lugn öfvertygelse, som under inre kriser banat sig väg. Bourget är fortfarande lika ypperlig i sin stil som förut, och han vore både på grund af innehållets och uttryckssättets idealitet väl värd ett Nobelpris. Man torde utan förmätenhet kunna säga, att framtiden skall till Frankrikes klassiska författare räkna den, som skrifvit "Le disciple", "Sensations d'Italie" och "L'étape".

N:r 1 *Charles Wagner* har redan en gång föreslagits till Nobelpriset af en bland Svenska Akademiens ledamöter. Wagner är vida känd genom förtjänstfulla arbeten, bland hvilka må nämnas "Vaillance", "Jeunesse" och "Vie simple". Den goda andan i dessa arbeten förtjänar allt erkännande, och det är bekant, att en så framstående man som förre presidenten Roosevelt känt sig lifligt berörd af dem samt tillönskat dem en stor spridning i Amerika. En hög idealitet uttalar sig i allt hvad Wagner skrifvit. Emellertid träder det sedolärande elementet så starkt i förgrunden, att man känner sig tveksam, huruvida Wagners skrifter skola kunna hänföras till skönlitteraturen i strängare mening. Tendensen är alltigenom god, men för direkta tendensarbeten, vore de ock i sitt slag aldrig så goda, är Nobelpriset knappast afsedt. Vittra äro icke Wagners arbeten, ej heller vetenskapliga, och i framställningen höja de sig ej till den fulländning, som måste vara ett villkor för den här afsedda utmärkelsen.

Två spanska författarenamn af lysande art möta oss på förslagslistan, nämligen n:r 10 *Angel Guimerà y Jorge* och n:r 9 *Salvador Rueda*. Guimerà har redan förut varit föreslagen, medan Salvador Rueda först detta år förordats. Enhvar af dessa båda skalder är fullt värdig Nobelpriset. Den katalanske författaren *Guimerà* är vida känd dels genom sorgespel och sededramer, som rönt sällspord popularitet utan att någonsin ockra på dåliga lidelser eller slafva för tillfälliga mode-riktningar, dels såsom lyrisk skald af hög, ideal lyftning. Han har en rik fantasi och en ovanlig förmåga att gifva sina bilder åskådlighet; hans språk är fritt från svulst och utmärkt genom så väl natursanning som finkänslighet. Med sann ingifvelse har Guimerà behandlat religiösa och fosterländska ämnen samt varit lika framstående i romantiskt-heroiska skapelser som i sådana, hvilka skildra det enkla bygdelifvet. Som exempel på dessa olika sidor i hans författareverksamhet kunna nämnas "Mar i Cel" och "Terra baixa".

Echegaray har på kastilianska tolkat några af hans pjeser. Flera af hans skådespel äro öfversatta på tyska och franska, och på de italienska skådebanorna höra många till repertoaren. Hvad som särskildt fängslar hos Guimerà, är, att han med en stark inbillningsstyrka förenar en hög, okonstlad enkelhet. En sådan förening är sällsynt och bidrager att göra Guimerà till en af tidens yppersta skriftställare. – *Salvador Rueda*, född 1857 i provinsen Malaga, ägnade sig efter en på umbäranden ganska rik ynglingstid med hela sin lågande själ åt skaldekonsten. Hans natursinne är synnerligen starkt, hans iakttagelseförmåga mycket fin. Han har skrifvit dikter i berättande form och dramer, men han torde vara störst som hänförd lyriker. Bland de samlingar, han utgifvit, må särskildt märkas "En tropel" och den så sent som 1908 utkomna "Lenguas de fuego". Huru förtjusande är icke i sistnämnda bok dikten "La mariposa", som verkligen är bevingad i stämning och form. Ruedas lyrik är mycket skiftningsrik, än är den vek och ljuf, än tankfull och dristig, än mystiskt själfull, än lekande glädtig. Han har ett nästan obegränsadt välde öfver språkets tillgångar och är i sin djärfva rytmik lika egendomlig som konstrik. Rueda har genomgått många pröfningar, och det var en tid, då tadlet ej skonade hans poesi, som gick sina egna banor; numera är rymden för honom klarnad, och det bifall, som i Spanien ägnas honom, är så godt som enstämmigt. Det är skada, att all verklig, djupare lyrik skall vara så godt som oöfversättlig och vid öfverflyttning på ett annat språks jordmån än det, som är skaldens eget, mista så mycket af sin arom. Men detta gäller ej blott Rueda; det gäller Goethe och V. Hugo, och det kan på allvar sättas i fråga, huruvida Salvador Rueda är dessa stormän underlägsen i lyrisk snillestyrka. Bland hans sceniska arbeten är nog den med idylliska element försatta "La Musa" bäst. Men hur fängslande ett och annat dramatiskt arbete af Rueda må vara, så återvänder man dock gärna till hans lyrik, ty där har han funnit de mäst tilltalande formerna för att uttrycka sitt väsen, de tongångar, som mest passa hans skaplynne. Han har skrifvit flera berättelser på prosa, och några af dessa äro visst icke utan förtjänst; men Rueda är mest sig själf, när han får forma versen till uttryck för sina känslor och tankar. Som skald är han mest ursprunglig och som sådan står han så högt, att den kunnige litteraturbedömaren González Blanco ej har orätt, då han kallar honom "el primer poeta actual de lengua castellana". Tidigt började Rueda dikta, och han säger själf:

Acaso la armonia por eso me es innata,
acaso su cadencia por eso va en mi arpa,
porque rimé a la sombra de la paterna casa,
que abrazan los rosales y besan las campánulas.

Dessa strofer visa hans outplånliga kärlek till barndomshemmet och den sköna födelsebygden.

N:r 15 *Eugène Melchior de Vogüé*, född 1848 och sedan 1889 invald i Franska Akademien, är onekligen en rikt utrustad och mycket begåfvad författare och är visst icke obekant utanför Frankrikes gränser. Om hrr Ernest-Charles och Lemaître uttalat sig något ogynnsamt om honom, så torde detta innerst bero på Vogüés i politik och religion konservativa hållning. Att han är en litterär märkesman, därom råder intet tvifvel, och den, som nedskrifver detta kommittéutlåtande, erinrar sig mycket väl bland annat, huru intresserad framlidne presidenten Forssell var af de Vogüés arbeten. Som litteraturhistoriskt verk är hans "Le roman russe" af bestående värde, och som romanförfattare har han i sin berättelse "Jean d'Agrèves" visat sig lika fängslande som utmärkt genom en ädel idealitet i behandlingen af ett ömtåligt ämne. De Vogüé har skrifvit många andra arbeten, som ej snart skola förgätas; särskildt må nämnas hans "Les morts qui parlent".

Ryktbar som historieforskare och historieskrifvare är n:r 17 *Ernest Lavisse*, ledamot af Franska Akademien. Mycket kända äro hans arbeten öfver Preussens historia, den preussiska monarkiens ursprung, Fredrik II:s ungdom och utveckling. Man kan om dessa arbeten tryggt säga, att de både vittna om grundlig forskning och äro konstverk i framställning. Kanske ändå mera betydande är den ypperliga, från ensidighet i beröm och tadel fria skildring af Ludvig XIV, som han lämnat i den under hans ledning utgifna och hufvudsakligen af honom själf författade "Histoire de France". Äfven i denna skildring är kompositionen fullt konstnärlig. Lavisse är för öfrigt märklig såsom organisatör af det högre undervisningsväsendet. Men med afseende å kompetensen till Nobelpriset kommer naturligen ej denna sida af hans verksamhet, utan hans konstnärskap som häfdatecknare i fråga. Han har ådagalagt ett verkligt mästaresnille just i den nämnda teckningen af Ludvig XIV, en teckning som i sina erkännanden och sin skoningslöshet gör intryck af omutlig sanning. Lavisse är strängare än den store Ranke i bedömandet af konungen; men hvad han säger, stöder sig på skäl. Bilden är monumental och kan aldrig förglömmas. Med skäl har René Doumic fäst uppmärksamhet på den ovanliga förmåga af historisk

intuition, som Lavisse besitter, och på hans konst att ställa föremålen lifslefvande fram för läsaren. Man *ser* Fredrik Vilhelm af Preussen i all hans duglighet och all hans grofhet; man *ser* Ludvig XIV i hans arbetsamhet, egoism, uthållighet, vällust, praktlystnad, högmod och sinnesstyrka. Sedan man genomläst arbetet öfver Ludvig XIV, får man som afslutning de få, men innehållsrika sidorna: Conclusions sur le règne, och man känner sig gripen af författarens förmåga att koncentrera. Framför allt för sitt arbete öfver Ludvig XIV vore Lavisse värd att erhålla årets Nobelpris.

Bland de många skrifter, som Lavisse utgifvit, må – utan att här nämna dem, som beröra undervisningsfrågor – anföras hans Sully (1880), hans "Trois empereurs d'Allemagne" (1888) och hans "La vie politique à l'étranger" (1889).

Tre belgiska skalder äro föreslagna till Nobelpriset, nämligen n:r 5 *Émile Verhaeren*, n:r 6 *Maurice Maeterlinck* och n:r 7 *Iwan Gilkin*. Både Verhaeren och Maeterlinck hafva världsrykte, men Maeterlinck är den mest sympatiske af de två. Det är svårt att rätt skildra Verhaeren, ty han har så många olika drag i sitt författarelynne och har genomgått så många inre utvecklingskriser. Men med ledning af hans många utgifna arbeten och af det myckna, som är skrifvet om honom, må ett försök göras att gifva en föreställning om hans poetiska individualitet, som är ovanligt rik på starka kontraster.

Émile Verhaeren föddes 1855 i Saint-Amand vid stränderna af Schelde. Det dystra landskapet har, likasom i Rembrandtsbelysning, för alltid stannat i Verhaerens minne och återspeglas tidt och ofta i hans poesi. Fadern var son af en klädeshandlare i Brüssel och gift med Adèle de Bock, som tillhörde en i Saint-Amand högt skattad familj. Verhaeren synes hafva varit mycket släktkär; särskildt var han varmt fäst vid sin syster Maria och vid mostern Amélie, åt hvilken han ägnat den vackra dikten "L'attendue", där han liknar henne vid "une rose pâlie" och säger om henne:

> Je lui confesse tout, comme autrefois,
> Bien qu'elle sache aujourd'hui tout, d'avance,
> Et qu'elle entende l'âme, avant la voix.

Borgaresonen från Saint-Amand umgicks för öfrigt tidigt med handtverkarne på orten, blef förtrogen med deras lefnadssätt och visar sig i många af sina ungdomsdikter som ett verkligt folkets barn. Han gick i Saint-Amands kommunalskola ända till sin första nattvardsgång, hvars minne han troget bevarat ännu under den senare tidens stormar och brytningar. Vid elfva års ålder skickades han till institutet Saint-Louis i Brüssel och två år därefter till Sainte-Barbe's

läroverk i Gent, hvilket leddes af jesuiter. Hans anhöriga hade nu tänkt sig att han skulle öfvertaga sin morbroders oljeslageri, men denna utsikt lockade ej den unge, som i Sainte-Barbe rönt poetiska inflytelser af Chateaubriand och Lamartine samt själf börjat att skrifva vers. Visserligen satt han ett helt år på morbroderns kontor, men fick sedan tillåtelse att blifva jurist och begaf sig till universitetet i Louvain, där han stannade till 1881, då han aflade examen, hvarefter han uti Brüssel inskrefs som advokat. Hade han i det ultrakatolska Louvain tagit intryck af ultramontanismen, så försvunno dessa intryck efter hand i Brüssel, där han tog liflig del i litterära rörelser och blef medredaktör i den af Max Waller grundade "Jeune Belgique". Såsom var att ana, lämnade han den juridiska banan för alltid. Redan 1883 hade han utgifvit sin diktsamling "Les Flamandes", som röjde en oförneklig begåfning, men i sin ohöljda sensualism, som stundom är orgiastisk, påminner om dels Teniers, dels Jordaens. Hvilken skillnad mellan denna samling och den omkring tre år senare utkomna "Les moines". Detta diktverk hade sina rötter i tidiga minnen från de besök, som Verhaeren med sin fader gjort i bernhardinerklostret vid Bornhem nära Saint-Amand. På ett merendels mycket sympatiskt sätt skildras här klosterlifvet och munkarne. De senare tecknar han kanske mindre med trons andakt än med en fantasi, som fängslades af de väldiga, majestätiskt myndiga dragen hos katolicismens försvarare, som voro

"Marbres de volonté, de force et de courroux".

Visserligen förekomma i denna storartade diktsamling äfven mildare, ljufvare drag af stilla klosterfrid och mystisk kontemplation, af välgörande barmhertighet och af själens flykt från det timliga till den eviga verklighetens helgade boningar, och somliga af dikterna i "Les moines" äro oöfverträffliga i sin fromma stämning; men det var i öfverensstämmelse med Verhaerens passionerade lynne att hans diktning företrädesvis återgaf det grandiosa, det feodala, det befallande hos munkväsendets heroer. Mellanåt blifva dessa taflor dystra och skräckinjagande, såsom den af "L'Hérésiarque", hvilken bär fördömelsen inom sitt bröst; men motbilder finnas dock, som framställa klosterbröder, hvilka likna Frans af Assisi i godhet, och huru vacker är ej dikten "Méditation", som börjar: "Heureux ceux-là, Seigneur, qui demeurent en toi." Sublimt är skaldestycket "Mort chrétienne", och det torde utan öfverdrift kunna sägas, att verket "Les moines" i sin helhet är storartadt, ja, genom inspirationens styrka odödligt. Mången skall under hvälfvande år för sig upprepa slutstroferna i "Mort chrétienne":

O mort qui fais la vie! O mort qui fais les saints!
Le juste ne craint pas ta fidélité sombre,
Il regarde au delà des horizons flottants:
Que sont les ans? Une ombre errant après une ombre,
Dans le brouillard trompeur de l'espace et du temps.

Men Verhaeren är, såsom redan antydt, alltid rik på kontraster, och författaren till "Les moines" stormade en tid fram genom världen, genomlöpande lidelsernas och ateismens kriser. Det ligger något titaniskt hos Verhaeren, han var utan tvifvel en gång nära vansinnets gränser, och särskildt mörka voro för honom åren 1887–90, då han led af en oerhördt stegrad nevrasteni. Han vistades då mycket i London, af hvars dimmor han mjältsjukt njöt, irrande omkring timtals i de dystraste kvarteren, i tunnlar, bland skeppsdockor, i eländets hålor. Till denna epok af Verhaerens lif hör trilogien "Les soirs", "Les débâcles" och "Les flambeaux noirs". Dessa sånger äro mer än dystra, de äro förtviflade, stundom hädiska, stundom liksom flämtande af dödslängtan. Uppriktigheten i denna tröstlöshet kan ej betviflas; uttrycken äro af en gripande sanning och vittna om en både psykisk och fysisk sjuklighet, hvilken kommer oss att urskulda mycket, som annars skulle väcka afsmak.

Endast småningom stillades orkanen i skaldens inre. Det finnes ännu mycken sorg, mycken melankoli i samlingarna "Les apparus dans mes chemins" och "Les vignes de ma muraille"; men ett lyckligt giftermål, som skalden 1890 ingick, hade dock väsentligt mildrat hans sinne. Högst egendomlig är "Les villages illusoires" af 1894. Verhaeren väljer där till föremål för dikten handtverkare, som han sett i Saint-Amand, men framställningen är symbolistisk, och människorna äro ej blott individer, utan typer, och sångerna äro därför ej alltid lättfattliga. I "Les villes tentaculaires" (1895) skildras kraftfullt den ödesdigra lockning, som städerna i våra dagar äga för landsbygdens invånare. I stora visioner framträda för vårt öga börslifvet med guld och agio, de stora magasinerna och basarerna samt främst fabrikerna, mästerligt skildrade, ja på sätt och vis firade i dikten "Les usines". Ty det är att märka, att Verhaerens diktning – kanske den första i sitt slag härutinnan – kan gifva ett slags poesi åt industrialismen och de modärna uppfinningarna samt upptaga i sin sfär det jättearbete, som nu utvecklas på det mekaniskt-materiella odlingsfältet.

Mer lugn, mer klarnad visar sig Verhaerens författareförmåga i "Les visages de la vie" (1899) och i "Les forces tumultueuses" (1902), kanske mest i den förstnämnda samlingen, som innehåller några af

hans allra bästa dikter, bland andra den sällsynt vackra "Vers la mer", som nästan illusoriskt återgifver stillheten på ett lugnt haf:

Comme des objets frêles
Les vaisseaux blancs semblent posés
Sur la mer éternelle.

Le vent futile et pur n'est que baisers;
Et les écumes
Qui, doucement, échouent
Contre les proues
Ne sont que plumes:
Il fait dimanche sur la mer!

I "Les forces tumultueuses" stötes man tillbaka af åtskilligt och särskildt af den kult, som ägnas människan och vetenskapen, men man ryckes med i den optimism, som genomandas åtskilliga af sångerna, och man har verklig njutning af vissa strofer i de dikter, som besjunga hafvet. "La multiple splendeur" har samma ljusa optimism, men är i poetiskt afseende svagare än "Les visages de la vie".

Det finnes hos Verhaeren enstaka poem, som verka upprörande, såsom den ohyggliga "L'avanturier" eller "Les dieux" och "Là-bas". Vissa saker i "Les petites légendes" äro likaså, om än väl berättade, ganska sårande. Men denne skald har, som vi sett, många strängar på sin lyra, och i "Tendresses premières" af 1904, där han återgår till sina barndomsminnen, finnes något rent af oskuldsfullt; man inandas där doften af landtliga vildblommor.

Verhaeren är större som lyriker än som dramatiker. Han har skrifvit tre dramer, af hvilka både "Les aubes" (1897) och "Philippe II" (1901), oaktadt åtskilliga förtjänster i dialogen, lämna oss jämförelsevis oberörda, medan däremot "Le cloître" (1901), som är inspirerad af en stämning liknande den, som genomgår "Les moines", erbjuder ett ganska stort intresse och har styrka i det psykologiska.

Genomgår man Verhaerens skapelser, så får man ungefär det intryck af hans skaldepersonlighet, som Léon Bazalgette i sin lilla teckning af mästaren återgifvit, då han säger, att Verhaeren sällan har något smältande i sin diktning, utan är abrupt och oregelbunden, men alltid storartad och ursprunglig samt i sin poetiska arkitektur snarare har något "pelasgiskt" än något helleniskt. Han har framför allt styrka och omedelbarhet. Han kan vara mycket disharmonisk, men han griper läsaren genom det väldiga i sin fantasi, som någon gång sönderspränger formen, men också har ett öfvermått af innehåll.

Störst är Verhaeren måhända i sin så sent som 1908 utgifna sam-

ling "Les héros", som införlifvats med cykeln "Toute la Flandre". Efter genomläsningen af "Les héros" torde ingen kunna bestrida, att Verhaeren är ett lysande snille. Han firar i denna samling flandriska minnen och är nationalskald. Han besjunger i kraftiga strofer Flanderns seger öfver Filip den skönes franska trupper vid Courtray, han besjunger Jacques d'Artevelde, Karl den djärfve, gueusernas kamp mot Spaniens despotiske Filip II. Han besjunger på ett träffande sätt den store Rubens i hans yppigt friska målarekonst. Slutsången är ägnad hans älskade Schelde, vid hvars strand hans egen barndom flöt och på hvars brusande våg han sett "stormens svarta hingst" framtumla. Ingen, som sett det underbara, melankoliska Brügge, kan förgäta Verhaerens ord i dikten "Aujourd'hui":

Les bras des longs canaux que le couchant fait d'or
Serrent près du beffroi, comme autour d'un refuge,
Toute la gloire ancienne et dolente de Bruges.

Och huru mästerliga äro icke i sången "Les Van Eyck" de sköna stroferna om den ryktbara altarbilden i Gent. En enda samling sådan som "Les héros" är tillräcklig för att göra en skald odödlig, och sedan man studerat densamma, är man ej längre förvånad däröfver att Verhaeren, med alla sina sällsamheter, är så högt uppburen i Belgien – och numera öfverallt, där man förstår hvad äkta, öfversvallande poesi har att betyda. I "Les héros" finnes ej längre ett spår af Verhaerens forna dunkel, sjukligt upproriska lidelsefullhet och utmanande trots; där är allt lugn heroism, klarhet och sund styrka.

N:r 6 *Maurice Maeterlinck* föddes 1862 i Gand under, såsom det vill synas, ganska förmånliga familjeförhållanden. Uppfostrad blef han i samma jesuitskola Sainte-Barbe, där, såsom vi sett, Verhaeren äfven varit elev. Han trifdes ej där, men det är ganska möjligt att klosterskolan haft rätt stort inflytande på hans utveckling, särskildt i mystisk riktning. Efter skoltidens slut och sedan han blifvit student, ägnade han sig i början på föräldrarnas önskan åt juridiken och slog sig ned i Gand som advokat. Men hans verksamhet som sådan blef ej långvarig. Han, liksom Verhaeren, lockades af litteraturen, och denna lockelse stegrades efter en tids vistelse i Paris, där han kom i beröring med åtskilliga vittra författare, af hvilka Villiers de l'Isle-Adam säges hafva haft ett stort inflytande på honom oaktadt skillnaden i ålder (Villiers var nämligen betydligt äldre). Paris utöfvade alltid stor dragning på Maeterlinck, och han bosatte sig där 1896. Men innan dess utgaf han (1889) sitt förstlingsarbete, de underliga och i många fall omogna dikterna "Serres chaudes", som äro långt mer sjukliga och sönderslitna än man kunde vänta af en så lugnt

kontemplativ natur som Maeterlincks. Samma år utgaf Maeterlinck sitt skådespel "La princesse Maleine", där präktiga scener aflösa mycket besynnerliga saker. En bedårande sagoton sväfvar emellertid öfver detta drama, som är skrifvet med en energi, hvilken man icke skulle tilltrott författaren af "Serres chaudes", och i all sin hemskhet är ett konstverk af betydenhet. Stycket prisades entusiastiskt af Octave Mirbeau i Le Figaro, och sedan dess var Maeterlinck ej en obekant storhet. Sedermera har Maeterlinck skrifvit en hel serie af dramatiska skapelser, såsom "L'intruse" (1890), "Les aveugles" (1890), "Pelléas et Mélisande" (1892), "Alladine et Palomides" (1894), "Intérieur" och "La mort de Tintagiles" (1894), "Aglavaine et Sélysette" (1896), "Monna Vanna" (1902) och "Joyzelle" (1903). Förteckningen är ej fullständig, ty Maeterlinck har dessutom skrifvit några andra pjeser; men de nu anförda äro nog de märkligaste. "Monna Vanna" är känd äfven i Sverige, där den uppförts med framgång; detta skådespel har ej längre de föregående dramernas symbolism, utan gifver fullt konkreta personligheter, men själfva det motiv, hvarpå det är byggdt, verkar pinsamt och afslutningen är otillfredsställande. I själfva verket öfverensstämma de föregående, mer mystiska dramerna mycket mera med Maeterlincks skaplynne. Han har i en samlad upplaga utgifvit åtta af dessa dramer jämte två dramatiserade fantasidikter, af hvilka den ena står på sagans, den andra på det religiösa miraklets grund. I ett märkligt företal har han ock gjort oss förtrogna med de ledande idéer, som länge behärskat hans författarskap. Det är mycket i dessa idéer, som är bizarrt, och bizarreriet kan någon gång, såsom i "Soeur Béatrice", beröra oss oangenämt. Men om Maeterlinck än obestridligen är symbolist och agnostiker, så får man ej föreställa sig, att han är materialist. Han anar med skaldens känsla och fantasi, att människan ej endast tillhör den materiella världen, och han säger med skäl, att skaldekonsten är otillfredsställande, om den ej låter oss förnimma något af den djupare, hemlighetsfulla verklighet, som ligger till grund för fenomenen. I många af hans skådespel ter sig denna urgrund på ett dystert molnhöljdt sätt som en komplex af förborgade "makter", för hvilka människan lätt blifver ett offer; men i åtskilliga af sina dramer har han mildrat detta föreställningssätt, gifvit hoppet mera utrymme och mindre låtit verklighetsskildringen hämmas af mystiska inflytelser. Vi må visserligen beklaga, att Maeterlinck ej i sitt åskådningssätt lyft sig till en afgjord teism, och vi må med skäl kunna framhålla, att en sådan lyftning skulle haft ett välgörande inflytande på själfva hans dramatik; men lika väl som Spinoza och Hegel voro

stora tänkare, fast de ej voro teister, så är Maeterlinck en mycket stor skald, fast hans syn på tingen och lifvet ej är teistens. I grunden förnekar han icke; han finner blott det, som ligger till grund för tillvaron, vara beslöjadt, och han kanske sörjer däröfver. Hans natur är för öfrigt ej polemisk; det hvilar en stilla, stundom melankolisk själfullhet öfver det mesta af hvad han skrifvit, och detta gör, att han i poesiens skönhet öfverträffar mången, hvars världsåskådning till äfventyrs är mera tillfredsställande. Just hvad det fint själfulla angår, är han i undertecknad Wirséns tanke vida öfverlägsen Selma Lagerlöf.

Dödens mysteriösa, obevekliga makt har väl sällan blifvit så stämningsrikt framställd som i det lilla stycket "L'intruse". De öfriga personerna i stycket hafva ännu hopp om den sjuka moderns vederfående; men den gamle, blinde morfadern märker hemlighetsfulla steg i trädgården, hvarvid näktergalarne tystna, han känner att en kall fläkt tränger in, han hör att en lie hvässes, han märker att någon, som de andra icke se, kommit in och satt sig midt ibland dem. Vid midnattsslaget hörs ett ljud, som om någon reste sig och plötsligt aflägsnade sig: i samma ögonblick dör den sjuka. Den objudna gästen har verkligen kommit. Hvilken styrka i denna underliga komposition. Och dock huru få äro ej de medel som användts. Huru äro ej alla floskler undvikna. Än sorgsnare är kanske stycket "Les aveugles", där samma förkänsla af en olycka råder. De blinde hafva följt sin ledare, en gammal, sjuk prest, på vandring; de hafva nu midt i en skog saknat honom. I själfva verket sitter han i deras närhet, men är död. Omsider förvissa de sig därom. Huru skola de nu hitta hem till blindinstitutet? Af många anses Maeterlincks "L'Intérieur" i dramatisk kraft öfverträffa både "L'intruse" och "Les aveugles"; säkert är, att stycket är oändligt verkningsfullt, men kanske når det dock ej upp till den enkla storheten i "L'intruse".

I Maeterlincks "Pelléas et Mélisande" samt hans "Alladine et Palomides" skildras på fantasifullt sätt kärlekens osälla makt, när den, hindrad af förhållanden och andra band, ej kan eller får nå ett lyckligt mål. Ljuf och ädel är denna kärlek; den vanställes ej af lågghet och orenhet, men den hemsökes af sorgliga öden. Snillrikast af Maeterlincks kärleksdramer är emellertid hans "Aglavaine et Sélysette", som är ett af världslitteraturens skönaste smycken. Dramat är djupt sorgligt, men äger verkliga skatter af poesi. Méléandre, som är gift med den älskliga, blyga Sélysette, uppflammar i besvarad kärlek till den ädla Aglavaine. Denna kärlek är ren

och lyfter dem öfver stoftet. Men Sélysette lider naturligtvis af att ej äga Méléandres hjärta för sig allena. Den försakande varelsen ämnar uppoffra sig för sin makes och Aglavaines lycka; till sist gör hon det och störtar sig utför ett torn, såsom hon tror, i hafvet, men i själfva verket på sanden där invid. Skadad hembäres hon, och i döden söker hon ännu inbilla Méléandre och Aglavaine, att hennes fall utför tornet varit ofrivilligt: hon vill förskona dem från alla samvetsförebråelser. I detta af den ädlaste poesi uppburna stycke äro i grunden alla de uppträdande personerna högsinnade. Aglavaine känner, lika väl som Méléandre, att den sällhet är försvinnande och värdelös, som köpes på bekostnad af andras lycka. Om de dock oemotståndligt drifvas till hvarandra, så är det ej af ond lusta, utan af en mäktig, himmelsk, mycket förandligad sympati. De kämpa mot ett öde, som är så mycket mera tungt, som de ana, att en syskonkänsla dem emellan i längden är omöjlig och att allt leder dem till en hel och fullständig förening, från hvilken de dock fly såsom från en synd. Sköna äro därvid Aglavaines ord: "S'il faut que quelqu'un souffre, il faut que ce soit nous. Il y a mille devoirs; mais je crois qu'on se trompe rarement lorsqu'on tâche d'abord d'enlever une souffrance au plus faible pour la reporter sur soi-même." Ja, detta skådespel har en förtrollning, som rycker det upp i ledet bland tidehvarfvets yppersta diktskapelser.

Men Maeterlinck vistas ej alltid i sagoborgar och drömslott bland olyckliga älskande. Hans mångsidighet som skriftställare är stor.

"Aglavaine et Sélysette" utkom 1896. Samma år utgafs "Le trésor des humbles", detta visserligen icke i sträng mening filosofiska, men filosoferande arbete, som innehåller så många vackra uppsatser. Vi finna där den inspirerade artikeln om mystikern Ruysbroek, den om "Le silence", vid hvars läsning vi ofrivilligt erinra oss Geijers bekanta ord att "Hvad stort sker, det sker tyst", samt den om "La vie profonde", där det idealistiska i Maeterlincks innersta åsikter så klart framträder i orden, att den högsta poesien har till mål att för oss hålla öppna de stora vägar, som föra från den synliga världen till den osynliga. Flerstädes yppar sig i denna bok Maeterlincks åsikt, att bakom vårt synliga jag finnes ett latent jag, som är vårt verkliga väsen. Åsikten kan synas mystisk; men i grunden är den lika plausibel som Kants lära om den intelligibla karaktären, hvari den empiriska karaktären har sin rot. Maeterlincks egen godhet och mildhet röja sig i uppsatsen om "La bonté invisible", hans höga uppskattning af det omedelbara i kvinnans natur uti den älskvärda artikeln "Sur les femmes". – Mer förvirrad och svårtydd än "Le trésor des

humbles" är "Le double jardin" (1904), där särskildt uttalandena om den allmänna rösträtten och om duellen hos oss framkalla betänkligheter. I "Le temple enseveli" (1902) uppenbarar sig ånyo den i "Le trésor des humbles" proklamerade åsikten om en till grund för vår synliga och timliga personlighet liggande osynlig, i hvilken den förra har sin beslöjade grund och källa; vid pliktens och rättens betydelse fasthåller för öfrigt Maeterlinck strängt, om han än på grund af sin agnosticism ej kan gifva plikt- och rättslifvet dess tillfyllestgörande garanti i en sedlig världsordning. Nästan ljusare var arbetet "La sagesse et la destinée" (1898), där fatalismen var öfvervunnen och människans "öde" förlades inom hennes eget bröst och till hennes sätt att använda sin vilja. Stora historiska personligheters olycka och undergång framställas såsom merendels självförvållade och beroende därpå att de genom missgrepp eller rent af onda handlingar mist det forna självförtroendet och därmed kraften att framgångsrikt kämpa mot farorna.

Mycket uppseende har den 1901 utkomna "La vie des abeilles" gjort. Maeterlinck är själf intresserad biodlare; men huru hemmastadd han än är med biens lefnadssätt, får man icke i "La vie des abeilles" vänta sig något strängt vetenskapligt arbete; boken är ej ett specimen i naturkunnighet, men mycket poetiskt samt dessutom filosoferande. Detta filosoferande stannar emellertid vid ett slags ödmjuk inkompetensförklaring. Det är gagnlöst att fråga, huruvida biens så märkvärdiga kooperation, arbetsfördelning och sociala lif har sin grund i intelligens. Antingen vi här använda benämningen instinkt eller intelligens, så är det blott ett sätt att maskera vår okunnighet. Kanske är biens så kallade intelligens af kosmisk art, en emanation af världssjälen? Man jämföre Vergilii ord, då han i sin världsbekanta framställning af biens lif säger, att några tänkare ansett "esse apibus partem divinae mentis". – Betydligt svagare än "La vie des abeilles" är "L'intelligence des fleurs" till tankeinnehåll.

Till sist må i fråga om Maeterlinck erinras om den ädelhet och kyska skönhet, som utmärker sagospelet "Joyzelle", där en ren kärlek segrande genomgår svåra prof.

Maeterlinck är tydligen en människa, som både tänkt och känt mycket. Är hans världsåskådning i sin helhet ej ägnad att fullt tillfredsställa oss, eftersom agnosticism aldrig kan gifva anden frid, så böra vi dock gifva vårt erkännande åt hans uppriktiga sanningssökande samt alltid ihågkomma, att det för honom gifves en inre rätt, som oföränderligt befaller och bjuder människan midt i en värld, där allt tycks uppmuntra orättvisan. Hans genialitet som skönlitterär

författare är utomordentligt rik och måste beundras äfven af dem, som ej särskildt älska symbolism i konsten. "I många former trifs det sköna."

N:r 7 *Iwan Gilkin*, den tredje belgiske skalden på årets förslagslista, har redan förut, nämligen 1902, anbefallts till bekommande af Nobelpriset. Han är en obestridlig talang, men flera af hans arbeten äro mycket sällsamma. Särskildt förstämmande är bland de lyriska arbetena "La nuit" genom sin analys af sensuella vidrigheter – kanske är afsikten god och går ut på att afkläda lasten alla förskönande höljen, men säkert är, att intrycket är ytterst pinsamt. Af Gilkins dramatiska alster är hans "Prométhée", som belönades af Franska Akademien, redan sedan 1902 års Nobelpristäflan känd för Svenska Akademiens ledamöter. En kuriositet är hans "Jonas", som bebådar, att den västerländska odlingen skall gå under för den asiatiska. "Savonarole" har stora förtjänster i karaktärsteckning; "Etudiants russes" är ett revolutionsdrama af så mycket mera hemsk art, som konflikten äger rum mellan två bröder. Gilkin är, såsom antydts, begåfvad, men något snille jämförligt med Verhaeren eller Maeterlinck är han icke.

Hvad beträffar N:r 8 *Selma Lagerlöf*, hvilken ju, som ofvan anförts, synes hafva utsikter att i år bekomma Nobelpriset, är den jämförelsevis mest utförda motiveringen till hennes förmån gjord af professor Warburg, till hvars yttrande det därför torde vara lämpligt att hänvisa, då fråga är om att framhålla hennes förtjänster. Mindre afseende kan man fästa vid den högt aktade förslagsställaren professor Wulffs yttrande, enär han icke obetydligt synes skjuta öfver målet, då han förklarar Selma Lagerlöf vara mera förtjänt af priset, "än de flesta af dem, som ha fått åtnjuta det"; än större öfverdrift tyckes ligga i den ärade förslagsställaren professor Läfflers sätt att tillerkänna Gösta Berlings saga "ett lika högt litterärt värde som det, hvilket utmärker Fredmans epistlar, Frithiofs saga och Fänrik Ståls sägner". Det faller af sig självt, att dessa anmärkningar mot herrar Wulffs och Läfflers meningar utgå från dem i kommittén, hvilka där icke förordat Selma Lagerlöf. Särskildt för undertecknad Wirsén förefaller det nästan vara en orimlighet, ja, en kränkning af poesiens majestät att jämnställa den i hans tanke flerstädes naturvidriga och smaklösa "Gösta Berlings saga" med sådana odödliga diktverk som Frithiofs saga och Fänrik Ståls sägner, dessa klenoder i den litteratur, som är skrifven på svenskt tungomål. Huru känslofull är ej Frithiofs saga. Hvilken förmåga af natursann karakteristik visar sig ej i Fänrik Ståls sägner. Det är sannerligen i mångas tanke bra svårt

att med dessa skapelser jämföra Gösta Berlings saga, om hvilken en tysk anmälare yttrat: "Die Menschen hier haben etwas merkwürdig unlebendiges, wir können sie nicht glauben, niemand darf uns sagen, das sind Menschen. Wir können überhaupt kaum an das Menschthum, an die Menschlichkeit der Ekebycavaliere glauben." Någon redogörelse för Selma Lagerlöfs arbeten har icke lämnats af de ledamöter i Svenska Akademien, som föreslagit henne. I själfva verket kan ju ock en dylik redogörelse vara öfverflödig, enär dessa arbeten äro kända af alla, som följa företeelserna i den svenska litteraturen, vare sig att kännedomen leder till ett entusiastiskt lofprisande eller till öfvervägande klander eller till en mer reserverad hållning. Under dessa förhållanden får undertecknad Wirsén för sin del hänvisa till hvad om Selma Lagerlöf yttrats i fjolårets kommittéutlåtande. Af detsamma framgår bland annat, att påståendet om det så godt som enstämmiga bifall, hvarmed denna författarinnas skrifter skulle hälsats i utlandet, måste betydligt reduceras. Villigt erkännande förtjänsterna exempelvis i "Drottningar i Kungahälla" och förra delen af "Jerusalem", måste kommittéledamoten Wirsén äfven i år betona, att osannolikheten i Selma Lagerlöfs karaktärer och skildringar är för stor samt att hennes stil ofta lider af manér. Kännare af Värmland och Dalarna hafva sagt mig, att de ej i "Gösta Berlings saga" igenkänna det verkliga Värmland, ej i förra och andra delen af "Jerusalem" verkliga Dalatyper. Mest osannolik synes mig "Antikrists mirakler". Själfve professor Warburg, som ju lifligt förordar Selma Lagerlöf, yttrar om "Gösta Berlings saga", att dess komposition och stil lämnar anledning till befogade invändningar. Då undertecknad Wirsén i den författares arbeten, som skall kunna utmärkas med Nobelpriset, vill finna lefvande natur, ej onatur, verklig konst, ej förkonstling, verklig fantasi, ej fantastik, och då Selma Lagerlöf i större delen af sina arbeten ej tyckes mig fylla dessa önskningsmål, kan jag ej votera på henne. Väl vetande, att man nu för tiden nästan är "varg i veum", om man ej oinskränkt beundrar fröken Lagerlöfs författarskap, måste jag dock mera följa den inre öfvertygelsens bud än en tillfällig opinionsstorm, som gör anspråk på suveränitet och knappt vill tåla en mening, hvilken är motsatt dagens satser. Djupt beklagar jag, att Snoilsky ej mer finnes bland de lefvande; i honom skulle man haft en värdig svensk kandidat till Nobelpriset. Att han ej i lifstiden fick det, berodde nog därpå, att man ej kunde ana hans snara bortgång, hvarförutom utlandet hade flere berömda författare, som man ej ansåg sig – till undvikande af allt tal om partiskhet för det egna – böra utmärka. Han var visst icke

så känd i andra länder som Selma Lagerlöf, Strindberg och Ellen Key; men detta berodde på att han var lyriker och, som sådan, svåröfversättlig. Men han var hvad Selma Lagerlöf ej synes mig vara, en konstnärsgenius, hvilken aldrig hängaf sig åt onatur i sin framställning. Med ofvanstående uttalanden om Selma Lagerlöf är icke – jag vet det väl – en enhällig Nobelkommittés mening tolkad; men i år har lika litet som förlidet år en enhällig opinion kunnat bilda sig i kommittén, och kommitténs referent har därför måst inskränka sig till att, jämte angifvande af sin egen uppfattning, hänvisa till motiveringen i några Nobelprisförslag. Det är naturligtvis de Nobelkommittéledamöter, som sådant önska, nu liksom tillförene obetaget att inkomma med självständiga yttranden.

I n:r 21 på förslagslistan är *Verner von Heidenstam* jämte Selma Lagerlöf förordad till Nobelpriset. Då man inom kommittén ej närmare yttrat sig om detta förslag, men kommittéutlåtandet dock, enligt kommitterades önskan och gammal praxis, måste vara färdigt i början af september för att kunna före september månads utgång öfverlämnas till Akademien, så kan kommitténs referent här endast angifva en enskild mening. Dock må framhållas, att inom kommittén ingen föreslagit eller sympatiskt förordat Heidenstam, och af detta faktum kan referenten sluta, att kommittén såsom sådan icke omfattar nämnde författares kandidatur.

Heidenstam röjde i sina arbeten "Vallfart och vandringsår" (1888) och "Endymion" (1889) tidigt en konstnärlig kolorit samt förmåga af åskådlighet i framställningen. Särskildt vacker är i "Vallfart och vandringsår" dikten "Namnlös och odödlig". Men på samma gång framträdde hos honom tidigt sensualism, begär för paradoxer samt något artificiellt, som sedan aldrig helt försvunnit från hans sätt att dikta. Hans "Hans Alienus" har pittoreska detaljer, men är till sin mening ganska otydlig; de allegoriserande delarna af arbetet äro dunkla. År 1895 utgaf Heidenstam ett band dikter, af hvilka några – exempelvis de, som bära namnet "Tiveden" – äro vackra och stämningsrika, men många äro rent af obegripliga. Mycket uppseende väckte "Karolinerna", af hvilka första samlingen utkom 1897, den andra 1898. Vissa stycken i detta arbete utmärka sig genom episk skildringsgåfva. Den andra afdelningen torde vara öfverlägsen den förra. Som helt verka "Karolinerna" emellertid mosaik-artadt och själfva teckningen af Karl XII, hvilken Heidenstam, egendomligt nog, tyckes göra till en fantasimänniska, medan hans styrka väl snarare låg i matematisk tankekraft och i järnvilja, är osammanhängande och otillfredsställande. Det patriotiska ämnet grep emel-

lertid många sinnen, och mycket fångslande är den berättelse, som kallas "En hjältes likfärd". Just det historiska stoffet gör att, om än gensägelser mot uppfattning och kolorit med fog gjorts, "Karolinerna" skola tillvinna sig uppmärksamhet både här och i främmande land; ty om Karl gäller, att "vida kring den örnen flög", och arbeten om honom och hans hjältar vinna redan därför lätt mycken spridning. Bland Heidenstams öfriga verk har "Heliga Birgittas pilgrimsfärd" stilistiska förtjänster; om den ej lämnar en trogen bild af Birgittas person och sträfvanden, så har detta, såsom en sakkunnig läsare snart märker, sin grund däri, att författaren ej egentligen studerat Birgittas uppenbarelser, utan inskränkt sig till att läsa böcker *om* Birgitta. På senare år har författaren sysselsatt sig med Folkungatiden, som han tämligen fritt konstruerat. En af Sveriges störste historieskrifvare, hvars mening om Heidenstams teckning af det historiska i "Folkungaträdet" referenten rådfrågat, har uttalat sig mycket ofördelaktigt. Emellertid kan det ej nekas, att en liflig fantasi röjer sig i dessa skildringar samt i "Svenskarne och deras höfdingar". Heidenstam har ännu antagligen tid att vinna större mognad, och han har ej sagt sitt sista ord. Hittills sakna hans historiska teckningar det underlag af verkliga källstudier, som t. ex. visar sig i Snoilskys "Herr Jans likfärd". Men Snoilsky var ock vida mer objektivt anlagd, medan Heidenstam är mycket subjektivistisk i sin författareverksamhet.

Slutligen må, innan här frågan om vare sig Selma Lagerlöfs kandidatur eller hennes och Heidenstams gemensamma kandidatur lämnas, erinras därom, att de af kommitténs ledamöter, hvilka ej kunna ansluta sig till Selma Lagerlöfs kandidatur, icke för sitt nöjes skull eller af nyck isolera sig från den sannolika majoriteten inom Akademien till hennes förmån. Det vore naturligtvis vida angenämare och bekvämare att icke afvika från denna majoritet; men enhvar måste lyda sin öfvertygelse. Om E. Wrangel såsom ett medverkande skäl, hvarför fröken Lagerlöf bör utmärkas, anför att en *svensk* diktare med det allra snaraste bör erhålla priset, så är ett dylikt motiv, huru nationellt anslående det må vara, knappast i öfverensstämmelse med testators uttryckliga vilja, att "vid prisutdelningen intet afseende fästes vid någon slags nationalitetstillhörighet". Endast i det fall, att en svensk författare på grund af litterära förtjänster anses värdigast, bör han prisbelönas; vid de öfvervägande meriterna skall afseende fästas, icke vid nationaliteten. Denna föreskrift bör man hafva i åtanke, när det nu talas om Selma Lagerlöf och om Heidenstam. Hade vi i våra dagar svenskskrifvande skalder

af den storhet som t. ex. Tegnér eller Runeberg, då vore Nobelprisfrågan lätt löst på ett sätt, som, på samma gång svenskheten tillfredsställdes, icke åsidosatte testators bud. De kommittéledamöter, som ej denna gång kunna hafva fröken Lagerlöf i åtanke och ej heller tilltalas af kombinationen Selma Lagerlöf-Heidenstam, medgifva förvisso, att både Selma Lagerlöf och Heidenstam åtnjuta popularitet för dagen, men kunna ej tillmäta stundens popularitet afgörande betydelse. Historien lär oss, att många stora snillen först efter döden blifvit populära och att många jämförelsevis underordnade författare i lifstiden varit högt uppburna. Ögonblickets folkgunst är högljudd i uttryck, men föränderlig och *bevisar* ingenting. Vid närmare eftersinnande instämmer man gärna i Talis Qualis' ord:

Den, som dagens hjältar känna lärde,
Frestad blir att skatta hvarje värde
I den mån som det ej skrikes ut.

Hurudan var Dantes lott i lifvet? Att irra från nejd till nejd. Huru lefde Camões? Af allmosor. Men i eftervärlden lefver deras berömmelse. Det gäller om många verkligt stora andar, att

Zart Gedicht, wie Regenbogen,
Wird nur auf dunklen Grund gezogen.

Påminner man sig, huru Góngora i Spanien, Marino i Italien med sin affekterade stil och sin svulst vunno talrika beundrare, så blifver man föga benägen att gifva obetingad auktoritet åt *hvarje* snabb och utbredd popularitet.

Det återstår ännu för referenten att omnämna några andra till årets Nobelpris föreslagna författare. Han tillägger därvid, att han måste vara något oviss, i hvad mån han i sina omdömen fullt uttrycker kommitténs mening, enär densamma icke särskildt uttalat sig om de författare, som här nedan skola nämnas, något som för öfrigt ej är så underligt, enär kommittén naturligen företrädesvis bort sysselsätta sig med dem, som i litterärt afseende tyckts särskildt märkliga och öfverlägsna.

N:r 16 *Martin Greif* är för närvarande på många håll i Tyskland och Österrike högt värderad som skald. Professorn i tysk litteratur vid universitetet i Breslau Max Koch uttalar sig med amplaste erkännande om rikedomen i Martin Greifs tankevärld och hans mästerskap i formen, men finner med skäl Greifs egentliga område vara den okonstlade vislyriken, inom hvilken han enligt Kochs mening alltid skall bevara en hedersplats. Andra aktade förslagsställare gifva honom just på grund af den ur hjärtat framkvällande lyriken en ställning vid sidan af Uhland och Mörike. De hafva icke

orätt i dessa hyllande yttranden; svårare är det kanske att fullt instämma i det bifall, som de ägna hans dramer; dock må man ej glömma, att flere af Greifs skådespel med hänförelse mottagits på Burgtheater i Wien. Ädel idealitet utmärker honom som skald, och hans torftiga lefnadsomständigheter hafva aldrig kunnat förmå honom att söka köpa stundens lof genom att hylla en dålig tidssmak.

Martin Greifs födelsenamn var Friedrich Hermann Frey, och hans fader var bayerskt regeringsråd. Vid sexton år flyttade han med de sina till München. Han ägnade sig åt den militära banan och deltog 1866 på Österrike-Bayerns sida i kriget mot Preussen. Men han hade ingen håg för krigarelifvet och tog 1867 afsked. Nu blef skaldekonsten hans lifsuppgift. Han uppmuntrades i sina sträfvanden af sin vän, den konstlärde Adolf Bayersdorfer, af den berömde skalden Mörike, med hvars skaldskap hans eget har många beröringspunkter, och af tänkaren Carl du Prel. År 1868 utgaf han en diktsamling under namnet Martin Greif, och detta namn blef sedan 1882 jämväl hans borgerliga. Tillökade upplagor utkommo under årens lopp. Framför referenten ligger den sjunde upplagan af 1903, och den jäfvar icke det af en österrikisk granskare fällda omdömet, att Martin Greif är den nuvarande tidens främste tyske lyriker. Man märker hos honom ingen efterklang; han är osökt och ursprunglig, enkel och omedelbar. Hans diktning är folklig och innerlig samt ganska starkt koncentrerad. Rent af storartad är hans "Gewitterhymnus", som ypperligt skildrar ett åskregn, hvilket renar den kvafva luften. Bland hans originella naturdikter, i hvilka sambandet mellan naturens och andens lif så ofta på anslående sätt tolkas eller rättare helt stilla förråder sig, må nämnas den gripande "Der Wanderer und der Bach". Till hjärtat gå de vemodiga, sammanprässade dikterna "Dem Freunde Tod" och "Dichterwunsch", hvilka äro nära nog oöfverträffliga. Man har sagt, att hans cykel "Balladen und Mären" är svagare; dock skulle sannerligen mången namnkunnig skald gärna hafva önskat skrifva sådana sånger som Martin Greifs "Xenophon" och "Augustus". Om i hans mycket omfattande lyrik icke alla saker äro af lika högt värde, utan några stycken förefalla mindre betydande, så är detta ett förhållande, som återfinnes hos alla skalder, jämväl hos lyrikens mästare Goethe och hos den mot sig själf så kritiske Geibel. Bland hans dikter med historisk bakgrund är "Der Sieger von Torgau" af förblifvande betydelse i all sin enkelhet. Är han, såsom nämndt, mera lyriker än dramaturg, så vore det dock orätt att underskatta det vackra i några af hans nationella dramer såsom Hohenstaufentrilogien. Men visserli-

gen har professor Koch rätt i sin uppfattning af Greif, då han om honom säger: "Sein eigenstes Gebiet ist das schlicht und rein empfindende Lied, das er im anspruchslosem Volksliedston mit feinstem Sprachgefühl vorbringt." Ingen verklig kännare af äkta hjärtelyrik skall kunna neka, att Martin Greif med skäl föreslagits till bekommande af Nobelpris. Men olyckan är att, såsom någon sagt, i brytningstider sådana som våra det hjärtliga och okonstlade har få vänner, det förkonstlade många.

Två italienare äro i år föreslagna, nämligen N:r 2 *Angelo de Gubernatis* och N:r 19 *Francesco d'Ovidio*. Den förre har redan förut ifrågasatts. *Angelo de Gubernatis* är en kunnig polygraf. Emellertid hafva hans litteraturhistoriska och biografiska arbeten jämväl i hans eget hemland bland dess vetenskapsmän råkat ut för en icke oberättigad kritik. Om hans dramatiska, ja ock om hans lyriska arbeten gäller det nog att, såsom vår framlidne ledamot Nyblom yttrade om ett af hans hufvudverk, de snarare äro alster af kunskapsrikedom och konstfärdighet än af djupare ingifvelse. Undantag finnas dock, och särskildt äro några af hans mest subjektiva dikter rätt anslående genom en individuell ton och färg. Aktningsbjudande är hans otroliga arbetsamhet som filolog, folklorist, lexikograf, reseskildrare och kritiker i Nuova Antologia.

Om *Francesco d'Ovidio* har den kunnige tjänstemannen vid Nobelinstitutet Karl August Hagberg skrifvit en god "essay", till hvilken här må hänvisas. D'Ovidio, som är professor i jämförande romansk filologi vid universitetet i Neapel och vicepresident i Accademia dei Lincei, har, utom genom rent filologiska och grammatiska arbeten, hufvudsakligen utmärkt sig genom djupgående undersökningar om dels Dante, dels Manzoni, och dessa undersökningar kunna knappast skattas nog högt hvad lärdom och grundlighet angår. Stor Manzonibeundrare har Francesco d'Ovidio ådagalagt, att den senare upplagan af Promessi Sposi är mycket öfverlägsen den ursprungliga; för öfrigt har han framgångsrikt rehabiliterat Manzoni gent emot en senare tids försök att otillbörligt nedsätta honom, hvarvid dock må anmärkas, att nedsättningen i viss mån varit följd af en något okritisk öfverskattning. I sina tre stora arbeten om Dante har Francesco d'Ovidio skarpsinnigt och med specialistens sakkunskap behandlat såväl totalvyen som detaljer i Inferno och Purgatorio samt den redan af Philalethes på så utmärkt sätt tecknade "topografien" i de nämnda båda stadierna af anderiket, sådant detta tedde sig för Dante. Jämväl andra frågor undersökas, såsom förhållandet mellan Dantes och Vergilii uppfattning af till-

ståndet på andra sidan grafven och autenticiteten af vissa till sin äkthet omstridda delar af Dantes epistolära verksamhet. Men Francesco d'Ovidio har icke inskränkt sina litterära betraktelser till Dante och Manzoni; han har ägnat en utmärkt afhandling åt Tassos karaktär och öden. I sin bok "Rimpianti" har han sammanfört olikartade uppsatser af dels litterärt, dels patriotiskt innehåll. D'Ovidio är icke blott lärd forskare, utan förträfflig stilist. Värdigheten och den ädla enkelheten i hans framställningssätt framhållas ock af förslagsställaren professor Ernesto Monaci, som ägnar varmt erkännande och uppskattande ord åt Francesco d'Ovidios lärdom, objektivitet i undersökningar och sällsynta opartiskhet.

Emellertid har d'Ovidio mindre lämnat något egentligen enhetligt verk än ett aggregat af uppsatser, hvilka – det medgifves – nästan utan undantag äro af framstående art. Han är detaljforskare. Det hade kanske varit lättare att förorda hans kandidatur till Nobelpriset, om han utgifvit ett stort, sammanhängande litterärt verk, såsom t. ex. Taine gjort i sin historia om den engelska litteraturen. Men det bör medgifvas, att han både som forskare och stilist i alla händelser förtjänar att komma i åtanke, och ett idealt åskådningssätt framlyser mångenstädes i den lärde vetenskapsmannens afhandlingar.

Resumén är afslutad. Såsom hvarje sådan har den ej kunnat afse absolut fullständighet. Slutresultatet är ock, såsom redan på några ställen antydts, icke positivt, ej utmynnande i ett samstämmigt förslag på viss person. Detta är dock icke dens förvållande, hvilken enligt en praxis, som följts ända sedan det första Nobelpriset blef föremål för öfverläggningar, nedskrifvit och formulerat utlåtandet, utan beror därpå att Nobelkommittén varit splittrad i sin uppfattning om det, som detta år borde föreslås. *Fullkomlig* öfverensstämmelse i omdömen om hvarje särskild person bland de till priset föreslagna lär för öfrigt af naturliga grunder aldrig kunna påräknas inom någon Nobelkommitté, den vare af vitter eller vetenskaplig art; i enskildheter komma alltid divergenser att äga rum, och ingen referent kan åtaga sig att tolka alla kommitterades mening. Men två ting har kommitténs ordförande sökt göra, nämligen underkasta sig träget studium af inkomna skrifter samt söka tolka deras innehåll och betydelse i de fall, där författareverksamheten ej kan förutsättas vara allmänt känd. Vilja hans medkommitterade utarbeta hvar sitt

utkast till betänkande, så mycket bättre; han skulle därför endast vara tacksam. Men ett sådant förfaringssätt har sina svårigheter. Den ene kommittéledamoten är upptagen af ett arbete, den andre af ett annat, och enhetlighet torde knappt på denna fördelning stå att vinna mer än hittills.

Endast ett ytligt konsekvensmakeri kan fordra af ett senare års Nobelbetänkande fullkomlig öfverensstämmelse med föregående årens i värdesättning af särskilda författare. Vidgade studier förändra uppfattningen, och däri ligger intet ondt. Så kan mången i förstone stötas tillbaka af det skenbart overkliga i Maeterlincks karaktärer, men småningom – utan att i allo gilla honom – finna, att han dock ofta gifvit uttryck åt väsentliga, fast under alldagliga sysslor latenta sidor af själslifvet och att hans spiritualiseringsmetod har beröringspunkter med den, som Puvis de Chavannes följde i måleriet. Och man tycker då, i likhet med den engelske kritikern Arthur Symons, att det i själfva verket finnes en märklig precision i Maeterlincks lifsbilder, hur drömlika de än i början förefalla. Förkonstlade äro de ej, men väl beslöjade; genom slöjorna framskimra dock dragen af något substantiellt, något, som tillhör människovarelsens urgrund och ej är blott efemärt. Den, som skrifvit "Aglavaine et Sélysette", är en författare af första rangen, låt vara att själfva hans lifsåskådning har de brister, som äro oundgängligt förenade med hvarje mycket utpräglad agnosticism, och låt vara att vissa af hans sceniska arbeten, såsom "La mort de Tintagiles", äro för sensationella. Säkert är, att, såsom Max Lorenz säger, Maeterlinck är "ein Poet von eigenartigem Reiz, von besonderem Zauber". En viss grad af agnosticism är för öfrigt ej att tadla, ty intet ändligt förstånd kan fullt fatta i begrepp ursprunget till vår tillvaro; det är blott tillgängligt för aningen. Och äro Maeterlincks gestalter, såsom sades, i viss mån drömlika, så är äfven detta mänskligt, ty "lifvet är en dröm", som Calderón sade, och Shakespeare hade ej orätt, då han menade att

> we are such stuff
> As dreams are made on, and our little life
> Is rounded with a sleep.

Då endast två kommittéledamöter obetingadt förordat Selma Lagerlöf, har utlåtandet ej kunnat innehålla ett på henne lydande förslag. Det är redan nämndt, att andra kommittéledamöter fäst stor uppmärksamhet dels vid Maeterlincks, dels vid Lavisse's kandidatur.

Stockholm den 9 Sept. 1909.

C. D. af Wirsén

Es. Tegnér
gm C. D. af Wirsén
enl. fullmakt

H. Hildebrand

K. A. Melin

E. A. Karlfeldt

Särskildt yttrande angående Nobelprisets utdelande år 1909.

Undertecknad, som i allmänhet kan underskrifva kommittébetänkandets mera objektiva uttalanden om till årets Nobelpris föreslagna författare, vill härmed betona, att jag, liksom förra året, inom kommittén förordat och i Akademien kommer att förorda Selma Lagerlöfs kandidatur. Någon ytterligare motivering till hvad som förut i särskilda yttranden och inlämnade förslag förekommit anser jag obehöflig. Endast det vill jag framhålla, att jag – för att använda, med någon förändring, ett uttryck i hr Tegnérs särskilda yttrande förlidet år – röstar på vår frejdade författarinna ej *på grund af* utan *trots* den allmänna opinionen, hvars fingervisningar det alltid bjudit mig emot att följa.

Stockholm den 9 september 1909.

K. A. Melin.

Svenska Akademien beslöt den 11 november 1909 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Selma Lagerlöf "på grund af den ädla idealitet, den fantasiens rikedom och den framställningens själfullhet, som prägla hennes diktning".

1910

Nobelprisförslag i litteratur 1910.

Nr. 1. Miss *Molly Elliot Seawell*, föreslagen af professor Charles W. Kent, Univ. of Virginia.

Nr. 2. Professor *Gustav Warneck*, föreslagen af ett stort antal missionsföreningar och enskilda personer, af hvilka Johannes Ficker och C. Mirbt, professorer i kyrkohistoria i Strassburg och Marburg, torde böra anses som kompetenta förslagsställare.

Nr. 3. *Antonio Fogazzaro*, föreslagen af V:te Melchior de Vogüé, de l'Académie Française.

Nr. 4. The German American poet *Wilhelm Benignus*, föresl. af professor Marion Dexter Learned, Univ. of Pennsylvania.

Nr. 5. *Ernest Lavisse*, föreslagen af Frédéric Masson, de l'Académie Française.

Nr. 6. *Anatole France*, föreslagen af Paul Hervieu, de l'Académie Française.

Nr. 7. *William Chapman*, föreslagen af A.-E. Gosselin, Recteur de l'université Laval, Québec.

Nr. 8. *Angel Guimerà y Jorge*, föreslagen af 20 medlemmar af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona.

Nr. 9. *Pierre Loti* (Viaud), föreslagen af G. Hanotaux, de l'Académie Française.

Nr. 10. *Alfred Fouillée*, föreslagen af C. D. af Wirsén.

Nr. 11. *Marcelino Menéndez y Pelayo*, föresl. af 4 ledamöter af Real Academia Española.

Nr. 12. *Maurice Maeterlinck*, föreslagen af frih. C. Bildt.

Nr. 13. *Salvador Rueda*, föreslagen af 7 professorer vid universitetet i Madrid.

Nr. 14. *Édouard Rod*, föreslagen af E. Rossier, professor vid universitetet i Lausanne.

Nr. 15. *Marie von Ebner-Eschenbach*, föreslagen af Emil Reich, professor vid universitetet i Wien.

Nr. 16. *William Dean Howells*, föreslagen af Brander Matthews, professor of dramatic literature, Columbia Univ.

Nr. 17. *Juhani Aho*, föreslagen af Leo Mechelin, ledamot af finska vetenskapssocieteten.

Nr. 18. Viscount *Morley* of Blackburn, föreslagen af 28 medlemmar af the Society of Authors, London.

Nr. 19. *Thomas Hardy*, föreslagen af 6 medlemmar af the Society of Authors, London.

Nr. 20. *Robert Bridges*, föreslagen af Charles Villiers Stanford, member of the Society of Authors.

Nr. 21. *Andrew Lang*, föreslagen af E. Nesbit Bland, member of the Society of Authors.

Nr. 22. *Francesco d'Ovidio*, föreslagen af Ernesto Monaci, dell' Accademia dei Lincei, Roma.

Nr. 23. *Martin Greif*, föreslagen af August Sauer, professor vid tyska universitetet i Prag.

Nr. 24. *Paul Heyse*, föreslagen af ett stort antal professorer och andra i München, Berlin, Breslau, Halle, Leipzig o. Wien.

Nr. 25. *Georg Brandes*, föreslagen af Werner Söderhjelm och Yrjö Hirn, medlemmar af finska vetenskapssocieteten.

Fastställd vid kommittésammanträde
den 8 febr. 1910.
E. W. Dahlgren

Utlåtande angående 1910 års pristäflan

af Svenska Akademiens Nobelkommitté.

Till detta års täflan om det vittra Nobelpriset hafva 25 förslag inkommit.

En af de föreslagna, N:r 14 *Édouard Rod*, har aflidit. Med afseende å åtskilliga andra får Akademiens Nobelkommitté åberopa förut afgifna yttranden med bifogande af några tillägg, där arbeten af senare datum tillkommit.

N:r 6 *Anatole France* har förut föreslagits, och om än hans kvickhet är obestridlig, har hans skrifsätt med sin bitande ironi dock ej ansetts vara af den ädla idealitet, som bör vara utmärkande för en Nobelpristagare i litteratur; hans historiska arbete om Jeanne d'Arc har ock af häfdaforskare mött tungt vägande inkast såväl med hänsyn till framställningssättet som till behandlingen af de historiska källorna. Bland öfriga föreslagna, om hvilka kommittén förut yttrat sig, må nämnas N:r 5, den högt förtjänte historieskrifvaren *Ernest Lavisse*, N:r 7 den kanadensiske skalden *Chapman*, N:r 18 den kunnige litteraturhistorikern och utmärkte biografen *John Morley*, N:r 22 den lärde litteraturforskaren *Francesco d'Ovidio*, N:r 25 den på många håll högt uppburne *Georg Brandes*, "Hovedstrømningernes" välbekante författare, N:r 8 den katalanske skalden *Guimerà y Jorge* och N:r 23, den ädle skalden *Martin Greif*, som äger en vida erkänd poetisk begåfning, särskildt på det lyriska området.

Hvad angår N:r 13 *Salvador Rueda*, så betraktades han med skäl af nu aflidne professor Lidforss som en af tidens allra främsta skalder, och de Madridprofessorer, som detta år ånyo föreslagit honom till Nobelpriset, prisa med rätta hans originalitet och ingifvelse samt anse honom vara en stolthet för Castilien. Han är visserligen förut föreslagen, men några ord böra tilläggas om hans senaste diktsamling "La procesión de la naturaleza", en bizarr men genialisk och på enskilda skönheter rik komposition, i hvilken skalden, som där sammanbundit flera olikartade dikter, i sin fantasi föreställer sig Paris såsom en korrumperad världsstad, hvilken renas genom en naturrevolution, som har till följd en ädlare, mera etiskt sund kulturs uppblomstring. N:r 11 *Menéndez y Pelayo*, redan för länge sedan föreslagen, är en mångskrifvande bibliofil af hög ordning, om ock med ensidigt utpräglade ärkekatolska tendenser. Hans "Historia de las ideas estéticas en España", hvaraf åtta band utkommit, har sin stora betydelse, om den än sväller ut för mycket i behandlingen af

utländska ästetiska strömningar, som ej stå i direkt beröring med de genuint spanska. Sitt anseende har han ytterligare befäst genom den likaledes under utgifning varande textkritiska editionen af Lope de Vega, ett formligt jätteverk af möda, arbete och lärdom.

N:r 10, den franske filosofen *Alfred Fouillée*, värdig son af det land, som födt Descartes och Malebranche, värdesättes väl något olika efter bedömarnes olika ståndpunkt, men intager i alla händelser ett af de mest framstående rummen i den nutida filosofien. Utrustad med en omfattande bildning och erkännande det relatift berättigade i motsatta meningar, äger han kritisk skarpsinnighet, mästerskap i dialektik samt en rent af glänsande stil. Utgående från djupa studier af Platon och väl förtrogen med Leibniz, har han, kämpande för den psykologiska idealismens sak, utvecklat sin teori om "idées-forces", och denna teori är, som bland andra Vitalis Norström medgifver, ett kraftigt häfdande af det psykiskas rätt emot och makt öfver det fysiska. Emellertid torde väl knappast detta år en målsman för filosofien kunna komma i fråga till priset, då för två år sedan detta tillerkändes en filosof.

En betydande man på sitt humanitärt religiösa område är N:r 2, *Gustav Warneck*, och man skulle vid tanken på hvad han gjort för mänskligheten känna sig mycket manad att föreslå honom till en utomordentlig utmärkelse. För hans räkning upprättades vid universitetet i Halle världens första professur i missionsvetenskap, och han har där länge verkat samt utgifvit ett stort antal arbeten afsedda att häfda missionens ställning i det moderna kulturlifvet. I sin "Evangelische Missionslehre", med hvars utarbetande han varit sysselsatt i öfver tio år, har han, efter en utredning af missionens bibliskt dogmatiska förutsättningar, framställt dess etiska, kyrkliga, världshistoriska och etnologiska grunder. Hans synpunkter äro vida och omfattande. Vid bestämda epoker har missionen, såsom han visar, särskildt starkt framträdt. Den första gången var det vid apostlarnas utsändande, då det stora romerska världsväldet förde med sig en kosmopolitisk anda, som ägnade sig för missionens universella syften, då kommunikationsväsendet utvecklades, då Jerusalem föll och judarna kommo att lefva i en "diasporá", hvarvid deras messiasförkunnelse gaf näring åt den längtan efter en ny gudstro, som redan fanns latent mångenstädes i hednavärlden. Den andra världshistoriska tilldragelsen var folkvandringarna. Bland de nya världseröfrarne kom kristen kyrka till heder såsom ett samhällsordningens element, och den grekisk-romerska kyrkan lämnade med sin organisation ett fast mönster vid nya statsbildningar. Den tredje viktiga huf-

vudperioden för missionen infaller i nyare tider. Vid slutet af sjuttonhundratalet och Englands framträdande som kolonialmakt i ökad skala började protestantismen alltmer fullfölja målet att vinna de enskilda för kristendomen, och det nittonde århundradets apostlar hafva, på samma gång de genomdrifvit slafveriets utsträckta afskaffande, förstått att kolonialpolitiken har till innersta mål att ej blott öka och sprida rikedomar samt upptäckter, utan att öppna nya världar för kristendomen. Denna tredje stora missionsepok är ännu blott i sin begynnelse, det återstår, att exempelvis de kinesiska, hinduiska och muhammedanska religionerna skola skrida till ett sönderfallande, alldeles som de antika religionerna under apostlarnas pioniärverksamhet. Marken kommer att blifva alltmer redo för evangeliets sådd, och alla stora saker ske nu snabbare än i forna tider. Andra afdelningen af Warnecks Missionslehre behandlar missionens ledning och de pedagogiska förutsättningar, som missionärer böra äga. Den tredje afdelningen gifver en skildring af de olika missionsfälten i stort sedt, af missionens uppgifter och medel samt af missionens mål, som måste vara självständiga nationella kyrkoorganisationer, som ej släppa ur sikte den universella samhörigheten mellan alla kristna. I ett stort antal andra arbeten har författaren lämnat betraktelser öfver de skriftställen, som röra missionen, samt skildringar ur missionens historia. I dessa historiska lifsbilder skulle författaren hafva kunnat ådagalägga den litterära begåfning och den konstnärlighet i framställningen, som äro så godt som oeftergifliga villkor för erhållande af ett Nobelpris. Med det är blott sällan, som dylika förtjänster hos honom visa sig. Författarens kolossala produktion, som ej kan nog högt skattas och hvars kulturellt religiösa betydelse är rent af storartad, är egentligen aldrig till formen fullt konstnärlig och afser väl knappast heller att vara det. Under sådana förhållanden kan han svårligen föreslås till ett litterärt Nobelpris.

N:r 9 *Pierre Loti*, hvars borgerliga namn är Julien Viaud, är född 1850 i Rochefort, där franska flottan har en af sina hufvudstationer. Han valde sjöofficerens bana och har deltagit i ett stort antal sjöexpeditioner, under hvilka han sett orienten och tropiska länder. Han har både i reseskildringar och i noveller låtit oss ana sina intryck och hvad han skådat såväl af främmande nejder som af sjömanslifvet. Undertecknad Wirsén tror sig hafva läst alla hans arbeten. De hafva gjort Loti populär genom fantasirikedom och en utsökt fin språkbehandling. Man kan ej heller säga att de, trots många vågade saker, äro afsiktligt cyniska; men mer eller mindre osunda äro de ofta genom sin exotiska yppighet, sin bizarra erotik

och sin i grunden tröstlösa melankoli, som beror på en oöfvervinnelig skepticism, med hvilken man emellertid känner ett visst medlidande, emedan man flerstädes märker att förf. längtar efter religiös tro, ehuru han aldrig hinner längre än till en vemodig resignation. Somliga hafva påstått, att i denna ligger koketteri. Men man behöfver icke nödvändigt antaga det. Genom sitt mästerskap i formen och sin poetiska kolorit vore Loti förtjänt af Nobelpriset. Men man kan knappt säga, att den man, som skrifvit om Madame Chrystanthème, representerar det "mest ideala" i tidslitteraturen, och det kan ej nekas, att Pierre Loti's förfinade behag stundom har en trånmatt, morbid karaktär. Det ligger för öfrigt någon entonighet i hans manér.

N:r 3 *Antonio Fogazzaro* är förr föreslagen och skulle vara i hög grad värdig priset, enär han genom sin "Daniele Cortis", sin "Mistero del poeta" och "Piccolo mondo antico", hvilka arbeten andas den ädlaste konstnärliga och etiska idealitet, är en af vår tids allra yppersta författare. Han är äfven filosofiskt anlagd, och hans "Ascensioni umane", hvilken, såsom akademister från förra tider väl minnas, gjorde ett starkt och outplånligt intryck på en så begåfvad man som Hans Forssell, sökte på genialiskt sätt medla mellan positiv kristendom och modern evolutionslära. Men om än undertecknad Wirsén jämväl helst skulle skänka Fogazzaro sin röst, torde det dock, i betraktande däraf att han vid föregående tillfällen ej lyckats tillvinna sig allmännare sympatier till bekommande af priset, vara så godt som ändamålslöst att inom kommittén denna gången föreslå honom.

Författaren N:r 17 *Juhani Aho* (Johan Brofeldt) har blifvit föreslagen till Nobelpriset af Leo Mechelin. Professor Warburg har i ett insändt yttrande förklarat sig anse Aho sakna den öfverlägsenhet, som skulle kunna motivera ett Nobelpris. Det beror dock mycket på den ståndpunkt man intager i fråga om litterära värden. Robert Burns var på sin tid visst icke världskunnig. När Mistral skrifvit Mirèio, blef han blott genom Lamartines loford känd i Paris, och det dröjde länge, innan hans rykte spriddes utom Frankrike. Båda voro dock storheter af hög ordning. Att dikternas ram och omfattning är liten betyder föga; allt hänger på skönheten, och denna nöjer sig med naturnödvändighet exempelvis i den äkta lyriken med små ramar. Ett enda litet poem af Runeberg är "öfverlägset" många diktverk af stora mått och dimensioner. Juhani Aho har särskildt genom sina *små* samlingar "Spånor" och "Enris" intagit en mycket framskjuten plats i Finlands senare litteratur. I förhållande till den

behålla nog hans "Prästens dotter", hans i motivet något ömtåliga "Ensam", hans "Prästens hustru" och hans längre kulturhistoriska berättelse "Panu" sitt värde; men Juhani Ahos styrka ligger dock i sådana småbilder som "Spånor", och genom deras fina psykologi och stora konstnärlighet har Aho gjort sig förtjänt att komma i åtanke vid Nobelprisets bortgifvande.

Marie von Ebner-Eschenbach, som innehar N:r 15 på detta års Nobelprisförslag, är född 1830 i Mähren. Hennes fädernenamn är Dubsky, men hon gifte sig tidigt med sin släkting, dåvarande kaptenen, sedermera fältmarskalklöjtnanten Moritz von Ebner-Eschenbach. Under deras barnlösa äktenskap och efter makens död har hon haft god tid att sysselsätta sig med sina vittra intressen. Hon är högt begåfvad som författarinna och har utmärkt sig dels på det dramatiska området genom historiska skådespel i Schillers anda och genom sededramer, dels och framför allt genom prosaberättelser, bland hvilka måhända böra i första rummet nämnas hennes "Dorf- und Schlossgeschichten". Hon röjer i sina skrifter både sedligt och konstnärligt allvar samt god psykologisk blick. Hon är högt uppburen i Österrike, är hedersdoktor vid universitetet i Wien och jämte Rosegger hedersledamot i den mest ansedda litterära förening, som Österrike äger, nämligen Grillparzergesellschaft. Förslagsställaren, professor Emil Reich vid universitetet i Wien, har i sin rätt utförliga motivering skänkt det varmaste erkännande åt hennes förmåga att karakterisera och åt den lefnadsvishet, som uppenbarar sig i hennes arbeten. Hon måste ock utan tvifvel anses fullkomligt förtjänt af Nobelpriset.

En författare, som vunnit mycken ryktbarhet, är N:r 19 *Thomas Hardy*. I detta års synnerligt rika skörd af Nobel-litteratur, som gifvit herrar granskare ett mycket drygt, stundom öfveransträngande arbete, äro Hardy's arbeten ägnade att väcka särskild uppmärksamhet genom stilens solida förtjänster och landskapsskildringens ovanliga styrka, men de äro ock genom sin stora omständlighet stundom tröttande, och den lugna, väl afvägda framställningen står i en sällsam strid med författarens benägenhet för sensationella, uppskakande, ja rafflande effekter.

Han föddes 1840 i sydvästra England, med hvars natur och folk han gjort sig mycket förtrogen. Denna trakt, hvars gamla namn Wessex han i sina skildringar upplifvat och begagnar, omfattar Somersetshire och angränsande grefskap. Alldeles speciellt betecknar det Dorset. Ortnamnen har han visserligen ofta fingerat eller ombildat, men hans engelska kommentatorer hafva lätt identifierat

dem med de verkliga namnen, så att exempelvis hans Casterbridge är Dorchester och hans Melchester Salisbury. Naturen i Wessex inskränkes ej i Hardy's skildringar till att vara bakgrund för hufvudfigurerna eller lokal för handlingen; den får ett nära nog självständigt lif. Å andra sidan får man medgifva, att Hardy lika omsorgsfullt tecknat befolkningens olika lager, arrendatorerna, arbetarne, tjänarne, herdarne, storfolk och småfolk, men alla i intimt sammanhang med landskapet. I denna befolkning finnas många skiftningar, men alla lefva under landtliga förhållanden och beröras föga af stadslifvet; på dem alla har Wessex satt sin afgjorda prägel.

Man kan ej säga, att Hardy vid sitt första uppträdande – med berättelsen "Desperate remedies" – väckte synnerligt uppseende, men däremot tillvann sig hans "Under the greenwood tree" bifall såsom naiv bondeskildring. Af högre värde är dock hans år 1874 utgifna "Far from the madding crowd", i hvilken berättelse landtmannen Gabriel Oak är en förträfflig typ af stilla, stundom uppoffrande arbetsamhet och tålamod; det är verklig kärna i denna enkla karaktär. Däremot är den kvinnliga hufvudpersonen Batsheba Everdeen lika besynnerlig som i allmänhet och måhända med ett enda undantag kvinnorna i Hardy's böcker; hans damer äro merendels ytterst impulsiva och oberäkneliga samt låta drifva sig af ögonblickliga infall; det är väl detta, som gjort, att en af Hardy's läsarinnor i England, som lånat hans böcker från ett bibliotek, utbrast: "Oh, how I *hate* Thomas Hardy!"

Som naturskildrare står Hardy kanske högst i sin "The return of the native", där ett ödsligt hedland är på rent af storartadt och oupphunnet sätt ställdt inför läsarens syn. Tyvärr störes arbetets enhet af många, ibland alldeles onödiga episoder. I gripande kraft har Hardy aldrig skrifvit någonting jämförligt med sin berättelse "Tess of the d'Urbervilles". Tess är egentligen en mycket enkel och i grunden god kvinna. Men Hardy med sin outrotliga pessimism kan omöjligt låta henne få vara lycklig; han gör med grymt nöje hennes öde så gräsligt som möjligt och låter henne blifva viljelöst offer för en samvetslös man, hvars karaktär förefaller alldeles osannolik. När hon är nära att upprättas, öfvergifves hon af en make, som med skenhelig stränghet upptagit hennes delgifvande af sitt ofrivilliga felsteg – ett delgifvande, som af en slump kommit honom senare till handa än det bort –, dödar därefter i förtviflan den efterhängsne bofven Alec d'Urberville, som först vållat hennes ofärd, och mister så lifvet genom hängning. Hvarför har allt detta elände drabbat den arma Tess? Ja, hon tycks vara predeterminerad till sitt

öde. Hardy är afgjord determinist och såsom sådan mycket bitter. Lionel Johnson säger om hans Tess: "Why was she hanged, unless to amuse God?" Och säkert är, att man hos Hardy märker en sällsam afvoghet mot Gud, som enligt hans föreställning saknar sinne både för rätt och nåd samt låter slumpen handskas med människors barn. I ett af sina poem – ty Hardy är äfven skald – nämligen i "New years Eve", utfar Hardy i skarpa ord mot Skaparen. Författarens världsåskådning framträder stegrad i hans "Jude the obscure", där tillvaron framställes som idel jämmer. Och märk väl, denne med världsordnaren och tingens skick missnöjde man skrifver en ädelt formad, klar prosa, hvars yta knappt krusas af en lidelse; han är känd för sin vänlighet mot djur. Han säges vara en stillsam engelsk gentleman; men människolifvet är för honom blott en usel tragedi, där män och kvinnor lida osägliga kval för att sist öfvergå till intet. Hans dikter äro vanligen vackra och välljudande, men melankoliska.

Mycket kunde vara att säga om andra arbeten af Hardy, såsom hans "A group of noble dames" och den rätt spännande "A Laodicean", men de höja sig dock knappt till samma styrka som "Far from the madding crowd" och "Tess".

Hardy har i England dels höjts till skyarna, dels nedsatts. Med allt erkännande af hans oerhörda förtjänster särskildt i landskapsteckningen, får man väl ändå gifva beundraren Burton rätt, när denne säger, att Hardy's deterministiskt färgade arbeten i grunden äro oästetiska, ty de skänka ej den hugsvalande vederkvickelse, som den sköna konsten bör bjuda anden, och man mister intresset för varelser, som behärskas af en blind nyck. Upproriskheten mot världsalltets styresman är dessutom, om man tänker efter, ej blott en impietet, utan en dårskap.

Säkert är, att Hardy är mycket mångsidig i sin verksamhet. Han har ju utom sina berättande och lyriska arbeten äfven skrifvit en ganska märklig dramatisk trilogi, "The Dynasts", som ådagalägger kännedom om den där behandlade Napoleonstidens förhållanden samt särskildt i det sällsamma mellanspelet af andeväsenden en originell fantasi.

En af hans engelska granskare, William L. Phelps, anmärker det egendomliga däri, att en människa, som finner naturen så absolut likgiltig för mänskliga lidanden, dock älskar henne så mycket; han gör dessutom anmärkning mot karaktärslösheten hos Hardy's hjältinnor, som tyckas sakna all religiöst etisk stadga. Han beklagar ock Hardy's inbitna pessimism, men finner den åtminstone äga förtjänsten af uppriktighet.

Thomas Hardy är en mycket utpräglad och egendomlig företeelse i den nuvarande engelska litteraturen, men egentligen sympatisk kan han aldrig blifva för den, som i dikten söker något lindrande och befriande.

Så mycket mera älskvärd som skald är N:r 20 *Robert Bridges*. Han föddes år 1844, uppfostrades i Eton och Oxford samt fick där kärlek till klassisk litteratur, en kärlek, som sedan alltjämt följt honom och afspeglar sig i hans diktning, hvilken dock tillika har ett drag af engelsk renässans.

I sitt episka poem "Eros and Psyche" följer Bridges i framställningens gång rätt noga Apulejus, men behandlingen är, så att säga, mer förandligad. Som fel må anmärkas den stundom nog stora och utförliga lärdomsapparaten samt enstaka väl moderna uttryck, såsom då Afrodite kallar Eros "my trusted officer". "The feast of Bacchus" är bearbetad efter Terentius. Med förbigående af andra diktalster må särskildt omnämnas Bridges' långa sorgespel i två delar "Nero", som utmärker sig genom god karakteristik och mycken åskådlighet. Svagare är den "romantiska" tragedien "Palicio". Efter referentens uppfattning står Bridges högst i sina smärre lyriska stycken, milda och fina alster af ett ädelt, måttfullt sinne. De röja verklig ingifvelse och hafva mycket naturligt behag samt melodisk fägring. Kritikern Arthur Symons har med skäl fäst uppmärksamhet på renheten, precisionen och omedelbarheten i det lyriska stycke, som begynner "I have loved flowers that fade", och en annan granskare Edw. Dowden uttalar sig med mycken sympati om den förtjusande, harmoniska och passionsfria skönheten i samtliga Bridges' "Shorter poems". Om det kanske är sant, att Bridges icke är en stor genius, så är han dock i sin art fulländad; stor konstnärlighet visar sig i den omfångsrika sonettsamlingen "The growth of love". Tekniken är nästan alltid hos Bridges utmärkt, men den är ej för honom hufvudsak; det väsentliga hos honom är en äkta poetisk känsla. Det gör godt att i vår upprörda tid möta en så källfrisk diktning. Det märkbara underlaget af antik bildning hindrar ej alls, att Bridges i uttryckssättet är en son af sin tid. Poesien är för honom natur, huru strängt skolad han må vara, och enhvar, som känner hvad skaldekonstens väsen är, skall finna Bridges förtjänt af Nobelpriset.

N:r 21 *Andrew Lang* är en mångskrifvande författare, som rör sig på journalistikens, historiens, litteraturhistoriens, mytstudiernas, de Homeriska frågornas områden och många andra samt för öfrigt själf är lycklig poet. Han är en Proteus, och det är knappt tänkbart, att en man, som sysselsätter sig med så många och heterogena

ämnen, kan, huru kunskapsrik och lärd han må vara, i allt vara grundlig. Svårligen kan han på allvar ifrågakomma till ett Nobelpris – hans verksamhet saknar strängare enhetlighet – men en intressant företeelse i litteraturen är han verkligen med sin skiftningsrikedom, sin oerhörda produktivitet och sina på många arbetsfält bedrifna studier.

Andrew Lang föddes 1844 i Selkirk och utbildades dels i Edinburgh, dels i S:t Andrews och Oxford, där han 1868 blef Fellow of Merton College. Han har tidigt blifvit föreläsare och tidigt tidningsskrifvare, det senare i Daily News. Att genomgå allt hvad Andrew Lang skrifvit, är nära nog omöjligt. Här må uppmärksamhet fästas blott vid vissa väsentliga saker.

Som poet hämtade han teknik och impulser från den Ronsardska perioden och från prerafaeliterna. Den franska balladformen har han upptagit framför allt i sina ofta förträffliga "Ballades in blue China". I sin "Helen of Troy" har han ombildat den antika Helenasagan och utvecklat en viss poetisk kraft i skildringen af Paris' flykt med Helena, hvilken senare skildras som relativt oskyldig och ledd af gudarnas vilja.

Något lösligt är det litterärhistoriska arbetet "Letters to dead authors" likasom det kvicka "Letters on literature". Bland Langs romanartade berättelser är "A monk of Fife" den bästa, och Lang har där rätt vackert hyllat Jeanne d'Arc, hvars bild han sedermera försvarat mot Anatole France's skeptiska utfall.

Rika på intressanta detaljer och vittnande om stor beläsenhet äro Langs arbeten "The making of religion" och "Myth, ritual and religion". Mycket svagt är hans biografiska arbete öfver Walter Scott. Med mycken sympati läser man hans bok om Homeros och den homeriska tidsåldern, i hvilken han med skarpsinnighet och beläsenhet söker försvara de homeriska dikternas homogenitet och visa, att de tillhöra en enhetlig period, samt reducera till det minsta möjliga differenserna i åskådningssätt mellan Iliaden och Odysséen. Denna "homeriska fråga" hör till de mest svårlösta, och det torde få anses oafgjordt, i hvad mån Lang med sin för känslan tilltalande hypotes lyckats träffa det rätta.

Andrew Lang är, som nämndt, äfven historieskrifvare och har, utom sin "A History of Scotland", skrifvit specialarbeten bland annat öfver Maria Stuart, John Knox och prins Charles Edward. Lang har i dessa historiska skrifter ådagalagt opartiskhet och afhållit sig från öfverdrifter så i beröm som tadel. Om deras förblifvande värde ur källforskningens synpunkt kan endast en häfdaforskare

döma; framställningen är, såsom enhvar lätt finner, klar och liflig.

Bland Langs mest roande arbeten kan räknas hans "Angling sketches" där han, förmälande den af honom älskade idrotten med studier i fornhäfd och traditioner, på fångslande sätt tecknat både natur- och sagobilder.

En stor bibliognost och tillika i någon mån mystiker och road af gissningar om andevärlden, har Lang några drag, som påminna om vår boklärde Klemming, om än Lang är mycket mer mångsidig och säkert mycket mindre grundlig.

Af de engelsk-amerikanska författare, som föreslagits till pris, är särskildt N:r 16 *Howells* mycket känd. William Dean Howells föddes i Ohio 1837 och utgaf 1860 sina första dikter. Mera känd blef han genom sina skildringar från Italien, "Venetian life" och "Italian journeys". Efter att hafva varit starkt sysselsatt med journalistik har han utvecklat mycken produktivitet som poet, reseskildrare och romanförfattare. Främst i hans rika litterära alstring stå hans romaner, och bland dessa har "A modern instance" tillvunnit sig mycket bifall på grund af ledig stil och god skildringsförmåga. Andra sätta "The rise of Silas Lapham" än högre med anledning af dess utpräglad amerikanska karaktär. Man finner hos Howells god dialog och lugn humor, manlighet och hälsa. Hans litterära bana har två rätt bestämdt skilda perioder; skillnaden mellan dem berodde på tillfälliga inflytelser från Tolstoj, hvilka gjorde sig gällande i skrifsättet, icke i åskådningssättet, som alltid varit ungefär detsamma hos Howells. Brytningen mellan de olika perioderna visade sig i hans "A hazard of new fortunes", men han återgick snart till sin tidigare framställningskonst, i hvilken han ypperligt afspeglat amerikanskt lif och amerikanska seder. År 1902 utgaf Howells sin roman "The Kentons". Det var, säger en af hans granskare, som om man fått en vän tillbaka hem från en resa; man kände åter igen den gamle Howells; boken är en djup lifsstudie, gjord af en konstnär, "som har ej blott hufvudets vishet, utan hjärtats, som sitter djupare". Äfven här i Sverige läser man med nöje "The Kentons"; de fem medlemmarna af familjen Kenton äro förträffligt tecknade, och den gamle domaren samt hans maka, som i samvetsfrid och glädje åldras tillsammans, äro två ovanligt vackra bilder ur lifvet samt göra ett kärnfullt intryck af naturtrohet.

N:r 1 *Molly Elliot Seawell* torde vara mindre läst i vårt land än hon förtjänar. Hon föddes 1860 i ett Virginiskt hem och flyttade efter sin faders död med modern till Washington. 1886 började hon sin sedan så ifrigt idkade författareverksamhet med "Sketches and

Stories", och 1890 vann hon ett litterärt pris för sin lilla, både friska och gripande pojkhistoria om "Little Jarvis", en sjöman, som tidigt dog hjältedöden. Mycket lustig och spelande munter är hennes "Sprightly romance of Marsac", som kanske någon gång lider af osannolikhet, men försonar detta fel genom det sprittande goda lynnet. Boken prisbelöntes af New York Herald. Den mest roande af hennes böcker är dock, åtminstone hittills, "The House of Egremont", en berättelse från de jakobiters tid, som följde Jakob II till Frankrike, när han förlorat Englands krona. Boken är så liflig och underhållande, som vore den skrifven af den äldre Dumas, med samma goda humör och samma uppfinningsrikedom, som stodo Musketörernas författare till buds, men med mer sundt innehåll och oförvilladt omdöme. Det är en förtjänst i berättelsen, att man under dess läsning ej ett ögonblick har tråkigt. En god studie af amerikanska seder och politiska karaktärer i Amerika får man i författarinnans "Despotism and Democracy", där smickret just ej har mycket att säga, men där både fosterlandssinne och humor hafva rikt utrymme. Nära trettio arbeten har författarinnan på kort tid skrifvit, och de vittna om en lefnadslust och ett optimistiskt sinnelag, som ingifver förhoppningar om fortsatt litterär verksamhet från hennes sida.

N:r 4, den tysk-amerikanske skalden *Wilhelm Benignus*, är född i Württemberg. Tvingad af ekonomiskt betryck, utvandrade han efter sin faders död till Amerika, där han uppehållit sig med kroppsarbete, men, intagen och gripen af det storartade i Amerikas natur såväl vid Hudson som i Californien, känt sig manad att i dikter besjunga de stora syner, han skådat. I sina "Stimmen der Wasser" och "Dichtungen" visar Benignus mycken idealitet i uppfattningssättet, och det kan ej nekas, att han har ingifvelse. Han gör intryck af en ädel och upphöjd personlighet. Emellertid lider hans språk af åtskilliga öfverdrifter, och han har tydligen på grund af bristande humanistisk bildning och tryckande lefnadsomständigheter aldrig fått mogna till full konstnärlighet.

Angående N:r 12 *Maeterlinck* har förra årets Nobelkommitté i sitt utlåtande ganska utförligt yttrat sig och nuvarande kommittén får hänvisa till den förras motivering. Sedan dess hafva två nya arbeten af Maeterlinck utkommit, och de minska ej hans berömmelse. Det ena är det intagande sagospelet "L'oiseau bleu", som har förtjusande enskildheter; det andra är dramat om Maria Magdalena, ett stycke, som vittnar om mycken pietet. Det hysteriska hos hufvudpersonen, hvilken för öfrigt hos Maeterlinck *icke*, såsom hos flera andra,

sammanblandas med Maria från Bethania, kan ju hafva anknytningar i den bibliska utsagan att hon varit besatt af demoner. I en efterskrift omtalar Maeterlinck, att han hos Paul Heyse, som ock skrifvit ett drama "Maria von Magdala", anhållit om tillstånd att få begagna sig af två situationer i Heyses stycke, nämligen af den scen, där Mästaren säger: "Den af eder, som är utan synd, kaste första stenen", samt af Maria Magdalenas vägran att, sedan hon en gång i hjärtats djup känt den nya lifsprincip, som härrör från Jesus, rädda hans lif genom att prostituera sig åt en romare. Heyse gaf ett afböjande svar på Maeterlincks vördsamma anhållan; men man bör kanske ej döma den senare mycket strängt därför att han, detta oaktadt, använde de båda motiven, ty, såsom Maeterlinck säger, är det citerade bibelordet hela världens egendom, och för öfrigt är hela hållningen och totalstämningen en annan i Maeterlincks än i Heyses stycke. Maeterlinck, som högt värderar Heyse, säger ock i nämnda efterskrift, att han är denne store konstnär tacksam för en "andlig välgärning", som ej ens förminskas af dess ofrivillighet.

Hufvudvikten vid bedömandet af Maeterlinck ligger ej heller på hans "Maria Magdalena", utan på sådana stycken som exempelvis den beundransvärda dramen "Aglavaine et Sélysette", som är långt mera betecknande för hans skaplynne med dess djupsinnighet och fantasirikedom. En del ledamöter i förra årets Nobelkommitté uttalade sig, som bekant, till förmån för Maeterlincks kandidatur, och han är utan tvifvel mer än de flesta kompetent att bekomma priset.

Då man på förslagslistan till Nobelpriset ser N:r 24 *Paul Heyse*, är det, som vaknade vår ungdom och mannaålder åter upp, och vi erinra oss, huru stor konstnjutning läsningen af Heyses noveller då beredde oss. Han är nu en gammal man. Paul Heyse föddes i Berlin 1830; hans fader var den berömde filologen K. W. L. Heyse; modern var judinna. Efter arbete i Berlin och i Bonn, där han studerade romanska språk under ledning af Diez, och efter att hafva företagit en italiensk resa, som haft stort inflytande på hans utveckling, kallades han till München af konung Maximilian på bemedling af Geibel och fick där en titulärprofessur. Han har i sitt första gifte varit förenad med en dotter af konsthistorikern Kugler, i sitt andra med Anna Schubart, och man kan säga, att denne snillrike författares lif varit öfvervägande lyckligt, låt vara att det fanns en tid, då hans litterära verksamhet otillbörligt nedsattes af en naturalistisk smakriktning, hvars fordringar på vulgaritet han ej ville underkasta sig. Nu är han, som sagdt, i hög ålder; men han är allt fortfarande verksam, och om man slår upp hans förlidet år utgifna

roman "Die Geburt der Venus", så finner man snart, hur följdriktigt trogen han varit sina ästetiska grundåsikter, i det han på samma gång häfdat konstens frihet gent emot all falsk, ensidig asketism och tillika allt fortfarande opponerar sig mot hvarje naturalistiskt fotograferande af den lägre, den fula verkligheten, hvars vänner i litteraturen han kallar "Wahrheits- und Wirklichkeitsfanatiker". Heyse är till hela sin själ skönhetsälskare; han är Tysklands nu lefvande störste *lyriker* genom sina "Gedichte" och sina "Verse aus Italien", han är lysande som metrisk *öfversättare* särskildt af italiensk poesi, han är betydande som *dramaturg*, men störst som *novellförfattare*. Tyskland har icke haft någon större konstnär sedan Goethes tid, och Heyses noveller äro merendels fulländade mästerverk. Ur den stora massan af dessa arbeten kunna här blott några utväljas till föremål för uppmärksamhet. Det är en märkvärdig, italiensk färgton, som hvilar öfver sådana skapelser som "L'Arrabbiata" och "Barbarossa", och denna färgton blifver naturtroget venetiansk i den spännande berättelsen "Andrea Delfin". Heyse är aldrig entonig. Det finnes humor i novellen "Enkan från Pisa" och i "De båda systrarna", där karakteristiken är ypperlig. Något af det känsligaste, som skrifvits, är den teckning ur Leopardis lif, som bär titeln "Nerina". Vemodig är "Annina"; "Vid Tiberstranden" är en hyllning åt troheten, och om "Sticksömmerskan i Treviso" skulle förefalla något själfsvåldig, så finns det så mycket mera af etiskt allvar i "En moders bild" och i "David och Jonathan". Värdefulla och rika på ädel kolorit äro Heyses noveller med motiv från Provence och särskildt från trubadurtiden, såsom "Marion", "Der lahme Engel" och "Der Mönch von Montaudon". Heyse har i sin novellistik följt stränga kompositionslagar och fäst stor vikt vid koncentration, vid eliminerande af det oväsentliga och därvid att, då novellramen är så knapp som den är, innehållet måste vara betydande, konflikten skarpt etsad och händelsen icke trivial. Georg Brandes har i sin läsvärda teckning af Heyse framhållit, huru Heyse förhärligar naturen och huru han vill, att människan ock skall följa *sin* natur. Detta är sant, men med modifikation, ty det är sin högre, ej sin lägre natur, som människan är trogen i de personligheter, med hvilka Heyse tydligen mest sympatiserar.

I sina noveller är Heyse i allmänhet tendensfri på Goethes sätt, och det är nog detta, som gör, att just novellerna behaga oss mera än de större berättelserna "Kinder der Welt" och "Im Paradiese", hvilka i mer eller mindre mån upptaga problem till behandling, hvarvid "Kinder der Welt" vindicerar det sedligas oberoende af alla

dogmatiska fjättrar, "Im Paradiese" häfdar konstens rätt gent emot en snäf puritanism. I bägge arbetena röjer sig humanisten, och "Im Paradiese" har dessutom sitt största värde såsom en liffull skildring af Münchens glada konstnärslif.

Heyse har äfven i versform skrifvit underhållande berättelser; vi erinra om "Die Braut von Cypern" och om de härliga terzinerna i "Der Salamander", en dikt, som för öfrigt är uddig, behagfull och roande.

Som dramaturg har Heyse ock behållit sina kännetecknande drag af klarhet, konstnärlighet och koncentration. Han är ingen vän af Ibsens symbolism, icke heller egentligen af den franska salongsdramatiken, utan går sina egna vägar. Han kan aldrig på detta område blifva så stor som på novellens därför att hans genius ovillkorligen drifver honom åt det senare hållet; men detta hindrar ej, att han skrifvit bra vackra och konstnärliga dramer. Kompositionen i hans "Hadrian" är, ehvad man må säga om Antinous-motivets behandling, synnerligen utmärkt, och enskilda praktställen finnas, som stanna i minnet. Bland de historiska skådespelen synes för undertecknade "Colberg" med sitt motiv från Napoleonskrigen hafva stora förtjänster i utförandet. Ett godt arbete är äfven Heyses "Hans Lange". Men det kan måhända vara sant, att, som Brandes betonar, Heyse icke egentligen har ett starkt dramatiskt patos. Han är för högt begåfvad för att alldeles misslyckas med sina sceniska alster, och de vittna, äfven de, om hans eminenta konstförstånd; men nog fångslar han oss mer, när han i en förtjusande novell för oss upprullar ett litet människoöde. Vi hafva bland Heyses senare dramer redan, i sammanhang med Maeterlincks kandidatur, omnämnt hans "Maria von Magdala", där han gör Maria Magdalena till samma person som synderskan, hvilken smorde Jesu fötter, och som äktenskapsbryterskan. Heyses "Maria von Magdala" synes oss sakna egentlig enhet, och det uppstår där ett dubbelmotiv genom den utförliga konstruktionen af Judas' karaktär. Tycken och smak kunna visserligen vara olika, men det förefaller dock som vore Maeterlincks Maria Magdalena ett mer helgjutet och kraftigt stycke än Heyses med samma namn. Ihågkommas bör likväl, att Maeterlinck i sitt drama, såsom han själf medgifver, lånat två hufvudmoment ur Heyses stycke.

Då Paul Heyse såsom konstnär är så fulländad, anser sig Nobelkommittén ej kunna förbigå honom vid årets Nobelprisval, utan föreslår honom främst af alla. Han borde långt förr hafva kommit i åtanke; men man ville ju gärna hafva honom föreslagen från Tysk-

land, och detta har, egendomligt nog, först detta år inträffat. Dröjsmålet har nog berott på den förföljelse, för hvilken Heyse med sin harmoniska själsläggning under en lång period varit utsatt från en hätsk naturalism i Tyskland. Nu är tydligen detta otillbörliga nedsättande af en stor mans förtjänster slut; man har fått finna sig däri, att Heyse ej velat böja sig för tidens Baal, och man beundrar honom nu åter. Ett bevis därpå är de många namn, som stå under de på Heyse lydande förslagsskrifvelserna, namn, som åtnjuta högt anseende inom den tyska forskningen. Ingen tysk *skald* har förut fått Nobelpriset. Om Heyse gäller det, att denne veteran är en verklig ära för Tyskland samt att han alltid häfdat konstens idealitet. Det är i år hans jubelår. Han har fyllt åttio år och i München hyllats med hedersborgarskap och storartade utmärkelser. Inom sin tids vittra kultur är han en heros, och det vore, enligt Nobelkommitténs tanke, lämpligt och värdigt att Sverige hedrade den lagerhöljde åldringen med ett världspris.

Nobelkommittén kan emellertid tänka sig möjligheten att Svenska Akademien skulle kunna hysa någon tvekan just med anledning af den föreslagnes ålder, som ju gör att man, mänskligt att döma, ej kan för framtiden af honom vänta många prof på konstnärsverksamhet. Skulle Akademien hysa en sådan tvekan och därför afböja Heyses kandidatur, så får Nobelkommittén till bekommande af priset föreslå Maurice Maeterlinck, hvars genialiska diktskapelser äro kända och värderade öfver hela Europa.

Kommittén får således föreslå i första rummet *Paul Heyse* och därnäst, om Akademien skulle af ofvannämnda skäl hysa någon betänklighet mot hans val, *Maurice Maeterlinck*, hvilken, som Max Lorenz säger, är och förblifver "ein Poet von eigenartigem Reiz, von besonderem Zauber".

Ofvanstående utlåtande gör ej anspråk på fullständighet. Om hvarje särskildt arbete af de flere hundra till detta års täfling insända skulle noga skärskådats i nu afgifna yttrande, så hade detta måst bilda en volym af stor omfattning; det har varit nödvändigt att begränsa framställningen till en totalöfversikt med betonande af vissa enskildheter, som för de särskilda författarne varit mycket betecknande. För öfrigt kan ingen referent, hur objektivt han må söka att gå till väga, i detalj tolka alla kommitterades mening. Divergenser måste alltid i några punkter äga rum, och referenten har måst inskränka sig till ett samvetsgrannt studerande och bedömande af det hufvudsakliga, naturligtvis på grundvalen af de speciella arbeten, som insändts. Tillfälligt biträde har, som alltid, anlitats af

Nobelinstitutets tjänstemän och delvis af några bland Nobelkommitténs ledamöter, hvilket senare dock nu, som alltid, haft sina svårigheter, enär de medkommitterade ju i allmänhet äro upptagna af andra dagliga åligganden. Till gagn har naturligtvis litteraturen öfver de föreslagnas verksamhet varit, i den mån sådan litteratur varit att tillgå, något som ej gäller utan undantag, enär i vissa fall all utländsk kritisk och biografisk litteratur saknats.

Svenska Akademien beslöt den 10 november 1910 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Paul Heyse "såsom hyllningsgärd åt den fulländade och af ideal uppfattning präglade konstnärlighet han ådagalagt under en lång och betydande verksamhet såsom lyriker, dramaturg, romanförfattare och diktare af världsberömda noveller".

1911

Förslag till Nobelpris 1911.

N:r 1. *Jaroslav Vrchlický*, föreslagen af Professor Arnost Kraus i Prag.

N:r 2. *Albert de Mun*, membre de l'Académie française, föresl. af René Bazin, de l'Académie française.

N:r 3. *Georgios Souris*, föresl. af presidenten och sekreteraren i Helleniska filologiska sällskapet i Konstantinopel.

N:r 4. *Salvador Rueda*, föresl. af ledamöter i "Los Centros Españoles de Cuba" samt af professorer vid Instituto del Cardenal Cisneros i Madrid.

N:r 5. *Ernest Lavisse*, föresl. af Frédéric Masson, de l'Académie française.

N:r 6. *Maurice Maeterlinck*, föresl. af Friherre C. Bildt.

N:r 7. *Antonio Fogazzaro*, föresl. af Johan Vising, professor vid Göteborgs högskola.

N:r 8. *Rafael Altamira y Crevea*, professor vid universitetet i Oviedo, föresl. af rektorn vid samma universitet.

N:r 9. *Ernst von der Recke*, föresl. af 20 danska professorer och ledamöter af Videnskabernes Selskab, samt af prof. E. Wrangel i Lund.

N:r 10. *Miss Molly Elliot Seawell*, föresl. af Charles W. Kent, prof. vid University of Virginia.

N:r 11. *Angel Guimerà y Jorge*, föresl. af 16 ledamöter af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona.

N:r 12. *Pierre Loti*, föresl. af 20 ledamöter af Franska Akademien.

N:r 13. *Gustaf Fröding*, föresl. af Adolf Noreen och S. J. Boëthius, professorer i Uppsala.

N:r 14. *Harald Høffding*, föresl. af Docent Chr. Collin i Kristiania.

N:r 15. *George Bernard Shaw*, dramatist, essayist etc., föresl. af Gilbert Murray, led. af R. Society of Literature.

N:r 16. *Marie von Ebner-Eschenbach*, föresl. af Emil Reich, prof. i estetik vid univ. i Wien.

N:r 17. *Juhani Aho*, föresl. af J. W. Ruuth och Leo Mechelin, ledamöter af Finska Vetenskapssocieteten.

N:r 18. *Karl Gjellerup*, föresl. af Vilh. Andersen och Harald Høffding med instämmande af 5 andra danska professorer och led. af Videnskabernes Selskab, samt af prof. Ludwig Schemann i Freiburg, med instämmanden af åtskilliga tyska författare.

N:r 19. *Martin Greif*, föresl. af August Sauer, professor i Prag.

N:r 20. *Lord Morley*, föresl. af 21 ledamöter af Society of Authors.

N:r 21. *Thomas Hardy*, föresl. af 2 ledamöter af Society of Authors.

N:r 22. *Henry James*, the novelist, föresl. af 3 ledamöter af Society of Authors.

N:r 23. *Verner von Heidenstam*, föresl. af Fredrik Wulff, prof. i Lund

N:r 24. *Francesco d'Ovidio*, föreslagen af Ernesto Monaci, ledamot af R. Accademia dei Lincei i Rom.

Utdrag ur Nobelkommitténs protokoll den 9 juni 1911:

[- - -]

§ 2.

Då den lista på prisförslag, som af kommittén fastställts den 4 sistlidne februari, genom förbiseende kommit att utesluta några prisförslag samt upptagit ett sådant, hvilket icke rätteligen kunde betraktas såsom ett förslag, beslöts att i årets pristäflan skulle inbegripas:

under Nº 16 *Peter Rosegger* och *Karl Schönherr* (föreslagna alternativt med Marie von Ebner-Eschenbach), samt

såsom Nº 25 *Anatole France.*

Däremot skulle förslaget Nº 5 *Ernest Lavisse* utgå, då förslagsställarens skrifvelse icke kunde anses innefatta en framställning om prisets tillerkännande åt Lavisse.

Härvid skulle emellertid antecknas att de å Rosegger, Schönherr och Anatole France lydande förslagen blifvit upptagna i det fullständiga återgifvandet af årets prisförslag, och alltså redan blifvit delgifna Akademiens samtliga ledamöter.

[- - -]

Utlåtande öfver Nobelprisförslagen år 1911.

Ett synnerligen rikhaltigt material föreligger detta år till granskning för den Nobelkommitté, som har att pröfva förslagen till det litterära Nobelpriset, och arbetet har varit mödosamt på grund af den mängd skrifter, som insändts till bedömande, samt af mycket grannlaga natur därföre att flera författare bland de anmälda äro af ganska stor betydenhet, så att det i flera fall varit svårt att afväga den enes företräde framför den andre. Biträde af Nobelinstitutets tjänstemän har ock varit starkt anlitadt, och i ett enstaka fall, beträffande Høffding, har yttrande af en särskildt sakkunnig inhämtats. Men om ock dessa olika betänkanden varit till verkligt gagn både med afseende å allmänna synpunkter och enskildheter, återkomma dock alltid svårigheter vid totalutlåtandet, ty omdömena blifva helt naturligt vid granskningen något växlande allt efter estetiska synpunkter, skilda vyer och själfva grundvalen af beläsenhet, litterär kulturuppfattning och humanistiska studier. Ett utlåtande, som i hvarje detalj skulle uttrycka hela kommitténs åsikter, blifver därföre denna gång, såsom alltid, trots det uppriktigaste sträfvande efter objektivitet, nästan en omöjlighet, och referenten får nöja sig med att efter bästa förmåga hafva sökt återgifva det, som synts honom vara väsentligt och, i stort sedt, karaktäristiskt för de föreslagna.

Till sorg för den ädlare litteraturens vänner har en berömd författare aflidit, som föreslagits till Nobelpriset och som möjligen detta år annars skulle bekommit det, nämligen Antonio Fogazzaro, om hvilken förslagsställaren professor Vising med skäl yttrar, att knappt någon modern skönlitterär författare i samma grad förenat framställningens skönhet och glans med tankarnas idealitet och känslans renhet. Fogazzaro hade redan förut blifvit föreslagen. Det är numera, då döden skördat honom, utan egentligt gagn att fråga, hvarföre denne ädle man, åt hvilken Vising nu gifvit ett så lysande erkännande, ej längesedan bekommit priset. För oss är numera intet mera att göra, än att inför hans stora minne nedlägga vördnadens och saknadens krans. Utom honom hafva bland de föreslagna äfven Martin Greif och Gustaf Fröding lämnat det jordiska och stå höjda öfver timligt beröm eller tadel.

Med afseende å de förut föreslagna författarne N:o 1 Emil Frida, N:o 3 Georgios Souris, N:o 4 Salvador Rueda, N:o 5 Ernest Lavisse, N:o 10 Molly Elliot Seawell, N:o 12 Pierre Loti, N:o 17 Juhani Aho, N:o 20 John Morley, N:o 21 Thomas Hardy, N:o 23 Verner v. Heidenstam, N:o 24 Francesco d'Ovidio och N:o 25 Anatole France

får kommittén åberopa redan afgifna yttranden under hänvisning därjämte till några senare tillkomna uttalanden af medlemmar i Nobelinstitutet.

N:o 2 grefve *Albert de Mun*, som personligen deltagit i 1870–71 års krig mot Tyskland, har som ledamot af deputeradekammaren och som skriftställare oaflåtligt kämpat för att närma de skilda samhällsklasserna genom väckande och stärkande af religiösa idéer. Hans vältalighet har rönt erkännande äfven af vedersakare till hans åsikter. Hans utgifna skrifter, som till det mesta utgöras af politiskt-religiösa anföranden och föredrag, äro med synnerlig omsorg och klarhet utarbetade, men äga dock i allmänhet ej de lysande formella förtjänster, som man vill finna hos en kandidat till det litterära Nobelpriset.

N:o 11 *Angel Guimerà y Jorge* har förut varit föreslagen till den nu i fråga varande utmärkelsen och har af förra Nobelkommittén erkänts som en utmärkt målsman för den nykatalanska litteraturen. Om denna gång ett tillägg göres till redan om honom afgifna utlåtanden, så beror detta hufvudsakligen därpå, att skalden detta år uppträdt med ett nytt drama "La reyna jove", som väckt uppmärksamhet, ja lifligt bifall på grund af dels sin verkligt poetiska romantik, som riktar sig mot konventionalismen i seder och åskådningssätt, dels det socialpolitiska innehållet, som i Catalonien med dess lättrörliga befolkning vunnit sympatier kanske ej minst genom de repliker mot dödsstraffet, som återkallat minnena om Ferrer. Stycket har mycken kolorit, men saknar objektivitet, enär konservatismens målsmän äro ganska osympatiskt och satiriskt behandlade. Osannolikheter och öfverdrifter vanställa här och hvar tyvärr detta arbete, som visst icke saknar genialitet, om än effekterna stundom äro något konstlade och ej lämna intryck af omedelbarhet och natur.

En grundlig forskare och begåfvad författare på olika områden är den som historiker och pedagog högt skattade N:o 8 *Rafael Altamira y Crevea*, som år 1897 blef professor i Oviedo samt numera är generaldirektör för folkundervisningen i Spanien. Hans kritiska arbeten hafva genom sakkännedom och opartiskhet tillvunnit honom välförtjänt bifall. Kanske mindre framstående som novellförfattare, har han dock äfven som sådan skrifvit goda saker, och han är särskildt anmärkningsvärd såsom skildrare af provinskultur. Stort uppseende gjorde han som historieskrifvare genom sin "Historia de España y de la civilización española". I ett land, där historieforskningen ej så sällan lidit af svulst och patos, har Altamira i sin spanska historia

ådagalagt stor flärdlöshet och en på solida studier grundad oveld samt frihet från ensidig subjektivism. En anmälare i Saturday Review säger ock om Altamira, att denne "nästan är tysk i sin stränghet" såsom lugn forskare och skildrare. Glänsande är han icke som stilist, men så mycket mera klar och samvetsgrann. Han är hedersledamot i Royal Society of Literature i London och har skrifvit afdelningen om Spanien i den stora engelska encyklopedien "Cambridge Modern History". Vore denne lärde vetenskapsman i sin stilistiska framställning mera fängslande, skulle han utan tvifvel vara fullt värdig det litterära Nobelpriset.

N:o 14 *Harald Høffding* är en af märkesmännen i nutidens filosofi och dessutom i sin framställning fullt konstnärlig. Född år 1843, rönte han under sin tidigare utveckling ett starkt inflytande af Kierkegaard och sedermera till viss grad af Rasmus Nielsen. Men han stannade ej vid Kierkegaards religiösa individualism eller vid Nielsens dualism; stark blef den påverkan han rönte af Brøchner, och med den positiva kristendomen bröt han allt mer och mer. Han blef empirist och realist, men gaf alltjämt ett humant erkännande äfven åt andra åsikter än sina egna. Hans verksamhet i filosofins historia är mycket känd genom hans arbeten om tysk och om engelsk filosofi samt genom de två tomerna om den nyare filosofins historia, alla utmärkta af kunskapsrikedom och en lugn tolerans. Hvad angår hans undersökningar om etikens principer kan det väl vara stark fråga, huruvida, såsom han antager, en verklig sedelära är möjlig utan att grundas på ett öfversinnligt medvetande; hans egen beundrade Kant skulle omöjligen kunna medgifva detta, enär den etiska förpliktelsen därigenom beröfvas sin allmängiltighet. Än mindre skulle en så skarp tänkare som Boström kunna förlika sig med Høffdings supposition att anden och materien kunna härledas ur något bakomliggande tredje, en supposition, som har analogier med vissa meningar hos Schelling. Men hvilka restriktioner man än må göra i sin anslutning till Høffding, så står det fast, att han i filosofins historia, i psykologien och etiken visat sig som en betydande tänkare samt att han på det mest finkänsliga sätt, utan att själf bekänna sig till positiv kristendom, studerat och tecknat typer af kristlig religiositet, ja kristlig mystik. Det finnes i hans religionsfilosofi, hur otillfredsställande den måste synas för människor med djupa andliga behof, en religiös pietet, som är beundransvärd. Men den, som skolats af Platon och Kant, saknar hos Høffding det strängt systematiska tänkande, förutan hvilket ingen filosofi af högre dignitet är möjlig. För öfrigt äro empirism och realism, vid hvilka Høffding, om än

med aktning för andra uppfattningar, fasthåller, omöjliga såsom världsförklaringar. Tid och rum äro former för ändligt lif, men den sanna verkligheten är af andlig art och upphöjd öfver rum och tid. Gud är en ande. I hans andevärld har allt sin yttersta grund. Ingen empirism, ingen realism når till grundvalarna för tillvaron.

N:o 16 *Marie von Ebner-Eschenbach* är förut föreslagen, och kommittén åberopar därföre med afseende å denna begåfvade författarinna ett redan afgifvet yttrande. Men detta år hafva alternativt med henne föreslagits i andra rummet *Peter Rosegger* och i det tredje *Karl Schönherr*. Om dessa, af hvilka särskildt Rosegger är betydande som folklifsskildrare, får kommittén yttra följande:

Roseggers lif är nyckeln till hans författarskap. Han föddes af bondesläkt i Krieglach 1843. Som gosse vallade han får, men började, så fort han lärt sig läsa, att studera allt hvad han kunde komma öfver. Hans kroppskrafter voro för svaga för att han skulle kunnat duga till åkerbrukare. Det bestämdes i familjen, att han skulle blifva antingen präst eller skräddare. Från det förra kallet afrådde en gammal kyrkherre, som förklarade att fysisk svaghet var ett klent skäl för att välja det prästerliga yrket. Så kom han då i skräddarelära, ehuru han ej just var särskildt lämpad därför och gick med sin mästare hr Natz från gård till gård under fyra års tid, likvisst med undantag för helgaftnar och helgdagar, då han vistades i föräldrahemmet. Under dessa vandringar i bygderna fick han grundligt lära känna natur och bygdelif. Han sysselsatte sig ock med diktförsök och skickade ett sådant på prof till tidningen i Graz. Det första försöket följdes af andra, och utgifvaren af Grazer Tagespost doktor Swoboda fäste i en artikel den allmänna uppmärksamheten på den unge folkskalden, åt hvilken man sökte bereda anställningar först i en bokhandel, sedan i en handelsakademi. Men Rosegger passade för ingendera; han passade blott för landtlifvet och för att skrifva berättelser. Han gjorde omsider, år 1874, lycka med sin rätt underliga bok "Die Schriften des Waldschulmeisters". Lika sällsam, men rätt betydelsefull var "Der Gottsucher" af 1883. På ett sätt, som visar den största förtrogenhet med ämnet, har Rosegger tecknat allmogelifvet i Steiermark, och han står bland folklifsskildrare i allra främsta ledet. Bäst är han kanske i sina smärre berättelser, där tendensen mindre framträder, såsom i den ypperliga samlingen "Allerhand Leute". Minst lyckas denne folkets sannskyldige son, när han, såsom i arbetet "Martin der Mann" kastar sig in i den fantastiska romantiken och låter den regerande hertiginnan Juliana, hvars företrädare på tronen under en jakt fallit för mördarehand, blindt förälska sig i en

för henne obekant man vid namn Martin, som dragit sig tillbaka från bebodda nejder och uppodlar en vildmark. Hon lämnar sin furstinneställning för att tillhöra Martin. Till styckets många osannolikheter hör, att denne Martin, hvilken, ehuru ifrig revolutionsman, framställes såsom redlig och samvetsgrann, först på bröllopsdagen, när Juliana redan är iklädd bruddräkt, för henne yppar, att det är han, som, till åtlydnad af omstörtningspartiets befallning, dödat hennes farbror, den aflidne hertigen. Då gifver hon sig själf döden, och Martin försvinner ur berättelsen. Ovisst är, om han kommer att tillhöra patrioter eller missgärningsmän. Med skäl säger Adolf Stern i en kritisk uppsats, att ovissheten knappast kan vara stor. Den, som på grund af lottning låter bestämma sig att mörda en regent, som han ej känner och ej hatar, är antingen en galning eller en fanatiker och kan omöjligen besitta den ädla och förtroendeingifvande karaktär, hvarmed Rosegger utrustat herr Martin. Af helt annan art är Roseggers snillrika arbete "Jakob der Letzte", som, låt vara att en bestämd tendens där ohöljd framträder, är en märgfull och gripande lifsbild med stark verklighetsprägel. Det är en sorgsen skildring af bondeståndets upplösning i de steiriska trakterna. Den moderna industrien uttränger, i förening med herremännens jaktsport, bondefolket från dess själfständiga tillvaro. Utan skuld i detta sakernas ändrade skick är, enligt Rosegger, ej bonden själf, ty han har börjat blygas vid sitt stånd, vill tillhöra herreklassen och säljer åt samvetslösa köpare sina gårdar för att komma i tillfällig besittning af kontanter och därigenom förskaffa sig större materiella njutningar, som dock i de flesta fall snart försina. Jakob Steinreuter, som är af gammal, kärnsund bondesläkt, motsätter sig i det längsta alla ändringar, vägrar att sälja sin gård och står som siste man på sin post, men faller slutligen för ett oblidt öde, då han i hetsigheten nedskjuter en skogvaktare, som vill hindra honom att värja sin åker mot villebråd, hvilket lössläppes af det moderna storfolket. Rosegger har tecknat Jakob sympatiskt men frikänner honom ej från ett visst trots och en långt gående envishet. Icke mindre gripande är arbetet "Das ewige Licht" med samma tendens mot fabriksväsen och turistöfvermod. Rosegger begagnar ofta den steiriska folkdialekten, men aldrig till öfvermått; dess användning här och hvar i arbetena bidrager till deras ton af natursanning.

Rosegger har rönt mycket erkännande som folkdiktare och folkuppfostrare; Heidelbergs universitet har gjort honom till hedersdoktor.

Man misstager sig mycket, om man, som många, tror honom

vara fientligt stämd mot katolicismen, åt hvilken han tvärtom flerstädes ägnat varmt erkännande; men han är mycket fördragsam och delar ej alls ultramontanernas ovilja mot protestantismen, hvars representanter ofta hos honom tecknas fint och värdigt.

Genom sina mästerliga kulturskildringar och sin trohjärtade berättarestil är Rosegger väl värd det vittra Nobelpriset.

I jämförelse med Roseggers storartade verksamhet är *Karl Schönherr's*, låt vara att den genom folklighet och starka effekter gjort rättmätigt uppseende, dock af underordnad betydelse, hvarmed visst ej förnekas, att den äger en kärf styrka, som är af rätt märklig art. Schönherr är född i Tyrolen år 1869 och har både som lyriker och framför allt som dramaturg sin betydenhet, hvilken ej heller förnekar sig inom novellen. Mest intressanta bland Schönherrs skapelser förefalla dramerna "Sonnwendtag", "Erde" samt "Glaube und Heimat". I "Sonnwendtag" skildras, huru bondgumman mor Rosner, hvars lifs högsta önskan är att hennes son Hans skall blifva präst, visserligen tyckes få denna önskan uppfylld, när församlingen lämnar Hans ett stipendium med villkor att han skall studera till präst och välja detta kall, men huru hennes käraste förhoppningar dock korsas, när Hans, som ej känner kallelse till prästämbetet, slår sig ihop med några unga svärmande fritänkare. I det längsta döljer han väl för gumman sin motvilja mot det prästerliga; men händelsernas gång gör både henne och honom olyckliga. Hans broder Martin och dennes hustru, som förföljts af ekonomisk motgång, hafva af församlingen fått löfte om ett lån ur sockenkassan; men vederbörande erinra sig, att, om Hans ej blir präst, Rosnergården skall återbetala hans stipendium, hvilket i myntvärde utgör ungefär samma belopp som det utlofvade lånet. När nu Hans slår sig tillsammans med de fritänkande uppviglarne och gent emot myndigheternas önskan deltager i deras lusteldslekar på solståndsdagen, så kommer det till konflikt mellan honom och Martin. Martin slår i vredesmod till Hans, så att denne nedfaller död. Den gamla modern plockar nu, stum af förtviflan, bort alla ljus, blommor och prydnader från sitt husaltare. Väl tecknad i detta annars nog sensationella stycke är uppviglarnes chef, den ej endast självsvåldige men elake Jungreithmeyer, och gripande är bilden af den fromma modern. Ytterst egendomligt är det andra af de skådespel, vi omnämnt, nämligen Erde. Det är kanske något för entonigt, men en med synnerlig styrka tecknad gestalt är i alla händelser den åldrige, styfsinte bonden Grutz, som ej vill lämna från sig skötseln af sin gård åt den redan fyrtiosexårige sonen, som därigenom beröfvas möjlighet att

bilda egen familj. Gubben insjuknar till följd af en olyckshändelse och gör jämväl tillrustningar för sin likkista, men hämtar sig med sällsam seghet och låter elda med likkistveden. Det är föga handling i detta drama, men karaktäristiken af den hårdnackade och lifskraftige gubben Grutz är originell. – Till anläggningens koncentration och innehållets betydelse öfverträffas emellertid de nu nämnda skådespelen oerhördt af det förlidet år utkomna dramat "Glaube und Heimat", som är förlagdt till motreformationens brytningsfulla tider, då de evangeliskt sinnade, om de ej afföllo, drefvos af soldater från hem, från gård och grund, och då därför ståndaktigheten sattes på förfärande prof. Gripande är bilden af Sandpergers hustru, som ännu i döden ej vill släppa bibeln ur sin hand, och af Rott, som, fast han mist sin son, förlåter sin fiende och skonar dennes lif. Stycket, som belönats med Grillparzerpriset, har vid uppförandet i Kiel väckt liflig förtjusning hos den nuvarande tyske kejsaren, och det är i karaktärsteckningens skärpa, handlingens kraft, tidsfärg samt ideal uppfattning mycket anslående. Det är dock väl drastiskt, och effekterna äro stundom något hårresande. Det torde vara skäl att afvakta, huruvida styckets framgång skall vara bestående; en så våldsamt påsatt färgläggning brukar efter några år blekna och förlora sig. Af mera varaktigt värde är säkerligen berättarekonsten i Schönherrs "Aus meinem Merkbuch". Däremot torde man nödgas gifva den österrikiske granskaren Alexander von Weilen rätt, när han om Schönherrs skådespel "Familie" säger, att det är "eine gänzlich misslungene Arbeit".

N:o 15 *George Bernard Shaw* är en mycket egendomlig, ibland paradoxal författare och icke så litet högröstad. Man får, när man granskar hans verksamhet, alltid taga i betraktande dels att han är irländare, dels att han är socialist. Han hör ej till de irländska katolikerna, utan är af protestantisk familj; härvid bör ihågkommas, att på Irland protestant och puritan nästan äro synonymer. Som irländare bedömer han ofta engelsmän med en snäfhet, som ej saknar excentricitet. Om han beundrar irländaren Wellington, så bedömer han engelsmannen Nelson med en i ögonen fallande oblidhet. Han är orimlig, då han talar om intellektuell slöhet såsom en för engelsmännen betecknande egenskap eller hos Thackeray, denne skarpe observatör, finner benägenhet för "sentimental stupiditet". Mot engelsmännen finner han alla vapen tillåtliga, äfven konspiration och mord.

Född i Dublin 1856, begaf han sig 1876 till London och synes där i början hafva lefvat ett ganska tungt och på försakelser rikt lif.

Nu begynte han studera Karl Marx, hörde Henry George samt blef afgjord socialist och medverkade till stiftandet af "the Fabian Society". Om kapitalist-millionärerna säger han, att de börja som stråtröfvare, och han kallar egendomen en "organized robbery" samt förklarar sig öppet vara en fiende till "the existing order". Under 1880-talet anställdes han emellertid i Pall Mall Gazette och utvecklade en rik kritisk verksamhet, i hvilken han, med sin benägenhet för starka öfverdrifter, uttalar sig nedsättande om själfva Shakespeare. Man får kanske ej härvid taga honom riktigt på allvar, ty han vill framför allt väcka uppseende och blifver då lätt öfvermodig.

Shaw är mest känd genom sina dramer, som tyngas af långa företal och efterskrifter samt detaljerade régie-anvisningar. 1892 uppfördes hans första drama "Widowers' houses", ett tämligen groft, förmodligen af socialism inspireradt stycke, som gisslar en viss herr Sartorius, hvilken skördar oskälig vinst såsom fastighetsägare i ruskiga fattigkvarter. Onekligen komisk är hans pjes "The Philanderer", som för läsaren och åskådaren in i en Ibsen-klubb, där endast omanliga män och okvinnliga kvinnor få inträde och där man dyrkar Ibsens gipsbyst. Som parodi är stycket roligt, men innehållet är dock i grunden torftigt. Rent af upprörande genom sitt ämne verkar åtminstone på referenten ett annat drama af Shaw, nämligen "Mrs. Warren's profession". Mrs. Warrens uppriktighet må vara värd allt erkännande, men det ligger något ohyggligt i hennes sätt att draga inkomster af lastbara lyxhotell i kontinentens storstäder. Det enda försonande draget i hela stycket kommer från den värda fruns dotter miss Vivie, som bryter med sin omgifning och genom eget, redligt arbete uppehåller sitt lif. Af större värde äro de år 1900 utgifna "Three plays for puritans", om än man med skäl kan undra hvad det ligger för "puritanskt" till exempel i den hvad historisk karaktärsteckning angår mycket förtjänstfulla "Caesar and Cleopatra".

Bland Shaws andra skådespel är "John Bull's other island" med allt sitt i företalet framträdande britt-hat i viss mån utmärkt genom lokalfärg, men handlingen är skäligen stillastående eller splittrad. I "Major Barbara", där kapitalismen konfronteras med frälsningsarmén, har Shaw ådagalagt stor dramatisk energi. Våra sympatier tillhöra naturligtvis Barbara, som i sin människovänlighet anslutit sig till salvationisterna; med antipati måste vi betrakta hennes far, kanon- och bombfabrikanten Undershaft, som helt cyniskt tillkännagifver, att hans enda religion är att vara millionär samt i sitt yrke

betjänar såväl aristokrater som nihilister, endast de betala bra. Verkligen tragisk är i detta stycke motställningen mellan Mr. Undershaft, som skänker femtusen pund till dotterns älskade frälsningsarmé, och henne, som i denna gåfva måste se syndapenningar. Bakgrund för stycket är pauperismens problem, som för öfrigt lika litet Shaw som någon annan mäktat lösa; åtminstone har han sinne för dess innebörd.

Som dramaturg är Shaw ej egentligen stark i uppfinning, men väl i patos och icke så sällan i karaktärsteckning. Liffull är han ofta, men äfven mycket ofta oresonlig. Det begränsade utrymmet för ett utlåtande medgifver ej en analys af alla hans skapelser; det skulle ock knappt löna mödan att referera exempelvis hans väl planlagda "Cashel Byron's profession", en i högsta grad uttänjd teckning af något för vanliga människor så föga tilldragande som en *boxares* lifs- och kärlekshistoria.

Shaw är i sin styrka alltför brutal, alltför litet konstnärlig, för att kunna anbefallas till Nobelpriset.

N:o 22 *Henry James* anses af många som den störste bland Amerikas roman- och novellförfattare i vår tid, och han har varit ofantligt produktiv. Han föddes i New York år 1843, men tillbragte åtskilliga af sina barndomsår i Europa, dit han formligen öfverflyttade 1869. Dessa flyttningar hafva bidragit att gifva hans produktion ett kosmopolitiskt tycke, och ett nästan genomgående drag i hans romaner är kontrasten mellan amerikanskt och europeiskt lif. Mest amerikansk till skaplynne skulle väl den roman vara, som han benämnt "The American", och dock är äfven här den vanliga rundresan i Europa af stor betydelse. Bokens hjälte ämnar gifta sig med en af Faubourg St. Germains aristokratiska skönheter, en ung änka, och från hennes sida synes intet hinder möta. Men hennes mor och äldre broder, som hafva fördomar mot det amerikanska, tvinga henne att bryta sitt redan gifna löfte, hvarefter hon går i kloster. Visserligen är amerikanen, Mr. Newman, i besittning af en familjehemlighet, och genom hotet om dess yppande skulle han kanske hafva kunnat tvinga sin vilja igenom, men familjen trotsar honom, och han är säkerligen för högsint för att göra bruk af den kompromettérande, ja farliga hemligheten. Man kan ej undgå att beklaga honom, men egentlig sympati får man dock ej för hans något egenkära person, och det egentliga medlidandet ägnar man den unga kvinnan. Mera betydande än "The American" är nog den i psykologiskt afseende mer utförda trebands-romanen "The portrait of a lady", men de minutiösa själsanalyserna, som utdragas i smådetal-

jer, verka tröttande, och motiveringen är i grunden svag, ty man förstår aldrig, hur det kan vara möjligt att den med alla fullkomligheter utrustade hjältinnan i boken, Isabel Archer, kan vara så föga skarpsynt att, med afvisande af den förträffliga lord Warburton, gifva sin hand åt en så egoistisk dilettant som hr Osmond. En annan af Henry James' romaner "The wings of the dove" har genom en viss drömmande mystik gjort uppseende, men den är byggd på ett både osannolikt och vidrigt motiv. Kate Croy, som är förtjust i publicisten Dencker, men vet, att den oerhördt rika Milly Theale är förälskad i samme man, vill att, eftersom Milly, som är svårt sjuk, ej kan lefva länge, Dencker skall gifta sig med Milly. Har denna väl hunnit aflida, så blir ju Dencker en rik änklig, och då kan Kate förena sig med honom. Allt detta är ju lika otroligt som afskyvärdt. Det går ej heller riktigt efter uträkning, ty Milly dör. Kate täres af svartsjuka mot den aflidna, och Dencker, åt hvilken Milly testamenterat en stor förmögenhet, vägrar att gifta sig med Kate på annat villkor än att de afstå från Millys donation. Detta är ju, om man så vill, en Nemesis; men hela uppränningen är onaturlig. I "The golden Bowl" har James ej fullt lyckats i de etiska motivens klargörande. Långt säkrare är planläggningen i "Roderick Hudson", som ypperligt tecknar, huru en verkligen eminent konstnärsnatur kan gå under genom egoism och karaktärslöshet. Mycket fint skrifven är äfven "The madonna of the future", och en viss "charme" hvilar öfver en sådan skapelse som "Madame de Mauves".

James har en god, ofta fin stil, och hans teknik är ofta utmärkt, men hans romaner äro hufvudsakligen konversations- och situationsromaner; alltför ofta brister han i koncentrering, och han utspinner allt för mycket framställningen af småsaker, hvilka ej hafva stort inflytande på handlingen. Bredd och omständlighet kunna vara tillåtliga för en författare med Walter Scotts snille; hos Henry James med all hans elegans verka de väl tröttande.

N:o 18 *Karl Gjellerup* har bakom sig en rik författareverksamhet, och hans litterära alstringskraft är ännu visst icke i aftagande. Född år 1857, har han genomgått många utvecklingsstadier såsom skriftställare. I den rätt krassa boken "Rødtjørn" knäböjde han för Georg Brandes och höjde naturalismens banér; hans samtidigt utkomna afhandling om ärftlighet och moral grundar sig på en ensidigt tillämpad Darwinism. Hans stora roman af 1882 "Germanernes Lærling" visade framsteg i berättelsens svåra konst, men var, äfven den, i åskådningssättet radikal, led af för stor bredd och brast i åskådlighet. Mera underhållande är hans "Romulus" af 1883. Sitt

stora slag slog han emellertid med dramat "Brynhild", som på ett lysande sätt i det grekiska sorgespelets form behandlar sagan om Sigurd Fafnersbane. Den antika stilen kan visserligen synas olämplig för ett fornnordiskt ämne, men denna stil var Gjellerup kär, och han har med mästerskap användt den i de stora arbetena "Kampen med Muserne" och "Helikon", som på storartadt sätt skildra, huru den thrakiske konungen Thamyris, en högt begåfvad skald, utmanar muserna till täfling, af dem besegras, men småningom luttras och höjer sig från poetisk ärelystnad till verklig poetisk inspiration och oegennyttig kärlek till skaldekonsten. Gjellerup bröt med Georg Brandes, och hans poetiska riktning blef allt mera afgjordt besjälad af upphöjd idealism. År 1888 bosatte han sig i Dresden, och här skref han den vackra psykologiska romanen "Minna", som är skrifven med varm känsla. Sedan dess har han utgifvit skapelser af en rätt egendomlig tendens såsom t.ex. "Herman Vandel", i hvilken man med orätt spårat ett angrepp mot äktenskapet, då egentligen rätta förhållandet är, att han på ett sätt, som onekligen kunnat gifva anledning till misstydningar, gent emot det blott konventionella äktenskapet upphöjer äktenskapets idé, som för honom är helig. På senare tider har Gjellerup känt sig dragen till den indiska buddhismen, såsom i sagoberättelsen "Kamanita" och i det dramatiska arbetet "Den fuldendtes Hustru" och i den på själavandringens tanke byggda romanen "Verdensvandrerne". Kännare af den hinduiska kulturen hafva ställt "Kamanita" och "Den fuldendtes Hustru" högt såsom poetiska teckningar af buddhistisk kultur och lifsuppfattning. Säkert är, ehvad man må tänka om Gjellerups förkärlek för själfva kulturstoffet, att arbetena äro vackra och fyllda af poesi.

Man ser, att Gjellerup varit mångsidig och, följande sin genius, genomlupit en hel serie af olika lifs- och konstuppfattningar. Störst framstår han för referenten i sin mäktigt verkande "Brynhild". Kanske är han större i idérikedom än i poetisk omedelbarhet, men ingen skall kunna neka, att han är en högt sträfvande ande och en betydande diktare. Emellertid finnes det hos honom drag, som tyda på en under det myckna arbetet stegrad själföfverskattning, och ofta skulle man önska att tonen hos honom vore mera dämpad.

En blidare, mera stilla och försynt diktarenatur är N:o 9 *Ernst von der Recke*, högt begåfvad som skald och som författare af arbeten i metrik. Född i Köpenhamn år 1848, gjorde han 1871 stort uppseende genom trubadurdramat "Bertran de Born", som visserligen lider af historiska osannolikheter, hvilka äro lättförklarliga på grund

af skaldens ungdom, men äger stora såväl lyriska som dramatiska skönheter och vittnar om ovanlig förmåga i det rent versifikatoriska. Han visar sig som fulländad mästare i sina 1876 utgifna "Lyriske Digte", där man bland annat finner sällsynt sköna sonetter. Kärnfulla och fängslande äro Ernst von der Reckes dramatiska skapelser "Kong Liuvigild og hans Sønner" samt "Archilochos" och "Knud og Magnus". För en tid återvändande till lyriken, inom hvars område han utgifvit ypperliga, någon gång folkviseartade dikter, men ock anslående tillfällighetspoem med ett värde, som ej endast varit för stunden, har Ernst von der Recke tillika skrifvit dels ett högst märkligt arbete i metrik "Principperne for den danske Verskunst efter dens historiske og systematiske Udvikling", dels fängslande nya skådespel såsom "Hertuginden af Burgund" och "Dronning Eigra" samt "Kejser Mikael" och "Kong Ortuni". Men blomman i v. der Reckes dramatik är i referentens mening det djupsinniga och själfulla riddardramat "Det lukkede Land", ett verk, som i den tänkande läsarens ögon ensamt för sig är tillräckligt betydande att göra sin författare odödlig. Idéinnehållet är storartadt. Sällan har i en dikt på så gripande sätt framträdt den djupa tron på en öfversinnlig värld, i hvilken tidslifvet har sin osvikliga grund, tron på det etiska och dess förbindande makt samt tron på ett himmelskt beskydd, som i farans och frestelsens stund ej öfvergifver den, som verkligen vill vara sin kallelse trogen. Detta sagodrama gör ett oförgätligt intryck af hög verklighet, och det äger, midt i all sin lefnadsvishet, en poetisk förtrollning. Det är för litet läst och kändt i Sverige. Referenten kan icke dela en i öfrigt mycket sakkunnig och mot von der Recke välvilligt stämd granskares mening, att den ädle skalden skulle sakna djupare poetisk lifskraft. Ernst von der Reckes lyrik är ej endast formellt förträfflig; den äger innerlighet och melodirikedom; i sina bästa dramer är han ej endast konstnärligt betydande, utan utmärkt genom snillets intuition och tankarnas styrka. Gärna skulle referenten för sin del vilja tillerkänna Nobelpriset åt denne författare, som för öfrigt under Brandesianismens dagar, då den, som ej hyllade bröderna Brandes, utsatte sig för skoningslöst tadel, aldrig tvekat att manligt, om ock försynt, förkunna sin ideala världsåsikt. Men Nobelkommitténs flertal har detta år förklarat sig benägen att gifva världspriset åt Maeterlinck, som redan förut varit starkt i fråga att bekomma detsamma, och då äfven jag högt skattar Maeterlinck, har jag ej genom att skilja mig från kommitténs majoritet velat framkalla söndringar i afgörandets ögonblick.

Om N:o 6 *Maurice Maeterlinck* har mycket skrifvits dels i specialar-

beten, dels i tidskriftsartiklar. Man kan erinra om Van Bevers, Courtneys, Jacobs, Symons' och Van Dykes arbeten; från Nobelinstitutet har detta år en läsvärd studie utgått. Dessa kritiska studier äro till gagn för referenten, och han har tillgodogjort sig de i dem förekommande iakttagelser, som synts honom träffande; men i det stora hela vidblifver han den uppfattning, som, grundad på upprepade studier af Maeterlincks egna verk, af honom uttalats i 1909 års Nobelbetänkande. Tillägg hafva föranledts af Maeterlincks senaste arbeten. Kronologien för utgifvandet af dessa arbeten har noga beaktats, i den mån denna varit vägledande för uppfattningen af hans utveckling, något som ej alltid är fallet, ty den redan 1902 utkomna dramen "Monna Vanna" står skäligen isolerad i serien af hans skrifter genom sin konkretion och frånvaron af den annars hos författaren vanliga och i långt senare verk af hans hand återkommande symbolismen, men äfven genom det etiska motivets pinsamhet, som i referentens tanke verkar ytterst obehagligt och gör, att pjesen visst icke kan anses som något mästerverk.

Maeterlinck föddes 1862 i Gand under, såsom det vill synas, ganska förmånliga familjeförhållanden. Han uppfostrades i jesuitskolan Sainte-Barbe. Han trifdes just icke där; men det är ganska möjligt, att klosterskolan haft rätt stort inflytande på hans utveckling, särskildt i mystisk riktning. Efter skoltidens slut och sedan han blifvit student ägnade han sig i början på föräldrarnes önskan åt juridiken och slog sig ned i Gand som advokat. Men han lyckades blott, såsom hans biograf Gérard Harry säger, att på lysande sätt visa sin olämplighet för den juridiska banan, i det han hade de "lyckliga brister", som göra en man alldeles oduglig för advokatyrkets ordsvammel och för det offentliga uppträdandet i domstolen. Han lockades af skönlitteraturen, och denna lockelse stegrades efter en tids vistelse i Paris, där han kom i beröring med åtskilliga vittra författare, af hvilka Villiers de l'Isle-Adam säges hafva haft stort inflytande på honom oaktadt skillnaden i ålder (Villiers var betydligt äldre). Paris utöfvade alltid stor dragning på Maeterlinck, och denne bosatte sig där 1896. Men innan dess utgaf han (1889) sitt förstlingsarbete, de underliga och i många fall omogna dikterna "Serres chaudes", som äro långt mer sjukliga och sönderslitna än man kunde vänta af en så lugnt kontemplativ natur som Maeterlincks. Samma år utgaf han sitt skådespel "La princesse Maleine", där präktiga scener aflösa många besynnerligheter. En bedårande sagoton sväfvar emellertid öfver detta drama, som i alla händelser är skrifvet med en energi, hvilken man icke skulle tilltrott författaren af

"Serres chaudes", och i all sin hemskhet är ett konstverk af betydenhet. Stycket prisades entusiastiskt af Octave Mirbeau i le Figaro, och sedan dess var Maeterlinck ej en obekant storhet. Sedermera har Maeterlinck skrifvit en hel serie af dramatiska skapelser, såsom "L'intruse" (1890), "Les aveugles" (1890), "Pelléas et Mélisande" (1892), "Alladine et Palomides" (1894), "Intérieur" och "La mort de Tintagiles" (1894), "Aglavaine et Sélysette" (1896), "Monna Vanna" (1902), "Joyzelle" (1903), "Maria Magdalena" (1909). Förteckningen är ej alldeles fullständig, ty Maeterlinck har dessutom skrifvit några andra pjeser; men de nu anförda äro nog de märkligaste. "Monna Vanna" är mycket känd äfven i Sverige, där stycket uppförts med framgång. Det har till bakgrund en strid mellan två italienska städer under femtonde århundradet. Monna Vanna är gift med Guido Colonna, befälhafvare öfver garnisonen i Pisa, hvilken stad belägras af condottieren Prinzivalle, som står i Florens' sold. För att rädda Pisa från hunger och sannolik eröfring går Monna Vanna in på Prinzivalles skändliga villkor att hon ensam och naken skall tillbringa en natt i hans tält. Hon fattar detta som en plikt; pliktmotivet är så anstötligt, att man ej förstår huru Maeterlinck kunnat välja detsamma. Hon blifver visserligen respekterad, och Prinzivalle, som öfvergifver Florens, följer henne till det räddade Pisa. Men hennes försäkran om sin oskuld misstros af hennes make, och för att rädda Prinzivalle från en plågsam död beljuger hon honom och sig samt fordrar honom som sitt eget krigsbyte. Hon fattar äfven lögnen som en plikt. Det ligger något både förkonstladt och sårande i hela denna handling, och Monna Vanna är i psykologiskt afseende en föga tilltalande dram, om det än må medgifvas att stycket är väl skrifvet. Det har i hela uppränningen något rafflande, som ej rätt harmonierar med Maeterlincks skaplynne. I själfva verket öfverensstämma de andra, mer mystiska och dimhöljda dramerna mycket mera med hans poetiska natur. Han har i en samlad upplaga utgifvit åtta af dessa dramer jämte två dramatiserade fantasidikter, af hvilka den ena står på sagans, den andra på det religiösa miraklets grund. I ett ganska intressant företal har han gjort oss förtrogna med de ledande idéer, som länge behärskat hans författarskap. Mycket i dessa idéer är bizarrt, och bizarreriet kan någon gång beröra oss oangenämt, såsom i "Soeur Béatrice", där Jungfru Maria stiger ned från sitt postament och gör klostertjänst i stället för en förrymd nunna, som lefver ett osedligt lif. Sannt är, att nunnan sedan förkrossad återvänder och att den heliga jungfrun då återtager sin plats på piedestalen; men äfven här verkar det ursprungliga motivet underligt och pinsamt.

Om Maeterlinck i de yppersta af sina tidigare skådespel är symbolist och agnostiker, så får man ej föreställa sig att han är materialist. Han anar med den äkta skaldens känsla och fantasi, att människan ej endast tillhör sinnevärlden, och han säger uttryckligen, att skaldekonsten är otillfredsställande, om den ej låter oss förnimma något af den djupare, hemlighetsfulla verklighet, som ligger till grund för fenomenerna. I många af hans dramer ter sig denna urgrund på ett dystert, molnhöljdt sätt som en komplex af förborgade "makter", för hvilka människan lätt blifver ett offer. Men i åtskilliga skådespel har han mildrat detta föreställningssätt, gifvit hoppet mera utrymme och mindre låtit verklighetsskildringen hämmas af mystiska inflytelser. Han blifver då, såsom en af hans biografer säger, mer benägen att tillskrifva vår egen vilja och självbestämning ett afgörande inflytande på vårt eget öde och mindre böjd att tillägga det "ockulta" en ödesdiger och vår frihet tillintetgörande allmakt. Vi må visserligen beklaga, att Maeterlinck ej i sitt totala åskådningssätt lyft sig till en afgjord teism, och vi må med skäl kunna framhålla, att en sådan lyftning skulle haft ett välgörande inflytande på själfva hans dramatik, som då långt mindre skulle fått drag af skuggspel. Men lika väl som Spinoza och Hegel voro stora tänkare, fast de ej voro teister, så är Maeterlinck en mycket stor skald, fast hans syn på tingen och lifvet ej är teistens. I grunden förnekar han icke; han finner blott det, som ligger till grund för tillvaron, vara beslöjadt. En viss grad af s.k. agnosticism är för öfrigt ej att tadla; ty intet ändligt förstånd kan fullt fatta i begrepp ursprunget till vår tillvaro, hvilket ursprung i många moment endast är tillgängligt för aning och tro. Och äro Maeterlincks gestalter stundom drömlika, så är äfven detta mänskligt, ty "lifvet är en dröm", som Calderón sade, och Shakespeare hade ej orätt, då han menade att

> we are such stuff
> As dreams are made on, and our little life
> Is rounded with a sleep.

Maeterlinck är för öfrigt ej polemisk; det hvilar en stilla, stundom melankolisk själfullhet öfver det mesta af hvad han skrifvit, och detta gör att han i poesins skönhet öfverträffar mången, hvars världsåskådning tilläfventyrs är mera tillfredsställande. Han är tydligen en människa, som både tänkt och känt mycket; man måste gifva sitt erkännande åt hans uppriktiga sanningssökande samt alltid ihågkomma, att det för honom gifves en inre rätt och lag, som oföränderligt befaller och bjuder människan midt i en värld, där så mycket tycks uppmuntra orättvisan. Talar han någon gång om "gravita-

tionen" såsom den makt, hvilken behärskar världen, och tycks han sätta denna i den ortodoxa religionens ställe, så misstager man sig icke, om man låter "gravitationen" hos denne symbolist vara ett symboliskt uttryck för just den religiöst-etiska tyngdlagen, hvilken allt måste lyda.

Dödens mysteriösa, obevekliga makt har väl sällan blifvit så stämningsrikt framställd som i Maeterlincks lilla stycke "L'intruse". De öfriga personerna i stycket hafva ännu hopp om den sjuka moderns vederfående; men den gamle, blinde morfadern märker hemlighetsfullt tassande steg i trädgården, hvarvid cypresserna börja darra och näktergalen tystnar; han känner att en kall fläkt tränger in, han hör att en lie hvässes, han förnimmer, att någon, som de andra icke se, kommit in och satt sig midt ibland dem. Vid midnattsslaget höres ett ljud, som om någon reste sig och plötsligt aflägsnade sig. I samma ögonblick dör den sjuka. Den objudna gästen har verkligen kommit. Hvilken styrka i denna komposition om varsel, och huru få äro ej de medel, som användts! Än sorgsnare är kanske stycket "Les aveugles", där samma förkänsla af en olycka råder. De blinda hafva följt sin ledare, en gammal, sjuk präst, på vandring; de hafva nu midt i en skog saknat honom. I själfva verket befinner han sig i deras närhet, men är död. Omsider förvissa de sig därom. Huru skola de nu hitta hem till blindinstitutet? "Les aveugles" är ett verkningsfullt och skakande arbete. Men kanske når det dock ej upp till den enkla storheten i "L'intruse", som för öfrigt är mera allmäntmänsklig.

I Maeterlincks "Pelléas et Mélisande" samt hans "Alladine et Palomides" skildras i olika variationer på fantasifullt sätt kärlekens osälla makt, när den, hindrad af andra band och yttre förhållanden, ej kan eller får nå ett lyckligt mål. Ljuf och ädel är denna kärlek; den vanställes ej af låghet och orenhet, men den hemsökes af sorgliga, olycksbringande öden. Snillrikast af Maeterlincks kärleksdramer är emellertid hans "Aglavaine et Sélysette", som är ett af världslitteraturens skönaste smycken. Dramat är djupt sorgligt, men äger verkliga skatter af poesi. Méléandre, som är gift med den älskliga, blyga Sélysette, uppflammar i besvarad kärlek till den ädla Aglavaine. Denna kärlek är ren och lyfter dem öfver stoftet. Men Sélysette lider naturligtvis af att ej äga Méléandres hjärta för sig allena. Den försakande varelsen ämnar uppoffra sig för sin makes och Aglavaines lycka; till sist gör hon det och lutar sig så djupt öfver krönet af ett gammalt torn, att den bristfälliga delen af muren rasar och Sélysette faller, såsom hon tror, i hafvet, men i själfva verket på sanden invid. Skadad hembäres hon, och ännu i döden söker hon oegennyttigt

inbilla Méléandre och Aglavaine, att hennes fall utför tornet varit ofrivilligt; hon vill förskona dem från alla samvetsförebråelser. I detta af den ädlaste poesi uppburna stycke äro i grunden alla de uppträdande personerna högsinnade. Aglavaine känner lika väl som Méléandre, att den sällhet är försvinnande och värdelös, som köpes på bekostnad af andras lycka. Om de dock oemotståndligt drifvas till hvarandra, så är det ej af ond lusta, utan af en mäktig, himmelsk, mycket förandligad sympati. De kämpa mot ett öde, hvilket är så mycket mera tungt som de ana, att en syskonkänsla dem emellan i längden är omöjlig och att allt leder dem till en hel och fullständig förening, från hvilken de dock fly såsom från en synd. Sköna äro därvid Aglavaines ord: "S'il faut que quelqu'un souffre, il faut que ce soit nous. Il y a mille devoirs; mais je crois qu'on se trompe rarement lorsqu'on tâche d'abord d'enlever une souffrance du plus faible pour la reporter sur soi-même". Ja, detta skådespel har en förtrollning, som rycker det upp i ledet bland tidehvarfvets yppersta diktskapelser.

Men Maeterlinck vistas ej alltid i sagoborgar och drömslott bland olyckliga älskande. Hans mångsidighet som skriftställare är stor.

"Aglavaine et Sélysette" utkom 1896. Samma år utgafs "Le trésor des humbles", detta visserligen icke i sträng mening filosofiska, men filosoferande arbete, som innehåller många vackra uppsatser. Vi finna där den inspirerade artikeln om mystikern Ruysbroek, den om "Le silence", vid hvars läsning vi ofrivilligt erinra oss Geijers bekanta ord att "Hvad stort sker, det sker tyst", samt den om "La vie profonde", där det idealistiska i Maeterlincks innersta åsikter så klart framträder i orden att den högsta poesien har till mål att för oss hålla öppna de stora vägar, som föra från den synliga världen till den osynliga. Flerstädes yppar sig i denna bok Maeterlincks åsikt att bakom vårt synliga jag finnes ett latent jag, som är vårt verkliga väsen. Åsikten kan synas mystisk; men i grunden är den lika plausibel som Kants lära om den intelligibla karaktären, hvari den empiriska karaktären har sin rot. Maeterlincks egen godhet och mildhet röja sig i uppsatsen om "La bonté invisible", likasom hans höga uppskattning af det omedelbara i kvinnans natur visar sig i den älskvärda artikeln "Sur les femmes". Mera svårtydd än "Le trésor des humbles" är "Le double jardin" (1904), där särskildt uttalandena om den allmänna rösträtten och om dueller kunna framkalla betänkligheter. I "Le temple enseveli" (1902) uppenbarar sig ånyo den i "Le trésor des humbles" proklamerade åsikten om en till grund för vår synliga och timliga personlighet liggande osynlig, i hvilken den förra har sin

källa. Vid pliktens och rättens betydelse fasthåller för öfrigt, såsom ofvan antydts, Maeterlinck strängt, om han än till följd af sin agnosticism ej kan gifva plikt- och rättslifvet dess tillfyllestgörande garanti i en utförd etisk världsåskådning, om hvilken han dock här och hvar gifver vinkar. Ljusare var i alla fall arbetet "La sagesse et la destinée" (1898), där fatalismen var öfvervunnen och människans "öde" förlades inom hennes eget bröst och till hennes sätt att använda sin vilja. Stora historiska personligheters olycka och undergång framställas där såsom merendels själfförvållade och beroende därpå att de genom missgrepp eller rent af onda handlingar mist det forna själfförtroendet och därmed kraften att framgångsrikt kämpa mot farorna.

Mycket uppseende har den 1901 utkomna "La vie des abeilles" gjort. Maeterlinck är själf intresserad bi-odlare; men huru hemmastadd han än är med biens lefnadssätt, får man icke i "La vie des abeilles" vänta sig något strängt vetenskapligt arbete. Boken är ej ett specimen i naturkunnighet, men mycket poetisk samt dessutom filosoferande. Detta filosoferande stannar emellertid vid ett slags ödmjuk inkompetensförklaring. Det är – tyckes författaren mena – gagnlöst att fråga, huruvida biens så märkvärdiga kooperation, arbetsfördelning och sociala lif har sin grund i intelligens. Antingen vi här använda benämningen instinkt eller intelligens, så är det blott ett sätt att maskera vår okunnighet. Kanske är biens så kallade intelligens af kosmisk art, en emanation af världssjälen? Man jämföre Vergilii ord, då han i sin världsbekanta framställning af biens lif säger, att någon tänkare ansett "esse apibus partem divinae mentis". Arbetet "L'intelligence des fleurs" är intressant, om än något fantastiskt i sin framställning af växterna såsom utrustade med klokhet och beräkning. Man gör rättast i att betrakta arbetet mindre som vetenskaplig undersökning är som en poetisk fantasi med åtskilliga moment af djupsinnig reflexion.

Dramat "Joyzelle" (1903) är gripande därigenom att det visar den trogna kärlekens seger i hårda prof och tunga öden. Mindre anslående är "Den helige Antonius' underverk" (1904), ett slags dramatiserad satir, där underverk tolkas på ett rationalistiskt, egentligen för Maeterlincks hela diktarelynne främmande sätt. Däremot har "Maria Magdalena" (1909) stor idéstyrka, och konflikten har en djup betydelse. Synderskan ställes af den romare, åt hvilken hon förut skänkt sin kärlek och som kan rädda Jesus af Nazareth, i valet mellan att sinnligt tillhöra honom eller låta döden drabba Mästaren. Striden är för henne svår, men hon känner, att, om hon tillmötesginge romarens fordran, hon skulle svika det omvändelseverk, som

Jesus hos henne åstadkommit, och det nya, högre lif denne hos henne hade upptändt, ja hela hans mission.

Såsom i ett föregående utlåtande anmärkts har Maeterlinck lånat ett par situationer i sitt stycke från Paul Heyses "Maria von Magdala", såsom orden "Den, hvilken bland eder är utan synd, kaste första stenen" samt själfva valet mellan att hängifva sig åt romaren eller prisgifva Jesus åt döden. Maeterlinck hade, som han själf meddelar i en efterskrift, hos Heyse anhållit att få begagna och utforma dessa situationer och fått afböjande svar. Men man bör kanske ej döma Maeterlinck strängt därföre att han, detta oaktadt, användt de båda motiven, ty dels är det citerade bibelordet hela världens egendom, dels är hela totalstämningen en annan i Maeterlincks än i Heyses stycke. Maeterlinck, som högt värderar Heyse, säger ock i nämnda efterskrift, att han är denne store konstnär tacksam för en "andlig välgärning", som ej ens minskas af dess ofrivillighet. Maeterlincks stycke är för öfrigt som drama mer helgjutet och kraftigt än Heyses, som äger sin konstnärliga styrka hufvudsakligen i sina odödliga noveller.

Maeterlincks sagospel "L'oiseau bleu" har väckt stor anklang i Frankrike, Tyskland, Italien och, om vi ej missminna oss, äfven England. Det äger både förtjusande och djupsinniga enskildheter. En vedhuggares små barn Tyltyl och Mytyl, som slumra i sina små sängar, gå på uppmaning af en fé att uppsöka lyckans "Fågel Blå" i allahanda sagonejder. Vackra äro särskildt scenerna i "Minnets land", där barnen återfinna sin farfar och sin farmor, samt i "Framtidens rike", där de barn, som skola födas till jordelifvet, bida sin tid. Sagans tankeinnehåll synes vara, att lyckans "Fågel Blå" endast finnes till i fantasien. Efter sin drömresa vakna Tyltyl och Mytyl åter upp i sina sängar, och allt är som förr, blott med den skillnad att hemmet nu efter fantasifärden synes de små skönare än förr. Hvad de upplefvat i nattens visioner har gjort deras hela inbillningslif mera fagert, mera rikt på stämning. "L'oiseau bleu" är kanske för rik på reflexion för att vara fullt naiv; men man kan ej neka, att Maeterlinck ofta öfver sin skapelse gjutit ett skimmer af barndomsvärldens poesi.

Maeterlinck är, som Max Lorenz säger, en poet med bedårande makt, och hans mångsidighet är, såsom ofvan visats, förvånande stor. Nobelkommittén får ock detta år föreslå honom till bekommande af det litterära Nobelpriset. Valet skall säkert på de flesta håll gillas, ty denne skald åtnjuter världsrykte och hans skrifter äro allmänt lästa och uppburna.

Svenska Akademien beslöt den 9 november 1911 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Maurice Maeterlinck "på grund af hans mångsidiga litterära verksamhet och särskildt hans dramatiska skapelser, som utmärka sig genom fantasirikedom och genom en poetisk idealitet, hvilken, stundom i sagospelets slöjade form, röjer djup ingifvelse samt på ett hemlighetsfullt sätt tilltalar läsarens känsla och aning".

1912

Nobelprisförslag 1912.

Nr. 1. *Rafael Altamira y Crevea*, föreslagen af Fermín Canella, rektor vid universitetet i Oviedo.

Nr. 2. *Henry James*, föresl. af två ledamöter af the American Academy of Arts and Letters i New York samt af B. Wendell, professor i engelsk litteratur vid Harvard University.

Nr. 3. *Henri Fabre*, föresl. af Jean Richepin, de l'Académie Française, samt dessutom af ett antal vetenskapsmän och andra personer, bland hvilka F. Mistral och Maurice Maeterlinck.

Nr. 4. *Bernard Shaw*, föresl. af Kristian B.-R. Aars, led. af Vid. Selsk. Kristiania.

Nr. 5. *Georgios Souris*, föresl. af G. N. Chatzidakis, prof. vid universitetet i Athen.

Nr. 6. *Émile Verhaeren*, föresl. af två professorer vid universitetet i Bruxelles.

Nr. 7. *William Chapman*, föresl. af A.-B. Roy, rektor vid universitetet i Ottawa.

Nr. 8. *Jaroslav Vrchlický*, föresl. af 11 ledamöter af tscheckiska Frans-Josefs akademien i Prag.

Nr. 9. *Anatole France*, föresl. af Paul Hervieu, de l'Académie française.

Nr. 10. *Pierre Loti*, föresl. af P. Thureau-Dangin, G. Hanotaux, C. de Freycinet, René Bazin, de l'Acad. Française.

Nr. 11. *Salvador Rueda*, föresl. af 10 professorer vid Instituto del Cardenal Cisneros, Madrid.

Nr. 12. *Angel Guimerà y Jorge*, föresl. af 13 medlemmar af Real Academia de Buenas Letras, Barcelona, samt af 6 ledamöter af Institut d'estudis catalans, Barcelona.

Nr. 13. *Karl Gjellerup*, föresl. af 5 ledamöter af danske Videnskabers Selskab.

Nr. 14. *Thomas Hardy*, föresl. af 70 ledamöter af the Royal Society of Literature.

Nr. 15. *James George Frazer*, föresl. af George A. Macmillan, Fellow of the R. Society of Literature.

Nr. 16. *Henri Bergson*, föresl. af A. Lang, Fellow of the R. Soc. of Literature.

Nr. 17. *Salvatore Farina*, föresl. af 3 ledamöter af Reale Istituto Lombardo di scienze e lettere, Milano.

Nr. 18. *Gerhart Hauptmann*, föresl. af Erich Schmidt, led. af k. Preussische Academie der Wissenschaften.

Nr. 19. *Benito Pérez Galdós*, föresl. af Jacinto Octavio Picón, José Echegaray, Eugenio Sellés, José R. Carracido, medlemmar af Spanska Akademien, samt af mer än 500 ledamöter af hvarjehanda litterära samfund i Spanien.

Nr. 20. *Juhani Aho*, föresl. af J. W. Ruuth, led. af Finska Vetenskapssocieteten.

Nr. 21. *Karl Schönherr*, föresl. af prof. Karl Warburg.

Nr. 22. *Carl Spitteler*, föresl. af professorer i Bern och Zürich.

Nr. 23. *Harald Høffding*, föresl. af 12 ledamöter af Danske Videnskabers Selskab med instämmanden från en del tyska och engelska vetenskapsmän.

Nr. 24. *Ernst von der Recke*, föresl. af prof. E. Wrangel i Lund och af Thor Lange, æresmedlem af dansk National Forfatterforening.

Nr. 25. *Hans E. Kinck*, föresl. af prof. Gerhard Gran, medlem af norska Videnskabsselskabet.

Nr. 26. *Penčo Slavejkov*, bulgarisk författare, föresl. af Alfred Jensen.

Nr. 27. *Verner von Heidenstam*, föresl. af prof. Fr. Wulff i Lund.

Nr. 28. *Sven Hedin*, föreslagen af densamme.

Nr. 29. *Ernest Lavisse*, föresl. af herr Hans Hildebrand.

Nr. 30. Prisets delning mellan de schweiziska författarne *Carl Spitteler* och *Adolf Frey*, förslag af Wilhelm Oechsli, professor i historia vid universitetet i Zürich.

Nr. 31. *Francesco d'Ovidio*, föresl. af Ernesto Monaci, medlem af Accademia dei Lincei i Rom.

Nobelkommitténs utlåtande till Svenska Akademien om 1912 års kandidater till Nobelpriset i litteratur.

För erhållande af Nobelpris för litteratur innevarande år voro vid utgången af sistlidne januari månad af kompetenta personer 32 kandidater anmälda. Af dem hafva emellertid den bulgariske författaren Penčo Slavejkov och den böhmiske författaren Frida aflidit. Alltså återstå 30.

Mellan kandidatlistan af år 1901 och innevarande års är olikheten fullständig: intet enda namn är gemensamt. Däremot hafva under den senaste tiden samma namn år efter år förekommit, af årets 30 kandidater hafva 20 tidigare blifvit anmälda till erhållande af Nobelpris, nämligen Altamira, Shaw, James, Souris, Verhaeren, Chapman, France, Loti, Rueda, Guimerà, Gjellerup, Hardy, Hauptmann, Aho, Schönherr, Høffding, v. d. Recke, Heidenstam, Lavisse och Francesco d'Ovidio. Nytillkomna äro de återstående tio: Fabre, Frazer, Bergson, Farina, Galdós, Spitteler, Kinck, Jaggard, Hedin och Frey.

Kommittén har under en förberedande granskning af dessa namn och den skiftande verksamhet de beteckna för närmare undersökning uttagit fem författare nämligen Fabre, Hauptmann, Schönherr, Spitteler och Lavisse såsom presumptiva priskandidater.

Jean Henri Fabre har blifvit föreslagen på grund af sina *Souvenirs entomologiques*. Under det han i eget land i vissa afseenden icke blifvit så uppmärksammad som han förtjänt, har man under de senaste åren drifvit en mycket ifrig agitation att åt honom förvärfva det erkännande från utlandet, som skulle få ett storslaget uttryck genom tilldelande af Nobelpriset. Man har varit så ifrig, att samma personer undertecknat två olika förslagsskrifter, hvilket vittnar om mera ifver än allvar och omtänksamhet. Helt nyligen har d'Estournelles de Constant anmält en sändning af hans skrifter – dessa hafva redan tidigare blifvit insända – och en bok om honom.

Fabre är en mycket framstående entomolog och har i det nämnda arbetet, af hvilket hittills tio delar utkommit, klädt sina iakttagelser i ett språk, som utan fråga gifver hans arbete en hög litterär rang. De fina iakttagelserna af naturförhållandena äro iklädda en form, som går vida utöfver den exakta vetenskapens område. Människolifvets förhållanden och problem, äfven de högsta, framställas här på ett än godmodigt skämtande, än djupt filosoferande sätt, med en mästerlig behandling af språket. Med synnerligt nöje följer man

hans framställningar, men det har synts kommittén, att omfånget af hans litterära verksamhet är för snäft för att åt honom förvärfva ett så stort erkännande som Nobelpriset innebär. I regeln torde mera än ett arbete fordras för vinnande af ett Nobelpris.

Af de återstående fyra hafva tre särskildt till sig dragit kommitténs uppmärksamhet. De hafva skrifvit på tyska: tysken Gerhart Hauptmann, österrikaren Karl Schönherr och schweizaren Carl Spitteler.

Gerhart Hauptmann är i främsta rummet dramatisk författare. Hans förstlingsarbete inom denna diktart, *Vor Sonnenaufgang*, utgafs första gången år 1889. Det är uppfylldt af konflikter mellan rike och dem som lefva i elände, mellan hastigt förvärfvad rikedom och brist på motsvarande bildning, mellan egennyttig cynism och välmenande allvar o.s.v. Dramats hjälte är stark i sina principer, men saknar, såsom det säges i pjäsen, all humor, allt förstånd för lifvets mångahanda förhållanden och all känsla för de plikter, som hänsynen till andra pålägger. Efter tvenne dagars samvaro förenas han och den rike bondens dotter, hvilken, trots uppfostran i Herrnhut, i början uppträder litet bondskt, men omedelbart därefter, utan öfvergång framträder som en allvarligt tänkande, fint kännande kvinna, af den varmaste kärlek. Men till hans principer hör, att man skall lämna efter sig en sund afkomma och därför aldrig gifta sig med någon, som är nog olycklig att bära på en ärftlig belastning, och när han får veta, att i bondens familj alkoholism förekommit och förekommer, lämnar han utan att lyssna till mildrande framställningar flickan utan ett ord till afsked, och hon förkortar därefter sitt lif. En af hans maximer var, att endast den är lycklig som gör andra lyckliga. Huru svarar detta mot hans uppförande i slutet af dramat?

Titeln *Vor Sonnenaufgang* är bedräglig. När man ej hunnit längre än till titelbladet, ledes man lätt att tänka på Vedaböckernas skildring af soluppgången, människornas oroliga undran om solen verkligen ännu en gång skulle vända åter, och af det öfversvallande jubel, med hvilket den älskade solen, ljusets och lifvets källa, hälsades, när hon i all sin glans steg upp öfver horisonten. *Före soluppgången* ger en antydan om något godt, som skall komma. Mot något sådant svarar icke innehållet af Hauptmanns drama. I detta finnes *intet*, som antyder en stundande uppgång af solen. Ingen enda af dramats personer gifver en känsla af att stå i morgonrodnadens tjänst. När dramat är slut, då står man icke inför en nyvaknande dag, utan inför en ny natt. Men i detta drama förekomma ansatser, hvilka i Hauptmanns följande diktareverksamhet utvecklas.

Från 1892 uppträder Hauptmann fullmogen, och han har arbetat rastlöst. Det är icke månget år efter det nämnda, hvilket icke kan uppvisa ett nytt arbete.

Dramat *Die Weber* af år 1892 är synnerligen märkligt. Hauptmann är född i Schlesien, i en trakt, där den fattigare befolkningen funnit och kanske ännu finner ett knappt lefvebröd genom att väfva åt kapitalisterna. Hans farfar satt en tid vid väfstolen. I dedikationen till fadren heter det: "Din berättelse om farfar, som i unga år satt vid väfstolen som en fattig väfvare – lik dem, som förekomma i min diktning – har blifvit det frö, ur hvilket denna dikt spirat upp, vare sig den är lifskraftig eller i det inre rutten, är den dock det bästa, som 'en fattig man som Hamlet' har att gifva". Det var sannerligen ingen fattig Hamlet, som åstadkom ett sådant mästerverk. Äfven här möter oss konflikten mellan arbetsgifvare och nödlidande arbetare, mellan rika och fattiga, konflikten mellan med skäl missnöjda och de trots allt tålmodiga. En berättelse låg till grund för dramat, men detta är så skrifvet, att man icke kan tänka annat än att skildringen är gjord af ett ögonvittne, som känner de i dramat uppträdande personerna, som känner alla äfven de minsta förhållanden, som gifvit akt på alla nyanser i sinnesstämningarna. Det hela griper åskådaren, äfven läsaren, hvilket ej alltid är fallet, med en underbar makt. Det hela slutar med ett vildt upplopp, som dåraktigt börjadt aldrig kunde sluta väl. Skada blott att den gamle väfvaren Hinse, som icke vill deltaga i upploppet, som, när tumultet rasade utanför hans egen bostad, satt, öfvergifven af son och sonhustru, som gripits af yrseln, fortfarande vid fönstret i sin väfstol trots alla varningar af vänner. Han yttrade: "Här har min himmelske fader satt mig, säg mor, här förblifva vi sittande att göra hvad vi äro skyldiga att göra, äfven om all snön skulle brinna upp". Det är skada att han skulle träffas af en soldats kula. Den kulan visste icke hvar den tog.

Hauptmann har med förkärlek valt sina ämnen ur det lägre folkets lif. I *Der rote Hahn* är scenen förlagd till en onämnd ort i närheten af Berlin och som tidsbeteckning uppgifves "Striden om lex Heinze". Här är det icke striden mellan arbetsgifvare och arbetare, som gifver författaren ämne, utan de försumpade förhållandena i ett litet samhälle. Här står konflikten icke mellan en dålig befolkning och en god – ty den goda saknas – vi kunna möjligen säga mellan en dålig befolkning och en dålig tjänstemannauppsättning. I *Die Ratten* är scenen förlagd till Berlin. Hauptmann kallar den en tragikomödie. Den är i hufvudsak tragisk, men tecknad med synnerlig kraft och som hans flesta dikter medryckande. Skildringarna i de

hittills exempelvis nämnda dramerna äro utprägladt realistiska.

Ett par dramer låta det realistiska paras med ett helt annat element.

I dramat *Und Pippa tanzt!* (1906) har han åt en realistisk skildring af förhållandena i en glasbrukskoloni i Schlesien gifvit en afslutning af mera fantastisk art, en skildring, som lider af en viss oklarhet. Men i den senare afdelningen af dramat finnes mycket, som är af största finhet. Ännu finare än den är den tre år tidigare utgifna *Hanneles Himmelsfahrt*. Scenen är ett rum i en fattig-stuga. Personalen är sådan, som ofta förekommer i fattigstugor, dåligt folk, som icke håller så noga med lagligheten i sina företag, som träter inbördes. I detta rum med dess smuts och i denna samling af hjon bäres in den arma fjortonåriga Hannele, drypande våt. Uthungrad, grymt misshandlad af fadren, har hon sökt ro i vattnet men blifvit, ännu vid lif, uppdragen och buren in i värmen. Hon är emellertid förkyld till döds. Feberfantasierna komma och i dem ser hon det, som är den fullständiga motsatsen till allt hvad hon i sitt korta, hårda lif upplefvat, till hennes nuvarande omgifning. Englarna sjunga för henne:

Auf jenen Hügeln die Sonne,
Sie hat dir ihr Gold nicht gegeben.
Das wehende Grün in den Thälern,
Es hat sich für dich nicht gebreitet.

Das goldene Brod auf den Äckern,
Dir wollt' es den Hunger nicht stillen,
Die Milch der weidenden Rinder,
Dir schäumte sie nicht in den Krug.

Die Blumen und Blüthen der Erde,
Besogen voll Duft und voll Süsse,
Voll Purpur und himmlischer Bläue
Dir säumten sie nicht deinen Weg.

och efter en paus:

Wir bringen ein erstes Grüssen
Durch Finsternisse getragen;
Wir haben auf unsern Federn
Ein erstes Hauchen von Glück.

Wir führen am Saum unsrer Kleider
Ein erstes Duften des Frühlings;
Es blühet von unsern Lippen
Die erste Röthe des Tags.

Es leuchtet von unsern Füssen
Der grüne Schein unsrer Heimath;
Es blitzen im Grund unsrer Augen
Die Zinnen der ewigen Stadt.

Det är icke konflikterna, som uppträda i denna så kallade "Traumdichtung", det är kontrasterna och framställningen af dem är gripande, fylld af den finaste poesi. Det är icke lätt att i världslitteraturen finna en jämngod motsvarighet till denna drömdiktning.

Hauptmann har vunnit en mycket stor popularitet i sitt fädernesland. Hans dramer hafva utgifvits i många upplagor. Mest omtyckt synes hans *Die versunkene Glocke, ein deutsches Märchendrama* vara. Det exemplar, som kommittén haft till sitt förfogande, tillhör den *sextionde* upplagan. Motivet är det mystiska förhållandet mellan människan och naturväsendena.

Hauptmann har äfven skrifvit ett historiskt drama *Florian Geyer,* äfvensom komedier.

Under de senaste åren synes en afmattning hafva inträdt i hans författareskap. Professor Erich Schmidt i Berlin, i närvarande stund väl den främste kännare af Tysklands litteratur, hvilken i år åter uppställt Hauptmann till kandidat till Nobelpriset, anmärker detta, men framhåller tillika, att man väl billigtvis bör fästa afseende på hans författareverksamhet i dess helhet, och tillägger, att hans religiösa roman *Emanuel Quint* måste såväl till hållning som stil väga tungt i vågskålen.

Det som karakteriserar Hauptmanns föregående här antydda skaldeverksamhet i hans yppersta arbeten är den noggranna, af konstnärsnillet odlade iakttagelsen af de typer, han framställer. Här finnas inga öfverflödiga, inga marionettgestalter. Hvar enda person är lefvande, vi se honom eller henne känna, tänka och röra sig inför oss. Hans skildringar af personer, förhållanden och tilldragelser verka därför med en oemotståndlig, med en medryckande kraft. Hvad han skildrar försiggår i allmänhet inom en mycket kort tidrymd, en kväll, ett par dagar, icke ofta mera. För att använda en banal, men för nutiden begriplig bild, hans förnämsta tidigare framställningar hafva varit ögonblicksfotografier men tagna med en

apparat, som har en underbar förmåga att återgifva verkligheten och som lämnar den nuvarande fotograferingskonsten bakom sig i ett omätligt aflägset fjärran. Hans af Erich Schmidt nämnda bok är en hvad vi nu kalla biografframställning, den ena scenen följer den andra i obruten följd. Det är ett genom år, under svåra förhållanden sig utvecklande själslif som tecknas. Om Hauptmann tidigare med förkärlek hållit sig till de små i landet, så har han gjort så äfven här: det själslif han skildrar tillhör en i många afseenden vanlottad person.

Till julen 1910 utkom Hauptmanns första roman under titel *Der Narr im Christo Emanuel Quint.* Titeln är onekligen egendomlig.

Här är fråga om en ung man, som icke är fullt normal, som alls icke passar in i nutidens alla noggrant ordnade förhållanden. Hans hem var fattigt, den undervisning han under barndomen hade fått var till ytterlighet bristfällig. Han lärde sig läsa i en nött bibel han en gång hade fått som gåfva och denna blef sedan hans bok. Hvad han däri läste och hvad han med sitt svaga förstånd lade in i hvad han läste, det var hans lifs innehåll. Den föregifna, mot honom hårda fadren var handtverkare, men Emanuel kunde icke förlika sig med en kroppsarbetares dagliga möda. För honom stod det klart, att det fanns något ändå högre, för detta ville han i denna syndiga värld drifva propaganda.

En sommarmorgon i maj gick han ut från det fattiga hemmet, barhufvad, barfota, i öfrigt ytterst torftigt klädd. Han kom till en köping just som folket kom ut ur kyrkan, steg på torget upp på en sten och började tala. Han dundrade emot de rika och dem som makten hafva, och talade om det snart tillkommande riket, men då tog polisen helt naturligt hand om honom. Tillfrågad sade han sig vara en bekännare af evangeliet om Jesus Christus, som farit till himlen och skulle komma åter, han ville endast predika bot. Han fick en varning, predika var icke hans sak, därtill var han ej vuxen, han skulle ägna sig åt sitt handtverk. Lössläppt hånades han af människorna på gatan, men han kände sig upplyft genom att få lida för Christi evangelium, "ty Quint, som alla narrar, tog sin dårskap som visdom och sin svaghet som kraft". I denna till Böhmen gränsande del af Schlesien hade vaknat en stark religiös rörelse, hvilken antagit form af sekterism, delvis vidskepelse. Två bröder Scharf, som hört Emanuel tala, slöto sig till honom, de ville höra mera, de ville att han skulle bota deras sjuke fader. Han sade, att detta tillkom Gud, men hans svärmiska ande drog honom nästan motvillig till undret. Genom handpåläggning bragte han den gamle till ro. De

två sönerna häpnade öfver detta såsom öfver ett under, Quint själf betraktade det som ett under och kände med helig bäfvan sig vara besjälad af den Helige Ande. De tre medlemmarne af familjen Scharf voro linneväfvare. "En väfvare inspärrad i sin egen kammare drifves genom yrket till drömmare, hungern, bekymren, nöden göra honom till diktare, därvid icke att förgäta hans längtan efter allt, som är utanför, solen, luften, den blåa himmeln. Han söker i drömmarnas värld en ersättning för sitt jordiska elände, och när han, van vid en inåtvänd tillvaro, drifves till boken, ur hvilken han blifvit van att stilla sin törst, och bibeln är den enda bok, som han har, då måste för hans själ den bibliska världen betyda mera än verklighetens värld". Så var det med bröderna Scharf. För dem syntes Quint sprungen fram just ur bibeln. De trånade efter att världens ände skulle komma och komma snart. Vid aftonbönen efter den knappa måltiden sade Quint bland annat: "Herrens ande är öfver mig, han har sändt mig såsom han har sändt många andra. Jag förkunnar evangeliet, Christi blod och rättfärdighet är min prydnad och äreklädnad".

"Den inre eld, som drifvit Emanuel till hans första offentliga vittnande, hvilken han tog som en eld af den Helige Ande, var fortfarande brinnande inom honom. Han tviflade icke därpå, att Frälsaren var i honom, att han genom honom verkat undret och på detta sätt stadfäst hans kallelse att vara en apostel".

Quint träffade snart samman med en annan predikant, icke nybegynnare. Han hette Natanael Schwarz. Lik Johannes döparen dundrade han i ett föredrag mot världens ondska och talade om världens undergång, men slutade sitt tal med att skildra det himmelska Jerusalem i all dess prakt. Quint sökte ett samtal med honom, och Natanael sade efter detta om Quint: "Han söker all sin ro vid lammets bröst, Jesus, Jesus, och åter Jesus. Något annat känner icke denna unge troende". Natanael och Quint träffades följande morgon ute i det fria. Quint hade förut vägrat säga sitt namn. Natanael frågade honom på nytt, hvem han var. Han svarade: "En människa", han tillade: "om jag tager mitt namn och lyfter det ur smutsen, så lyfter jag första länken af en kedja af lidande, smärta och förnedring, och därmed skulle jag lyfta hela kedjan. Jag vill icke för någon människa bikta min egen sorg. Det gör jag endast för den, som är i mig". – "Och hvem är då i dig?" "Gud gifve, att Han, som vill bo i oss, är i mig." Under fortsatt vandring yppade Natanael, att barndopet vore fördömligt, först den som hade hunnit till mogen ålder och själf ville det, kunde döpas med dopets kraft. Quint spor-

de, om han kunde vara mogen för dopet. "Jag, en syndare, har understått mig att predika för syndare. Emedan jag är föraktad, har jag särskildt fäst mig vid det ord af Frälsaren, att den, som har tron, skulle göra samma under som han och ännu större. För att tvinga mina vedersakare till ödmjukhet, vill jag göra tecken och under. Så långt jag kan tänka tillbaka har jag hängt fast vid denna tanke. År efter år gick jag, sluten inom mig själf, och drömde om att vara en underbart väldig konung och Gud. Jag har dyrkat och tillbedt mig själf som en Gud. Det var ingalunda min hufvudavsikt att göra lama gående, blinda seende, att befria lidande från deras plågor, jag ville i stället blifva beundrad och förgudad icke blott af mig, utan af höga och låga rundt omkring mig". Detta var hans syndabekännelse. Nu kom en strid, Quint ville döpas af Schwarz, Schwarz af Quint. Det slutade därmed, att Quint i den soliga morgonen under fåglarnas sång döptes af Schwarz. Rena voro deras afsikter. De voro så gripna att de gräto. De gjorde sig skyldiga till ett misstag. Guds rike, hvilket den stora och mäktiga, om ock splittrade kristna kyrkan förverkligat, betraktade de med sina bländade ögon som ett Babel. De trodde på ett annat Guds rike och trodde sig aningsvis fatta detta. Rundt omkring dem låg världen. Denna – det visste de – var en fiende till Guds rike. Därutöfver var dem världen fullkomligt främmande, de kände den knappast genom hörsagor. De ville icke hafva något med världen att göra, de ville endast bekänna sig till Jesu ord och Hans tillkommande rike på jorden. Under dopet hade Schwarz frågat: "Tror du, att Jesus Christus är Guds son", och han hade fått till svar, ett ja. Om någon af de två hörde fåglarnas sång, må vi lämna osagdt. Emellertid hade Quint fått ett olagligt dop.

Quint afstod från predikoverksamhet, han begaf sig på vandring. Hvad han senast upplefvat hade gjort på honom ett stort intryck. Han hörde i sitt inre röster, som hviskade: "Jag hälsar dig Christus, Guds son". Men i sina tankar svarade han: "det är jag icke". Men åter ljöd det i hans öra: "Jag hälsar dig Christus, Guds son, jag hälsar dig, som är kommen i världen och stigit ned från din Faders tron i elände, smälek och låghet: Gå din väg fram, gå att fullborda din sändning. Förfäras icke, se, i dina händer och fötter äro spikhålen icke borta. Du känner i dig som fordom den brännande smärtan af allt lidande. Det är fullbordadt! Gud Fader har icke för dig utmärkt några nya lidanden för dig, du välsignade. Nu skall du endast vara den gode herden, som för sina får till beten, som flyta af mjölk och honung. Jag hälsar dig, Christus, Guds son". Han sökte värja sig mot dessa tankar, han ville svara: "jag är blott en människa", han höll på

att säga: "jag är människans son", men han kom i håg, att Jesus hade sagt detta om sig, så blef hans svar till de egna tankarna, hvilka han trodde vara dikterade af djävulen: "Gå hädan, jag kallar mig icke ens människans son".

Quint gick och gick och tankarna kommo och gingo, men de koncentrerade sig allt mer kring orden "människans son". Jesus var icke son af Josef och fick nog lida smälek därför, Quint var icke sin s.k. faders son, och hade därför lidit smälek. Smäleken var gemensam, kunde han icke kalla sig "människans son"? Glädje fyllde honom. Guds son var han icke. "Han visste att i Berlin fanns en konung och kejsare, i Berlin, som var rikets hufvudstad, men han, Emanuel Quint, stod inför Gud icke lägre än kejsaren: människans son behärskar världen." Så tänker, så talar narren; på svenska skulle vi ju kalla honom "dåren".

Men var det så? Tillhörde hela världen honom? Tankar strida mot tankar. Jesus omfattade han med en gränslös kärlek. För 2000 år sedan hade Jesus vandrat på jorden, och nu först hade Quint och några med honom börjat blicka åt det håll, där den helige vandraren hade försvunnit. "Som en trogen hund följer sin herre, så följer han sin Herres fotspår". "Nu led han ingen skada genom dödens kyla, af vinterns kyla eller dagens hetta eller nattens köld. Men han hvilade icke gärna. När han icke var på vandring, syntes honom afståndet växa mellan honom och vännen, som gick från honom öfver jorden och till himlen, då hade han ock mindre andel i honom. Ett barn, som gråtande springer efter modern, som gått bort, har icke i sin själ en större kärlek än den, med hvilken denna förlupna gesäll frågade efter att få skåda sin Frälsare."

För att följa i Jesu fotspår ville nu Quint fasta i fyratio dagar och fyratio nätter. Under dem skulle Frälsaren ensam vara i honom. Han vandrade upp åt fjällen och kom öfver växtlighetens område. Mästerlig är den framställning Hauptmann lämnar af den natur han kommer in i och de intryck denna gör på honom.

Full återhållsamhet från föda blef honom visserligen icke möjlig, men han kom dock sitt mål så nära som möjligt. Den enda människa han under denna fastetid träffade var en gammal säterherde, som skänkte honom litet mjölk och några brödkanter.

Trots den yttre stillheten var denna tid för Quint ingalunda en stillhetens tid, tvärtom en tid af jäsande oro. I den större tystnaden däruppe, midt ibland de växlande bilder, som där rullas upp för en vandrandes blickar, förlorade han hvarje mått för verkligheten, kände sig så berusad af de tankar, som uppstego inom honom, att

han stundtals icke kände sig som en människa. När han i ensamheten aldrig hörde annat än andedragen och bruset i naturen, då han icke hade att tala med andra än stjärnorna och vindarna, kände han sig som en ande, såsom en helig ande, således såsom gudomlig. Genom Jesu försoningsoffer var det gamla förbudet mot ätande af kunskapens träd upphäfdt. Nu fick han äta däraf, blifva såsom Gud. Så kände han sig ock. Men stunder af reaktion kommo: världen, som han kände så litet, lockade. Skulle det icke vara lätt att lefva i och med världen? – och därmed gå bort från Jesus? Nej det ville han icke. Till sist fann han stillhet i tanken att afstå från allt kraftigt omvändelsearbete, han ville bekänna Frälsaren icke med orden, utan med gärningarna, ville vara icke den förste, utan den siste af hans tjänare. Han ville tjäna alla, icke härska öfver någon. "Detta var dårens vidunderliga, fullständigt outförbara föresats." Han lefde hufvudsakligen på bönen Fader vår, grubblade öfver den, lade in i den sina oklara tankar. Till sist afsatte han den personliga guden, trodde att Jesus hade afsatt honom och i hans ställe satt Anden. Och i denna ande uppgick Quint, i honom lefde han och hade sin varelse. Gud bor i mänskligheten. I denna stora Guds boning ville han verka, förgätande sig själf, offrande sig själf, ty hvad var väl han? "Det låg något underbart i denna fullständiga förvandling, som Quint genomgick. En ren och barnslig svärmare hade ersatt den största delen af sina svärmerier med några, skenbart förnuftsenliga betraktelser, hvilka småningom slutit sig samman till ett slutet fast system, som behärskade honom vida mer än det tidigare känsloruset. Ofta häpnade han öfver att hans grubblerier fört honom så långt bort från hans tidigare vägar, han kände sig förenad med människan Jesus, han kände sig djupt invigd i Guds rikes hemligheter. Han var behärskad af upptäckarefröjd".

Quint begaf sig åter ned till människorna. Bröderna Scharf funno honom efter ihärdigt sökande. De trodde honom vara den till jorden återkomna Christus och sade detta, hvilket han bestraffade. De förde honom till en eländets boning, där de fått tak öfver hufvudet – eländig var boningen genom yttersta armod och genom svåra sjukdomar. Båda framkallade olika verkningar: förbannelser öfver lidande, som syntes oförtjänt, och å andra sidan tro på Christi återkomst och det omedelbart förestående tusenåriga riket, till hvilken tro sällade sig den djupaste bitterhet mot alla, som ansågos vara af fientlig sinnesstämning. Quint var närvarande, då en ung flicka fick ett våldsamt krampanfall; genom en praktisk åtgärd bragte han henne åter till medvetande och när hon vaknade var hon stilla.

Bröderna Scharf sågo häri ett nytt under. Ryktet går vida. På den följande dagens morgon, på själfva pingstdagen, samlades tidigt utanför kyffet en myckenhet människor, blinda, sjuka, skadade, och begärde hjälp af den nye undergöraren. Quint var förfärad öfver allt elände, som utbredde sig för honom, förfärad öfver mängdens begäran att han skulle genom under hela allt. Han talade, han sade, att han var fattig som de, olärd som de, han kunde icke bota några sjuka. "Gud Fader är en ande, Guds son är en Ande. Den som är af anden född på nytt, han är Guds son. I denna mening är jag Guds son. I kunnen ock blifva Guds barn." När Quint fann sig stå hjälplös inför människoskaran, som till sist råkade i inbördes slagsmål i sträfvandet att komma först fram till undergöraren, fann han ingen annan utväg än att fly. Men hos honom uppstod en stilla undran, om han icke möjligen vore, om icke Guds son, åtminstone en med öfvermänskliga krafter utrustad undergörare.

Bröderna Scharf, men inga andra i skaran hade förstått talet mer än delvis. Men ordet: "Jag är Guds son" hade, i den mening de uppfattade det, styrkt dem i deras tro.

Två turister, som hade iakttagit det hela och lyssnat till Quints tal, skyndade efter honom; "de voro svärmare, diktare och socialister". De sporde om Quint var socialist: han hade ingen aning om hvad som menas med en socialist, med anarki, med nihilism. Han förnekade all förmåga att bota sjuka. Han var en läkare icke för kroppen, utan endast för själen. Den socialistiska framtidsstaten och hans Guds rike voro vidt skilda saker. Litet senare tog Quint fram sin bibel och sade: "Gud blir lefvande blott i mig, icke i denna bok. Gömmer jag den och någon, som kan läsa, icke finner den, då är boken död. Utan mig är boken död som en sten, men utan boken är jag, om Gud vill, ett käril för hans nåd och uppfylld af den Helige ande. Man måste låta sig nöja med en ren och stilla insikt. Det är nog, när jag känner, att ingen, icke ens en bok står mellan mig och Gud. Men vid min sida står min människobroder, människans son, Jesus, som af kärlek till sina bröder är dödad vorden. – – Jesu lif, hans efterföljd är mitt mål, enheten i anden med Jesus är mitt sanna lif".

Quint var kommen till en farlig kris. Bibeln, från hvilken han tidigare hade utgått, kunde nu undvaras. Hans egna tankar voro nu rättesnöret för hans lif. Men oklara voro dessa tankar, oroliga, tviflande. Befann han sig på den rätta vägen? Hade han helt offrat sin egen vilja? Han beslöt till en början att vara ensam, hvilket just vid denna tidpunkt hade varit för honom allt annat än nyttigt, då han icke

hade någon annan stödjepunkt än de egna tankarnes virrvarr. Och hvarför skulle han lefva, om han lefde endast för sig själf. Han vänder åter till människorna.

Från denna tidpunkt blir skildringen lifligare. Quint kommer i beröring med människogrupper af skiljaktigt slag.

Den första af dessa beröringar var af mindre angenäm art. Den försvarslösa landstrykaren Quint efterlystes af polisen och häktades å österrikiskt område, men öfverlämnades åt den preussiska ordningsmakten. En natt i häktet hade han en underbar dröm. "Att hafva utforskat alla olika slag och grader af drömmar, det betyder detsamma som att i en ännu djupare mening än någon, som tillhör våra dagar, mäktar, känna människosjälen. Quints dröm hörde till dem, som i intet afseende äro mindre reella än hvilken som helst tilldragelse i det vakna, verkliga lifvet. Om alltså väktaren, som hade nyckeln till cellen, hade visat sig för Quint, hade han för honom icke varit mera tydlig, kroppslig och verklig än Frälsaren, som trädde in. Quint hade hört hans sakta steg, hade sett honom, då han med sänkt hufvud gick in genom den knarrande dörren. Han hade märkt, huru ett matt, sällsamt sken, icke starkare än ljuset från en oljelampa, omslöt Frälsarens hjässa och belyste den fuktiga muren och rappningen på dörrbågen. Quint hörde en mild, allvarlig stämma fråga: "Broder Emanuel, älskar du mig?" – "Ja, mer än mig själf". Samma röst sporde: "Broder Emanuel, älskar du mig?" Och när den drömmande bedyrade detta, sade rösten: "Broder Emanuel, jag vill för alltid förblifva hos dig." När Quint och Frälsarens gestalt som bröder, hvilka länge älskat och länge saknat hvarandra, med öppnade armar gingo hvarandra till mötes, gingo de till sist bokstafligen öfver i hvarandra, så att Quint kände Frälsarens kropp, hela hans väsende träda in i honom och uppgå i honom."

Drömmen var naturligtvis vuxen ut ur de tankar, som rörde sig inom Quint, när han befann sig i vaket, låt vara dock å visst sätt drömmande tillstånd. Det är lätt att förstå, hvilket intryck denna dröm skulle göra på drömmaren Quint.

Han ställdes inför vederbörande domare, som icke förstod hans yttranden. Han internerades i ett hospital, men utsläpptes med vitsordet att vara något klen till förståndet. Han fördes under polisuppsikt till hemmet. Det var för honom en väg af osägliga lidanden – genom den honom så väl bekanta trakten, förbi människor, som han kände och som kände honom, förbi människor, som begabbade honom. Vid ingången till hemmet mötte stjuffadern honom med hugg och slag. Ej heller modern var god mot honom, ehuru hon i

sitt allra innersta icke kunde frigöra sig från en viss stolthet däröfver, att sonen väckt uppmärksamhet.

Quint kallades snart från arbetet vid hyfvelbänken. En äldre rik adelsdam, from och med en viss benägenhet för lekmannaverksamhet, hade bedt pastorn i församlingen att skaffa henne underrättelser om Quint. Hos pastorn utspann sig ett långt samtal. Pastorn förfärades öfver sådana uttalanden som: "Till köttet är jag människans son, men i anden – genom födelse på nytt – Guds son". Tillspord om han gjorde underverk, nekade Quint på det bestämdaste, man botar icke sjuka annat än med mänsklig medicin. "Men Christus hade i tre fall uppväckt döda?" Quint förnekade detta; "hvarför skulle den kärleksrike Frälsaren återkalla döda till denna världens elände?" – "Men det står ju så i bibeln?" – "Ja, men bibeln är nedskrifven af människor, som kunnat taga miste." Quint trodde sig hafva fullkomligt klargjort sin uppfattning – hvilken ingalunda för honom var fullt klar. Pastorn hade fått ett helt annat intryck. "Hvad säger du", sade han till sin hustru, "om den mannen, som går ut där genom trädgården?" – "Han synes mig mera frukta polisen än Gud". – "Denna människa påstår, att han är Jesus Christus af Nazareth". Pastorn hade icke kunnat förstå Quint, icke kunnat sätta sig in i hans tankars gång. Detta kan ju vara honom förlåtet.

Såsom redan är sagdt, förekom vid denna tid en stark religiös rörelse i Schlesien, särskildt i provinsens afsides liggande delar. Det timliga eländet väckte en olidlig längtan och trängtan efter förlossning, och man kunde icke hoppas på en sådan, förrän det tusenåriga riket uppenbarade sig på jorden. Ängsligt spanade man efter allt, som kunde tydas som tecken till detta rikes snara ankomst. De fanatiska bröderna Scharf funno därigenom en god jordmån, när de förkunnade, att Emanuel Quint vore den till jorden återkomne Christus. Ett möte hölls af invigde, å en afsides liggande plats, sent en afton, som upplystes af månens milda sken. Quint kom sent till mötet, bad de närvarande skiljas åt. Han hyllades som Frälsaren. Just som han skulle tillbakavisa detta, sägande sig vara intet, kom ett våldsamt öfverfall, hvilket kostade människolif. Af dem, som för närvarande slöto sig kring Quint, voro ingalunda alla fromma kristna.

Den förut omtalade damen – hon kallas i boken fröken på Gurau – lät föra Quint till ett af henne stiftadt sjukhus och besökte honom där. Ett lifligt samtal uppstod, under hvilket Quint uttalade underliga meningar. "Mitt rike är icke af denna värld. – Såsom Petrus säger: Guds heliga finnas öfverallt, men mera än Petrus är jag. – En fader älskar sina barn, ty de äro af hans blod. Vi äro af Guds blod,

ty vi bedja "Fader vår". Vår fader dömer oss icke. Mellan oss och honom finnes hvarken rättvisa eller orättvisa, utan idel kärlek. Vid hans högra sida tronar ingen, som är mera än jag, människans son. Ingen tronar på hans vänstra sida, som är mera än jag, mera än hvem som helst, som är född på nytt och tillhör de heligas samfund. – Sannerligen, sannerligen säger jag eder, jag har öppnat helvetets portar, så stark är faderns kraft i mig. Hvarför vänten I på Guds ankomst? Hemligheten är uppenbar! Gud är icke fjärran! Gud är här! Gud är hos oss! Gud är i mig!"

Fröken på Gurau tog sin tillflykt till luktflaskan. Efteråt yttrade hon: "Jag kom till honom nyfiken, när jag gick ifrån honom visste jag icke hvad som vederfarits min själ." Säkert är att Quint utöfvade ett visst inflytande på de flesta, som kommo i närmare beröring med honom.

Denna välgörande fröken öppnade för Quint en fristad på en af hennes egendomar. Han inackorderades hos trädgårdsmästaren Heidebrand, fick göra hvad han ville, blef särskildt uppmanad att hålla sig till biblioteket i det numera obebodda slottet. Han borde vinnlägga sig om vidare bildning. Ville han studera, kanske för att blifva missionär, var hon villig att åtaga sig kostnaden. Här lefde han nu i något mera än ett år, ett stilla, fridfullt år, med hem såväl hos Heidebrands som hos läraren Krause. Quint arbetade något i trädgården, han vaktade fårhjorden, hans högtidsstunder var det, när barnen samlade sig omkring honom och han fick tala till dem, själf ett barn till barn. Om gudstjänsten i kyrkan bekymrade han sig icke och väckte därigenom anstöt. Den makt han utöfvade öfver kvinnosjälarna framkallade afund. Man stötte sig vidare på hans konsekventa vägran att taga mot penningegåfvor.

På denna stilla stärkande tid kom afbrottet tvärt. Den stackars Quint sökte Gud, han ville finna honom, fatta honom, behålla honom: Men han sökte icke Gud med förståndet, utan med kärleken. Sökare voro äfven bröderna Scharf och andra och därigenom kände han sig förenad med dem, men han led af deras vidskepliga tro på hans Messiasskap, hvarom han nu fick en påminnelse, och af deras materiella uppfattning af det tusenåriga riket. En af de två bröderna hade yttrat – så berättades för honom – att om Quint icke vore den till jorden återkomne Christus, så vore han en bedragare. "Det apostoliska ordet: "icke jag lefver, utan Christus lefver i mig", hade för Quint blifvit hans egen natur." Jag har firat det mystiska bröllopet, sade han till sig, och drömmen i häktet stod dagligen för honom som lefvande verklighet. "Är jag Jesus, så bär jag hans

ansvar. Jag är Jesus och bär det. Mina vänner, som kalla mig Frälsaren och af mig fordra de gärningar, som han gjorde, hafva i denna mening rätt". Man kan säga, "att Quints frälsaremedvetande blef gröfre ju mer han fann det nödigt att passa det efter de sinas råa och skriande kraf."

Hans anhängare, ett rätt blandadt sällskap, hade slagit sig ned å en afsides liggande ort, vid den s.k. Dalkvarnen. Mjölnaren var en tämligen tvetydig person. I början af en natt i mars bröt Quint upp för att begifva sig till dem, som ville hafva honom till sitt hufvud. Han sade icke farväl till någon. Han försvann.

Dalbröderna eller hemlighetens förbund kallade sig dessa, som höllo på Quint. Genom inflytande af dåliga element, som kommit in bland dem, hade tonen blifvit bragt till ett tillstånd af ytterlig sjuklighet. Man biktade offentligt. Man talade med tungor. Man kände sig helig, utkorad, och svärmeriet antog de vidunderligaste former. Den yttre världen visste att tala om utsväfningar af gröfsta art, hvilka förekommo vid sammankomsterna.

Quint kom en afton vandrande till kvarnen. Han såg en skara människor ligga i rader på knä, somliga stödde pannan mot marken, andra blickade upp mot månen; somliga gräto, andra mumlade, darrande böner. Här gjordes nu räfst. Quint bestraffade allt det oskick, som hade inrotat sig, han fordrade ordning. Själf oklar öfver sin ställning, lämnade han naturligtvis åhörarne i ännu större oklarhet. Han undandrog sig emellertid icke deras vördnad, han sade sig vara i besittning af "rikets hemlighet", hvilken han icke ägde att meddela någon. "I själfva verket såg Quint knappast Frälsaren i bibeln, utan – förskräckligt att säga – blott i sig själf och såsom sig själf." Detta var följden af drömmen i häktet. I hans sätt att uppträda hade en förändring inträdt, hans tidigare blygsamhet och ödmjukhet voro borta. Motståndare, som senare iakttogo det, kallade det ett löjligt högmod öfver ofelbarhet. Själf kallade Quint det Guds barns frihet. Ja, vid detta första sammanträffande med den tillbedjande skaran tog han en bibel, slängde den i väggen, så att den slets i trasor, och ropade: "jag förbjuder Er att läsa denna bok. Den är full af skadliga växter, bland hvilka förekomma endast få ax af godt hvete. Hvad läsen I er till i denna bok? Lögn, lögn och åter lögn". "Herre", sporde en, "du har dock gjort under". Quint svarade, att om han gjort något sådant, så hade det varit utan afsikt och vetskap, det hade icke varit genom honom, utan genom Fadren. "Men Jesus hade ju gjort under?" "Alldeles så som jag", svarade Quint, "i denna mening, icke i någon annan". Anton Scharf sade:

"Herre, om vi hittills icke bedit rätteligen, lär oss det." "Bedjen: till oss komme ditt rike!"

Nu hopa sig tilldragelserna. Trädgårdsmästaren Heidebrands femtonåriga, älskliga men hysteriska dotter Ruth, på hvilken Quint från början gjort ett hypnotiserande intryck, hade i hemlighet följt hans spår ända till Dalkvarnen, där hon uppenbarade sig för honom. Förfärad förde han henne genast tillbaka till föräldrahemmet, där han icke var välkommen, ty man tog för gifvet, att han hade lockat flickan med sig. Påskdagens morgon kommo dalbröderna med virriga utrop, att Christus vore uppstånden. Människor voro samlade i hundradetal för att blifva vittnen till den underbara tilldragelsen. Quint trängde igenom hopen för att draga bort, men han hejdades och han talade. Han talade med en befallandes ton, och allt hvad han sade var en domspredikan öfver världens ondska. Han slutade med det för hans nuvarande ståndpunkt betecknande uttalandet: "Jag, den rätte smorde, är i dag, genom Guds faderns, sonens och andens nåd, inför eder uppstånden och står inför eder såsom Christus Frälsaren". Till svar fick han ett stenregn. Personer hörande till de bildade kretsarna samlade sig omkring honom till en skyddsvakt, ehuru de ingalunda delade hans åsikter. De nio dalbröderna hade försvunnit.

Längre kunde han icke komma i villfarelse, men hans närmaste anhängare, som egentligen varit hans pådrifvare, voro ingalunda nöjda. Hvad innebar den stora rikets hemlighet, som Quint sade sig innehafva? Hvarför dröjde det så länge, innan det tusenåriga riket inträdde? Man var så ifrig att få den nuvarande tidens eländighet utbytt mot de ljufligheter och materiella förmåner, som i det nya riket skulle tillfalla Guds folk. Quint hade nu med sina vänner slagit sig ned i Breslau. Genast i början gjordes något reklam i det vännerna en söndag på stadens mest besökta platser plötsligt uppträdde och förkunnade: "Christus är uppstånden". Sedan förhöll Quint sig mycket stilla. Om förmiddagarne mottog han personer, som i andlig eller lekamlig nöd begärde råd och hjälp. Aftnarne tillbragte han ofta i ett illa beryktadt värdshus, bland underliga, till en stor del dåliga kunder. Han satt där vanligen tyst. Någon gång yttrade han en mening, hvilken föreföll som ett orakelspråk och som hos några framkallade undran, hos de flesta hån. Äfven till de sina talade han sällan. Ur bibeln hämtade han icke längre sin vishet, utan ur sitt eget inre. Så kunde han t.ex. säga: "Satan har gjort människorna till djäflar, han har gjort afgudar af trä, sten, malm och måladt lärft till helgon. Men jag säger eder: trä, malm, sten, lärft kunna icke helga

människan, utan det är människan, som kan helga dem. Därför skolen I varda Guds heliga människor. I ären Guds tempel, uppfyllda af Guds ande. En människa må vara en annans tjänare; men hon skall icke vara Guds tjänare. Tjänare har endast satan. Gud känner inga tjänare. Fastmera är Gud en människornas tjänare. Gud vill icke förnedra människorna till tjänare. Gud upphöjer människorna; är någon förnedrad inför Gud, så är det satan, som gjort det. Sannerligen, jag skådar den tid, då edra kyrkor, prediks- och domarestolar, edra altaren, vid hvilka man gifvit människorna att äta det ohyggliga, hafva sjunkit ned i jorden, hvilken skall grönska evigt af Guds barns fria vandel och under deras fötter." "Man ser", anmärker Hauptmann, "huru inför denna nya Messias den första, rätta Messias' ord jämte egna tillsatser flyttade sig om hvarandra som i ett kaleidoskop; samma tankar uppenbarade sig ständigt i nya grupperingar."

Af dem, som trognast hade slutit sig till Quint, sågo tvenne, en yngling och en flicka, för sig en framtid utan allt ljus. De beslöto att dö med hvarandra. Ynglingen talade härom med Quint, och han gjorde inga invändningar. Själf önskade han intet hellre än att blifva – som han kallade det – offrad. När den arma Ruth Heidebrand, som för andra gången smugit sig bort för att uppsöka honom, helt nära målet för sin vandring blifvit skändad och mördad, då riktades misstankar och beskyllningar mot Quint. Han fröjdades, inför rätten teg han till en början, till sist förklarade han sig skyldig, men då hade redan i mängd vittnesmål blifvit afgifna, som fullt bevisade hans oskuld; till sist fick man reda på brottslingen, en af Quints falske lärjungar.

Quint släpptes ut ur fängelset. Han stod då alldeles ensam i världen. Han ville hafva det så. Man identifierade honom sedan med en fattig, utmärglad man, som blifvit sedd här och där i Tyskland och Schweiz; han klappade på en och annan stugdörr för att bedja om en bit bröd. Tillfrågad, hvem han vore, svarade han endast "Christus", och så slogs dörren med obarmhärtighet igen midt för hans ansikte. Han identifierades till sist med en man, som när vårlossningen inträffade, fanns i närheten af en af vägarne öfver Alperna djupt nere i snön. Han var död sedan månader. I hans ficka låg ett papper, å hvilket stod att läsa: "Guds rikes hemlighet".

Hauptmann skrifver: "Det kan icke lyckas att göra ett människoödes nödvändiga gång till alla delar begripligt, redan därför icke, att hvarje människa är mellan födelsen och döden något som uppträder för första och för sista gången, och därför att betraktaren icke

kan fatta något föremål annat än inom gränserna för sin egen natur. Med afseende på arten af Quints bildning får man ingalunda förgäta, att den är i allt en lidelsefull, djup inbillning. Han bildade Jesus in i sitt innersta, han bildade honom och hans öde djupt in i sitt eget väsen. Quint var icke någon lärd teolog. Honom hungrade och han åt sitt andliga bröd ur hand i mun. Honom törstade och han drack af lifvets vatten ur en källa, som han trodde vara lifsvattnets källa, och så mycket är visst, att han var så till sinnes, som om honom aldrig hädanefter skulle törsta".

För att teckna en normal, något så när betydande människas art och utveckling kräfves ett stort konstnärskap. Ännu större fordringar ställas på den, som söker skildra utvecklingen hos en person, som icke är fullt normal, i följd af bristande begåfning och bristande undervisning. Detta har Hauptmann försökt i denna bok och lyckats därmed.

Det är icke endast Quints karaktär, som här i alla detaljer, med ljusa sidor och skuggor, skildras. Detsamma gäller öfriga uppträdande personer. De äro icke något i landskapet insatt löst staffage, de äro alla lefvande varelser, tillhörande olika kretsar, hvar och en betecknande för sin krets. Och landskapet? De skiftande scenerna försiggå icke å teaterns tiljor, mellan målade kulisser, utan i själfva naturen eller i människors boningar.

Framställningen har blifvit lång, men om detta arbete hafva olika meningar uttalats och för besvarandet af frågan, huruvida Gerhart Hauptmann är värd ett Nobelpris, är det af yttersta vikt att rätt uppfatta detta hans senaste, hittills mest betydande arbete.

Österrikaren *Karl Schönherr* är född 1869. Han har i främsta rummet egnat sig åt dramatiskt författareskap och han har för detta inom tysktalande land åtnjutit mycken uppmuntran i form af hederspris. Han är i främsta rummet skildrare af folksinnet och folklifvet inom hans födelseprovins Tyrolen. Han har återgifvit sina varma sympatier och sina fina iakttagelser i små, men mycket innehållsrika skizzer, i mera utförda berättelser och i flera dramer. Liksom Hauptmann hyser han en varm kärlek för de arma, nödlidande, förtryckta. Schönherr är därjämte en mästerlig skildrare, vare sig det gäller att i få drag teckna en bild eller om han lämnar en utförligare skildring. Allt göres af hans penna lefvande. Med obeskrifligt intresse, ofta med största nöje, läser man hans skildringar en och en. Men när det gäller att bedöma hans kompetens att erhålla ett Nobelpris och man därför måste läsa den ena skildringen efter en annan, kan man icke – trots det vackra och fina, som i så hög grad

förekommer i dem ända in i de minsta detaljer – värja sig från en känsla af vemod öfver alla de lifvets skuggsidor, som upprullas för läsaren. Härmed göres ingen anmärkning mot mästerskapet i framställningen.

År 1908 utgaf Schönherr ett drama, hvilket hvad innehållet beträffar fullständigt skiljer sig från hans tidigare författareskap. Det kallas *Das Königreich, ein Märchendrama in vier Akten.* Benämningen Märchendrama är icke fullt korrekt, ty den verkliga världen uppträder för starkt i början, för att kunna hänföra det hela till sagans område, men å andra sidan förekomma däri alltför många mystiska element, för att man skulle kunna tala om ett socialt drama.

Det hela utspelas vid och i ett furste-slott. Furstinnan, ren, god och from, uppenbarar sig endast för ett ögonblick, för att bilda en kontrast mot allt det öfriga; hvad hon säger går till hjärtat, dock icke till furstens, ty han är bedårad. Till slottet har kommit en musiker, åtföljd af tre damer, som helt enkelt kallas den svarta, den bruna och den unga danserskan. Personnamn hafva de icke, verkliga personligheter äro de ej heller, endast förledande makter. Till hoftstaten höra tre lakejer, som aldrig kallas annat än den första, den andra, den tredje, och dessutom en puckelryggig hofnarr, hvilken, för undantagets skull, har ett namn, Rauschenplat, en vrångbild af de forna hofnarrarna. Många kvickheter säger han icke, men många misshandlingar utstår han och till ersättning kastas honom några slantar. Musikern spelar naturligtvis sin musik, men, förunderligt nog, hör man stundom andra, rena toner – ingen visste, hvarifrån de kommo, men de verkade liksom störande.

De tre lakejerna visste att omtala, att fordom funnits i slottet en hofdam Maria, ren och ädel liksom furstinnan. Hon hade för längesedan försvunnit, hon ansågs vara död. Men så gjordes den upptäckten, att hon lefde i slottet, att hon var gift med narren och bodde med honom, utan att någon visste därom, i ett par källarrum bland råttor och andra obehagligheter. Men de voro innerligt lyckliga, de hade en ung son – det var från hans fiol de rena tonerna kommo – och hos dem bodde äfven en ung flicka, lika oskuldsfull som sonen.

Till sist blef den fridfulla bostaden i den eländiga källaren upptäckt. Det lättsinniga sällskapet störtar ned för att se och för att fördärfva. Hufvudpersonen i dramat, musikern, uppträder i dramats slut såsom djäfvulen – det är väl detta, som gifvit anledning till benämningen Märchendrama – han åtager sig de två unga och väcker hos dem sinnligheten till lif, hvilket uppenbarar sig i en mycket obehaglig scen.

När nu ynglingen försökte spela sina kyska melodier, lyckades det honom icke. Han kunde endast spela djäfvulsmelodier. Men fursten hade fattat tycke för honom, han togs upp ur källaren. Han kläddes i granna kläder och sattes på en häst. Fadern satt där bruten, men modern, den lyckliga makan, den sonen ömt älskande, den med hofvets elände väl bekanta Maria sade:

Auf weissem Zelter – ein jungsfein Ritter wird er reiten...
Auf goldner Geige spielen vor allen Leuten;
Fürst und Graf ihn zu Fuss geleiten...

Kan man tänka sig en större dissonans? Det hela – utgifvet för fyra år sedan – måste anses förfeladt. En framstående tysk kritiker yttrade med anledning af detta drama, att Schönherr saknade fantasi och dramatisk förmåga. Han var en äkta "Heimat Dichter".

Att Schönherr egde dramatisk förmåga visade han med sitt nästa drama af år 1910: *Glaube und Heimat, die Tragödie eines Volkes*. Undertiteln är korrekt. I sina folklifsskildringar har han otaliga gånger framhållit den kärlek, med hvilken tyrolaren är fäst vid hemmet, vid jorden, å hvilken detta står. Detta är ämnet för dramat i denna kärleksmäktiga konflikt med de kraf, som den religiösa öfvertygelsen och förtrycket framställa.

Den yttre konflikten beror därpå, att man i det katolska Österrike grep med yttersta våldsamhet in mot alla dem, som öfvergått till Luthers lära. Vi hänvisas därmed till den katolska reaktionen i början af 1600-talet. Men dramat kan ingalunda kallas ett historiskt drama, ty det saknar all tidsfärg. Om i närvarande stund kyrkliga och världsliga myndigheter i Österrike skulle vilja på samma brutala sätt ingripa mot protestanterna, skulle detaljerna i dramat lika väl passa in på nutiden. Dramat utgafs hösten 1910 i en upplaga på 5.000 exemplar. Året därefter trycktes en upplaga innefattande det 51:a till och med det 55:e tusendet. Detta synes vittna om att dramat vunnit en mycket stor popularitet. Härvid måste man emellertid tänka därpå, att dramat genom sitt innehåll, icke genom sin egenskap af att vara ett konstverk, framkallat heta strider. Först sades från protestantiskt håll, att det var skrifvet i katolsk anda, sedan kom från katolsk sida ett motsatt påstående. Divergensen mellan de två påståendena visar allra bäst att båda äro oriktiga. I detta drama – liksom i andra, i hvilka konflikter af högre art förekomma, är Schönherr fullkomligt objektiv.

Schönherr visar sig i detta drama som en mästerlig tecknare af personer, hvar och en framstår fullkomligt lefvande. Hos de flesta är kärleken till hemmet starkast. Få äro de, som tydligt och klart för-

kunna, att religionen går för dem framför allt. Några tiga med sin religiösa tro, de gömma sin bibel väl, men när afgörandets stund kommer, då kommer till sist bekännelsen och därmed utvisningen till stånd. Många personer uppträda i detta drama. Många själstillstånd, fint studerade, skildras, deras, som vandrade ut, deras, som sniket begagnade sig af deras bortdrifvande. Gripande är den kontrast, som bildas genom scenen med den unga gossen Spatz, hvilken icke hade för egen del någon religiös öfvertygelse, men som hade den gryende ungdomens obetvingliga lust att se mera af världen än den trånga dal, i hvilken han var född, att få gifva sig ut i det okända och äfventyrliga. Han gripes af förtviflan, när han får veta, att regeringen haft den raffinerade grymheten att påbjuda, att barnen icke fingo följa med föräldrarne i landsflykten – barnen åtminstone skulle räddas åt den rätta tron. Han sökte rädda sig genom flykt, men fann döden och för hans familj blef färden från det gamla hemmet i dubbel mening ett sorgetåg.

Schönherr har i sin diktareverksamhet haft en föregångare i Rosegger. Det hade därför kunnat ligga nära till hands att tänka på en delning af priset mellan dessa två, men Rosegger är icke i år uppställd som kandidat.

Schweizaren *Carl Spitteler* är född år 1845. Som författare uppträdde han år 1880, hans yttre verksamhet har varit lärarens och journalistens. År 1892 öfvergick han till privatlifvet.

Spitteler hyser, liksom Schönherr, kärlek till sitt land och folk, men denna utgör icke i hans skaldskap en så godt som allt annat uteslutande inspiration. Några sådana detaljbilder, som Schönherr lämnat af de tillbakasattes och lidandes lif i den tyrolska hembygden, finna vi icke i Spittelers arbeten. Han har dock i *Gustav* (1892) tecknat en skildring från landet och af befolkningens förhållande, knuten kring en begåfvad, i början mindre aktad, sedermera hedrad mans lifsutveckling. *Conrad der Leutenant* (1898) skildrar en dags förhållanden och äfventyr i en schweizisk by. Spitteler kallar denna skildring "eine Darstellung" och förklarar detta uttryck, som han med afsikt valt, på följande sätt. "Med 'Darstellung' förstår jag en särskild konstform för prosaberättelser med egendomligt mål och med särskilda stillagar, hvilka tjäna detta mål som medel. Målet är: att på det tänkbart innerligaste sätt lefva med i handlingen. Medlen för att vinna detta mål äro: enhet i person, enhet i perspektiv, stadga i fortskridandet i tiden. Alltså just de lagar, under hvilka vi lefva i verkligheten. Några förklarande ord: hufvudpersonen framföres redan i den första satsen och lämnas aldrig mera. Därutöfver med-

delas intet annat än hvad denne iakttager, och detta meddelas så, som det återspeglas i hans iakttagelse. Slutligen följes handlingen på ett mot lifvet troget sätt timma efter timma, så att berättaren icke tillåter sig att gå förbi någon stund såsom af mindre vikt. Af denna sista lag framgår med nödvändighet, att handlingen inskränkes till några få timmar. Det är självklart, att icke hvilket ämne som helst lämpar sig för en 'Darstellung', utan blott ett enda slag af framställningar, de sammanpressade och afslutade (dramatiska)".

I denna berättelse har Spitteler troget hållit sig till det uppställda programmet. Såsom nyss sades, handlingen försiggår under loppet af en dag. Men det är icke nog med, att programmet blifvit följdt. Målet är äfven vunnet. Läsaren följer, liksom närvarande, hvarenda detalj, ser hvarenda uppträdande sådan han eller hon är och deltager djupt i det sorgliga slut, som det hela får.

Om schweizarens kärlek till hemmet talar han i sin ballad om "Die jodelnden Schildwachen". Major Pestalozzi hade till bevakning af ett kruttorn beordrat tre knektar och gifvit dem stränga förhållningsorder, bland annat att tiga.

Drauf bog er um den Albisrank,
Wo er ein Tröpflein Roten trank.
Ein Schöpplein schöpft' er oder zwei,
Da weckt ihn eine Melodei.

Det var de tre vaktarne, som jodlade. Majoren rider i sporrsträck mot dem och läser naturligtvis för dem lagen – tre dagars arrest – och begär förklaring.

Da sprach der Erste: "Kommandant!
Dort unten liegt mein Heimatland.
Ich schütz' es mit der Flinte mein.
Wie sollt' ich da nicht lustig sein?"

Der Zweite sprach: "Herr Pestaluzz',
Seht Ihr das Rathaus dort am Stutz?
Dort wähl' ich meine sieben Herrn.
Drum dien' ich froh; drum leist' ich gern."

Der Dritte sprach: "Ich halt' als Norm:
's ist eine Freud', die Uniform,
's ist eine mutige Mannespflicht.
Da muss man jauchzen. Oder nicht?"

Der Junker schrie: "Zum Teufel hin!
Die erste Pflicht heisst Disziplin! –
Ihr Lauser! wart'! euch krieg' ich schon!
Glaubt mir's!" Und wetterte davon.

* *
*

Am selbigen Abend spät indes
Meint' Oberst Bodmer in der Mess':
"Was Kuckucks hat nur der Major?
Er kommt mir heut ganz närrisch vor!

Singt, pfeift und möggt in seinen Bart.
Das ist doch sonst nicht seine Art".
Der Pestalozzi hörte das,
Sprang auf den Stuhl und hob sein Glas:

"Mein lieber Vetter Ferdinand,
Stadtrat und Oberst Leutennant!
Wenn einer kommt und hat die Ehr'
Und dient in solchem Militär

Von wetterfestem Bürgerholz –
Gesteift von Trotz, gestählt von Stolz –
Lausketzer, die man büssen muss,
Weil ihnen schildern ein Genuss –

Mannschaften, wo der letzte Hund
Hat ein Ideal im Hintergrund –
komm her beim Styx! Stoss an beim Eid! –
Wer da nicht mitmöggt, tut mir leid."

Spitteler har skrifvit lyriska dikter af underbar finhet. De allra finaste förekomma i ett litet häfte på 74 sidor, innehållande "Glockenlieder". Inledningsorden, kallade "Thema", lyda:

Glocke mit der Silbermund,
Tu mir das Geheimnis kund:
Wohnst mit Kauz und Fledermaus
Einsam in dem Moderhaus;
Sag, woher dein Feierklang?
Und wer lehrte dich Gesang?

"Als ich lag im finstern Schacht,
Blickt' ich in die Höllennacht.
Hier, im hohen, lichten Turm
Schau' ich durch der Lüfte Sturm
Menschenweh, von Geist verschönt,
Und dich wundert's, dass es tönt?"

Det är svårt att välja mellan dessa Glockenlieder för en framställning som denna. Den följande, som utom annan förtjänst har den att vara kort, lyder så:

Glöckleins Klage.

Ein junges Glöcklein klagte
der Orgel einst ihr Leid;
"Wie oft mit deinem Reichtum
erweckst du meinen Neid.
Kannst hundertfältig sagen,
was deine Seele spürt;
Und was du spürst, das fühlt man,
und was du fühlst, das rührt.
Ich, wenn vor Weh und Mitleid
mir schier das Herz zerspringt,
Ist's stets der gleiche Wohllaut,
den meine Zunge singt.
Nach einem echten Missklang
ring' ich aus tiefster Brust.
Wer leiht mir Kraft zum Schreien?
es wär' mir bitt're Lust."

Omfånget för Spittelers arbetsfält är stort. Vid sidan af redan nämnda eller antydda berättelser, som gälla folklifvet, har han skrifvit en sådan social roman som den fina "Imago", och lekande skildringar af barnens lif, sådana som den präktiga "Gerold und Hansli,

die Mädchenfeinde". Denna senare skrefs år 1890, men blef icke utgifven förr än år 1907. Spitteler har icke för sed att sända omogen frukt i marknaden. I början använde han pseudonymen Felix tandem, ändtligen lycklig öfver ett fullbordadt verk.

Spittelers horisont ligger långt utanför hans fäderneslands gränser. Det allmänt mänskliga tilltalar honom. "Min öfvertygelse är", säger han, "att poesiens hem ligger där, hvarest människosjälens längtan bor, och att en poesi, som upphör att vara ideal, också upphör att vara poesi". I olika diktarter, med ögonen öppna för deras skiljaktigheter, har Spitteler försökt och lyckats. Själf ansåg han hjältedikten stå högst af alla.

Åren 1880–81 utkom Spittelers på prosa författade epos "Prometheus och Epimetheus". En redogörelse för innehållet kan här icke komma i fråga och skulle icke heller tjäna till mycket, ty dikten är dunkel. Gottfried Keller har om den skrifvit följande: "Boken är från början till slut full af de mest utsökta skönheter. Redan språkets verkligt episka och vördnadsbjudande ström – – – omgjuter oss med en egendomlig stämning, innan vi ännu iakttagit formens hemlighet. Hvad skalden egentligen *vill*, det vet jag ännu efter tvenne genomläsningar icke till fullo. Men trots all dunkelhet känner jag med allt och inser den djupa poesien. Jag känner mig rörd och förvånad öfver den självständiga kraften och skönheten i framställningen af denna dunkla värld. Det är nästan som om en urvärldens skald från de tider, då religioner och gudasagor växte fram, nu i dag, sedan så mycket timat, omedelbart trädt i dagen och uppstämt sin hemlighetsfulla och storartadt naiva sång." I Spittelers epos uppträda de antika myternas gudomligheter, men Spitteler har skapat många nya myter.

"Spitteler själf har sagt, att han i en liknelse velat framställa lycksökarens öde jämfördt med den äkta, den ärligt stores. Strebern tror, att han handlar klokt, då han handlar fiffigt, men den store visar sig dock som den i grunden klokare. Den dumfiffige lycksökaren heter med ett grekiskt ord Epimetheus d.v.s. den som först tänker efteråt. Prometheus betyder den, som tänker förut. Denna liknelse uppenbarade sig för mig i mytologisk gestalt. – – – Satan vrider den färgade skifvan för bådas ögon med löfte att skänka all jordisk lycka åt den som åt honom utlämnar sin själ. På grund af sin fiffighet låter Epimetheus sig bländas och förledas. Prometheus blir sin själ trogen. Jag trodde mig om, säger Spitteler vidare, att kunna utföra denna liknelse på åtta dagar. Den kräfde 13 år af mitt lif". Det ligger emellertid mycket annat i denna prosadikt.

Så mycket större blef Spittelers missräkning, när boken icke alls slog an. Men han höll fortfarande på eposets höga rang inom skaldekonsten. I en redogörelse för hans litterära verksamhet, afgifven till kommittén, har prof. Warburg yttrat följande, hvilket grundar sig på uttalanden i Spittelers skrift "Mein Schaffen und meine Werke": "Redan vid 20-års åldern fann han, att den episka poesien vore hans lefnadsuppgift. Spitteler anför Burckhardts ord, att eposet eger det kungliga företrädet att förvandla allt i lefvande händelser. Själf säger Spitteler, att eposet är en utströmning af mod, af äfventyrslusta, af fröjd öfver tillvarons yttre glans. Det är i hög grad världsligt, men öfverjordiskt, aldrig realistiskt eller prosaiskt. Ett realistiskt prosaiskt epos är detsamma som en på buken krypande örn".

Trogen den uppgift han kände sig förelagd planerade Spitteler ett nytt epos, större än det förra och skrifvet på vers. Allt hvad han skref mellan det förra och det tillkommande betraktade han som mellanspel.

Spittelers stora epos "Olympischer Frühling" utkom 1900–1905. En ny, delvis omarbetad, utvidgad upplaga utkom 1910.

Ur den antika mytologien äro flere namn upptagna, men icke de personligheter, åt hvilka de i forntiden voro gifna. Spitteler har skapat ett helt nytt mytologiskt system. Själf anser han – och med honom hans beundrare – att det är hans största verk och ett mycket storartadt. Men gensägelser hafva icke fattats. "Olympischer Frühling" är ett verk af en storartad, målmedveten fantasi, som innehåller intressanta drag och mycket som är vackert. Men öfver det hela hvilar en oneklig oklarhet. Detta verk i och för sig kan svårligen framkalla ett Nobelpris, men väl mycket annat, som Spitteler skrifvit.

Vid värdesättningen af de tre tyskskrifvande författarna har inom kommittén meningarne icke kunnat enas. Kommitténs flertal, bestående af Melin, Karlfeldt och undertecknad, anser, att ordningen dem emellan bör vara: Hauptmann – Spitteler – Schönherr, samt att Hauptmann bör, såsom fullt värdig, erhålla Nobelpriset odeladt.

Tegnér däremot uppställer följande ordning: Schönherr – Spitteler – Hauptmann och anser att Schönherr bör hafva priset eller, alternativt, att priset bör delas mellan Schönherr och Spitteler.

Därest Akademien skulle besluta en delning, ansluter sig kommitténs flertal till Tegnérs förslag, alldenstund vi anse ett deladt pris icke vara en tillräcklig utmärkelse för Hauptmann, hvilken i sin diktning är mycket kraftigare än de två andra, dem ingalunda undermålig i afseende på stilen, samt, hvilket de många upplagorna af

hans många arbeten intyga, talat och talar till en vida större allmänhet än någon af de två andra, hvilket ju icke saknar betydelse.

Det femte namnet, som uttogs vid den första stora utgallringen, tillhör den franske historikern *Ernest Lavisse*. Han föddes år 1842 i ett litet samhälle i Picardie. Fadern hade varit skrifvare hos en notarie, men därefter uppsatt en liten handel. Modern var en bonddotter. Knappa voro förhållandena i hemmet, men som gossen tidigt visade goda anlag för studier, erhölls hjälp, så att han kunde gå igenom de vanliga stadierna af undervisning, så att han år 1862 vann inträde i l'Ecole normale. Efter fortsatta studier blef han till gagnet, men ej till namnet, "le véritable chef du cabinet" hos Victor Duruy. Han ledde och deltog själf i kejsarprinsens undervisning. Efter prinsens död uppehöll sig Lavisse en tid i Tyskland och egnade grundliga studier åt Preussens historia. För doktoratet skref han en afhandling om Mark Brandenburg. Senare har han utgifvit Etudes sur l'Histoire de Prusse, La jeunesse du Grand Frédéric, Le Grand Frédéric avant l'avènement, Essais sur l'Allemagne impériale, Trois empereurs d'Allemagne. I det stora samlingsverket öfver Frankrikes historia, som utgafs under hans ledning, har Lavisse skildrat Ludvig XIV:s tidehvarf.

Han har äfven skrifvit en god Vue générale de l'histoire politique de l'Europe.

Rankes ord, att en historiker bör A) med yttersta flit samla sina material, B) med skarpsinnig kritik sofra dem och slutligen C) skrifva sitt verk så, att ingen förmår ana, hvilka mödor A och B kostat, hafva sin giltighet med afseende på Lavisse: ett grundligt forskningsarbete och en jämn, god, flärdfri framställning, hvilken man följer med nöje och med en känsla af trygghet.

Vid sidan af Lavisse's vetenskapliga verksamhet står en annan, hvilken, om ej direkt inverkande på Nobelpriset, dock bör i detta sammanhang framhållas. "Toute sa carrière a été une carrière de professeur. Il n'a jamais été un homme politique. C'est ainsi qu'il a pu, candidat académique, réunir des suffrages qui n'ont pas coutume de fraterniser. Les républicains ont voté pour cet ancien professeur du prince impérial. Ce vieux bonapartiste a recueilli des voix orléanistes."

Men detta får icke tolkas så som om Lavisse stode främmande för nutiden. "N'oublions pas" säger han, "nous qui vivons par nos études dans le passé, que la majorité des hommes vit dans le présent et a le souci de l'avenir. Ne nous excluons ni du présent ni de l'avenir. – Il faut que la haute Université se mêle intimement à la vie natio-

nale. Nous entendons bien ne pas ressembler à ces anciennes corporations qu'un savant illustre comparait à des statues oubliées dans un désert et montrant du doigt des routes depuis longtemps effacées".

I sina "Souvenirs", utgifna 1912, har Lavisse utförligt redogjort för sin skolgång. Att erfarenheterna, som den vakna ynglingen då gjorde, och hågkomsten af dem skulle verka på honom är naturligt. Han har också blifvit en reformator af det franska undervisningsväsendet i dess högre stadium. Det behöfves icke här en detaljerad redogörelse för hans upplysta, energiska arbete i denna riktning.

Lavisse synes vara förtjänt af ett Nobelpris.

På uppdrag

Hans Hildebrand.

P.M.

Emil Frida, äfven bärande namnet Jaroslav Vrchlický, uppställdes första gången som kandidat för Nobelpriset år 1904. Detta års Nobelkomité uttalade sig om honom på följande sätt.

"Oerhördt mångsidig i sin verksamhet är den böhmiske skalden Emil Frida – – – Om honom har vår utmärkte svenske öfversättare af slaviska litteraturalster Alfred Jensen skrifvit en innehållsrik monografi, där hans förtjenster varmt framhållas. Frida är lyriker, epiker, dramaturg, novellberättare, kritiker och äfven känd som utmärkt öfversättare af skaldeverk. Jensen har i sin skrift lemnat prof af hans diktning. Särskildt kejs. Frans-Josef-Akademiens i Prag ledamöter hafva föreslagit honom till årets pris, och han synes i sitt land åtnjuta ett mycket stort anseende. Komitén har i tyska öfversättningar studerat Fridas arbeten samt derjämte naturligtvis uppmärksammat Jensens öfversättningar af spridda stycken. Ett och annat verkar onekligen anslående. Så hafva exempelvis enskilda delar i Fridas "Barcochba" en viss storhet. Men totalintrycket har dock icke varit starkt, och särskildt gäller detta om Fridas mycket prisade lyrik. Nu är visserligen all äkta lyrik svåröfversättlig, enär just den lyriska tonen och doften så lätt förflyktigas, när sången löses från hemlandsspråkets jordmån. Men särskildt Tyskarne hafva ju ofta förträffligt öfversatt andra folkslags lyriska mästerverk, och man trodde sig därför i de tyska återgifningarna af Fridas poesi skola finna mycket som tilltalade sinnet och inför främlingen rättfärdigade den böhmiske skaldens stora rykte. Detta har dock knappast varit fallet. Denna diktning förefaller visserligen konstnärlig och synes vittna om en universell bildning, men den gör icke något intryck af vare sig mäktig eller konstnärlig ursprunglighet, och man känner sig sviken i sina förväntningar. Måhända ter sig saken på annat sätt för den, som kan studera diktaren på böhmiska. I öfversättning till andra tungomål vittna de nog ännu om talang, men icke egentligen om snille."

Frida har sedan år 1904 hvart år varit uppställd som kandidat till Nobelpriset, och i hvart års komitéutlåtande har hänvisats till utlåtandet af år 1904.

Jensen, som är en entusiastisk beundrare af Frida, har gång efter annan gjort tillägg till den första uppsatsen om honom, afgifven i Jensens egenskap af att vara medlem af Akademiens Nobelinstitut, och till det arbete han utgifvit öfver Frida. Äfven i år har han inkom-

mit med en utförlig P.M., synnerligen varmhjärtad, i hvilken han nämner, att Fridas lifsgerning var afslutad. Innan komitén på hösten sammanträdde var Frida död. Efter den praxis, som hittills blifvit följd inom Akademien, kunde denna P.M. icke leda till någon åtgärd.

Jag får tillägga följande.

Frida var, liksom en och annan slavisk författare i öfrigt, ytterst produktiv. Hans lyriska dikter fyller 70 volymer, hans utgifna sonetter äro till antalet 900. Om än störst som lyriker, har han sysselsatt sig, såsom redan är nämndt, med andra arter af skaldskap. Med en sådan produktivitet är det omöjligt att i allt, icke ens i det mesta, åstadkomma arbeten, som äro mästerverk. Obekantskapen med språket gör det för komitén omöjligt att genom en jämförande granskning skilja ut det verkligt betydande från det af underordnadt värde. Under sådant förhållande är det omöjligt att så godt som blindt rätta sig efter uttalanden af entusiastiska beundrare.

Att Fridas verksamhet varit af den största betydelse för hans folk, är uppenbart, och denna betydelse är så mycket större, som han icke var någon ur-čeck, utan, med all kärlek till sitt folk och sitt land, var kosmopolitiskt anlagd och derigenom kunde åt de sina uppenbara äfven andra nationers och tiders mästerverk.

Men – och detta synes mig vara af stor betydelse – hans verksamhet kom ett jämförelsevis litet folk till godo, icke det stora allmänna. Hans verksamhet blef derigenom fruktbärande endast inom ett litet område, och den kan derföre icke – synes det mig – ställas i direkt jämförelse med deras verksamhet, som talat till många millioner af menniskor och derigenom gjort större gagn för menskligheten. Vid denna synpunkt äro vi ju skyldiga att fästa oss.

Jag nämnde nyss hittillsvarande praxis. När någon af kompetent person föreslagen kandidat aflidit innan beslut fattats om priset, har han ansetts vara utgången ur täflingen. Att komitén följt hittillsvarande praxis, torde den derföre icke böra klandras.

Det har anmärkts, att i ett fall – i Vetenskapsakademien – hade förslag förelegat om utdelande af priset åt död man och att många röster afgifvits för priset åt den döde. Men mellan detta fall och det nuvarande förekommer en stor skilnad. I det tidigare fallet hade vederbörande komité beslutat att föreslå personen i fråga till erhållande af priset *innan han afled.* I nu föreliggande fall har Fridas namn blifvit vid komiténs första sammanträde nämndt, men icke vidare förekommit.

För min del får jag på det bestämdaste afstyrka, att Fridas namn upptages, då Akademien skrider till beslut om utseende af årets Nobelpristagare.

Stockholm den 30 oktober 1912

Hans Hildebrand

Svenska Akademien beslöt den 14 november 1912 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Gerhart Hauptmann "förnämligast för hans rika, mångsidiga, framstående verksamhet inom den dramatiska diktningens område".

1913

Förslag till Nobelpris i litteratur 1913.

Nr. 1. *Benito Pérez Galdós*, föreslagen af medlemmar af Spanska akademien samt af åtskilliga litterära samfund i Spanien.

Nr. 2. *Carl Spitteler*, föreslagen af professorer i Bern, Leipzig, München och Berlin.

Nr. 3. *Salvatore Farina*, föreslagen af medlemmar af Reale Istituto Lombardo i Milano.

Nr. 4. *Grazia Deledda*, föreslagen af L. Luzzatti, professor i Rom, och F. Martini, medlem af Accademia della Crusca.

Nr. 5. *Henrik Pontoppidan*, föreslagen af professor Adolf Noreen.

Nr. 6. *Pierre Loti*, föreslagen af G. Hanotaux och E. Lavisse, medlemmar af Franska akademien.

Nr. 7. *Salvador Rueda*, föreslagen af professorer i Madrid.

Nr. 8. *Edmond Picard* (écrivain et jurisconsulte), föreslagen af Maurice Maeterlinck.

Nr. 9. *Karl Gjellerup*, föreslagen af medlemmar af Danske Videnskabers Selskab samt af åtskilliga tyska professorer.

Nr. 10. *Anatole France*, föreslagen af professor Richard M. Meyer i Berlin.

Nr. 11. *Émile Faguet*, föreslagen af Ém. Boutroux, medlem af Franska akademien.

Nr. 12. *Verner von Heidenstam*, föreslagen af professor Fr. Wulff i Lund.

Nr. 13. *Sven Hedin*, föreslagen af densamme.

Nr. 14. *Angel Guimerà y Jorge*, föreslagen af medlemmar af R. Academia de Buenas Letras de Barcelona.

Nr. 15. *Harald Høffding*, föreslagen af medlemmar af Danske Videnskabers Selskab.

Nr. 16. *Thomas Hardy*, föreslagen af 97 medlemmar af the Royal Society of Literature i London.

Nr. 17. *Rabindranath Tagore*, föreslagen af T. Sturge Moore, medlem af samma sällskap.

Nr. 18. Professor *Edward Dowden*, föreslagen af James Lindsay, medlem af samma sällskap.

Nr. 19. Lord *Morley*, föreslagen af Lord Avebury, medlem af samma sällskap.

Nr. 20. Prisets delning mellan *Adolf Frey* och *Carl Spitteler* föreslås af W. Oechsli, professor i Zürich.

Nr. 21. *Henri Bergson*, föreslagen af Vitalis Norström.

Nr. 22. *Ernest Lavisse*, föreslagen af Frédéric Masson, R. Poincaré, Paul Hervieu och Marcel Prévost, medlemmar af Franska akademien, samt af Hans Hildebrand.

Nr. 23. *Ernst von der Recke*, föreslagen af medlemmar af Danske Videnskabers Selskab.

Nr. 24. Lord *Avebury*, föreslagen af Hans Hildebrand.

Nr. 25. *Jakob Knudsen*, föreslagen af Per Hallström.

Nr. 26. *Peter Rosegger*, föreslagen af K. A. Melin.

Nr. 27. *Juhani Aho*, föreslagen af densamme.

Nr. 28. *Francis C. Welles*, föreslagen af Carveth Read, professor i London.

Utlåtande angående 1913 års pristäflan af Svenska Akademiens Nobelkommitté

I öfverensstämmelse med Stiftelsens Grundstadgar hafva 28 till detta års pristäflan inlämnade förslag kunnat upptagas till omprö-fning. Från de föreslagnes antal må dock *N:r 18 Edward Dowden* och *N:r 24 Lord Avebury* afdragas såsom numera aflidne. Återstå alltså 26 namn, till största delen redan förut framställda såsom värdiga att komma i åtanke, men äfven några nytillkomna.

Det har förefallit Kommitterade lämpligast att i detta utlåtande endast omnämna dem, som under öfverläggningarna varit jämförelsevis mest på tal. Härmed vilja dock Kommitterade ej hafva sagdt, att icke flere af de öfriga, som ju i föregående utlåtanden varit föremål för mer eller mindre utförliga granskningar, också denna gång eller framdeles, om de åter föreslås, skulle kunna förtjäna att tagas i närmare betraktande vid Akademiens prisutdelning.

Angående den nu för första gången föreslagne *Francis C. Welles (N:r 28)* och hans insända arbete *Principles of Sociology* torde det vara nog att åberopa Herr Hallströms uttalande på grund af den kännedom, som han tagit därom. För ett Nobelpris föreligger ej här någon den ringaste motivering.

Äfven *Edmond Picard (N:r 8)* är ett nytt namn, som dock visserligen må vara ägnadt att allvarligare beaktas såsom buret af en i sitt hemland, Belgien, säkerligen sedan länge högt uppskattad och inflytelserik personlighet, om än celebriteten ej har sträckt sig synnerligen långt utöfver sina territoriella gränser. En grupp af inhemska rättslärde har med sin regerings officiella understöd till förslagets främjande betonat "de samlade alstren af Picards juridiska verksamhet och särskildt hans afhandling *Le Droit Pur*." Nobelpristagaren Maeterlinck, som i sin utförliga motivering till förslaget gifver ett slags karakteristik af hans lif och offentliga betydelse, har, såsom sig bör, å sin sida lagt tonvikten på hans egendomliga vittra författarskap. Af allt framgår, att Picard, som är född 1836, under sin långa lefnad spelat en framstående roll inom skilda områden af de belgiska samhällsrörelserna och till slut kommit att intaga en af olika partier erkänd ställning. Hans produktion har, efter hvad de insända skrifterna gifva vid handen, varit mycket omfångsrik och växlande i fråga om ämnen och behandlingssätt.

Nobelinstitutets tjänsteman, Dr. Söderman, till hvars redogörelse för öfrigt må hänvisas, har helt naturligt företrädesvis hållit sig till

Picards novellistiska, dramatiska och andra poetiska arbeten och därvid kommit till det resultatet, att "hans alltid brinnande aktivitet och vidsträckta intressesfär äro imposanta", men att han "såsom fritt skapande litterär förmåga" ej kan ställas mycket högt. Detta omdöme synes äfven rättfärdigadt genom de meddelade sammandragen och profven, som vittna om en viss improviserande dilettantism jämte en oförneklig böjelse för bisarra och smaklösa öfverdrifter i syften och framställning. Om någon originalitet i djupare mening torde knappast kunna vara tal.

Hvad Picards juridiska författarskap beträffar, har detta, förutom en mängd skrifter af mera tillfällig syftning, egentligen bestått i planläggandet och ledningen af ett vidlyftigt, ännu ofullbordadt företag, som under namn af *Les Pandectes Belges* afser att gifva en sammanfattande öfversikt af den belgiska rätten. Le Droit Pur, som med hänsyn till Nobelpriset framställes såsom hans förnämsta verk, utgör ett rättsencyklopediskt eller rättsfilosofiskt utkast, som i flerfaldiga afseenden bär tydliga spår af den ursprungliga föreläsningsformen. Det torde icke rättvisligen kunna häfdas, att denna skrift, som utan fastare och djupare underlag af kritiskt sofrad beläsenhet inom den vetenskapliga litteraturen företer en blandning af historiska och naturrättsliga konstruktioner, af positivism i Comtes stil och af andra föga genomtänkta åskådningar, dels lånade från Jhering, dels och till sist utmynnande i åtminstone halfsocialistiska framtidshägringar, skulle förplikta Akademien att skänka författaren framför många andra en sådan utmärkelse, så mycket mindre som äfven den stilistiska dräkten gör ett disharmoniskt intryck genom sina skiftningar från abstrakt torrhet till hvarjehanda, mestadels billiga retoriska figurer. Kommitterade vilja likväl ingalunda i detta sammanhang öfverhufvud uttala sig emot den grundsats, som Maeterlinck söker göra gällande för Picards räkning, nämligen att Nobelpriset äfven må kunna tilldelas rättsvetenskapliga arbeten och författare, för såvidt som öfriga förutsättningar äro gifna.

Grazia Deledda (N:r 4) är föreslagen af två framstående italienska akademiledamöter, och det är antagligt, att hennes namn, om hon får lefva och verka, äfven framgent skall möta oss på vår förslagslista såsom ett af de mer och mer bemärkta och i betydelse tillväxande inom hennes fäderneslands litteratur. Såsom född år 1873 har hon ännu tiden för sig, och för vitterhetens vänner äfven utom Italien skall det blifva af stort intresse att följa hennes vidare utveckling, som hittills synes hafva burit hennes författarskap alltjämt framåt och uppåt, i synnerhet sedan hon efter sitt giftermål och sin

öfverflyttning till Rom år 1900 förvärfvat en vidgad synkrets och den högre bildningens bakgrund och stöd för den poetiska bearbetningen af ungdomens intryck och minnen från sin jämförelsevis afstängda och efterblifna hembygd Sardinien. Det nya och oväntade i hennes uppträdande härleder sig just från hennes förmåga att sprida diktens skimmer omkring denna fornåldriga hembygds egendomliga folkseder och människotyper. Ett sådant ämnesval kan förefalla snäft begränsadt och ensidigt, men det har lyckats henne allt bättre att förläna sina skildringar ett allmänt mänskligt intresse, på samma gång som hennes karaktärers och deras omgifningars intensiva och liffulla färger aldrig hafva förlorat sig under den moderna kulturens belysning.

För närvarande torde det ej vara behöfligt att ingå på en utförligare granskning af hennes särskilda arbeten. Tills vidare kan man därför nöja sig med den väl affattade öfversikt, som Nobelinstitutets tjänsteman, Herr Hagberg, enligt Kommitterades uppdrag har lämnat. Han har, förutom en allmän karakteristik, meddelat en framställning af hufvudinnehållet i hennes båda romaner *Elias Portolù* och *Cenere* ("Aska"). Han påpekar äfven, att den utländska kritiken uppmärksammat åtskilliga likheter i stämningar och teckningssätt emellan Grazia Deledda och vår Selma Lagerlöf, – likheter, som visserligen måhända i någon mån torde sammanhänga med ett bestämdt inflytande af den senare på den förra, men som tillika måste ovedersägligen anses vittna om ursprungliga gemensamma riktningar i de båda författarinnornas anlag trots deras icke mindre tydliga personliga och nationella skiljaktigheter. Hos båda råder en lefvande samkänsla med hembygdens natur och folklynne, samma slags lust och kraft att skildra deras yttringar i ett inbördes sammanhang, men hos Grazia Deledda taga sig sådana drag mera plastiska och lugnare uttryck i öfverensstämmelse med det sydländska landskapets och lifvets klarare utpräglade former. Själfva de mänskliga viljorna och lidelserna däremot framträda starkare och mindre naturbundna än de sväfvande stämningarna, som vinna större öfvervikt under våra nordiska lifsvillkor.

Kritiken har riktat flere befogade anmärkningar mot Grazia Deleddas länge mindre upparbetade stil, mot en viss löslighet i hennes romaners komposition, mot deras stundom liksom lama afslutningspartier, mot hennes traditionellt naiva tro på banditnaturernas förborgade goda hjärtelag, hennes böjelse för att inveckla sina gestalter i ohjälpligt förvirrade sedliga konflikter. Det bör dock erkännas, att dessa brister dels försvinna, dels trängas tillbaka, ju säkrare

hon framskrider på den väg, som hon åt sig utstakat.

Därom öfvertygas man i all synnerhet af hennes senaste roman, *Canne al vento* ("Rö för vinden"), som Herr Hagberg endast kunnat i förbigående omnämna såsom en ännu ofullbordad tidningspublikation, men som sedan någon tid är tillgänglig äfven i bokform. Hennes stil i detta arbete präglas af en oförkonstlad, men konstnärlig och med ämnet förträffligt samstämmande enfald i ordets ädlaste mening. Berättelsen, som liksom förut är hämtad ur det sardiska folklifvet, med inblandade moderna folkdikter på inhemsk dialekt, fortlöper i jämn episk bredd, ehuru omflätad af flere spännande och naturligt funna episoder, vinner till sist sin osökta upplösning i några på samma gång gripande och enkelt, rentaf med en viss humor framställda försoningsscener utan falska melodramatiska och sentimentala effekter. Hufvudpersonen är liksom Elias Portolù en moraliskt och juridiskt vilsekommen yngling, men i motsats till denne skildrad utan något slags försök till romantiskt förhärligande af hans brottsliga anlag. Han kommer efter sin äfventyrliga bana på fastlandet till sin aflidna moders sardiska hembygd för att där söka upprättelse och skygd, men i sitt lättsinne och dagdrifveri gifver han genast anstöt till oro och förvecklingar inom det undangömda och fredliga småstadssamhället. Han kan ej ens undgå att i det närmaste ruinera sina vänliga mostrar, tre äldre adelsfröknar, hvilkas olikartade lynnen och sällsamma lefverne under knappa omständigheter tecknas på ett i hög grad intresseväckande sätt. Räddningen kommer omsider förnämligast genom deras trotjänare, en i sin art från många sidor ypperligt belyst karaktär, som ännu på dödsbädden hinner upplefva utsikterna till det hotade hemmets och dess förfallna ättlings återställande under fastare lifsband. Ett sådant arbete af en redan mognad diktkonst synes onekligen lämpadt att afväpna många inkast, som man hittills har upprepat emot författarinnans begåfning.

Emellertid finna Kommitterade ej tillräckliga skäl föreligga för att nu föreslå Grazia Deledda till erhållande af Nobelpriset.

Rabindranath Tagore (N:r 17), en indisk författare från Bengalen, är föreslagen af en medlem af den engelska *Royal Society of Literature*, som likväl icke ansett nödigt att bifoga någon framställning af skälen för sin höga uppskattning af skalden och hans verk.

Under sådana omständigheter har bekantskapen med hans nyligen på engelska, i ett slags rytmisk prosastil, af honom själf återgifna diktsamling *Gitanjali (Song Offerings)* för Kommitterade inneburit en öfverraskning af egendomlig art. Herr Hallström, som enligt sär-

skildt uppdrag afgifvit sitt uttalande därom, har framhållit anledningarna till denna öfverraskning och antydt de spörsmål, som därigenom måste väckas. Det lider intet tvifvel, att vi i detta fall stå inför en litterär företeelse, som påkallar allvarlig uppmärksamhet, och att Rabindranath Tagore, liksom Grazia Deledda, äfven framdeles kommer att taga vår uppmärksamhet i anspråk. Det gäller således för oss att hvarken förhasta vårt slutomdöme till hans förmån eller genom fördomar mot det exotiska i hans uppträdande och mot hans västerländska beundrares ofta reklamartade förfaringssätt låta hindra oss i en omsorgsfull pröfning af hans verkliga betydelse inom sitt folks kulturlif och inom litteraturen öfverhufvud. Ett sådant orienteringsbehof är hvad som nu närmast ligger för handen, men på grund af de svårigheter, som själfva sakens natur framvisar, och med de ofullständiga hjälpmedel, som ännu så länge stå oss till buds, kan detta behof endast tills vidare och i ganska begränsad omfattning tillfredsställas.

Den nu tillgängliga öfversättningen kan såtillvida anses likvärdig med ett originalarbete, som författaren själf iklädt sina dikter en främmande dräkt efter sin egen ingifvelse och med fritt begagnande af det lånade tungomålets uttrycksmedel. Att han i denna sin sträfvan lyckats på ett sällspordt sätt, därom vittna de talrika lofordande, ej sällan entusiastiska anmälningarna i engelska och amerikanska tidskrifter och tidningar af olika religiösa, politiska och litterära partifärger. Denna enstämmighet är så mycket märkligare, som man annars plägat betrakta det såsom någonting nästan självklart, att äfven högt begåfvade indiska män, som kommit i åtnjutande af modern skolundervisning och universitetsbildning, likväl aldrig visat sig i stånd att fullt tillägna sig det engelska språkets egendomlighet med tillbörlig smak och måtta i ordval och satsbyggnad, åtminstone ej för såvidt de stilistiska syftena sträckt sig utöfver dess användning för rent praktiska uppgifter. I fråga om Tagore har man däremot förvånat sig just öfver hans lika korrekta och klassiskt rena som personligt djärfva språkbehandling, i det att han mäktar gifva sina högstämda känslor och betraktelser så undersamt rika och fängslande former utan att någonsin hemfalla till den bisarra svulst, som anses utmärkande för hans landsmän.

Diktsamlingens formella egenskaper hafva dock trädt tillbaka för den tjusningskraft, som man funnit i dess innehåll. Gitanjali är en religiös poesi, ett vittnesbörd om en mystisk fromhetstyp, som verkat såsom en oväntad uppenbarelse från det hedniska Österlandet. Denna nya religiösa sensation har här och där i den anglosaxiska

pressen, såsom det plägar ske under de teosofiska svärmeriernas propaganda, framkallat sådana utbrott af hänförelse, att den kritiska misstänksamheten lätt skulle kunna frestas till afgjordt motvärn. Men om man bortser från dylika öfverdrifter och håller sig till det omedelbara intrycket af det stämningslif och den åskådningskrets, som mer eller mindre tydligt afslöjas i Tagores dikter, så måste man erkänna, att han framstår såsom lyssnande till naturens röster i en varm tro på upphöjda ideal af hemlighetsfullt ursprung. Det skulle här föra för långt att meddela ordagranna utdrag, som för öfrigt icke torde rätt uppfattas utan genomgående inbördes jämförelse och däraf understödd utläggning. För det ändamål, som nu afses, må det vara tillfyllest att blott framhålla några allmänna karaktäristiska särmärken, som man finner sig kunna skönja. Hans tro är icke af den panteistiska och i själfva verket abstrakta art, som vanligen anses kännetecknande för Indiens högre kultur. Om han söker gudomen i naturen, så finner han där en lefvande personlighet med allmaktens drag. Bön, lof och innerlig kärlek genomströmma de sångoffer, som han uppsänder till sin namnlöse gud. Asketisk och äfven etisk stränghet synes främmande för hans gudsdyrkan, som kan betecknas såsom ett slags estetisk teism, om också dess motsats till det inhemska mångguderiet ingalunda är skarpt utpräglad. I det hela taget måste tvifvelsmål uppstå om hvad som hos honom är rent personligt och hvad som bör tillskrifvas mer utbredda riktningar inom de indiska folkens andliga utveckling.

Enligt hvad som kunnat inhämtas af hittills meddelade underrättelser, äfven från indiska källor, tillhör han en gammal släkt, som i Bengalen intagit en framskjuten ställning genom rikedom och andliga gåfvor på mångahanda arbetsfält. Hans fader, Debendranath Tagore, anslöt sig till den under namnet *Brahmo Somaj* bekanta religiösa, af kristendomen påverkade rörelsen, men sökte gifva denna en mer förmedlande nationalistisk hållning. Själf är han för närvarande en man om något öfver femtio år och har sedan länge i sitt hemlands samhällslif och litteratur gjort betydande insatser, om hvilkas uppskattning det lifliga deltagandet i hans nyligen firade jubelfest burit vittne. I sin ungdom har han studerat äfven vid University College i London. Efter hemkomsten följde han sin fader på vidsträckta resor i Bengalen och Himalaya. Men sedan han till dennes borgenärer afstått sitt arf, utan att han därtill kunnat anses strängt juridiskt förpliktad, förde han någon tid enligt urminnes sed ett kontemplativt eremitlif på en båt i en biflod till Ganges. Efter hans återinträde i världsliga bestyr växte snart och ständigt hans

anseende för luttrad och, så att säga, profetisk visdom. Ur den friluftsskola, som han samlade omkring sig i västra Bengalen under mangoträdens skygd, hafva hängifna lärjungar framgått, som utbredt hans inflytande öfver hela landet. Huru han personligen ställt sig till de senaste årens sociala och politiska agitationer, har ännu icke blifvit offentligen kändt. Men äfven i Englands konservativa och imperialistiska press hälsas han fortfarande med värme under sitt långvariga besök i Europa, hvilket står i samband med utgifvandet af hans diktsamling och andra publikationsplaner. I somras var han en af de bemärkta gästerna vid en religionskongress i Paris. Äfven under den senaste tiden finner man hans namn omtaladt i referat från hvarjehanda sammankomster i London. Han synes alltså vara på god väg till hvad man kallar världsrykte.

Om hans författarskap, som till den ojämförligt största delen ännu döljes af det i Europa föga kända bengaliska originalspråket, kan man svårligen bilda sig någon klar föreställning, innan man lärt bättre känna dess rika omfång, som sträcker sig till såväl prosa som poesi, till dramatik såväl som lyrik, till novellistiska, litteraturkritiska, filosofiska och politiska ämnen. Man lär snart hafva att vänta flere öfversättningar; mot tolkningen, genom en mindre språkförfaren landsman, af några nyligen utkomna folklifsskildringar, har emellertid den engelska kritiken uttalat sina betänkligheter. Gitanjali utgör endast ett urval bland mångfaldiga andra dikter, som enligt kännares utsagor tjusa genom en mångskiftande inbillningskraft, sällsynt välljud och en fulländad versifikation. Att döma om denna samlings betydelse i förhållande till skaldens läggning i det hela och till de drifkrafter, som bestämt hans utveckling, måste därför anses för tidigt. Af vissa uppgifter framgår, att han tagit starka intryck af den poesi, som sedan många århundraden tillbaka utvecklat sig i sammanhang med Vishnu-kultens spridning. Det är förut bekant, såsom en frukt af den nyare religionshistoriska forskningen, att denna kult bildar en af de många formerna för den *bhakti*, den af brinnande gudskärlek och gudsförtröstan uppburna fromhet, som alltifrån den äldre medeltiden, delvis under kristna och andra främmande inflytelser, sökt sina trosideal hos hinduismens olikartade, men hvar för sig ofta nästan monoteistiskt fattade mytiska gestalter. Först när dessa historiska förbindelsetrådar hunnit något tydligare utredas, kan det blifva möjligt att till ledning för självständiga värdeomdömen, skilja emellan de ursprungliga och de traditionella elementen i Rabindranath Tagores religiösa mystik och poesi, som ju för öfrigt lifligt erinrar västerländska läsare om motsvarande förete-

elser ända från den platonska idealerotiken och Höga Visans allegoriska tolkning till St. Bernhard och St. Franciscus, Zinzendorf och hans Herrnhut.

Tills vidare kunna således Kommitterade blott stanna vid uttalandet af sitt intresse för den märklige indiske skaldens framtida bana.

Angående *Henrik Pontoppidan (N:r 5)* och *Jakob Knudsen (N:r 25)*, den förre föreslagen af Professor Noreen, den senare af Herr Hallström, har Docenten Vetterlund på anmodan inlämnat två jämförande uppsatser med allmänna karakteristiker af deras författarskap jämte redogörelser för några af deras hufvudarbeten. I likhet med honom finna Kommitterade, att en viss parallelism skulle kunna uppdragas emellan dessa båda danska, hvar i sin art betydande romanförfattare, men känna sig ej beredda att nu uttala sig på ett afgörande sätt om deras ömsesidiga förhållande eller om deras förtjänster och brister med hänsyn till Nobelpriset. Deras produktion är så omfattande och tillika så inbördes skiljaktig, att dess granskning kräfver omsorgsfullt öfvervägande från olika synpunkter och måste uppskjutas till något annat tillfälle, som helt visst kommer att erbjuda sig äfven i fråga om deras namn. De befinna sig också båda i fullt arbetskraftig utveckling. Så har just i dessa dagar en ny roman af Jakob Knudsen utkommit. För denna gång synes man endast kunna säga, att han framför Pontoppidan gör ett omedelbart starkare intryck på grund af sin djupare och mera etiskt utpräglade människoskildring, sin förmåga att ställa olika karaktärer i de skarpa konflikternas belysning, som visserligen stundom störes af någon benägenhet för kanske onödigt drastiska effekter och sofistiska paradoxer.

Om filosofen *Henri Bergson (N:r 21)* har förslagsställaren, Herr Norström, enligt särskild anhållan lofvat insända en vägledande utredning, som Kommitterade anse sig väl behöfva för att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma den i våra dagar så berömde och inflytelserike tänkarens berättigande till Nobelpriset. Han föreslogs redan förra året af den numera aflidne engelske författaren Andrew Lang, och sedan dess föreligger till Kommitterades och Akademiens förfogande en utförlig redogörelse för hans världsåskådning af Professor Herrlin, hvars väsentligen positivistiska kritik likväl synes tarfva en komplettering äfven från andra synpunkter. Det är ju kändt, att Bergsons nya uppslag i sin mån bidragit att förstärka de idealistiska riktningarna inom samtidens filosofiska tankearbete.

Bland förut föreslagna namn märkas därjämte de båda spanska

skalderna, katalanen *Angel Guimerà (N:r 14)* och kastilianen *Salvador Rueda (N:r 7)*, om hvilka Kommitterade redan i sitt utlåtande för år 1909 yttrade, att "enhvar af dem är fullt värdig Nobelpriset". Om Guimerà har Herr Hagberg till Kommitterades tjänst för innevarande års pristäflan affattat en synnerligen upplysande framställning, som ytterligare bestyrker den i sin hembygd så högt uppburne mannens mångsidighet och begåfning. Emellertid hafva Kommitterade, utan att vedersaka det förut afgifna omdömet, lika litet denna gång som under de förflutna åren ansett sig böra förorda vare sig honom eller Rueda framför andra med liknande anspråk.

Skulle Akademien fälla sitt utslag till förmån för antingen österrikaren *Rosegger (N:r 26)* eller schweizaren *Spitteler (N:r 2)* omedelbart efter preussaren eller rikstysken Hauptmann, så torde ingen äga rätt att påstå, att en och samma nation blifvit otillbörligen gynnad vid vår prisutdelning. Ty oaktadt det gemensamma tyska folknamnet representera dock både den ene och den andre hvar sin särskilda nationalitet i såväl språkbehandling som diktarlynne, liksom äfven t.ex. Maeterlinck låter bestämdt afsöndra sig från den egentliga franska litteraturens domvärjo. Herr Hallström har för Kommitterades räkning anställt en förnyad granskning af bådas förtjänster, sådana de för närvarande te sig. Han har därvid funnit, att Roseggers senast utgifna nutidsroman och hans valda förut otryckta dikter ånyo ådagalägga den lefnadsfriska skriftställarens obrutna alstringskraft, ehuru han ej vill gå så långt som att upprepa omdömet i utlåtandet för år 1911, att "Rosegger är väl värd det vittra Nobelpriset." Hvad Spitteler angår, hvars lyrik i utlåtandet för år 1912 vunnit så varmt erkännande, har Herr Hallström till stöd för hans kompetens till priset främst betonat de oförnekliga skönheterna i hans "Olympischer Frühling," som annars i sitt ämnesval och sin komposition företer åtskilliga stötestenar för en modern uppfattning. Kommitterade hemställa för öfrigt till Akademien att taga i öfvervägande, huru mycket afseende bör fästas vid dessa båda författares fosterländska berömmelse och stigande internationella uppskattning, som i fråga om särskildt Rosegger sträckt sig ända därhän, att under det förflutna året hans lif och arbeten blifvit utförligt och grundligt behandlade i en akademisk afhandling vid universitetet i Paris.

Dansken *Karl Gjellerup (N:r 9)* har bakom sig en hel rad af intresseväckande verk, som tillika vittna om hans mogna klassiska bildning och hans äfven i Tyskland erkända förtrogenhet med den indiska, enkannerligen den buddhistiska tankevärlden och kulturen. I

utlåtandet för år 1911, där hans egendomliga utveckling, från disharmonisk till mera fördjupad lifsåskådning, skildras med angifvande af hans förnämsta arbeten och deras syften, karakteriseras han såsom "en högt sträfvande ande och en betydande diktare." Helt nyligen har han utgifvit en roman i två band med ämne ur det nutida danska samhällslifvet under titeln "Rudolph Stens Landpraksis." Däri tecknas med fin psykologisk insikt och grannlaga smak en ung läkares kärleksäfventyr i sitt herrgårdsumgänge på södra Själland och i sammanhang därmed hans omvändelse från krass materialism till tro på människans ädlare natur och bestämmelse. Framställningen lider måhända, såsom hos så många andra danska författare, af en viss mångordighet i stilen och öfverflödande bredd i beskrifningar af hvarjehanda småsaker och personliga egenheter. Men gestalterna, som alla skildras med säker hand och därjämte human medkänsla, framträda skarpt och klart mot det fridfulla och vänliga landskapets bakgrund. I all synnerhet fäster man sig vid diktarens egentliga språkrör, den ridderlige jägmästaren och hans älskvärda fosterdotter, hvilkas af ett slags populär buddism med anstrykning från Schopenhauer färgade fritänkeri alltmer närmar dem till den varmhjärtade ortodoxe landtprästens åskådningssätt. Oaktadt några alltför påträngande resonerande debatter emellan berättelsens personer framgår tendensen osökt ur de fyndigt anordnade konflikternas upplösning, som utmynnar i häfdandet af äktenskapets helgd och det samhällsgagneliga arbetets allvar. Hvad man än för öfrigt må hafva att säga om detta arbete, så lär det åtminstone ej kunna bestridas, att Gjellerup därmed gjort sitt bästa i hvad Nobels testamente betecknar såsom "idealisk riktning."

Om den franske historikern *Ernest Lavisse (N:r 22)* kan det här vara öfverflödigt att återgifva de uppgifter, som meddelas i utlåtandena för åren 1909 och 1912. Kommitterade vidhålla äfven nu, att han "synes vara förtjänt af ett Nobelpris." Han har bland de förste gifvit uppslagen till den franska häfdaforskningens förnyelse under den senaste mansåldern. Han intager fortfarande och sedan långt tillbaka en ledande ställning inom den tredje republikens vetenskapliga organisationsarbete och i allmänhet dess högre undervisningsväsen. Hans talrika historiska skrifter röja stor skicklighet och takt framför allt i grupperingen af den förgångna monarkiens insatser till den nuvarande samhällsordningens förberedelse jämte ett allvarligt bemödande att fylla den samvetsgranna källkritikens kraf, om också en och annan yngre förmåga torde öfverträffa honom i mångsidigt betraktelsesätt och synpunkternas självständighet. Skulle Akade-

miens val falla på honom, så vore vi så godt som förvissade om det lifligaste erkännande af en sådan hyllning från Frankrikes nu bestämmande auktoriteter inom olika områden.

Kommitterade hafva likväl förenat sig om att denna gång till Nobelpriset föreslå en annan fransk, högt förtjänt och i samtidens andliga lif djupt ingripande man, som med hela sin självständiga hållning står utanför och, man kan väl säga, öfver alla officiella politiska förbindelser och alla snärjande äldre eller nyare partiband. Vi åsyfta ledamoten af Franska Akademien, Professorn i fransk poesi vid Sorbonne *Émile Faguet (N:r 11)*, som är föreslagen af den framstående religionsfilosofen Boutroux.

Om Faguets personliga öden, som förlupit jämnt och normalt i oafbrutet litterärt arbete, är icke mycket att förtälja. Han är född i La Roche-sur-Yon 1847, studerade först vid ett lyceum i Poitiers och sedan vid École Normale, det bekanta seminariet för högre lärarbildning i Paris, tjänstgjorde därefter under många år vid flere läroverk i landsorten och Paris, kallades 1890 såsom vikarie till den lärostol vid Sorbonne, som han innehar såsom ordinarie från 1895, och invaldes i Franska Akademien 1901. Han har, såsom snart sagdt alla franska författare, varit flitig medarbetare i en mängd tidskrifter och tidningar (alltifrån 1869), har äfven själf grundlagt och utgifvit en egen tidskrift, "Revue Latine".

I en uppsats, som Dr Söderman enligt uppdrag inlämnat, karakteriseras Faguet förnämligast såsom litterär kritiker, men oaktadt han i detta fack tillhör Frankrikes yppersta namn och väl kan betecknas, för att nyttja Boutroux' ord, såsom "le Sainte-Beuve de notre époque", är det likväl ej i främsta rummet denna hans verksamhet, som föranledt Kommitterade att akta honom värdig den högsta utmärkelse vår Akademi har att tillerkänna litteraturens målsmän. Faguet är någonting mer än en vitterhetens kännare och granskare, så villigt det än må medgifvas, att just hans litteraturhistoriska lärdom, hans estetiska omdöme och formsinne satt honom så mycket bättre i stånd att fylla de vidgade och mera djupgående uppgifter, som han efter hand har förelagt sig. Men när det gäller att skärskåda hans egentliga betydelse, sådan denna alltmer utvecklat sig under årens lopp, då måste det närmast tagas i betraktande, att han står såsom nutidens främste representant för ett särskildt litteraturområde, som ända från nyare tidens början har haft sina gifna åligganden inom den franska kulturen, icke minst för uppodlandet af och hägnandet af dess verkliga klassicism i högre mening.

Ingen kan rätt förstå hvad äkta själfull och fruktbringande fransk

bildning i grunden innebär, om detta litteraturområde lämnas å sido. Har det ofta med rätta blifvit anmärkt, att franska inflytelser i äldre tider och äfven i våra dagar främjat å ena sidan en viss ytlig konventionalism, å andra sidan ett ansvarslöst lättsinne i litteratur och seder, så finna dylika iakttagelser och anklagelser sina utgångspunkter i yttringar af hvad Faguet själf kallar "la petite imitation", – i den billiga och fåfängliga efterhärmningen, inom pliktförsumliga samhällskretsar och bredare folklager eller hos främmande stamskilda och mindre utvecklade nationer, af den förfinade odlingens bestickande konstgrepp och åthäfvor, med förbiseende af dess innersta kärna och lifsbetingande drifkrafter. Därför må man, för att motverka mindre önskvärda franska inflytelser, söka rikta uppmärksamheten på de mera förborgade hjälpmedlen till deras uppfattning i vederbörliga proportioner och i det nationella lifvets djupare sammanhang. Det är just hvad så många män med lysande gåfvor alltid hafva gjort och ännu göra i själfva Frankrike, och därför ledsagas dess kulturutveckling alltigenom af en inre kritik, som ingalunda inskränker sig till litteratur och konst, och som visserligen framträder i olika och växlande, själfva inbördes kritiskt stämda former, men som i sin helhet utgör en stormakt i de skapande andarnas täflan med hvarandra om herradömet öfver det lättrörliga folkets hjärtan och sinnen.

Fransmännen pläga med namnet *Moralistes* beteckna sådana författare, som sysselsätta sig med att analysera motiven för människors känslorörelser, lidelser och handlingar i sina enskilda förhållanden och i samhällenas arbete eller strider, vare sig analysen grundar sig på inre själfpröfning eller yttre erfarenheter, stannar vid spridda slutsatser eller samlar sig till genomförda åskådningar, nöjer sig med själfva betraktelsens intresse eller åsyftar omedelbar praktisk verkan. Det väsentliga och gemensamma i dessa sträfvanden torde kunna uttryckas så, att de alla bära den fullt afsiktliga reflexionens prägel, i motsats till såväl det vanliga mänskliga samlifvets som den naiva diktningens mindre klart medvetna psykologi. Däraf härleder sig ock den fördomsfulla motvilja, som ej sällan har gjort sig gällande, till den franska moralbetraktelsens underskattning såsom antingen alldeles öfverflödig eller rentaf hindersam för den spontana handlingsdriftens och ingifvelsens bevarande och krafttillväxt. Med dylika förkastelsedomar är dock ingenting vunnet för att förklara, huru den långa serien af analyserande moralister kunnat förvärfva ett inflytande, som dels visat sig bestämmande för vitterhetens hela skaplynne och formella utdaning, dels framkallat starkare kraf än

kanske hos något annat modernt kulturfolk på sammanhang och konsekvens i dryftningen af allmänna samfundsspörsmål.

Vi möta här en för Frankrikes jordmån särskildt lämpad skörd af det rikt förkofrade arfvet från renässansen och genom denna från antiken, måhända ej heller utan samband med den för öfrigt så skarpt bekämpade skolastikens i sitt eget hemland vida utbredda fostran till logisk distinktionsförmåga och dialektisk fyndighet. Ingenstädes eljest i det nyare Europa förstod man att så snart och med sådan självständig omdömeskraft tillgodogöra sig de väckelser till iakttagande och reflekterande människokännedom, som utgingo från studiet af isynnerhet den senklassiska etikens fragmenter och genljud hos Cicero och Seneca, Theofrastos och Plutarchos, Epiktetos och Marcus Aurelius m. fl. Från de synpunkter, som sålunda vunnos, uppfattade man äfven företrädesvis det mesta af antikens öfriga åskådningssätt, af dess historia och poesi, framför allt den dramatiska, och med hela denna nya visdom sökte man, så godt sig göra lät, sammansmälta sina kristna och nationella traditioner, sina personliga erfarenheter och lynnesdrag. Redan hos Rabelais och ännu mer hos Montaigne framträder den till en egen litteraturform utbildade moralistiken i fullvuxna och karakteristiska skepnader, och från dem utgår sedermera, under mångfaldiga förstärkta inflytelser, en oafbruten följd af skiftande läroförkunnelser, än mognade till uttryck för en mera systematiserad lefnadsfilosofi, än skimrande i de världskloka aforismernas och maximernas stundom paradoxala dräkter. Den djuptänkte och samvetsstränge Pascal, hvars genomgripande betydelse för det stora monarkiska seklets klassicitet och hvars förnyande kraft ännu för våra dagar ingen mera eftertryckligt har häfdat än Faguet, Bossuet, Fénelon och andra hofvets med bäfvan åhörda förmanare, La Rochefoucauld och La Bruyère, kardinal de Retz och Saint-Simon, vittna alla, hvar på sitt sätt och i sitt mått, om själsransakningskonstens utöfvande med mästerskapets säkerhet och skärpa. Så godt som alla det adertonde århundradets upplysningsmän hafva, visserligen något hämmade af sina älsklingsdoktriner, arbetat också på detta uppodlade fält, och enkannerligen den aforistiska snilleleken idkades med förkärlek från Vauvenargues till Rivarol och Chamfort. Sedan revolutionen rasat ut, inträder med kampen mot och för dess principer, med de oupphörliga sociala förskjutningarnas öfverraskande och invecklade problemställningar, en föryngrande omhvälfning äfven inom detta litteraturområde, hvars alster i mängd och vägande innebörd hafva påkallat hela det efterföljande århundradets intresse inom och utom Frankrike.

Mot denna historiska bakgrund och från denna häfdvunna litterära klassifikation faller den rätta dagern öfver Faguets viktigaste författarskap. Närmast kan han sägas hafva trädt in i det arbete, som lämnades kvar af Taine och Renan, ehuru han knappast någonsin har stått i lärjungens beroende af dessa mästares tankar. Han har om dem flere gånger uttalat sig med stor pietet, men han har sammanfattat hufvudsumman af de resultat de uppnått i sådana ordalag, som föga öfverensstämma med den populära uppfattningen af deras segrar såsom negativismens förkämpar. Taine med sin allvarliga, tröstlösa pessimism, sin uppskattning af religionens betydelse i folkens lif och sin öfvertygelse om vetenskapens ohjälpliga begränsning, jämför han med en försakande munk: "Résignation et contemplation, la science et la philosophie de la science ramènent à cette conception de la vie qui a été celle de certains ordres religieux. C'est que la science, quand elle n'est pas dupe d'elle-même, ne peut enseigner à l'homme que la petitesse de l'homme et la vanité de ses efforts et aboutit aux mêmes conclusions que la religion, moins l'espérance." Hos Renan gör han sina invändningar mot den alltför skeptiska mottaglighet, som hos efterhärmarna urartat till dilettantiskt själfsvåld, framhåller däremot så mycket mer "tout ce que Renan a gardé de sens religieux et d'instinct sacerdotal", äfvensom den fördragsamhetens ande, som helt enkelt genom kontrasten tryckt banalitetens stämpel på det trångsinnade fritänkeriets hetsighet: "Renan a enseigné aux hommes la tolérance vraie, celle qui excite un homme, sans abandonner ses convictions, à s'enquérir avec bienveillance de celles des autres, à en tenir compte, à les estimer louables et belles, sinon sûrement fondées, à en féliciter l'adversaire même quand on cherche à l'en détacher, et à le consoler de les lui faire perdre. Tout cela est un peu raffiné; mais c'est un raffinement du coeur autant que de l'esprit; et c'est une forme exquise de la fraternité."

Äfven Faguet har utgått från positivismen, sedan ett halft århundrade det nutida Frankrikes rådande tankeform. Men hans positivism var redan från början noga öfvervakad mot alla såväl dogmatiska som skeptiska frestelser och tillsatser, i själfva verket allenast liktydig med en föresats att strängt hålla sig till induktionen från den gifna verkligheten. På egna filosofiska upptäckter har han aldrig gjort anspråk. Han nöjer sig med att utan fördomar och i uppriktig sanningssträfvan draga så bindande slutsatser, som det står i hans förmåga, ur sin analys af människolifvets villkor i allmänhet och under föreliggande historiska omständigheter. Därvid ådagalägger han, att

han är genomträngd af en omfattande och äkta filosofisk bildning, liksom hans grundliga klassiska studier och hans stora beläsenhet, med hjälp af en i hans land ovanlig språkkunskap, äfven i främmande modern litteratur, göra det för honom möjligt att med mångsidig och från dagsmeningarna frigjord pröfning behandla de principiella frågor, som framställa sig till hans öfvervägande i samband med den franska kulturens ledande personligheter och afgörande kriser. Det har mer och mer visat sig, att hans begrepp om verkligheten icke inskränker sig till de rent påtagliga företeelserna, utan äfven, såsom det ägnar en tänkare, närmare hemmastadd än de flesta tongifvande positivister med Platons och Kants åskådningssätt, omfattar människoandens inneboende krafter till upprätthållande af sitt sedliga sammanhang och bestånd. Hans psykologiska undersökningar och framställningar hafva därigenom fått en högre syftning, som fört honom öfver till en fast och helgjuten lifsåsikt af idealistisk halt. Trots den försynta ironi, hvari han gärna kläder sina antydningar för att liksom i förväg afväpna tviflarnas inkast, kan man icke misskänna, att han djupast är, såsom Boutroux kallar honom, "un indépendant qui croit aux grandes vérités traditionnelles."

Att meddela citat ur hans skrifter för att belysa hans tankars innebörd är, såsom han själf säger om Mérimée, en mycket vansklig sak på grund af hans framställningsforms omsorgsfullt sammanarbetade skick: "Il prendrait cela pour un grand éloge, et il n'est pas sûr qu'il n'eût pas raison." I detta omdöme framskymtar hans eget författarlynne, som med all sin erkända rörlighet och *esprit*, sin skenbart lätta, otvungna och emellanåt nästan familjära ton likväl med sträng självkritik låter främst bestämma sig af ämnets kraf på logisk reda och frihet från störande afbrott eller öfverflödiga tillägg. Faguet hör till de skriftställare, som icke arbeta sig in i sitt ämne styckevis, utan genomtänka det från början såsom ett helt, och som göra sig den största möda just för att dölja den möda de nedlagt på utredning och stil. Därför grundar sig i formellt afseende den popularitet, som han vunnit, icke på bekvämligheten att utvälja vissa lockande partier med förbigående eller hastigt genomögnande af löst infogade mellanled, utan på det väckta behofvet att följa en verkligen lefvande tankegång från dess uppslag till dess afslutning. Hans konst består i förmågan att framkalla och vidmakthålla en allvarlig, om också ej i ämnet invigd läsares uppmärksamhet, och endast en ytlig uppfattning kan tillvita honom att skatta åt begäret efter flyktig förströelse eller för saken främmande sensationer.

I hans litteraturhistoriska och därmed sammanhängande kritiska

produktion skönjas tidigt dels hans aldrig afbrutna sträfvanden att sprida fruktbar kunskap om den fosterländska vitterhetens skatter, dels hans växande intresse för deras tolkning icke blott i och för sig själfva, utan i synnerhet såsom vittnesbörd om författarnas lifsåskådningar och karaktärer. Ett genomgående drag är hans djupt rotade nitälskan för det fortsatta och grundliga studiet af det traditionellt s.k. klassiska tidehvarfvet, "les grands maîtres du XVII:e siècle." Detta studium, som ännu trots alla omskiften bildar underlaget för den franska ungdomens litterära uppfostran, har han mäktat afvinna många nya, intresseväckande sidor, icke för att galvanisera länge sedan föråldrade konventioner, utan för att uppvisa dess stora betydelse äfven för det nittonde århundradet, som han likaledes i hög grad beundrar såsom en lysande litteraturperiod. Romantiken innebär för honom ej en brytning med den äkta klassicismen, utan med dess vansläktade afläggare under upplysningstiden.

Sedan han, enligt fransk universitetssed, börjat med en latinsk dissertation om den fornkristne skalden Prudentii lyrik jämte en på modersmålet affattad vetenskaplig afhandling om den franska tragedien under renässansen, har han utgifvit en mängd monografier om Corneille, Molière, La Fontaine, Voltaire m.fl., en jämförelse mellan det gamla och det moderna dramat, en handbok i franska litteraturens historia (två band), förutom mindre öfversikter, kommenterade texteditioner och andra handledningar till litteraturstudiernas tjänst. Hans litteraturanmälningar äro samlade i fem band, hans högt värderade teaterkritiker i lika många.

Hans öfvade styrka i koncentrerad karaktärsteckning röjer sig afgjordt och klarast i hans *Études Littéraires* (1885–1898), – fyra dryga band, ett för hvarje århundrade från det sextonde till och med det nittonde, som visserligen icke hafva tillkommit och utgifvits i regelbundet kronologisk ordning, men som tillsammans enligt en följdriktigt anlagd plan utgöra den för närvarande bäst lyckade och mest afrundade redogörelsen för hela den nyare franska litteraturens hufvudströmningar, afspeglade i deras verkningskraftigaste eller uttryckstrognaste andar. De olika delarna äro hvar för sig spridda i talrika, de flesta i mer än trettio, upplagor och hafva flere gånger, alltefter de behandlade periodernas och författarnes aktualitet, gifvit de ständigt pågående litterära meningsstriderna en förändrad riktning. Faguets självständiga och frimodiga omdömen om t.ex. Voltaire, Victor Hugo och Balzac väckte stort uppseende, på vissa håll bland de maktägande till och med sådan anstöt, att hans ämbetsställning gällde som hotad.

Närmast med anledning af Rousseau-minnets firande har han börjat utgifva ett större, ännu ej fullbordadt arbete om den märklige svärmaren, hvars biografi dock företer så många pinsamma, egentligen patologiska problem, att äfven den allvarligaste forskare knappast kan undgå att genom deras noggrannare dryftning träda önskningarna om den största möjliga diskretion något för nära. I synnerhet där man ej som i Frankrike är van vid de ofta alltför långt utsträckta krafven på hänsynslösa afslöjanden torde Faguets behandling af sådana ämnen i flere fall synas onödigt utförlig och öppen. Men för öfrigt innehåller hvad som hittills utkommit mycket af största intresse, och fortsättningen lofvar ännu mera.

Faguet, som icke i likhet med Taine tillmäter härkomsten och omgifningarna någon fatalistiskt bestämmande makt, skärskådar de personligheter, med hvilka han sysselsätter sig, företrädesvis från det sedliga ansvarets synpunkt, men utan att därför inlåta sig på sträfva förkastelsedomar. Äfven de politiska och sociala teorierna betraktar han såsom utvecklade i sammanhang med det sedliga lifvet. Han har på grund däraf under årens lopp blifvit framför allt en moralist i ordets vidsträcktaste mening. Tidens allmänna spörsmål söker han likaledes belysa från samma principiella åskådningar, och när han någon gång uppträder såsom publicist, trängas för honom alltid partistriderna och partiintressena helt och hållet i bakgrunden.

Ehuru här ingen vidare innehållsredogörelse kan bjudas, må dock åtminstone hans förnämsta hithörande arbeten omnämnas: *Politiques et Moralistes du Dix-neuvième Siècle* (tre band, 1891–1900), *La Politique comparée de Montesquieu, Rousseau et Voltaire* (1902), *Pour qu'on lise Platon, En lisant Nietzsche, La Démission de la Morale* (1910), *Les Préjugés Nécessaires* (1911), *Le Libéralisme* (1903), *L'Anticléricalisme* (1906), *Le Socialisme* (1907), *Le Pacifisme* (1908), *Le Féminisme* (1910).

Om Faguets författarskap har man otvifvelaktigt rätt att i öfverensstämmelse med Nobels testamente påstå, att utbredningen af dess anda skulle vara af "den största nytta för mänskligheten."

Å Svenska Akademiens Nobel-Kommittés vägnar

Stockholm den 24 September 1913.

Harald Hjärne

Till Svenska Akademiens Ständige Sekreterare

Med stort intresse har jag tagit del af Nobel-kommitténs utlåtande, för hvars opartiskhet och saklighet jag gifvetvis hyser det allra största förtroende. Dock kan jag icke frånkomma den tanken, att vi ju helst vilja utdela priset åt skönlitterära författare och att det särskildt i år erbjuder sig ett ovanligt tillfälle att på ett utmärkt sätt få förverkliga en sådan önskan.

Vi ha på årets lista flera betydande diktare och bland dem i synnerhet *en*, som högt reser sig öfver andra. Jag menar Tagore.

Liksom ett urval af Goethes dikter mycket väl skulle kunna öfvertyga oss om Goethes storhet, äfven om vi icke blifvit förtrogna med hans öfriga skrifter, på samma vis kan det med bestämdhet sägas om de dikter af Tagore, som vi i somras hade i våra händer, att vi genom dem lärde känna en af vår tids allra största skalder. Med rörelse läste jag dem och sedan årtionden vet jag mig icke ha mött något jämförligt inom lyrisk litteratur. Det var högtidsstunder, som jag måste likna vid att få dricka ur en frisk och klar källa. Den kärleksfulla och innerliga religiositet, som genomtränger alla hans tankar och känslor, hjärtats renhet och stilens ädla och naturliga höghet – – allt förenar sig till en helhet af djup och sällsynt andlig fägring. Det finns där ingenting omtvistligt och störande, ingenting fåfängligt, världsligt och smått och om någonsin en skald skall kunna sägas besitta de egenskaper, som berättiga till ett Nobelpris, då är det just han. Ingen annan nu lefvande kan därvidlag, så vidt jag vet, täfla med honom. Det synes mig då, att det för oss skulle vara en synnerlig glädje att utmärka en sådan diktare och ett sådant steg skulle komma att lända Akademien till heder.

Då vi omsider funnit en idealisk diktare af verkligt stora mått, böra vi ju icke gå honom förbi.

Därmed skulle det äfven bli oss möjligt att i öfverensstämmelse med legatets ursprungliga syfte belöna en bok för året, nämligen det urval, den bok, som tillsvidare är det enda vi känna af hans verk. För en första gång och kanske också en sista på länge, skulle det förunnas oss att upptäcka ett stort namn, innan det ännu hunnit att i åratal vandra upp och ned genom tidningsspalterna. Skall detta uppnås, blir det dock nödvändigt att icke dröja och försitta tiden genom att vänta till ett annat år. Vi veta, att han icke blott i sitt eget aflägsna hemland utan också i England åtnjuter stort anseende och att hans rykte börjar att hastigt gå vidare. Bland annat har jag hört nämnas, att man på svenskt håll redan skulle vara betänkt på att

öfversätta en del af hans lyriska stycken.

I hopp att Akademien icke misstycker och att de kommitterade välvilligt taga de skäl i öfvervägande, som här framhållits, kan jag icke annat än på det lifligaste förorda, och det af fullaste öfvertygelse, att Akademien skänker årets Nobelpris till Tagore.

Stockholm den 18 okt. 1913.

Verner von Heidenstam.

Svenska Akademien beslöt den 13 november 1913 att årets Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Rabindranath Tagore "på grund af hans dikters djup och höga syftning samt den skönhet och friskhet, som på ett lysande sätt införlifvat hans skaldskap i dess egen engelska dräkt äfven med den västerländska vitterheten".

1914

Förslag till det litterära Nobelpriset 1914.

Nr. 1. *Jan Svatopluk Machar*, föresl. af A. Kraus m.fl., professorer i Prag.

Nr. 2. *Carl Spitteler*, föresl. af en mängd professorer i Schweiz, Tyskland och Österrike.

Nr. 3. Prisets delning mellan *Adolf Frey* och *Carl Spitteler*, föresl. af W. Oechsli, professor i Zürich.

Nr. 4. *Dmitrij Merezjkovskij*, föresl. af N. Kotljarevskij, medlem af Ryska vetenskapsakademien.

Nr. 5. *René Bazin*, föresl. af Pierre Loti.

Nr. 6. *Henri Bergson*, föresl. af Vitalis Norström.

Nr. 7. *Karl Gjellerup*, föresl. af H. Høffding m.fl. ledamöter af Danske Videnskabers Selskab.

Nr. 8. *Edmond Picard*, föresl. af M. Maeterlinck.

Nr. 9. *Jean Henri Fabre*, föresl. af professor Johan Vising.

Nr. 10. *Willem Kloos*, föresl. af M. Maeterlinck samt professorer i Leiden, Groningen m.fl.

Nr. 11. *Grazia Deledda*, föresl. af C. Bildt.

Nr. 12. *Angel Guimerà*, föresl. af medlemmar af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona samt af professor Fr. Wulff m.fl.

Nr. 13. *Harald Høffding*, föresl. af Vald. Vedel och C. Wilkens, medlemmar af Danske Videnskabers Selskab.

Nr. 14. *Salvatore Farina*, föresl. af medlemmar af R. Istituto Lombardo i Milano.

Nr. 15. *William Butler Yeats*, föresl. af G. N. Count Plunkett, Fellow R. Society of Literature.

Nr. 16. *Thomas Hardy*, föresl. af en mängd ledamöter af Royal Society of Literature.

Nr. 17. *Dora Melegari*, föresl. af L. Duchesne, de l'Académie Française.

Nr. 18. *Paul Bourget*, föresl. af René Bazin, de l'Académie Française.

Nr. 19. *Benito Pérez Galdós*, föresl. af J. Echegaray och två andra medlemmar af Spanska akademien.

Nr. 20. *Ernst von der Recke*, föresl. af elfva professorer och medlemmar af Danske Videnskabers Selskab.

Nr. 21. *Antonio Serra y Morant*, föresl. af Don Eloy Señán y Alonso, professor i Granada.

Nr. 22. *Juhani Aho*, föresl. af E. A. Karlfeldt.

Nr. 23. *Émile Faguet*, föresl. af Harald Hjärne.

Nr. 24. *Vilhelm Grønbech*, föresl. af densamme.

Utlåtande angående 1914 års pristäflan af Svenska Akademiens Nobelkommitté.

I öfverensstämmelse med Stiftelsens Grundstadgar hafva 24 till detta års pristäflan inlämnade förslag kunnat upptagas till omprö-fning, till största delen, såsom vanligt, å sådana namn, som redan ofta nog förelegat till vårt urval. De få nya, som denna gång kommit på tal, hafva naturligtvis särskildt tagit kommitterades uppmärksamhet i anspråk. Vårt utlåtande grundar sig därför på den jämförelse, som vi varit i tillfälle att anställa emellan dem och de förut föreslagna.

Men innan kommitterade öfvergå till att redogöra för de resultat, till hvilka vi kommit, synes det oss af tidsomständigheterna påkalladt att framhålla vissa synpunkter, som ej kunna lämnas helt och hållet ur sikte vid prisets utdelning.

För hvarje år, som går, framträda allt tydligare de växande svårigheterna, när det gäller utkorandet af den värdigaste särskildt till litteraturpriset. Men sedan en gång Svenska Akademien, i den allmänna odlingens tjänst och för att därigenom i sin mån tillika främja fäderneslandets heder, åtagit sig detta tunga uppdrag och ej heller utan betänkliga följder i flere afseenden lär kunna afsäga sig sitt ansvar, så tillkommer det Akademien att taga dessa svårigheter i sorgfälligt öfvervägande och att därefter söka finna de lämpligaste utvägarna för att under alltmer invecklade förhållanden lösa den åtagna uppgiften.

Det lider intet tvifvel, att prisets stiftare, hvad han än må hafva tänkt om den "idealiska riktning" till "mänsklighetens största nytta", som han velat främja, om belöningens utfästande för något särskildt verk "under det förlupna året" eller åt någon viss författare för hela hans lifsarbete, likväl i första rummet har åsyftat att äfven inom vitterhetens område understödja allmänna humana sträfvanden, utan att "afseende fästes vid något slags nationalitetstillhörighet, sålunda att den värdigaste erhåller priset, antingen han är skandinav eller ej". Han har således uppenbart föreställt sig, att "nationalitetstillhörigheten" såsom sådan ej ens i sina poetiska uppenbarelseformer får taga försteget framför humanitetsidealens inspirerande kraft. Det är denna hans "uttryckliga vilja", som måste anses utgöra rättesnöret för de sedermera utarbetade och fastställda Grundstadgarnas bestämmelser och deras tillämpning. Det tillhör alltså Svenska Akademiens uppgift i detta fall att sätta sin egen från början före-

lagda verksamhet för fäderneslandets ära i så motsägelsefritt samband som möjligt med skyldigheten att tillvarataga vitterhetens allmängiltiga kraf ej blott i form, utan äfven i humanitetsfrämjande syftning.

Men på grund af sakens natur måste en sådan sträfvan te sig synnerligen ömtålig. De föreslagna verkens och författarnas värde låter ej uppskatta sig efter samma slags jämförelsevis exakta grunder, som kunna gälla för medicinska och öfverhufvud naturvetenskapliga upptäckter. Därtill kommer, att just i våra dagar de allmänt mänskliga syften och lifsdrag, som ju alltid måste förläna ett vittert snilleverk dess högsta betydelse och verkan, göra sig företrädesvis gällande i utprägladt nationella former och ämnen. Sålunda uppstå kontraster, som ej kunna undgå att förefalla främmande, ofta till och med anstötliga för andra nationella uppfattningar, äfven med förutsättningar från en högre utvecklad kultur. Ytterst få äro numera de författare, som mäkta höja och förädla sina nationellt konkreta och karakteristiska ingifvelser till klara och lefvande uttryck för verkligen humana åskådningar i likhet, om också ej i jämbredd, med de förgångna klassiska tidehvarfvens ännu ofördunklade snillen.

Just för sådana författare är det ej lätt att vinna ett mera utbredt erkännande under de nationalistiska berömmelsernas täflan om världsryktet eller dess sken. Huru samvetsgrant än Akademien månde bemöda sig att utan otillbörliga anspråk värdesätta de litterära förtjänster, som framställas till vår granskning, kunna vi likväl ej gärna dölja för oss själfva och andra, att det hittills ej lyckats oss att med den utmärkelse, som står till vårt förfogande och som mångenstädes ej minst för sitt odelade höga belopp betraktas såsom ett sannskyldigt "världspris", hedra någon mästare af obetvifladt högsta ordning. Utsikterna synas ej heller ljusa, åtminstone ej för en någorlunda öfverskådlig framtid, att vi ens skola vara i stånd att upprätthålla den måttstock, som vi hittills sökt häfda vid vår prisutdelning. De i vidsträcktare kretsar ryktbara författarnas antal är i det närmaste uttömdt, och det tager sin goda tid, innan nya världsrykten hinna tillskapas och befästas.

Det kan ej förnekas, att under sådana omständigheter Akademiens ansvar vid ompröfningen af de insända förslagen i hög grad förtynges. Emellertid erbjuda Grundstadgarna för dess underlättande tvenne utvägar, hvilkas anlitande dock äfven företer åtskilliga betänkligheter af olika slag.

Å ena sidan medgifves i § 5, att om ej "något af de *arbeten*, som kommit under ompröfning, befunnits vara af den framstående bety-

delse, som i *testamentet* uppenbarligen åsyftas", prisbeloppet må kunna "reserveras till *nästföljande* år". I sådant fall skall, om det ej heller då kan utdelas, beloppet antingen "läggas till hufvudfonden" eller "afsättas till en särskild fond", hvars avkastning må "användas till att annorledes än genom prisutdelning främja de ändamål *testator* ytterst afsett". Såsom sådant ändamål betecknas i § 3 af de "särskilda bestämmelserna" angående Svenska Akademiens prisutdelning att "främja sådan verksamhet inom litteraturen, som, vare sig den utöfvas i Sverige eller utlandet, kan anses äga betydelse för odlingsarbetet särskildt å de områden, åt hvilka Akademien bör ägna sin uppmärksamhet och omvårdnad", naturligtvis i samma anda, som "i testamentet uppenbarligen åsyftas".

Dessa bestämmelser lämna Akademien frihet att, när tvekan uppstår om lämpligheten af prisets utdelning, använda årets till detta syfte bestämda medel för framtida ekonomiskt tryggande af sådana litterära uppgifter, som måhända lika mycket som utdelandet af formliga pris, om ej bättre, kunna anses gagneliga för såväl testators humanitära afsikter som Akademiens egna arbeten. Men Akademien förblir dock förpliktad att redan "nästföljande år" söka utdela det då utfallande priset, vare sig samma slags tvekan då uppstår eller ej. Enligt den "med vissa testators arfvingar den 5 juni 1898 upprättade förlikningshandlingen" stadgades i de "härvid fästa uttryckliga förbehållen", visserligen blott, att "hvarje af de genom testamentet instiftade årspris skall utdelas *minst en gång under hvarje femårsperiod*", hvarigenom befogenheten att upprätta "särskilda fonder" väsentligen utvidgades i jämförelse med nödvändigheten af årsprisets utdelning. Men sedan Kungl. Maj:t på sätt som skett skulle kunna anses hafva inskränkt denna befogenhet, torde en återgång till förlikningshandlingens friare föreskrift icke kunna verkställas utan Grundstadgarnas formliga ändring, huru önskvärd en sådan tolkning af testamentets innebörd än må förefalla mången, som öfverhufvud icke tillmäter formliga prisutdelningar samma betydelse för det moderna odlingsarbetet som för äldre tiders mindre utvecklade kulturlif.

Man kan mot prisutdelningens inställande för något visst år invända, att ett sådant förfarande skulle innebära ett fullständigt underkännande af samtliga inkomna förslag och således träda hindrande i vägen för prisets tilldelande äfven framdeles åt någon af de författare, som under detta år varit på tal. Härpå kan likväl svaras, att enär enligt Grundstadgarnas § 5 det är "arbetet" såsom sådant, som i främsta rummet "kommit under bedömande", ingenting

torde hindra, att dess författare, om han sedermera framträder med något nytt och betydande arbete, må aktas värdig ett efterföljande års pris, hvarvid utan tvifvel äfven hans föregående verksamhet förtjänar att tagas i betraktande såsom i viss mån stegradt i sin betydelse genom ett sådant resultat. Emellertid måste det medgifvas, att i hvarje fall prisets inställande för en gång försvårar dess utdelande vid ett senare tillfälle, eftersom man då nödgas ställa högre anspråk på de arbeten och författare, som redan blifvit föreslagna, men efteråt ånyo föreslås.

En annan utväg för att lindra de med prisutdelningen förbundna svårigheterna öppnas genom medgifvandet i Grundstadgarnas § 4, att "ett prisbelopp kan fördelas på *två* arbeten, hvilka hvart för sig anses förtjänta af pris". Äfven härutinnan torde en inskränkning föreligga i den befogenhet, som lämnas genom förlikningshandlingens förbehåll, där det heter, att beloppet ej får "fördelas i flera än högst *tre* pris".

Genom prisets delning, såsom ju Svenska Akademien, liksom öfriga prisutdelare, redan förut har förfarit, kan den fördelen vinnas, att man ej behöfver träffa ett afgörande val emellan tvenne betydande namn, af hvilka intetdera synes uppenbart öfverflygla det andra, under det att tillika berättigade anspråk från skilda håll kunna samtidigt tillfredsställas. Däremot kan sättas den olägenheten, att listan å beaktansvärda förslag sålunda hastigare uttömmes under en tid, då utsikterna till dess förkofran med nya fullt värdiga namn visa sig föga gynnsamma. Det kan också invändas, att prisbeloppets minskning för hvardera af de utvalda försvagar dess betydelse af hvad man plägar kalla "världspris" oaktadt Grundstadgarnas betonande däraf, att de båda prisbelönade arbetena böra "*hvart för sig* anses lika förtjänta". Det torde likväl med skäl kunna häfdas, att prisets betydelse i och för sig, vare sig det inför en större eller mindre allmänhet betecknas såsom "världspris" eller ej, icke får mätas företrädesvis efter *penningebeloppet*, utan efter dess syfte och nytta såsom utgående från Nobelstiftelsen, som äfven med delade, ehuru hvart för sig ansenliga understöd jämte den därvid fästa utmärkelsen kan sätta tvenne framstående personliga krafter i stånd att verksamt arbeta i mänsklighetens tjänst, där det ej visar sig möjligt att uppleta ett enda storverk, som fullt uppväger dem båda.

Huru som helst, möjligheten att använda någondera af ofvannämnda utvägar kan så mycket mindre sägas ligga utanför ett samvetsgrant handhafvande af Svenska Akademiens internationella värf, i samma mån som den nationalistiska riktningen i samtidens

litteratur och makttäflan öfverhufvud allt mer och mer förstärkes och skärpes. Det tillkommer Akademien såsom prisutdelare å Nobelstiftelsens vägnar och i dess anda att efter förmåga inverka dämpande och utjämnande på de öfverdrifter, till hvilka denna riktning så lätt och så ofta kan urarta. Akademien kan alltså icke utan vidare sätta sig öfver de täflande och kämpande motsatser, som göra sig gällande äfven inom de särskilda folkens litterära alstring och väcka eller underhålla deras inbördes förbittring, icke minst när det gäller anspråken på erkändt företräde inom något af den högre kulturens områden. Akademien bör såvidt möjligt söka undvika att, äfven ofrivilligt, gifva näring åt dylika motsatser genom sin prisutdelning, som aldrig kan förfela att åtminstone inom vissa verksamma, om ock begränsade kretsar ådraga sig allvarlig uppmärksamhet, just emedan dess syfte i synnerhet utom vårt land framstår såsom förknippadt med stiftarens världsfredsideal. Äfven utan hänsyn till sådana meningar måste det anses olyckligt, om ett pris, som afser att uppmuntra de bästa sträfvanden för mänskligheten såsom ett helt, med framgång förtydes såsom gynnande någon särskild nation.

Akademien har därför alltid, i öfverensstämmelse med sin egen uppfattning af testators "uttryckliga vilja", sträfvat att fullgöra sitt uppdrag oberoende af hvarje slags "nationalitetstillhörighet" och därvid sträckt sig ända därhän, att denna stiftarens afsikt blifvit tolkad såsom förnämligast förebyggande hvarje nationalistiskt partitagande för eller emot och alltså ingalunda såsom afgjordt förhindrande en i bästa uppsåt oväldig fördelning af prisen emellan olika anspråk, så långt det öfvervägande krafvet att välja verkligen utmärkta pristagare kunnat tillstädja. Sålunda har Akademien förvärfvat rätt att betrakta sig såsom fritagen från obehöriga misstankar i detta afseende, och i själfva verket synes Akademien hafva fått det erkännande, som kunnat väntas från omdömesgilla och vederhäftiga bedömare af vår prisutdelning på olika håll. Skiljaktiga åsikter om den för hvarje gång värdigaste priskandidaten hafva ju alltid med större eller mindre liflighet kunnat förfäktas i ett så ömtåligt och med skiftande smakomdömen sammanhängande ämne, men då i någon sådan meningsstrid man ej förmått att från nationella synpunkter kasta skugga på vår opartiskhet, hafva vi hittills icke bland klandrarna funnit något namn med rättvist uppskattad auktoritet.

Nästan med ens hafva likväl nationernas inbördes förhållanden undergått en genomgripande förändring, som måste utöfva sina inverkningar äfven på mångahanda kulturfrågors behandling och ej heller af Svenska Akademien lär kunna lämnas alldeles åsido vid

skötseln af dess prisutdelningsvärf. Vi och hela vårt folk befinna oss, hittills åtminstone endast såsom åskådare och medelbart påverkade af främmande sammandrabbningar, midt uppe i hvad som benämnes "världskriget", i alla händelser ett stort och omfattande krig, som jämte åtskilligt ej blott till ondo, utan äfven till godo framkallar många nya väckelser, men tillika mycken förvirring i tänkesätten ända upp till kulturens högre rymder. Vi få bevittna, hurusom vetenskapens, vitterhetens och konstens mest frejdade målsmän plötsligt gripas af den starkaste samkänsla med den öfverväldigande fosterländska hänförelsen, äfven där sådant minst kunnat väntas, men på samma gång huru många bland dem i sin nitälskan liksom förlora jämvikten, bryta sig ut ur all gemenskap med den politiska fiendens kulturarbete och emot detta arbete offentligen nedlåta sig till våldsamma beskyllningar, som endast intyga det kritiska omdömets försvagande under det ömsesidiga folkhatets tryck. Äfven flera af våra ännu lefvande Nobelpristagare, särskildt Maeterlinck och Hauptmann, Eucken och Kipling, hafva inblandat sig i dylika för den epokgörande krisens förlopp egentligen betydelselösa pennfejder och därvid tagit sig anledning till häftiga utfall också mot hvarandra. Det är i sanning svårt att tänka sig, huru det ens efter krigets afslutning skall gå till att återknyta de oundgängliga kulturförbindelserna, att återupptaga det internationella samarbetet inom mångfaldiga områden, som för den allmänna odlingens förkofran kräfva en medveten och varsamt utbildad fördragsamhet emellan de segrande och de besegrade folken.

I ett sådant tidsläge som det nuvarande måste det för Akademien te sig såsom ett särskildt drygt ansvar att möjligen genom sitt val af pristagare i sin mån föranleda nya utbrott af den rådande förbittringen, som äfven genom någon just nu icke oväntad missuppfattning af Akademiens uppgift och ställning kan riktas emot vårt eget land. Kommitterade anse sig förpliktade att framhålla också dylika betänkligheter i sammanhang med förslagens pröfning, ehuru däraf icke ovillkorligen följer, att prisutdelningen bör bestämmas förnämligast med hänsyn till de uppjagade stämningarna i utlandet.

Onekligen låter det väl försvara sig, om Akademien i fullt medvetande om de intryck och följder, som sannolikt kunna väntas, likväl utan tvekan om litteraturens upphöjdhet öfver tidens politiska oro skänker priset åt den författare, som kommitterade eller andra ledamöter med öfvertygande skäl föreslå såsom den personligen värdigaste framför alla andra. Akademien skulle därigenom häfda sig själf såsom en vitterhetens internationella skiljedomstol, som med

berådt mot afvisar alla andra inflytelser än den rent litterära kritikens och icke låter störa sig af några bekymmer angående sin beröring med den profana oron.

Men för såvidt som denna oro äfven torde göra sig kännbar beträffande fäderneslandets ställning, kunna vi knappast undandraga oss att fästa tillbörlig uppmärksamhet därvid. Svenska Akademien såsom en af de Nobelprisutdelande institutionerna är tillräckligt representativ för att i utlandet gälla såsom ett organ för bestämmande meningar i vårt land, kanske i högre grad än den dagliga pressen, hvars uppträdande redan nu i krigets början på många inflytelserika håll underkastas en misstänksam granskning. Det är omöjligt för oss att afgifva några offentliga förklaringar, som skulle kunna förebygga sådana för Sverige ogynnsamma tolkningar af vårt beteende i denna sak. Det vore dock utan tvifvel önskvärdt, om vi genom själfva sakens behandling kunde utan att kränka de åtagna förpliktelserna öfverhufvud öppna så litet utrymme som möjligt åt en politiserande diskussion, som i dessa upprörda tider vore mer än eljest anstötlig.

Huruvida detta syfte kan vinnas vare sig genom ett äfven med hänsyn till de egendomliga förhållandena lämpligt val af pristagare eller genom prisets delning eller genom prisutdelningens inställande för detta år, anse kommitterade sig böra hemställa till Akademiens egen ompröfning, sedan i det föregående försöket till utredning de olika alternativen blifvit hvart för sig framställda. Slutligen må endast omnämnas, att prisutdelningen, i synnerhet om alla prisutdelarna bestämma sig i denna riktning, innebär ett öfverflyttande till utlandet af så betydliga penningebelopp, att för närvarande, då det *brydsamma läget* tarfvar alla tillgängliga medel, äfven beaktansvärda ekonomiska invändningar kunna göras däremot. Men frågans behandling från denna synpunkt torde närmast tillhöra Nobelstiftelsens affärsledning och eventuellt påkalla en särskild regeringsåtgärd.

Kommitterade kunna, med afseende på den belgiske författaren *Edmond Picard* (Nr. 8), äfven denna gång föreslagen af Maeterlinck (och jämte honom af den bekante socialistiske partiledaren Van der Velde), inskränka sig till att hänvisa till sitt utlåtande för 1913. De nytillkomna arbetena, som åberopas af förslagsställarena, torde icke föranleda någon ändrad uppfattning.

Angående *Antonio Serra y Morant* (Nr. 21) har hr K.A. Hagberg i sitt kortfattade yttrande anfört tillräckliga skäl, hvarför han ej kan komma i fråga till priset.

Jean Henri Fabre (Nr. 9) är helt visst, såsom förslagsställaren prof. Vising framhåller, en i sin art högt förtjänt naturforskare och äfven stilist, som dock först på sin höga ålderdom (han är född 1823) har tillvunnit sig verkligt erkännande i sitt fädernesland Frankrike. Där må man ock äga både rätt och plikt att tilldela honom den pension, som ett Nobelpris ej kan vara lämpadt att ersätta.

Den tjeckiske diktaren och publicisten *Jan Svatopluk Machar* (Nr. 1) har utvecklat en högst omfångsrik alstringsförmåga och stannar i detta afseende ej långt efter sin numera aflidne landsman Vrchlický. Men det torde af såväl förslagsställarnas, några Pragprofessorers, utförliga karakteristik som af dr Alfred Jensens redogörelse (med tillhörande öfversättningsprof) framgå, att han icke röjer någon så kraftig ursprunglighet eller ett så djupt och rikt själslif, att han kan räknas till samtidens mera betydande skalder. Snarare bör han hänföras till de disharmoniska begåfningar, som återspegla vissa tillfälliga, ej alltid sunda tidsriktningar och såtillvida kunna förefalla intressanta nog inom ett jämförelsevis nytt och begränsadt litteraturområde, men som icke nå upp till Nobelprisets måttstock.

Dora Melegari (Nr. 17), föreslagen af den framstående kyrkohistorikern och ledamoten af Franska Akademien Duchesne, är en italiensk författarinna, som kanske till största delen har skrifvit sina arbeten på franska. Hon har, såsom dr Söderman i sin redogörelse påpekar, blifvit i det hela taget förbisedd af den härskande kritikens talemän. Hon har såväl i sina romaner som i sina moraliska afhandlingar visat en själfull och ädelsinnad uppfattning, som beredt henne erkännande af betydande auktoriteter. Den, som med sympatisk uppmärksamhet läst hennes *Âmes Dormantes*, kan ej förvåna sig däröfver, att en sådan man som Duchesne aktat henne värdig Nobelpriset, äfven om ej kommitterade våga ansluta sig till hans höga uppskattning.

Såväl *René Bazin* (Nr. 5) som *Paul Bourget* (Nr. 18) borde väl kunna komma i åtanke till Nobelpriset. Men kommitterade anse sig under nuvarande omständigheter icke behöfva närmare redogöra för deras förtjänster, enär det icke synes lämpligt att denna gång prisbelöna sådana fransmän, som intagit en skarpt utpräglad ställning till dagens internationella stridsfrågor.

Detsamma gäller om *Émile Faguet* (Nr. 23), om hvars namn kommitterade i fjor förenade sig. Det må likväl omnämnas, att han sedan dess ökat sin omfattande produktion såväl med en lefnadsteckning af den berömda biskop Dupanloup som med tvenne nya arbeten om

Rousseau (*R. Penseur* och *R. Artiste*), som på ett lyckligt och självständigt sätt komplettera hans karakteristik af den namnkunnige mannens lifsverk.

Hvarken *Salvatore Farina* (Nr. 14) eller *Thomas Hardy* (Nr. 16) kunna kommitterade föreslå till priset. För öfrigt hänvisas till hr K.A. Hagbergs omdömen om den förres senaste arbeten och till hrr Karlfeldts och Hallströms karakteristiker af Hardys författarskap.

Angående *Grazia Deledda* (Nr. 11) hänvisas till kommitterades utlåtande för 1913. Sedan dess har hon ej hunnit göra sig mera mogen för priset.

Om *Angel Guimerà* (Nr. 12) åberopade kommitterade i fjor ett omdöme i utlåtandet för 1909, att han är "fullt värdig Nobelpriset", äfvensom hr K.A. Hagbergs redogörelse, i år supplerad med nya bidrag, för hans arbeten. Äfven om *Benito Pérez Galdós* (Nr. 19) har hr Hagberg förut lämnat en grundlig utredning, som synes bjuda goda skäl för det höga anseende, som denne författare åtnjuter i sitt hemland. Det bör dock ej fördöljas, att där äfven råder mycken strid om hans namn, dock hufvudsakligen på grund af olika partimeningar. Detsamma kan äfven sägas om Guimerà såtillvida, som han representerar den katalanska separatismen i motsats till den kastilianska enhetstraditionen. Ovisst torde vara, huruvida t.ex. prisets delning mellan dem båda vore ägnad att förebygga det missnöje, som den enes belönande framför den andre ovillkorligen skulle framkalla på motsidan.

Om *Henri Bergson* (Nr. 6) har hr Norström nyligen meddelat sin "kritiska studie". Kommitterade instämma i hans slutomdöme: "Att bereda en sådan man uppmuntran och ära vore i och för sig vittra och lärda samfunds dyrbara företrädesrätt, därest ej nationella hänsyn, åtminstone för ögonblicket, pressade fram andra synpunkter, som till intet pris få undanskymmas". Men om det således icke nu vore lämpligt att skänka Bergson priset, så borde det så mycket mindre tillerkännas *Harald Høffding* (Nr. 13), som otvifvelaktigt står efter honom såväl i tankens självständighet och djärfhet som i stilens formfulländning och glans.

Två nya namn äro holländaren *Willem Kloos* (Nr. 10) och irländaren *William Butler Yeats* (Nr. 15). Åt båda har hr Hallström ägnat särskildt noggranna studier, och han gifver dem båda i många afseenden högt erkännande. "Willem Kloos", yttrar han, "är sålunda i hög grad representativ för sitt lands estetiska kultur, men detta synes mig icke, åtminstone i den täflan detta år bjuder på, vara tillräckligt för att berättiga honom till Nobelpris". Om Yeats säges: "I

den engelskspråkliga världen är hans anseende tillräckligt fast, för att en utmärkelse sådan som Nobelpriset icke, såvidt man kan förstå, skulle väcka öfverraskning eller gensaga, om icke från dem, som främst skulle räcka den åt den gamle Thomas Hardy". Men för sin egen del är hr Hallström icke böjd för ett Nobelpris åt Yeats, och kommitterade ansluta sig till hans mening i fråga om båda dessa författare.

Ryssen *Dmitrij Sergejevitj Merezjkovskij* (Nr. 4) har under de senaste åren blifvit ganska känd i Europa genom öfversättningar af åtskilliga hans arbeten, äfven på svenska. Dr Alfred Jensen har redogjort äfven för den del af hans författarskap, som ännu endast föreligger på originalspråket. Det kan ej nekas, att Merezjkovskij är en begåfvad författare med mycken beläsenhet och bildning. Hans stil är ofta fängslande, i synnerhet i hans romaner, mindre i hans afhandlingsprosa, som lider af för stor bredd och mångahanda upprepningar. Hans poetiska alster äro i formellt afseende behagliga, men röja knappast någon varmare känsla eller något djupare innehåll. I hans romaner blandas ofta historia och dikt på ett förvirradt sätt, och de lida framför allt af ett begär att konstruera innehåll och framställning efter förutfattade teorier eller, rättare sagdt, fantasterier. Han har mer och mer utbildat ett slags apokalyptisk världsåskådning, som syftar åt Rysslands upphöjelse till mänsklighetens och religionslifvets frälsande makt, ungefär i samma anda som hos slavofilerna och Dostojevskij. Öfverhufvud är hans originalitet mera sökt än verkligen inneboende eller funnen. Med all aktning för hans ifver och flit har man svårt att betrakta honom såsom förtjänt af ett Nobelpris.

Karl Gjellerup (Nr. 7) och *Ernst von der Recke* (Nr. 20) hafva så ofta varit föreslagna och föremål för diskussioner inom Akademien, att kommitterade icke nu tro det nödvändigt att för sin del ånyo yttra sig om deras förtjänster och inbördes rangordning, utan nöja sig med att, under hänvisning till hrr Warburgs och Hallströms karakteristiker af dem båda, hänskjuta frågorna om prisets tilldömande åt endera eller dess delning emellan båda till Akademiens egen ytterligare behandling.

Vilhelm Grønbech (Nr. 24) är en yngre dansk författare, som nu för första gången har blifvit föreslagen, icke så mycket i förväntan, att han redan nu skulle kunna erhålla priset, utan därför att han borde komma på tal såsom en framtidskandidat. Han är en lärjunge till Vilhelm Thomsen och har först ägnat sig åt språkforskning, bl.a. åt studiet af de turkiska dialekterna, men har mer och mer öfvergått

till folkpsykologiska och religionshistoriska undersökningar, med den framgång, att han för närvarande lär vara starkt i fråga till ärkebiskop Söderbloms efterträdare i Leipzig. Hans förnämsta arbete är "Vor Folkeæt i Oldtiden" (4 band med särskilda titlar), hvari han på ett djärft sätt, i en originell och intressant, kanske stundom något för fantasifull stil, men på ett bredt vetenskapligt underlag och med metodisk kritik söker uppdraga en sammanhängande teckning af grundtankarna i våra skandinaviska förfäders och öfverhufvud de forngermanska folkens världsuppfattning och samhällslif. Många af de resultat, som han tror sig kunna häfda, synas utsatta för åtskilliga tvifvelsmål, men de hafva framkallat en fruktbärande dryftning af förut mindre grundligt behandlade kulturhistoriska problem.

Juhani Aho (Nr. 22) är en finsk författare (ehuru egentligen af svensk börd), som har utfört en nästan epokgörande verksamhet i fråga om det unga litteraturspråkets utveckling och äfven frambragt egendomliga verk, hvad själfva innehållet angår. Huruvida han redan kan anses Nobelvärdig, därom må hänvisas till kommitterades utlåtande för 1912 jämte prof. Warburgs då afgifna korta yttrande. Men under nuvarande förhållanden kan det knappast vara i sin ordning att belöna en finne med detta pris eller att, om det gifves åt en på finska språket diktande skriftställare, icke samtidigt unna samma utmärkelse åt någon af de nu lefvande och betydande svenska skalderna i Finland.

Efter omsorgsfullt öfvervägande hafva kommitterade förenat sig om att denna gång till Nobelpriset föreslå schweizaren *Carl Spitteler* (Nr. 2), hufvudsakligen med stöd af hr Hallströms framställningar för detta och föregående år, äfvensom de starka grunder, som särskildt i år blifvit åberopade af ett ovanligt stort antal framstående vitterhetsidkare och vetenskapsmän i olika länder. Det måste erkännas, att Spitteler gjort sitt namn mer och mer frejdadt icke blott såsom lyriker och novellist, utan äfven och hufvudsakligen såsom epiker. Hans hufvudverk "Olympischer Frühling" är visserligen ej ett för alla läsare lika tillgängligt men för hvarje kännare tilltalande försök att på antik grund, men i moderna former, utbilda en egendomlig mytologi, som tillika, utan att förfalla till allegoriserande spetsfundigheter, afser att gifva uttryck åt en själfständig åskådning af världsutvecklingen och människolifvet. Språkbehandlingen är både klassiskt mästerlig och schweiziskt nationell. Skalden höjer sig, hvad både form och innehåll beträffar, öfver tidens motsatser, ställer sig, så att säga, neutral till all dess bittra och fåfängliga strid. Att

sätta honom efter eller lika med *Adolf Frey* (Nr. 3), hans landsman, vore, såsom hr Hallström betonar, orimligt.

Å Svenska Akademiens Nobel-Kommittés vägnar

Stockholm den 1 Oktober 1914.

Harald Hjärne.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 november 1914 uppsköts Svenska Akademiens beslut beträffande 1914 års Nobelpris i litteratur till påföljande år.

1915

Förslag till Nobelpris i litteratur 1915.

Nr. 1. *Carl Spitteler*, föreslagen af Jonas Fränkel, Dozent für neuere deutsche Literatur i Bern.

Nr. 2. *Charles M. Doughty*, föreslagen af Herbert Warren, Professor of Poetry i Oxford.

Nr. 3. *Salvador Rueda*, föreslagen af professorer i Madrid.

Nr. 4. *Romain Rolland*, föreslagen af herr Schück.

Nr. 5. *Anatole France*, föreslagen af densamme och af Haakon Shetelig, medlem af Norska Videnskabsselskabet.

Nr. 6. *Angel Guimerà y Jorge*, föreslagen af medlemmar af R. Academia de buenas letras i Barcelona samt af professor Fr. Wulff i Lund.

Nr. 7. *Grazia Deledda*, föreslagen af italienska statsministern L. Luzzatti, medlem af Accademia dei Lincei, och af kolonialministern Ferdinando Martini, medlem af Accademia della Crusca, samt af friherre Bildt.

Nr. 8. *Émile Verhaeren*, föreslagen af professor Chr. Collin, medlem af Norska Videnskabsselskabet.

Nr. 9. *Verner von Heidenstam*, föreslagen af professor Fr. Wulff i Lund.

Nr. 10. *Jan Svatopluk Machar*, föreslagen af professorer i Prag.

Nr. 11. *Ferdinand Avenarius*, föreslagen af Walther Schmied-Kowarzik, docent i Wien, med understöd af herr Hjärne.

På grund af det ringa antalet inkomna prisförslag beslöt Svenska Akademiens Nobelkommitté vid sammanträde den 1 februari att från föregående års förslagslista upptaga följande kandidater, hvarvid nedannämnda af kommitténs medlemmar läto anteckna sig som förslagsställare:

Nr. 12. *Dmitrij Merezjkovskij* (herr Melin).

Nr. 13. *René Bazin* (herr Hjärne).

Nr. 14. *Henri Bergson* (herr Hallström).

Nr. 15. *Karl Gjellerup* (herr Hjärne).

Nr. 16. *Willem Kloos* (herr Hallström).

Nr. 17. *William Butler Yeats* (herr Hallström).

Nr. 18. *Paul Bourget* (herr Melin).

Nr. 19. *Benito Pérez Galdós* (herr Hallström).

Nr. 20. *Ernst von der Recke* (herr Melin).

Nr. 21. *Juhani Aho* (herr Melin).

Nr. 22. *Vilhelm Grønbech* (herr Hjärne).

Utlåtande af Svenska Akademiens Nobelkommitté 1915.

I öfverensstämmelse med Stiftelsens Grundstadgar ha endast 11 till detta års pristäflan inlämnade förslag kunnat upptagas till ompröfning, det sista (Ferdinand Avenarius) för öfrigt med understöd af en af kommitténs ledamöter, emedan visserligen någon tvekan rådt med afseende å den utländska förslagsställarens behörighet, men kommitterade dock ej ansågo sig berättigade att utan vidare utesluta den ifrågasatte författarens förtjänster från vederbörlig närmare undersökning. De ingifna förslagen ha dessutom varit helt kortfattade och saknat andra motiveringar än i vissa fall hänvisningar till föregående framställningar i samma syfte. Kommitterade ha därför icke funnit nödigt att denna gång återgifva förslagsskrifvelserna i deras helhet. Däremot ha kommitterade för sin egen del trott sig böra från föregående års förslagslistor upptaga vissa namn, som icke syntes kunna lämnas ur räkningen vid nu förestående prisutdelning, enligt föreskrifven anordning för båda åren 1914 och 1915.

Det är uppenbart, att det alltjämt pågående kriget med sina våldsamma intryck och lidelsefulla meningsstrider nästan öfverallt bortledt uppmärksamheten från dessa humanitära täflingar om de vittra idealens segerpris. Kommitterade stå äfven af andra orsaker inför en till och med vida svårare uppgift än förra årets öfverläggningar med anledning af det stora krigets utbrott och därmed sammanhängande omständigheters inverkan på vår prisutdelning. Om dessa svårigheter kunna många olika åsikter hysas, äfven inom denna Kommitté, men det skulle enligt mitt förmenande icke lända själfva saken till fromma, om vi alltför mycket ansträngde oss att genom sammanjämkningar och ömsesidigt undertryckande af allvarliga och uppriktiga tvifvelsmål vinna en viss skenbar öfverensstämmelse i det utlåtande, som vi äro skyldiga att inlämna till Akademien. I rent praktiska angelägenheter må ett sådant förfarande ofta nog vara tillämpligt, men här gäller det sådana kulturfrågor, som på grund af Nobelstiftelsens egendomliga syften måste betraktas från flere berättigade synpunkter, äfvensom behandlas med den största omsikt och varsamhet, ej heller kräfva eller tåla någon tvingande sträfvan efter en ovillkorligen afgörande lösning så snart som möjligt och med snart sagdt hvilka eftergifter som helst. Under dessa förhållanden har jag trott det vara riktigast att öppet framlägga min personliga uppfattning af de antydda svårigheterna och af de betänkligheter, som de hos mig ha framkallat.

Det lär knappast kunna förnekas, att för närvarande ingen skriftställare har offentligen framträdt med något verk, som fyller måttet efter en sträng tolkning af Nobeltestamentets bestämmelser eller vunnit ett sådant vidsträckt erkännande, som kan sägas stödja sig på en högre uppskattning af deras innebörd, på djupare och varmare känslor för deras syftemål. Utan tvifvel sammanhänger denna litteraturens brist på verkligen idealt skapande och hyllade snillen med samtidens hela ojämnt och motsägelsefullt utvecklade kulturlif, hvarom för öfrigt här ej är stället att vidare orda än för att hänvisa till Akademiens nödläge vid sina prisutdelningar, såvida dessa öfverhufvud, äfven med lägre satta anspråk, skola kunna komma i fråga. Men däraf torde följa, att Akademien äfven nu och hädanefter, liksom hittills, må anse sig befogad att också i andra afseenden noga öfverväga de tidsomständigheter, som göra sig gällande, om än ej såsom afgjordt bestämmande, vid dess prisutdelning.

Det är bekant och omnämndes i kommitterades utlåtande för förra året, att, liksom många Nobelpristagare, äfven flere af de till priset föreslagne, särskildt fransmännen Bergson, Faguet, Bazin och Bourget, med synnerligen öfversvallande ifver deltagit i den pågående krigspolemiken. Sedan dess har också *Spitteler*, som kommitterade i fjor förordade till priset, råkat ut för samma öde, såsom Herr Hallström meddelar i sitt senaste utlåtande om honom. Kommitterade för sin del torde icke på denna grund vara sinnade att frånträda det förord de gifvit honom för 1914 års prisutdelning, så mycket mindre som hans litterära förtjänster nu blifvit ökade genom hans självbiografiskt och poetiskt intressanta minnesanteckningar från barndomsåren. Likväl ser jag mig nödsakad att fästa uppmärksamheten därpå, att hans politiska uppträdande, huru man än må opartiskt bedöma dess anledningar och syften, har väckt den största anstöt i Tyskland och Österrike och beröfvat honom de sympatier, som han såsom skald så småningom och i allt större omfattning under de senaste åren där förvärfvat. Det lider intet tvifvel, att hans val, medan kriget ännu pågår, skulle i dessa länder göra ett högst pinsamt uppseende och föranleda misstolkningar af flerfaldig art.

Detsamma gäller, kanske i ännu högre grad, om valet af den nu föreslagne *Romain Rolland (Nr. 4)*, som genom sina uttalanden om kriget ådragit sig förbittring icke blott i Tyskland, utan äfven i sitt eget fädernesland Frankrike, där man ock tagit sig för att från patriotiska synpunkter alldeles underkänna hans litterära produktion. Han har nämligen framställt sina påståenden på ett åt olika sidor förmedlan-

de och fördömande sätt, hvarom jag för öfrigt här saknar anledning att närmare yttra mig.

Likaledes har den belgiske skalden *Verhaeren (Nr. 8)* gifvit sina känslor luft i bittra anklagelser mot tyskarna och deras krigföring.

Det har förefallit mig nödvändigt att påpeka dessa förhållanden, ehuru de icke få utöfva något inflytande på bedömandet af dessa författares vittra skrifter. Annorlunda ställer sig visserligen frågan om lämpligheten att tilldela sålunda mer eller mindre kompromettterade stridsmän det svenska Nobelpriset. Akademien kan onekligen intaga den ståndpunkten, att dess uppgift i detta fall är höjd öfver allt hvad krig och politik heter och måste fyllas å hela mänsklighetens vägnar uteslutande med hänsyn till litteraturkritikens kraf och intressen. En sådan ståndpunkt är så mycket lättare att försvara, i samma mån som en priskandidat befinnes närma sig hvad man har att föreställa sig under de i Nobeltestamentet häfdade idealen, som ju icke få utan vidare förväxlas med de rent estetiska önskemålen. Men för så vidt som Akademien icke finner sig fullt öfvertygad därom, att en sådan författares förtjänster uppväga den förargelse, som hans val för närvarande torde åstadkomma, så synes det ej oberättigadt att tillika besinna, förvisso icke för hvilka obehag detta samfund självt därigenom månde utsätta sig, men törhända hvilket ansvar det kunde såsom en svensk institution ådraga sig genom främmande folklidelsers äfven ofrivilliga uppeggande mot vårt land.

Det vore säkerligen att gå för långt, om man nu af konsiderationer för vår neutralitet skulle med afsikt och med tillbakasättande af vederbörandes förtjänster undvika att gifva årets Nobelpris åt några af de krigförande makternas undersåtar. Men inom Akademien har den meningen ofta blifvit framställd, att det vore önskvärdt, om de särskilda länderna kunde något så när jämsides komma i fråga, och i allmänhet taget kunna också de hittills förrättade Nobelvalen sägas ha utfallit i en sådan riktning. Särskildt nu synes ett gynnsamt tillfälle vara inne att icke förbise de mindre talrika folken, i synnerhet då de större anspråk, som ej sällan blifvit på ett öfverdrifvet sätt yrkade, just på grund af den upprörda tidens inbördes missförstånd och hätskhet icke denna gång torde kunna framställas med samma självförvissning och samma underskattande af de trängre samhällenas kulturkraft som förut.

I alla händelser, om priset icke anses nu lämpligen kunna utdelas, har Akademien, såsom äfven kommitterade i fjorårets utlåtande framhöllo, den utväg öppen, som anvisas i Grundstadgarnas § 5.

Det är dock gifvet, att denna utväg endast i nödfall bör anlitas, ehuru utan tvifvel tillfredsställande användning, t.ex. för Nobelinstitutets räkning, kunde finnas för en sådan "särskild fond", som i Grundstadgarna omförmäles.

Då jag nu öfvergår till en redogörelse för de till 1915 års pristäflan inlämnade förslagen, anser jag mig icke behöfva uppehålla mig vid alla de namn, som äfven förut blifvit föreslagna, men som denna gång icke tilldragit sig någon särskild uppmärksamhet inom Kommittén.

Hvad ryssen *Merezjkovskij (Nr. 12)* och tjecken *Machar (Nr. 10)* angår, hänvisar jag till Dr Jensens nya supplerande utlåtanden, af hvilka torde framgå, att ingenting ytterligare blifvit intygadt, som kunde vara ägnadt att förändra Kommitterades i fjor afgifna omdömen. Själf har jag ånyo sökt arbeta mig in i Merezjkovskijs vidlyftiga skrifter, som på originalspråket hittills fylla 17 band. Dess mindre skäl har jag funnit för de starka loford, som tidigare kommit honom till del inom och utom hans land, men som numera synas från annat slaviskt håll ha börjat inskränkas.

Om *Yeats (Nr. 17)* har Herr Hallström äfven i år uttalat sig i en särskild redogörelse, med anledning af några nyligen utgifna dikter. Dessa synas, oaktadt enstaka lyckliga drag, likväl i det hela ej ha stärkt hans anspråk att komma i åtanke vid Nobelprisets utdelning.

Angående *Gjellerup (Nr. 15)* och *von der Recke (Nr. 20)* skulle jag kunna blott hänvisa till hvad om dem blifvit yttradt i Kommitterades utlåtande för i fjor. Herr Hallström har i sina särskilda omnämnanden af dessa författare icke funnit någonting att tillägga om den senare, men uttalar sig i flera afseenden förmånligt om den förres nyligen äfven till mig personligen och kanske till flere af Akademiens ledamöter insända omarbetade och tillökade skrift om Richard Wagner. För min del anser jag mig denna gång böra fästa uppmärksamheten vid Wirséns omdömen i hans utlåtande öfver Nobelprisförslagen år 1911, hvari han gifver Gjellerup sitt varma erkännande, ehuru han sätter von der Recke högre, som tillhör en äldre poetisk skola.

Nya namn äro *Charles M. Doughty (Nr. 2)* och *Ferdinand Avenarius (Nr. 11)*. Om båda har Herr Hallström utförligen yttrat sig i sina redogörelser, till hvilka jag hänvisar. Avenarius känner äfven jag något till sedan flere år tillbaka genom åtskilliga skrifter och årgångar af hans tidskrift "Kunstwart", som man från Tyskland på enskild väg tillsändt mig i syfte att verka för hans erhållande af ett Nobelpris. Med anledning däraf har jag nu såsom ledamot af Kommittén

ansett mig böra med mitt namn stödja förslaget till hans förmån, på det att han ej af uteslutande formella skäl skulle lämnas åsido vid en grundligare sakkunnig granskning. Men i likhet med Herr Hallström kan jag icke, oaktadt hans obestridliga lyriska begåfning och hans högt förtjänta verksamhet i den estetiska kulturens tjänst, finna honom värdig en så hög utmärkelse som den vi äga att utdela. Äfven hvad Doughty vidkommer, instämmer jag med Herr Hallström i afböjandet af hans kandidatur.

Ett nytt namn är också *Romain Rolland*, som föreslagits af Herr Schück och äfven inom Kommittén tillvunnit sig varma sympatier. Därför har jag känt mig skyldig att efter min förmåga närmare redogöra för den föreställning, som jag bildat mig om hans skrifters värde och om hans författarekaraktärs betydelse med afseende på Nobelpriset. Till en början må jag dock hänvisa till Dr Södermans utförliga och intressanta utlåtande, där äfven nödiga biografiska och bibliografiska underrättelser stå att hämta. För öfrigt har jag tagit kännedom om åtskilliga recensioner och om hans nitiske beundrares, den schweiziske skriftställaren Paul Seippels bok "Romain Rolland: L'Homme et L'Oeuvre", äfvensom den lika ifrige tyske beundraren och därjämte öfversättaren Dr Otto Grautoffs afhandling (utgifven 1914, kort före kriget). Emellertid vill jag icke här upptaga utrymmet med anförande af främmande omdömen, än mindre inlåta mig på någon polemik mot dem, utan allenast så kortfattadt som möjligt uttala mina egna tankar.

Jag måste då först tillstå, att jag ser mig utesluten från hvarje skymt af kompetens i fråga om en ganska väsentlig sida af Rollands verksamhet och personlighet. Han är nämligen musiker, äfven en lärd kännare och forskare inom det musikhistoriska området. Hvad han skrifvit om musiken och dess mästare i äldre och nyare tider, hans biografier af Händel och Beethoven måste alltså för mig till sin djupare syftning stanna utanför bedömandets räckvidd; jag kan af dessa skrifter endast få allmänna kulturhistoriska och personkarakteristiska intryck af en viss liflighet.

Han har äfven sysselsatt sig med den bildande konstens historia. Hans latinska gradualafhandling berör orsakerna till den italienska renässanskonstens förfall, och han har i tvenne böcker tecknat Michelangelos lif och verk. För mitt syfte äga dessa arbeten hufvudsakligen sin betydelse såsom vittnesbörd om hans omfattande kulturintressen.

Detsamma torde ock få gälla om hans teatertekniska skrifter och de dramatiska försök, som han samlat under titlarna "Les Tragédies

de la Foi" och "Théâtre de la Révolution", båda samlingarna med ämnen ur Frankrikes historia, från den heliga Ludvig till skräckväldet. Såsom dramaturg lär han ej ha vunnit någon mera lysande framgång, och i denna egenskap synes han med historien ej ha haft annat än en tämligen aflägsen beröring. Men han har i denna form, såsom Dr Söderman träffande anmärker, nedlagt sina personliga själserfarenheter från kampen om en verkligen kraftgifvande tro. Utgångspunkten för en viss sällsamt färgad riktning i dessa hans inre strider finner man intygad i hans kortfattade, men varmt och lifligt hållna "Vie de Tolstoï", utgifven nästan omedelbart efter den ryske profetens död och således utan tillgång till underrättelser, som först senare kommit i dagen. Han har under sina ungdomsår på åttiotalet jämte flere studiekamrater blifvit väckt till allvarligare besinning genom denna slaviska frälsningsförkunnelse och äfven på den vägen kommit att fjärma sig från samtidens smak för den krasst realistiska litteraturen. Åtskilligt af sina illusioner med denna ursprungsbeteckning tyckes han efter hand ha förlorat, men verkningarna och tacksamheten kvarstå.

Ingenting af hvad jag nu har omnämnt kan likväl tillerkännas någon egentlig betydelse för Rollands anspråk på ett Nobelpris. Grunderna för en sådan utmärkelse måste i allt väsentligt byggas på hans ofantliga tiobandsroman eller romancykel "Jean Christophe", för öfrigt alldeles såsom sig bör enligt Nobeltestamentets ordalydelse, som icke antyder omedelbart någonting om ett helt författarskaps belönande, utan synes lägga uttrycklig vikt på ett bestämdt alster af litterär produktion "i idealisk riktning".

Detta arbete, som utkommit år för år från 1904 till 1912, har skapat författarens stora berömmelse och läsarkrets, som vuxit i allt starkare progression för hvarje band. Delvis torde det vara spridt genom öfversättningar på många språk, bl.a. äfven på svenska (hittills 4 band). Fullständiga öfversättningar föreligga redan på spanska, engelska, polska och ryska; en tysk var åtminstone planerad i början af 1914, men har kanske blifvit afbruten i följd af kriget.

"Jean Christophe" kan närmast betecknas såsom en konstnärsroman, historien om ett musikaliskt snilles kamp med världen och sig själf från vaggan till grafven. För såvidt som det gäller det speciellt musikaliska innehållet, hvilket visserligen ej gör sig allt för bredt i de vidlyftiga skildringarna af personer och händelser utanför tonernas värld, måste arbetet äga och har redan visat sig äga en alldeles egendomlig lockelsekraft för likartadt utrustade och likstämda sinnen med mer eller mindre fackmässig utbildning. Men för andra läsare,

som sakna sådana förmåner, måste de musikaliska anspelningarna utgöra lika många stötestenar, och gjorde författaren riktigt brinnande allvar af den myckna musiken, vore man verkligen frestad att i ett slags misströstan sätta de många böckerna tillbaka på hyllan. Lyckligtvis är så icke förhållandet, utan författaren har, såsom nyss nämndes, tydligen bemödat sig om att göra sin musikhjälte lättare begriplig äfven för den stora mängden genom att insätta honom i ett brokigt spel med mångfaldiga påtagligare figurer.

Men i alla fall måste ett sådant hjälteval medföra vissa oförnekliga och oöfvervinneliga svårigheter vid teckningens uppdragande och färgläggning. Tonerna kunna med vanliga bokstäfver och utan öfverflödande tekniska termer icke beskrifvas annorlunda än genom så liffulla antydningar som möjligt om de känslor, som väckas hos deras skapare och åhörare; hvaraf följer, att stilen i dithörande berättelsepartier måste få en starkt sentimental anstrykning, vare sig i god eller kanske stundom äfven i mindre god mening.

Vidare blir det en mödosam uppgift att rätt åskådliggöra hvad hjälten egentligen har för sig, hvilka segrar han vinner, hvilka nederlag han lider, i sitt väsentliga lifsarbete. När det är fråga om en verksamhet i beröring med mera ögonskenliga ting, kunna åtminstone då och då vissa konkreta uppgifter meddelas, som framkalla bilder för läsarens fantasi. Men om den musikaliska personlighetens utveckling få vi ingenting mera inhämta än försäkringar om hans bragder och deras intryck på hans omgifning. Skulle författaren se sig tvungen att göra någonting mera, måste han i sin framställning inlägga många flera fragmenter af musikstycken än dem han nu på några ställen begagnar såsom ett slags motton. Han skulle, med andra ord, för att göra sin Jean Christophe fullt musikaliskt lefvande, själf uppträda i hans namn såsom ett tondiktande snille af hans tillerkända höga rang. Men därmed blefve arbetet förvandladt till en serie af musiktekniska och musikhistoriska afhandlingar, och sådana skrifvas ej om inbillade kompositörer, utan om Beethoven och Händel eller andra välljudets apostlar i den förgångna verkligheten.

Det är för öfrigt, såsom litteraturhistorien intygar, alltid någonting vanskligt med konstnärsromanen öfverhufvud, äfven om dess ämne och hjältar icke falla inom tonkonstens alldeles särskildt för den berättande prosan svårtillgängliga område. All konst är ju ett slags afspegling af lifvet, och en dikt om konst och konstnärer blir därför såsom sådan en afspegling af en afspegling. Detta innebär något i dubbel mening konstladt, någonting raffineradt, eftersom en sådan dikts författare icke ställer sig omedelbart inför det lif han

ändå i sista hand vill skildra, ej heller, såsom t.ex. i den öppet självbiografiska romanen, på dramatiskt sätt gifver ordet åt en af de i handlingen deltagande personerna själfva, utan skänker sitt eget hufvudintresse åt just de faktorer i människolifvet, hvilkas egentliga uppgifter, liksom för honom själf, bestå i att åskåda och efterbilda detta lif. Följden blir ett slags allmän och sväfvande estetisk själfbespegling, de estetiska synpunkterna och sträfvandena ryckas i förgrunden på verklighetens och de praktiska lifsmakternas bekostnad, och man får intrycket snarare af ett skuggornas matta inbördes spel än af lefvande personligheters kraftmätning. Detta intryck gör sig så mycket mer gällande, i samma mån som konstnärerna och deras estetiska förehafvanden skildras företrädesvis såsom sådana, icke med hufvudsakligt betonande af deras rent mänskliga drifljädrar och handlingar jämte eller i strid med andra människor af kött och blod. Förskjutes åter författarens intresse i den senare riktningen, då öfvergår också konstnärsromanen till en bredare och djupare lifsframställning, om än med bevarande i viss grad af den ursprungliga anläggningens kontraster, dess ofta fängslande reflexbrytningar, dess skefheter och svagheter.

Så ungefär uppfattar jag den gestaltning, som "Jean Christophe" så småningom, ju längre arbetet framskridit, fått under författarens händer. Det torde kunna betviflas, att Rolland alltifrån första början arbetat efter en bestämd och klart genomtänkt plan. Från att vara en spröd miniaturbild af det musikaliska underbarnets uppväxt under torftiga och tryckta förhållanden har verket vuxit ut till en hel djärft utkastad tafla eller ett galleri af taflor, hvari många skiftande dagrar af nutida kulturlif och samhällskamp återspeglas. Men alltid är Jean Christophe med såsom den af författaren en gång utkorade hufvudpersonen, ehuru han ofta för läsarens ögon tränges i bakgrunden af andra, mera intresseväckande människoskepnader, ofta uppträder fastmer i betraktarens, grubblarens eller den passivt eftergifvande impulsmottagarens roller än med egen och självständigt ingripande styrka. Hans musikbegåfning framträder i de allt knapphändigare hänsyftningarna på dess yttringar snarast såsom en förklädnad eller en förevändning för motiveringen af känslomänniskans tvära omslag i stämningar och handlingssätt. Öfverhufvud synes man mer och mer vinna rätt att tolka de musikaliska förvecklingarna i detta tidspanorama såsom ett slags symboliseringar af de stridiga lifsintressena, någonting i samma väg som teaterväsendet i Goethes "Wilhelm Meister", med hvars på samma gång drömfyllda och känslomättade atmosfär Rollands sätt att gruppera sina situa-

tionsbilder omkring den kraftsökande hjälten röjer en aflägsen, måhända ofrivillig, likhet.

Ramen vidgas undan för undan, och därmed växer likaledes författarens sträfvan att omfatta så många samfundsspörsmål, folkpsykologiska iakttagelser och spännande meningsbrytningar om världsförklaringens högsta och djupaste uppslagsämnen som möjligt, men alltsammans ständigt åskådadt eller känslotänkt genom ett temperament, som visserligen icke öfverallt sammanfaller med hvad som uttryckligen angifves såsom tillkommande Jean Christophe, men som är så nära besläktadt med dennes skaplynne, att man stundom frestas att förväxla honom med författaren själf. När man slår ihop den sista volumen, tycker man sig ha fått till lifs jämförande karakteristiker af tyskt och franskt, äfven en smula italienskt, väsen, af folkhat och militarism, antisemitism och judemakt, det intellektuella proletariatet och pressreklamens intrigspel, societetselegans och pöbelrevolter, klerikalism och förnuftsdogmatism, folklig fromhet och ateistisk resignation, hvilken sistnämnda hos hjälten slutligen utmynnar i en kärlekstrånande panteistisk lifstro; – jämte hvarjehanda annat.

Fyra band igenom är scenen förlagd till Tyskland. De öfriga sex banden förflytta Jean Christophe till Paris, hvarifrån han mot slutet drifves i landsflykt till Schweiz och Italien, till dess han ändtligen återkommer och aflider i Paris på sin konstnärliga och manliga mognads höjd. Ofta upprepade återblickar och tidigare presenterade figurers uppträdande eller framskymtande långt efteråt förbinda i sin mån de olika delarna och skådeplatserna till ett helt.

Det kan icke för mig komma i fråga att återgifva berättelsens hela gång eller redogöra för de särskilda bandens innehåll, lika litet som Dr Söderman har kunnat fullfölja ett sådant syfte, äfven med bifogande af lämpliga utdrag. För min del måste jag inskränka mig till att framhålla ett och annat drag, som har förefallit mig betecknande och vägledande för mitt omdöme om verket i dess helhet.

Det synes obestridligt, att Rolland haft tillfälle att på nära håll göra bekantskap med tyskt lif, äfvensom att han, såsom fransman betraktad, är besjälad af varma sympatier för mycket däri. Han förstår att framdraga många prof, såvidt en främling kan döma, på sant tyskt *Gemüt*, på äkta innerlighet emellan anhöriga, och med vinnande humor tecknar han emellanåt uppträden, som t.ex. visa den småborgerliga fåfängans konflikter med den barnsliga oskulden, eller som vittna på samma gång om tysk tafatthet och om tyskt osjälfviskt svärmeri. Till närmare belysning af hvad jag härmed menar vill jag

blott omnämna några personer: först och främst den tålmodiga och tystlåtna, okunniga, men arbetsamma och uppoffrande modern Louisa, som, ehuru blott en fattig piga, blifvit obetänksamt ingift i den icke mycket förmögnare och dock något anspråksfulla musikantfamiljen; vidare den sträfve och originelle farfadern, som snart nog på sitt vis tager hand om den ovälkomna sonhustrun, hjälper henne vid hennes barnsäng och söker skydda henne mot den försupne makens lättsinne; slutligen morbrodern, gårdfarihandlaren Gottfried, som med sina kloka ordstäf och vinkar ställer åtskilligt till rätta för den unge Jean Christophe både i musikväg och i lifserfarenhet, och som äfven förstår att med framgång trösta en stackars plötsligt blind bondflicka. Därjämte må jag hänvisa till underbarnets utstyrsel och konstiga beteende vid den första påtvungna uppvisningen inför hofvet, framför allt till det dråpliga gästabudet i den lilla universitetsstaden, där Jean Christophe, nedslagen efter den misslyckade uppvaktningen hos den beundrade storstadsmästaren, mottages och firas såsom triumfator af den åldrige professorn och hans musikvänner, som endast kände till kompositören genom hans eljest i bokhandeln undanlagda förstlingsverk.

Men oaktadt all denna välvilliga stämning får Rollands Tysklandsskildring i det hela en kärf och ibland till och med en något unken bismak, när han kommer in på hvad han tydligen betraktar såsom det mest karakteristiska för grannfolkets kynne.

Chaque peuple a son mensonge, qu'il nomme son idéalisme, säger han på ett ställe, och detta gäller i synnerhet om den tyska idealismen, som afslöjas såsom egentligen en med osanna högtrafvande fraser vidmakthållen skentradition midt i den rådande materialismen, bl.a. därutinnan, att tyskarna kunna ohejdadt dricka sitt öl och äta sin korf, medan de åhöra sina musikheroers lofprisade mästerverk.

Simpelheten, ofta råheten frodas för ymnigt i de jämrande och hypokondriska borgarfamiljerna, den dryga stelheten och maktkulten i adliga och byråkratiska kretsar, tillgjordheten i de litterära. Isynnerhet servilismen, intrigerna och det skvallrande förtalet antydas såsom tyska skötesynder. Äfven i själfva hofvet och regeringen bryter brutaliteten fram helt tvärt ur det smaklösa etiketthöljet, såsom när storhertigen uppkallar Jean Christophe på slottet, öfveröser honom med de mest sårande skrupenser och fråntager honom hans arvode, därför att han skrifvit en misshaglig musikkritisk artikel i residensstadens socialisttidning. Socialismen är icke det ringaste bättre, utan blott en *militarisme à rebours*. Och den riktiga militarismen är vederstygglig, hvilket Jean Christophe får röna, när han af miss-

förstådd ridderlighet råkat slå till en sergeant under ett slagsmål emellan bondfolk och soldater och nödgas hals öfver hufvud, för att undgå sabelhugg eller fästningsstraff, fly öfver gränsen till sina belgiska förfäders stamland. Skarpa snärtar hit och dit försummas ej heller, t.ex. mot kejsaren (med omnämnande af det bekanta vedernamnet Siegfried Meyer) för hans förlöjligade Ægir-komposition.

Jean Christophe själf visar sig i denna omgifning såsom en tämligen främmande uppenbarelse, och hans tidigt intagna oppositionella hållning, som synes grundlagd redan genom det brydsamma förhållandet till fadern, tecknas, i synnerhet under barndomsåren, med mycken psykologisk finhet. Sedermera inkräkta visserligen, för såvidt jag kan förstå, åtskilliga öfverdrifter på författarens afsikt att skildra en verkligen betydande naturs utveckling. Ynglingen mister nästan i ett slag hela sin barnatro bra lösligt och lättvindigt och försmälter i hänryckning för den gud, som han bär inom sig själf: *Ouragan de la vie! Folie de vivre, – sans but, sans raison, – pour la fureur de vivre!* Hans opraktiska och öfvermodiga uppförande i sina begynnande lifskonflikter tager i vissa afgörande stunder nästan osannolika proportioner. Det må vara naturligt nog, att han, när han känner sin egen skaparkraft vakna, reser sig i uppror emot icke blott den samtida, utan äfven hela den klassiska musiken, ehuru de drifkrafter, som bestämma honom, måste, på grund af sakens beskaffenhet, förblifva ganska oklara. Likaså må det finnas förklarligt, att han med glädje sällar sig till en liten grupp af kallt spekulerande litterära reklammakare och i deras tidskrift utslungar en serie af vilda nedrifvande artiklar, som väcka storm i det lilla samhället och sätta hans och hans moders knappa lefvebröd i stor fara. Men att han ej ens skulle bry sig om att före eller efter tryckningen genomläsa dessa sina epokgörande uppsatser, det förefaller föga öfverensstämmande med en sådan för första gången uppträdande skriftställares och reformators förtjusning i sina egna alster. Det ser ut, som om Rolland behöfvde denna underliga försummelse för att förklara Jean Christophes brytning med sina bundsförvanter, när han händelsevis i raseri upptäcker, att de bakom hans rygg till slut börjat ändra och mildra hvad han skrifvit.

Den unge hjältens växlande rörelser och äfventyr på kärlekens fält utmålas naturligtvis, enligt fransk tradition, med öfverflödande penseldrag såsom mer än någonting annat inverkande på hans lynnesdaning. Det kan ej nekas, att man härvid ej sällan stannar i beundran öfver många träffande iakttagelser, ehuru den högstämda lyriken, äfven i författarens egna reflexioner, kommer i stark kontrast

till föremålens i verkligheten rätt enkla och grunda väsen. Förbindelsen med den opålitliga modisten Ada präglas dessutom af ett öfvervägande sensuellt element, som ganska påträngande återgifves. Vänskapsförhållandet till den jämnårige Otto (liksom, i den senare afdelningen, till den finkänslige fransmannen Olivier) företer någonting sliskigt och öfverspändt, som icke verkar tilltalande och sundt.

Sedan Jean Christophe, sviken i sina ljusa drömmar och så godt som utblottad på existensmedel, ändtligen hamnat på järnvägsstationen i Paris, tager pessimismen i den allmänna kulturskildringen, som mer eller mindre konstfärdigt sammanknytes med hans personliga lefnadsöden, omedelbart till den grad öfverhanden, att man visst icke förvånas öfver den förargelse och leda, som i synnerhet "La Foire sur la Place" (femte bandet) framkallat i Rollands annars mot dylika samhällssatirer skäligen härdade hemland. Han har uppenbart försmått den billiga vederkvickelsen att från början ställa Frankrike i fördelaktig dager mot den tyska bakgrunden. Han har till och med föredragit att breda sina mörkaste färger öfver de lumpenheter och skröpligheter, som det förödmjukade och sjuka fosterlandet måste utstå. Den kontrastverkan, som han sålunda vill uppnå, är af särdeles subtil art och redan i och för sig ett slags tillrättavisning åt det officiösa och servila tyska självberömmet. I Frankrike, där likaledes en skenidealistisk *mensonge* tillvällat sig makten och äran, men där ändå allting kan uttalas af den tillräckligt djärfve, äro ögonen skarpt fästa på allsköns fördärf, och det finns nog många sådana, som ej bländas af chauvinistisk nitälskan.

Det franska musiklifvet står lågt under det tyska, den beställda kritiken är höljd i okunnighet, hyckleri och egennytta, fastän mottaglighet för någonting bättre kan framskymta, äfven där man minst kunnat vänta det, trots alla hinder och intriger. De feministiska böjelserna och inflytelserna göra öfverhufvud svårt intrång på Frankrikes uråldriga kulturarf, förvrida och försvaga dess friska utdaning under nya kraftigare impulser. Societetsumgängets bedårande glans (som likväl Rolland enligt min föreställning ej lyckats synnerligen trovärdigt afspegla i flere tämligen ordinära damtyper) förvanskas genom hopkopplingen med arrivisternas på fåfängan ockrande ränker och tvetydiga affärstransaktioner. Allt oftare snuddar författaren vid ekonomien och politiken, som dock aldrig fångsla hans intresse i samma skala som estetiska grupper och individer. Men han har skapat bjärt markerade figurer i Jean Christophes osäkra gynnare, den socialistiske partichefen med den lyxälskande frun och anhang-

et af despotiska fritänkare, mätresser och publicistiska tjänsteandar, äfvensom i ett helt kotteri af halfförfallna demagoger och agiterande arbetare, som rusta sig till den stora syndikalistiska revolutionen.

Däremot, hvad som tröstar Rolland i allt detta estetiska, moraliska och politiska elände, det är hans öfvertygelse, att Frankrike ändock är och förblir det gamla landet med den djupt rotade och i sin förborgade kärna äkta och vederhäftiga kulturen, hvars skatter ännu i dag under mångahanda former vårdas af grannlaga, allt slags simpelt sken och skryt försmående händer. Förr eller senare måste denna omvårdnad komma ett föryngradt släkte till gagn.

Hvad i synnerhet den sanna franska kvinnan betyder i sin försynta och trofasta självuppoffring, det känner icke den frivole parisaren, än mindre främlingen, men författaren har känsligt och varmt tecknat hennes bild i sjätte bandet ("Antoinette"), som med fullt skäl kan utmärkas såsom själfva pärlan i hans verk: Den ruinerade landsortsbankirens dotter, som stöder sin förkrossade moder, försörjer och uppfostrar sin broder med sina besparingar såsom lärarinna, först i Paris, sedan i Tyskland under en kallhjärtad och fördomsfull judefamiljs tak. Hon hade redan där kommit i Jean Christophes väg, och han hade genom en oskyldig höflighet vållat hennes skymfliga förjagande från sin anställning. I Paris mötas de åter, dock blott i förbigående och på afstånd, utan att talas vid, men efter hennes död gör han tillfälligtvis bekantskap med hennes broder, som visar sig vara en hemlig beundrare af hans ännu misskända kompositioner.

De flytta tillsammans och understödja hvarandra i sina dryftningar af lifvets uppgifter och i sina olikartade arbeten. För Jean Christophe blir denna samverkan, som symboliserar den önskvärda fransk-tyska kulturalliansen, en källa till skaparkraftens förnyelse och till dess fulla erkännande i Frankrike, sedermera äfven i Tyskland. Men för Olivier blir på grund af hans mångsidigare och tvekande läggning, äfvensom hans sjuklighet, framgången mera begränsad och mindre tydlig.

Olivier är dock en ung lärd, som, jämte ett växande antal af liktänkande, bär inom sig ett förpliktande och lysande ideal af en aldrig till fullo utransakad tro på Frankrike och dess bestämmelse för mänskligheten. I samma hus, där de båda vännerna hyrt sig in, bo äfven andra typer af det undangömda Frankrike, som aldrig kan utrotas, hur än meningarna månde skifta ibland dem själfva och ute i världen: Den plikttrogne läraren och hans maka, som enas i vördnaden för fosterlandets kulturminnen; den modernistiske prästen, som i sitt barmhärtighetsnit och af kärlek till sitt kall likväl böjer sig

för kyrkans bud; den gamle fridsamme och försakande s.k. anarkisten; – och alla komma de i tillfälle att stilla bevisa hvarandra värdefulla kärlekstjänster. Och när plötsligt det tyska krigshotet bullrar bakom gränsen, då stiga de frälsande krafterna upp ur det blott på ytan grumlade folkdjupet, och täckelset ryckes undan Frankrikes sanna väsen. Med ens tystnar det förvirrade sorlet, och allt hvad franskt heter sammangjutes i den kränkta stolthetens endräktiga förbittring, som djupt både smärtar och imponerar på den för båda folkens välfärd ömmande Jean Christophe.

Den bana han själf tillryggalägger i sitt adoptivland visar honom i det hela såsom samma impulsiva natur som förut, huru mycket än åren och den franska civiliseringen kunna ha gjort sitt till för att tämja honom åtminstone i yttre former och hvardagsbehof. Äfven för sina bästa franska vänner, och i synnerhet för damerna, förblir han i alla fall den grofhuggne och uppbrusande tysken, som egentligen skiljer sig från sina landsmän däri, att han aldrig rätt förstår att tillvarataga sina pekuniära intressen. Men för dem och för sig själf framstår han tillika såsom den personificerade kraften, liksom äfven för författaren, som gifvit honom just detta ord i gammaldags stafning (*Krafft*) till släktnamn. Kraften yppar sig dock, utom i hans omtalade hemlighetsfulla musikverk, alltjämt mest i våldsamma reaktioner mot öfvermäktiga intryck.

Han har lika svårt som förut hemma i Tyskland att reda sig med bokhandlare och förläggare, och de förlägenheter, som beredas honom genom hans något snarstuckna sätt att umgås äfven med hjälpande själar, vittna mindre om konstnärens oundgängliga lifssmärtor än om hans egen brist på tillkämpad självbehärskning. När han, själf utan egentligt socialt eller politiskt intresse, förleder sin vän att motvilligt låta inblanda sig i den syndikalistiska demonstrationen och därvid, sedan denne i misshugg fallit för ordningsmakten, besinningslöst dräper en polisman, så förefalla såväl dessa drag som hans samvetskval under den brådstörtade flykten till Schweiz motiverade snarare af förvirrande viljesvaghet än af en kraftnaturs öfverspänning.

Hans förhållanden till de kvinnor han möter på sin väg, vare sig såsom själf älskande eller ej, bestämma honom fortfarande kanske mer än hvad hans snillegåfvor och protesterna mot feminismen kunnat gifva skäl att förmoda. Han förhjälper sin vän till ett omaka äktenskap, som snart fördärfvas och upplöses genom kärlekens öfvermått under dess början. Själf knyter han i hastigt mod en förbindelse med en firad aktris, som härjats genom uslingars missbruk

af hennes ungdom och genom egna lidelsers pinor. Under landsflykten låter han förföra sig till äktenskapsbrott af sin räddade gästväns hustru. De utförliga beskrifningarna af dessa sensuella förvecklingar verka rentaf pinsamma.

Efter dessa förvillelser gifver sig Jean Christophe ut på nya irrfärder. Men hans själsångest och omvändelse till förnyad snilleflykt uppe i Jurabergen skildras i själfva verket såsom mera beroende af naturimpulser än af de religiösa och moraliska känslor, som oklart antydas. Först i Rom lugnar han sig med större framgång under den fint och taktfullt tecknade samvaron med en högboren italiensk änka, som i sin tidiga ungdom älskat honom, utan att han brytt sig därom. Sedan han återvändt till Paris, förmedlar han efter hennes död hennes dotters giftermål med den aflidne vännens son, hvarpå han själf insjuknar och dör i ett slags estetiskt-religiös extas, som synes afsedd att utgöra liksom summan af hans lifsvandrings andliga vinster.

Sammanfattar jag de resultat, till hvilka jag kommit vid genomläsningen af Rollands stora verk, så måste jag vidgå, att detta, trots många förtjänster, förefaller mig, äfven stilistiskt sedt, något formlöst och därjämte föga tillfredsställande med hänsyn till författarens egna afsikter. Han har ej lyckats gifva hvad han tydligen velat. Tidsskildringarna äro öfverdrifna och stundom oredigt blandade om hvarandra, än i form af typiska gestalter och scener, än såsom betraktelser af författaren själf. I synnerhet hjältens bild lider för mycket af en fantastisk och vilseledande snillekult eller dyrkan af "kraften". Den idealism, som förkunnas, är egentligen en känslornas skepticism och sofistik.

För min del vågar jag ej tillstyrka, att Nobelpriset tilldelas Romain Rolland.

Kommitterade ha äfven tagit i betraktande ett annat namn, spanjoren *Benito Pérez Galdós (Nr. 19)*.

Han har till pristäflingarna åren 1913 och 1914 blifvit föreslagen af ett stort antal spanska vetenskapliga och litterära samfund, äfvensom af en mängd mer eller mindre betydande enskilda personer. Att detta förslag ej i år blifvit ånyo framställdt från Spanien sammanhänger utan tvifvel på ett eller annat sätt med den oro eller den tvekan, som där, liksom annorstädes, rådt med afseende på möjligheten af prisets utdelande under det pågående kriget. Kommitterade ha därför ansett riktigast att själfva uppföra hans namn på förslagslistan äfven för denna gång.

När han först föreslogs till Nobelpriset, uppstod, såsom Akade-

mien torde ha sig bekant, emot hans val på vissa håll i Spanien en häftig proteströrelse, intygad genom åtskilliga adresser och telegram till oss. Men när förslaget året därpå förnyades, syntes denna rörelse ha lagt sig. Tvärtom vittna de ingifna förslagsskrifvelserna, såväl genom undertecknarnas namn som genom ordalagen, att man i Spanien numera tämligen allmänt, trots alla meningsskillnader och partistrider, torde betrakta hans utkorande till Nobelpristagare såsom icke blott en välförtjänt utmärkelse för honom själf, utan äfven rent af en ära för hela hans fädernesland.

För att bedöma Galdós' kvalifikationer till Nobelpriset är en tillräcklig kunskap om hans författarverksamhet och personlighet icke lätt åtkomlig. Åtskilliga underrättelser meddelas i Redaktör K.A. Hagbergs utlåtanden, äfvensom i tvenne uppsatser af Adolf Hillman, den ena i Svensk Tidskrift för 1894, den andra i Nordisk Tidskrift för 1902. Jag har dessutom anlitat utförligare artiklar i Deutsche Rundschau för 1896 och i Revue des Deux Mondes för 1906, vidare engelsmannen Fitzmaurice-Kellys spanska litteraturhistoria (i den utvidgade spanska upplagan) jämte hans motsvarande uppgifter i Encyclopaedia Britannica (senaste editionen), Vézinets "Les Maîtres du Roman Espagnol", González Blancos "Historia de la Novela en España" under nittonde århundradet (där Galdós behandlas såsom den främste representanten för *la novela nacional*), äfvensom några kritiska uppsatser af Altamira, González Serrano, Alas, Bobadilla m.fl.

Åtminstone följande arbeten af Galdós äro tillgängliga i öfversättningar: på svenska "Doña Perfecta" (af K.A. Hagberg), "Marianela" (af fröken A. Hagberg), "Gloria" (af den för mig okända signaturen S-e); på danska "La Familia de León Roch"; på tyska "El Amigo Manso" och "Electra"; på franska, utom dessa båda, "Misericordia"; på engelska därjämte "Trafalgar".

I original fylla Galdós' romaner närmare 80 band; därtill kommer ett tiotal dramer. Visserligen läser jag någorlunda spanska, men endast till en del ha tid och krafter medgifvit mig att taga kännedom om denna vidlyftiga produktion. Mina uttalanden bero därför blott på de allmänna intryck, som jag hittills varit i tillfälle att mottaga i första eller andra hand.

Galdós är född i Las Palmas på Kanarieöarna 1845 (den 10 maj), har således redan uppnått sjuttio år. I sin hembygd, som ju är mycket besökt af främlingar, synes han tidigt ha blifvit förtrogen med engelska språket och litteraturen. Vid nitton års ålder kom han till universitetet i Madrid för att studera juridik. Men snart kastade han

sig in i pressen och deltog lifligt i dagens fejder under åren närmast efter 1868 års revolution. Han har äfven ett par gånger varit deputerad, men blott för att fylla en plats i någon tillfällig majoritet. Vid den egentliga politiska verksamheten tröttnade han snart. Han räknas till liberalerna, men han har aldrig, sedan han hunnit mognare år, ådagalagt något ifrigare partisinne, och äfven när några gånger lidelserna råkat i svallning omkring hans namn, har han personligen uppträdt med största lugn och moderation. Han skildras såsom en tillbakadragen, tystlåten och försynt man, som till och med vid de offentliga festligheter, som anordnats till hans ära, ogärna velat tala om sig själf eller öfverhufvud utbreda sig med spanjorernas sedvanliga elokvens.

Hans bana som skönlitterär skriftställare inleddes med två historiska romaner, "La Fontana de Oro" (ett värdshus, där de revolutionäre samlades 1820), utgifven 1870, och "El Audaz" (som behandlar förhållanden under Karl IV:s sista regeringsår från 1804), utgifven 1871. Dessa arbeten vunno så mycket bifall, att han redan 1873 började sitt stora samlingsverk "Episodios Nacionales", som han sedermera alltjämt har fortsatt, ehuru med vissa afbrott. Jämsides därmed har han varit sysselsatt med en mängd *novelas contemporaneas* i egentlig mening, fristående sederomaner ur det samtida lifvet. Några af de mest bekanta ("Doña Perfecta", "Gloria", "Marianela", "La Familia de León Roch") utkommo redan på 1870-talet, men de flesta af dem, som spanjorerna själfva sätta högst, först under den följande tiden intill detta århundrades början. Dramerna tillhöra i allmänhet hans senare författarskap. Några af dem äro bearbetningar af romaner, andra utgöra ett slags mellanting emellan drama och *novela*, såsom titeln också angifver, i det att hela framställningen, utan att vara omedelbart afsedd för scenen, är upplöst i långa "akter" eller dialoger.

"Episodios Nacionales" torde, i öfverensstämmelse med den allmänna meningen i Spanien, få betraktas såsom författarens förnämsta verk. Det behandlar i numera icke mindre än 46 band Spaniens historia under det senaste århundradet från slaget vid Trafalgar 1805 till och med Cánovas del Castillo, den bekante konservative statsmannen, som mördades 1897. Det sista bandet utgafs 1912; på omslaget annonseras såsom snart utkommande ett nytt (liberalen Sagasta). Verket är indeladt i fem serier (med 10 band i hvarje utom den ofullbordade femte). Första serien rör sig om den napoleonska tiden med dess förvecklingar, som utmynnade i det stora befrielsekriget, den andra om partistriderna under Ferdinand

VII (till 1833), den tredje om karlistkriget och följande händelser till intrigerna omkring drottning Isabellas giftermål 1846, den fjärde om Isabellas återstående regeringstid till hennes fördrifvande 1868. Ju längre arbetet framskrider, och naturligtvis allra mest i den femte serien, öfvergår det mer och mer i skildringar af samtidslifvet och får sålunda allt större likhet med *novelas contemporaneas*.

Planläggningen är så anordnad, att för hvarje serie berättelsen lägges i någon diktad, för tiden karakteristisk figurs mun. Så t.ex. är det i första serien den från Cádiz härstammande sjömanspojken Gabriel Araceli, som begifver sig till Madrid i boktryckarlära och sedermera under ett virrvarr af sammanflätade äfventyr kommer i beröring med allehanda både historiska och diktade personer, tills han slutligen genom sitt giftermål med en bastarddotter ur en högadlig familj införlifvas i den segrande insurrektionens ledande nationella kretsar. Äfven inne i hufvudberättelsen förekomma andra liknande självbekännelser af deltagare i händelsekedjan. Förbindelsetrådarna emellan diktning och historia äro icke alltid lika jämnt knutna. Än öfverväger det ena elementet, än åter det andra, ehuru det väl i allmänhet kan sägas, att författaren söker skarpt skilja emellan fantasi och verklighet, liksom emellan det tusental eller flera figurer, som i växlande massor och tidsföljd befolka hans vidsträckta skådebana.

Den historiska romanen är, som bekant, en blandad och mycket omtvistad diktart. För den verkligen historiskt intresserade te sig där alltid och oundvikligen många slags orimligheter, ehuru färre, i samma mån som den förnämsta vikten lägges på skildringen af folklynne och kultur utan omändring af faktiskt intygade tilldragelser och handlingsmotiv. Härutinnan berömmes Galdós för trohet mot verkligheten, men man måste vara synnerligen väl bevandrad inom detta område af historien för att bedöma sådana lofords giltighet och äfven för att blott kunna följa med i alla detaljer, i synnerhet som ganska mycket förutsättes såsom på förhand för den infödde läsaren bekant. Från fransk sida beskylldes Galdós redan tidigt för att skatta åt en alltid klandervärd chauvinism, men med orätt, såsom det synes, enär han hvarken öfverdrifver spanjorernas krigiska bedrifter mot fransmännen eller skonar deras svagheter och narraktigheter. Likaså har han, åtminstone förr, fått uppbära klander af den inhemska kritiken, därför att han med partisk förkärlek skulle ha behandlat vissa af sina historiska hjältar. Men äfven dessa anklagelser ha med framgång blifvit bemötta och ha så godt som tystnat, sedan det visat sig, att hans beundran, historiskt för öfrigt med eller

utan skäl, men alltid blandad med karakteristiska drag af realistisk färg, ägnas lika mycket åt t.ex. karlisten Zumalacárregui som åt liberalen Espartero. Han uppträder icke som partiman, utan ställer sig på allmän fosterländsk ståndpunkt. Därför ha ock hans "Episodios" blifvit verkliga folkböcker, som utkommit i flere upplagor, äfven illustrerade, till hvilka senare han själf såsom tecknare lär ha gifvit några bidrag.

Man har jämfört detta hans verk dels med de båda fransmännen Erckmann-Chatrians skildringar från Napoleonstiden, dels med Balzacs "Comédie Humaine", under hvilken titel dennes sedemålningar från förra hälften af det nittonde århundradet enligt hans egen anvisning pläga sammanfattas. Men dessa jämförelser torde, för såvidt som de hänvisa på bestämda inflytelser, icke vara mera berättigade än antydningarna, hvad Galdós' öfriga arbeten beträffar, om intryck från Zola, Ibsen och Tolstoj. Säkerligen betraktas han med fullt skäl såsom en verkligen nationell skriftställare i såväl planbyggnad som stil. De åberopade likheterna, som möjligen här och där falla i ögonen, bero nog väsentligen på de behandlade ämnenas i viss mån analoga beskaffenhet. Men dessa ämnen äro icke lånade utifrån, utan hämtade omedelbart ur spanskt lif och spansk föreställningsvärld.

Spanien kan, såsom vi veta, redan från renässansen uppvisa de äldsta förebilderna för den realistiska sederomanen i dess verkligen historiska mening, icke enligt det jämförelsevis färska språkbruket. Dessa förebilder utgöras af skildringarna ur de lågbördiga äfventyrarnas och uppkomlingarnas lif, *novelas picarescas*. Till denna tradition, som i förädlad form gifvit så lefnadsfrisk färg äfven åt "Don Quijote", har Galdós medvetet anslutit sig, och om också t.ex. Dickens och Thackeray skulle tyckas här och där gå igen hos honom, så måste man komma ihåg, att just dessa engelska författare själfva genom många mellanled stå i skuld hos samma kastilianska skola.

Hos Galdós finns ingenting af den oroligt raffinerade stil, som kännetecknar den moderna franska romanen. Framställningens episka lugn och bredd, den dämpadt ironiska, men oftast godmodiga tonen, de sorgfälligt utförda personbeskrifningarna, likaledes de låtsadt pedantiska hänvisningarna till böcker och andra auktoriteter, de inlagda mer eller mindre omständliga episoderna och exkurserna, – dylika drag påminna främlingen närmast om Cervantes, men gå i själfva verket ytterst tillbaka till dennes öfvertagna inhemska stilvanor.

Spaniens äldre litteratur har dock äfven andra mönster att uppställa: moraliserande karaktärsbilder, mystiskt känslogripande och självfransakande uppbyggelseskrifter, framför allt en sällspordt omfattande och på spännande intrigväfnader anlagd dramatik. Och från alla dessa håll har Galdós förstått att för sin teknik tillgodogöra sig hvad som hos hans läsare kunnat väcka på samma gång lefvande intresse och påminnelser om sammanhanget i fosterlandets litterära häfder.

Galdós hör icke till dem, som på abstrakt sätt "ställa problemer under debatt". När han sysslar med sin egen tid, vill han teckna lefvande människor och spanjorer, men han gifver dem tillika gärna någonting typiskt, som gör dem begripligare äfven för andra läsare än de med spanska egenheter förtrogne. För honom te sig den starka spänningen och den sjudande oron i Spaniens nutidslif såsom väsentligen frukter af dualismen emellan de modernt europeiserande och de traditionellt nationalistiska folkkrafterna, eller, för att nyttja ett par af de många gängse beteckningarna, emellan liberaler och katoliker eller klerikaler. Men han fattar icke dessa motsatser trångt, ensidigt och fördomsfullt, utan sträfvar åtminstone att göra rättvisa åt dem båda i deras mångahanda konflikter. Dessa konflikter söker han åskådliggöra genom en mångfald af skarpt tecknade karaktärers egendomligt invecklade lefnadsöden, men därvid nedlåter han sig aldrig, såsom det med rätta blifvit betonadt, till några eftergifter åt frivola sensationer, ej ens när han finner sig tvungen att beröra ömtåliga ämnen.

Någon fientlighet mot kristendomen eller kyrkan framlyser åtminstone ej för icke ytterligt spanskt-klerikala ögon. Äfven i "Doña Perfecta" och "Electra", som särskildt framkallat protester från sådant håll, behandlar han blott enstaka drag af fanatism utan att göra dem till typiska för alla dem, som nitälska för fromhet och kyrka. Men han har också, för att nämna några icke på svenska tillgängliga arbeten, i sin "Nazarín" skildrat en verkligen troende och självfuppoffrande präst, i "Angel Guerra" en världsmans omvändelse till svärmisk barmhärtighet under en from klostersysters inflytande, i "Torquemada" en hänsynslös finansmans religiösa själsstrider under lifvets pröfningar och på dödsbädden.

Har Galdós någon tendens, så skulle det väl vara, enligt de ord han skämtsamt lägger i sin Glorias mun, att "försona Don Quijote med Sancho Panza", att efter förmåga söka fylla den i Spanien af ålder så riksfördärfligt gapande klyftan emellan den högtflygande idealismen och det jordbundna hvardagslifvets och hvardagsarbetets kraf.

På grund af hvad jag nu har anfört tror jag, att Akademien skulle kunna, om än den nu förebragta utredningen måste anses ofullständig, känna sig försvarad med att gifva Nobelpriset för innevarande år åt Benito Pérez Galdós såsom en verkligen betydande och i sitt land högt uppburen författare av manlig, ädel och högsinnad anda.

Harald Hjärne.

Utdrag af protokoll hållet i Svenska Akademiens Nobelkommitté den 21 oktober 1915.

§ 2.

Sedan Herr Ordförandens utlåtande angående prisutdelningen ånyo föredragits samt dels Herr Hallström afgifvit ett af honom uppsatt yttrande, dels Herr Karlfeldt förbehållit sig att inkomma med särskildt uttalande i frågan, beslöt kommittén ett meddelande till Svenska Akademien af innehåll, att kommittén den 23 sistlidne september beslutat att till Nobelpristagare föreslå för 1914 den schweiziske författaren Carl Spitteler och för 1915 den spanske författaren Benito Pérez Galdós. Mot sistnämnda förslag hade Herrar Tegnér och Karlfeldt anfört skiljaktig mening, i det de till pristagare för 1915 förordade den franske författaren Romain Rolland.

In fidem
E. W. Dahlgren

Justeradt
H. Hjärne

Yttrande till Nobelkommitténs protokoll den 21 Okt. 1915 af Per Hallström.

Undertecknad som vid kommitténs omröstning om prisförslaget öfverensstämt med ordföranden, och som i det väsentliga äfven biträder hans motivering därför, ber att för egen del få framhålla några ytterligare synpunkter, hvilka för min uppfattning varit afgörande.

Galdós kandidatur har af mig omfattats med starkare sympati än af herr Hjärne, emedan hans diktning för mig framstått icke blott som betydande nog att under vissa förhållanden rättfärdiga ett pris, utan som estetiskt högst märklig.

Den är utan tvifvel ojämn. Dels beror detta naturligt nog på dess jättelika omfång som icke tillåtit författaren att öfverallt ge stoffet den tillbörliga konstnärliga utformningen – en afvigsida af traditionell spansk frodighet och fabuleringsglädje som så godt som alltid vidlådt äfven de största inom detta lands litteratur! Dels, och kanske i föreliggande fall ännu afgjordare, har det sin grund i att Galdós genom tidsförhållanden försatts midt i en litteraturströmning som blott delvis kommit hans natur till möte och i många afseenden hindrat den att uppenbara sin fulla kraft.

Sjuttio- och åttiotalens "naturalism" i dess franska formulering, med kylig "vetenskaplighet" och något torrt verklighetsstudium, skapade icke det bästa klimat för en begåfning af nationellt fantasifull realism, med behof af större frihet, djärfvare konturer och starkare färg. Den spänning mellan idealitet och verklighetssinne, som en gång skapat *Don Quijote*, behåller icke samma värde, när riddaren, tämligen desillusionerad, sackat efter, och väpnaren, behörigen skolad, tagit ledningen i tåget. De tidsproblem, hvilka, troligen med stor rätt, trängde sig på Galdós i hans politiskt efterblifna land, voro icke poetiskt tacksamma, trots skärpan i de föreliggande konflikterna, ja de inbjödo ännu mer där till polemik i stället för fri dikt. Med herr Hjärne vill jag dock betona, att diktarens partitagande icke gjort honom trång, orättvis eller småsinnad, såvidt en främling därom kan döma.

Sådan Galdós fått uppenbara sin diktarbegåfning, tyckes den mig dock kunna bestå vid jämförelse med hans samtida storheter – med rätt få undantag. I en ifrig människoskildring har han icke många likar, och hans fabuleringsförmåga är, trots den indämning tidsandan vållat, förvånande rik och outtröttlig. Äfven i sådana i sin helhet

långt ifrån lyckade verk som *Gloria* och *La familia de León Roch* fängslas man inför rader af ypperligt tecknade figurer – man beundrar framför allt den konstnärliga objektivitet, hvarmed de gifvits, den prägel af fristående lif som de fått. Endast en verkligt skapande fantasi kan åstadkomma dylikt. *Doña Perfecta*, en studie öfver religiös fanatism och självrättfärdighet, Galdós mest uppseendeväckande roman, förenar med dessa företräden en sällsynt dramatisk fart och en ohyggligt gripande tillspetsning af konflikten, som godt förklarar dess populära verkan. Den är emellertid för en strängare smak för hård och grell. *Marianela* slår däremot öfver åt motsatt håll. Dess känslovärme och pathos blir för oss kyligare nordbor icke så litet sentimentala och hyperboliska, men fabeln är både sinnrik och vacker, och kommer man det sydländska temperamentet en smula till mötes skall man konstatera poetisk äkthet under mycket som stöter i uttrycket.

Samtliga de nämnda böckerna, med undantag af *Marianela* tendentiösa och problemdebatterande, ha dock ej närmast bestämt min värdering. Denna hvilar på verk af helt annan läggning, hvari Galdós funnit sitt rätta uttryck som en egenartad och öfverlägsen diktare – jag tänker på *Misericordia, El amigo Manso* och den stora cykeln *Episodios Nacionales*. Främst är jag böjd att sätta den förstnämnda, ehuru *El amigo Manso* säkerligen är mest intagande och konstnärligt jämnast.

Misericordia är en tämligen bredt anlagd roman, som vid första påseendet kunde tyckas ämnad som social studie i Zolas art, en skildring af det lägsta Madrid, af yrkestiggarnas värld med några vrakspillror ur högre lager. Det är icke osannolikt, att den ursprungligen så koncipierades omkring en troligen ur upplefvelsen hämtad liten historia.

Boken har emellertid blifvit något vida mer: en dikt om barmhärtighetens dygd och mysterium. Man tycker sig kunna följa dess växt i proportionerna, allt efter som hufvudpersonen för diktarens fantasi framstår allt klarare och fylles af allt större lif och betydelse. Denna är dock långt ifrån någon idealfigur; det är blott frågan om en afsigkommen gammal tjänarinna, som fastnat hos ett afsigkommet och tämligen värdelöst herrskap, emedan dess hjälplöshet intet annat stöd har. Själf har hon svåra brister. Så länge husbondfolket hade något att tulla af, dukade hon under för frestelsen – och traditionen, tycks det – och hennes fingrar bli aldrig riktigt pålitliga. Men hon har en allt försonande egenskap, det uppoffrande och rika hjärtat, och när hon ingen annan utväg ser att hjälpa, tvekar hon icke

att tigga vid kyrkdörrarna. För att skona skyddslingarnas känslor måste hon göra det i smyg, och hälften af hennes andliga resurser tas i anspråk för att uppehålla en ytterst detaljerad roman om hur hon på anständigt sätt förvärfvar hvar slant. Några skrupler mot att ljuga har hon emellertid icke; tvärtom är det för hennes uppfinningsrika och sprudlande temperament en tröst och förströelse, ja ett slags fest att skapa en hel fantasivärld och kvickt simma ut och in däri, omöjlig att gripa eller sätta i klämma. Hennes herrskap lefver förresten på sitt håll i idel illusioner, men af kraftlös och passiv art. Det är en krets af måleriskt förfall, af komisk nöd, sådan som den stora spanska tidens poesi och konst bildade mästerverk af, och Galdós visar sig förvalta arfvet med glänsande fantasi och stor humor.

Den gamla tjänarinnan har emellertid ej nog med denna frivilliga börda; hvarhelst hon ser elände och sorg ligga tröstlösa måste hon ta på sig en ny. Så för hon läsaren med sig i en fantastiskt sällsam och rörande värld, och hennes förhållanden trassla in sig på ett äfven för hennes kloka hufvud hopplöst sätt. Till sist träda själfva hennes fiktioner in i verkligheten som kött och blod och komplicera problemet. Det skulle bli för långt att följa handlingens i all sin trovärdighet underbara förlopp, eller stanna vid de många figurerna af pregnant gestaltning och halft gripande halft komisk karaktär.

Det slutar med en verklig katastrof. Den "bättre familj" som hjältinnan uppoffrat sig för, kommer på grön kvist genom ett arf och lönar henne med den bittraste otacksamhet. Här är det egentligen romanen kulminerar i rent af geniala, groteskt tragiska, komiskt rörande uppträden. Det är djup, och det är höghet i komiken – man tänker ibland rent af på Cervantes – och det är djup och strängt behärskad känsla i den gamla tiggerskans figur, i den öfverlägsenhet, hvarmed hon förlåter, och den visdom, hvarmed hon oförtröttad ger sitt hjärta åt ny sorg och nytt lidande. Hon blir Misericordia, i fullkomligt oakademisk drägt och hållning, så omedelbart mänsklig, så rörande enfaldig som en af de dygder dem Franciscus vigde sig vid. Hon blir det till på köpet utan offer af det "picareska" lynne som lyst upp hennes drag och spelat öfver hennes betänkliga vägar.

Mot denna tafla af djärfva dissonanser och stark lokalfärg står *El amigo Manso* som en fullständig kontrast. Humorn är där jämn, stilla och välbehaglig, mättad af filosofisk ro, och den själfbiografiska hjälten är också till ställningen filosof. Hans stil är förtrollande med sin godmodigt kloka ironi, sin säkra enkelhet och sin friska komik. Öfverhufvud bjuder ju den spanska litteraturen på stora skatter af

omedelbart och klassiskt fint skämt, rikare och sakligare än det franska, graciösare än det germanska. Den traditionen uppehålles här af Galdós.

Historien är långt från ny. Det är fråga om den åldrande hedersmannens kärlek till sin fattiga skyddsling och oundvikliga nederlag mot ungdomen. Men det rika figurgalleriet är ypperligt tecknadt och rundt om handlingen dansar lätt och säkert en munter och snabb skildring af samtida lif i Madrid, af politisk och intellektuell svindel och mänsklig bräcklighet i allmänhet. Den fantasifulla flykten i boken, med dess dock mycket trovärdiga verklighetsprägel, är så öfverlägset trygg, att hjälten utan att ändra en min i sitt autobiografiska lugn kan fortsätta berättelsen äfven efter sin egen död och ge ett högst egenartadt fågelperspektiv öfver scenen för sina illusioner och äfventyr. Det draget samlar i ett slags kraftig storhet den utsökta och betagande komiken i *El amigo Manso*, som icke kan beskrifvas utan bör njutas från bladet.

I fråga om *Episodios Nacionales* måste mitt omdöme föregås af en reservation för dess bristande grundlighet, i det jag nämligen måst lämna stora delar af det ofantliga verket olästa. Det är icke tillgängligt i någon öfversättning, och min läseförmåga på originalspråket är numera tämligen begränsad. Vid olika tider har jag emellertid tagit åtskilliga prof, som gett mig en någotsånär god föreställning om ton, anda och framställningskonst. Cykeln påbörjades i diktarens ungdom, och det är en betydande skillnad mellan dess delar. I *Trafalgar* råder ännu en tämligen ytlig uppfattning af ämnet, och det torde snarast vara dettas egen tjusning för spanska sinnen och berättelsens muntra fart och brio som betingat det varma mottagandet i hemlandet. I delarna från befrielsekriget blir greppet starkare och figurteckningen vida mer dikteriskt självständig och lefvande, men där är ännu åtskilligt kvar af det en smula frivola sätt, hvarmed den äldre historiska romanen handterade sitt stoff. I Carlistkrigens ohyggliga tragedier har behandlingen blifvit allvarligare, djupare och tyngre. Bredden kan ibland snudda vid omständlighet, men den grafiska skärpan och styrkan förnekar sig aldrig, och man kan finna högst betydande, storslaget dramatiska scener, som uppenbara det mest egenartade i det rika och karaktärsfulla spanska folklynnet. Ett mycket godt prof därpå ger den i tysk öfversättning föreliggande lilla boken: *Roman einer Nonne*, där en af cykelns figurer, en gammal aragonesisk grand från l'ancien régime, som ryckts in i upprorets hvirflar, tecknas med rent af monumental fantasi. Som hon där släpas kring i elände och ständig dödsfara, men oböjd i sin värdiga och

enkla stolthet och i botten oföränderlig, får hon betydelse af symbol för en sida af Spaniens stora tradition, och i själfva verket är det hela folket i dess tragiska förvillelser, med dess meningslöst bortslösade men ständigt imponerande och storvulna kraft som är hjälten i Galdós epos. Stilen svarar genom sin flärdlöshet och stränga sakligheet mot det stora ämnet, men flykten kunde varit friare och snabbare. Utan tvifvel är det den tidssmak, som jag redan berört, som vållat det i sin trovärdiga och mödosamma detaljering något perspektivlösa i Galdós föredrag.

Som Galdós nu en gång blifvit, framstår han dock som en verkligt betagande och äkta diktare, och om också tidsförhållandena mot honom varit mindre gunstiga än naturen, ha de dock ej kunnat hindra honom att nå och försvara en mycket förnämlig plats icke blott i Spaniens orättvist förbisedda litteratur utan i hela det nutida Europas. Enligt min mening borde han långt före nu erhållit Nobelpriset, och att han nu är gammal bör icke vara något skäl däremot. Snarare är det ännu ett skäl att passa på medan tid är eftersom lämpliga kandidater naturnödvändigt bli allt sällsyntare.

Kommitténs minoritet har, utan att underkänna Galdós, för året föredragit Romain Rolland, såsom författaren till Jean Christophe. Jag är så långt ifrån att biträda denna värdering, att jag öfverhufvud icke alls anser den nämnda romanen förtjäna en så stor utmärkelse som diktverk. Den är betydande som andlig produkt och har, trots sin oerhörda långdragenhet, makt att lifligt och djupt fångsla intresset. Delvis beror väl detta på det evigt beredvilliga deltagandet för de eviga franska bekymren – tänkte man sig bokens analys behandla ett annat land, skulle en generalstrejk bland världens publik ställa sig som oundviklig. Det är sannt, den handlar också om Tyskland, men åtminstone för en germansk läsare torde resultatet därvidlag få sitt egentliga värde genom att man bevittnar en fransmans uppriktiga och vackra ansträngning i så lofvärdt syfte. Själfva det innerligaste i tyskt lif och väsen och det bärande i tysk manlighet tyckes åtminstone mig vara ouppnåeligt äfven för Rolland, trots hans goda vilja, goda hjärta och äfven goda hufvud. Hela hans framställning verkar utfunderande, reflekterande och resonnerande, den får icke den rätta diktarsynens plasticitet. Man får ett slags vidlyftigt referat af hvad som skulle ges i stället för en fantasiskapelse, man får en pappersanvisning i stället för metall. Grunden ligger icke bara i att Rolland försökt att med intimitet skildra en värld, till hvilken han intet intimt förhållande äger. Svagheten framträder äfven på fransk mark, ingenting vill rätt komma fram i handling och rörelse; det

packas upp omkring en som i och för sig värdefulla persedlar, men utan kropp i. Det bär mig emot att inför världen proklamera en aldrig så själfull kritik och spekulation som fullvärdig dikt, och det är hvad man gör när man utmärker dem i en form som är lånad från dikten. Det är på dessa rent estetiska skäl, som jag måst ställa mig afvisande till förslaget, och jag behöfver då icke ens beröra hvad som i Rollands något sentimentala lynne och icke absolut solida tänkareutrustning ytterligare modifierat min i många afseenden beundrande ställning till hans varma och vackra personlighet.

Per Hallström.

Svenska Akademien beslöt den 9 december 1915 att 1914 års Nobelpris i litteratur icke skulle utdelas samt att innevarande års Nobelpris i litteratur skulle reserveras till påföljande år.

1916

Nobelprisförslag 1916.

Nr. 1. Delning mellan *Adolf Frey* och *Carl Spitteler*, förslagsställare: W. Oechsli, professor i historia vid univ. i Zürich.

Nr. 2. *Anatole France*, förslagsst. A. W. Brøgger, prof. i Kristiania; densamme för arbetet "Le Crime de Sylvestre Bonnard" föresl. af H. Schück.

Nr. 3. *Roby Datta* i Barangore, Calcutta, föresl. af Mano Mohan Gangedy, Member of the R. Asiatic Soc. of London, och Raya Yatindra Natt Chondhury, Secretary of the Bengal Academy of Literature.

Nr. 4. *Ivan Franko* i Lemberg, ukrainisk skald, föresl., med understöd af herr Hjärne, af Zastyretz Josef, gymnasialprofessor i Wien.

Nr. 5. Fru *Elisabeth Förster-Nietzsche* i Weimar, föresl., med understöd af herr Hjärne, af prof. Vaihinger i Halle.

Nr. 6. The *Pali Text Society* "for the publication of the standard literature of the early Buddhist literature and of the Pali literature", föresl. af prof. T. W. Rhys Davids, member of the British Academy.

Nr. 7. *Edmond Picard*, föresl. af tre medlemmar af Académie Royale de Belgique.

Nr. 8. *Otokar Březina* (pseudonyme de M. Václav Jebavý, maître d'école à Jaromerice en Moravie), föresl. af Arne Novák, docent i litteraturhistoria vid böhmiska universitetet i Prag.

Nr. 9. *Arne Garborg*, föresl. af Oluf Kolsrud och Alexander Seippel, medlemmar af norska Videnskabsselskabet.

Nr. 10. *Karl Gjellerup*, föresl. af Harald Høffding och C. Wilkens, medlemmar af danska Videnskabernes Selskab.

Nr. 11. *Romain Rolland*, föresl. af H. Schück, E. A. Karlfeldt och prof. Fr. Wulff i Lund.

Nr. 12. *Per Hallström*, föresl. af Dr Andreas Heusler, Professor an der Universität Berlin, Dr Oskar F. Walzel, Professor an der Technischen Hochschule Dresden, Dr Conrad Borchling, Professor am Hamburgischen Vorlesungswesen, Dr Josef Collin, a.o. Professor der deutschen Literaturgeschichte a. d. Universität Giessen, Dr Karl Helm, a.o. Professor der german. Philologie, Giessen.

Nr. 13. *Verner von Heidenstam*, föresl. af Gerhart Hauptmann, Gerhard Gran, professor i Kristiania, Bengt Hesselman, prof. i Göteborg, Jens Thiis, museidirektör i Kristiania, Fr. Wulff, prof. i Lund, och Ruben G:son Berg, docent vid Stockholms högskola.

Nr. 14. *Angel Guimerà y Jorge*, föresl. af medlemmar af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona samt af prof. Fr. Wulff i Lund.

Nr. 15. *Henrik Pontoppidan*, föresl. af prof. Otto Jespersen i Köpenhamn.

Nr. 16. *Henrik Schück*, föresl. af prof. frih. R. A. Wrede i Helsingfors.

Nr. 17. *Georg Brandes*, föresl. af prof. Vilh. Andersen i Köpenhamn.

Nr. 18. *Henry James*, föresl. af prof. J. N. Reuter i Helsingfors.

Nr. 19. *Gunnar Heiberg*, föresl. af museidirektör Jens Thiis i Kristiania.

Nr. 20. *Harald Høffding*, föresl. af prof. Vald. Vedel i Köpenhamn.

Nr. 21. *Jakob Knudsen*, föresl. af densamme.

Nr. 22. *Erik Axel Karlfeldt*, föresl. af ärkebiskop Nathan Söderblom.

Nr. 23. *Frederik Troels-Lund*, föresl. af prof. L. Fr. Läffler.

Nobelkommittén har, jämte förklarande att ofvanstående förslag blifvit i behörig ordning väckta, beslutat att från tidigare förslagslistor upptaga följande personer såsom kandidater vid 1916 års prisutdelning, hvarvid nedannämnda kommittéledamöter låtit anteckna sig såsom förslagsställare.

Nr. 24. *Carl Spitteler* (ensam), föresl. af hrr Melin och Karlfeldt.

Nr. 25. *Ernst von der Recke*, föresl. af hr Melin.

Nr. 26. *Benito Pérez Galdós*, föresl. af hrr Hjärne och Melin.

Nr. 27. *Juhani Aho*, föresl. af hr Melin.

Nr. 28. *Adolf Harnack*, föresl. af hr Melin.

Nr. 29. *Émile Verhaeren*

Utlåtande till Svenska Akademiens Nobelkommitté 1916.

I öfverensstämmelse med Nobelstiftelsens Grundstadgar ha 23 till detta års pristäflan inlämnade förslag kunnat af Kommitterade vid deras första sammanträde upptagas till ompröfning, hvarjämte Kommitterade själfva tillagt 5 namn (N:is 24–28), äfvensom ansett sig böra bifoga ytterligare ett insändt förslag (N:o 29), hvars framkomst blifvit fördröjd allenast genom posthinder. Emellertid ha två af de föreslagne, *Ivan Franko (N:o 4)* och *Henry James (N:o 18)*, aflidit; hvilket visserligen enligt Grundstadgarne icke föranleder deras uteslutning från förslagslistan.

Som bekant har Akademien äfven denna gång att utdela två pris, om så befinnes möjligt. Någon brist på kandidater förefinnes ej nu. Det må visserligen anses beklagligt, att så många af dem, liksom andra framstående författare och vetenskapsmän i nästan hela Europa, tillåtit sig åtskilliga lidelsefulla uttalanden, som försvåra uppnåendet af Nobelstiftelsens syfte att verka för fred och samdräkt emellan folken. Men då kriget eller i hvarje fall en djupt inrotad politisk spänning äfven efter ett eventuellt och formellt fredsslut numera synes vara på väg att öfvergå till ett slags varaktig internationell institution, så lär det hädanefter förefalla lönlöst att på något sätt ställa Nobelprisens utdelning i beroende af förnyade yttre garantier för den önskvärda sinnesjämviktens betryggande inom kulturvärlden. Man kan endast hoppas, att inom litteraturen småningom de skärpta motsatserna skola något aftrubbas genom växande leda vid upprepningens enformighet, och vi böra förvisso hålla mera självständigt verkande andar räkning för ådagalagda bemödanden att afvinna de nationalistiska tvisteämnena nya synpunkter till större båtnad för mänsklighetens samfällda uppgifter.

Jag anser mig böra i korthet uttala mina åsikter om de särskilda nu ifrågasatta namnen, med undantag af dem bland Akademiens egna ledamöter, som blifvit föreslagna till priset, men enligt min uppfattning ej i detta sammanhang måste eller behöfva ställas under ompröfning. Det förslag, hvarvid jag sålunda inom kommittén finner mig kunna stanna, betraktar jag för min egen del endast såsom provisoriskt, och jag förbehåller mig att få ansluta mig till något annat på grund af de skäl, som längre fram under Akademiens enskilda öfverläggningar torde komma att anföras.

Angående *Frey* (N:o 1) och *Spitteler* (N:o 24) delar jag Herr Hall-

ströms mening, att inga nyutgifna arbeten gifvit någondera anspråk på att denna gång tagas i betraktande, ehuru jag fortfarande anser, att den senare bör räknas till de förnämsta vittra författarne på tyskt tungomål.

Anatole France (N:o 2) måste, såsom Dr Söderman med rätta framhåller, från formella synpunkter skattas mycket högt, i synnerhet såsom en mästare i franska språkets behandling. Det har också funnits en vidsträckt krets af läsare, som i honom sett den yppersta representanten för Frankrikes modernaste skönlitteratur. Flera af hans romaner och noveller kunna i sin art kallas rent af klassiska, ibland dem icke minst "Le Crime de Sylvestre Bonnard", hvars första utgifvande likväl numera ligger ganska långt tillbaka i tiden. Det vore mycket orättvist att förneka den humana åskådning, den känslans värme, som icke sällan frambryta ur hans ironiska och till och med skarpt satiriska framställningssätt, liksom hos hans föregångare och föredöme Renan. Men å andra sidan är det uppenbart, att han mer och mer förlorat sin stilistiska tjusningskraft genom att hängifva sig åt sin benägenhet för en ödslig och förstelnad skepticism, att nya släktens utveckling gått honom förbi och endast hos honom efterlämnat sina spår i en ökad retlighet mot deras idealistiska anspråk, i en nästan på trots tillkonstlad cynism och frivolitet, liksom tyvärr äfven hos Renan på hans gamla dagar. Att nu förläna Anatole France utmärkelsen af ett Nobelpris skulle därför te sig såsom en sällsam anakronism.

Jag kan ej heller medgifva, att den åldrige belgiske juristen och skriftställaren *Edmond Picard (N:o 7)*, som ånyo blifvit föreslagen af några inhemska notabiliteter, nu i högre grad än för några år sedan bör komma i åtanke vid prisets utdelning.

Förslaget rörande *Fru Förster-Nietzsche (N:o 5)* har blifvit insändt af professorn i filosofi vid universitetet i Halle Vaihinger; jag har antecknat mig såsom understödjare endast därför att prof. Vaihingers kompetens såsom förslagsinlämnare kunde synas tvifvelaktig och det likväl inom kommittén ansågs olämpligt, att förslaget skulle utan vidare pröfning blott på formella grunder afvisas. I sak är jag fullt öfverens med den uppfattning, som Herr Hallström och redan 1908 prof. Warburg uttalat, nämligen att den ifrågavarande Nietzsche-biografien, som skulle utgöra den egentliga åtkomsthandlingen till Nobelpriset för den egendomlige tänkarens syster, knappast kan betraktas såsom någonting mera än ett intressant, men ingalunda objektivt och kritiskt utarbetadt eller anordnadt samlingsverk. Det kan äfven sättas i fråga, huruvida Nietzsches person och

verksamhet må anses representera ett sådant kulturvärde, som på något vis sammanhänger med Nobelstiftelsens syfte. Prof. Vaihinger tyckes, såsom äfven Herr Hallström påpekar, företrädesvis afse prisets anslående till Nietzsche-arkivet i Weimar, och han antydde, att dess ränteafkastning för öfrigt helst borde användas till litterära reseunderstöd åt unga svenskar. Visserligen kan det, äfven om man bortser från den sistnämnda bestämmelsen, ej bestridas, att äfven Svenska Akademien äger befogenhet, enligt Grundstadgarna § 4, att tilldela någon "institution eller förening" ett Nobelpris. Men i detta fall föreligger knappast någon anledning därtill.

Om *Georg Brandes (N:o 17)* gäller, naturligtvis med vissa förbehåll, ungefär detsamma som jag framhållit angående Anatole France. Äfven hans tid är förbi, och hans utkorande till Nobelpristagare skulle nu verka anakronistiskt. Man kan fullt erkänna hans lifliga framställningskonst, äfven om han i detta afseende icke på långt när kan jämställas med Anatole France, äfvensom åtskilliga värdefulla och lärorika uppslag i hans litteraturhistoriska arbeten, hans kritiska uppträdande mot många fördomar och endast skenbara ideal och hans sunda omdömen i flera sociala och politiska frågor. Men den banbrytande betydelse, som sedan länge plägar tillskrifvas honom af hans alltför ifriga beundrare, har med åren alltmer upplöst sig i en förväxling af hans vidsträcktare beläsenhet, som gjorde ett öfverraskande intryck på en länge, i synnerhet i Danmark, från främmande inflytelser afstängd allmänhet, med verklig personlig självständighet och djupgående egna insatser. Den negativism, som redan tidigt utgjorde det skarpast framträdande draget i hans litterära skaplynne, har för snart en mansålder sedan uttömt sin väckande kraft.

Harald Høffding (N:o 20) torde i längden visa sig ha varit en mera betydande personlighet än Brandes i Danmarks moderna kulturlif men jag ansluter mig till den uppfattning, som Herr Norström framställt angående hans filosofiska arbeten, och jag kan därför icke uppskatta honom såsom fullt förtjänt af ett Nobelpris.

Snarare skulle jag då kunna tro mig om att rösta på *Adolf Harnack (N:o 28)*. Därvid fäster jag mig ej så mycket vid hans rent teologiska betydelse, som icke faller inom den här ifrågavarande ramen, och som för honom själf numera torde beteckna ett tillryggalagdt skede af hans vetenskapliga verksamhet, sedan han lämnat den fakultet han förut tillhörde. Hans populära och vida spridda föreläsningar om "Das Wesen des Christentums" förefalla långt mindre tillfredsställande eller ens intresseväckande, än hvad man på förhand hade ansett sig kunna vänta af en forskare med hans grundliga läggning

och lärdom. Men utan tvifvel ligger hans styrka icke egentligen i utredandet af religionens och enkannerligen kristendomens innersta väsen, utan framför allt i hans undersökningar och uppfattning af skiftningarna i kristendomens framträdande inom det mänskliga kulturlifvet. Under studier i allmän historia har jag funnit mig föranlåten att sysselsätta mig med hans dithörande arbeten, och jag har sökt följa med hans forskningar i deras alltmer fördjupade och omfattande utveckling. De ha trädt i allt närmare växelverkan med åtskilliga andra vetenskapliga riktningar, som med stigande framgång åsyftat att uppvisa det verkliga inre sammanhanget i de europeiska folkens och deras samhällens öden först under öfvergången från den sjunkande antiken, sedan hela medeltiden igenom och långt in i nyare tiden fram till våra dagar. Man vill ej längre nöja sig med de stereotypa kategorier och allmänna sväfvande betraktelser, som alltför länge fått breda ut sig i de historiska framställningarna under inflytelser af väsentligen moderna partifärger, utan man vill, med fullt erkännande af historiens ideala innebörd, framtränga till de verkligen ledande tidstankarna och deras faktiskt uppvisliga sammanflätning med hvarandra. Därvid har det naturligtvis visat sig omöjligt att komma förbi kristendomen och kyrkan, och sålunda har såväl den politiska historien, den inre och den yttre, som rättshistorien kommit att få allt flera beröringspunkter med sådana forskningsområden, som förut ansågos helt och hållet tillhöra den fackmässiga teologien. Sådana arbeten som Harnacks "Dogmengeschichte" i dess olika bearbetningar och sammanfattningar, hans framställning af kristendomens äldsta mission och utbredning, hans undersökningar om den äldsta kristna kyrkoförfattningen m.m., ha i sin mån bidragit att sprida ljus äfven öfver förutsättningarne för den världsliga historiens förlopp. Det skulle föra för långt att här meddela några närmare belysande exempel; det må vara nog att blott omnämna, huru litet man kan uträtta med ett lösligt resonerande om t.ex. förhållandet emellan statsmakten och kyrkan i stället för att utgå från bestämda uppfattningar af de historiskt gifna kyrkobegreppen, som i sin ordning äro oskiljaktigt förbundna med andra dogmer i deras olika faser. Harnack har icke blott behandlat de svåra frågor, som han förelagt sig, med sällsynt skarpsinne och samvetsgrann forskning, utan äfven förstått att, i synnerhet i sina senare sammanfattande skrifter, gifva sin framställning en åskådlighet och ofta nästan ett dramatiskt lif, som skänkt själfva de oundvikliga spetsfundigheterna ett oväntadt intresse. Hans ställning till sin ämneskrets har efter hand blifvit betydligt förändrad och utjämnad.

Mycket af hvad han i yngre år plägade med nästan oppositionell skärpa karakterisera såsom vittnesbörd om kristendomens förvanskning har han med tiden vant sig att hellre betrakta från den oafvisliga folkuppfostringens synpunkt. Hans åskådningssätt har i allmänhet blifvit mera konservativt i samband med en allt skarpare kritik äfven af många hittills gängse rationalistiska hypoteser, ehuru han fortfarande tager sig väl till vara för att, enligt hans uttryck till en fackkollega, vilja "plocka apologetiska fikon från skepticismens tistlar". För öfrigt har han utgifvit samlingar af tal och uppsatser, som i lättfattlig och ej sällan lysande form meddela flera resultat af hans strängt vetenskapliga forskning. Utan tvifvel skulle han väl försvara sin plats jämte Akademiens andra Nobelpristagare. Jag tvekar likväl att uttryckligen fästa mig vid hans namn, emedan jag under nuvarande omständigheter helst önskar valet begränsadt inom den egentliga skönlitteraturen.

Två slaviska namn, *Ivan Franko (N:o 4)* och *Otokar Březina (N:o 8)*, finnas uppförda å förslagslistan. Hvad deras meriter angår hänvisar jag till Dr Jensens utredning. För min egen del har jag blott i ringa mån hunnit taga kännedom om deras poetiska alster i original, något mera om Frankos än om Březinas. Emellertid torde det ej vara underkastadt något tvifvel, att ingendera når upp till Nobelprisets nivå. Visserligen äro de hvar för sig karakteristiska företeelser inom sina särskilda språkområden, Březina genom sitt djärfva ämnesval jämte mycken fantastisk öfverspänning och oklarhet, Franko genom sin anslutning till den ukrainska folkdiktens traditioner och sin varma nationalkänsla. Men båda representera de egentligen öfvergången från den illitterata underklassen till en ännu omogen högre bildning och skulle inom hvilken annan litteratur som helst icke kunna ådraga sig någon större uppmärksamhet.

Juhani Aho (N:o 27) intager ovedersägligen en långt högre ståndpunkt, men för att rätt bedöma hans värde och eventuella Nobelkompetens kräfves en noggrannare jämförelse med andra författare på det finska tungomålet, som visserligen icke bör lämnas obeaktadt, när det gäller vår prisutdelning, men icke just nu påkallar någon särskild utredning från vår sida.

Angående *Arne Garborg (N:o 9)* och *Gunnar Heiberg (N:o 19)* åberopar jag Herr Hallströms redogörelser, till hvilkas resultat jag för min del ansluter mig. Skulle någon af dessa författare anses värd uppmärksamhet vid Akademiens prisutdelning, så vore det onekligen Garborg. Men jag vill ej fördölja, att jag anser äfven hans litterära betydelse förnämligast vara förknippad med intresset för hans sär-

skilda lokala nationalism eller lingvistiska partikularism, såsom också en af förslagsställarne, prof. Seippel i Christiania, uttryckligen betonar. Det norska folkmålet har dock otvifvelaktigt tett sig såsom ett spelbarare poetiskt instrument i Garborgs händer än t.ex. det ukrainska i Ivan Frankos.

Om den indiske vitterlekaren *Roby Datta (N:o 3)* har jag ingenting att bifoga till Herr Hallströms utredning, liksom ej heller till Herr Hallströms och Herr Karlfeldts omdömen om den framlidne *Henry James' (N:o 18)* författarskap, som, i förbigående sagdt och för såvidt som jag har någon egen kännedom om några af dess alster, synes mig inom den nyaste engelska litteraturen förete en viss analogi med Bulwers ställning såsom den sociala konventionalismens språkrör inom den äldre victorianska romanproduktionen.

Om *Romain Rolland (N:o 11)* har jag i fjor utförligt motiverat min uppfattning, och jag finner intet skäl att nu afvika därifrån. Hvad *Émile Verhaeren (N:o 29)* beträffar, hänvisar jag till Dr Södermans förut afgifna redogörelse; för min del kan jag icke under nuvarande omständigheter gifva honom min röst.

Förslaget angående *Pali Text Society (N:o 6)* må förefalla rätt underligt, men får ej utan vidare skjutas åsido. Det gäller prisets utdelning såsom understöd åt ett vetenskapligt samfund för utgifvande af buddistiska texter i original och öfversättning. Förslagsställaren, den högt förtjänte forskaren prof. Rhys Davids, är själf detta samfunds stiftare och sekreterare, men det kan ej sägas, att han sålunda kommit med en "ansökning om erhållande af pris" för egen räkning. De skäl, som han åberopar för sin framställning, synas i hög grad tilltalande och öfverensstämma med det vetenskapliga sakläget, hvarom jag varit i tillfälle att förvissa mig utan att röja förslagets inlämnande och beskaffenhet. Det förhåller sig verkligen så, att de ifrågavarande texterna äro de äldsta hittills kända buddistiska urkunderna, med undantag af några fragmenter, som blifvit bevarade dels genom fornindiska inskrifter, dels genom nyligen i Turkestans sandöknar och ruiner funna handskrifter. Men palitexterna äga äfven framför dessa fragmenter det viktiga företrädet, att de äro affattade på ett språk, som enligt den genom de senaste forskningarna bekräftade traditionen stod närmast det af Buddha själf i hans förkunnelse använda. Om de också ej i sin nuvarande form äro fullt så uråldriga eller ens i allo autentiska, som man länge antagit på grund af uppgifterna om deras härkomst, så utgöra de i alla händelser de vederhäftigaste nu tillgängliga vittnesbörden om buddismens ursprungliga gestalt. De allra flesta af dessa texter föreligga nu

genom det utgifvande samfundets omsorg i verkliga *editiones principes* och omfatta i det närmaste hela den kanoniska samlingen. Det är af alla sakkunniga bedömare erkändt, att utgifningsarbetet blifvit ledt och verkställdt i öfverensstämmelse med den nutida vetenskapens kraf. Det är ett i ordets fulla mening internationellt företag, i det att de talrika medarbetarna tillhöra olika europeiska och asiatiska nationer (åtminstone en yngre svensk indolog, hvars kompetens vitsordas mycket högt, har verksamt deltagit däri). Öfversättningarna (på engelska) ha ej ännu fortskridit så långt som originaleditionerna. Äfven de förra kräfva svåra undersökningar och dryga kostnader, men blifva naturligtvis tillgängliga för en vida större allmänhet. Hela detta företags kulturvärde måste onekligen skattas mycket högt, icke blott med hänsyn till den strängt vetenskapliga forskningen, utan äfven för de utsikter, som därigenom beredas såväl i Asien som i Europa för motarbetandet af de med den urartade buddismen och den moderna s.k. teosofien förknippade vidskepelserna och missbruken. Prof. Rhys Davids har alldeles rätt, då han jämför det af honom ledda samfundets verksamhet med renässansfilologernas arbeten för att rädda Greklands klassiska litteratur, och då han förklarar det vara en evärdelig heder för en akademi att understödja ett sådant epokgörande företag. Det kan blott sättas i fråga, huruvida just Svenska Akademien må anses kompetent att tillägna sig en sådan ära, och huruvida utgifvandet af forntexter, hvilka ideela syften än därmed äro förbundna, kan betraktas såsom en uppgift att understödjas och uppmuntras genom ett Nobelpris. Om det rätta svaret känner jag mig mycket tveksam, och i hvarje fall anser jag det betänkligt att undandraga nutidslitteraturen den "prisbelöning", som stiftaren sannolikt afsett närmast för dess räkning, ehuru det vetenskapliga underlaget för en reformerad buddism utan tvifvel skulle i sin mån komma det af honom åsyftade fredsarbetet till godo.

Den danske kulturhistorikern *Frederik Troels-Lund (N:o 23)* är föreslagen och varmt förordad af prof. Frits Läffler. Till stöd för sitt förslag åberopar han vissa allmänna uttalanden af några danska författare, bland hvilka likväl ingen målsman för historisk forskning eller framställning befinner sig. Troels-Lund har sedan länge gjort anspråk på att intaga en ställning för sig själf i motsats till den ensidigt politiska historiens förfäktare, och dessa anspråk, som äfven i Danmark ofta rönt gensägelse ifråga om såväl syftemål som metoder, har han med stor skärpa i synnerhet sökt häfda genom en mot den tyske historikern Dietrich Schäfer riktad skrift (1894), som han många år efteråt omtryckt såsom ett slags program eller inledning

till den definitiva (fjärde) upplagan af det stora arbetet, "Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede".

Det synes mig nödvändigt, för bedömandet af Troels-Lunds författarskap, att med några ord beröra denna kontrovers, som äfven förslagsställaren omnämner. Schäfer är väl bevandrad i Danmarks och öfver hufvud de skandinaviska ländernas historiska litteratur; han har äfven, delvis med självständiga undersökningar, fortsatt Dahlmanns bekanta "Geschichte Dänemarks" i det stora s.k. Heeren-Ukertska samlingsverket. Under en polemik med åtskilliga andra tyska forskare angående kulturhistoriens berättigande och uppgifter hade han i förbigående gjort några anmärkningar mot Troels-Lunds arbete, som i sin tidigaste skepnad framträdde under titeln "Danmarks og Norges Historie", men enligt Schäfers åsikt icke kunde, såsom begränsadt till privatlifvets område, göra skäl för en sådan benämning. Hvad Schäfer egentligen åsyftade var att motarbeta den äfven i Tyskland grasserande benägenheten att popularisera historien genom ett sammanhangslöst och okritiskt hopande af mer eller mindre intressanta notiser om förgångna släktens lefnadsvanor och egenheter. Emot sådana skildringar, som tillvälla sig "kulturhistoriens" namn, uppställde han den politiska historien i den meningen, att i hvarje sammanfattande framställning af ett folks öden de olikartade kulturföreteelserna icke böra isoleras såsom likvärdiga drag af fixerade tillståndsbilder, utan i mån af sin relativa betydelse och inverkan anknytas till statsutvecklingen, som själf tillhör kulturlifvet och utgör dess sammanhållande, öfverallt och i alla tider framträdande kraft. I det hela taget måste man gifva honom rätt, om man bortser från hvarjehanda öfverord, som tycktes vittna om ett misskännande af andra historiska intressen än de rent politiska, men som af honom själf under polemikens fortgång mildrades eller rent af återtogos. Därtill har Troels-Lund icke tagit hänsyn i sitt genmäle. Han tillskrifver tvärtom Schäfer ett orimligt åskådningssätt, som tillspetsas till en bjärt och grof antites mot den af hans eget verk representerade danska kulturhistoriens ädlare och finare anda. När Schäfer talar om statsmakten såsom det väsentliga föremålet för historikerns uppmärksamhet, så uttydes detta, som om han velat beteckna "den *erobrende* Stat som Historieskrivningens Hovedemne".

Emot den politiska historien, som handlar om "Staternes evige Strid", ställer Troels-Lund å sin sida "Kulturens Historie i videste Forstand, – Menneskets voxende Kendskab til og Opdyrkning af sig selv saa vel som af den Jord, hvorpaa det er sat". Därmed uppvisas

"Lysstriben i Menneskets Historie, dens inderste Væsen, der stammende fra Lysets Kilde, selv lys og selvlysende, higer frem uden Rast, trods Modstand og Vold, mod sit Ophav". I motsats till det segersälla Tysklands triumferande statshistoriografi har förf. sträfvat att bereda det slagna Danmark "Trøst og Kraft" genom sin kulturhistoria, "da jeg nedslagen over mit Fædrelands Ulykke, mistvivlende om, hvorledes jeg skulde kunne bringe ogsaa min Skærv til at rejse det efter dets Fald, grublede over min literære Livsopgave". Kulturhistorien betyder sålunda liksom en flykt från statslifvets plågor till det enskilda hemmets frid: "Der maatte ved Synet just af det dagligdags kunne vækkes en Flok af Minder, der kunde gyde paa engang Glæmsel og Kraft i de trætte Sind". Men tillika vinnes därigenom "et nyt, et dybere Syn paa Historien i det hele", en omhvälfning af hela dess uppgift: "Ligesom Sokrates efter Oldtidens Udtryk førte Filosofien ned fra Himlen til Jorden, idet han vendte Blikket fra Verdens Tilblivelse til Menneskets Indre, saaledes maatte ogsaa Historien kunne drages fra Hoffernes, Staternes Verden ned til de enkelte Hjem". En sådan uppgift ställer ock nya kraf, som blott kunna fyllas genom en populariserande framställning: "Den, der forsøgte at løse den, maatte saa vidt muligt frigøre sig for Præget af Fagmand, søge blot att være Menneske. Han maatte undgaa Historikerens Skær: at nøjes med at give et Billede af sin egen Undersøgelse istedetfor af Sagen selv. Han maatte kunne udtrykke sig saa at han fik de flest mulige til at høre efter, være fortrolig med Sprogets dragende Magt, kunne glæde sig over at aflokke et nyt forstaaeligt Udtryk, være bedrøvet ved at skulle bruge et Ord, der fjærnede om end blot en eneste fra at kunne følge med". Hela denna principiella och metodiska utredning, som för öfrigt lämnar mycket öfrigt att önska i fråga om klarhet och fördomsfrihet, är dessutom uppblandad med många och ganska bittra politiska utfall, som utmynna i påminnelser därom, att "i hela den historiske Tid Grænsen mellem Danmark og Tyskland har været bevægelig" och därför ej heller nu får betraktas som definitiv.

Det är uppenbart, att det program, som Troels-Lund snarare antyder än utvecklar, icke är ett objektivt uttryck för en vetenskaplig planläggning, utan ett försvar för subjektiva stämningar och intressen. Hans arbete måste uppskattas efter den plan, som röjes i dess egen anordning, efter de grundsatser, som gälla för hvarje slags historisk undersökning och framställning.

"Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede" är ett synnerligen vidlyftigt verk, som indelas i 14 band, parvis sammanfoga-

de till 7 volymer. Omfånget ökas genom en massa för det mesta väl utförda illustrationer, som återgifva dels gamla byggnader och konstverk eller teckningar i källskrifter från mycket olika tider och orter, dels äfven moderna fotografier och andra bilder. Såväl deras urval som själfva textens innehåll betingas ej af någon sträfvan efter en uttömmande eller systematisk och proportionell redogörelse för de särskilda kulturföreteelsernas innebörd och växelverkan. I stället bjudas rikhaltiga samlingar af exempel, som afse att belysa satser och karakteristiker. Titeln är såtillvida missvisande, som Sverige jämförelsevis i ringa mån uppmärksammas, men däremot skildringarna icke alltid begränsas till det sextonde århundradet, utan ofta utvidgas genom återblickar till äldre tider och utsikter öfver senare förhållanden, stundom ända fram till våra dagar. Emellanåt försökas genetiska förklaringar, men i allmänhet lämnas endast tillståndsbeskrifningar och underrättelser om enstaka smådrag och mer eller mindre tillförlitliga sägner.

Det vore dock orättvist att anse dylika egendomligheter vittna om fullständig planlöshet vid arbetets uppbyggande och organisering. De sammanhänga tydligen med förf:s ansträngningar, i öfverensstämmelse med den förfäktade doktrinen eller fördomen, att hålla det politiska och öfver hufvud det offentligt organiserade lifvet borta från hvad han under sina fortsatta studier funnit sig böra betrakta såsom fallande inom kulturhistoriens område. Därigenom har han beröfvat sig möjligheten att ordna sitt insamlade material inom öfverskådliga och inbördes sammanhängande grupper, som på ett otvunget sätt ansluta sig till de offentliga krafvens och krafternas särskilda beskaffenhet och förbindelser med hvarandra. En historisk samhällsskildring försvåras i hög grad, om individerna betraktas såsom fristående eller sinsemellan förbundna väsentligen endast genom de naturliga lifsvillkoren och inflytelserna på den jord, där människan nu en gång är ställd. Förf. har sett sig nödsakad att under begreppet "Dagligt Liv" sammanfatta allt flera förhållanden, som i själfva verket betingas af det mänskliga samarbetet för högre uppgifter utöfver det individuella lifvets behof, men han har icke velat erkänna dessa syfte-mål såsom bestämmande för sin kulturhistoriska ämnesbehandling. I stället har han föredragit att under olika rubriker i ett schema, som afser att liksom följa det individuella lifvet, sådant det betingas af sina yttre förutsättningar, från födelsen till grafven, här och där inflicka åtskilliga beskrifningar och betraktelser, som äfven beröra det för politiska, rättsliga och kyrkliga syften organiserade samfundslifvet. Själfva detta schema ter sig ganska

tillkonstladt, och de ämnen af icke rent privat art, som där inrymmas, behandlas oformligt sönderstyckade och utan tillräcklig åskådlighet. Men det kan ej nekas, att förf. åsyftat en viss för den en gång intagna ståndpunkten kännetecknande plan.

Banden I–V kunna sägas omfatta de yttre villkoren för individernas tillvaro och uppehälle. Först vill förf. (I: "Land og Folk"), egentligen blott inledningsvis, teckna den ram, inom hvilken de uppväxa och förskaffa sig sina lifsförnödenheter. Därvid är det karakteristiskt, att alla uppgifter saknas om rikenas gränser, om de administrativa, judiciella och kyrkliga indelningarna, om förhållandet till kolonier och biländer; endast det danska, ej det svenska, väldets omfång på Fredrik II:s tid angifves med några få ord. Strödda meddelanden lämnas om jordmån, kustförändringar i Danmark genom öfversvämningar och försandning, skogarnas bestånd och sköfling, klimatet (till en del med ledning af Tycho Brahes meteorologiska anteckningar), men ingenting säges om åkerbrukets beskaffenhet och utbredning. Likaledes talas rätt mycket om villebråd och rofdjur (ända till lemlar och råttor och de fantastiska hafsvidundren hos Olaus Magnus m.fl.), men ingenting om boskapen och dess skötsel. Om folkmängden och dess fördelning emellan städer och landsbygd, ej emellan särskilda landsdelar, gifvas några underrättelser, som dock i mycket stödjas blott på gissningar och slutsatser från efterföljande tiders uppgifter. Samhällsklassernas gruppering och fördelning förbigås, men i fråga om åldersklasserna betonas ungdomens öfvervikt på grund af den korta lifslängden, hvarvid likväl några alltför vågade påståenden förekomma angående de tidiga befordringarnas och giftermålens bevisningskraft för motsvarande hastig mognad. Den "skandinaviske Stamme" betraktas utan vidare såsom en enhetlig nationalitet, finnarna i deras hemland lämnas åsido, men några notiser gifvas om deras invandring till skogsbygderna på ömse sidor om den svensk-norska gränsen (där de besynnerligt nog sägas ha bildat en egen "Nybygger-Stat"), likaså om lapparna och deras vidskepelser, inflyttade tyskar, holländare på Amager, de kringströfvande tattarna och förordningarna emot dem. För att åskådliggöra samfärdseln användes den metoden, att en utländsk resande tänkes "gæste Norden for med egne Øine at see og paa første Haand at lære at kende Folket med alle dets Ejendommeligheder". Han följes, utrustad med dåliga kartor (af hvilka profstycken meddelas) och obekväma åkdon (hvilkas förändringar under tidernas lopp noggrant beskrifvas och illustreras), på bristfälliga vägar till olika slags härbärgen och fjällstugor. Sålunda inflätas vis-

serligen flere intressanta upplysningar om anläggningar af vägar och broar, anordnande af gästgifverier m.m., men ingen sammanhängande redogörelse gifves för hvad regeringarna åtgjorde och hvilka bördor de pålade befolkningen till underlättande af samfärdseln i rikets tjänst eller för handeln inom och utom landet.

Bostaden är det första människan behöfver för att "erhverve den nødvændige Grad af ydre og indre Varme". Alltså afhandlas detta ämne med stor utförlighet (II: "Bønder- og Købstadboliger"; III: "Herregaarde og Slotte"). Men förf. har icke förbisett, att bostadens beskaffenhet och utveckling betingades äfven af någonting annat än sträfvandet efter den nödvändiga värmen, nämligen af hänsyn till försvaret. Han framhåller detta redan med afseende på vissa anordningar vid bondgårdarna, ehuru där för det mesta blott såsom lämningar och minnen från äldre tiders fejder. Men starkare betonas denna synpunkt, när det gäller att skildra borgarbostäderna: "Den første Opgave, som altsaa stillede sig for Købstæderne, var at samle de enkelte Huses Forsvarsevne til en fælles Enhed". För detta syfte framträder då också en ny uppgift: "Ordningen af Forholdet mellem de mange, tæt på hinanden liggende Boliger", och "Løsningen af begge disse Opgaver fik afgørende Indflydelse saa vel paa Købstadshusenes Form som især paa deres Værd som Boliger". I ännu högre grad visar sig försvarsbehofvet såsom reglerande för slotten: "Det var nemlig blot Hensyn til Selvforsvar, der paany med Kraft gjordes gældende og stillede hvert andet Krav i Skygge". Likväl har förf. icke fullföljt denna tankegång med tillräcklig konsekvens. Han skulle då ha varit nödsakad att ägna större uppmärksamhet åt försvarsväsendet öfver hufvud och dess inflytande på de olika samhällsklassernas lefnadsvanor äfven i fredstid, fördelningen emellan öppen bygd, befästa städer och slott inom de särskilda nordiska staterna och deras landsdelar, m.m. Nu splittras antydningarna om sammanhanget emellan försvarsbehof och boningssätt på olika ställen och verka därför icke med hela sin behöriga vikt. Emellertid äro skildringarna af bostäder, bohag och inredning synnerligen innehållsrika. Äfven de hygieniska förhållandena beskrifvas noga i samband därmed, icke utan en viss förkärlek för kuriositeter och någon böjelse att öfverdrifva förfädrens likgiltighet för renlighetens kraf.

Samma böjelse går igen i redogörelsen för "Klædedragt" (IV), på samma gång som dess extravaganser och utsirning med smycken och grannlåt starkt framhålles. Med stor grundlighet talas äfven om "Fødemidler" (V), ty "der er næppe noget andet ydre Livsvilkaar, der kommer Føden nær i Betydning". Matlagningen jämte allt hvad

därtill hör skildras med återblickar ända till stenåldern, likaså alla slags drycker och deras beredning, vidare servering, bordskick o.s.v. Många exempel anföras till belysning af de gängse lasterna frånsseri och dryckenskap, åderlåtningen omnämnes såsom preservativ mot deras följder, med hvilka äfven de gångna släktenas våldsamma lynne, som ofta urartade till slagsmål, sättes i förbindelse. I allmänhet betonas de abnorma företeelserna, som naturligtvis mest omnämnas, just på grund af deras märkvärdighet, i de berättande källskrifterna, under det att hvad som kan hänföras till vanligt och anständigt "dagligt Liv" måste utrönas med tillhjälp af indirekta vittnesbörd.

Under rubriken "Hverdag og Fest" (VI) sammanföres en mängd ganska heterogena saker, som det fallit sig svårt att infoga i "dagligt Liv". Hvardagens betydelse understrykes egentligen med hänsyn till de tidiga timmarna för vaka och sömn på grund af besvärligheterna med belysningen, hvars hjälpmedel och brister beskrifvas; ovanan vid mörkret vållar ständigt rädsla, som i sin ordning framkallar vidskepelse och under den kristna tiden i synnerhet djäfvulstro, något mildrad genom den katolska kyrkans underfulla hjälp, men i allt hemskare former efter reformationens upphäfvande af denna hjälp. Kapitlet om "Søndag" handlar egentligen om gudstjänsten och reformationens inflytande genom psalmsång, predikan och nattvard trots folkets fortfarande ovilja mot afskaffandet af altarbilder och helgonkult. Slutligen berättas om "almindelige Forlystelser", d.v.s. musik med tillhörande instrumenter, dans och kortspel, torneringar, kamplekar, djurhetsningar och narrarnas upptåg. En mera ordnad fortsättning bildas af "Aarlige Fester" (VII), som behandlas i ett slags anknytning till kyrkoåret med den förändringen, att cykeln räknas från jul till Mårtens gås. Det är dock knappast fråga om förbindelsen med gudstjänsten och dess inflytande på annat sätt, än att de världsliga lustbarheterna och de med dem förknippade vidskepelserna gärna och med ögonskenlig tendens framställas som mer eller mindre medvetna folkliga protester mot den påtvungna religionsförändringen. Narren och djäfvulen, egentligen den ljusare och den mörkare formen af samma typ, häxor och trolldom kasta ett återsken af urgammal ängslan öfver det förvirrade själslifvet, vare sig det framträder mera dämpadt i de moraliserande skådespelen eller stormar ut i fastlagens, påskens och midsommarens glädje.

Sedan det med sin nödtorft utrustade människolifvet sålunda blifvit tecknadt i söcken och fest, vändes betraktelsen omsider till dess upphof (VIII: "Fødsel og Daab"), som vidlyftigt skildras med en

brokig blandning af verklighet och fantasispel, från den väntande moderns fruktan för varulfvar och björnar till barnsängens oro och förlossning, den nyföddes horoskop, tvättning, lindning och vagga, lyckönskningsbesök, "Barsel-Grød" och hjälp mot bortbytingar, fadderskap och kristning, moderns kyrkogång och, efter en längre afhandling om "Djævlebesværgelse ved Daab" jämte diskussioner och processer därom emellan danska teologer, några notiser om namngifning och namnskick.

De följande 4 banden (IX: "Trolovelse"; X: "Forberedelser til Bryllup"; XI: "Bryllup"; XII: "Ægteskab og Sædelighed") behandla ämnen, som, enligt förf:s uttryck, tillhöra "selve Menneskelivets Naturbegivenheder", ehuru de lika väl hade kunnat inordnas bland förutsättningarna för dess tillkomst. Men i sådant fall hade förf. icke haft någonting att meddela om människolifvets innehåll, emedan han från sin kulturhistoria uteslutit allting, som sammanhänger med arbetet i olika yrken och lefnadskall. Det kan ej bestridas, att han samlat ett mycket stort material, hvars detaljerade fördelning dock här måste förbigås. Men han fäster sig alltför mycket vid underligheterna och undantagen i tidens sedvänjor och åskådningar, visar sig, kanske mer än behöfligt, angelägen om att ådagalägga "Afstanden mellem det 16:de Aarhundredes og vor Tids Sømmeligheds-begreber" och nödgas därför själf påpeka, att vissa partier "ikke egner sig till Oplæsning i tilfældig Kres eller læsning for enhver Alder". Framställningen är full af digressioner, som beröra äfven utländska förhållanden. Svagast äro de afdelningar, där det resoneras om ämnets rättsliga och kyrkliga sidor, om trolofningens och vigselns betydelse, om Luthers äktenskapsteorier, som belysas genom utförliga utdrag ur hans skrifter, äfvensom hans ställning till landtgrefve Filips bekanta tvegifte m.m.

Därefter inskjuter förf. en serie af betraktelser öfver hvad han kallar "Livsbelysning" (XIII), som äfven utkommit såsom ett särskildt arbete. Han har själf svårt att förklara hvad han egentligen åsyftar därmed. Men han menar, att sedan "vi har set, hvorledes den Slægt, der levede i Norden i det 16:de Aarhundrede, kom till Verden, boede, klædte sig, spiste og drak, giftede sig og levede som Ægtefolk", återstår ännu en "afgørende Undersøgelse, den vigtigste og vanskeligste af dem alle", innan detta släkte kan sänkas i jorden och tidens "daglige Liv" sålunda afslutas. "Det daglige Liv er kun udvortes opfattet, saa længe vi ikke tillige har faaet et Indtryk af, i hvilken Belysning Livet viste sig for hin Slægt, den Farvetone, der den Gang laa over alle Forhold, over selve det at leve", ehuru

"Opgaven er vanskelig at udtrykke klart". Men i skiljaktigheterna mellan de olika generationernas sätt att se lifvet ligger just "Historiens dybeste Indhold" eller, såsom det också heter, "Historiens flygtigste Olje". I själfva verket har förf. gifvit ett utkast på samma gång till en allmän religionshistoria och en historiens filosofi. Han öfverskrider utan betänkande det "dagliga lifvets" skrankor och sträcker sina blickar tillbaka ända till Babel och Kina för att öfver Egypten och Persien, Grekland och Palestina, den katolska medeltiden och den arabiska kulturen leta sig fram till renässansen och det lutherska Danmark.

Blott några antydningar kunna gifvas om den sällsamma världsåskådning, som här utvecklas och stödes med många högst tvifvelsamma historiska konstruktioner. Utgångspunkten är en naturalistisk dualism emellan ljus och mörker, och religionens uppkomst härledes ur mörkrädslan. Därför riktas den hjälpsökande människans dyrkan till dagshimlen, solen, månen och de lysande himlakroppar, som bortskrämma nattens onda andar. Astronomien utbildas såsom den kunskap, som skänker religiös visshet, och astrologien är denna kunskaps praktiska användning. Framåtskridandet består däri, att under gynnsamma naturförhållanden ljuskulten förenklas och öfvergår till en monoteism af sedlig halt eller i samband med en bättre kunskap om naturen till en ännu mera kulturfrämjande panteism. I det senare afseendet hunno grekerna längst. Men så länge den gamla trånga världsbilden ännu kvarstod väsentligen orubbad, hotade ständigt den onda andevärlden i bakgrunden, och dess makt förstärktes genom stjerntyderiets konster. Äfven kristendomen behärskades redan från början af denna världsbild, som innebar, att makten liksom delades emellan Gud och djäfvulen. Under medeltidens påfvevälde "utvattnades" visserligen denna tro, emedan kyrkan hade så stark hjälp att bjuda mot djäfvulens anfäktelser. Men "ved Læsning i det nye Testamente" väcktes "Djævlelæren" till allt kraftigare lif genom reformationen ("Uden Djævel ingen menneskevorden Kristus"). Den verkliga befrielsen kom genom Copernicus och Giordano Bruno. Ty när jorden ej längre var världens medelpunkt, utan blott en liten planet jämte många andra, då syntes det föga sannolikt, att jordens utvecklingshistoria skulle ha framkallat Guds historia och Guds uppenbarelse i människogestalt ("Verdensskuespillet tabte i Betydning ved at opføres paa et blot Provinsteater"). I Danmark betecknas likväl ett tillbakasteg genom Tycho Brahes lära, att visserligen alla planeter löpa omkring solen, men denna själf omkring jorden, som alltså ändå förblef medelpunkten. Därför

kunde också Luthers "Djævlelære" frodas så godt i Danmark jämsides med Tychos stjärntyderi.

Det sista bandet (XIV: "Livsafslutning") omfattar alla anordningar, sedvänjor och föreställningar, som stå i samband med döden. Äfven här framträder samma bemödande som eljest att uppvisa den rikligt illustrerade djäfvulstrons ingripande betydelse i förening med det lutherska prästerskapets sträfvanden efter makt och yttre förmåner. Flera andra vågade uttydningar förekomma, såsom då det säges, att begrafningen var en "Naturforsoning med Døden", och att begrafningskalaset var "et dristigt Forsøg paa att fremstille en højere, lykkeligere Tilværelse, hvori alle havde det godt, et Genskin af den Salighedstilstand, hvortil den afdøde nu var indgaaet".

Troels-Lund har äfven samlat sina större och mindre afhandlingar i 4 band (8 böcker) under den gemensamma titeln "Historiske Fortællinger. Tider og Tanker". Bland dem finnas, utom åtskilliga föredrag och politiska broschyrer, några utförligare arbeten. I "Nye Tanker i det 16:de Aarhundrede" har han under formen af tämligen löst sammanfogade historiska utkast sökt, hvad renässansen och reformationen angår, utveckla väsentligen samma åskådningar som i "Livsbelysning". "Sundhedsbegreber i Norden i det 16:de Aarhundrede" utgör ett slags supplement till det stora kulturhistoriska verket. "Under Christian den fjerdes Mindreaarighed" får anses som ett godt bidrag till Danmarks nyare historia, men lider i formellt afseende af brist på herravälde öfver det hopade arkivmaterialet. Detsamma kan sägas om "Peder Oxe", ett försök att förbinda den bekante statsmannens biografi med Danmarks politiska historia under de närmaste årtiondena efter midten af det sextonde århundradet. Intresset för hvarjehanda småsaker hindrar ofta förf. att vinna ett riktigt och fast grepp på den politiska utvecklingens egentliga innebörd.

Eftersom Troels-Lund nu för första gången har blifvit uppförd på Nobelpristäflingens förslagslista, har jag ansett mig böra ägna hans författarskap en måhända större uppmärksamhet än hvad det i själfva verket förtjänar. Såsom historisk vetenskapsman kan han ej på långt när mäta sig med sina samtida landsmän Steenstrup och Erslev. Han har aldrig företagit några kritiska undersökningar af svåra problem eller invecklade förhållanden emellan förhandenvarande källor. För sina monografier använder han samma metod som för sina sammanfattande arbeten, nämligen att endast gifva knapphändiga och otydliga hänvisningar till det material, som stått honom till buds, utan närmare upplysningar om sina åsikter angående dess

relativa tillförlitlighet och bevisningskraft. Därigenom försvåras i hög grad granskningen af hans skrifter. Det är sant, att historikern ej under alla omständigheter är förpliktad att bjuda en fullständig bild af de undersökningar, som ligga till grund för hans påståenden. Läroböcker kunna af pedagogiska skäl endast affattas i dogmatisk stil, och äfven den populära teckningen har sin rätt eller sin begränsning, som ej får förnekas. Men på en forskare har man i det senare fallet lof att ställa åtminstone det anspråk, att han i sin framställningsform, i synnerhet när det gäller omtvistade ämnen, gifver uttryck åt en klar uppfattning af de meddelade resultatens större eller mindre trovärdighet och icke låter påskina en säkrare kunskap än den han verkligen äger. Från denna synpunkt betraktadt kan Troels-Lunds stora kulturhistoriska arbete allra minst lofordas, så gärna det än må erkännas, att han samlat en ofantlig mängd uppgifter af betydelse för vår kännedom om äldre tider. Men dessa uppgifter måste underkastas en noggrann sofring, emedan de slutsatser, som han drager af dem, det skenbara sammanhang, hvari han vill inpassa dem, ofta väcka tvifvelsmål om deras riktiga uppfattning. Den stilistiska formen är liflig, men lider af för stor och banal bredd och skattar för mycket åt benägenheten för en något konstlad bildrikedom, åt lusten att visa sig underhållande och humoristiskt spirituell, ej sällan på därtill mindre lämpade ställen. Det trånga och ensidigt pessimistiska åskådningssätt, som genomgår detta författarskap, synes föga ägnadt att skänka något slags ideel "tröst och kraft" åt vare sig det danska folket eller något annat. Att tilldela Troels-Lund ett Nobelpris bör alltså enligt min åsikt icke komma i fråga.

Angående *Angel Guimerà y Jorge (N:o 14)* och *Benito Pérez Galdós (N:o 26)* hänvisar jag till Redaktör K. A. Hagbergs utlåtanden, äfvensom, hvad den senare angår, till de yttranden, som Herr Hallström och jag i fjor afgifvit till Nobelkommittén.

Guimerà synes mig, för såvidt jag kan tillåta mig ett omdöme, vara en mycket betydande skald, ehuru jag i någon mån känner mig främmande för de fantastiska elementen i hans diktning. Genom sitt författarskap har han utöfvat ett starkt inflytande på det moderna katalanska litteraturspråkets utveckling. Hans val till Nobelpristagare skulle utan tvifvel tolkas såsom en uppmuntrande hyllning åt den nya nationalkänsla, som under heta strider med de centraliserande riktningarna och kastilianernas öfverhöghetsanspråk brutit sig fram bland hans landsmän i trängre mening. Men just därför vore det betänkligt, ifall ej alldeles öfvervägande litterära förtjänster kunde ådagaläggas, att prisbelöna en författare, som uppträder

såsom målsman för en provinsiell och separatistisk kultur, innan ett dylikt erkännande kunde gifvas åt den egentliga spanska nationallitteraturen.

Nu synes ett sådant tillfälle vara inne, ifall Nobelpriset kunde tilldelas Galdós, och jag förnyar därför det yrkande, som jag framställde i fjor. Sedan dess har jag genomläst ytterligare åtskilliga delar af hans "Episodios Nacionales", som ju i hans hemland betraktas såsom hans hufvudarbete och såsom grundvalen för hans numera öfver partierna höjda anseende och ställning. Jag finner mig däraf ännu mera bestyrkt i min uppfattning till hans förmån. Det förefaller mig uppenbart, att han mer och mer bemödat sig om att i fullföljandet af sin stora plan åsidosätta sina egna och sina meningsfränders speciella intressen och fördomar i jämförelse med hela det spanska folkets behof af inbördes försoning och sammanhållning. Däri ligger visserligen en tendens, men en sådan, som ej kan kallas oberättigad äfven från estetisk synpunkt, enär han ej söker vinna sitt syfte genom argumentering och deklamationer i sitt eget namn, utan använder endast rent konstnärliga medel. Det är Spanien själft, det gemensamma fäderneslandet, som framträder såsom den stora behärskande och sig självfutvecklande personligheten öfver de otaliga människor af olika stånd och villkor, karaktärer och själsgåfvor, hvilkas handlingar, intriger och öden afspeglas mot de oupphörliga inbördes stridernas bakgrund, och det är Spaniens egen röst, som förnimmes ur de växlande berättarnas och betraktarnas uttalanden under det ena släktledet efter det andra om hvad som försiggår inför deras ögon eller bevarats i deras hågkomst.

Fyra danska namn äro denna gång föreslagna, alla förut uppförda å våra listor och föremål för särskilda redogörelser, dels af Herr Hallström och Prof. Warburg, dels af Docenten Vetterlund. Den sistnämnde har i år inlämnat utlåtanden om *Henrik Pontoppidan (N:o 15)*, *Jakob Knudsen (N:o 21)* och *Karl Gjellerup (N:o 10)*.

Om *Ernst von der Recke (N:o 25)* anser jag öfverflödigt att nu uttala mig, då inga särskilda skäl denna gång blifvit anförda för hans kandidatur.

Pontoppidan är mycket uppburen för närvarande inom vissa kretsar i Danmark. Hans författarskap, som mer och mer begränsas till subtila skildringar af föga intresseväckande personligheter och förhållanden, synes mig, med sin prägel af trött likgiltighet, sitt omständliga och nästan torra framställningssätt, sakna den öppna synvidd, som kunde berättiga till ett Nobelpris.

Jakob Knudsen är en författare af helt annan kraft och ursprung-

lighet. De psykologiska problem, som han i de flesta af sina arbeten sätter under debatt, äro på samma gång nationellt danska och af allmängiltigt intresse, ehuru han kanske är väl mycket böjd för öfverdrifter i deras formulering och upprepar sig själf något för ofta. Hans senaste böcker utvisa, att han icke afmattats i sin framställningskonst och förmåga att koncentrera behandlingen af sina ämnen. I hans *Jyder* finnas flera berättelser, som med skäl kunna räknas till det bästa, som han skrifvit. Hans *Mod* och *Angst* äro visserligen såsom Lutherskildringar ej rätt lyckade och öfverensstämma icke med den senaste historiska forskningens resultat, men ådagalägga mycket djup och allvar i skildringen af det religiösa själslifvet. I dessa dagar har han utgifvit en ny roman, *Den Gang*, hvarom jag likväl ej hunnit taga närmare kännedom. Öfver hufvud taget torde hans författarskap få gälla såsom i den grad framstående, att han väl må bringas i åtanke vid Nobelprisets utdelning.

För närvarande vore jag likväl, för såvidt någon dansk författare må anses förtjänt af en sådan utmärkelse, mest benägen att tillerkänna priset åt Karl Gjellerup. Det ligger måhända honom i vägen, att hans rika produktion äfven omfattar åtskilligt af mera tvifvelaktigt värde och dessutom företer vittnesbörd om flere öfvervunna ståndpunkter och åskådningar, mot hvilka ganska mycket kan vara att invända. Men i mångsidig och djup bildning torde han stå högt öfver sina danska medtäflare, och han har såväl i England som i Tyskland tillkämpat sig stort anseende såsom en af den samtida litteraturens främsta män. Bland hans arbeten sätter jag, i likhet med flere utländska bedömare, *Kamanita* främst, och jag har äfven hört kännare vitsorda hans därigenom ådagalagda grundliga och fina uppfattning af den fornindiska kulturen. För några månader sedan har han utgifvit en liffull och spännande skildring (under titeln *Guds Venner*), hvars ämne är hämtadt från en religiös rörelse i Tyskland under den senare medeltiden, ehuru han för sin del inlagt en uttrycklig gensaga mot dess betecknande, af misstag från förläggarens sida, såsom en "historisk roman". Från Tyskland har man tillsändt mig ett nytt drama, som på grund af tidsförhållandena ännu ej kunnat uppföras på scenen, men redan lär vara bestämdt därtill. Det handlar om *Saint-Just* och synes mig vittna om mycken insikt i den franska terrorismens förvecklingar och karaktärer, ehuru själfva hjälten och hans stallbroder Robespierre framställas i alltför ljus dager. Hvad man för öfrigt må tänka om dessa nya alster af Gjellerups penna, måste det medgifvas, att han fortfarande röjer en lefvande mottaglighet för vidt skilda intressen och impulser.

På grund af hvad jag nu anfört får jag föreslå
till *1915 års pris: Benito Pérez Galdós,*
till *1916 års pris: Karl Gjellerup.*

Stockholm den 21 Sept. 1916.

Harald Hjärne.

Svenska Akademien beslöt den 9 november 1916 att 1915 års Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Romain Rolland "såsom en hyllning åt den upphöjda idealismen i hans författarskap samt åt den medkänsla och den sanning, med vilka han tecknat olika människotyper" samt att innevarande års Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Verner von Heidenstam "såsom ett erkännande av hans betydelse som målsmannen för ett nytt skede i vår vitterhet".

1917

Nobelprisförslag 1917.

N:o 1. *Ivan Vazov*, bulgarisk skald, föresl. af Iv. D. Schischmanov, prof. i litteraturhistoria vid universitetet i Sofia.

N:o 2. *Grazia Deledda*, föresl. af Akademiens ledamot frih. Bildt och af Luigi Luzzatti, led. af Accademia dei Lincei i Rom.

N:o 3. *Edmond Picard*, föresl. af E. Nys och Ad. Prins, medl. af Académie Royale de Belgique.

N:o 4. *William Chapman*, föresl. af rektorerna vid universiteten i Ottawa och Montreal, med understöd af en del Canadensiska funktionärer.

N:o 5. *Adolf Frey* och *Carl Spitteler* (delning) föresl. af W. Oechsli, prof. i historia vid universitetet i Zürich.

N:o 6. *Carl Spitteler* (ensam), föresl. af Akademiens ledamot herr von Heidenstam.

N:o 7. *Henrik Pontoppidan*, föresl. af Adolf Noreen, prof. i Uppsala.

N:o 8. *Arne Garborg*, föresl. af O. Kolsrud, medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania.

N:o 9. *Karl Gjellerup*, föresl. af Cl. Wilkens, medl. af Videnskabsselskabet i Köpenhamn, samt af ett antal tyska professorer m.fl. genom prof. Ludwig Schemann i Freiburg i B.

N:o 10. *Angel Guimerà y Jorge*, föresl. af medlemmar af Real Academia de Buenas Letras i Barcelona samt af f.d. prof. Fr. Wulff i Lund.

N:o 11. *Erik Axel Karlfeldt*, föresl. af Prof. Fr. Läffler, led. af Vitt. Hist. och Antikv. Akademien, samt af Ruben G:son Berg, Docent vid Stockholms högskola.

N:o 12. *Otto Ernst* (Schmidt), föresl. af ett antal tyska författare hvilkas kompetens såsom förslagsställare icke kunnat konstateras, hvarför Nobelkommitténs ledamot Herr Hallström låtit anteckna sig såsom understödare af förslaget.

N:o 13. *Georg Brandes*, föresl. af Akademiens ledamot Herr Schück samt af Prof. Karl Warburg i Stockholm och Prof. Werner Söderhjelm i Helsingfors.

N:o 14. *Otokar Březina* (pseudonym för Václav Jebavý), föresl. af Arne Novák, docent i litteraturhistoria vid tjeckiska universitetet i Prag.

N:o 15. *Juhani Aho*, på grund af föregående förslag uppförd på årets lista enligt framställning af Herr Karlfeldt.

N:o 16. *Bertel Gripenberg*, föresl. af Herr Hjärne.

N:o 17. *Elisabeth Förster-Nietzsche*, föresl. af Prof. Hans Vaihinger i Halle.

N:o 18. Prisets delning mellan norrmännen *Johan Bojer* och *Olaf Bull* eller, om så synes lämpligare, mellan norrmannen *Johan Bojer* och dansken *Jeppe Aakjær*; förslag af Prof. Chr. Collin i Kristiania.

N:o 19. Prisets delning mellan *Henrik Pontoppidan* och *Karl Gjellerup*, "saa fremt Georg Brandes ikke kan komme i Betragtning"; förslag af Prof. Vilh. Andersen i Köpenhamn.

Harald Hjärne.

/E.W. Dahlgren.

Utlåtande till Svenska Akademiens Nobelkommitté 1917.

Till årets pristäflan äro 19 förslag framställda. Om de flesta af dessa förslag torde jag endast behöfva hänvisa till föregående utlåtanden inom kommittén eller af Nobelinstitutets medlemmar.

Hvarken *Edmond Picard* (N:o 3) eller *William Chapman* (N:o 4) lär kunna komma i fråga till ett Nobelpris. Om den förre har jag redan förut yttrat mig. Hvad den senare angår, som oaktadt sitt engelska namn är en fransk diktare (från Canada), åberopar jag Wirséns omdöme (1904): "Hans diktning är dels deskriptiv, dels kontemplativ, och den deskriptiva afdelningen lider af mycken entonighet, hvartill det alltför trägna användandet af alexandrinen bidrager. Han röjer emellertid öfverallt ädelhet och finkänslighet. Dock äger hans sångsätt endast undantagsvis verklig poetisk lyftning." En till kommittén 1910 af Dr. G. Björkman afgifven redogörelse för hans författarskap uppfordrar icke till närmare bekantskap därmed. Jag har dessutom inhämtat ytterligare upplysningar af Dr. S. Söderman, som ej heller uppskattar honom högt.

Herr Hallström har i fjor uttalat sig om *Arne Garborg* (N:o 8) och i år om *Olaf Bull* (N:o 18). Af dessa utlåtanden, till hvilka jag hänvisar, framgår att den förre redan nu kan betraktas såsom en möjlig kandidat till Nobelpriset, och att äfven den senare har ådagalagt en betydande poetisk begåfning, men knappast ännu kan anses värd ett Nobelpris.

Detsamma gäller ock om *Johan Bojer* (N:o 18) och *Jeppe Aakjær* (N:o 18), för hvilkas arbeten Dr. F. Vetterlund i år har närmare redogjort.

Juhani Aho (N:o 15) har redan flere gånger förut varit föreslagen till priset, och hans namn förtjänar utan tvifvel att beaktas. Men emedan jag anser, att en författare, som begagnat det finska språket, icke utan särdeles starka skäl bör af Akademien sättas framför en finländsk skald på svenska språket, har jag tillika velat å förslagslistan uppföra den å ömse sidor om Bottenhafvet högt värderade skalden *Bertel Gripenberg* (N:o 16). Om båda har man emellertid rätt att säga, att de icke inom sitt lands litteratur sakna medtäflare, hvilkas förtjänster böra tagas i noggrant öfvervägande, innan Akademien fattar ett afgörande beslut, som helt visst kommer att betyda mycket för den litterära utvecklingen i Finland.

Angel Guimerà y Jorge (N:o 10) hör likaledes till de sedan länge väl-

bekanta namnen å våra förslagslistor, och Akademien bör ej förlora honom ur sin åtanke. Men äfven i detta fall anser jag, att en författare på det äldre och häfdvunna litteraturspråket antingen bör sättas vid hans sida eller först prisbelönas. Det vore skada, om Akademien, äfven emot sin afsikt, skulle såra den ömtåliga kastilianska nationalkänslan. Nu har likväl ingen i egentlig mening spansk författare blifvit föreslagen af egna landsmän, och jag har icke funnit skäl att ånyo upptaga namnet Galdós, som hittills icke vunnit tillräcklig anklang inom Akademien.

Den bulgariske skalden *Ivan Vazov* (N:o 1) kan ej anses vara af en sådan betydelse, att han förtjänar Nobelprisets utmärkelse, såsom ock torde framgå af den redogörelse för hans arbeten, som Dr. A. Jensen inlämnat. Hvad tjecken *Otokar Březina* (N:o 14) angår, kan jag lika litet nu som i fjor ansluta mig till Dr. Jensens höga uppskattning af hans diktning, så gärna äfven jag skulle vilja vara med om att ånyo prisbelöna en författare af slavisk börd.

Fru *Elisabeth Förster-Nietzsche* (N:o 17) bör äfven nu, såsom jag i fjor tillstyrkte, lämnas åsido, emedan hennes rent litterära förtjänster, hvad man än må tänka om hennes verksamhet för bevarande af broderns minne, icke äro af någon högre ordning.

Grazia Deledda (N:o 2) har onekligen goda anspråk på att framdeles tagas i betraktande vid prisets utdelning, såsom jag redan 1913 velat framhålla. Men ännu föreligga inga sådana prof på en längre framskriden utveckling af hennes författarskap, att Akademien kan känna sig förpliktad att gifva henne sitt fulla erkännande.

Carl Spitteler (N:o 5 och N:o 6) har äfven jag före kriget ansett värd Nobelpriset, men jag måste tillstå, att de betänkligheter, som sedan uppstått på grund af hans uppträdande i den politiska polemiken, fortfarande äga samma betydelse enligt min uppfattning. Att utmärka hans landsman *Adolf Frey* (N:o 5), om hvars senaste arbeten Herr Hallström yttrat sig mycket erkännande, framför honom eller ens vid hans sida, förefaller mig icke tillrådligt. Skall Spitteler komma i fråga, bör priset tilldelas honom ensam.

Om *Otto Ernst* (Schmidt) (N:o 12) har Herr Hallström afgifvit ett särskildt utlåtande, som ådagalägger, att denne författare, som blifvit alltmer känd och erkänd i Tyskland, äfvensom i Frankrike och Amerika, äger många af de förutsättningar, som innebäras i krafvet på en ideal världsåskådning, ehuru han, åtminstone icke ännu, kan sägas ha uppnått en sådan höjd i sitt författarskap, att han från rent litterär synpunkt måste aktas likvärdig med någon af våra föregående Nobelpristagare.

Georg Brandes (N:o 13) kan jag ej heller nu, lika litet som i fjor, med all aktning för motsatta åsikter, uppskatta så högt, att jag vill tillstyrka ett Nobelpris för hans räkning. Det är ju möjligt, att man, om också på långt afstånd, kan jämföra honom med Voltaire, som han tydligen själf, med en okritisk och gammaldags beundran, vill betrakta såsom sin förebild. Men ej ens själfve Voltaire kan sägas vara en författare af den idealitet, som öfverensstämmer med Nobelstadgarnas anda, huru fördomsfritt denna än må tolkas, men som utan tvekan måste tillerkännas t.ex. en Rousseau med alla hans svagheter. Så mycket mindre kan då en Voltaires efterföljare i det tjugonde århundradet fylla de anspråk, som från denna synpunkt böra ställas på en pristagare. Den rent intellektuella negativismen, som utgör det öfvervägande draget i Brandes' författarskap, förefaller mer och mer anakronistisk, i samma mån som tiden har lärt oss att fatta lifsproblemen djupare, hvilken tro vi för öfrigt än månde vara i stånd att tillägna oss. Det är ej blott och bart ryktet och inflytandet eller ens, om man så vill, snillet, som Akademien har att kröna med sitt Nobelpris.

Sedan jag sålunda i korthet yttrat mig om de namn, som åtminstone för denna gång böra enligt min mening lämnas åsido, tillkommer det mig att efter de öfverläggningar, som blifvit förda inom kommittén, framlägga det förslag, som vi ha att underställa Akademiens ompröfning. Vi ha förenat oss om att föreslå, att Nobelpriset i år skall delas emellan de båda danske författarne *Karl Gjellerup* (N:o 9) och *Henrik Pontoppidan* (N:o 7), såsom äfven föreslås af den danske kritikern prof. Vilhelm Andersen (N:o 19). Båda dessa författare ha ofta blifvit föreslagna, och om deras arbeten föreligga flere redogörelser och uttalanden af Herr Hallström, prof. Warburg och Dr. Vetterlund. De ha båda i år firat sina sextioårsdagar och af denna anledning mottagit många bevis på erkännande för sin verksamhet. För Akademien vore det utan tvifvel ett välkommet tillfälle att ådagalägga sin uppskattning af våra dagars danska diktning, och under förhandenvarande omständigheter synes det äfven lämpligt, att detta sker genom prisets delning emellan två hvar för sig betydande och egendomligt utpräglade representanter för denna diktning.

Den utförligare motivering, som jag anser mig skyldig att framställa, står naturligtvis i allt väsentligt för min egen räkning, om jag också vågar hoppas, att mina åsikter i mycket delas af dem, som jämte mig omfattat detta förslag.

Till en början ser jag mig emellertid nödgad att bekänna, att jag

personligen icke tilltalas af de lifsuppfattningar, som funnit sina uttryck i dessa författares arbeten. Men jag betraktar det ej som min uppgift att här närmare granska dessa åskådningar och att redogöra för mina från dem afvikande åsikter. Om jag oaktadt mina invändningar och tvifvelsmål, som här måste lämnas därhän, ändå kan gifva mitt erkännande åt litterära arbeten, som genomträngas af för mig främmande tänkesätt, så beror detta därpå, att jag trots allt där förnummit självständiga sträfvanden, som på andra vägar än de vanliga brutit sig fram till uppriktiga känslor af lifvets allvar. Äfven i sådana sträfvanden, oafsedt deras mer eller mindre beståndande resultat, röjer sig den idealism, som låter förena sig med Nobelstadgarnas syftemål, och som ej får förbises, såframt dessa syftemål skola tillbörligen beaktas.

Eftersom jag saknar omedelbar sympati för de allmänna tänkesätt, som, ehuru visserligen oftast förklädda under estetiska former och bilder, mer eller mindre tydligt framlysa i de båda till priset föreslagna, hvar för sig betydande författarnas arbeten, så finner jag mig så mycket mera förpliktad att eftersöka och betona hvad som hos dem åtminstone från någon synpunkt kan sägas framträda med kraf på ett verkligen djupare mänskligt intresse, icke blott vid några enstaka tillfällen, utan i hela sammanhängande skildringar, försåvidt deras hållning präglas af det i dem återspeglade stämningslifvet och af den skapande fantasiens personliga karaktär. Utan att väcka sådant mänskligt intresse, som väl torde vara det minst umbärliga kännemärket på en "idealisk riktning", kan enligt min åsikt intet litterärt arbete med rätta prisbelönas, dess formella förtjänster, som naturligtvis alltid måste underkastas rättvis pröfning, må för öfrigt skattas hur högt som helst.

Svårast förefaller mig denna uppgift i fråga om *Pontoppidan*. I fjorårets utlåtande har jag för min del om honom yttrat, att "hans författarskap, som mer och mer begränsas till subtila skildringar af föga intresseväckande personligheter och förhållanden, synes mig, med sin prägel af trött likgiltighet, sitt omständliga och nästan torra framställningssätt, sakna den öppna synvidd, som kunde berättiga till ett Nobelpris." Detta omdöme nedskrefs under de intryck som framkallades genom läsningen af hans senaste, men då ännu ej afslutade och sammanfattade serie af omständliga romaner. Denna "fortællings-kres" har sedan blifvit afslutad och i sin helhet omarbetad i väsentligen förkortadt skick till en enda sammanhängande framställning (i två band i stället för fem) under titeln "De Dødes Rige." Genom denna koncentration har arbetet, som nu ej längre

föreligger såsom skilda berättelser med lösliga anknytningar till gemensamma personer, vunnit i öfverskådlighet och mot ett bestämdt mål syftande kraft. Det utgör numera ett motstycke till Pontoppidans föregående större verk, "Det forjættede Land" och "Lykke-Per", som med skäl plägat nämnas såsom de förnämsta alstren af hans författarskap. Den hufvudsakliga skillnaden, hvad själfva planläggningen angår, består däri, att "De Dødes Rige" saknar en tydligt framhållen hufvudperson, omkring hvilken handlingarna och händelserna samlas. Men denna estetiska brist uppväges, enligt min mening, däraf, att innehållet är rikare och mångsidigare, hvarigenom afsikten att gifva en verklig samhällsskildring, ej blott några enskilda människoödens beskrifning, framstår klarare än förut.

Visserligen kan jag fortfarande icke frångå min förut uttalade uppfattning att de personer och förhållanden, som förf. med så stor rikedom på detaljer, med så utpenslade karakteristiker och psykologiserande antydningar framför i sina romaner, i och för sig ej äro ägnade att väcka något lifligare intresse. Personerna äro så godt som alla föga betydande, vare sig å hufvudets eller å hjärtats vägnar, och drifvas för det mesta af förenklade och nästan torftiga motiver, ofta blott af tillfälliga ingifvelser och nycker, ha ej heller mycket att säga, som verkar träffande eller tänkvärdt, förf. själf synes följa dem endast med en viss ansträngd uppmärksamhet, i det att han bemödar sig att noggrant anteckna deras skröpligheter och misstänksamt afslöja deras mer eller mindre medvetna bedrägerier mot hvarandra eller sig själfva. Sitt eget personliga deltagande döljer han med största omsorg, och ehuru detaljerna med mycken konst och trovärdighet äro afpassade efter personskildringarnas behof och icke, såsom så ofta i den realistiska berättelsestilen, stå för sig själfva till vittnesbörd om protokollförarens samvetsgranna flit, så tröttar deras öfverflöd den läsare, som helst skulle nöja sig med några få kraftigt utförda drag, som röja mästarens själfständigt väljande hand. Men jag erkänner, att dessa mina omdömen ej kunna vara annat än subjektiva, och att läsare med andra förutsättningar äga rätt att finna sig mer belåtna med hvad förf. har att i dessa afseenden bjuda.

Vid ett förnyadt studium af Pontoppidans författarskap har jag äfven kommit på andra tankar än förut angående betydelsen af dess för mig mindre tilldragande egenskaper. Därvid har jag haft mycket att hämta af den på samma gång kritiska och något panegyriska öfversikt, eller tolkning, som prof. Vilhelm Andersen nyligen ägnat

sin väns ställning och verksamhet i det samtida danska kulturlifvet. Om också mycket i detta arbete för mig ter sig dels konstladt, dels öfverdrifvet, måste jag likväl tillmäta hans uttalanden såtillvida ett afgörande värde, som däraf uppenbarligen framgår, att han och många hans landsmän, visserligen med åtskilliga förbehåll, spåra "Digterens dulgte Medfølelse" med de danska människor, som han skildrar på ett för den utomstående ej sällan så tröstlöst sätt. Därmed har Andersen, såsom det förefaller mig, gifvit en nyckel, med hvars tillhjälp man kan bättre förstå och värdera detta författarskap, och jag har äfven för öfrigt begagnat åtskilliga af hans anvisningar för detta syfte. För att ej själf trötta genom för stor vidlyftighet, vill jag likväl ej meddela några utdrag ur Andersens bok, utan inskränker mig till att framställa de resultat, till hvilka jag sålunda kommit vid mina försök att sätta mig in i detta svåra granskningsarbete.

Pontoppidan har aldrig afsett att fängsla och uppbygga sina läsare genom skildringar af betydande människor och deras viljekraftiga kamp med lifvet, och det må lämnas därhän, huruvida han varit mäktig, om han velat, att lösa dylika uppgifter. Med berådt mod har han valt att syssla med den stora mängden af medelmåttor eller rent undermåliga varelser, och man misstager sig, om man föreställer sig, att han tillerkänner dem något högre värde än hvad de förtjäna, eller att han förnekar möjligheten eller sannolikheten af bättre utrustade och utvecklade personligheter, äfven om de icke förekomma inom den ram, som han utstakat i sina böcker. Hans skepticism gör ingenstädes anspråk på allmängiltighet, utan sträcker sig endast öfver hans egen bildvärld. Ingen enda sannskyldig och öfverlägsen hjälte eller hjältinna uppträder på hans skådebana. Han har tagit till sin uppgift att teckna människor, som äro från början bundna inom trånga föreställningskretsar och lifskraf eller som låta insnärja sig i självgjorda lika trånga inbillningar och drifter äfven under något glänsande sken af föregifna högre sträfvanden. Det är det danska drömmeriet och fantasteriet, det traditionella och konventionella ej mindre än dagens flyktiga riktningar af i grunden samma slags tomhet, som han uppsöker i olika färgningar och verkningar på flere skilda fält af samtidslifvet. Man får ej misskänna, att han trots all påtagen objektivitet på fullt och brinnande allvar följer en tendens, som ej är uteslutande litterär. Objektiviteten, tillbakaträngandet af den egna personligheten, den realistiska utstyrseln – allt detta utgör väsentligen tekniska hjälpmedel, som förf. sträfvar att på det verksammaste begagna för att vinna hvad han åsyftar i det danska fol-

kets befrielse från de förlamande drömmarnas lockelser och faror, som redan vållat så mycket elände för de enskilda och för samhället. Äfven i detta fall besannar sig, att framställningssättets objektivitet, i diktningen liksom i historieskrifningen, aldrig kan betyda detsamma som det mänskliga lifvets återgifvande i dess egen fulla verklighet, utan endast en af de många formerna för skildrarens förmåga att göra sin egen personlighet gällande i valet och utformandet af sitt ämne i öfverensstämmelse med en gifven sträfvan. Han må aldrig så ifrigt söka dölja sig bakom de andra personer, som han vill liksom afslöja inifrån dem själfva. Han röjer sig likväl alltid själf för den, som är i tillfälle att djupare intränga i hans arbete.

Att Pontoppidan icke skrifver blott därför att det "så roar honom att måla", utan menar verkligt allvar, därom vittnar särskildt den behärskade ironi, som kännetecknar ej blott hans stil i allmänhet, utan ock det sätt, hvarpå de många uppträdande personernas växlande öden sammankedjas och utmynna i deras fördärf. Han skänker sällan någon oblandad glädje åt den han frambesvärjer med sin fantasi; missöden och sorger framspira just ur deras förhoppningar och skenbara framgångar, och de gå hvarandra i vägen, äfven när de ej vilja det, och bereda sig ömsesidigt oväntade olyckor. Förf. anstränger sig synbarligen att så starkt som möjligt motivera de paradoxala sammanhangen, och äfven när man vid första påseendet tror sig möta en slumpens lek, som han försummat att ersätta med någonting mera logiskt, torde man snarare böra taga i betraktande, huruvida han ej i stället velat gifva ett påtagligare verklighetsdrag, som en strängare anordning kunde ha utplånat. Han arbetar tydligen ständigt med jämn och spänd afsikt; den fria ingifvelsen är icke hans sak. Men äfven däri skönjes det allvar, som genomgår i synnerhet hans senaste böcker; såvidt möjligt, ingenting på måfå, och allting beräknadt efter det en gång utstakade målet. Helhetsintrycket färgas af en djup pessimism, som likväl blott någon gång af därtill ägnade personer uttryckligen formuleras såsom lifstro, utan att man därför torde ha rätt att göra förf. själf ansvarig för en sådan lära. Man kan äfven tala om en tragisk stämning, som frammanas af de förmenta idealens omslag till fördärfbringande gäckelser, men denna stämning förtages vanligen af de framskymtande förbindelserna emellan den dåraktiga idealjakten och hvarjehanda lumpenheter.

Så godt som ingen humor, eller blott några svaga stänk däraf, förmildrar den öfvervägande dysterheten, som lätt kan förväxlas med hjärtlöshetens mörker. Dock tror jag, att man dömer för hårdt och

icke rättvist, om man stannar vid en sådan uppfattning, som motverkas däraf, att Pontoppidan utan tvifvel kämpar en alltmera skärpt strid framför allt med sig själf. Man torde, om ock med många betydelsefulla inskränkningar, kunna jämföra honom med Kierkegaard, som likaledes dref sin lidelsefulla jakt efter afslöjanden i sanningens namn ända till de pinsammaste ytterligheter, men alltjämt utan att i minsta mån skona sig själf. "Sandheden er", säger prof. Andersen, "at denne Fantast-Jager selv er en Fantast." Denne "den ny-danske Realismes Klassiker", som ställer sig så kärft afvisande mot alla förhoppningar om tröst utöfver jordelifvet, visar sig lika litet, i motsats till alla äkta realister och fritänkare af äldre skolor, benägen att hålla till godo med lifvets villkor eller att med Schopenhauer söka sin tillflykt i egoistisk resignation. Hans stränghet mot andra bottnar i hans stränghet mot sig själf: "Den Kritik af Livet, der findes i Pontoppidans Bøger, er forfattet af en, der selv føler sig som medskyldig i Livet." Denna rastlösa längtan att bekämpa bländverk, som gäckat honom själf, ter sig onekligen beklämmande och utgör själf det yttersta utflödet af ett outrotligt fantasteri, för såvidt som striden kämpar allenast med diktningens aldrig tillräckligt afgörande vapen och sålunda aldrig kan vinna den fasta och beståndande öfvertygelsens seger. Men det ligger intet ansvarslöst lättsinne däri, då känslan af samhörighet med andra, med folk och fädernesland icke fördunklas i stridens hetta, och farorna förminskas i samma mån som det visar sig, att en strid på sådana villkor och med sådana vapen ej kan utöfva någon förkrossande eller förnedrande verkan. Snarare må det erkännas, att lifvets allvar uppskattas af den, som vill efter dess kraf pröfva drömmeriernas befogenhet, och att en sådan sträfvan vittnar om öfvergången från den krassa förnekelsen till en högre ståndpunkt.

Pontoppidan har i sin tidigare ungdom verkat som lärare vid en grundtvigiansk folkhögskola, men kom snart under de radikala inflytelser, som anknyta sig till namnet Georg Brandes. Äfven med dem kände han sig i längden icke tillfredsställd, utan att han dock öfvergifvit de teoretiska åsikter, som han kommit att bilda sig i dithörande kretsar. Han är ingen tänkare i egentlig mening, men han synes ha gripits af tvifvelsmål angående radikalismens välsignelser för det danska samhällslifvet, och hans festdikt af 1912 till Brandes' sjuttioårsdag utgör i själfva verket en uppsägelse af tro och lydnad, men utan personlig hätskhet mot den förre höfdingen:

Af Herlighedsdrømmen blev intet tilbage.
Et Luftsyn den var – og nu sank det i Jorden.
Og ingen har sørget, og ingen vil klage.
Hvad Under, han gøs for det festlige Møde
og vendte sig mismodig bort fra sit Værk!–
Jeg tænker, han fejrer sin Dag med de Døde.

Äfven denna en gång så segertrotsande riktning med alla dess efterverkningar hänför han till de slocknade drömmarnas skuggland. Sedan han redan i Lykke-Per icke utan bitande ironi infört Brandes (under namn af Dr. Nathan) såsom den mest firade gästen bland fritänkarne i det köpenhamnska judehemmet, har han i "De Dødes Rige" visserligen lämnat den forne litteräre ledaren i fred, men företagit ett slags uppgörelse äfven med de politiska partierna, såväl med de frisinnades sjunkande och splittrade skaror som med de nya kyrkliga, också inbördes splittrade inflytelserna, som trängt sig fram äfven långt inne i det forna härskande vänsterlägret. De ena som de andra räknar han till det förgångnas värld, och han väntar sig lika litet nu som förr någonting af de andliga folkrörelser, som han bekämpat ända från sin brytning med grundtvigianismen.

I "De Dødes Rige" finns, såsom nämndes, ingen bestämd hufvudperson, och händelseförloppet förefaller, ej minst på denna grund, mycket inveckladt, ehuru med stor känslighet och effektberäkning sammanfogadt under en oupphörlig scenväxling i rum och tid, men utan långa mellanskof. Uppslaget gifves genom en skildring af de sammanträffanden och samtal, dels i Danmark, dels på en badort vid Rivieran, som efter mångahanda omsvep leda till förlofning emellan en ung jutländsk godsägare, Torben Dillmer, och Jytte Abildgaard, dotter till en geheimerådinna, hvars aflidne make för länge sedan varit minister i en frisinnad genombrottsregering under den hänsynslösa partiledaren Enslev. Det är knappast förf:s mening, som någon granskare antagit, att framställa det unga paret i en egentligen fördelaktig dager. Torben är visserligen hederlig och välvillig, men tillika oföretagsam, excentrisk och på det hela föga begåfvad. Jytte är kokett och nyckfull, och modern ter sig rätt enfaldig med sina fruktlösa förmaningar till dottern, sitt prat om släkten och dess traditioner, om de lyckobådande politiska förhållandena på mannens ministertid. Det ser närmast ut, som om förf. velat antyda, huruledes äfven inom jämförelsevis respektabla samhällslager ringa utsikter förefinnas till en ljusare framtid. Detta intryck förstärkes genom de efterföljande skildringarna af dessa personers och deras släktingars öden. Förlofningen blir snart uppslagen i följd af vankelmod och

missförstånd å ömse sidor. Jytte gifter sig till slut, utan verklig kärlek, med en tillgjord och cynisk målare, som bedrager henne på ett skamlöst sätt. Sedan hon mist sin moder, som blifvit nästan ruinerad genom sin brorsons och tillika släktgodsets innehafvares ekonomiska slarf, dör hon själf i barnsäng kort tid efter att ha fått veta Torbens frånfälle. Denne har ånyo uppträdt först mot slutet af arbetet; han har ej längre brytt sig om att följa de medicinska föreskrifter, som gifvits honom af hans vän, en annan af Jyttes kusiner, utan resignerat inför utsikten till en plötslig död och sysselsatt sig dels med underliga astrologiska studier, dels med nästan lika underliga fester och testamentariska anordningar för sina underhafvande, som på något ofullständigt angifvet sätt skola jämte några få betrodda familjer komma i åtnjutande af godsets byggningar och afkastning. Han, som en gång af sina vänner varit betraktad såsom en politisk framtidsman, slutar med det ryktet om sig att i själfva verket ha varit förryckt.

Huru det under sådana förhållanden går med hans testamente, därom få vi ingenting närmare veta. Men förf. meddelar till sist några knapphändiga och, så att säga, symboliska antydningar om hvad som kan vara att vänta efter de dystra förvecklingarnas upplösning. Den af Torben tillkallade läkaren Povl Gaardbo, "der nu var eneraadende på Gaarden" med sin arbetsamma och muntra hustru Meta, Jyttes väninna, och sina många barn, öfverraskas plötsligt af sin tvillingbroder, prästen Johannes, från hvilken han skilt sig i ovänskap. Johannes begär att till en tid få hvila ut under hans tak, och brodern utbrister: "Aa, Johannes! Saa er Du virkelig kommen tilbage fra de Dødes Rige!" Och i detsamma höras toner från en skalmeja, som trakteras af unge Kjeld Borgen, som efter många misslyckade försök att aflägga sin juridiska examen blifvit anställd af Torben såsom ett slags skogvaktare och sålunda kunnat gifta sig med sin trots alla motgångar trofasta Greta. Skall måhända ett nytt lif uppspira ur enkla och af inbördes kärlek hägnade människors anspråkslösa hvardagsarbete i en från det fåfängliga bullret afskild landsända? Det vore ej första gången, som återgången till naturen angifves som botemedlet mot människornas själfgjorda bekymmer. Pontoppidan är för diskret för att skänka oss någonting mer än ett gåtfullt svar.

De tre män, som mötas på bokens sista sida, tillhöra en annan släkt, som icke kan åberopa några herrgårdsanor. De härstamma i andra och tredje led från den vilde och trotsige Søren Smed, som i sin ungdom varit ute för många slags äfventyr och gjort sig misstänkt för tattarblod i sina ådror, men i tid lyckats samla sina krafter, slå sig

fram i sitt handtverk och uppfostra sina barn till medlemmar af den bildade klassen. Kjeld Borgen är hans sondotterson, bröderna Gaardbo hans sonsöner. Povl med sin vakna blick och kraftiga sinnelag har oaktadt många svårigheter hunnit snart nog tämja sig till dugande arbete. Johannes är en svärmare, som med sina hårda fromhetskraf drifvit sin fästmö till självmord, sammanblandat kristliga väckelser och politiska agitationer, varit riksdagsman i det nykyrkliga partiets tjänst och slutligen rest sig mot kyrkan i sitt obändiga sanningsnit. Men släktens förnämsta representant är farbrodern Enslev, äfven han i grund och botten en trång natur, som förväxlar det politiska arbetet med det simpla begäret efter inflytande och hämnd. I denna figur, till hvilken delvis icke blott dansken Hørup, utan äfven norrmannen Sverdrup stått modell, samlar sig "dödsrikets", det tomma lyckospelets, bittraste elände. På dödsbädden, efter det afgörande nederlaget, nödgas Enslev bekänna, att han låtit gäcka sig ifrån all lifvets lycka genom sin isolerande egoism. Han behärskar ingalunda, utom för några få ögonblick, de scener, som utspelas omkring, bredvid och efter honom: stormiga uppträden och lömska intriger i riksdagen, förvirrade valmöten, tidningsredaktionernas stämplingar och reklamjakter, litteratörernas och konstnärernas bohemelif. Det kan ej komma i fråga att här redogöra för de många sällsamma gestalter, som röra sig i denna de självfördömdas spökelsevärld, eller för de mångfaldiga hoptvinnade handlingstrådarnas konstväfnad, de skarpa kontrasterna emellan de hetsande illusionerna och besvikelsernas smärtor. Det har, såvidt jag kunnat finna, lyckats förf. att framkalla en i sanning hemsk helhetsverkan, icke med starka ord och bjärta bilder, utan med den knappa och ofärgade stilens konstnärligt behärskade uttrycksmedel. Men de hemska effekterna insvepas i en atmosfär af omisskännelig, fastän aldrig direkt uttalad indignation, som framtvingar erkännandet af en högre moralisk världsordning.

I "Det forjættede Land", som på grund af sin enklare tekniska formbyggnad kan sägas utgöra den lättfattligaste af Pontoppidans större romaner, har han gifvit det grunda religiösa självbedrägeriets sorgesaga, ett slags motstycke till Hauptmanns "Der Narr in Christo". Prästen Emmanuel, som aldrig förstår att skilja emellan sin sannskyldiga fromhetsifver och sin fåfängas ingifvelser, går under i pliktförsummelse och till slut i vansinne. Den enda ljusglimt, som framskymtar, röjes i den enkla besvikna makans självuppoffring, som genom hennes frivilliga afsöndring från familjen sätter henne i stånd att ånyo taga de öfvergifna barnen under sin modersvård.

I "Lykke-Per" skildras den skrupelfrie lycksökaren, som bryter med prästhemmets hämmande traditioner och gifver sig i Mammons och de växlande kärlekslockelsernas tjänst, ända tills hans ärfda belastning tager ut sin rätt i opraktiskt trots mot påtrugadt ekonomiskt understöd, i det hänsynslösa brytandet af en kärleksförbindelse, som ej längre synes anstå honom, och slutligen i det öfverspända och genomförda beslutet att öfvergifva den familj han sedan bildat, eftersom han endast på detta sätt förmenar sig kunna rädda sina barn undan de faror, som han härleder från släktanlagens tvingande makt. Det är en egendomlig framställning, som dock betingas af en sjuklig determinism och alltså saknar allmängiltig innebörd.

"De Dødes Rige" betecknar enligt min uppfattning ett framsteg, som kan åberopas till stöd för ett Nobelpris.

Gjellerup är en författare af helt annat skaplynne än Pontoppidan, en fantasirik, liflig och öppen natur, som har svårt att spara på uttrycken för sina känslor, att sammanträngа sina ingifvelser i ordknappa former. Ingen lär kunna misskänna, att hos honom en ursprunglig skaldebegåfning söker bryta sig väg redan från hans första uppträdande i litteraturen. Men han är tillika en man af omfattande bildning och mångsidiga lifsintressen som likaledes tidigt röja sig i hans arbeten och sedan ovedersägligen alltmer utvidgats och fördjupats. Särskildt har han sträfvat att tillkämpa sig en sammanhängande världsåskådning, och det kan ej nekas, att denna hans sträfvan präglas af vördnad för den mänskliga tillvarons bestämmande andliga makter, om han också liksom skyggat tillbaka för att häfda personlighetens fulla betydelse och själfständighet. Hans tankearbete har måhända inkräktat på hans diktnings omedelbarhet, men förtjänar i och för sig aktning såsom allvarligt och grundadt på vidsträckta kunskaper.

Prof. Vilhelm Andersen, som (jämte Prof. Høffding, och med instämmande af flere andra framstående danska vetenskapsmän) 1911 undertecknat förslagsskrifvelsen till Gjellerups förmån, yttrar bl.a. i sin motivering: "Vi maa hævde, at hos ingen nulevende dansk Digter fremtræder saa tydeligt den "Retning mod det Ideale", som Prisstifteren særligt har ønsket at belønne. Denne Retning er Nerven i Gjellerups Produktion." Han åberopar följande ord af Paul Heyse, hvarmed Gjellerup 1885 afslutat sin bok "Vandreaaret": "Jeg er Idealist, og jeg mener, at kun de Digtere ville i Længden blive

staaende, der have faaet os til at glæde os over vor Race, og som selv naar de skildre uhyggelige og frygtelige Karakterer, gøre det paa en saadan Maade, at de stærke Kræfter, man ser i Virksomhed, vække ens egen Energi, saa at man gaar styrket og ikke nedslaaet fra Skuespillet." I anslutning till dessa ord tillägger Prof. Vilhelm Andersen såsom sitt slutomdöme: "Dette Program er Gjellerup bleven tro gennem 25 Aar. Denne højtstræbende og vidtfavnende digteriske Produktion, udgaaet fra en forskende og grublende Aand, der er bleven Digter, fordi han har *villet* være det, gennemført paa Trods af Tidens Smag og Publikums Gunst, er i høj Grad egnet at "vække Ens egen Energi" og til at styrke den ideale Retning indenfor en Literaturperiode, hvis betydeligste Virksomhed har været bestemt og betinget af andre Tendenser."

Dessa uttalanden synas mig fullt berättigade, på samma gång som de förklara, hvarför det dröjt så länge, innan Gjellerup tillvunnit sig ett varmare erkännande i sitt fädernesland. Därtill torde i viss mån äfven ha bidragit, att han sedan åtskilliga år tillbaka är bosatt i Tyskland och stundom utgifvit sina skrifter först på tyska. För Svenska Akademien böra dock dessa omständigheter icke förefalla betänkliga, så mycket mindre som han äfven från Tyskland flere gånger blifvit föreslagen till Nobelpris. Han har med sin verksamhet också inom den tyska litteraturen endast följt traditionerna från Baggesen och Oehlenschläger, och denna internationalism har aldrig visat sig vara till förfång för hans danska patriotism. Eljest skulle säkerligen ej prof. Andersen ha i år förnyat sitt förslag, om än till ett med Pontoppidan deladt pris.

I fjorårets utlåtande, hvartill jag hänvisar, tillstyrker jag, att det ena af de båda då lediga Nobelprisen måtte tilldelas Gjellerup. Inom Nobelkommittén instämde Hr Hallström med mig, under det att Hrr Tegnér, Melin och Karlfeldt röstade för prisets delning emellan Gjellerup och Knudsen, hvilken senare i år har aflidit. Då jag nu har förenat mig med dem, som tillstyrka prisets delning emellan Gjellerup och Pontoppidan i öfverensstämmelse med Prof. Andersens förslag, har jag därmed trott mig bäst kunna främja den förres sak, ehuru jag alltjämt anser honom i flere väsentliga afseenden stå framför Pontoppidan.

Gjellerups litterära utveckling har i hans ungdom varit ganska stormig. Sedan hans teologiska studier utmynnat i den uppfattningen, att han omöjligen kunde ägna sig åt kyrkans tjänst, slöt han sig med hänförelse till den från Georg Brandes utgående radikala rörelsen, men det visade sig snart, att denna hans anslutning egentligen

berodde på ett missförstånd. De dikter och romanser, som han utgaf under sin oklara jäsningstid, förete en sällsam blandning af fantastiska, nästan svärmiska utbrott i en ofrivilligt idealiserande anda med föga lyckade ansträngningar att böja sig under realistiska stilkraf och naturalistiska lärosatser. Dessa arbeten kunna äga sitt intresse såsom vittnesbörd om hans allvarliga försök att komma till rätta med stridiga riktningar, men sakna hvarje betydelse med hänsyn till anspråken på ett Nobelpris.

Den öppna brytningen med Brandes och hans män kom med rätt mycket buller, redan innan Gjellerup uppnått trettio år, och, karakteristiskt nog, ej blott på grund af vidgade erfarenheter och kunskaper, utan äfven i anknytning till ett etiskt spörsmål, som för honom alltid varit en hjärtesak. Han kunde ej längre finna sig i den frivola behandlingen af kärlekens och äktenskapets trohetsplikter, och hans resning mot de upplösande tendenser, som mötte honom inom detta område, förde honom, med hans impulsiva lynne, till en allt skarpare motsats äfven mot de för tillfället härskande meningarna om den moderna kulturens innebörd för öfrigt. Han kände sig tillbakastött af de parisiska mönsterbilder, som uppställdes till den nydanska litteraturens efterföljd, och han kände sig så mycket starkare åter dragen till den tyska klassicismen, hvars inflytande bemäktigat sig hans ynglingasinne, till den grekiska antiken och den forngermanska hjältedikten, som han lärt grundligare känna genom vetenskapligt sysslande med deras äkta källor. Sålunda vann han tillika medvetande om sin egen personliga läggning, självförtröstan att göra sig gällande, äfven i öppet trots mot dagens rådande kritik, med fullt självständiga diktverk, i hvilka han förmådde sammansmälta frukterna af sin djupare bildning med egna lefvande känslor och tankar.

Om man bortser från åtskilliga arbeten med alltför tydligt framträdande polemisk syftning, kvarstår i främsta rummet hans "Brynhild" (1884; ny "genomsedd" upplaga 1910) såsom ett aktningsbjudande alster af hans mognade författarskap. Det är en gripande lofsång i dramatisk form öfver den trofasta kärlekens offerkraft, därjämte i formellt afseende ett djärft försök att kläda Eddans och Nibelungenslieds uppskakande konflikter i en delvis från den attiska tragedien lånad dräkt. Det vore olämpligt att bedöma denna egendomliga dikt från kulturhistoriens eller teaterteknikens synpunkter; såsom dramatiker i egentlig mening når Gjellerup knappast mästarens rang, och i detta fall har han synbarligen ej heller sträfvat därefter. Hans stil betingas snarare af hans bemödande att lyfta sitt ämne ur den traditionsbundna framställningens förutsätt-

ningar upp i den fritt skapande fantasiens rymder, men utan att afstå från den stränga formgifningens estetiska verkningskraft. De människor, som han frambesvärjer, härstamma i själfva verket hvarken från den germanska eller från den grekiska fornåldern, utan från hans egna drömmar om de starka lidelsernas och de oförfalskade känslornas mytvärld. De äro likväl inga bleka typer, utan lefvande väsen, men utöfver den jordiska verklighetens mått. Deras handlingar betyda i och för sig mindre än deras inre lif, men om alltså de lyriska stämningarna ofta öfverväga, framkallas ett helhetsintryck af den andliga kampens öfverväldigande makt. Det var ej underligt, att detta verk, som dock ej kunde hänföras till efterhärmningarna i vare sig romantisk eller klassisk anda eller till någon annan gifven skola, föreföll som en utmaning mot den segrande realismen.

En annan dikt af liknande art, men förlagd till klassisk mark, äfven ljusare och mildare i sin hållning och upplösning, är "Thamyris" (1887), en serie af dramer ("Kampen med Muserne" och "Helikon" med smärre underafdelningar) eller snarare af dialogiska skildringar, som handla om den Thrakiske konungen Thamyris, hans förmätna täflan med muserna och hans luttring efter utståndet straff, till dess han af dem benådas och återsändes till jorden såsom den blinde skalden Homeros. Många vackra och lifliga scener vittna om stor förtrogenhet med grekisk konst och kultur, stundom i nästan öfverflödande bilder och rytmer. Ehuru framställningen aldrig blir påtagligt allegorisk eller symboliserande, genomskimras dess konstfulla mytväfnad af en högstämd tro på poesiens ideala syften, som kränkas genom dess missbruk till ärelystnadens eller sinneslustarnes äflan och endast kunna värdigt tjänas i ödmjukhet under högre makters fostran. Det är någonting, som erinrar om Platon i denna förmälning af lekande fantasi med antydningar om ett djupare tankeinnehåll. Enligt min åsikt förtjänar äfven detta arbete att tagas i betraktande, när det är fråga om ett Nobelpris.

Att Gjellerup också är mäktig af en på samma gång själfull och realistisk behandling af ämnen ur det samtida människolifvet, har han ådagalagt i synnerhet genom två romaner, "Minna" (1888) och "Møllen" (1896), som alla bedömare äro ense om att räkna bland hans yppersta alster. Hans rika produktion för öfrigt af berättelser och dramer omfattar likaledes mycket af värde, men därjämte annat, som mera vittnar om fruktbar arbetsförmåga, kanske ock om ett jäktande tvång som han ej varit i tillfälle att undandraga sig.

Mest känd och uppskattad i utlandet har han på senare tider blifvit genom sin poetiska behandling af ämnen, hämtade ur den indis-

ka, enkannerligen den buddistiska litteraturen. Fackmän, sådana som Deussen och Schroeder, ha vitsordat hans grundliga studier inom dessa områden och funnit sig berättigade att karakterisera honom som "der klassische Dichter des Buddhismus". Det må dock betonas, att han ingalunda i sina dithörande arbeten, lika litet som i sina äldre dikter i fritt tillägnad grekisk stil, har låtit binda sig af den självpålagda efterhärmningens bojor. Han sträfvar alltid att under den främmande dräkten återgifva sina egna känslor och tankar. I "Offerildene" (1903) tolkar han den visdom, som förkunnas af de heliga lågornas andar, enligt sin egen självständiga uppfattning, och den inspirerade lärjungen, som med deras hjälp öfvervinner sin brahmanske läromästare och tilltvingar sig hans dotter, är i sin sunda lifskraft någonting förmer än en filosoferande offerpräst. På samma sätt har han i "Den Fuldendtes Hustru" (1907) omdiktat de yngre apokryfiska och tämligen torftiga legenderna om Buddhas återkomst och hans förkunnelser för sin familj till liffulla skildringar ur det fornindiska samhällslifvet, och i "Pilgrimen Kamanita" (1907), som måhända får betraktas såsom hans förnämsta arbete, har han, såsom det synes, tillämpat den kontrastverkan, som i de buddistiska fabelsamlingarna gör sig gällande emellan inkarnationsmystiken och de satiriska berättelserna, på de bjärta motsatserna emellan den ännu ej omvände köpmannens världsliga lefnadsöden och hans färder genom anderymderna bortom grafven. I romanen "Verdensvandrerne" (1910), som gör ett mera disharmoniskt intryck med sin blandning af europeiska och asiatiska motiver, framträder samma slags halft ironiska parallelism emellan de moderna personligheterna och deras fornindiska inkarnationer.

De buddistiska åskådningarna ha utöfvat ett mäktigt inflytande på Gjellerups lifsuppfattning, men hvarken i teosofisk eller i nihilistisk riktning. Har hans panteistiska betraktelsesätt därigenom vunnit en ny och egendomlig utprägling, så har han i ännu högre grad tillägnat sig en fördragsam och fördomsfri uppskattning af främmande öfvertygelser och fromhetsformer, som icke öfverensstämma med hans egna. Det är denna anda, som jag funnit framför allt kännetecknа hans båda nyare arbeten "Rudolph Steens Landpraksis" (1913) och "Guds Venner" (1916), som jag omnämnt i föregående utlåtanden. Det förra, som är en roman ur det nutida danska samhällslifvet, har i sin tyska öfversättning eller omarbetning ("Reif zu dem Leben") vunnit mycket erkännande af den offentliga kritiken. Det senare, som förf. uttryckligen förklarat sig ej vilja ha betraktadt som en "historisk" tidsskildring, är byggdt på fritt begagnade upp-

slag, som han hämtat från den senare tyska medeltidens religionsstrider.

Nyligen har jag från den tyske förläggaren erhållit 16 ark af ett ännu ej afslutadt arbete, som Gjellerup ännu ej lyckats få utgifvet på sitt modersmål, men som synes mig lofva vida mera än hvad de båda föregående kunnat bjuda. Dess titel är "Der goldene Zweig", och handlingen, som är förlagd till början af den romerska kejsartiden, grupperar sig omkring ett religionshistoriskt motiv, som under den senaste tiden varit mycket uppmärksammadt af den vetenskapliga forskningen. Den gyllene kvisten är det segerpris, hvarom de asylsökande, förbrytare eller politiska oppositionsmän, måste kämpa inbördes på lif och död för att vinna inträde i ett till medlemsantalet begränsadt prästkollegium, som Augustus utfäst sig att respektera och tillerkänt vården af ett Dianatempel nära Rom. Dessa flyktingar från världen karakteriseras genom sina ömsesidiga bekännelser om sina gärningar och olyckor, och deras vidare öden sammanflätas med kampen emellan Sejanus och Tiberius, som båda personligen framträda. Framställningen är synnerligen åskådlig, men tillika invecklad, och huru upplösningen månde gestalta sig, kan omöjligen förutses med ledning af det redan tillgängliga fragmentet. Stilen är mera pregnant och kraftigare utpräglad än i Gjellerups tidigare arbeten; för skuldmedvetandet i dess olika former gifvas egendomligt fängslande uttryck. Jag har särskildt lagt märke till en nyss återkommen krigares berättelse om sitt deltagande i bödelstjänsterna vid Jesu korsfästelse, om sina aningar, att han låtit bruka sig mot Guds son, som kommit att försona människornas synder, om de första evangeliska uppteckningarna, som han lyckats finna och öfverlämnat i Tiberii händer. Det är en alltigenom karakteristisk episod, som utan den ringaste anakronism blifvit lagd i en samtida hednings mun.

Gjellerups ännu bevarade produktivitet och utvecklingskraft förtjäna utan tvifvel det stöd, som ett Nobelpris kan skänka.

Harald Hjärne.

Svenska Akademien beslöt den 8 november 1917 att årets Nobelpris i litteratur skulle delas mellan Karl Gjellerup "för hans mångsidigt rika och av höga ideal burna diktning" och Henrik Pontoppidan "för hans fullödiga framställningar av nutida danskt liv".

1918

Nobelprisförslag 1918.

N:o 1. *Adolf Frey* och *Carl Spitteler*, delning föreslagen af W. Oechsli, professor i Zürich.

N:o 2. *Grazia Deledda*, föresl. af C. Bildt samt af Ferdinando Martini.

N:o 3. *Gustav Frenssen* och *Maxim Gorkij*, delning föresl. af B. Hesselman, professor i Göteborg.

N:o 4. *Henri Bergson*, föresl. af V. von Heidenstam.

N:o 5. *Alois Jirásek*, föresl. af Tcheckiska Akademien i Prag.

N:o 6. *Georg Brandes* (eller alternativt Juhani Aho), förslag af Yrjö Hirn, professor i Helsingfors.

N:o 7. *Gunnar Gunnarsson*, isländsk författare, föresl. af Adolf Noreen, prof. i Uppsala.

N:o 8. *Angel Guimerà*, föresl. af Fr. Wulff, professor i Lund.

N:o 9. *E. A. Karlfeldt*, föresl. af Fr. Läffler, led. af Vitterhetsakademien.

N:o 10. *Juhani Aho*, föresl. af flera medlemmar af Finska Vetenskapssocieteten samt af Finska Litteratursällskapet i Helsingfors.

N:o 11. *Knut Hamsun*, föresl. af H. Fett, medlem af Videnskabsselskabet i Kristiania.

N:o 12. *William Butler Yeats*, föreslagen af Herr Hallström.

N:o 13. *Carl Spitteler* (ensam), föresl. af Herr Melin och af Jonas Fränkel, docent vid universitetet i Bern.

N:o 14. *Peter Rosegger*, föreslagen af Herr Melin.

N:o 15. *Bertel Gripenberg*, föreslagen af Herr Hjärne.

N:o 16. *Otokar Březina*, föreslagen af Arne Novák, professor i Prag.

Utlåtande till Svenska Akademiens Nobelkommitté 1918.

Till årets pristäflan hafva 16 förslag inkommit, som Kommitterade ansett sig utan formella hinder kunna mottaga.

En af de föreslagne, *Rosegger* (N:o 14), har under årets lopp aflidit, och hans namn torde redan på grund häraf kunna lämnas ur räkningen, ehuru visserligen enligt Nobelstiftelsens stadgar en prisutdelning äfven i sådant fall ej är alldeles utesluten, men naturligtvis blott om särdeles starka skäl kunna åberopas. Att sådana skäl likväl i fråga om Rosegger ej föreligga, framgår såväl af Kommitterades förut afgifna utlåtanden som af Herr Hallströms i år inlämnade, för öfrigt med ganska mycket erkännande affattade redogörelse för hans senaste arbeten.

Om *Georg Brandes* (N:o 6) anser jag mig icke nu behöfva ytterligare uttala mig, utan hänvisar till Dr. F. Vetterlunds utlåtande, som enligt min uppfattning framhåller åtskilliga beaktansvärda synpunkter för hans bedömande såsom ifrågasatt till Nobelpriset.

De omdömen, som representanter för de filosofiska studierna, särskildt Vitalis Norström, framlagt om *Bergson* (N:o 4) såsom metafysisk tänkare i sina utlåtanden till Kommittén, hafva i det hela taget icke varit så beskaffade, att hans anspråk på ett Nobelpris kunna synas tillräckligt berättigade trots hans obestridliga framför allt stilistiska förtjänster. Samma intryck, med afseende på hans egendomliga uppslag inom den teoretiska estetiken, framkallas äfven af Dr. Södermans nu meddelade kritik af hans mycket omtalade afhandling "Le Rire".

Angående *Guimerà* (N:o 8) finner jag ingen anledning att frångå min förut uttalade åsikt, att han, ehuru otvifvelaktigt en synnerligen framstående författare, likväl ej kan anses intaga en sådan litterär rangplats, att han för sin diktning på ett provinsspråk bör utmärkas framför alla andra, som begagnat sig af Spaniens allmänna litteraturspråk. Han är emellertid fortfarande verksam och har, såsom Hr Hagberg meddelat, nyligen genom sin dramatiska bearbetning af en ungdomsdikt visat sig äfven förmå fängsla den katalanska lokalpatriotismens känslor.

Hr Hagberg har likaledes redogjort för ett nytt arbete af *Grazia Deledda* (N:o 2), en roman, hvars ämne, såsom vanligt, är hämtadt ur hennes hembygd Sardiniens folklif, hvari ej minst banditernas sällsamma förvecklingar med det endast skenbart lagbundna samhället

ingripa på ett ofta afgörande sätt och föranleda djupgående konflikter emellan den primitiva befolkningens lidelser och dess dunkla ansvarskänslor. Oaktadt vissa drag af intresseväckande psykologisk skildringskonst torde emellertid ej detta nya alster af den flitiga författarinnans penna vara ägnadt att öfvertyga om hennes redan uppnådda mognad för den högsta litterära utmärkelse, som Akademien har att utdela.

Man skulle kunna säga, att den nu för första gången föreslagne isländske författaren *Gunnar Gunnarsson* (N:o 7) bildar ett slags egendomligt motstycke till den sardinska priskandidaten. Båda bygga sin diktning på personliga erfarenheter från en afsöndrad hembygd, som ännu bevarat lefvande återstoder af arkaiska och sträfva kulturvillkor. En icke oväsentlig skiljaktighet gör sig dock gällande dem emellan därutinnan att Island, i motsats till Sardinien, tillika är i besittning af en urgammal och självständig litterär tradition, som kraftigt påverkat äfven den i våra dagar ånyo uppblomstrande berättelsekonsten. Såsom Dr. Vetterlund visat i sin redogörelse, har Gunnar Gunnarsson i sitt förnämsta arbete tillgodogjort sig den forntida ättesagans dramatiska läggning och kärfva stil, ehuru de personligheter, som han skildrar, äro gripna ur våra dagars lif. Han står visserligen därjämte under lätt igenkännliga moderna inflytelser, och det förefaller mig särskildt, som om hans benägenhet för öfverspända och mystiska lösningar af fördärfvade själars samvetsproblem snarare liknar Dostojevskijs patologiska grubbel än det isländska folkets i sagorna återspeglade hårda kynne. En rik och djup begåfning kan i alla händelser svårligen frånkännas denne författare, som af sina landsmän redan uppbäres såsom mästaren framför andra, men ännu har han knappast gjort skäl för ett Nobelpris.

Angående *Frenssen* (N:o 3), *Hamsun* (N:o 11) och *Yeats* (N:o 12) hänvisar jag till Hr Hallströms grundliga utlåtanden. De båda förra kunna ej anses värda att på allvar tagas i betraktande vid prisutdelningen. Yeats däremot intager en vida mer framskjuten ställning inom litteraturen, men måhända bör man afbida hans framtida utveckling till större klarhet, innan man bestämmer sig för att tilldela honom priset.

Om tjechen *Březina* (N:o 16) har jag förut yttrat min mening; hans underliga kosmiska poesi synes mig ej påkalla någon högre internationell värdering. *Jirásek* (N:o 5), som nu i panegyriska ordalag föreslås af sina landsmäns vetenskapsakademi, är en mångskrifvande romanförfattare, som enligt min uppfattning icke höjer sig

öfver den aktningsvärda medelmåttan, ej heller af Dr Jensen sättes synnerligen högt; det är i allmänhet ett lyte, som vidlåder den tjechiska litteraturens arbetare, att de mera lägga an på bredden än på de pregnanta uttrycken för sina tankar och känslor. *Maxim Gorkij* (N:o 3), om hvilken likaledes Dr Jensen uttalat sig, kan väl betraktas som ett oförnekligt natursnille, men hans anarkistiska och ofta rent af råa författarskap faller helt visst icke inom Nobelprisets ram.

Juhani Aho (N:o 10) och *Bertel Gripenberg* (N:o 15) förtjäna otvifvelaktigt att komma i åtanke. Men då jag vid detta tillfälle åtnöjer mig med att hänvisa till Dr Vetterlunds och Dr Södermans redogörelser för deras arbeten, vill jag därmed framför allt för min del uttala, att jag ännu ej anser stunden inne för att tilldela dem Nobelpriset, emedan de båda för närvarande äfven i sin litterära verksamhet äro starkt påverkade af tidens olyckliga förhållanden, enkannerligen i deras eget fädernesland.

Återstår sålunda (utom *Frey*, som ej gärna kan komma i fråga) blott ett enda namn, *Spitteler* (N:o 1 och N:o 13), som skulle kunna förena alla röster inom Kommittén, såframt öfverhufvud priset i år bör utdelas. Om Spittelers litterära förtjänster är det öfverflödigt att vidare orda efter allt hvad som förut med afseende på honom kommit till vår kännedom.

Stockholm den 19 September 1918.

Harald Hjärne.

Svenska Akademien beslöt den 14 november 1918 att årets Nobelpris i litteratur skulle reserveras till påföljande år.

1919

Nobelprisförslag 1919.

N:o 1. *Władysław Reymont*, föreslagen af medlemmar af Vetenskapsakademien i Krakau.

N:o 2. *Hugo von Hofmannsthal*, föreslagen af Gerhart Hauptmann.

N:o 3. *Arno Holz*, föreslagen af 40 tyska författare.

N:o 4. *Juhani Aho*, föreslagen af herr Verner von Heidenstam samt af prof. E. N. Setälä i Helsingfors.

N:o 5. *Carl Spitteler*, föreslagen af herr Verner von Heidenstam.

N:o 6. *Alois Jirásek*, föreslagen af medlemmar af Tjeckiska vetenskapsakademien i Prag.

N:o 7. *Hans E. Kinck*, föreslagen af Gerhard Gran, A.W. Brøgger, J. Thiis och H. Fett, medlemmar af Videnskabsselskabet i Kristiania.

N:o 8. *Per Hallström*, föreslagen af ärkebiskop N. Söderblom.

N:o 9. *E. A. Karlfeldt*, föreslagen af frih. C. Bildt, Herr G. Billing samt prof. Fr. Läffler.

N:o 10. *John Galsworthy*, föreslagen af herr E. A. Karlfeldt.

N:o 11. *Ebenezer Howard*, föresl. af prof. Chr. Collin i Kristiania.

N:o 12. *Guimerà*.

Utlåtande till Svenska Akademiens Nobelkommitté 1919.

Till årets pristäflan ha endast 12 förslag blifvit insända. Utan tvifvel skulle vi ha fått flera förslag att välja emellan, såframt ej de oroliga tidsförhållandena och de allmänna samfärdsmedlens afbräck under den senaste afgörande krisen i ännu högre grad än förut afledt uppmärksamheten i synnerhet i utlandet från sådana litterära intressen, som sammanhänga med Nobelstiftelsens uppgifter. Samma orsaker torde äfven ha vållat, att oaktadt föreskriften i Grundstadgarna (§ 8) kommitterade tyvärr i flera fall icke haft till sitt förfogande eller genom Nobelbiblioteket varit i stånd att förskaffa sig åtskilliga arbeten, som kunnat anses behöfliga för att understödja förslagsställarnas syften.

Enligt min åsikt bör det särskildt denna gång med hänsyn till sådana hindersamma omständigheter tagas i betraktande, att måhända längre fram vissa nu föreslagna namn skola göra sig starkare gällande med stöd af ökad kännedom om deras litterära betydelse eller också nya kandidater till priset komma att föreslås, bland hvilka det kan blifva lättare att göra ett tillfredsställande val. För min del måste jag tillstå, att den nu föreliggande förslagslistan icke synes mig erbjuda synnerligen gynnsamma utsikter för ett sådant val, framför allt om det gäller en såvidt möjligt samlad öfverensstämmelse om något bestämdt namn.

Ebenezer Howard (No. 11) kan naturligtvis icke komma i fråga, eftersom han icke blifvit föreslagen på grund af några litterära förtjänster, om hvilka ingenting är bekant, utan endast såsom den där anses ha gifvit uppslaget till en social rörelse för anläggande af s.k. "Trädgårdsstäder".

Carl Spitteler (No. 5) har förut af Kommitterade blifvit föreslagen till priset, men det har visat sig, att han icke kunnat tillvinna sig lifligare sympatier inom Akademien. På senaste tiden har han ej heller utgifvit sådana nya arbeten, som kunde synas ägnade att förstärka våra uttalanden till hans förmån.

Om *Juhani Aho (No. 4)* och *Angel Guimerà (No. 12)* har jag vid föregående tillfällen uttalat den uppfattningen, att ingendera af dem borde prisbelönas framför någon författare, som diktat på det ifrågavarande landets tidigare rådande kulturspråk, alltså i förra fallet icke framför någon svensk finländare, i det senare fallet icke framför någon kastilian. Denna min uppfattning förestafvas af den åsikten,

att Akademiens prisutdelning icke bör, för såvidt det kan förutses och förebyggas, gifva anledning till ytterligare skärpande af sådana nationella motsatser, som uppenbart äro till men för Nobelstiftelsens allmänna fredsfrämjande syftemål. Det torde för öfrigt med skäl kunna sättas i fråga, huruvida det vore möjligt att på ett fullt öfvertygande sätt ådagalägga det rättvisa i att tillerkänna någondera af de ofvannämnda författarna ett odeladt Nobelpris, huru högt deras förtjänster än månde af mången uppskattas. Mot prisets delning, som ju visserligen enligt Grundstadgarnas ordalydelse (§ 4) icke innebär någon minskning af erkännandets värde i och för sig, men som hittills endast undantagsvis förekommit, ha emellertid flera af Akademiens ledamöter uttalat sina allvarliga betänkligheter.

Mot prisbelönandet af *Arno Holz (No. 3)*, som utvecklat ett synnerligen vidlyftigt författarskap, har Herr Hallström yttrat sig i sitt grundligt motiverade utlåtande, hvari jag anser mig kunna helt och hållet instämma. En författare, som med så högt spända omhvälfvande, men oklara anspråk förenar en sådan förkonstling i sitt framställningssätt, ett sådant ofta rent af motbjudande ämnesval utan självständiga åskådningar af högre värde, kan ej betraktas som berättigad till ett Nobelpris.

Om *Alois Jirásek (No. 6)* har Dr Jensen nu liksom i fjor uttalat sig jämförelsevis ganska strängt, och jag finner ej heller nu någon anledning att i hufvudsak afvika från hans omdöme.

Denne tjeckiske författare har i sina talrika arbeten, som väckt lifligt intresse bland hans landsmän, framställt en mängd bilder ur Böhmens kulturhistoria från medeltiden till långt fram i det nittonde århundradet. Det lider intet tvifvel, att hans skildringar äro grundade på vidsträckta och detaljerade studier, ehuru hans synpunkter visa sig begränsadt nationella och inga källhänvisningar bjuda tillfyllestgörande garantier för uppgifternas korrekthet. Om hans arbetens vetenskapliga halt är det därför svårt att komma till en pålitlig uppfattning trots de öfversvallande loford, som ägnas dem af hans kolleger i den tjeckiska vetenskapsakademien. Den historiska romanen eller novellen är ju öfverhufvud en blandform, som lider af en viss spänning emellan den faktiska vederhäftigheten och fantasiens tilldiktning. Men om, såsom tillbörligt är vid en granskning med hänsyn till Nobelpriset, hufvudvikten lägges på de estetiska förtjänsterna, då kan jag ej undgå att sätta Jirásek, med allt erkännande af hans redbara berättarkonst, långt efter t.ex. Sienkiewicz i förmåga att på ett medryckande sätt åskådliggöra handlingar och gestalter. Hans aktningsvärda fosterländska värme saknar äfven det bredare

underlag, som endast mera vidgade kulturintressen mäkta förläna, och kan därför knappast framkalla någon kraftigare anklang inom främmande litterära kretsar eller "i idealisk riktning" räcka till för att göra ett Nobelpris befogadt.

Angående *Hans Kinck (No. 7)* hänvisar jag till Dr Södermans redogörelse; äfven Karl Warburg har till 1912 års pristäflan i ett särskildt utlåtande behandlat hans författarskap intill denna tidpunkt. För mig gäller det blott att helt kort motivera det omdöme, som jag anser mig skyldig afgifva. Kinck måste ovillkorligen bedömas som en författare af stor begåfning. Han väljer sina ej sällan paradoxa ämnen med en viss trotsig självständighet och genomför sina skildringar med öfverlägsen kraft och hänsynslös bredd utan att förskona läsaren från tröttande naturbeskrifningar, stilistiska förkonstlingar och psykologiska spetsfundigheter, ej ens från råheter i uttryck och faktiska meddelanden. Att han likväl åsyftar någonting mera än att blott väcka sensation får visserligen ej betviflas, men det är ej lätt att komma under fund med hvad han verkligen vill. Det förefaller, som om han vore belastad med något slags naturalistiska och fatalistiska åskådningar om "rasens" bestämmande inverkningar, om "människodjurets" afgjorda öfvervikt trots alla ädlare känslor och kulturinflytelser. Hans författarskap har därigenom, för såvidt jag kan se, fått en nästan misantropisk anstrykning, i likhet med andra moderna litterära företeelser, som pläga hänföras till hvad man kallar "dekadenta" riktningar.

Hans skildringar af det norska allmogelifvet verka, med sina illusionsfria afslöjanden och den blaserade oviljan mot alla skönmålningar, såsom oppositionella inlägg i kampen om de nationella värdenas sannskyldiga innebörd. Det är egentligen samma känsloriktning, som går igen äfven i hans arbeten angående ämnen, hämtade från den italienska renässansen, hvaråt han ägnat icke blott litterära utan äfven historiska studier, ehuru visserligen, att döma af resultaten, knappast med tillräcklig metod och kritik. Det är betecknande, att han närmast känt sig tilldragen af den beryktade smädeskrifvaren Pietro Aretino, hvars gemenhet han söker tyda såsom ytterst härflytande ur förutsättningar, egendomliga för den utpräglade samtida underklasstypen. På liknande sätt, ur en genom den underordnade och maktlösa samhällsställningen alstrad disharmoni, vill han också förklara Machiavellis gåtfulla personlighet och författarskap. Han visar sig väl bevandrad i Villaris och Tommasinis djupgående forskningar, som han dock ensidigt begagnar för att stödja sina egna konstruktioner utan att tillbörligt uppmärksamma äfven

Machiavellis kalla teoretiska konsekvensmakeri. Det är, så att säga, en modernt förnorskad och grubblande Machiavelli, som han sålunda frambesvärjer.

Från dessa utflykter i södern har Kinck i sin senaste, tre dryga band omfattande roman "Sneskavlen brast" återvändt till det nationellt norska hembygdslifvet med ytterligare fördjupad åtrå och skicklighet att upprulla mörka taflor ur såväl högre som lägre samhällsklassers inbördes hätskhet och bottenlösa fördärf. Endast för såvidt detta arbete kommer att visa sig innebära en kris, hvarur framdeles lugnare och mera upphöjda åskådningar kunna utveckla sig, synes någon förhoppning förefinnas om Kinck, med hans obestridliga formella talanger, såsom en blifvande kandidat till Nobelpriset.

Hugo von Hofmannsthal (No. 2) företer, såsom det torde framgå af Herr Hallströms utförliga redogörelse för hans arbeten, såtillvida ett motstycke till Kinck, som äfven hos den förre, hvars begåfning likaledes är ovedersäglig, "verkliga förfallstecken" tyvärr måste konstateras såsom hinder mot att redan nu tillerkänna honom Nobelpriset. I andra afseenden äro visserligen dessa författare ganska olika. Hofmannsthal kan ej täfla med Kinck i intresse för djupgående själsanalyser, ehuru äfven han i sin allt annat än prisvärda omarbetning af Sofokles' "Elektra" röjer en viss benägenhet för, såsom Herr Hallström säger, "sjuklig och brutal sensualism". Eljest ter sig hans författarlynne ljusare och prägladt af en frivolitet, som lätt öfverser med människornas svagheter. Den förkonstling, från hvilken ej heller han kan sägas ännu ha frigjort sig, framträder mindre i den stilistiska formgifningen än i det effektsökande fladdrandet emellan olika riktningar, bland hvilka tills vidare ingen synes ha på allvar blifvit ett uttryck för hans egen lefvande och mognade personlighet. Jag kan därför ej annat än ansluta mig till Herr Hallströms omdöme, att man bör afbida hans vidare utveckling, "innan man fattar afgörande ställning till hans kandidatur".

Władysław Reymont (No. 1) är helt visst en författare, om hvars kompetens till Nobelpriset man kan hysa en mycket fördelaktig mening. Men, såsom Dr Jensen med rätta framhåller i sitt utlåtande, har det hittills visat sig omöjligt att vinna fullständig kännedom om hans författarskap, som tills vidare framstår såsom ganska ojämnt, innan en sammanhängande utveckling kan uppvisas, som kan bidraga att förmildra de påtagliga bristerna och luckorna i hans lifsverk. Det får nämligen ej fördöljas, att hvarken hans bjärta skildringar ur det förvildade lifvet i fabriksstaden Lodz eller hans något

fanatiskt öfverdrifna bilder från religionsstriderna i Chelm eller, än mindre, hans halfhistoriska och oklara teckningar af episoder i polska republikens undergång, röja en ande, som är mäktig af fördomsfria och omfattande åskådningar och sympatier. Visserligen bör ingen författare åsidosättas på grund af sina svagare arbeten, men det kan med skäl yrkas, att för dessa må kunna åberopas sådana förklaringar, som antingen beteckna dem såsom vittnesbörd om öfvervunna ståndpunkter eller uppvisa dem såsom tillkomna under tryck af särskildt pröfvande omständigheter. I synnerhet torde detta gälla om en författare, hvars mest framstående verk begränsas af en så trång ram, att den därmed förbundna ensidigheten icke utan vidare kan härledas från uteslutande konstnärliga synpunkter. En begåfning, som själf är bunden af samma snäfva begränsning som hans mest lyckade ämnesval, kan alltför lätt kompromettera genom svåra missgrepp inom andra områden.

Reymonts berömmelse, närmast bland polackerna själfva, grundar sig väsentligen på hans stora roman med den enkla titeln "Bönder" (*Chłopi*), som utkom i fyra delar under det första årtiondet af detta århundrade. Men icke blott polska, utan äfven franska och, hvad som särskildt förtjänar framhållas, tyska uttalanden af sällspordt lofprisande innebörd kunna åberopas till förmån för detta arbete. Det vill nämligen mycket till, för att den tyska litteraturkritiken skall i så hög grad frigöra sig från nationella fördomar just i fråga om en polsk författare. Handlingen, för hvars väsentliga innehåll jag tills vidare hänvisar till Dr Jensens redogörelse, innan den svenska öfversättning af boken, som efter hvad jag hört är under utarbetning sedan ett par månader, hinner föreligga i tryck, försiggår helt och hållet på den polska landsbygden och inom allmogelifvet. Därigenom har skildringen vunnit en imponerande sammanslutning inom sig själf, en ro och en bredd, som tillfredsställa äfven högt spända episka fordringar, om än jämförelsen med Homeros naturligtvis måste anses öfverdrifven. Den festliga glans, som kringsväfvar Mickiewicz' prisade versifierade adelsepos kan här ej komma i fråga på grund af själfva ämnets beskaffenhet. Tvärtom hvilar det en viss tyngd, som här och där verkar tröttande och tryckande åtminstone på den främmande läsaren, öfver dessa i det hela dystra taflor. Karaktärerna äro i allmänhet sträfva och bundna af djupt rotade lidelser och känslor, men den traditionella katolska religiositeten, mättad äfven med förvanskande vidskepelse, sätter en i sin art ideal prägel på de hårda konflikternas upplösning. Bondfolkets äfven andliga sammanhang med sin jord och med natu-

ren öfver hufvud antydes i kraftiga drag och skulle kanske ännu starkare göra sig gällande, om de egentliga beskrifningarna af dithörande yttre företeelser vore hållna något knappare och mera pregnanta. Språkbehandlingen är i hög grad karakteristisk, om än måhända i jämförelse med t.ex. Sienkiewicz' stilistiska mästerskap något stel och stundom torr i all sin rikedom.

Det måste erkännas, att vi här ha att göra med ett synnerligen betydande konstverk. Enligt ordalagen i Nobels testamente är det egentligen ett visst *arbete*, icke en viss *författare* och hans verksamhet i det hela, som skall tagas under öfvervägande vid prisets utdelning. Ett diktverk, som ensamt för sig anses värdigt att prisbelönas, må i öfverensstämmelse med en sådan tolkning väl få uppväga ett för öfrigt tämligen svagt författarskap. Från denna synpunkt skulle måhända Reymonts "Bönder" kunna föreslås till priset såsom ett i många afseenden berömligt snilleverk, utan att därmed, liksom hittills vanligen skett, författaren själf, sådan han framträder i andra arbeten och öfver hufvud i sin litterära utveckling, anses höja sig synnerligen mycket öfver samtida medtäflare. Litteraturhistorien erbjuder ju flera exempel på sådana författare, hvilkas berömmelse blott grundar sig på ett enda erkändt mästerverk, t.ex. Daniel Defoe, hvars "Robinson Crusoe" allena i eftervärldens verkliga åminnelse öfverlefver en ofantligt omfattande, men numera så godt som förglömd produktion.

Likväl finner jag mig föranlåten att tillstyrka något uppskof, innan beslut i detta fall fattas om tilldelande af ett Nobelpris. Såsom jag förut tillåtit mig att anföra, kräfves en fastare grundad förvissning om den egentliga betydelsen af Reymonts författarskap i dess helhet. Helst skulle jag önska, att vi af hans hand finge mottaga ytterligare något nytt verk, som kunde lättare sätta oss i stånd att afgöra, huruvida särskildt de trånga och mörka trosformer, som fångsla hans "Bönder", äfven inskränka författarens egen synkrets eller ej.

John Galsworthy (No. 10) har af Herr Hallström blifvit ganska högt uppskattad, ehuru "utan hänförelse och med någon tvekan" och utan att bestämdt föreslå honom till ett Nobelpris. För min del kan jag ej heller framställa något sådant yrkande. Men jag erkänner, att han är en betydande författare, som väl kan väntas framdeles komma i fråga vid vår prisutdelning. För hans mera publicistiskt hållna betraktelser och utkast, som synas mig med all sin verkligen humana syftning dels utopiska, dels ytliga, hyser jag visserligen inga lifligare sympatier. Jag föredrager äfven i likhet med Herr Hallström

hans romaner framför hans hos oss kanske bättre kända dramatiska arbeten. De förra synas mig vittna om en framåtskridande utveckling, som röjer sig i den från början alltför kärfva tonens mildring och en begynnande återgång till den klassiska engelska humorns värme.

Galsworthy förefaller mig som ett slags förminskad Thackeray i sina angrepp på den engelska öfverklassens konventionalism. Äfven den senare kan vara alltför drastiskt skarp och till och med orättvis, men han ställer sig dock icke själf utanför de rådande moraliska åskådningarna, som han tvärtom på sitt sätt häfdar, icke minst genom sina humoristiska uppvisningar af motsägelserna emellan sken och verklighet, emot det aldrig i hvilket samhällslif som helst utsinande hyckleriet. Framför allt får man af hans skildringar det bestämda intrycket, att han icke misskänner de af honom så hårdt medfarna styrande samhällslagrens verkliga betydelse såsom det offentliga lifvets kraftigt sammanhållande ryggrad. Galsworthy däremot framträder, ehuru själf tillhörande den kritiserade klassen, såsom principiell oppositionsman, nästan som en utomstående främling, för hvilken de traditionella sedlighetsbegreppen, i synnerhet angående förhållandet emellan könen, te sig rentaf vedervärdiga och tillgjorda. Han har tagit starka intryck, förutom af andra kontinentala diktare, särskildt af Turgenjev, ehuru utan dennes ömma känslighet, kanske äfven af Ibsens bitterhet. Såväl det förmögna engelska borgerskapet som landtadeln och den högre aristokratien betraktas företrädesvis som klungor af i allmänhet förhärdade egoister, som författaren gisslar med sina mördande och onekligen ofta kvicka sarkasmer. Han grupperar dessa sina typer på ett tämligen skematiskt sätt alltefter deras sträfvanden att hvar inom sin krets fullfölja sina från det öfriga folkets intressen afsöndrade syften. Hans radikalism, som går upp i en tämligen sväfvande social reformlängtan, en väsentligen estetisk motvilja mot storstädernas tryckande inflytelser, äfvensom i sympatier för kvinnans uppror mot det äktenskapliga tvånget, stänger i hans tidigare arbeten hans blick från det praktiska samhällslifvets nödvändigheter och förleder honom att betrakta dess ledande klass såsom sysslande med idel oärligt skenverk.

Så ter sig för mig det allmänna åskådningssätt, som genomgår Galsworthys *The Island Pharisees, The Man of Property, The Country house, The Patrician*, i det hela taget äfven hans mest prisade arbete *Fraternity*. Det samhälle, som han för oss vill afslöja, är fullt af skärande och så godt som oförsonliga motsatser, ehuru han trots allt

vinnlägger sig om att med äkta engelsk reserv undvika alltför starka ord och känsloutbrott. Den bittra kyla, som han i stället anlitar, förtager äfven mycket af den värme och innerlighet, som han utan tvifvel velat inlägga i sina skildringar af de upproriska personligheternas själslif, tillåter honom endast sällan, och liksom mot hans egen vilja, att inspränga några enstaka drag af välgörande humor och hindrar honom att omsmälta sina mer eller mindre konstruerade typer till lefvande människobilder, som efterlämna varaktiga minnen i läsarens fantasi. Men oaktadt alla dylika brister fängsla likväl dessa arbeten genom sin fasta och utpräglade stilkonst och mångfaldiga glimtar af skarpsynt iakttagelseförmåga.

Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag tillskrifver krigsårens erfarenheter en till en viss grad omstämmande inverkan på Galsworthys författarlynne. Han har ingalunda öfvergifvit sin radikalism, men hans kritiska patriotism har vaknat. Han har åt denna gifvit direkta uttryck, för det mesta utan stötande öfverdrifter, i särskilda uppsatser, som för öfrigt sakna hvarje betydelse från litterär synpunkt. Men i de båda romaner, som han utgifvit under denna tid, har han med samma förbehållsamhet som förut lämnat åsido hvarje slags antydan om en sådan för hans ifrågavarande uppgift främmande känsla. Likväl tycker man sig märka, att han vuxit i fördomsfrihet, i humoristisk själfkritik, i kraftigare känslovärme.

I *The Freelands*, som utkom 1915, syssla hans reformifrande hjältar och hjältinnor med ett af hans egna älsklingsproblem, det jordbrukande småfolkets upphjälpande och uppfostran till större själfständighet och fastare grundadt välstånd. Men äfven deras motståndare behandlas åtminstone delvis såsom välmenande husbönder eller ämbetsmän, och, hvad mera betyder, samhällsförbättrarnas öfverdrifna nitälskan uppvisas såsom icke blott ledande till olycksdigra missförstånd, utan äfven såsom blottställd för folkhumorns inkast. Det öfvervägande intrycket af konflikternas upplösning är visserligen fortfarande dystert, men en ljusare utsikt öppnas genom den af de högtflygande planernas omstörtning tillrättavisade ungdomens utflyttning till det friare kolonilifvet.

I *Beyond*, som utgafs 1917, varsnas tecken till en reaktion emot förhärligandet af den upproriska kärlekens obetingade rätt, på samma gång som åt känslolifvets innerlighet gifvas kraftigare uttryck än någonsin förut. Äktenskapsbrottet, äfven det af uppriktig kärlek framtvungna och af olyckliga missförhållanden ursäktade, framställes såsom vållande till oförutsedda följdverkningar, som sträcka sig med sin ofärd öfver kommande släktled. Nästan såsom ett återfall i

gammalengelsk exklusivitet kan det betecknas, att det själfsvåldiga och hänsynslösa lättsinnet representeras af tvenne *foreigners*, en egenkär svensk fiolspelare och en intrigerande polsk grefve. Men romanens egentliga andemening karakteriseras bäst af de ord, som på sista sidan läggas i den själfuppoffrande gentlemannens mun: *Love! Beyond measure, beyond death – it nearly kills. But one wouldn't have been without it. Why?*

Intetdera af dessa båda arbeten kan rubriceras såsom något mästerverk. De bjuda dock löften för en framtid, som måhända kan gifva författarens namn ett högre anseende än hvad honom ännu med rätta tillkommer.

På grund af hvad jag nu har anfört får jag tillstyrka, att Kommitterade måtte föreslå Akademien att ej heller detta år utdela något Nobelpris. I sådant fall äger Akademien att fatta särskildt beslut, enligt Grundstadgarna (§ 5), om användningen af det från föregående året reserverade prisbeloppet.

Stockholm den 18 September 1919,

Harald Hjärne.

I Ordförandens förslag instämma

E. A. Karlfeldt Per Hallström.

Esaias Tegnér (enligt skriftligt meddelande till Ordföranden).

Svenska Akademien beslöt den 13 november 1919 att 1918 års Nobelpris i litteratur icke skulle utdelas samt att innevarande års Nobelpris i litteratur skulle reserveras till påföljande år.

1920

Nobelprisförslag 1920.

Nr. 1. *Adolf Frey* och *Carl Spitteler*

" 2. *Otokar Březina*

" 3. *Arne Garborg*

" 4. *Wilbur C. Abbott*

" 5. *Angel Guimerà y Jorge*

" 6. *A. Jirásek*

" 7. *Grazia Deledda*

" 8. *Hans E. Kinck*

" 9. *Georg Brandes*

" 10. *Thomas Hardy*

" 11. *Juhani Aho*

" 12. *Ebenezer Howard*

" 13. *Knut Hamsun*

" 14. *W. Reymont*

" 15. *C. Spitteler*

" 16. *J. Galsworthy*

Utlåtande till Svenska Akademiens Nobelkommitté 1920.

Till årets pristäflan ha 16 förslag inkommit, med blott ett enda undantag alla å sådana namn, som redan förut varit framställda till Akademiens granskning. Det visar sig allt tydligare, huru svårt det är att inom den samtida litteraturen finna sådana personligheter om hvilka på grund af allmänt erkända förtjänster rösterna utan allvarliga betänkligheter kunna förena sig vid prisets utdelning. Det är därför helt naturligt, att Akademien ser sig nödsakad att uppskjuta denna utdelning från det ena året till det andra i förhoppning om en mera tillfredsställande förslagslista. Det vore visserligen en alltför formalistisk tolkning af ett dylikt uppskof, om Akademien därigenom skulle anses ha en gång för alla afsagt sig rätten att prisbelöna någon sålunda förbigången författare. Äfven när priset i vanlig ordning utdelas, måste ju alla utom den prisbelönade anses förbigångna. Akademien har likväl aldrig känt sig förhindrad att vid ett annat tillfälle välja en ny pristagare, hvars namn varit upptaget i de föregående årens förslagslistor, så mycket mindre som dessa förblifva hemliga och alltså icke kunna gifva anledning till nedsättande jämförelser emellan de prisbelönade och de föreslagne. Lika litet borde Akademien vara afstängd från möjligheten att taga i betraktande de namn, som varit föreslagna det år, då prisutdelningen blifvit inställd. Det vore naturligtvis lyckligast, om man därvid tillika kunde åberopa några nya arbeten af den föreslagne författaren. Men då Grundstadgarna måste antagas förutsätta, att prisen icke för ofta innehållas, torde det tillhöra kommitterades uppgift att för sin del göra hvad i deras förmåga står för att vid en förnyad pröfning af de inlämnade förslagen, äfven där inga nya arbeten föreligga, uppsöka och framhålla sådana skäl, som kunna anses rättfärdiga ett val af pristagare äfven under nuvarande föga gynnsamma omständigheter.

Denna uppgift underlättas ingalunda därigenom, att vi också denna gång hafva till vårt förfogande två pris, nämligen förutom innevarande års tillika det reserverade från 1919. Det synes, som om den enklaste utvägen vore att icke taga den föreslagne författarens hela produktion i betraktande, i synnerhet då denne förut varit underkastad en mera omfattande och djupgående granskning, utan framför allt uppmärksamma något särskildt betydande verk, som kan anses motsvara hvad Nobel i sitt testamente åsyftar med beteckningen "det utmärktaste i ideal riktning". Ett sådant förfarande

torde ju äfven stå i närmaste öfverensstämmelse med Grundstadgarnes föreskrifter §§ 2–5, där det ständigt talas om de "arbeten", som skola prisbelönas, icke om författare och deras verksamhet öfver hufvud. Genom att så strängt som möjligt följa dessa anvisningar torde man därjämte vid prisets utdelning kunna undgå att åtaga sig något slags litterärt ansvar äfven för sådana pristagarens arbeten, hvilka betraktas såsom snarare klandervärda än förtjänta af särskild belöning. Det är för öfrigt bekant, att vid andra akademiska prisutdelningar inom och utom vårt land, enligt det föredöme, som redan Franska Akademien gifvit, i allmänhet icke författaren, utan ett visst arbete belönas.

Från dessa synpunkter har jag trott mig böra utgå, då jag affattat det utlåtande, som jag har att underställa kommitterades omprö-fning.

Ebenezer Howard (N:o 12) anser jag nu lika litet som förut kunna komma i fråga till ett Nobelpris, trots det varma loford, som ägnats honom af förslagsställaren, professor Collin i Kristiania, för hans, såsom det säges, "epokgörande" uppslag genom sin 1898 utgifna skrift angående bostadsfrågans lösning förmedelst anläggande af trädgårdsstäder. Det är ju uppenbart, att denna skrift icke utöfvat sin verkan på grund af några särskildt anmärkningsvärda litterära förtjänster, och för det socialreformatoriska inflytande, som må tillerkännas väckelser, har Akademien ej till uppgift att vid sin prisutdelning ådagalägga någon tacksamhet.

Wilbur Cortez Abbott (N:o 4) är det enda nya namn, som denna gång blifvit föreslaget, på grund af hans arbete *The Expansion of Europe. A History of the Foundations of the Modern World* (2 band, Newyork 1918). Detta arbete är alltså helt nyligen utgifvet, och eftersom det faller inom den historiska litteraturen, har jag funnit mig förpliktad att därom framlägga ett något utförligare motiveradt omdöme, i synnerhet därför att förslagsställaren, professor Munro vid Princeton University, icke aktat nödigt att för sin del anföra några skäl för denna sin åtgärd till förmån för sin landsman och fackkollega.

Författaren är professor i historia vid Yale University (född 1869) och har förut gjort sig känd genom ett par mindre monografier rörande egendomliga äfventyrare i de engelsk-amerikanska kolonianläggningarnas och revolutionsrörelsernas historia under det sjuttonde århundradet, äfvensom genom åtskilliga recensioner i historiska och andra tidskrifter i Amerika och England. Hans här ifrågavarande arbete ingår i en amerikansk serie af historiska handböck-

er, förnämligast afsedda för den akademiska undervisningens behof. Men han har därmed tillika åsyftat att göra vissa nya åskådningar gällande vid behandlingen af sitt ämne, som omfattar nyare tidens historia under fyra århundraden från ungefär midten af det fjortonde till franska revolutionens utbrott. Det kan ej heller förnekas, att dessa åskådningar, om de också ej äro fullt så nya och självständiga som författaren synes vilja häfda, erbjuda mycket af intresse och äfven från vetenskaplig synpunkt kunna i många afseenden med framgång försvaras. Författaren har, liksom så många andra samtida idkare af de historiska vetenskaperna, visat sig lifligt behjärta behofvet af, såsom han uttrycker sig, *a new synthesis of modern history*, ett nytt sätt att sammanfatta och framställa den nyare tidens allmänna historiska utveckling, och han har ådagalagt en synnerligen aktningsvärd förmåga att utvälja och sammanordna sina faktiska uppgifter till åskådliga och inbördes skickligt fördelade öfversikter af olika utvecklingsskeden, ej sällan i motsats till för närvarande vedertagna periodrubriker.

Han vill bevara den politiskt-historiska ramen, men inom denna gifva ett rikligt utrymme åt folkens sociala, ekonomiska och intellektuella utveckling, med andra ord, åt kulturhistorien i dess sammanhang med den politiska historien. Han betraktar Europa, d.v.s. det europeiska kultursamfundet, såsom ett sammanhängande helt och tillmäter därför de särskilda staterna endast så stor betydelse, som de enligt hans uppfattning haft för Europa öfver hufvud under olika tidehvarf. Därvid betonar han uttryckligen, att han mer än hittills varit vanligt velat framhålla å ena sidan Östeuropas statsbildningar och konflikter, å andra sidan den europeiska maktens och kulturens utvidgning bortom världshafven såsom väsentliga insatser i det allmänna historiska sammanhanget. Slutligen uppställer han såsom den ledande grundtanken vid sitt urval af tilldragelser och vid deras proportionellt afvägda framställning, att han därigenom velat gifva en förklaring af det samhällsskick och det kulturtillstånd, som Europa jämte dess kolonier i andra världsdelar uppnått vid de behandlade tidshvarfvens afslutning. Dock fritager han sig från hvarje tendens att därmed på grund af någon för historien såsom sådan främmande teori karakterisera det sålunda uppnådda slutresultatet såsom det enda eller det bästa möjliga. Han har endast bemödat sig att *show, how things came to be as they are*, alltså helt och hållet i öfverensstämmelse med Rankes så ofta åberopade uttryck, *zu zeigen wie es eigentlich gewesen.*

Mot denna redogörelse för den uppgift, som författaren förelagt

sig, kunna inga berättigade invändningar andragas. Det kommer likväl förnämligast därpå an, i hvilken mån han har lyckats genomföra sin plan. Naturligtvis kan man ej begära, att ett sådant arbete skall vara uteslutande grundadt på egna källforskningar eller ens på ett fullständigt och grundligt studium af all den vetenskapliga litteratur, som kan anses stå i samband med det vidtomfattande ämnet. Utöfver ett mer eller mindre mödosamt försök kan ingen ensam forskare och framställare komma, och själfva uppgiftens beskaffenhet utesluter möjligheten af ett samarbete emellan flera författare, hvarigenom visserligen, såsom erfarenheten har visat, en i och för sig gagnelig encyklopedi, men ingen verkligen sammanhängande öfversikt kan åstadkommas. Försöket måste dock göras och upprepas från ju flere synpunkter, dess bättre, ej blott till gagn för den allmänna bildningen utan äfven i den historiska vetenskapens eget intresse såsom en motvikt mot detaljforskningens ensidiga öfverdrifter. Försökets värde betingas väsentligen af det kritiska omdöme, som vägledt författaren vid urvalet och begagnandet af en såvidt möjligt mångsidig litteratur vid framställningen af det historiska orsakssammanhang, som han företagit sig att belysa.

Det måste då erkännas, att Abbott i båda dessa afseenden tillfredsställer ganska höga anspråk. Det kortfattade bibliografiska bihang, hvarmed andra bandet afslutas, röjer trots åtskilliga luckor, att han är väl bevandrad i den nyaste icke blott engelska och franska, utan äfven tyska vetenskapliga litteraturen. Han synes också vara i stånd att begagna sig af holländska, italienska och spanska arbeten. Däremot står han främmande för de skandinaviska och slaviska språken. Hans framställning af Östeuropas historia, för hvars studium han varit hänvisad till öfversättningar af för det mesta föråldrade arbeten, utgör på grund däraf det svagaste partiet af boken. Han gör sig därvid skyldig till åtskilliga misstag och skefva uppfattningar, som han lätt nog med någon tillgång till bättre hjälpmedel hade kunnat undvika.

Arbetets styrka synes mig, såsom man kan vänta af en amerikansk historiker, ligga i framställningen af den koloniala utvidgningen och särskildt dess samband med de europeiska moderländernas politiska och ekonomiska förhållanden. Han ådagalägger därvid en berömvärd sträfvan efter oväld. Portugals och Spaniens banbrytande betydelse framhålles med eftertryck och rättvisa, liksom ock Carl V:s och Filip II:s koloniala förvaltningssystem. I behandlingen af de koloniala stridigheterna och handelskrigen ställer han sig ingalunda, äfven hvad Nederländerna och Frankrike

angår, på en exklusivt engelsk eller anglosaxisk ståndpunkt. Likaså är han, för öfrigt på samma sätt som andra vetenskapliga amerikanska historiker i våra dagar, fullt frigjord från den vulgära traditionen i fråga om den amerikanska revolutionen.

Hans bemödande att inarbeta den kulturhistoriska utvecklingens hufvuddrag i den allmänna politiska historien har i flere afseenden ledt till synnerligen beaktansvärda jämförelser af samtidiga företeelser inom båda dessa områden. Man skulle dock kunna i några fall klandra en viss öfverbelastning med faktiska uppgifter, som snarare fördunkla än åskådliggöra det åsyftade sammanhanget. Eljest är stilen på samma gång liflig och klar, om också ej alltid fri från onödiga upprepningar, som antagligen härleda sig från bokens utarbetande på ett underlag af föreläsningar med därvid öfverallt häfdvunna rekapitulationer.

Sammanfattar jag mina intryck på grund af arbetets ganska noggranna genomläsning, så anser jag det vittna om de historiska studiernas framåtskridande vetenskapliga förkofran vid de större amerikanska universiteten. Äfven hos oss vore det väl värdt att anbefallas såsom en god akademisk handbok till jämförelse med andra för dem, som vilja ha den allmänna historien behandlad från andra synpunkter än de hos oss traditionella. Men till ett Nobelpris synes det mig icke vara tillräckligt framstående genom vare sig vetenskapliga eller litterära förtjänster.

Angående *Juhani Aho* (N:o 11) och *Angel Guimerà* (N:o 5) finner jag ingen anledning att här upprepa de skäl, som förhindra mig, åtminstone för närvarande, att instämma i yrkandena på ett Nobelpris för någondera.

De båda tjeckerna *Alois Jirásek* (N:o 6) och *Otokar Březina* (N:o 2), om hvilka jag likaledes förut har uttalat mig, äro så till vida rätt svåra att behandla, som de tjeckiska förslagsställarne hafva tagit sig för vana att uttala sig om dem, liksom vid föregående tillfällen om andra landsmän, i de mest svassande ordalag och nästan taga för gifvet, att inga jämlikar till dessa författare skulle kunna uppletas i hela Europa. För min del kan jag icke finna annat än att dessa öfverspända tjeckiska anspråk mera motverka än gagna de förordade författarna. Den tjeckiska litteraturen, med hvilken äfven jag har i någon mån gjort bekantskap, är utan tvifvel synnerligen intressant, närmast i historiskt afseende såsom den tidigast i en högre kulturtjänst utvecklade på något slaviskt språk. Äfven tjeckernas moderna litteratur, sådan denna har uppblomstrat i följd af den nationella renässansen från början af förra århundradet, förtjänar mycken akt-

ning på grund af den energiska folkbildningssträfvan, som däri framför allt funnit sitt uttryck. Men just i sammanhang med denna sträfvan ligger det öfver särskildt dess vittra produkter ett tungt drag af ansträngdt och afsiktligt arbete, som endast undantagsvis har tillåtit den omedelbara poetiska ingifvelsen att göra sig gällande vid sidan af syftet att uppodla språket och att inför världen uppvisa betydelsefulla kulturprof inom så många områden som möjligt. De tjeckiska diktarna syssla helst dels med detaljrikt utpenslade skildringar af folklifvet och det nationella återupplefningsverket, dels med högtflygande förkunnelser af "kosmisk" och profetisk art i täflan med de stora världsskalderna ända från Dante. Den förra riktningen representeras på vår förslagslista af Jirásek, den senare af Březina.

Hvad nu först Jirásek angår, så torde det af dr Jensens utlåtanden, till hvilka jag hänvisar, framgå, att hans enorma produktion af historiska romaner och noveller egentligen är att betrakta såsom värdefulla hjälpmedel för studiet af den tjeckiska nationalitetens utveckling, men saknar den poetiska flykt och glans, som utmärka t.ex. polacken Sienkiewicz' i viss mån motsvarande verk. För såvidt jag kan se, har han icke frambragt något enda mästerverk i egentlig mening, hvilket skulle kunna uppvisas såsom värdigt ett Nobelpris.

Om den intressante folkskolläraren Březina (eller *Václav Jebavý*, såsom han egentligen heter) måste jag numera uttrycka mig med större förbehållsamhet. Då jag först fick se någonting af hans verser, kunde jag icke däraf hämta tillbörlig uppbyggelse, emedan de föreföllo mig alldeles obegripliga. Jag blyges icke att tillstå denna min brist, emedan jag af såväl de tjeckiska förslagsställarnes som dr Jensens uttalanden finner, att just denna Březinas svårfattlighet på det närmaste sammanhänger med den sublima världsåskådning, för hvilken han lär hafva gjort sig till tolk i sina dikter. Emellertid har dr Jensen utlofvat ett särskildt arbete om denne skald, och det torde därför vara skäl att afvakta hvad däraf kan hämtas i uttydning och kommentarier, innan Akademien besluter sig för att definitivt upptaga eller uppföra honom såsom kandidat till Nobelpriset.

Om *Władysław Reymont* (N:o 14) anser jag mig ha tillräckligt uttalat mig i fjor, och jag hänvisar för öfrigt till dr Jensens utlåtande för detta år. Skulle vi kunna bortse från de svagheter, som vidlåda hans vidlyftiga både äldre och nyare produktion, så kvarstår dock hans stora polska folkskildring *Chłopi* ("Bönder") såsom ett verk, som ensamt i och för sig väl kunde förtjäna ett Nobelpris, efter hvad jag förut har framhållit. Huruvida ett pris redan nu bör tilldelas honom, beror väsentligen på det omdöme, som om detta arbete måste fällas

i jämförelse med hvad någon annan bland de nu föreslagna författarne kan anses hafva presterat.

Angående *Grazia Deledda* (N:o 7) hänvisar jag till Redaktör K. A. Hagbergs utlåtande, som synes mig utvisa, att hennes senaste författarskap icke kan sägas utgöra frukten af en utveckling till högre litterär rang. Hennes tidigare löftesrika alster hafva icke utmynnat i något arbete af större mått och innebörd, och blott och bart hennes upptäckt af det sardiska folklifvet såsom ägnadt för vitter behandling torde ej vara af så stor betydelse, att ett Nobelpris på denna grund måste tillerkännas henne, och att hon sålunda inför sitt folk skulle liksom sättas jämsides med dess store skald Carducci.

John Galsworthy (N:o 16) synes mig lika litet nu som i fjor förtjäna ett Nobelpris, så mycket mindre som intet särskildt af hans arbeten kan framhållas såsom öfverglänsande dem, som eljest nu kunna komma i fråga. Herr Hallström har i sitt utlåtande ådagalagt, att hans senaste roman *A Saint's Progress*, som behandlar ett med krigsårens intryck sammanhängande ämne, ingalunda betecknar någon uppnådd ny höjdpunkt inom hans författarskap.

Thomas Hardy (N:o 10) har så ofta blifvit föreslagen från olika håll och så grundligt blifvit bedömd af såväl herr Hallström som herr Karlfeldt, att det för mig är öfverflödigt att vidare yttra mig om hans förtjänster och brister. Denna gång hafva flera betydande engelska auktoriteter förenat sig om att eftertryckligt förorda honom såsom Englands store diktare i våra dagar. Utan tvifvel vore det för Akademien kärkommet att ånyo, efter Kipling, få hälsa en engelsman bland sina pristagare, och Thomas Hardy har helt visst, trots allt hvad som kan anmärkas mot hans egendomliga *spleen* och hans underliga anlitande af slumpen såsom *deus ex machina* i sina öfverraskande intrigflätningar, ådagalagt en gripande kraft i sina naturskildringar och folklifsbilder från det gamla historiska Wessex. Men då det enkom hemställes till oss, att vi skola hylla hans sällsamma historiska jättedrama *The Dynasts* såsom ett mästerverk af första ordningen, då kunna vi icke följa med längre. Mig åtminstone synes detta arbete, som närmast kan jämföras med Romain Rollands revolutionsdramer, oaktadt vissa kraftscener och en aktningsbjudande historisk beläsenhet vara alldeles omöjligt att åberopa såsom rättfärdigande ett Nobelpris.

Georg Brandes (N:o 9) har i år blifvit föredragen af flere Akademiens ledamöter, och jag anser mig därför skyldig att än en gång uttala min afvikande mening. Med all aktning för Brandes' stilistiska begåfning och med erkännande af den roll, som han för länge

sedan spelat i Danmarks litterära strider, kan jag dock ej betrakta honom såsom en sådan europeisk storhet, att Akademien borde anse sig förpliktad att belöna honom med ett Nobelpris. Intet af hans verk kan framhållas såsom i högre grad betydande genom verkligen ursprunglig och självständig tankekraft, och mot många af dem ha allvarliga anmärkningar blifvit framställda på grund af hans egendomliga sätt att tillgodogöra sig det material han hämtat från andra håll. Jag betviflar, att någon litteraturhistoriker kan vara benägen att hylla honom för vare sig hans numera föråldrade Hovedstrømninger eller hans skildring af Tegnér eller hans Shakespeare eller hans Voltaire eller hans Goethe. Hans förmåga att vid så hög ålder producera voluminösa arbeten vittnar verkligen om en ovanlig vitalitet och arbetsflit. Men man får ej låta hänföra sig till obetingad beundran af den lärdom, som synes ligga till grund för hans vidlyftiga citatlösa böcker. Hans båda senaste stora band, som handla om Caesar, äro i detta afseende särskildt anmärkningsvärda. Å ena sidan har han i sin karakteristik af den romerske imperatorn tämligen kritiklöst följt sin föregångare Mommsen och tydligen, för de många detaljskildringarna, haft att tillgå Drumanns stora, snart hundraåriga samlingsverk öfver revolutionstidens romerska ätter, hvilket under de senaste åren utkommit i en ny upplaga. Å andra sidan visar han sig fullkomligt okunnig om de nyare forskningar (af Eduard Meyer och många andra), som leda till en helt annan uppfattning än förut af republikens upplösning och kejsardömets tillkomst, alltså äfven ställa Caesar och andra ledande personligheter i en helt annan belysning än den, som Brandes hämtat från Mommsen. För min del skulle jag redan på denna grund icke vilja genom ett Nobelpris utmärka den författare, hvars senaste arbete är af sådan beskaffenhet. Därtill kommer att Akademien för ej mer än tre år sedan tilldelat två danskar detta pris.

Angående *Hans Kinck* (N:o 8) hänvisar jag till dr Södermans utlåtande, som icke kan föranleda någon ändring i omdömet, att denne författare ännu ej bör anses mogen för Nobelpriset. Hans stora roman "Sneskavlen brast" är nu fullbordad, men dess nästan människofientliga skildringar af norskt folklif verka med deras egendomliga kraft så frånstötande och nedtyngande, att de förvisso ej förtjäna någon särskild utmärkelse och belöning.

Arne Garborg (N:o 3) har i år blifvit från norsk sida och af många auktoriteter föreslagen med höga loford. Det är tydligt, att hans val till pristagare skulle i Norge hälsas med stort bifall, särskildt om det skedde på grund af hans egendomliga dikt "Haugtussa" och dess

fortsättning "I Helheim", som onekligen präglas af en alldeles särskildt nationell diktkonst. Herr Hallström, som såväl nu som i sitt utlåtande af 1916 ägnat Garborgs författarskap en i mycket sympatisk uppskattning, är dock ej benägen att sätta honom så högt, att han vill tillerkänna honom ett Nobelpris. För min del tilltror jag mig ej att afvika från hans åsikt.

Knut Hamsun (N:o 13) är denna gång föreslagen af Herr Karlfeldt. Herr Hallström har förut yttrat sig afböjande om Hamsuns kandidatur, dock alltid med det erkännandet, att hans begåfning är större än Garborgs, och i sitt utlåtande af år 1918 med synnerligen lifligt beröm angående hans märkliga arbete *Markens Grøde*. Det förefaller mig, som om det vore möjligt att tillstyrka, att priset tilldelas Hamsun just för detta verk. För min del öfverlämnar jag, ifall detta mitt förslag antages, den närmare motiveringen åt Hrr Karlfeldt och Hallström, och vill för min del endast uttala, att *Markens Grøde* synes mig i snillrik och kraftig komposition och framställning öfverlägset polacken Reymonts något för breda bondebok.

Jag anser slutligen, att tiden nu ändtligen borde vara kommen, då vi utan betänkligheter kunna ägna ett Nobelpris åt den frejdade schweiziske skalden *Carl Spitteler* (N:o 15), som kommitterade redan förut förordat, och som så ofta blifvit föreslagen och i flera utlåtanden behandlad, att jag ej nu behöfver tillfoga några särskilda uttalanden för min egen räkning. Det första af de pris, som nu stå till Akademiens förfogande, bör helt naturligt tillerkännas honom, som så länge stått på förslag, och uttryckligen på grund af hans "Olympischer Frühling", som af alla kännare betecknas såsom hans mästerverk.

Jag föreslår alltså,

att det från 1919 reserverade priset måtte tilldelas Carl Spitteler på grund af hans arbete "Olympischer Frühling";

och att 1920 års pris måtte tilldelas Knut Hamsun på grund af hans arbete "Markens Grøde".

Stockholm den 30 september 1920.
Harald Hjärne.

I ofvanstående förslag instämma
E. A. Karlfeldt. Per Hallström.

samt enligt skriftligt meddelande
Esaias Tegnér.

Särskildt yttrande.

I det förslag, som framlagts af Nobelkommitténs flertal, kan jag ej instämma och ber därför att få afgifva ett särskildt yttrande.

Till 1919 års Nobelpris har föreslagits schweizaren Spitteler. Som bekant har Spitteler flera gånger förut varit kommitténs kandidat, men ständigt fallit igenom i Akademien. Den omständigheten att han så ofta och så kraftigt förordats af kommitténs båda skalder, herrar Karlfeldt och Hallström, gör mig visserligen böjd att underordna mitt omdöme under deras, men då jag nu en gång sitter i kommittén, har jag ej ansett mig äga rätt att undertrycka min mening, så mycket mindre som litteraturens historia dock visar, att lekmannen *kan* hafva rätt emot poeter; samtidens skalder satte Spenser öfver Shakespeare, Góngora öfver Cervantes, och lekmannaomdömet, som gick i motsatt riktning, har dock fått rätt. Det är sant, att Spitteler i Tyskland har ett stort rykte, men detta kan *jag* endast förklara därigenom, att man, som så ofta i Tyskland, förblandat *afsikten* med den konstnärliga *förmågan*, tanken med utförandet.

Spittelers anspråk på Nobelpriset hvilar på hans stora mytologiska dikt Olympischer Frühling, som enligt beundrares mening är ett epos, som kan sättas vid sidan af Homeros', Ariostos och Dantes. Men så vidt jag kunnat finna, söker man här fåfängt de egenskaper, som utmärka ett äkta epos. Af ett epos fordrar man, att skalden skall kunna gifva de diktade gestalterna klar åskådlighet och verkligt lif. Detta saknas här alldeles. Spittelers gudar hafva blott namnen gemensamt med de helleniska. De äro dimmiga och dunkla väsen, till en väsentlig del därför, att skalden aldrig sett dem med sin fantasis öga, och såsom följd häraf äro de ofta blott abstraktioner och allegorier, masker för moderna tankar. Af ett epos fordrar man vidare en klar och öfverskådlig komposition. Äfven denna saknas, och att dikten är till ytterlighet svårbegriplig, erkännes äfven af Spittelers varmaste beundrare, som däri dock ofta se en förtjänst. Men en dikt, hvars innehåll knappt kan på ett enkelt sätt refereras och om hvars djupsinniga meningar kritikerna tvista – en dylik dikt är intet epos. Ett verkligt epos måste mer än andra dikter vara folkligt, och alla stora episka diktverk äro åtminstone i någon mån skapelser af folket, ej blott Iliaden, Nibelungenlied och Orlando Furioso, utan äfven Runebergs Fänrik Stål. Spittelers Olympischer Frühling är däremot ett epos närmast för tyska Privatdozenten, är lärdt, krystadt och obegripligt för den stora allmänheten. Det är "professorspoesi", trots alla later ej äkta, stor dikt. Stilen är, som Warburg riktigt

anmärker, "knottrig", och Spittelers försök att förena tysk humor och urkraft med fornhellenisk storslagenhet är enligt min mening ytterligt misslyckadt. Hans humor är för mig endast klumpig och malplacerad. Någon färgkonstnär kan jag ej heller se i honom. Man har jämfört honom med Rubens och Jordaens. Men för mig erinrar han vida mer om Makart, som också en tid af kritiken upphöjdes till en ny Rubens. Äfven här märker man hvad Spitteler velat, men också hans oförmåga att realisera denna afsikt.

Och hvad man kan se för storslaget i hans novell eller – som han kallar det – "Darstellung" Conrad, der Leutenant, är mig fullkomligt obegripligt. Den nya romanform, han här tror sig hafva uppfunnit, har ju förut odlats af hundratals andra, och innehållet, psykologien, är icke blott trivialt, utan alldeles ointressant. Hjälten, Conrad, schweizisk löjtnant, är son till en brutal värdshusvärd, blir förbittrad öfver, att fadern ej vill låta honom sköta värdshuset, det blir ett stort slagsmål på krogen, Conrad lyckas få ordning på bråkmakarne, fadern lämnar, nödd och tvungen, husbondeväldet åt honom, men så blir Conrad till sist ihjälslagen af en bland kroggästerna. Allt detta sker på några timmar – däri skall en del af den stora nyheten ligga – men intresset att få blicka in i den unge värdshusvärdens själslif under dessa upprörda timmar är åtminstone för mig ytterst minimalt. Å den andra sidan medger jag dock gärna, att Spitteler visar sig mera hemma bland dessa schweiziska bönder och värdshusvärdar än bland den grekiska urtidens giganter. Conrad der Leutenant är blott ett obetydligt, men icke något direkt dåligt arbete.

Till 1919 års Nobelpris vill jag i stället föreslå Georg Brandes. Jag är fullkomligt medveten om hans många brister. Hans personlighet är ju icke tilltalande. En man, som så ytterst gärna refererar allt på sig själf, så sjukligt fåfäng och så stark egocentriker måste gifvet stöta ett ärligt sinne tillbaka. Men härvid hafva vi dock knappast rätt att fästa oss, och jag fruktar, att åtskilliga Nobelpristagare, så vida denna moraliska måttstock anlagts, skulle hafva gått miste om sitt pris. Andra brister äro betänkligare. Det är obestridligt sant, att Brandes icke är någon vetenskapsman, hvarken filolog eller historiker, ehuru han i sina skrifter ofta uppträder med dylika anspråk. Herr Hjärne har, utan tvifvel med full rätt, riktat skarpa anmärkningar mot hans Julius Caesar, och hans stora monografi öfver Shakespeare, som jag tror mig något kunna bedöma, är enligt min mening såsom vetenskapligt specimen mycket underhaltigt, ehuru det – hvilket ej bör fördöljas – mottagits ganska aktningsfullt både af den tyska och den engelska kritiken.

Men då det gäller ett Nobelpris i litteratur, så synes mig författarens större eller mindre vetenskaplighet dock icke vara hufvudsynpunkten. Svenska Akademien har att bedöma skriftställaren, icke vetenskapsmannen. Att alldeles hålla dessa synpunkter i sär låter sig väl ej göra, och naturligtvis vill jag ej förfäkta den meningen, att Svenska Akademien med ett Nobelpris skulle belöna ett ur skönlitterär synpunkt förträffligt arbete, som å den andra sidan vore vetenskapligt undermåligt. Men Brandes har också skrifvit arbeten, där han icke uppträder såsom vetenskapsman, arbeten, i hvilka han icke behöfver röra sig med en filologisk eller historisk apparat, som han icke behärskar utan där blott hans fina smak och hans skriftställartalang göra sig gällande, och jag vill därför öfvergå till dessa.

Ett arbete, som jag trots dess brister måste sätta mycket högt, är hans Hovedstrømninger, och de beskyllningar för plagiat, som riktats mot detta, synas mig ganska öfverdrifna. Inom den nordiska litteraturhistorien bildar dock detta arbete genom den komparativa metoden, idérikedomen och de fina skaldekaraktäristikerna verklig epok, och jag tror, att det icke finnes någon nordisk litteraturhistoriker, som icke lärt ofantligt mycket af detta arbete. Det är sant, att det nog ej skrifvits, om icke Sainte-Beuve och Taine föregått, men hvilken har väl varit utan föregångare? Och Brandes är dock den förste nordiske litteraturhistoriker, som tillämpat denna metod. Arbetet är nu föråldrat, men det lefver genom de impulser det gifvit.

Ett annat arbete, för hvilket särskildt vi svenskar hafva allt skäl att vara honom djupt tacksamma, är hans bok om Tegnér, ty i denna biografi kom dock för första gången både människan och skalden Tegnér fram. Den är behäftad med litteraturhistoriska brister, men den har dock gifvit väckelsen till hela den rika Tegnérsforskning, som sedan börjat, och detta är dock en stor förtjänst.

Emellertid fäster jag mig mindre vid dessa arbeten än vid hans skrifter om danska författare, hans ypperliga essayer öfver Chr. Winther, Paludan-Müller, H. C. Andersen m.fl. samt framför allt hans stora Holbergsbiografi. Här kommer Brandes verkliga storhet såsom författare fram, hans öfverlägsna stilkonst, hans fina smak, hans psykologiska skarpblick, och här framstår han icke blott såsom nordens obestridligen främste författare inom sitt fack, utan ock såsom en af Europas mest betydande, jämförlig endast med de bästa franska kritikerna.

I Nobelstiftelsens Grundstadgar inskärpes uttryckligen, att det är *skrift*, som skall belönas, ej en *författare*. Detta har enligt min mening

Svenska Akademien vid föregående prisutdelningar nästan alldeles förbisett och i regeln bedömt en hel författarbana, ej en eller flera särskilda och namngifna skrifter. Fyller *ett* arbete af en författare måttet för en Nobelskrift, bör det belönas, äfven om samme författare skrifvit flera underhaltiga arbeten eller arbeten, som ur en eller annan synpunkt ej kunna belönas. Det är således i full enlighet med statuterna, då jag föreslår, att Georg Brandes bör erhålla 1919 års Nobelpris för sina skrifter om danska författare eller kanske ännu mera korrekt uttryckt: att 1919 års Nobelpris tilldelas Georg Brandes arbeten om danska författare.

Jag ber att få tillfoga en anmärkning. Orsaken att Brandes förut ej erhållit detta pris har utan tvifvel, åtminstone till en väsentlig del, varit den, att hans världsåskådning ej ansetts vara af den "ideala" karaktär, som fordras af en Nobelpristagare. Enligt min mening har Akademien tolkat ordet "idealt" alldeles för snäft, och massor af världslitteraturens storverk skulle med denna hittills följda tolkning icke hafva kunnat belönas, om de lagts fram för Akademien. Att förneka en man som Brandes, hvilken under hela sitt lif varit inbegripen i kamp för idéer – att förneka honom "idealitet", synes mig trångt, och man behöfver blott läsa Brandes' sista böcker om världskriget för att finna, huru varm han kan blifva för en ideal och på rätten grundad världsordning. Jag är själf icke politiker och kan ej bedöma Brandes inlägg ur den synpunkten. Jag kan mycket gärna medgifva, att de troligtvis ej röja någon politisk skarpblick eller några politiska kunskaper. Men *det* kan ingen förneka: de äro skrifna af en verklig idealist, han må nu hafva rätt eller orätt i sina synpunkter. Och för öfrigt – denna fråga har endast betydelse för bedömandet af Brandes' *hela* författarbana, men icke för bedömandet af hans till prisbelöning nu föreslagna skrifter om danska författare. Ty någon brist på "idealitet" har man mig veterligen ej förevitat dem.

Jag öfvergår till 1920 års pris, till hvilket man föreslagit Knut Hamsun. I likhet med kommittén anser äfven jag honom vara en betydande författare. Men däremot kan jag icke erkänna, att hans arbete Markens Grøde fyller måttet för ett Nobelpris, och jag kan inskränka mig till att åberopa mina medkommitterades mening – vid ett föregående tillfälle. Så vidt jag kunnat finna, föreslogs Hamsun första gången till ett Nobelpris 1918, och förslaget remitterades då för utredning inom Nobelinstitutet till Herr Hallström. *Markens Grøde* var då utgifven, och såväl detta arbete som äfven andra bedömdes mycket välvilligt af Herr Hallström, som dock slutade sitt yttrande med följande ord:

"Han har mest verkat såsom en anarkisk kraft, och det ideella syfte, som Nobelpriset är ämnadt att kröna, torde han aldrig ens ha erkänt såsom berättigadt. Han har mer eller mindre briljant, ofta äfven konstnärligt olyckligt, utfört de motiv, hvarmed ett rikt och oroligt fantasilif försett honom, utan att vilja något annat än att nå en ny form af en ny och betagande eller förbluffande verkan. Det synes icke skäligt, att ett dylikt experimenterande som självändamål tillerkännes litterära stordåds värde."

Inom Nobelkommittén gick man ännu längre. Det enda yttrande, som – så vidt jag kunnat finna – föreligger från kommittén, är ordförandens, Herr Hjärnes, och han har om Hamsun följande ord: "Angående Frenssen (Nr. 3), Hamsun (Nr. 11) och Yeats (Nr. 12) hänvisar jag till Herr Hallströms grundliga utlåtanden. De båda förra kunna ej anses värda att på allvar tagas i betraktande vid prisutdelningen. Yeats däremot intager en vida mer framskjuten ställning inom litteraturen, men måhända bör man afbida hans framtida utveckling till större klarhet, innan man bestämmer sig för att tilldela honom priset."

Jag var då ännu ej medlem af kommittén och vet således ej, huruvida kommitténs öfriga medlemmar instämde i detta omdöme, men i hvarje fall afgafs ingen reservation däremot.

1920 föreslogs Hamsun åter, och inom Nobelinstitutet afgaf Herr Hallström då ett nytt yttrande om Hamsun och Garborg gemensamt, hvilket mynnade ut i följande värdesättning:

"Jämför man de båda bonderomanerna *Fred* och *Markens Grøde*, är den senare utan tvifvel konstnärligt mer betydande i sin klara, friska och vida skildringskonst, liksom den är mänskligt mer intagande i sin harmoni med lifvets makter. Men Garborgs olyckliga och självförstörande Enoch Haave är en högre typ än Hamsuns grofva nybyggare, så länge det är sant, att människan icke allenast lefver af bröd, och tragiken i hans själs kamp griper äfven poetiskt djupare än den mödans triumf i det materiella, som *Markens Grøde* så kraftigt och vackert firar. Som jag redan i mitt förra utlåtande sagt, skulle man vilja ha visshet om, att Hamsun har för afsikt att bygga något vidare på sin lyckligt och sent upptäckta visdom, innan man skänker honom en utmärkelse, som upphöjer hela hans så ofta betänkliga alstring till ett prisvärdt lifsverk."

För min del ansluter jag mig i det hela till Herr Hallströms yttrande. Jag anser *Markens Grøde* som ett betydande konstverk, men både där och i Hamsuns öfriga alstring saknar jag den kultur, den genomtänkta världsåskådning och den humanitet, som jag måste

fordra af en Nobelpristagare. Kommittén – äfven Herrar Hjärne och Hallström – har emellertid alldeles ändrat mening och föreslår nu *Markens Grøde* till årets Nobelpris. Jag vill visst icke drifva något formalistiskt konsekvensmakeri och anser det vida bättre att erkänna ett föregående misstag eller förbiseende, hvars oriktighet man insett, än att fortfarande försvara detta misstag, men då jag fortfarande håller före, att Herr Hallströms värdesättning är den riktiga, har jag icke kunnat förena mig med kommitténs flertal.

Däremot har jag under sommaren läst Grazia Deleddas arbeten och därvid kommit till den öfvertygelsen, att här verkligen är en författare, som i hög grad – vida mera än Hardy och Galsworthy, på vilka jag också tänkt – fyller de fordringar, som kunna uppställas för en Nobelpristagare. Att hon förut både af kommittén och Akademien förbisetts, tror jag till en del hafva berott därpå, att man ej tillräckligt tagit hennes kandidatur på allvar och därför ej med den uppmärksamhet, som de förtjäna, studerat hennes skrifter, hvilka ju ock föreligga på ett för flere af Akademiens ledamöter mindre tillgängligt språk än norskan.

Jag vill då först påpeka, att Grazia Deledda har *en* obestridlig förtjänst, som inom litteraturens historia alltid kommer att tillförsäkra henne ett bemärkt rum: hon har upptäckt och kartlagt ett nytt land inom dikten – hon har upptäckt Sardinien. Och såsom skildrare af dess natur är hon rent öfverlägsen. Denna natur, dagrarnas spel under dygnets olika tider, årstidernas växlingar, allt detta är återgifvet med en åskådlighet, till hvilken jag funnit få motstycken. Likaså plastiska äro hennes folklifsbilder, skildringarna af de religiösa processionerna, af marknaderna, gudstjänsterna i bykyrkorna och på bergshöjderna o.s.v., och de folktyper, som möta oss i hennes romaner, äro lefvande och göra intryck af omisskännelig sanning. Så vidt jag vågar döma är hon äfven en god psykolog, och själfva framställningen utmärker sig för sin flärdfrihet, frånvaron af all litterär pose, och är nästan homeriskt enkel. Språket har ofta något af marmorns kyska och ädla skönhet. Det är sant, att flera af hennes romaner lida af ett kompositionsfel – de hafva icke någon egentlig afslutning. Detta gäller äfven en så ypperlig roman som Il vecchio della montagna, hvars hufvudperson, "den gamle på berget", väl hör till den moderna poesiens yppersta skapelser. Men det gäller icke de två romaner, jag vill föreslå till pris: La via del male och Elias Portolù, som äfven i det afseendet synas mig fulländade.

Och *en* sak står alltid fast. Öfver allt hvad Grazia Deledda diktat ligger utbredd en slöja af skär poesi, af ädel, vemodsfylld humani-

tet och medkänsla för det mänskliga. Mer än några andra föreslagna skrifter fylla hennes sardiska romaner Nobels fordran på en "ideal" riktning, och jag tvekar därför ej att föreslå henne till årets pris för skrifterna La via del male och Elias Portolù.

Stockholm i sept. 1920

Henrik Schück.

Svenska Akademien beslöt den 11 november 1920 att 1919 års Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Carl Spitteler "med särskild tanke på hans mäktiga epos 'Olympischer Frühling'" samt att innevarande års Nobelpris i litteratur skulle tilldelas Knut Hamsun "för hans monumentala verk 'Markens grøde'".

KOMMENTARER
REGISTER

Kommentarer

Utgåvan grundar sig normalt på de stencilerade kopior av förslagslistor, utlåtanden, särskilda yttranden etc. som varje år distribuerades till Akademiens ledamöter; när originaldokument förekommer anges detta särskilt i kommentarerna. Dokumenten är under de första åren genomgående handskrivna, men inslaget av maskinskrift ökar successivt och är efter 1909 det normala; fr.o.m. 1910 kommenteras därför enbart avvikelser härifrån.

1901

Förslagslistan omfattar i förlagan 6 och utlåtandet 11 handskrivna sidor.

9 *vindicerar*: 'hävdar'.
Pentateuchen: De fem Moseböckerna.
kompendiösa: 'kortfattade'.
oväldigheten af: 'opartiskheten hos'.
12 *folie*: ung. '(framhävande) bakgrund'.

1902

Förslagslistan omfattar i förlagan 5 handskrivna sidor och avslutas med en översikt över förslagsställare och föreslagna kandidater, fördelade efter nationalitet. Utlåtandet omfattar 28 handskrivna sidor.

18 "*The Nobel Prize Committee of the Society of Authors*": Denna sammanslutning hade alltså redan bildat en kommitté för nominering av kandidater till det alldeles nya Nobelpriset i litteratur.
21 *isagogiken*: Den gren av teologin som arbetar med de kanoniska skrifternas ursprung och därmed sammanhörande språkliga, historiska och litteraturhistoriska problem.

sub judice lis est: (lat.) 'tvistemålet (är under domaren =) håller på att undergå rättslig prövning', dvs. 'saken ännu inte är avgjord'. Citat ur Horatius' *Ars poetica* ("Om diktkonsten"), v. 78.

22 *hvarom i § 2 af Nobelstatuterna talas*: I *Grundstadgar för Nobelstiftelsen* (1900) står: "Under begreppet 'litteraturen' innefattas ej blott skönlitterära arbeten utan äfven andra skrifter, hvilka genom form och framställningssätt ega litterärt värde."

23 *penitentiäranstalterna*: 'fångvårdsanstalterna', 'korrektionsanstalterna'.

24 *assertion*: Inom logiken, det att man i en sats rätt och slätt påstår att något förhåller sig på ett visst sätt, inte att det möjligen eller nödvändigtvis förhåller sig på detta sätt.

modalitet: Inom logiken, indelningsgrund för satser innefattande olika arter av sanningar eller olika inställningar från talarens sida gentemot innehållet i en sats (jfr föregående komm.).

26 *luttringar*: 'reningar'.

28 *kontagiöst*: 'smittande', här närmast 'suggestivt', 'medryckande'.

subjekter: 'individer'.

bondekriget: Syftar på de tyska bondeupproren i början av 1500-talet.

30 "*i carbonari*": Medlemmar av ett hemligt revolutionärt sällskap som bildades i Syditalien vid 1800-talets början och som från 1815 bekämpade den bourbonska regimen.

34 "*aperçuer*": (fra.) 'översikter'.

japygisk: Japyger var grekernas sammanfattande benämning på de folkslag som under antiken bodde i sydöstra Italien.

35 *divinerande*: ung. 'intuitiv'.

komitiernas: Komitierna var folkförsamlingen i det antika Rom.

de täta konsulsbytena: De romerska konsulerna, statens högsta ämbetsmän och två till antalet, utsågs på endast ett år.

36 "*sbirrer*": Äldre benämning på de militärt organiserade italienska stadsvakterna, särskilt i Kyrkostaten.

slagen vid Trasimenus etc.: Välkända fältslag i Roms historia: Hannibals segrar över romarna vid sjön Trasumenus i Toscana 217 f.Kr. och vid Cannae i Apulien året därpå; Caesars slutseger över gallerna vid Alesia 52 f.Kr. och

över Pompejus vid Farsalos i Thessalien 48 f.Kr.

krestomatier: 'läseböcker', i regel för övning i översättning från främmande språk.

segraren vid Zama: Den romerske härföraren Publius Cornelius Scipio d.ä., som slutgiltigt besegrade Hannibal vid Zama i Nordafrika 202 f.Kr. och därmed satte punkt för det andra puniska kriget.

1903

Förslagslistan omfattar i förlagan 6 handskrivna sidor och avslutas med samma typ av översikt som föregående år. Utlåtandet omfattar 26 handskrivna sidor.

45 *ultramontan*: Tillhörande en riktning inom katolska kyrkan som hävdar påvens auktoritet såväl inom kyrkan som inom det politiska livet.

Stichomythien: En stikomyti är ett replikskifte där varje replik upptar endast en versrad.

47 *kabinettspolitikens*: Med kabinettspolitik menas det slags (utrikes)politik som under 1600- och 1700-talen bedrevs av fursten personligen vid sidan av de officiella kanalerna och med hjälp av ett fåtal förtrogna som var ansvariga endast inför honom.

50 *hierofant*: 'överstepräst' (eg. 'en som visar heliga ting').

53 *alexandrinism*: Litterär strömning som i likhet med diktarna i det hellenistiska Alexandria lägger stor vikt vid lärdom och formell elegans.

luxuriösa: 'yppiga', 'vällustiga'.

54 *studentmötet i Upsala 1856*: En av de många studentsammankomster, huvudsakligen i skandinavismens tecken, som hölls på olika håll i Norden under perioden 1830–70.

1904

Förslagslistan omfattar i förlagan 4 handskrivna sidor och avslutas med samma typ av översikt som föregående år. Utlåtandet omfattar 29 handskrivna sidor.

65 *skematism*: 'retoriska och affektfyllda uttryckssätt'.
66 *thaumaturgiska*: 'undergörande'.
försatta: 'uppblandade'.
67 *Fontenoy*: By i södra Belgien, där det 1745 utkämpades ett slag mellan en fransk och en engelsk-österrikisk-nederländsk-hannoveransk allierad armé.
70 *felibrerna*: Medlemmarna av Felibreförbundet, grundat 1854 för att bevara Provences språk, litteratur och nationalkänsla.
72 *char*: 'vagn'.
det vergilianska: Tu Marcellus eris: 'Du kommer att bli Marcellus'. Den Marcellus som åsyftas i detta citat ur en berömd passage i Aeneiden (VI:883) är Marcus Claudius Marcellus, systerson till Augustus och adopterad av denne. Marcellus var en älskvärd, begåvad och av Augustus högt älskad yngling, som allmänt ansågs vara utsedd till dennes efterträdare. Lamartine uppfattar här Mistral som en framtidsman, nästan som en efterlängtad "frälsare".
73 *Mirèio utkommer detta år i sin helhet på svenska* etc.: Det var främst på grund av Nybloms misslyckade översättning som Akademien inte vågade ge priset odelat till Mistral, eftersom man då löpte risken att anses ha baserat sitt beslut på Nybloms opus. Se Schück (1999), V:112–118.
75 *schismatiska*: 'avfälliga'.
76 *Theokritiskt*: Anspelning på Theokritos, grekisk diktare (ca 305–250 f.Kr.), herdediktens skapare.
77 *retrograd*: 'bakåtsträvande'.
78 *det Reynaudska priset*: Ett litterärt pris instiftat av Jean Reynaud.
ett jubelår i Mistrals lif och verksamhet: Sannolikt menas med detta att det är 50 år sedan grundandet av Felibreförbundet.

1905

Förslagslistan omfattar i förlagan 4 handskrivna sidor och avslutas med samma typ av översikt som föregående år. Utlåtandet omfattar 26 maskinskrivna sidor. Härtill kommer ett dokument omfattande 11 maskinskrivna sidor med två särskilda yttranden "med

anledning af Svenska Akademiens Nobelkommittés förslag till Nobelpris i litteratur år 1905". Det ena är av Tegnér, omfattar 10 sidor och är daterat oktober 1905, således *efter* utlåtandet, som är daterat 26 september. Det andra härrör från Melin, omfattar 1 sida och är daterat 24 augusti, alltså en månad *före* utlåtandet. Dessutom föreligger ett yttrande av Hildebrand, som omfattar 3 maskinskrivna sidor och är daterat redan den 13 maj.

82 *A. Bernardakis*: Förslagsställaren är kandidatens bror.
83 *G. Sweven*: Det visar sig vid närmare undersökning att Nobelkommittén här har blivit vilseledd: "Godfrey Sweven" är nämligen pseudonym för förslagsställaren John Macmillan Brown.
84 *tomerna*: 'volymerna'.
86 *propagation*: 'fortplantning'.
87 *perdurerande*: 'bestående'.
91 *autopsi*: Det att ha sett något med egna ögon.
93 *Ändtligen*: 'Slutligen'.
95 *bär afvog sköld mot*: 'landsförrädiskt strider mot'.
97 *zaporogen*: Zaporoger var kosacker som ursprungligen bodde vid nedre Dnepr och som 1648–54 gjorde uppror mot Polen.
100 *arbiter elegantiæ*: (lat.) 'smakdomaren'.
Stoas sträfva moralister: Anhängarna av den stoiska filosofskolan.
101 *trots någon*: 'någon' (med bibetydelse av 'det må vara vem som helst').
102 *Samogitierna*: Krigare från Samogitien, ett landskap vid Litauens östersjökust.
pamp: 'svärd'.
104 *oberättigade kritiker*: Det senare ordet är plural av *kritik*, inte av *kritiker*.
105 *Le Petit Journal*: Fransk dagstidning, grundad 1863.
106 *polackar*: En visserligen ovanlig men i äldre tid förekommande pluralform av *polack* (i denna betydelse).
106 f *har den så mycket mer vitsord*: 'har den desto större auktoritet'.
109 Det grekiska citatet (*Antigone*, v. 523) lyder i Hjalmar Gullbergs översättning: 'Jag föddes ej att dela hat men kärlek'.
113 *in medias res*: (lat.) 'rakt in i handlingen'.

Förslagslistan omfattar i förlagan 4 handskrivna sidor och utlåtandet 22 maskinskrivna sidor. Från och med detta år upphör översikterna över förslagsställare och föreslagna uppdelade efter nationalitet.

119 *hafva detta år förslag inkommit*: Man hade väntat sig en sifferuppgift före ordet *förslag*, i varje fall om antalet godkända förslag hade skilt sig från antalet godkända kandidater (vilket mycket väl kan inträffa: ett förslag kan ju innebära delning mellan två kandidater). Men nu råkar dessa antal vara identiska (21 st.), och här föreligger sannolikt ett redigeringstekniskt missöde.

124 *den Catilinariska sammansvärjningen*: Sammansvärjning i Rom år 63 f.Kr. av missnöjda och desperata personer ur alla samhällslager under ledning av Lucius Sergius Catilina.

125 *carbonaro*: Se komm. till s. 30.

maremman: Sumpmark på Italiens västkust.

arkonter: De högsta ämbetsmännen i vissa grekiska stadsstater under antiken; mest kända är arkonterna i Athen.

konsuler: De högsta ämbetsmännen i det antika Rom, två till antalet och tillsatta på ett år.

tribuner: Höga ämbetsmän i det antika Rom. Här avses kanske snarast de s.k. folktribunerna, som företrädde de breda lagrens intressen.

126 *San Miniato*: Kyrka i staden Florens men även stad i provinsen Florens (med bl.a. gymnasium).

kasserades: 'upphävdes', 'förklarades ogiltig'.

motgångarna vid Aspromonte och Mentana: Vid Aspromonte, ett bergmassiv vid Kalabriens sydspets, sårades och tillfångatogs Garibaldi 1862, och vid Mentana, en ort strax norr om Rom, led han nederlag mot franska och påvliga trupper 1867.

festina lente: (lat.) 'skynda långsamt'.

Diana Trivia: Gudinnan Diana (Artemis) dyrkad vid vägkorsningar (eg. trevägskäl).

ultramontanismen: Se komm. till s. 45.

127 *trecento*: (it.) 'trettonhundratalet'.

128 *öfversatt på svenska af E. Fredin*: I boken *Skilda Stämmor. Efterbildningar från moderne diktare*, Stockholm 1884.

Kastalia: Källa i Delfi.
skalkas: 'skämtar gäckande'.
länkar: 'styr'.
char: 'vagn'.
Kronions: Kronion ('sonen av Kronos') var ett annat namn på Zeus.

129 *den olycklige kejsar Maximilian* etc.: Ursprungligen ärkehertig av Österrike valdes Maximilian till mexikansk kejsare 1863, försökte genomföra reformer i landet men skaffade sig därigenom fiender. I det inbördeskrig som följde kom han i fiendernas händer 1867, ställdes inför krigsrätt, dömdes till döden och arkebuserades.
kejsarinnan Elisabets olycksöde: Elisabet, som var förmäld med kejsar Frans Josef av Österrike, blev mördad 1898.

131 *romancero*: Samling lyriskt berättande folkdikter.
Johannas, vansinnig drottnings: Syftar på Johanna den vansinniga (1479–1555), spansk drottning.

132 *canzonen, sirventesen och pastorellen*: Canzon är en diktform med 5 eller flera strofer + slutstrof som härstammar från den medeltida provensalska lyriken. Sirventes är en provensalsk tillfällighetsdikt med 5–7 strofer. Pastorelle är en fornfransk växelsång sjungen av herdar och herdinnor.

1907

Förslagslistan omfattar i förlagan 3 och utlåtandet 10 maskinskrivna sidor.

141 "*änkan i Windsor*": Drottning Victoria.
142 *chela*: Ett hindi-ord med betydelsen 'tjänare'.
143 *drottningens jubileum*: Drottning Victorias 60-årsjubileum som regent 1897.

1908

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 22 maskinskrivna sidor. Härtill kommer ytterligare tre dokument, samtliga maskinskrivna: ett särskilt yttrande av Melin (5 sidor), ett genmäle till detta av Wirsén (4 sidor) och ett särskilt yttrande av Tegnér (6 sidor).

151 *öfversatts af en svensk tänkare*: Vitalis Norström.
förflacka: 'förytliga'.
152 *presidenten Forssell:* Akademiens tidigare ledamot Hans Forssell hade varit president i Kammarkollegium.
153 *två ledamöter*: Hildebrand och Wirsén.
Två andra af kommitténs medlemmar: Melin och Tegnér.
tre bland Svenska Akademiens ledamöter: Annerstedt, Billing och Rudin.
155 *florilegium*: 'axplock'.
156 *bisittare*: 'kolleger'.
genom att förära henne den stora guldmedalj etc.: Svenska Akademiens stora pris, som Selma Lagerlöf hade fått 1904.
afbidan: 'avvaktan'.
159 *intransigente*: 'kompromisslöse'.
160 *riktat*: 'berikat'.
162 *Armadan*: Den spanska armadan (1588), anspelning på dikten "The Armada" i *Poems and Ballads*, 3 (1899).
Kolonos' skogssnår: Kolonos var en kulle utanför Athen, där enligt sagan Oidipus' grav ligger och där Sofokles' drama *Oidipus på Kolonos* utspelar sig.
asphodelosblomstren: Asphodelos är en liljeväxt som i antiken ansågs växa på de ängar i underjorden där de avlidnas själar uppehöll sig.
opportunitetsskäl: 'lämplighetsskäl'.
163 *uppkallad*: 'uppfordrad', 'manad'.
En regel smaken har etc.: Citat ur Tegnérs versifierade svar på P. D. A. Atterboms inträdestal i Svenska Akademien den 29 maj 1840.
Taylors pris: Pris utdelat av Taylor Institution vid Oxford University, ett institut för studiet av moderna språk tillkommet genom donation av arkitekten Sir Robert Taylor (1714–88).
165 *Libitina*: I romersk mytologi vanligen uppfattad som identisk med Venus som döds- och begravningsgudinna.
Priapus: I grekisk mytologi alstringskraftens gud *(Priapos)*, en personifikation av den manliga könsdriften.
166 *alexandrinism*: Se komm. till s. 53.
neopaganism: 'nyhedendom'.
169 *pars pro toto*: (lat.) 'delen i stället för det hela'.
"*Monthyonskt dygdepris*": Det montyonska dygdepriset instiftades 1783 av Antoine Jean Baptiste Robert Auget, baron

de Montyon (1733–1820), och var avsett att årligen utdelas av Franska Akademien som belöning för en dygdig handling utförd av en obemedlad fransman.

170 *persifleringar*: 'förhånanden'.

172 *blasfemer*: 'hädelser'.

1909

Förslagslistan omfattar i förlagan 3 handskrivna och utlåtandet 33 maskinskrivna sidor. I det senare dokumentet är datum och underskrifter tillskrivna för hand (med en och samma handstil). Härtill kommer ett särskilt yttrande av Melin på 1 maskinskriven sida.

177 *№ 5. Émile Verhaeren*: Uppgift om förslagsställare saknas alltså i förlagan.

180 *sju af Akademiens ledamöter*: Billing, Annerstedt, Hjärne, Norström, Rudin, Gellerstedt och Melin.

181 *genom sin stora guldmedalj*: Se komm. till s. 156.

riktat: 'berikat'.

182 *manliga uttalanden i Dreyfus-saken*: Anatole France hade tagit parti för dem som krävde en revision av Dreyfusprocessen.

183 *en bland Svenska Akademiens ledamöter*: Rudin, 1902.

184 *egendomlig*: 'originell'.

187 *oljeslageri*: Industriell anläggning för framställning av olja ur oljehaltiga frön.

ultramontanismen: Se komm. till s. 45.

under hvälfvande år: 'under årens lopp'.

188 *egendomlig*: 'originell'.

agio: Skillnad mellan kursvärde och (lägre) nominellt värde (hos t.ex. värdepapper).

189 "*pelasgiskt*": Anspelning på pelasgerna, en äldre, före grekerna i Grekland bosatt befolkning, ansedd som kännetecknad mer av styrka och omedelbarhet än av den höga kulturella nivå som man brukar tillskriva grekerna.

190 *Flanderns seger [...] vid Courtray*: Vid denna stad i Västflandern stod 1302 ett slag varigenom Flandern, som av Filip lagts under den franska kronan, återfick sitt oberoende.

gueusernas kamp: Gueuserna var en sammanslutning av nederländska adelsmän som var i opposition mot det spanska herraväldet.

191 *teism*: Tro på en personlig gud, skild från världen men verksam i den.
192 *vederfående*: 'tillfrisknande'.
193 *Geijers bekanta ord* etc.: I dikten "Odalbonden" (1811).
intelligibla: 'som endast kan begripas av tänkandet'.
194 "*esse apibus partem divinae mentis*": 'att det hos bina finnes en fläkt av gudomens ande'. Citat ur Vergilius' lärodikt *Georgica* (IV:218), med hänsyftning på ett berömt och omdiskuterat avsnitt om bina, som upptar större delen av fjärde boken.
195 "*I många former trifs det sköna.*": Citat från Tegnérs dikt "Till Leopold" (i *Axel*, 1822).
196 "*varg i veum*": 'fredlös'.
197 *tillförene*: 'tidigare'.
198 "*vida kring den örnen flög*": Citat ut Tegnérs *Axel* (v. 31).
En af Sveriges störste historieskrifvare: Det kan här knappast vara fråga om någon annan än Wirséns akademikollega Carl Gustaf Malmström.
199 *Den, som dagens hjältar* etc.: Citat från dikten "Den försynte", i *Sånger* (1861–1877).
Zart Gedicht etc.: Citat från Goethes "Sprichwörtlich", i *Gedichte* 2 (1812–14).
201 *polygraf*: 'mångskrivare'.
Nuova Antologia: Italiensk tidskrift för litteratur, konst och populär vetenskap, grundad 1866.
202 *positivt*: 'avgjort', 'säkert'.
203 *we are such stuff* etc.: Citat från *Stormen*, akt IV, scen 1.

1910

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 sidor. Utlåtandet omfattar 21 sidor; dokumentet är varken daterat eller undertecknat.

211 *då för två år sedan detta tillerkändes en filosof*: Rudolf Eucken.
217 *Han är en Proteus*: Proteus var i grekisk mytologi en havsgudomlighet som kunde anta olika skepnader.
218 *den Ronsardska perioden*: 1500-talets mitt, plejaddiktarnas tid, med Pierre de Ronsard (1524–85) som främsta namn.
prerafaeliterna: Engelsk konstnärsgrupp (bildad 1848), vars medlemmar anknöt till det italienska måleriet före Rafael.

219 *bibliognost*: 'bokkännare'.
222 *vindicerar*: 'hävdar'.
223 *Antinous-motivets*: Antinous, en skön yngling som var kejsar Hadrianus' älskling, sägs ha frivilligt kastat sig i Nilen för att genom sin död förlänga kejsarens liv.
224 *böja sig för tidens Baal*: Baal var en kananeisk och fenicisk fruktbarhetsgud. Här anspelas på det bibliska uttrycket *böja knä inför Baal* (Romarbrevet 11:4, jfr Första Konungaboken 19:18), använt för att ange undfallenhet inför makthavare.

1911

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 sidor; förslaget nr 25, Anatole France, är tillagt i efterhand med blyerts och saknar uppgift om förslagsställare. Utlåtandet omfattar 23 sidor; dokumentet är varken daterat eller undertecknat.

230 *möjligen (?)*: I maskinskriften står *sannolikt*, som sedan strukits över med bläck och ersatts med den nuvarande lydelsen.
232 *tomerna*: 'volymerna'.
233 *sannskyldige*: 'verklige', 'äkta'.
234 *steirisk*: 'i Steiermark'.
235 *ultramontanernas*: Se komm. till s. 45.
236 *Grillparzerpriset*: Pris instiftat av Franz Grillparzer (österrikisk skald, 1791–1872), utdelat vart tredje år för det förnämsta tyska skådespelet.
237 *Fabian Society*: Socialistiskt sällskap bildat i London 1884.
238 *pauperismens*: 'den utbredda svåra fattigdomens'.
formligen: 'formellt'.
239 *uppränningen*: 'planen', här kanske snarast 'handlingen'.
241 *bröderna Brandes*: Georg Brandes och hans bror Edvard (publicist, politiker och författare, 1847–1931).
243 *condottieren*: 'kondottiären', 'legotruppsanföraren'.
244 *we are such stuff* etc.: Citat från *Stormen*, akt IV, scen 1. De föregående sex raderna och detta citat innebär en "återanvändning" av ett mindre parti ur 1909 års utlåtande (se s. 203).
245 *Dödens mysteriösa* etc.: Texten härifrån och fram t.o.m. Vergiliuscitatet strax nedanför mitten på s. 247 innebär en

"återanvändning" av ett större parti ur 1909 års utlåtande (se s. 192–194).

vederfående: 'tillfrisknande'.

246 *Geijers bekanta ord* etc.: I dikten "Odalbonden" (1811).

intelligibla: 'som endast kan begripas av tänkandet'.

247 *Vergilii ord [...] "esse apibus partem divinae mentis"*: Se komm. till s. 194.

248 *Såsom i ett föregående utlåtande* etc.: 1910 års utlåtande, se s. 221.

1912

Förslagslistan omfattar i förlagan 3 och utlåtandet 36 sidor. Härtill kommer ett särskilt yttrande av Hildebrand angående Emil Frida, omfattande 4 sidor i originalhandskrift.

254 *32 kandidater anmälda*: Denna siffra är riktig endast om man räknar Spitteler två gånger (nr 22 och nr 30). I själva verket omfattar förslagslistan 31 olika namn; när sedan de två avlidna kandidaterna dras ifrån, återstår 29. Trots detta ser matematiken ut att stämma i följande stycke i texten, där antalet namn verkligen är 30. Felet består här i att det bland de nytillkomna "återstående tio" nämns en person som inte återfinns på förslagslistan: den engelske bibliografen och Shakespeareforskaren William Jaggard.

255 *Herrnhut*: Stad i Sachsen, centrum för Evangeliska brödraförsamlingen, med teologiskt seminarium och andra uppfostringsinrättningar.

256 *'en fattig man som Hamlet'*: Citat ur Shakespeares *Hamlet*, akt I, scen 5, i Hagbergs översättning: "och vad en man så arm som Hamlet är / Kan göra att sin vänskap er betyga, / God vilja skall ej fela."

Den kulan visste icke hvar den tog: Anspelning på Sandels' ord om Sven Dufva i Runebergs dikt med samma namn i *Fänrik Ståls sägner*.

258 *billigtvis*: 'rimligtvis'.

261 *sändning*: 'uppdrag'.

264 *käril*: eg. 'kärl', här 'föremål'.

265 *begabbade*: 'hånade'.

stjuffadern: Äldre form för *styvfadern*.

270 *vårlossningen*: 'snösmältningen'.
274 *tillbakasattes*: 'försummades'.
egendomligt: 'speciellt'.
275 *kruttorn*: Torn avsett för förvaring av krut.
280 *kejsarprinsens*: Syftar på Napoleon ("IV"), fransk tronpretendent (1856–79), son till Napoleon III.
282 *1904. Detta års Nobelkommitté* etc.: Se s. 67 f.

1913

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 23 sidor. Härtill kommer ett särskilt yttrande av Heidenstam angående Tagore på 2 sidor.

288 *egendomliga*: 'originella'.
291 *anstöt*: 'impuls'.
inkast: 'anmärkningar'.
292 *undersamt*: 'förunderligt'.
293 *teism*: Tro på en personlig gud, skild från världen men verksam i den.
296 *vedersaka*: 'förneka'.
299 *bestickande*: 'förledande'.
300 *det stora monarkiska seklets*: Avser 1600-talet, dvs. det århundrade som kännetecknades av kungligt envälde.
302 *ägnar*: 'anstår'.
inkast: 'invändningar'.
303 *galvanisera*: 'återuppväcka'.

1914

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 15 sidor.

311 *med vissa testators arfvingar* etc.: Vissa av Alfred Nobels arvingar hade klandrat hans testamente, men så småningom nådde man fram till en förlikning.
319 *starkt i fråga till ärkebiskop Söderbloms efterträdare i Leipzig*: Nathan Söderblom var 1912–14 professor i religionshistoria i Leipzig.

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 25 sidor. Härtill kommer ett utdrag ur Nobelkommitténs protokoll den 21 oktober 1915 (1 sida) och ett yttrande till samma protokoll av Per Hallström angående Galdós (7 sidor).

323 *lända själfva saken till fromma*: 'gagna själva saken'.
omsikt: 'omsorg'.
325 *af konsiderationer för*: 'av hänsyn till'.
326 *arbeta mig in i Merezjkovskijs vidlyftiga skrifter*: Hjärne var mycket intresserad av frågor rörande Ryssland och Fjärran Östern och hade även lärt sig ryska.
329 *ögonskenliga*: 'tydliga', 'uppenbara'.
330 *anläggningens*: 'dispositionens'.
utkastad: 'skisserad'.
332 *servilismen*: 'den servila inställningen', 'kryperiet'.
skrupenser: 'klander', 'ovett'.
militarisme à rebours: (fra.) 'omvänd (bakvänd) militarism'.
333 *t.ex. mot kejsaren* etc.: Wilhelm II:s litterära och musikaliska intressen hade bl.a. resulterat i en "Sang an Ägir". Ægir var i fornnordisk mytologi en jätte som bodde långt ute i havet och var make till Ran, havets gudinna.
vedernamnet: 'pseudonymen'.
334 *nitälskan*: 'starkt engagemang'.
arrivisternas: 'uppkomlingarnas'.
337 *snilleflykt*: Det att snillet höjer sig över eller avlägsnar sig från de vanliga banorna eller sfärerna.
339 *1868 års revolution*: En militärrevolt mot dynastin i Spanien, varigenom drottning Isabella störtades och tvingades lämna landet.
där de revolutionäre samlades 1820: Syftar på en resning i Cádiz under Ferdinand VII:s regering.
340 *karlistkriget*: Utkämpades 1833–1840 mellan anhängare till tronföljaren Don Carlos (karlisterna) och anhängarna till den av änkedrottningen lanserade tronföljaren Isabella.
342 "*ställa problemer under debatt*": Anspelning på Georg Brandes' syn på litteraturens uppgift.
345 *vidlådt*: 'varit förenad med', 'kännetecknat'.
346 *hyperboliska*: 'överdrivna'.

348 *befrielsekriget:* Kriget 1808–14 mot fransmännen under Joseph Bonaparte, varigenom Ferdinand VII kunde återta sin tron.

1916

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 sidor; förslaget nr 29, Émile Verhaeren, är tillagt i efterhand med blyerts och saknar uppgift om förslagsställare. Utlåtandet omfattar 25 sidor.

354 *med undantag af dem bland Akademiens egna ledamöter* etc.: Detta år nominerades alltså inte mindre än fyra ledamöter: Hallström (nr 12), Heidenstam (nr 13), Schück (nr 16) och Karlfeldt (nr 22). Den inställning som Hjärne här ger uttryck för kom att utvecklas till praxis: Akademiens egna ledamöter blir inte föremål för bedömning i vare sig sakkunnig- eller kommittéutlåtanden.

355 *åtkomsthandlingen till Nobelpriset*: 'det dokument varigenom Nobelpriset förvärvas'.

358 *apologetiska*: 'trosförsvarande'.

taga kännedom [...] i original: Hjärne, som kunde ryska (se komm. till sid. 326), vågade sig tydligen också på att bedöma kandidater som skrev på andra slaviska språk.

359 *lingvistiska partikularism*: 'språkliga lokalpatriotism'. Garborg skrev de flesta av sina verk på nynorska och översatte även verk ur världslitteraturen till nynorska.

360 *editiones principes*: plur. av *editio princeps* (lat.) 'förstautgåva', i regel beteckning på den första tryckta utgåvan av en text från den klassiska forntiden.

en yngre svensk indolog: Det är svårt att med säkerhet ange vem som avses här. Enligt uppgift från professor em. Siegfried Lienhard finns bland de yngre svenska indologer som sysslade med Pali i början av 1900-talet högst två namn som skulle kunna komma i fråga. Det troligaste är att den som åsyftas är Helmer Smith (1882–1956), men alternativet Jarl Charpentier (1886–1935) kan inte uteslutas.

362 *det segersälla Tysklands [...] det slagna Danmark*: Efter dansk-tyska kriget 1864, varigenom Danmark förlorade Slesvig-Holstein.

363 *genetiska*: 'som avser uppkomst och utveckling'.

366 *ögonskenlig*: 'tydlig'.
367 *"Barsel-Grød"*: 'barnsängsgröt', gröt som grannkvinnor och väninnor kommer med till en nybliven moder.
kyrkogång: Akt varigenom den nyblivna modern återupptas i den gudstjänstfirande församlingen.
digressioner: 'utvikningar'.
landtgrefve Filips bekanta tvegifte: Lantgreve Filip av Hessen (1504–67) lät med sin gemål Kristinas samtycke och med Luthers gillande 1540 viga sig med Margareta av Saale.
370 *dogmatisk*: 'kategoriskt faktaförmedlande' (med åsidosättande av elevernas förmåga till reflexion eller självverksamhet).

1917

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 21 sidor.

379 *aktas:* 'anses'.
383 *sannskyldig*: 'verklig', 'egentlig'.
386 *jutländsk*: 'jylländsk'.
geheimerådinna: Hustru till ett geheimeråd, dvs. en ledamot av rådskonseljen i en stat.
387 *underhafvande*: 'underlydande', dvs. godsets anställda.
skalmeja: Ett folkligt träblåsinstrument.
388 *reklamjakter*: ung. 'publicitetsjäkt'.
Hauptmanns "Der Narr in Christo": Se s. 259 ff.
391 *den attiska tragedien*: Främst representerad av namnen Aischylos, Sofokles och Euripides.
393 *brahmanske*: 'som tillhör prästkasten'.
394 *ett religionshistoriskt motiv* etc.: Anspelar väl bl.a. på Frazers *The Golden Bough* (1890).

1918

Förslagslistan omfattar i förlagan 2 och utlåtandet 3 sidor.

400 *afbida*: 'avvakta'.
401 *vidlåder*: 'kännetecknar'.

1919

Förslagslistan omfattar i förlagan 1 sida, varav nedre delen är bortklippt. Namnet J. Thiis under förslag nr 7 är tillagt för hand, liksom också förslagen nr 11 Ebenezer Howard och 12 Guimerà, det sista utan angivande av förslagsställare. Utlåtandet omfattar 11 sidor.

406 *tillfyllestgörande*: 'tillräckliga'.
407 *sannskyldiga*: 'verkliga', 'egentliga'.
408 *afbida*: 'avvakta'.
lifvet i fabriksstaden Lodz: I romanen *Det förlovade landet* (1889).
409 *Chelm*: Stad och guvernement i Polen.
polska republikens undergång: Syftar på Polens första delning (1772).
den svenska öfversättning af boken etc.: Av Ellen Wester (1–4, 1920–24).
Mickiewicz' [...] adelsepos: Syftar på *Pan Tadeusz* ("Herr Tadeusz"), 1834.
412 *inkast*: 'anmärkningar'.

1920

Förslagslistan, som i förlagan omfattar 1 sida, föreligger i handskrift på gult linjerat papper; den avviker från det normala också därigenom att inga förslagsställare nämns. Utlåtandet omfattar 11 sidor; härtill kommer ett särskilt yttrande av Schück på 7 sidor.

419 *behjärta*: 'beakta', 'besinna'.
420 *oväld*: 'opartiskhet'.
422 *vidlåda*: 'kännetecknar'.
423 *spleen*: 'svårmod'.
deus ex machina: (lat.) eg. 'en gud ur (teater)maskinen', dvs. en plötsligt uppdykande faktor vars ingripande får avgörande betydelse.
Romain Rollands revolutionsdramer: En dramacykel med motiv från franska revolutionen, bl.a. *Danton* (1901) och *Le 14 juillet* (1902).
424 *tilldelat två danskar detta pris*: Henrik Pontoppidan och Karl Gjellerup.

427 *Privatdozenten*: Den tyska termen *Privatdozent* motsvaras ungefär av den svenska *docent*.

428 *hans stora monografi öfver Shakespeare, som jag tror mig något kunna bedöma*: Schück hade ganska nyligen utgivit ett liknande arbete: *Shakspere och hans tid* (1–2, 1916).

430 *förevitat dem*: 'beskyllt dem för'.

Litteratur

Espmark, Kjell: *Det litterära Nobelpriset. Principer och värderingar bakom besluten.* (Svenska Akademiens Handlingar från år 1986. 7.) Stockholm 1986.

Espmark, Kjell: *Litteraturpriset. Hundra år med Nobels uppdrag.* Stockholm 2001.

Grundstadgar för Nobelstiftelsen. Gifna Stockholms Slott den 29 juni 1900. Stockholm 1900.

Nobelprisen 50 år. Forskare, diktare, fredskämpar. Utgiven av Nobelstiftelsen under medverkan av Henrik Schück m.fl. Stockholm 1950.

Nobelstiftelsens kalender 1902. Stockholm 1902.

Schück, Henrik: *Anteckningar till Svenska Akademiens historia 1883–1912.* Utgivna av Bo Svensén. I–V. Stockholm 1999.

Segerstedt, Torgny: *Svenska Akademien i sin samtid. En idéhistorisk studie.* III. 1886–1936. (Svenska Akademiens Handlingar från år 1986. 3:2.) Stockholm 1992.

Personregister

Aakjær, Jeppe (dansk förf., 1866–1930) 376, 378
Aars, Kristian Birch-Reichenwald (norsk filosof, 1868–1917) 7, 19, 251
Abbott, Wilbur Cortez (amerikansk historiker, 1869–1947) 415, 418 ff
Acton, John Emerich Edward Dalberg (*Lord Acton*; engelsk historiker, 1834–1902) 37
Agnon, Samuel Joseph (israelisk förf., 1888–1970; Nobelpristagare i litteratur 1966 tills. m. Nelly Sachs) XXIV
Ahnlund, Nils (historiker, 1889–1957; professor i Stockholm 1928–55; invald i Svenska Akademien 1941) XVI, XXIII
Aho, Juhani (finländsk förf., 1861–1921) XXXVI, 18, 25 f, 208, 213 f, 228, 230, 252, 254, 287, 308, 319, 322, 353, 358, 376, 378, 397, 401, 403, 405, 415, 421
Aischylos (grekisk tragediförf., ca 525–456 f.Kr.) 45, 57, 159
Alas, Leopoldo (spansk förf., 1852–1901) 338
Alexander VI (*Rodrigo Borgia*, 1431–1503; påve från 1492) 173
Alkaios (grekisk skald, 600-talet f.Kr.) 128
Altamira y Crevea, Rafael (spansk historiker, 1866–1951) 227, 231 f, 251, 254, 338
Amicis, Edmondo de (italiensk förf., 1846–1908) 148, 149
Anakreon (grekisk skald, 500-talet f.Kr.) 100
Andersen, Hans Christian (dansk förf., 1805–75) 428
Andersen, Vilhelm (dansk litteraturhistoriker, 1864–1953) 228, 352, 377, 380, 382 f, 385, 389 f, 390
Andræ, Tor (religionshistoriker, 1885–1947; professor i Stockholm 1927–29 o. i Uppsala 1929–36, från 1936 biskop i Linköping; invald i Svenska Akademien 1932) XVI, XXXI
Angelico (*Fra Angelico*; italiensk målare, ca 1400–1455) 42, 46, 59
Annerstedt, Claes (historiker o. biblioteksman, 1839–1927; bibliotekarie vid Uppsala univ.bibl. 1883–1904; invald i Svenska Akademien 1901) XXII, 147, 178
Annunzio, Gabriele d' (italiensk förf., 1863–1938) 167
Apollonia (helgon, d. ca 248) 101
Appel, Carl (tysk romanist, 1857–1934) 5

Apulejus, Lucius (romersk förf., f. ca 125 e.Kr.) 217
Aretino, Pietro (italiensk förf., 1492–1556) 407
Ariosto, Ludovico (italiensk förf., 1474–1533) 426
Aristofanes (grekisk komediförf., ca 450–ca 385 f.Kr.) 140, 149
Arnold, Edwin (engelsk journalist o. förf., 1832–1904) 42, 63
Artevelde, Jacques d' (flandrisk folkledare, ca 1290–1345) 190
Asbjørnsen, Peter Christen (norsk förf., 1812–85) 54
Atterbom, Per Daniel Amadeus (förf. o. litteraturhistoriker, 1790–1855; professor i estetik i Uppsala från 1835; invald i Svenska Akademien 1839) 181
Aubanel, Théodore (provensalsk diktare, 1829–86) 77
Aubert, Andreas (norsk konsthistoriker, 1851–1913) 81
Augustus (romersk kejsare, 63 f.Kr.–14 e.Kr.) 394
Avebury, John Lubbock Lord (engelsk naturforskare, 1834–1913) 60, 82, 116, 286, 288
Avenarius, Ferdinand (tysk förf., 1856–1923) 322, 323, 326 f

Bacchelli, Riccardo (italiensk förf., 1891–1985) XXII
Baggesen, Jens (dansk förf., 1764–1826) 390
Baist, Gottfried (tysk romanist, 1853–1920) 5
Balzac, Honoré de (fransk förf., 1799–1850) 303, 341
Balzani, Ugo (italiensk historiker, 1847–1916) 116
Bang, Anton Christian (norsk präst o. kyrkohistoriker, 1840–1913) 81, 116
Barrière, Marcel (fransk förf., 1860–1954) 18, 24
Baudelaire, Charles (fransk förf., 1821–67) 48, 133, 159
Baudouin de Courtenay, Jan (polsk språkman, 1845–1929) 81
Baumgartner, Alexander (schweizisk litteraturhistoriker, 1841–1910) 4, 8 f, 17, 22, 42, 44
Bayersdorfer, Adolf (tysk konsthistoriker, 1842–1901) 200
Bazalgette, Léon (fransk kritiker o. översättare, 1873–1928) 189
Bazin, René (fransk förf., 1853–1932) 82, 116, 137, 178, 227, 307, 308, 316, 322, 324
Bebel, August (tysk politiker, 1840–1913) 28
Beddard, Frank E. (engelsk förf., 1858–1925) 82
Beethoven, Ludwig van (tysk tonsättare, 1770–1827) 327, 329
Béhaine, René (fransk förf., 1880–1966) XXXI
Bellamy, Edward (amerikansk romanförf. o. social utopist, 1850–98) 86
Benavente, Jacinto (spansk förf., 1866–1954; Nobelpristagare i litteratur 1922) XXX, XXXVII

Benedikt XIII (påve 1394–1417) 75
Benignus, Wilhelm (tysk-amerikansk förf., 1861–1930) 207, 220
Benndorff, Otto (tysk arkeolog, 1838–1907) 117
Bennett, Arnold (engelsk förf., 1867–1931) XXXVIII
Benoist, Antoine (fransk litteraturhistoriker, 1846–?) 6
Benot, Eduardo (spansk förf., 1822–1907) 137, 138
Berg, Ruben G:son (litteratur- o. språkforskare, 1876–1948) 352, 376
Bergman, Bo (förf., 1869–1967; invald i Svenska Akademien 1925) XXIII
Bergson, Henri (fransk filosof, 1859–1941; Nobelpristagare i litteratur 1927) XXI, XXIII, XXXIII, XXXVI, XLI, 252, 254, 286, 295, 307, 317, 322, 324, 397, 399
Bergstedt, Carl Fredrik (publicist, skriftställare, politiker, 1817–1903) 34
Bernardakis, Athanasios (grekisk förf., 1844–1912; bror till Dimitrios B.) 61, 82
Bernardakis, Dimitrios (grekisk förf., 1834–1907) 61, 67, 82, 84
Bernhard av Clairvaux (fransk mystiker, helgon, 1090–1153) 295
Bernhardt, Sarah (fransk skådespelerska, 1844–1923) 48
Berthelot, Marcellin (fransk kemist, 1827–1907) 3, 15, 39, 60, 81
Bertuch, August (Mistralöversättare, 1838–?) 5
Bever, Adolphe van (fransk skriftställare, 1871–1927) 242
Bewer, Max (tysk förf. o. publicist, 1861–1921) 117, 121 f
Bildt, Carl (diplomat, förf., 1850–1931; envoyé i Rom 1889–1902 o. 1905–20; invald i Svenska Akademien 1901) XXII, XXIII, XXV, 4, 16, 40, 81, 116, 135, 156, 178, 208, 227, 307, 321, 375, 397, 403
Billing, Gottfrid (biskop, politiker, 1841–1925; biskop i Lund från 1898; invald i Svenska Akademien 1900) XXII, XXV, 136, 147, 178, 403
Birgitta (helgon, 1302/3–73) 198
Bismarck, Otto von (tysk statsman, 1815–98) 121
Björkman, Göran (ämbetsman, översättare, 1860–1923; specialist på romansk litteratur, särskilt spansk o. portugisisk lyrik, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1901–13) XII, XV, 378
Bjørnson, Bjørnstjerne (norsk förf. o. samhällsdebattör, 1832–1910; Nobelpristagare i litteratur 1903) XXXIV, 7, 19, 31 f, 42, 43, 53 ff, 57, 156
Bobadilla, Emilio (kubansk förf. o. kritiker, 1868–1921) 338
Bock, Adèle de (mor till É. Verhaeren) 186

Boëthius, Simon J. (statsvetare, historiker o. politiker, 1850–1924; skytteansk professor i Uppsala från 1901) 228
Boissier, Gaston (fransk klassisk filolog, 1823–1908) XXXV, 4, 13, 116, 124
Bojer, Johan (norsk förf., 1872–1959) 376, 378
Bonança, João (portugisisk förf., 1836–1924) 135, 138
Bonde, Carl Carlsson (hovman o. politiker, 1850–1913) 179
Bonifatius IX (påve 1389–1404) 75
Bonnaviat, P. L. (fransk estetiker o. litteraturhistoriker) 4
Booth, William (engelsk väckelsepredikant o. socialreformator, 1829–1912; Frälsningsarméns upphovsman) 118
Borchling, Conrad (tysk språkforskare, 1872–1946) 352
Borden, Caroline (syster till Borden P. Bowne) 115
Borgeaud, Charles (schweizisk historiker o. jurist, 1861–1940) 69
Borgia, Cesare (1475?–1507; son till påven Alexander VI) 173
Bornier, Henri de (fransk förf., 1825–1901) 4
Bosanquet, Bernard (engelsk filosof, 1848–1923) 23, 24
Boselli, Paolo (italiensk politiker, 1838–1932) 117, 137, 177
Bossuet, Jacques Bénigne (fransk teolog o. vältalare, 1627–1704) 300
Boström, Christopher Jacob (filosof, 1797–1866; professor i Uppsala 1842–63) 33, 232
Bourget, Paul (fransk förf., 1852–1935) XXXVI, 4, 13, 137, 140, 178, 182 f, 308, 316, 322, 324
Boutroux, Émile (fransk religionsfilosof, 1845–1921) 286, 298, 302
Bouvier, Bernard (schweizisk litteraturhistoriker, 1861–1941) 177
Bowne, Borden Parker (amerikansk filosof, 1847–1910) 115, 119 f, 136, 138, 177, 182
Braga, Theophilo (portugisisk litteraturhistoriker, filosof o. politiker, 1843–1924) 135
Brahe, Tycho (dansk astronom, 1546–1601) 364, 368 f
Brandes, Edvard (dansk publicist, politiker o. förf., 1847–1931; bror till Georg B.) 241
Brandes, Georg (dansk kritiker o. litteraturhistoriker, 1842–1927) XXI, XXIII, XXX, 40, 47, 60, 64, 106, 117, 119, 135, 138, 209, 210, 222, 223, 239, 240, 241, 352, 356, 376, 377, 380, 385 f, 390, 391, 397, 399, 415, 423 f, 427 ff
Brandt, M. von (tysk kritiker) 100
Brate, Erik (runolog, språkforskare o. skolman, 1857–1924) 178
Bréal, Michel (fransk språkforskare, 1832–1915) 4, 15
Bremer, Fredrika (förf., 1801–65) 156

Březina, Otokar (tjeckisk förf., 1868–1929) 352, 358, 376, 379, 398, 400, 415, 421, 422
Bridges, Robert (engelsk läkare o. förf., 1844–1930) 208, 217
Brofeldt, Johan, se Aho, Juhani
Brown, John Macmillan (skotsk-nyzeeländsk anglist, 1846–1935) XIX, 83
Browning, Robert (engelsk skald, 1812–89) 25, 162
Bruno, Giordano (italiensk filosof, 1548–1600) 120, 368
Brückner, Alexander (slavist av polsk börd, 1856–1939) 81, 89, 91, 92, 94, 99, 100, 101, 103, 105, 106, 110
Brøchner, Hans (dansk filosof, 1820–75) 232
Brøgger, Anton Wilhelm (norsk arkeolog, 1884–1951) 351, 403
Buck, Pearl (amerikansk förf., 1892–1973; Nobelpristagare i litteratur 1938) XXIII, XXIV, XLII
Buddha (indisk religionsstiftare, ca 560–ca 480 f.Kr.) 359
Buhl, Frants (dansk semitist, 1850–1932) 40
Bull, Olaf (norsk förf., 1883–1933) 376, 378
Bulwer, Edward (engelsk förf. o. politiker, 1803–73) 359
Burckhardt, Jacob (schweizisk kulturhistoriker, 1818–97) 279
Burke, Edmund (engelsk politiker o. skriftställare, 1729–97) 23
Burne-Jones, Edward (engelsk målare, 1833–98) 171
Burns, Robert (skotsk skald, 1759–96) 213
Burton, Richard (amerikansk förf. o. kritiker, 1861–1940) 216
Byron, George Gordon (*Lord B.*, engelsk skald, 1788–1824) 52, 126, 149, 161
Böhmer, Eduard (tysk romanist o. teolog, 1827–1906) 5
Böök, Fredrik (litteraturhistoriker o. kritiker, 1883–1961; invald i Svenska Akademien 1922, ledamot av Nobelkommittén 1929–49) XIV, XXV, XXXII, XXXV, XXXIX

Cabet, Étienne (fransk advokat o. utopist, 1788–1856) 86
Caesar, Gajus Julius (romersk statsman o. fältherre, 100–44 f.Kr.) 35, 124, 424, 427
Calcaño, Julio (venezuelansk förf., 1840–1919) 147, 149 f
Calderón de la Barca, Pedro (spansk dramatiker, 1600–81) 27, 45, 203, 244
Calvin, Jean (fransk-schweizisk reformator, 1509–64) 6, 9
Camões, Luis Vaz de (portugisisk skald, d. 1580) 199
Campanella, Tommaso (italiensk filosof, 1568–1639) 86
Camus, Albert (fransk förf., 1913–60; Nobelpristagare i litteratur 1957) XXIV, XXXIX

Canella y Secades, Fermín (spansk jurist, 1849–1924) 251
Canonico, Tancredi (italiensk politiker o. jurist, 1828–1908) 117, 137
Cánovas del Castillo, Antonio (spansk politiker, 1828–97) 339
Carducci, Giosuè (italiensk förf., 1835–1907; Nobelpristagare i litteratur 1906) XXII, XXVII, XXXVII, 17, 29 f, 37, 39, 44, 45, 81, 84, 85, 112, 116, 119, 125 ff, 134, 153, 162 f, 423
Carracido, se Rodríguez Carracido
Carroll, Mitchell (amerikansk klassisk filolog, 1870–1925) 117
Casado y Salas, Emmanuel (spansk grecist) 15
Catalina y Cobo, Mariano (spansk förf., 1842–1913) 6, 17, 41
Catullus, Gajus Valerius (romersk skald, ca 84–54 f.Kr.) 163
Cederschiöld, Gustaf (språkforskare, 1849–1928; redaktör vid Svenska Akademiens ordboksredaktion 1889–94, professor i nordiska språk i Göteborg 1893–1914) 18, 178
Centerwall, Julius (skolman o. förf., 1844–1923) 67
Cervantes, Miguel de (spansk förf., 1547–1616) 341, 347, 426
Chamberlain, Houston Stewart (tysk förf. av engelsk börd, 1855–1927) 16, 22 f, 41, 117, 119, 120
Chamfort, Nicolas (fransk förf., 1741–94) 300
Chapman, William (kanadensisk förf., 1850–1917) 61, 66 f, 207, 210, 251, 254, 375, 378
Charles Edward (engelsk tronpretendent, 1720–88) 218
Chateaubriand, François-René de (fransk förf., 1768–1848) 187
Chatrian, Alexandre (fransk förf., 1826–90) 341
Chatzidakis, Georgios N. (grekisk språkman, 1848–1941) 136, 251
Cherbuliez, Victor (fransk förf., 1829–99) 68
Chondhury, Raya Yatindra Natt (bengalisk ak.ledamot) 351
Christian IV (dansk kung, 1577–1648) 369
Churchill, Winston (engelsk politiker o. förf., 1874–1965; Nobelpristagare i litteratur 1953) XXIII, XXIV, XXXVI
Cicero, Marcus Tullius (romersk statsman o. förf., 106–43 f.Kr.) 124, 300
Claretie, Jules (fransk förf., teaterledare o. kritiker, 1840–1913) 59
Classen, Otto (tysk förslagsställare) 118
Claudius (*Appius Claudius Caecus*, romersk politiker o. förf., ca 300 f.Kr.) 34
Clédat, Léon (fransk romanist, 1851–1930) 5
Clerc, Michel (fransk historiker, 1857–1931) 4
Cloëtta, Wilhelm (tysk romanist, 1857–1911) 5
Coelho de Carvalho, Joachim (portugisisk förf., 1852–1934) 7

Colles, William Morris (engelsk förf., 1855–1926) 82
Collier, John (engelsk förf.) 116
Collin, Christen (norsk litteraturhistoriker, 1857–1926) 19, 43, 228, 321, 376, 404, 418
Collin, Josef (tysk litteraturhistoriker, 1864–1942) 352
Comara, João da (portugisisk förf., 1852–1907) 7, 10
Commelerán y Gómez, Francisco Andrés (spansk filolog, 1848–1919) 39
Comte, Auguste (fransk filosof, 1798–1857) 289
Congreve, William (engelsk förf., 1670–1729) 163
Constans, Léopold Eugène (fransk romanist, 1845–1916) 5
Copernicus, Nicolaus (polsk astronom, 1473–1543) 368
Coppée, François (fransk förf., 1842–1908) 4, 13, 41, 48 f
Corneille, Pierre (fransk dramatiker, 1606–84) 303
Cornu, Julius (tysk romanist, 1849–1919) 5
Correia de Oliveira, António (portugisisk skald, 1879–1960) XXXVII
Cortázar, Daniel de (spansk matematiker, geolog o. lexikograf, 1845–1927) 41, 62 f, 137
Costa de Beauregard, Charles-Albert-Marie marquis de (fransk politiker o. förf., 1835–1909) 4
Courtney, William Leonard (engelsk förf. o. kritiker, 1850–1928) 242
Crawford, William Henry (amerikansk pedagog, 1855–1944) 115, 136
Croce, Benedetto (italiensk filosof, 1866–1952) XXXIV, XXXIX
Curie, Marie (polsk-fransk fysiker o. kemist, 1867–1934) XXVI

Dahle, Lars (norsk missionsledare, 1843–1925) 15, 60
Dahlgren, Erik W. (biblioteksman, 1848–1934; överbibliotekarie vid Kungliga biblioteket 1903–16, amanuens vid Svenska Akademien 1872–1910, sekreterare i Nobelkommittén 1900–34) XII, XIV, 209, 344, 377
Dahlmann, Friedrich Christoph (tysk historiker o. politiker, 1785–1860) 361
Dahn, Felix (tysk historiker o. förf., 1834–1912) 41, 46
Dal, Leonard (biblioteksman, 1879–1957; chef för Svenska Akademiens Nobelbibliotek 1945–46, sekreterare i Nobelkommittén 1939–46) XIV
Dangin, se Thureau-Dangin
Dante Alighieri (italiensk skald, 1265–1321) 26, 65, 131, 133, 199, 201 f, 426

Danton, Georges Jacques (fransk revolutionär, 1759–94) 48
Darwin, Charles (engelsk naturforskare, 1809–82) 33
Datta, Roby (indisk förf., 1883–1917) 351, 359
Daudet, Alphonse (fransk förf., 1840–97) 75
Davids, Thomas William Rhys (engelsk indolog, 1843–1922) 351, 359, 360
Defoe, Daniel (engelsk förf. o. journalist, 1660–1731) 144, 410
Deledda, Grazia (italiensk förf., 1875–1936; Nobelpristagare i litteratur 1926) XXIII f, XXVI, XXX, 285, 289 ff, 292, 307, 317, 321, 375, 379, 397, 399 f, 415, 423, 431 f
Descartes, René (fransk filosof o. matematiker, 1596–1650) 211
Deschanel, Paul (fransk politiker, 1856–1922) 4, 13
Deussen, Paul (tysk filosof o. indolog, 1845–1919) 393
Dickens, Charles (engelsk förf., 1812–70) 144, 341
Diderot, Denis (fransk filosof o. förf., 1713–84) 23
Dietrichson, Lorentz (norsk konsthistoriker, 1834–1917) 42
Diez, Friedrich (tysk språk- o. litteraturforskare, 1794–1876) 221
Discailles, Ernest (belgisk historiker, 1837–1914) 39, 177
Dixon, W. Macneile (engelsk språkman o. litteraturhistoriker, 1866–1925) 18
Dostojevskij, Fjodor (rysk förf., 1821–81) 318, 400
Doughty, Charles Montague (engelsk förf., 1843–1926) 321, 326, 327
Douglas, Robert Langton (engelsk konstskriftställare, 1864–1951) 42, 46, 59, 64
Doumic, René (fransk kritiker o. litteraturhistoriker, 1860–1937) 185 f
Dowden, Edward (irländsk skald o. kritiker, 1843–1913) 217, 286, 288
Drachmann, Holger (dansk förf., 1846–1908) 135, 139
Dreyfus, Alfred (fransk militär, 1859–1935; dömd för förräderi på felaktiga grunder) 69, 182
Drumann, Wilhelm (tysk historiker, 1786–1861) 424
Duchesne, Louis (fransk kyrkohistoriker, 1843–1922) 308, 316
Ducros, Louis (fransk förf. o. litteraturhistoriker, 1846–1935) 4, 9
Duhamel, Georges (fransk förf., 1884–1966) XXIII, XXXV
Dumas, André (fransk förf., 1874–1943) 5
Dumas d.ä., Alexandre (fransk förf., 1803–70) 106, 220
Dupanloup, Félix (fransk prästman, 1802–78) 316
Duproix, Paul (schweizisk pedagog, ?–1912) 6, 9
Duruy, Victor (fransk historiker, 1811–94) 280

Duun, Olav (norsk förf., 1876–1939) XXV, XXVI
Döring, Carl Heinrich (tysk tonsättare, 1834–1916) 3

Ebner-Eschenbach, Marie von (tysk förf., 1830–1916) 208, 214, 228, 233
Echegaray y Eizaguirre, José (spansk dramatiker, 1832–1916; Nobelpristagare i litteratur 1904 tills. m. Frederi Mistral) XXXV, XXXVII, XLI, 19, 26, 27 f, 41, 44, 62 f, 65 f, 79, 184, 252, 308
Edgren, Hjalmar (språkman, förf., 1840–1903; professor i germanska språk vid Göteborgs högskola 1890–93, översatte engelsk poesi o. utgav egna diktsamlingar; knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1901–03) XII, XV, 143, 157, 159, 160
Ehrenheim, Pehr von (politiker, 1823–1918; invald i Svenska Akademien 1897) 148
Ekelund, Vilhelm (förf., 1880–1949) XXIII, XXV
Eliot, Thomas Stearns (amerikansk-engelsk förf. o. kritiker, 1888–1965; Nobelpristagare i litteratur 1948) XXII, XXXV, XLII
Elisabet (österrikisk kejsarinna, 1837–98) 129
Elisabet (I) (engelsk drottning, 1533–1603) 157 f, 163
Eliz, Leonardo (chilensk skolman) 115
Elton, Oliver (engelsk litteraturhistoriker o. kritiker, 1861–1945) 18
Epiktetos (grekisk-romersk filosof, d. ca 130) 300
Erckmann, Émile (fransk förf., 1822–99) 341
Erdmann, Axel (språkforskare, 1843–1926) 20
Ernest-Charles, Jean (fransk kritiker, 1875–1925) 185
Ernst, Otto, se Schmidt, Otto Ernst
Ernst, Paul (tysk förf., 1866–1933) XXXII, XXXV, XXXIX
Erslev, Kristian (dansk historiker, 1852–1930) 40, 369
Espartero, Baldomero (spansk militär o. politiker, 1792–1879) 341
Espmark, Kjell (litteraturvetenskapsman o. förf., f. 1930; invald i Svenska Akademien 1981, Nobelkommitténs ordförande från 1988) XL
Estlander, Carl Gustaf (finländsk litteratur- o. konsthistoriker, 1834–1910) 6, 9, 81, 147
Estournelles de Constant, Paul d' (fransk politiker, 1852–1924) 254
Eucken, Rudolf (tysk filosof, 1846–1926; Nobelpristagare i litteratur 1908) XXIII, XXIV, XXIX, XLI, 148, 151 f, 176, 314
Euripides (grekisk tragediförf., 480–406 f.Kr.) 67

Fabre, Jean Henri (fransk entomolog, 1823–1915) 251, 254 f, 307, 316
Faguet, Émile (fransk litteraturforskare o. kritiker, 1847–1916) XXX, XXXVI, XLI, 4, 18, 24, 153, 286, 298 ff, 308, 316 f, 324
Falke, Gustav (tysk poet, 1853–1916) 19, 25
Farina, Salvatore (italiensk förf., 1846–1918) 252, 254, 285, 308, 317
Faulkner, William (amerikansk förf., 1897–1962; Nobelpristagare i litteratur 1949) XXIV
Fausbøll, Viggo (dansk indolog, 1821–1908) 40
Fénelon, François de Salignac de La Mothe- (fransk förf. o. ärkebiskop, 1651–1715) 300
Ferdinand VII (spansk kung, 1784–1833) 339 f
Ferrer, Francisco (spansk anarkist, 1859–1909) 231
Ferrero, Guglielmo (italiensk historiker, 1871–1942) XXXIV
Fett, Harry (norsk konsthistoriker o. förf., 1875–1962) 398, 403
Feuchtwanger, Lion (tysk förf., 1884–1958) XXXII
Fichte, Johann Gottlieb (tysk filosof, 1762–1814) 6, 9, 23
Ficker, Johannes (tysk teolog, 1861–1944) 207
Figueroa, Pedro Pablo (chilensk förf., 1857–1909) 115
Filip (lantgreve av Hessen, 1504–67) 367
Filip II (spansk kung, 1527–98) 160, 190, 420
Filip den sköne (fransk kung, 1268–1314) 190
Finali, Gaspare (italiensk politiker, 1829–1914) 117, 137, 177
Fischer, Hermann (tysk litteraturhistoriker, 1851–1920) 16
Fischer, Kuno (tysk filosof, 1824–1907) 41, 46, 120
Fitzmaurice-Kelly, James (engelsk litteraturhistoriker, 1858–1923) 338
Flygare-Carlén, Emilie (förf., 1807–92) 156
Fogazzaro, Antonio (italiensk förf., 1842–1911) XXII, 7, 10, 11, 17, 19, 32, 116, 119, 136, 139, 148, 152 f, 156, 207, 213, 227, 230
Fogelqvist, Torsten (folkbildare, skriftställare o. publicist, 1880–1941; invald i Svenska Akademien 1931, ledamot av Nobelkommittén 1937–40) XIV, XXIII, XXXII, XXXVI, XXXVII
Forssell, Hans (historiker, publicist, politiker o. ämbetsman, 1843–1901; invald i Svenska Akademien 1881) 7, 139, 185, 213
Fouillée, Alfred (fransk filosof, 1838–1912) 208, 211
Fourier, Charles (fransk utopistisk skriftställare, 1772–1837) 86

Fourvières, Don Xavier de (fransk präst o. provensalsk filolog, 1853–1912) 77
Fowler, Thomas (engelsk filosof, 1832–1904) 17, 40, 60
Fra Angelico, se Angelico
France, Anatole (fransk förf., 1844–1924; Nobelpristagare i litteratur 1921) XXIV, XXX, XXXIII, XLI, 39, 40, 60, 68 f, 135, 173, 179, 182, 207, 210, 218, 229, 230, 252, 254, 285, 321, 351, 355, 356
Franciscus av Assisi (italiensk vandringspredikant o. ordensgrundare, 1181–1226) 4, 8, 16, 23, 187, 295, 347
Franck, Louis (belgisk jurist o. politiker, 1868–1937) 116, 120 f
Franke, Arnold (engelsk förslagsställare) 61
Franko, Ivan (ukrainsk förf., 1856–1916) 351, 354, 358, 359
Frazer, James G. (engelsk socialantropolog o. religionshistoriker, 1854–1941) XXXIV, 252, 254
Fredin, Edvard (förf. o. översättare, 1857–89) 128
Fredrik II (dansk kung, 1534–88) 364
Fredrik II (*Fredrik den store*, preussisk kung, 1712–86) 185, 280
Fredrik Vilhelm (preussisk kung, 1620–88) 186
Frenssen, Gustav (tysk förf., 1863–1945) 397, 400
Freud, Sigmund (österrikisk läkare o. förf., 1856–1939) XXII
Frey, Adolf (schweizisk förf., 1855–1920) 253, 254, 286, 307, 320, 351, 354 f, 375, 379, 397, 401, 415, 430
Frey, Friedrich Hermann, se Greif, Martin
Freycinet, Charles Louis de Saulces de (fransk politiker, 1828–1923) 4, 13, 252
Frida, Emil, se Vrchlický, Jaroslav
Fridericia, Julius Albert (dansk historiker, 1849–1912) 40
Friedwagner, Matthias (tysk romanist, 1861–1940) 5
Frosterus, Johan Gustaf (finländsk historiker, 1826–1901) 6
Froude, James Anthony (engelsk historiker, 1818–94) 158
Fränkel, Jonas (schweizisk germanist, 1879–1965) 321, 398
Fröding, Gustaf (skald, 1860–1911) XXV, 228, 230
Förster-Nietzsche, Elisabeth (tysk förf., 1846–1935) 148, 150, 351, 355 f, 376, 379

Galdós, Benito Pérez (spansk förf., 1843–1920) XXVIII, XXX, XXXV f, XLI, 252, 254, 285, 308, 317, 322, 337 ff, 344, 345 ff, 353, 370, 371, 373, 379
Galsworthy, John (engelsk förf., 1867–1933; Nobelpristagare i litteratur 1932) XXXII, XXXIX, XLI, 403, 410 ff, 416, 423, 431

Gangedy, Mano Mohan (bengalisk förslagsställare) 351
Garborg, Arne (norsk förf., 1851–1924) 19, 26, 352, 358 f, 375, 378, 415, 424 f, 425, 430
Garibaldi, Giuseppe (italiensk frihetskämpe, 1807–82) 126
Gartner, Th. (österrikisk romanist, 1843–1925) 5
Gavanescu, J. (rumänsk psykolog o. estetiker) 4, 179
Geibel, Emanuel (tysk förf. o. estetiker, 1815–84) 200, 221
Geijer, Erik Gustaf (skald, historiker, tonsättare, 1783–1847; professor i historia i Uppsala 1817–46; invald i Svenska Akademien 1824) 102, 181, 193, 246
Geijer, Per Adolf (språkman, 1841–1919; professor i nyeuropeisk lingvistik o. modern litteratur i Uppsala från 1890) 4, 19, 40, 60
Geijerstam, Gustaf af (förf., 1858–1909; centralgestalt inom 80-talsradikalismen, hängiven Strindbergbeundrare) 70
Gellerstedt, Albert Theodor (arkitekt, målare, skald, 1836–1914; invald i Svenska Akademien 1901) XXII, 178
George, Henry (amerikansk nationalekonom, 1839–97) 237
Gersdorff, Julius (tysk förf., 1849–1907) 3, 8
Gertz, Martin Clarentius (dansk klassisk filolog, 1844–1929) 40
Giacosa, Giuseppe (italiensk dramatiker, 1847–1906) 37
Gide, André (fransk förf., 1869–1951; Nobelpristagare i litteratur 1947) XXXV, XLII
Gilkin, Iwan (belgisk förf., 1858–1924) 39, 45 f, 177, 186, 195
Gjellerup, Karl (dansk förf., 1857–1919; Nobelpristagare i litteratur 1917 tills. m. Henrik Pontoppidan) XXVIII, XLI, 228, 239 f, 252, 254, 285, 296 f, 307, 318, 322, 326, 352, 371, 372, 373, 376, 377, 380 f, 389 ff, 395
Gladstone, William Ewart (engelsk politiker, 1809–98) 60, 65, 149, 182
Glasenapp, Karl Friedrich (tysk musikskriftställare, 1847–1915) 41, 46
Goblet d'Alviella, Eugène (belgisk skriftställare, 1846–1925) 39
Goethe, Johann Wolfgang von (tysk förf., 1749–1832) 76, 98, 120, 131, 157, 170, 184, 200, 222, 305, 330, 424
Golenisjtjev-Kutuzov, Arsenij (rysk skald, 1846–1913) 41
Golther, Wolfgang (tysk germanist, 1863–1945) 16, 41
Gomperz, Theodor (österrikisk filolog, 1832–1912) 117
Góngora y Argote, Luís de (spansk skald, 1561–1627) 199, 426
González Blanco, Andrés (spansk förf. o. kritiker, 1888–1924) 184, 338
González Serrano, Urbano (spansk psykolog, kritiker o. journalist,

1848–1904) 338
Gorkij, Maxim (rysk förf., 1868–1936) XXI, XXXII, XXXVIII, XLI, 397, 401
Gosselin, Amédée-Edmond (kanadensisk historiker, 1863–1941) 207
Gounod, Charles (fransk tonsättare, 1818–93) 78
Gracchus, Gajus Sempronius (romersk politiker, 153–121 f.Kr.) 36
Graf, Arturo (italiensk skald o. litteraturhistoriker, 1848–83) 148, 153
Gran, Gerhard (norsk litteraturhistoriker, 1856–1925) 253, 352, 403
Grautoff, Otto (tysk konsthistoriker o. romanist, 1876–1937) 327
Gréard, Octave (fransk ämbetsman, 1828–1904) 4
Green, Alice Stopford (irländsk historiker, 1847–1929) 18
Greif, Martin (tysk skald, 1839–1911) 179, 199 ff, 209, 210, 228, 230
Gripenberg, Bertel (finländsk förf., 1878–1947) XXXIV, XXXVI, 376, 378, 398, 401
Grisar, Hartmann (tysk kyrkohistoriker, 1845–1932) 17, 22
Gröber, Gustav (tysk romanist, 1844–1911) 5
Grønbech, Vilhelm (dansk religionshistoriker, 1873–1948) 308, 318 f, 322
Grönblad, Carl (biblioteksman, 1866–1938; chef för Svenska Akademiens Nobelbibliotek 1909–34, sekreterare i Nobelkommittén 1934–38) XIV, XXXI
Gubernatis, Angelo de (italiensk orientalist, litteraturhistoriker o. förf., 1840–1913) 117, 125, 137, 138, 177, 201
Guilland, Antoine (schweizisk historiker, 1861–1938) 6
Guillaume, Eugène (fransk estetiker, 1822–1905) 4
Guimerà y Jorge, Angel (katalansk förf., 1847–1924) XXV, XXVI, XXXV f, 136, 139, 148, 149, 178, 183 f, 207, 210, 228, 231, 252, 254, 286, 296, 308, 317, 321, 352, 370 f, 376, 378 f, 397, 399, 404, 405, 415, 421
Gullberg, Hjalmar (förf., 1898–1961; invald i Svenska Akademien 1940, ledamot av Nobelkommittén 1947–61) XIV, XVII, XXII, XXV, XXVI
Gunnarsson, Gunnar (isländsk förf., 1889–1975) 397, 400

Haass, Friedrich Joseph (tysk filantrop, 1780–1853) 15, 23
Hagberg, Augusta (översättare) 338
Hagberg, Karl August (publicist, översättare, 1865–1944; översatte

främst spansk o. spanskamerikansk litteratur, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1908–44) XV, XVI, 201, 290, 291, 296, 315, 317, 338, 370, 399, 423
Hales, John W. (engelsk litteraturhistoriker, 1836–1914) 19
Halévy, Ludovic (fransk dramatiker o. skriftställare, 1834–1908) 4, 15, 39, 60, 81, 118
Hallström, Per (förf., 1866–1960; invald i Svenska Akademien 1908, ständig sekreterare 1931–41, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut från 1913, ledamot av Nobelkommittén 1913–46 o. dess ordförande 1922–46) XIII f, XIV, XV, XVI, XXV, XXVII, XXX, XXXII, XXXIX, 286, 288, 291 f, 295, 296, 317 f, 318, 319, 322, 324, 326, 327, 344, 345, 350, 352, 354 f, 355, 356, 358, 359, 370, 371, 376, 379, 380, 390, 398, 399, 400, 403, 406, 408, 410 f, 413, 423, 425, 426, 429 f, 430, 431
Hammarskjöld, Hjalmar (jurist, ämbetsman o. politiker, 1862–1953; invald i Svenska Akademien 1918, ledamot av Nobelkommittén 1932–46) XIV, XXII, XXIII
Hamsun, Knut (norsk förf., 1859–1952; Nobelpristagare i litteratur 1920) 398, 400, 415, 425, 429 ff, 432
Hannibal (kartagisk fältherre o. statsman, 247–183 f.Kr.) 36
Hanotaux, Gabriel (fransk historiker o. politiker, 1853–1944) 3, 59, 82, 116, 208, 252, 285
Hardy, Thomas (engelsk förf., 1840–1928) 208, 214 ff, 228, 230, 252, 254, 286, 308, 317, 318, 415, 423, 431
Harnack, Adolf von (tysk dogm- o. kyrkohistoriker, 1851–1930) 147, 150 f, 353, 356 ff
Harry, Gérard (belgisk skriftställare, 1856–1931) 242
Harte, Bret (amerikansk förf., 1839–1902) 144
Hartel, Wilhelm August (österrikisk statsman o. klassisk filolog, 1839–1907) 117
Hartman, Iacobus Iohannes (holländsk latinist, 1851–1924) 116
Hauptmann, Gerhart (tysk förf., 1862–1946; Nobelpristagare i litteratur 1912) XXII, XXVIII, XXIX, 16, 28 f, 118, 119, 252, 254, 255 ff, 279 f, 284, 296, 314, 352, 388, 403
Haushofer, Max (tysk förf., 1840–1907) 117
Hedberg, Valborg (översättare, 1859–1931) 6
Hedin, Sven (geograf o. forskningsresande, 1865–1952; invald i Svenska Akademien 1913) XXIII, XXV, 253, 254, 286
Heeren, Arnold (tysk historiker o. filosof, 1760–1842) 361
Hegel, Friedrich (tysk filosof, 1770–1831) 33, 191 f, 244

Heiberg, Gunnar (norsk förf., 1857–1929) 40, 353, 358
Heiberg, Johan Ludvig d.y. (dansk klassisk filolog, 1854–1928) 40
Heidenstam, Verner von (förf., 1859–1940; invald i Svenska Akademien 1912; Nobelpristagare i litteratur 1916) XXI, XXII, XXV, XXVIII, XXX, XLI, 179, 181, 197 ff, 228, 230, 253, 254, 286, 306, 321, 352, 373, 375, 397, 403
Heinrich, Gusztáv (ungersk germanist, 1845–1922) 18
Helm, Karl (tysk germanist, 1871–1960) 352
Hemingway, Ernest (amerikansk förf., 1899–1961; Nobelpristagare i litteratur 1954) XXIV, XXXIX f
Hemmer, Jarl (finländsk förf., 1893–1944) XXXIV
Heredia, José-Maria de (fransk förf. av delvis spansk härkomst, 1842–1905) 4, 13
Herrlin, Axel (filosof, psykolog o. pedagog, 1870–1937) 295
Hervieu, Paul (fransk förf., 1857–1915) 3, 179, 207, 252, 286
Hesse, Hermann (tysk-schweizisk förf., 1877–1962; Nobelpristagare i litteratur 1946) XXII, XXXII, XXXIV, XXXVI, XXXVII, XLII
Hesselman, Bengt (språkman, 1875–1952; professor i nordiska språk i Uppsala 1919–40; invald i Svenska Akademien 1935) 352, 397
Heusler, Andreas (schweizisk germanist o. förf., 1865–1940) 352
Heyse, Karl W. L. (tysk filolog, 1797–1855; far till Paul H.) 221
Heyse, Paul (tysk förf., 1830–1914; Nobelpristagare i litteratur 1910) XXIV, XXXIX, 209, 221 ff, 225, 248, 389 f
Hildebrand, Hans (arkeolog, numismatiker, museiman, 1842–1913; riksantikvarie 1879–1907; invald i Svenska Akademien 1895, ledamot av Nobelkommittén 1903–12, dess tf. ordförande 1912) XIII, XXIII, XXVIII, 6, 13, 19, 42, 56, 79, 82, 93 f, 103, 114, 134, 145, 148, 181, 204, 253, 279, 281, 284, 286
Hildebrand, Karl (historiker, skriftställare o. politiker, 1870–1952; knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1901–04) XII, XV
Hillman, Adolf (musikskriftställare o. översättare av spansk litteratur, 1844–1933) 338
Hirn, Yrjö (finländsk estetiker o. kulturhistoriker, 1870–1952) XXXIV, 209, 397
Hitler, Adolf (tysk politiker, 1889–1945) XX
Hjärne, Harald (historiker o. politiker, 1848–1922; professor i Uppsala 1885–1913; invald i Svenska Akademien 1903, leda-

mot av Nobelkommittén tillika ordf. 1913–21) XIII, XV, XXII, XXVII, XXVIII ff, XXXVI, XXXVIII, XLI, 6, 61, 93, 148, 174, 178, 304, 308, 320, 322, 343, 344, 345, 351, 353, 373, 376, 377, 394, 398, 401, 413, 425, 427, 430, 431
Hlávka, Joseph (tjeckisk arkitekt, 1831–1908) 117, 137
Hodgkin, Thomas (engelsk bankman o. historisk förf., 1831–1913) 42
Hofmannsthal, Hugo von (österrikisk förf., 1874–1929) 403, 408
Holberg, Ludvig (dansk förf., 1684–1754) 47, 428
Holland, Thomas Erskine (engelsk jurist, 1835–1926) 17
Holm, Edvard (dansk historiker, 1833–1915) 40
Holmberg, Olle (litteraturforskare o. kritiker, 1893–1974; professor i Lund 1937–59; knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1932–36) XVI
Holz, Arno (tysk förf., 1863–1929) XXI, 403, 406
Homeros (enl. traditionen förf. till Iliaden o. Odysséen, 700-talet f.Kr.) 65, 71 f, 102, 218, 392, 409, 426
Horatius (*Quintus Horatius Flaccus*, romersk skald, 65–8 f.Kr.) 45
Houssaye, Henry (fransk historiker o. kritiker, 1848–1911) 4
Howard, Ebenezer (engelsk stadsplanereformator, 1848–1928) 404, 405, 415, 418
Howells, William Dean (amerikansk förf. o. samhällsutopist, 1837–1920) 208, 219
Hughes, Edwin Holt (amerikansk biskop o. universitetsman, 1866–1950) 136
Hugo, Victor (fransk förf., 1802–85) 127, 159, 184, 303
Huizinga, Johan (holländsk kulturhistoriker, 1872–1945) XXXV
Hu Shih (kinesisk filosof o. litteraturforskare, 1891–1962) XXIII
Hutchinson, Alfred L. (amerikansk skriftställare, 1859–?) 147, 150
Händel, Georg Friedrich (tysk tonsättare, 1685–1759) 327, 329
Høffding, Harald (dansk filosof, 1843–1931) 40, 135, 228, 230, 232 f, 253, 254, 286, 307, 308, 317, 352, 353, 356, 389
Hørup, Viggo (dansk politiker o. journalist, 1841–1902) 388

Ibsen, Henrik (norsk förf., 1828–1906) XXXIV, 7, 20, 28, 31, 32, 42, 43, 53, 56, 60, 64, 167, 223, 237, 341, 411
Ipsen, Alfred (dansk förf., 1852–1922) 47
Isabella (spansk drottning, 1830–1904) 340

Jackson, William Walrond (engelsk universitetsman, 1838–1931) 115, 137

Jacobs, Montague (Monty) (tysk litteraturhistoriker, 1875–1945) 242
Jadwiga (polsk drottning, 1373–99) 101
Jaggard, William (engelsk bibliograf o. Shakespeareforskare, 1868–1947) 254
Jagiello, Władysław (polsk storfurste, sedermera kung Władysław II, ca 1351–1434) 101, 102
Jakob II (kung av England o. Skottland, 1633–1701) 220
James, Henry (amerikansk förf., 1843–1916) XXXV, 228, 238 f, 251, 254, 352, 354, 359
Jankovskij, P. (rysk ak.ledamot) 41
Jarnik, Johann Urban (tjeckisk romanist, 1848–1923) 5
Jeanne d'Arc (franskt helgon, 1410/12–31) 210, 218
Jebavý, Václav, se Březina, Otokar
Jensen, Alfred (slavist, skriftställare, 1859–1921; utgav ett flertal översättningar o. litteraturhistoriska arbeten, 1901–21 knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut som expert på slavisk litteratur) XII, XV, 67 f, 87, 88 f, 90, 92, 94, 95, 97, 100, 102, 107, 108, 112 f, 114, 253, 282 f, 316, 318, 326, 358, 379, 401, 406, 408, 409, 422
Jensen, Johannes V. (dansk förf., 1873–1950; Nobelpristagare i litteratur 1944) XXIII, XXVI, XXXVIII, XLII
Jesaja (gammaltestamentlig profet, mitten av 700-talet f.Kr.) 8
Jespersen, Otto (dansk språkman, 1860–1943) 40, 352
Jhering, Rudolf von (tysk rättslärd, 1818–92) 289
Jirásek, Alois (tjeckisk förf., 1851–1930) 397, 400 f, 403, 406 f, 415, 421, 422
Johanna (*Johanna den vansinniga*, spansk drottning, 1479–1555) 131
Johnson, Lionel P. (engelsk förf. o. kritiker, 1867–1902) 216
Jónsson, Finnur (isländsk filolog, 1858–1934) 40
Jordaens, Jacob (flamländsk målare, 1593–1678) 187, 427
Josef, Zastyretz (österrikisk skolman) 351

Kagawa, Toyohiko (japansk förf., 1888–1960) XXIII
Kalina, Antoni (polsk slavist, 1846–1906) 81
Kallenbach, Joseph (tysk-polsk slavist, 1861–1929) 81
Kant, Immanuel (tysk filosof, 1724–1804) 6, 9, 12, 23, 34, 117, 120, 121, 152, 193, 232, 246, 302
Karl IV (spansk kung, 1748–1819) 339
Karl V (tysk-romersk kejsare, 1500–58) 132, 420
Karl X Gustaf (svensk kung, 1622–60) 94, 95

Karl XII (svensk kung, 1682–1718) 197, 198
Karl den djärve (hertig av Burgund, 1433–77) 190
Karlfeldt, Erik Axel (skald, 1864–1931; invald i Svenska Akademien 1904, ständig sekreterare 1913–31, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1905–12, ledamot av Nobelkommittén 1907–31; Nobelpristagare i litteratur (postumt) 1931) X, XIII, XIV, XV, XXV, XXXV, XXXIX, 145, 181, 204, 279, 308, 317, 344, 352, 353, 359, 376, 390, 397, 403, 413, 423, 425, 426
Karlgren, Anton (slavist o. publicist, 1882–1973; professor i Köpenhamn 1923–53; knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut från 1922) XV f
Karolidis, Pavlos (grekisk historiker, 1849–1930) 177
Keats, John (engelsk skald, 1795–1821) 144
Keller, Gottfried (tysk-schweizisk förf., 1819–90) 278
Kelly, se Fitzmaurice-Kelly
Kemény, Franz (ungersk pedagog, 1860–1944) 7, 8, 18, 21
Kent, Charles W. (amerikansk anglist, 1860–1917) 207, 228
Key, Ellen (förf., 1849–1926) 69 f, 155, 181, 197
Kierkegaard, Søren (dansk filosof o. förf., 1813–55) 232, 385
Kinck, Hans (norsk förf., 1865–1926) 253, 254, 403, 407 f, 408, 415, 424
Kipling, Rudyard (engelsk förf., 1865–1936; Nobelpristagare i litteratur 1907) XXIX, XXXV, 42, 51 f, 63, 64, 82, 84, 135, 141 ff, 145, 162, 167, 168, 170, 314, 423
Kissner, Alfons (tysk romanist, 1844–1928) 5
Kléen, Emil (förf., 1868–98) 166
Klemming, Gustaf (biblioteksman, 1823–93; chef för Kungl. biblioteket 1865–90) 219
Kloos, Willem (holländsk förf., 1859–1938) XVIII f, 307, 317, 322
Kluge, Friedrich (tysk språkforskare, 1856–1926) 118
Knox, John (Skottlands reformator, ca 1505–72) 218
Knudsen, Jakob (dansk förf., 1858–1917) XLI, 286, 295, 353, 371 f, 390
Knudson, Albert Cornelius (amerikansk teolog, 1873–1953) 115, 136
Knös, Börje (skriftställare o. ämbetsman, 1883–1970) XVII
Koch, Max (tysk litteraturhistoriker, 1855–1931) 199, 200
Kolsrud, Oluf (norsk kyrkohistoriker, 1885–1945) 352, 375
Kondakov, Nikodim Pavlovitj (rysk konstlärd, 1844–1925) 41
Koni, Anatolij Fjodorovitj (rysk jurist o. förf., 1844–1927) 15, 23, 41

Konstantin (rysk storfurste, 1858–1915) 41
Koschwitz, Eduard (tysk romanist, 1851–1904) 5, 16, 77
Kotljarevskij, Nestor (rysk litteraturhistoriker, 1863–1925) 307
Kraus, Arnost (tjeckisk litteraturhistoriker, 1859–1943) 59, 82, 117, 148, 178, 227, 307
Krogh-Tonning, Knud (norsk teolog, 1842–1911) 4, 17, 42
Kugler, Franz (tysk konsthistoriker, 1808–58) 221
Kålund, Kristian (dansk nordisk filolog, 1844–1919) 40

La Bruyère, Jean de (fransk förf., 1645–96) 300
La Fontaine, Jean de (fransk förf., 1621–95) 303
Lagerkvist, Pär (förf., 1891–1974; invald i Svenska Akademien 1940; Nobelpristagare i litteratur 1951) XXIV, XXV
Lagerlöf, Selma (förf., 1858–1940; invald i Svenska Akademien 1914; Nobelpristagare i litteratur 1909) XXII, XXIII, XXV, XXVIII, XXXV, XLI, 61, 69 f, 81, 84, 116, 119, 136, 138 f, 147, 153 ff, 168, 169, 170, 173 ff, 178, 179, 180, 181, 192, 195 ff, 197 ff, 204, 205, 290
Lamartine, Alphonse de Prat de (fransk förf. o. politiker, 1790–1869) 49, 72, 187, 213
Lamm, Martin (litteraturhistoriker, 1880–1950; professor i Stockholm 1919–45; invald i Svenska Akademien 1928) XXV
Lamprecht, Karl (tysk historiker, 1856–1915) 46
Lamy, Thomas (belgisk orientalist, 1827–1907) 39
Lang, Andrew (skotsk historiker, etnolog o. religionshistoriker, 1844–1912) 208, 217 ff, 252, 295
Lange, Hans Ostenfeldt (dansk biblioteksman o. egyptolog, 1863–1943) 178
Lange, Thor (dansk förf. o. översättare, 1851–1915) 253
Lanson, Gustave (fransk litteraturhistoriker, 1857–1934) 4
La Rochefoucauld, François de (fransk förf., 1613–80) 300
Larsson, Hans (filosof, 1862–1944; professor i Lund 1901–27; invald i Svenska Akademien 1925) XVI, XXIII, XXV
Lathrop, Henry Burrowes (amerikansk litteraturhistoriker, 1867–1936) 116
Lavedan, Henri (fransk förf., 1859–1940) 3
Lavisse, Ernest (fransk historiker, 1842–1922) XXIII, 179, 180, 181, 185 f, 204, 207, 210, 227, 229, 230, 253, 254, 280 f, 285, 286, 297 f
Laxness, Halldór Kiljan (isländsk förf., 1902–98; Nobelpristagare i litteratur 1955) XXIV

Learned, Marion Dexter (amerikansk germanist, 1857–1917) 207
Lecky, William Edward Hartpole (engelsk historiker, 1838–1903) 17
Leconte de Lisle, Charles (fransk poet, 1818–94) 48
Legouvé, Ernest (fransk förf., 1807–1903) 3
Lehmann, Alfred (dansk psykolog, 1858–1921) 40
Leibniz, Gottfried Wilhelm von (tysk filosof, 1646–1716) 10, 211
Lely, John M. (engelsk förf., 1839–1907) 60
Lemaître, Jules (fransk litteratur- o. teaterkritiker, 1853–1914) 4, 13, 185
Leonardo da Vinci (italiensk konstnär, universalsnille, 1452–1519) 120
Leopardi, Giacomo (italiensk förf., 1798–1837) 126, 149, 222
Lerou, Émilie (fransk förf., pseud. *Pierre Nahor*, 1855–1935) 59, 66
Lewenhaupt, Eugène (biblioteksman, godsägare, 1849–1927; verksam vid Uppsala universitetsbibliotek 1876–1900) 178
Levertin, Oscar (förf., 1862–1906) 15
Levidis, Nikolaos D. (grekisk politiker o. förf., 1848–1942) 136
Lewis, Sinclair (amerikansk förf., 1885–1951; Nobelpristagare i litteratur 1930) XXIV
Lhomme, François (fransk universitetslärare, 1846–?) 61
Liborius (helgon, 300-talet) 101
Lichtenberger, Ernest (fransk germanist, 1847–1913) 15
Lidforss, Edvard (språkman, 1833–1910; professor i nyeuropeisk lingvistik i Lund 1878–1901, utgav skrifter inom romansk filologi jämte ett flertal översättningar, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1901–09) XII, XV, 210
Liebknecht, Wilhelm (tysk politiker, 1826–1900) 28
Linder, Sten (litteraturhistoriker o. skolman, 1900–45; expert på fransk litteratur, knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut från 1936) XVI
Lindsay, James (engelsk filosof, 1852–1923) 286
Lin Yutang (kinesisk förf., 1895–1976) XXIII
Lobkowicz, Georg prins (tjeckisk förslagsställare) 59
Loftie, William John (engelsk förf., 1839–1911) 82
Lope de Vega (spansk förf., 1562–1635) 27
López, Ventura Fernández (spansk förf.) 15, 24
Lorenz, Max (tysk förf., 1871–1907) 203, 224, 248
Los, Jan (polsk språkforskare, 1860–1928) 81
Loti, Pierre (fransk förf., 1850–1923) 144, 208, 212 f, 228, 230, 252, 254, 285, 307
Lotze, Hermann (tysk filosof, 1817–81) 119

Lourié, Ossip (rysk-fransk förf., 1869–1955) 7, 8
Ludvig IX (*L. den helige*, fransk kung, 1214–70) 328
Ludvig XIV (fransk kung, 1638–1715) 185, 186, 280
Lundegård, Axel (förf., 1861–1930) 70
Luther, Martin (tysk teolog, 1483–1546) 273, 367, 369, 372
Luzzatti, Luigi (italiensk nationalekonom o. politiker, 1841–1927) 285, 321, 375
Läffler, Leopold Fredrik (Frits) (språkman, 1847–1921; e.o. professor i svenska språket i Uppsala 1881–1904) 178, 195, 353, 360, 376, 397, 403
Löfstedt, Einar (klassisk filolog, 1880–1955; professor i latin i Lund 1913–45; invald i Svenska Akademien 1942) XXVI
Lönnroth, Erik (historiker, f. 1910; professor i Uppsala 1942–53 o. i Göteborg 1953–77; invald i Svenska Akademien 1962) XXIV

MacCracken, Henry Mitchell (amerikansk universitetsman) 115, 177
Machar, Jan Svatopluk (tjeckisk förf. o. publicist, 1864–1942) 307, 316, 322, 326
Machiavelli, Niccolò (italiensk statsman o. förf., 1469–1527) 407, 408
Maclaren, Ian (skotsk-engelsk förf., 1850–1907) 136, 138
Macmillan, George A. (engelsk förslagsställare) 252
Maeterlinck, Maurice (belgisk förf., 1862–1949; Nobelpristagare i litteratur 1911) XXI, XXVII, XXIX, XXXIX, 40, 49 ff, 59, 64, 177, 180, 181, 186, 190 ff, 195, 203, 204, 208, 220 f, 223, 224, 227, 241 ff, 249, 251, 285, 288, 289, 296, 307, 314, 315
Makart, Hans (österrikisk målare, 1840–84) 427
Malebranche, Nicolas de (fransk filosof, 1638–1715) 211
Manjón, Andrés (spansk kyrkorättsexpert, 1846–1923) 137, 138
Mann, Thomas (tysk förf., 1875–1955; Nobelpristagare i litteratur 1929) XXII, XXVI, XXXVIII f
Manrique, José María (spansk förf., 1846–1907) 147
Manzoni, Alessandro (italiensk förf., 1785–1873) 125, 201, 202
Marchal, Edmond (belgisk historiker o. konstkritiker, 1833–1916) 39
Marcus Aurelius (romersk kejsare, 121–180) 300
Maréchal, Charles Henri (fransk tonsättare, 1842–1924) 78
Margherita (italiensk drottning, 1851–1926) 30, 132
Maria Stuart (skotsk drottning, 1542–87) 52, 54, 157 f, 164, 218
Marie-Antoinette (fransk drottning, 1755–93) 131

Marino (Marini), Giambattista (italiensk skald, 1569–1625) 199
Marius, Gajus (romersk fältherre, 156–86 f.Kr.) 36
Martensen, Hans Lassen (dansk teolog, 1808–84) 151
Martialis, Marcus Valerius (romersk skald, ca 40–102) 159
Martin du Gard, Roger (fransk förf., 1881–1958; Nobelpristagare i litteratur 1937) XLII
Martini, Ferdinando (italiensk politiker o. förf., 1841–1928) 285, 321, 397
Martinson, Harry (förf., 1904–78; invald i Svenska Akademien 1949; Nobelpristagare i litteratur 1974 tills. m. Eyvind Johnson) XXV
Marx, Karl (tysk socialistisk teoretiker, 1818–83) 237
Masefield, John (engelsk förf., 1878–1967) XXXVIII
Masing, Leonhard (tysk slavist, 1845–1936) 81
Masson, Frédéric (fransk historiker, 1847–1923) 82, 116, 179, 207, 227, 286
Matthews, Brander (amerikansk teaterhistoriker, 1852–1929) 208
Mauriac, François (fransk förf., 1885–1970; Nobelpristagare i litteratur 1952) XXIV
Maximilian (kejsare av Mexico, 1832–67) 129, 132
Maximilian II (kung av Bayern, 1811–64) 221
Mazzini, Giuseppe (italiensk revolutionär, 1805–72) 126
Mechelin, Leo (finländsk rättslärd o. politiker, 1839–1914) 208, 213, 228
Melegari, Dora (italiensk-fransk förf., 1849–1924) 308, 316
Melin, Karl Alfred (förf., skolman, 1849–1919; invald i Svenska Akademien 1898, ledamot av Nobelkommittén 1904–19) XIII, XXII, XXVIII, 56, 79, 89, 103, 110, 111, 134, 145, 168, 169 f, 172, 178, 181, 204, 205, 279, 287, 322, 353, 390, 398
Menéndez Pidal, Ramón (spansk litteratur- o. språkforskare, 1869–1968) XVIII, XXXIV
Menéndez y Pelayo, Marcelino (spansk litteraturhistoriker o. förf., 1856–1912) 39, 45, 82, 84, 136, 138, 208, 210 f
Meredith, George (engelsk förf., 1828–1909) 18, 25, 42, 44, 61, 64, 116, 119, 135, 138
Merezjkovskij, Dmitrij (rysk förf., 1866–1941) 307, 318, 322, 326
Mérimée, Ernest (fransk litteraturhistoriker, 1846–1924) 5
Mérimée, Prosper (fransk förf., 1803–70) 302
Meyer, Eduard (tysk antikhistoriker, 1855–1930) 424
Meyer, Paul (fransk romanist, 1840–1917) 5
Meyer, Richard Moritz (tysk litteraturhistoriker, 1860–1914) 16, 285

Meysenbug, Malwida von (tysk förf., 1816–1903) 7, 8
Michelangelo (*M. Buonarroti*, italiensk skulptör o. målare, 1475–1564) 327
Mickiewicz, Adam (polsk skald, 1798–1855) 409
Mikkola, Jooseppi Julius (finländsk slavist, 1866–1946) 81
Milan, Emil (tysk recitatör o. dramatiker, 1859–1917) 117
Milton, John (engelsk skald, 1608–74) 159, 161
Minor, Jacob (tysk litteraturhistoriker, 1855–1912) 60, 117
Mir, Miguel (spansk ak.ledamot, 1841–1912) 39
Mirabeau, Honoré Gabriel de Riqueti de (fransk politiker, 1749–91) 48
Mirbeau, Octave (fransk förf., 1850–1917) 191, 243
Mirbt, Carl (tysk teolog, 1860–1929) 207
Miret y Sans, Joaquín (katalansk förf., 1858–1919) 136
Mistral, Frederi (Frédéric) (provensalsk skald, 1830–1914; Nobelpristagare i litteratur 1904 tills. m. José Echegaray) XXI, XXVII, XXXV, XXXVII, XLI, 5, 10, 11 f, 12, 13, 16, 32, 40, 44, 56, 60, 70 ff, 79, 140, 156, 175, 213, 251
Mistral, Gabriela (chilensk förf., 1889–1957; Nobelpristagare i litteratur 1945) XXII, XLII
Mitchell, William (australisk anglist) 59
Molière (*Jean-Baptiste Poquelin*, fransk dramatiker o. teaterman, 1622–73) 303
Mommsen, Theodor (tysk antikhistoriker, 1817–1903; Nobelpristagare i litteratur 1902) XXIV, XXXIV, 18, 34 ff, 38, 84, 124, 150, 424
Monaci, Ernesto (italiensk filolog, 1844–1918) 179, 202, 208, 228, 253
Monod, Gabriel (fransk historiker, 1844–1912) 6, 7, 41
Montaigne, Michel de (fransk förf., 1533–92) 300
Montesquieu, Charles de Secondat de (fransk filosof, 1689–1755) 304
Montezuma (aztekisk härskare i Mexico, d. 1520) 131
Moore, Thomas Sturge (engelsk förf., 1870–1944) 286
Moravia, Alberto (italiensk förf., 1907–90) XXXIV
More (Morus), Thomas (engelsk statsman o. politisk skriftställare, 1478–1535) 86
Morley, John (*Viscount M. of Blackburn*; engelsk politiker, 1838–1923) 18, 23 f, 60, 65, 82, 84, 116, 119, 135, 138, 147, 149, 178, 182, 208, 210, 228, 230, 286
Morris, Lewis (engelsk skald, 1833–1907) 17, 24, 40, 44, 60, 65,

82, 84, 115, 119, 137, 138
Morris, William (engelsk konstnär o. förf., 1834–96) 171
Mun, Albert de (fransk politiker, 1841–1914) 227, 231
Munro, Dana Carleton (amerikansk historiker, 1866–1933) 418
Munthe, Axel (läkare o. förf., 1857–1949) XXV
Murlin, Lemuel Herbert (amerikansk präst o. universitetsman, 1861–1935) 136
Murray, Gilbert (engelsk klassisk filolog, 1866–1957) 228
Mussafia, Adolfo (italiensk romanist, 1835–1905) 5
Müller, Sophus (dansk arkeolog, 1846–1934) 40
Mörike, Eduard (tysk förf., 1804–75) 37, 199, 200

Nahor, Pierre, se Lerou, Émilie
Napoleon I (fransk kejsare, 1769–1821) 64, 74
Napoleon "IV" (fransk tronpretendent, "kejsarprinsen", 1856–79; son till Napoleon III) 280
Needham, Charles Willis (amerikansk jurist, 1848–1935) 117, 136, 148
Neidig, William Jonathan (amerikansk förf., 1870–1955) 116, 121
Nelidov, Alexander (rysk diplomat, 1837–1910) 41
Nelson, Horatio (engelsk sjömilitär, 1758–1805) 236
Nero (romersk kejsare, 37–68 e.Kr.) 99, 100, 106
Nesbit Bland, Edith (engelsk förf., 1858–1924) 208
Neumann, Fritz (tysk romanist o. anglist, 1854–1934) 5
Nielsen, Rasmus (dansk filosof, 1809–84) 232
Nietzsche, Friedrich (tysk filosof, 1844–1900) 122, 150, 304, 355 f
Nobel, Alfred (kemist, uppfinnare o. donator, 1833–96; Nobelprisens upphovsman) IX, XXXIII, XXXV, XXXVIII, XL, 150, 167, 168, 169, 175, 297, 304, 309, 311, 313, 410, 417
Noreen, Adolf (språkman, 1854–1925; professor i nordiska språk i Uppsala 1887–1919; invald i Svenska Akademien 1919) 81, 116, 136, 178, 228, 285, 295, 375, 397
Norström, Vitalis (filosof, 1856–1916; professor i Göteborg 1893–1916; invald i Svenska Akademien 1907) XVI, XXII, XXIII, 33, 148, 178, 211, 286, 295, 307, 317, 356, 399
Novák, Arne (tjeckisk litteraturhistoriker o. kritiker, 1880–1940) 352, 376, 398
Novalis (pseudonym för *Friedrich von Hardenberg*, tysk förf., 1772–1801) 49
Núñez de Arce, Gaspar (spansk politiker o. förf., 1834–1903) 6, 10, 17, 26 f, 41, 44

Nyblom, Carl Rupert (estetiker o. skald, 1832–1907; professor i Uppsala 1867–97; invald i Svenska Akademien 1879, ledamot av Nobelkommittén 1900–06, knuten till Akademiens Nobelinstitut 1901–07) XII, XIII, XV, XXXV, 13, 37, 56, 73, 79, 103, 134, 201
Nyrop, Kristoffer (dansk romanist, 1858–1931) 40
Nys, Ernest (belgisk jurist, 1851–1920) 116, 375

Odhner, Clas Theodor (historiker, 1836–1904; professor i Lund 1871–1887, riksarkivarie 1887–1901; invald i Svenska Akademien 1885, ledamot av Nobelkommittén 1900–03) XII, XIII, 13, 37
Oechsli, Wilhelm (schweizisk historiker, 1851–1919) 6, 253, 286, 307, 351, 375, 397
Oehlenschläger, Adam (dansk förf., 1779–1850) 54, 390
Ohnet, Georges (fransk förf., 1848–1918) 105
Olaus Magnus (kyrkoman o. kulturhistoriker, 1490–1557) 364
Ollivier, Émile (fransk politiker, 1825–1913) 4
Olrik, Axel (dansk filolog o. folkminnesforskare, 1864–1917) 178
Oman, Charles (engelsk historiker, 1860–1946) 135
O'Neill, Eugene (amerikansk dramatiker, 1888–1953; Nobelpristagare i litteratur 1936) XXXII
Orzeszkowa (Orzeszko), Eliza (polsk förf., 1842–1910) XXVIII, XXXIV, 81, 87 ff, 90 ff, 104 ff, 111
Ossip-Lourié, se Lourié, Ossip
Ovidio, Francesco d' (italiensk filolog, 1849–1925) 148, 179, 201 f, 208, 210, 228, 230, 253, 254
Oxe, Peder (dansk storman, 1520–75) 369

Palamas, Kostis (grekisk förf., 1859–1943) XVII, XXI, XXV, XXX f, XXXVII
Paludan-Müller, Frederik (dansk förf., 1809–76) 428
Paris, Gaston (fransk filolog, 1839–1903) 4, 5, 10, 12, 13, 16, 22, 40, 41, 44, 77, 175
Pascal, Blaise (fransk matematiker o. religionsfilosof, 1623–62) 300
Pasternak, Boris (rysk förf., 1890–1960; Nobelpristagare i litteratur 1958) XXIV, XXXVI
Pasteur, Louis (fransk kemist o. biolog, 1822–95) 3, 8
Pastrnek, František (tjeckisk slavist, 1853–1940) 82
Patsopoulos, Dimitrios (grekisk historiker, 1845–1920) 177
Pauer, Imre (ungersk filosof, 1845–1930) 7

Paulson, Johannes (klassisk filolog, 1855–1918) 18
Paulus (apostel, d. på 60-talet) 100
Penzlin (tysk kritiker) 155
Persson, Axel W. (arkeolog, 1888–1951; professor i klassisk fornkunskap i Uppsala fr. 1924) XVII
Petrarca, Francesco (italiensk förf., 1304–74) 133
Petronius, Gajus (romersk hovman o. förf., d. 66 e.Kr.) 11, 99, 100, 159
Phelps, William L. (amerikansk litteraturkritiker, 1865–1943) 216
Philalethes (pseudonym för *Johan, kung av Sachsen*, 1801–73) 201
Picard, Edmond (belgisk jurist o. förf., 1836–1924) 285, 288 f, 307, 315, 351, 355, 375, 378
Picón y Bouchet, Jacinto Octavio (spansk förf., 1852–1923) 252
Pidal, se Menéndez Pidal
Pin, Oscar le (schweizisk förf.) 4, 8
Pipping, Aline (finländsk förf., 1863–1963) 129
Pirandello, Luigi (italiensk förf., 1867–1936; Nobelpristagare i litteratur 1934) XXIV, XXXII, XLI
Platon (grekisk filosof, 427–347 f.Kr.) 151, 152, 211, 232, 302, 304, 392
Plunkett, George Noble (engelsk konstskriftställare, 1851–1948) 308
Plutarchos (grekisk förf., ca 46–ca 120) 300
Poincaré, Raymond (fransk politiker o. skriftställare, 1860–1934) 286
Pollock, Frederick (engelsk rättslärd, 1845–1937) 16
Polybios (grekisk historiker, ca 200–ca 120 f.Kr.) 36
Pontoppidan, Henrik (dansk förf., 1857–1943; Nobelpristagare i litteratur 1917 tills. m. Karl Gjellerup) XXVIII, 285, 295, 352, 371, 375, 377, 380 ff, 390, 395
Poritzky, Jakob Elias (tysk skriftställare, 1876–1935) 155
Prat, Louis (fransk filosof) 6
Prel, Carl du (tysk filosofisk förf., 1839–99) 200
Prévost, Marcel (fransk förf., 1862–1941) 286
Prins, Adolphe (belgisk jurist, 1845–1919) 375
Prudentius (kristen romersk skald, 348–ca 410) 303
Prudhomme, Sully, se Sully Prudhomme
Pullé, Francesco L. (italiensk filolog, 1850–1934) 117, 137, 177
Puntoni, Vittorio (italiensk grecist, 1859–1926) 17, 39
Puvis de Chavannes, Pierre (fransk målare, 1824–98) 203
Pyrrhon (grekisk filosof, ca 360–270 f.Kr.) 100

Quinet, Edgar (fransk förf. o. politiker, 1803–75) 45

Rabelais, François (fransk förf., 1494?–1553) 300
Radhakrishnan, Sarvepalli (indisk filosof, 1888–1975) XXXIV
Radziwill, Janusz (polsk magnat, 1612–55) 95, 100
Raleigh, Walter (skotsk litteraturhistoriker, 1861–1922) 18
Ranke, Leopold von (tysk historiker, 1795–1886) 185, 280, 419
Raýman, Bohuslav (tjeckisk kemist, 1852–1910) 117, 137
Raymond, George Lansing (amerikansk estetiker o. förf., 1839–1929) 117, 121, 136, 138, 148, 149
Read, Carveth (engelsk filosof, 1848–1931) 287
Recke, Ernst von der (dansk förf., 1848–1933) 227, 240 f, 253, 254, 286, 308, 318, 322, 326, 353, 371
Redard, Émile (schweizisk germanist, 1848–1913) 6
Rees, John Rogers (engelsk kritiker) 65
Reich, Emil (österrikisk estetiker o. litteraturhistoriker, 1864–1937) 208, 214, 228
Renan, Ernest (fransk filosof o. religionshistoriker, 1823–92) 301, 355
Renier, Rodolfo (italiensk förf., 1857–1915) 116
Renouvier, Charles (fransk filosof, 1815–1903) 6, 10, 120
Retz, Paul de Gondi de (fransk kardinal o. politiker, 1613–79) 300
Reuter, Julio Nathanael (finländsk språkforskare o. politiker, 1863–1937) 352
Reymont, Władysław (polsk förf., 1867–1925; Nobelpristagare i litteratur 1924) XXXVIII, 403, 408 ff, 415, 422 f, 425
Rhŷs, John (engelsk keltolog, 1840–1915) 17, 40, 60, 115, 137
Richepin, Jean (fransk förf., 1849–1926) 251
Ritter, Eugène (schweizisk romanist, 1836–1928) 5
Rivarol, Antoine (fransk förf., 1753–1801) 300
Rivas, Enrique de Saavedra Duque de (spansk förf., 1826–1914) 17, 41
Roberts, Thomas Francis (walesisk jurist, 1860–1919) 115
Robertson, Archibald (engelsk teolog, 1853–1931) 19, 23
Robespierre, Maximilien de (fransk revolutionspolitiker, 1758–94) 48, 372
Rod, Édouard (fransk-schweizisk förf., 1857–1910) 152, 208, 210
Rodríguez Carracido, José (spansk lärdomshistoriker, 1856–1928) 252
Rolland, Romain (fransk förf., 1866–1944; Nobelpristagare i litteratur 1915) XXII, XXVIII, XLI, 321, 324 f, 327 ff, 344, 349 f,

352, 359, 373, 423
Rollin, Charles (fransk pedagog o. historiker, 1661–1741) 125
Roosevelt, Theodore (amerikansk politiker, 1858–1919; president 1901–09) 183
Rosegger, Peter (österrikisk förf., 1843–1918) 214, 229, 233 ff, 274, 287, 296, 398, 399
Rossier, Edmond (schweizisk historiker, 1865–1945) 208
Rostand, Edmond (fransk förf., 1868–1918) 3, 9 f
Roumanille, Joseph (provensalsk skald, 1818–91) 71, 77
Rousseau, Jean-Jacques (fransk filosof o. förf., 1712–78) 23, 304, 317, 380
Roy, Adrien-Bruno (kanadensisk universitetslärare, 1867–?) 251
Rubens, Peter Paul (flamländsk målare, 1577–1640) 190, 427
Rubin, Marcus (dansk statistiker, 1854–1923) 40
Rubio y Lluch, Antonio (katalansk historiker, 1856–1937) 41
Rudin, Waldemar (teolog, 1833–1921; professor i Uppsala 1877–1900; invald i Svenska Akademien 1896) XXII, 19, 136, 147, 178
Rueda, Salvador (spansk förf., 1857–1933) 178, 180, 183, 184 f, 208, 210, 227, 230, 252, 254, 285, 296, 321
Runeberg, Johan Ludvig (finländsk svenskspråkig förf., 1804–77) 154, 199, 213, 426
Russell, Bertrand (engelsk filosof o. matematiker, 1872–1970; Nobelpristagare i litteratur 1950) XXIV
Ruuth, Johan Wilhelm (finländsk arkivman o. historiker, 1854–1928) 228, 252
Ruysbroek, Jan van (nederländsk mystiker, 1293–1381) 193, 246
Rydberg, Viktor (förf., publicist o. kulturhistoriker, 1828–95; professor i Stockholm 1884–95; invald i Svenska Akademien 1877) 181

Sabatier, Auguste (fransk teolog, 1839–1901) 6, 9
Sabatier, Paul (fransk teolog, 1858–1928) 4, 8, 16, 23, 40, 44
Saburov, Andrej (rysk förf., 1838–?) 41
Sagasta, Práxedes (spansk politiker, 1825–1903) 339
Sahlin, Carl Yngve (filosof, 1824–1917; professor i Uppsala 1864–94) 152
Sainte-Beuve, Charles Augustin (fransk litteraturhistoriker, 1804–69) 298, 428
Saint-Just, Antoine de (fransk revolutionär, 1767–94) 372
Saintsbury, George (engelsk kritiker o. litteraturhistoriker,

1845–1933) 160 f
Saint-Simon, Louis de Rouvroy de (fransk hovman o. memoarförf., 1675–1755) 300
Santayana, George (spansk-amerikansk filosof o. förf., 1863–1952) XXXIX
Sapfo (grekisk skaldinna, ca 600 f.Kr.) 53, 129, 165
Sauer, August (österrikisk litteraturhistoriker, 1855–1926) 19, 209, 228
Savonarola, Girolamo (italiensk dominikanmunk, 1452–98) 133
Schelling, Friedrich von (tysk filosof, 1775–1854) 152, 232
Schemann, Ludwig (tysk biblioteksman, 1852–1938) 228, 376
Schiller, Friedrich von (tysk förf., 1759–1805) 126, 157, 214
Schischmanov, Ivan D. (bulgarisk historiker o. litteraturhistoriker, 1862–1928) 375
Schmidt, Erich (tysk litteraturhistoriker, 1853–1913) 117, 252, 258, 259
Schmidt, Otto Ernst (tysk förf., 1862–1926) 376, 379
Schmied-Kowarzik, Walther (österrikisk filosof, 1885–1958) 322
Schneegans, Heinrich (tysk romanist, 1863–1914) 5
Schoenfeld, Hermann (amerikansk germanist, 1861–1926) 117
Schopenhauer, Arthur (tysk filosof, 1788–1860) 122, 151, 385
Schroeder, Leopold von (österrikisk indolog o. religionshistoriker, 1851–1920) 117, 393
Schubart, Anna (Paul Heyses andra hustru) 221
Schuchardt, Hugo (tysk språkforskare, 1842–1927) 5
Schück, Henrik (litteratur- o. kulturhistoriker, 1855–1947; professor i Lund 1890–98, i Uppsala 1898–1920; invald i Svenska Akademien 1913, ledamot av Nobelkommittén 1920–36) XIII, XIV, XXIII, XXV, XXX, XXXI, XXXII f, XXXVII, 321, 327, 351, 352, 376, 432
Schäfer, Dietrich (tysk historiker, 1845–1929) 360, 361
Schönherr, Karl (österrikisk förf., 1867–1943) 229, 233, 235 f, 252, 254, 255, 271 ff, 279
Scott, Walter (engelsk förf., 1771–1832) 54, 89, 218, 239
Séailles, Gabriel (fransk filosof, 1852–1922) 42
Seawell, Molly Elliot (amerikansk förf., 1860–1916) 207, 219 f, 228, 230
Seeley, John (engelsk historiker, 1834–95) 48
Segerstedt, Torgny (filosof, sociolog o. idéhistoriker, 1908–99; professor i Uppsala från 1938; invald i Svenska Akademien 1975) XL
Seippel, Alexander (norsk semitist, 1851–1938) 352, 359

Seippel, Paul (schweizisk litteraturhistoriker, 1858–1926) 6, 327
Sejanus, Lucius Aelius (romersk pretorianprefekt, d. 31 e.Kr.) 394
Sellés y Angel, Eugenio (spansk förf., 1844–1926) 252
Semerau, Alfred (tysk skriftställare, 1874–1958) 155
Señán y Alonso, Eloy (spansk universitetslärare, 1858–1923) 308
Seneca, Lucius Annaeus (romersk filosof o. förf., ca 4 f.Kr.–65 e.Kr.) 300
Serra y Morant, Antonio (spansk förf.) 308, 315
Setälä, Eemil Nestor (finländsk språkforskare o. politiker, 1864–1935) 403
Shakespeare, William (engelsk förf., 1564–1616) 47, 50, 159, 161, 203, 237, 244, 424, 426, 427
Shaw, George Bernard (irländsk förf., 1856–1960; Nobelpristagare i litteratur 1925) XXX, 228, 236 ff, 251, 254
Shelley, Percy Bysshe (engelsk skald, 1792–1822) 45, 144, 149
Shetelig, Haakon (norsk arkeolog o. museiman, 1877–1955) 321
Sienkiewicz, Henryk (polsk förf., 1846–1916; Nobelpristagare i litteratur 1905) XXVII, XXVIII, XXXIV, 6, 10, 11, 19, 32, 42, 44, 61, 64, 82, 87 ff, 93 ff, 104 ff, 111, 112 ff, 114, 406, 410, 422
Sikelianos, Angelos (grekisk förf., 1884–1951) XVII, XXXV
Sillanpää, Frans Eemil (finländsk förf., 1888–1964; Nobelpristagare i litteratur 1939) XXI, XXVI, XXXIV
Sinclair, Upton (amerikansk förf., 1878–1968) XVIII
Singer, Paul (tysk politiker, 1844–1911) 28
Siwertz, Sigfrid (förf., 1882–1970; invald i Svenska Akademien 1932, ledamot av Nobelkommittén 1942–63) XIV, XXV, XL
Sjolochov, Michail (rysk förf., 1905–84; Nobelpristagare i litteratur 1965) XXIV
Slavejkov, Penčo (bulgarisk förf., 1866–1912) 253, 254
Snoilsky, Carl (skald o. biblioteksman, 1841–1903; invald i Svenska Akademien 1876, ledamot av Nobelkommittén 1900–03) XII, XIII, 13, 37, 49, 70, 158, 181, 196 f, 198
Snorre Sturlasson (isländsk skald o. hävdatecknare, 1178–1241) 54
Sobieski, Jan (polsk kung, 1624–96) 96, 103
Sofokles (grekisk tragediförf., 497–406 f.Kr.) 67, 109, 159, 163, 408
Sokrates (grekisk filosof, 470–399 f.Kr.) 362
Sorel, Albert (fransk historiker, 1842–1906) XXXV, 3, 40, 47, 59, 60, 64, 82, 84, 116, 119
Souris, Georgios (grekisk förf., 1852–1919) XVIII, 136, 139 f, 147,

149, 177, 181 f, 227, 230, 251, 254
Spencer, Herbert (engelsk filosof, 1820–1903) XVIII, XXXIV, 18, 24, 32 ff, 49
Spenser, Edmund (engelsk skald, 1552–99) 144, 426
Spinoza, Baruch (nederländsk filosof, 1632–77) 120, 191 f, 244
Spitteler, Carl (schweizisk förf., 1845–1924; Nobelpristagare i litteratur 1919) XXI, XXIV, XLI, 253, 254, 255, 274 ff, 285, 286, 296, 307, 319 f, 321, 324, 344, 351, 353, 354 f, 375, 379, 397, 398, 401, 403, 405, 415, 416, 425, 426 f, 432
Stampa, Giacomo (italiensk skriftställare) 7, 8
Stanford, Charles Villiers (engelsk tonsättare o. musikolog, 1852–1924) 208
Stavenow, Ludvig (historiker, 1864–1950; professor i Göteborg 1895–1914, i Uppsala 1914–29) 178
Stedman, Edmund Clarence (amerikansk skald o. kritiker, 1833–1908) 157
Steenstrup, Johannes (dansk historiker, 1844–1935) 369
Steinbeck, John (amerikansk förf., 1902–68; Nobelpristagare i litteratur 1962) XXIV, XXXIX
Stern, Adolf (tysk litteraturhistoriker, 1835–1907) 41, 234
Stimming, Albert (tysk romanist, 1846–1922) 5
Storm, Theodor (tysk förf., 1817–88) 25, 37
Stoye, Max (tysk förslagsställare) 118
Strandberg, Carl Vilhelm August (pseud. *Talis Qualis*, skald o. publicist, 1818–77; invald i Svenska Akademien 1862) 70, 199
Streuvels, Stijn (belgisk förf., 1871–1969) XLII
Strindberg, August (förf., 1849–1912) XXV, 70, 155, 181, 197
Suchier, Hermann (tysk romanist, 1848–1914) 5
Sulla, Lucius Cornelius (romersk politiker o. fältherre, 138–78 f.Kr.) 36
Sully (*Maximilien de Béthune*, hertig av S., fransk politiker, 1559–1641) 186
Sully Prudhomme, René François Armand (fransk skald, 1839–1907; Nobelpristagare i litteratur 1901) XVIII, XXI, XXIV, XXXIII, XXXV, XXXVIII, 3, 4, 10, 11, 12 f, 14, 41, 86
Suttner, Bertha von (österrikisk förf., 1843–1914) 8
Sverdrup, Johan (norsk jurist o. politiker, 1816–92) 388
Sweven, Godfrey (pseudonym för Brown, John Macmillan) XIX, 83, 86
Swift, Jonathan (engelsk förf., 1667–1745) 144

Swinburne, Algernon Charles (engelsk förf., 1837–1909) XXII, XXVII, XXXV, XLI, 42, 52 f, 61, 64, 82, 84, 85, 116, 119, 121, 135, 139, 144, 148, 156 ff, 165 ff, 169 f, 170 f, 172 f, 178, 181
Swisher, Charles C. (amerikansk historiker, 1846–1940) 117
Swoboda (österrikisk publicist) 233
Sylwan, Otto (litteraturhistoriker, 1864–1954; professor i Göteborg 1901–31) 178
Symons, Arthur (engelsk litteraturhistoriker o. kritiker, 1865–1945) 203, 217, 242
Szepielewicz, Leo (polsk-rysk litteraturhistoriker, 1863–1909) 81
Söderblom, Nathan (teolog, religionsvetenskapsman, 1866–1931; professor i Uppsala 1901–14, ärkebiskop från 1914; invald i Svenska Akademien 1921) XXV, 319, 353, 403
Söderhjelm, Werner (finländsk filolog, litteraturhistoriker o. diplomat, 1859–1931; professor i Helsingfors 1898–1919) 42, 209, 376
Söderman, Sven (publicist, 1866–1930; teater-, litteratur- o. operakritiker i Aftonbladet 1894–1930, kulturchef vid Stockholms Dagblad 1901–20; knuten till Svenska Akademiens Nobelinstitut 1911–30) XV, XVI, XVII, 166, 288 f, 298, 316, 327, 328, 331, 355, 359, 378, 399, 401, 407, 424

Tacitus, Cornelius (romersk historiker, ca 55–120 e.Kr.) 99, 124
Tagore, Debendranath (R. Tagores far) 293
Tagore, Rabindranath (indisk förf. o. filosof, 1861–1941; Nobelpristagare i litteratur 1913) XXIV, XXX, XLI, 286, 291 ff, 305 f, 306
Taine, Hippolyte (fransk litteratur- o. konsthistoriker, 1828–93) 48, 202, 301, 304, 428
Talis Qualis, se Strandberg, C. V. A.
Tarnowski, Stanislaw (polsk litteraturhistoriker o. politiker, 1837–1917) 6, 93
Tasso, Torquato (italiensk skald, 1544–95) 125, 202
Taylor, Robert (engelsk arkitekt o. donator, 1714–88) 163
Tegnér, Esaias (skald, universitetslärare, präst, 1782–1846; professor i grekiska i Lund från 1812, biskop i Växjö från 1824; invald i Svenska Akademien 1818) 70, 154, 163, 181, 199, 424, 428
Tegnér d.y., Esaias (språkman, 1843–1928; professor i österländska språk i Lund 1879–1908; invald i Svenska Akademien 1882,

ledamot av Nobelkommittén 1900–20) XII, XIII, XXVIII, 13, 37, 56, 79, 89 f, 103, 111, 134, 145, 166, 172, 181, 204, 205, 279, 344, 390, 413, 425
Teniers, David, d.y. (nederländsk målare, 1610–90) 187
Tennyson, Alfred (engelsk skald, 1809–92) 52, 144, 162
Terentius (*Publius Terentius Afer*, romersk komediförf., ca 190–159 f.Kr.) 217
Thackeray, Francis St. John (engelsk latinist, 1832–1919) 115
Thackeray, William Makepeace (engelsk förf., 1811–63) 236, 341, 411
Theofrastos (grekisk naturvetenskapsman o. filosof, 372–287 f.Kr.) 300
Theuriet, André (fransk förf., 1833–1907) 4, 13
Thiers, Adolphe (fransk historiker o. statsman, 1797–1877) 125
Thiis, Jens (norsk museiman o. konsthistoriker, 1870–1942) 352, 353, 403
Thode, Henry (tysk konsthistoriker, 1857–1912) 41, 117
Thomas, Paul (belgisk klassisk filolog, 1852–1937) 59
Thomsen, Vilhelm (dansk språkman, 1842–1927) 40, 318
Thureau-Dangin, Paul (fransk historiker, 1837–1913) 252
Tiberius (romersk kejsare, 42 f.Kr.–37 e.Kr.) 394
Tigellinus, Gaius (romersk pretorianprefekt, d. 69 e.Kr.) 100
Titus (romersk kejsare, 39–81 e.Kr.) 91
Tolstoj, Leo (rysk förf., 1828–1910) 7, 8, 15, 30 f, 39, 43, 44, 60, 64, 81, 84, 85, 89, 94, 101, 107, 110, 118, 119, 167, 219, 328, 341
Tommasini, Oreste (italiensk historiker, 1844–1919) 407
Treitschke, Heinrich von (tysk historiker, 1834–96) 36
Trevelyan, George Macaulay (engelsk historiker, 1876–1962) XXIII
Troels-Lund, Troels Frederik (dansk kulturhistoriker, 1840–1921) XXVIII, 40, 60, 82, 117, 135, 353, 360 ff
Turgenjev, Ivan (rysk förf., 1818–83) 411
Twain, Mark (amerikansk förf. o. journalist, 1835–1910) 107

Uhland, Ludwig (tysk förf., 1787–1862) 199
Ukert, Friedrich August (tysk lärd, 1780–1851) 361
Unamuno, Miguel de (spansk förf. o. filosof, 1864–1936) XXX
Undset, Sigrid (norsk förf., 1882–1949; Nobelpristagare i litteratur 1928) XXXII, XLI

Wagner, Charles (fransk förf., 1852–1918) 19, 24, 42, 44, 177, 183
Wagner, Richard (tysk tonsättare, 1813–83) 16, 22, 41, 46, 120, 326
Wahlund, Carl (romanist, 1846–1913) 40, 60
Vaihinger, Hans (tysk filosof, 1852–1933) 148, 351, 355, 356, 376
Valdarnini, Angelo (italiensk filosof) 117, 137, 177
Waldberg, Max von (tysk litteraturhistoriker, 1858–1938) 16
Valera y Alcalá Galiano, Juan (spansk statsman o. förf., 1824–1905) 17, 41
Valéry, Paul (fransk förf., 1871–1945) XXV, XXXV
Valle-Ameno, marqués de (spansk jurist) 136, 137
Waller, Max (belgisk förf. o. publicist, 1860–89) 187
Vallery-Radot, René (fransk förf., 1853–1933; Pasteurs svärson) 3, 8
Walzel, Oskar F. (tysk litteraturhistoriker, 1864–1944) 352
Vámbéry, H. (ungersk orientalist, 1832–1913) 7
Vandal, Albert (fransk historiker, 1853–1910) 3, 40, 82, 178
Van der Velde, Émile (belgisk politiker, 1866–1938) 315
Van Dyke, Henry (amerikansk förf. o. kritiker, 1852–1933) 242
Warburg, Karl (litteraturhistoriker, 1852–1918; professor i Göteborg 1890–1900, i Stockholm 1909–17; chef för Svenska Akademiens Nobelbibliotek 1900–09, knuten till Akademiens Nobelinstitut 1901–13) XII, XIII, XIV, XV, 19, 42, 147, 154, 174, 178, 195, 196, 213, 252, 279, 318, 319, 355, 371, 376, 380, 407, 426 f
Ward, Mary A. Humphry (engelsk förf., 1851–1920) 18, 135
Warneck, Gustav (tysk teolog o. missionsforskare, 1834–1910) 207, 211 f
Warren, Thomas Herbert (engelsk litteraturhistoriker, 1853–1930) 17, 40, 60, 115, 137, 321
Vasenius, Valfrid (finländsk litteraturhistoriker, 1848–1928) 81
Vauvenargues, Luc de Clapiers de (fransk moralist o. officer, 1715–47) 300
Way, Samuel James (australisk jurist, 1836–1916) 59
Vazov, Ivan (bulgarisk förf., 1850–1921) 375, 379
Vedel, Valdemar (dansk litteraturhistoriker o. kritiker, 1865–1942) 308, 353
Weilen, Alexander von (österrikisk litteratur- o. teaterhistoriker, 1863–1918) 236
Weitbrecht, Karl (tysk förf., 1847–1904) 16, 25
Welles, Francis Channing Miles (engelsk sociolog) 287, 288
Wellington, Arthur Wellesley (engelsk fältherre, 1769–1852) 236

Wells, Herbert George (engelsk förf., 1866–1946) XXXIV
Welter, Nicolaus (luxemburgisk litteraturhistoriker, 1871–1951) 5
Wendell, Barrett (amerikansk litteraturhistoriker, 1855–1921) 251
Werfel, Franz (tjeckisk-tysk förf., 1890–1945) XXXV
Vergilius (*Publius Vergilius Maro*, romersk skald, 70–19 f.Kr.) 71, 194, 201 f, 247
Verhaeren, Émile (belgisk skald, 1855–1916) XXVII, XXXVI, 177, 186 ff, 190, 195, 251, 254, 321, 325, 353, 359
Vetterlund, Fredrik (förf., litteraturhistoriker, 1865–1960; docent i Lund 1902–10 o. i Stockholm 1911–18, litteraturkritiker i Aftonbladet 1900–24) 295, 371, 378, 380, 399, 400, 401
Vézinet, François (fransk litteraturhistoriker, 1873–?) 338
Viaud, Julien, se Loti, Pierre
Victoria (engelsk drottning, 1819–1901) 141, 143
Widmann, Joseph Viktor (österrikisk förf., 1842–1911) 117, 122 ff, 148, 149
Wifstrand, Albert (klassisk filolog, 1901–64; professor i grekiska i Lund fr. 1935) XVII
Viktor Emanuel II (italiensk kung, 1820–78) 127
Wilbur, William Allen (amerikansk anglist, 1864–1945) 117
Wilhelm II (tysk kejsare, 1859–1941) 142, 333
Wilkens, Claudius (dansk filosof, 1844–1929) 308, 352, 376
Villari, Pasquale (italiensk historiker, 1826–1917) 407
Willers, Uno (biblioteksman, 1911–80; riksbibliotekarie 1952–77; chef för Svenska Akademiens Nobelbibliotek 1946–50, sekreterare i Nobelkommittén 1947–67) XIV, XXXIII
Villiers de l'Isle-Adam, Auguste (fransk förf., 1840–89) 190, 242
Villon, François (fransk poet, 1431–64) 16
Wimmer, Ludvig (dansk språkforskare o. runolog, 1839–1920) 40
Winther, Christian (dansk förf., 1796–1876) 428
Wirsén, Carl David af (förf., 1842–1912; invald i Svenska Akademien 1879, ständig sekreterare 1884–1912, ledamot av Nobelkommittén tillika ordförande 1900–12) XII, XIII, XIV, XV, XXII, XXVII, XXVIII, XXXV, XL, 13, 37, 56, 79, 103, 134, 139, 145, 148, 164, 171, 181, 192, 195, 196, 204, 208, 212, 213, 326, 378
Vising, Johan (romanist, 1855–1942; professor i Göteborg 1890–1922) 81, 116, 147, 178, 227, 230, 307, 316
Wisniowiecki, Jeremi (polsk magnat, 1621–51) 94
Władysław II, se Jagiello
Vogüé, Eugène Melchior de (fransk förf., 1848–1910) 3, 81, 136,

178, 185, 207
Vollmöller, Karl (tysk romanist, 1848–1922) 5
Voltaire, François de (fransk förf., 1694–1778) 23, 68, 303, 304, 380, 424
Woodberry, George Edward (engelsk kritiker, 1855–1930) 160
Wordsworth, William (engelsk skald, 1770–1850) 161
Voretzsch, Karl (tysk romanist, 1867–1947) 5
Wrangel, Ewert (litteratur- o. konsthistoriker, 1863–1940; professor i Lund 1899–1927) 178, 198, 227, 253
Wratislaw, Theodore (engelsk förf. o. kritiker, 1871–1933) 163
Vrchlický, Jaroslav (tjeckisk förf., 1853–1912) 59, 67 f, 82, 84, 89, 117, 119, 137, 138, 148, 149, 178, 182, 227, 230, 251, 254, 282 ff, 316
Wrede, Rabbe (finländsk jurist o. politiker, 1851–1938) 352
Wright, Luther L. (amerikansk skolman) 147
Wulfert, Anton (tysk-rysk kriminolog, 1843–?) 15
Wulff, Fredrik (språkforskare, 1845–1930; professor i nyeuropeisk lingvistik i Lund 1888 –1910, främst verksam inom romansk filologi o. modern svenska) 5, 16, 40, 41, 81, 116, 136, 147, 175, 178, 195, 228, 253, 286, 308, 321, 352, 376, 397

Xenopol, Alexandru Dimitrie (rumänsk historiker, 1847–1920) 4, 9, 179, 182

Yeats, William Butler (irländsk förf., 1865–1939) XXX, 17, 25, 308, 317 f, 322, 326, 398, 400, 430
Young, Ruth Clifford (amerikansk förf.) XXXII

Zahn, Theodor (tysk teolog, 1838–1933) 15, 21 f, 60, 64, 147, 150 f
Zinzendorf, Ludwig von (tysk ämbetsman o. protestantisk samfundsstiftare, 1700–60) 295
Zola, Émile (fransk förf., 1840–1902) 3, 8, 15, 24, 69, 105, 341, 346
Zumalacárregui, Tomaso (spansk militär o. upprorsledare, 1788–1835) 341

Österling, Anders (förf., 1884–1981; invald i Svenska Akademien 1919, dess ständige sekreterare 1941–64; ledamot av Nobelkommittén 1921–81, dess ordförande 1947–70) XIII, XV, XXV, XXVII, XXXII, XXXIII, XXXV, XXXVI, XXXVII